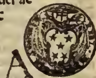

37
47 D
2

AD CAROLVM Max. Imperatorem. Et Hiſpaniaruȝ Regẽ.

Fratris Ambroſij Cath. Ord. Pred. Apologia pro veritate Catholice ⁊ Apoſtolice fidei ac Doctrine. Aduerſus Impia ac valde peſtifera Martini Lutheri Dogmata.

B A

INDEX OPERIS.

¶ In Primo Libro Cõtinentur undecim Doli Martini. Quibus potiſſimũ multitudo imperita decipi poteſt.

¶ In Secũdo Recitatur ad uerbum Liber eius plenus Blaſphemiis & ſtultitiis circa Papæ poteſtatẽ/& pene ad uerbum confutatur.

¶ In Tertio Cõfutantur oĩa quæ opponuntur cõtra Decreta probãtia Primatũ Romanæ Eccleſiæ: ſeu Summi Pont. & pariter ad uerbũ referunt͛ eius Blaſphemię: Hinc agit͛ de claue ſciæ Papæ & ptãte circa ĩdulgẽtias.

¶ In Quarto Cõfundũtur q̃ peruerſiſſime & pniti oſiſſime tradidit circa ſacramentũ pœnitentiæ/& ſtatũ Purgatorii: & uerba ſua ꝓpria apponunt͛.

¶ In Quinto. Qui inſcribit͛ Speculũ uniuerſę eius doctrinę. Colligunt͛ hęreſes & errores abſoni: quos tam contra ueritatem/q̃ cõtra ſeipſum alioqn effudit. Ipſe Lector numeret ſi ſit ociũ. Sed lõge melius ut cõprobet.

HIERONYMVS BENIVENIVS ANTONIO Negusantio Fanensi. V. Iuris consulto. S.

LEctitanti mihi Antoni Suauiss. Validissimas illas tuas conclusiões a quibus/quasi æneis tormentis inextricabilem (ut sic dixerim) Martini Lutheri Labyrinthum expugnare contendis. Ecce aliud Fratris Ambrosii Catharini olim Lancellotti Politi Senensis Iurisscon. undequaq; doctiss. & a te nunq̃ satis laudati: opus offertur. In quo ille: ut est magno & excellẽti ingenio ac doctrina Vir: quẽ tu graui admodum uulnere cõfoderas: e medio penitus tollere conat. Quod q̃ fœlicissime perficit. Equidem fateor cũ lętitia/tum mœrore/horum operum alioqui iucũdissima lectio: affecit. Lętitia: ut qui inter huius sæculi raros ac pauperculos Christi milites: adhuc aliquos superesse cerno: qui cuiusuis ecclesiæ hostis insidias detegere/ & uim ppulsare/& possint/& uelint. Mœrore/q; semper nouos laqueos simplicioribus Christi ouibus parari uideo. Fęcistis uos quidem quod uestrũ erat qd utriusq; officium. sed & alterius postulabat professio: quod deniq; pietas ac religio suo quodam iure exigere uidebatur: Sed id quidem ita fecistis: ut nõ modo cæterorum horum uerum ętiam ipsius Martini (modo uelit/adapertis oculis se ipsum ibidẽ quasi in nitidissimo speculo itueri) omnes siue eius (quod absit) siue per eum Diaboli ipsius/artes/ac doli palam fiãt: nec ullus præterea relinquatur eis locus quo confugiant aut ubi tuto latitare possint. Multum profecto: si sapiat Martinus: multum religio Christiana/nobis debet. quæ/ tam & si super Petrã illam quam defenditis fundata/sua stet mole/ ac inexpugnabili uirtute inconcussa permaneat: gaudet tamen & se suos milites habere: quoq; armis/quæ sunt Scutũ fidei. Lorica iustitiæ/spei Galea: & ipsius charitatis anceps & usq; ad diuisionem animæ & spiritus penetrabilis Gladius ipsa se tueri & (quod est mirabile in oculis nostris) mortẽ pariter ac uitam/suis hostibus inferre possit. Reliquum est igitur/ut quem uos pro Christi nomine & honore magnis uulneribus affęcistis is fusis ad Deũ ꝓcibus/ac hisdem repetito uulnere armis/Sanctæ Romanę Ecclesiæ incolumis repræsentari mereatur. Vale.

MAXIMO IMPER. ET CATHOL. REGI CAROLO
Humilis Paup Frater Ambrosius Ord. Prȩd. Fœlicitatē sempiternā.

Obsecro te Fœliciss. Rex/& Gloriosiss. Impator/per IESVM CHRISTVM/Veꝶ Deū ac Dei filiū/Vnicum dñm nrm. Audi patienter/imo ēt cleměter pauperē loqui desiderantē in aurib⁹ tuis. Obsecro nihil obstet authoris humilitas atqꝫ paupṫas/quin sermo ipse grām inueniat corā te. si alioqꝫ fidelis & sincerus reperiaṫ. & si in eo Dei ueritas facile possit agnosci. Veritatem.n. meditatus est iste pauper/nō adulationem. Nō quærit/non agit/non ꝓcurat rem suā: sed tuā potius optime Rex. Tuam.n. tibi statuit ante oculos pacē ac salutē: dum ea suggerit/q̄ ad amplissimū tuū regnū: cū Dei grā & beneuolētia cōseruādū: augendūqꝫ spectent. Et q̄ maxime ad sempiternā in regno altero/lōgeqꝫ & incōparabiliter beatiorē uitā cōparandā/adiutent. An q̄ſo ueritas/minus erit ueritas/qa ꝓcesserit ex ore pauperis? An idcirco minus audiēda/qa nō emanat ex gutture digniore? An qa simplr potius nuditerqꝫ ꝓlata/q̄ ullis fucata coloribus/aut artibus exculta/siue ornamētis instructa/nō attendi debeat & custodiri? Cū oīs ueritas undecūqꝫ pferaṫ a spū scō sit: ut ait Ambrosius? An ṗterea cōseruatio auctioqꝫ regni & solii tui/ob eā cām est negligenda/qa ab obscuro hoīe/nō tā temere/sed fideliter ac diligenter/admoneaṫ? An deniqꝫ cōtēnenda ob hoc ipsum æternȩ beatęqꝫ uitȩ salus/ꝗ q̄ ad illā adipiscēdam attinēt/ab hoīe ignobilis atqꝫ humilis fortunȩ cōmemorenṫ? Absit a Rege tāto/ut opineṫ tam stulta. quē ueritatē & iustitiam potissimū diligere oporteat: Absit ab Augusto tam nobili ad quē ṗcipue eiusmodi cura ptineat: ut ita prudētia & sapiā maiores superare cōtendat/sicut ēt fortunarū & imperii amplitudine longe lateqꝫ illos antecessit. Absit deniqꝫ ab eo/q q̄to est maior in terris/tanto id curare debeat sollicitius/atqꝫ cautius puidere/ne minor aut minim⁹ fiat in cœlis. Nō hæc dico sūme Rex quo infausta atqꝫ infœlicia ominari uelim tanto culmini: pro quo Deo meo (scit ille) quotidiana uota suppliciter reddo. Nec quasi qcq̄ a tanta maiestate hactenus patrātū tentatumue nouerim/q̄d non laude dignū & gloria merito cēlere possim. Sed qa ab hoīum malitia. A tēpoꝶ cōditione & infœlicitate A Christianæ fidei tepore: imo (heu heu) pene interitu. A linguosoꝶ/seductorūqꝫ & nouoꝶ hæresum suscitatoꝶ improba malignaqꝫ ꝓcacitate/hypocrisi/ mēdaciis & consciētiis in facie pietatis cautheriatis/nihil est iam penitus q̄d nō metuā. Quare Sapiētiss. Rex/Clemētiss. Impator. Porrige obsecro ꝑ uiscera misericordiæ IESV CHRISTI. Beniuolas aures tuas sermoni ueritatis. De qua si dubitare forsan potes/Suspice oculis in cœlū & pete iudiciū & consiliū a Deo pr̄e luminum: oīsqꝫ lucis ac prudētiæ & sapiæ ꝓpagatore. Et ipse ꝓculdubio dabit tibi. Noli mundi sapiētes cōsulere/& qui ṗcipue in oculis suis sibi sapiāt: q̄q̄ magniloqui/& linguæ facultate admodū ṗstare/uideanṫ. Noli adulatores blādos: mollesqꝫ palpatores audire: neqꝫ tādē illos/quos ambitio ad inanē gloriā: uel cōturbatio atqꝫ indignatio ad furorē/aut uindictā: uel libido feruēs ad mūdi uoluptates ita detorsit/ut statuerint oculos declinare in terrā. Sed uoca uiros quos Dei ueri seruos/diu sanctę custodita religio uitæqꝫ innocētia morūqꝫ spectata integritas/nō apud

incertũ uulgus:ſed apud Probos honeſtiq; exempli hoĩes latius cõprobauẽ
rit & cõmẽdauerit. Atq; eos demũ q nõ ignari fuerint ſapiẽ & ſciẽ Dei. Inter
roga illos/& facile renũciabũt tibi/ꝗ uerꝫ hoc ſit quod in ſimplicitate(ſed tñ
in triſtitia uehemẽti cordis mei)zelus diuini uerbi/& maiorꝫ patrũq; meorꝫ
obedientia/tantæ celſitudini renunciare atq; exponere me coegit. Audi igi-
tur quæ loquor/quæ cõfidenter teſtificor in aĩam meam.
Martinus quidã Lutherus nomine/nouorũ dogmatum ſator peruerſus/&
audax nimis atq; pertinax ꝓpagator/ſpiritali ꝓculdubio lepra laborans/lu-
cida iam & manifeſta/ſeducere(ut fama eſt cõſtans)Infirmas oues Chriſti/
& potum peſtiferæ doctrinę noxiũ miſeris ac moribundis illis aſſidue propi
nare(reclamante ꝓhibẽteq; tota eccleſia)impie nimis ac deteſtabiliter non
ceſſat. Nota hæc ſunt quæ loquor: Patentia in ſcripturis Sanctis Diffinita
apud patres Põtificeſq; præclaros in ſacris & inuiolãdis Synodis Robora-
ta ſummorꝫ & Scõrꝫ Põtificũ plurimis atq; in temerandis oraculis. Et eorũ
quorꝫ uitæ claritas & cõſpicua ſctitas/ſolẽni ueneratione oĩbe uniuerſo ecle
brat: Explorata cõptaq; Sctiſſ. doctorꝫ(& ueterꝫ ac recẽtiũ)apertiſſimis di-
lucidiſſimiſq; ſentẽtiis/rõibuſq; ab eis efficaciſſimis cõfirmata: Et nup a Sã-
ctiſſ. Dño. D. nro Leone Põt. Sũmo/canonica claraq; aĩaduerſiõe recogni-
ta/ debitaq; deteſtatiõe exploſa/& ab eceleſiaſtica uera doctrina merito ſepa
ta atq; exterminata. Nota inq̃ loquor fœlix Auguſte. Et poſtremo auſim di-
cere. ſatis ſupq; atq; ꝑſpicue pñtibꝰ cõmẽtariis nris enucleata: uñ abſonas &
horrẽdas eius uiri ĩpietates/de ſuis ꝓpriis uerbis colligere cuiq; ꝑfacile lice-
bit. Quare Carole optime Max. & Potẽtiſſ. Rex. Si uera ſũt(ut certe ſũt)q̃
narro: Si patẽtia ſanis & non turbatis oculis. Si hõ hic ꝑfidus/morbidus ac
uenenoſus cõtra dñm & cõtra Xp̃m dñi laborãs ibi degit/ibi uiuit ibi i dies
magis ac magis inualeſcit & malũ ꝑficit/ubi tu authoritate ac ptãte uiges.
Si ergo malũ eſt in regno tuo: Si inde auferre uirtute uerbi tui: immo intuitu
tuo illud cõfeſtim potes. Si Rex ſapiẽs Salomõ/ de Rege ſapiẽte ſic loqtur
Rex q ſedet in ſolio Iudicii diſſipat oẽ malũ intuitu ſuo. Et paulopoſt. Diſ-
ſipat ĩpios Rex ſapiẽs/& ĩcuruat ſup eos fornicẽ. Si(ut idẽ ait)mulctato pe-
ſtilente ſapiẽtior erit puulus. Si multi q hãc neglexerũt ſalutiferã iuſtitiã et
ſũmi Impatores inciderũt in irã Dei: & in exitũ corã hoibus & corã Deo ꝓ-
culdubio Infœlicẽ/oĩq; plenũ miſeria. Si p cõtrariũ/q nõ ſegniter ꝓ morbis
morboſiſq; Chriſtianę religioni aduerſantibus extirpãdis hoibus/ſed fideli
ter atq; ſedulo laborarunt/ſũmã ſibi in terris & in cœlo laudẽ atq; gloriã cõ
parauerunt: ut tu ſatis de hiſtoriis ueteribuſq; monumẽtis/ueluti ſapiens Rex
(opinor)abunde perdidiciſti. Quid erit quæſo quod te ab hac iuſtitia & ue
ritate: aut ſaltem diligẽti ueritatis inqſitiõe(ut recte tibi conſulit iſte paup)
poſſit merito abſtrahere/uel tãtillũ auertere aut amouere? Ego certe de tãto
Rege lõge mihi meliora ꝓmitto. Apud quẽ iã ſupuacuũ iudico plura adde-
re. ut rẽ chriſti ꝑſuadeã eſſe ſuã/q a Chriſto tãta(uix in lucẽ ꝓditus)accepit
quãta admirari nrm ſæculũ nõ ſatis põt. Sed iam bene uale in Chriſto: & in
æternũ uiue/Rex ſemper fœlix atq; Auguſte Carole clemẽtiſſime: certo cer
tius ſciẽs/neminem bene ualere poſſe/qui in Dño IESV CHRISTO nõ
ualeat: per quem ſolũ Reges regnant & Potentes loquuntur iuſtitiam.

Cui Gloria & Poteſtas in æternum. Amen.

FRATRIS AMBROSII CATHARINI ORD. Præd. in Apologiam Catholicæ ueritatis. Aduersus prauorꝝ & ĩpiorꝝ Dogmatũ suscitatorẽ Martinũ Lutherꝝ. Prefatio.

Vm diu infaustus infœlixq; rumor: ex ore multorum assidue meas aures uerberasset: excitatũ in Germãia temerario ausu: diabolicoq; suasu/hoĩem: qui nõnulla in medium ꝓponere/ disputare/atq; in publicũ: æditis ẽt cõmentarijs aduersus sacrosanct. Ro. Ecclesiæ ꝑtãtẽ: eiusq; Sãctiss. Caput/& sctõꝝ multis tꝑibus uniuerso orbe receptã/ ꝓbatamq; doctrinã: ꝑtinaciter asserere nõ uereaᵗ. Adductus sum tandẽ: ꝑ rei indignitate atq; insolẽtia: de hoĩs tã peruersi ingenio atq; studiis: paulo sollicitius inq̃rere. Et (qđ tutius semꝑ censui) nõ adeo facile priuatis quorũcũq; testimõiis (in his ꝑsertim dissõnibus q̃ ad fidẽ ꝑtineãt/q̄ nõ sine graui ꝑiculo fiãt: ut ait Aug.) aut firmiter adhærere/aut ꝑ oĩa assentiri. Quippe cũ nõ paucis iãpridẽ exẽplis edoctꝰ eẽm: nõ modicã cape plerosq; hoiũ uoluptatẽ/cũ supra q̃ se rei ueritas hẽat: & id qđ alter ab altero accepit/in hmõi nouitatibꝰ: addũt aliqd/aut apponũt de suo. Paraui igiᵗ mihi/ad hanc rẽ ꝑtinẽtia/q̃piã huius hoĩs dudũ uulgata opuscula: & uix ea ꝑcurri/cũ leprã hinc inde asꝑsam lucentẽq;/ac manifestã ꝑfacile agnoscẽs: nõ solũ uera cõprobaui oĩa/q̃ de isto iniqtatis filio: imo magis ꝑre iniqtatũ: multo antea accepã. sed & ꝑter ea longe plura: atq; ádmodũ pestilẽtiora depħẽdi/ut facile tãq̃ de ꝓprio chirographo. ꝓbauerim de scriptis suis: nõ solũ illũ diuinæ atq; hũanæ sciæ: sed ipsius ẽt hũanitatis penitus expertẽ esse. Nihil Dialecticæ artis: nihil phiæ nosse: Diuina atq; hũana iura ꝑ arbitrio ꝑuertere/atq; inuoluere: oĩa cõmiscere: cõfundere: nihil distinctũ: nihil enucleatũ/pati posse. Scripturas/ad ea q̃ sibi ipsi cõfinxit mõstrosa sensa: ita ĩfœliciter: ita uiolẽter attrahere: ut plerũq; nõ aliis magis/q̃ qbus ipse initiᵗ locis/expugnari ualeat. Et (qđ mirabilius est/qđq; ego ipe q uidi: q cõprehẽdi: q detexi: q deniq; cõꝑtũ habui/ atq; adeo habeo: uix tñ possum credere) nõ facile estimare ualeas: utrũ secũ magis q̃ cõtra alios ꝑugnet: adeo nũq̃ sibi cõstãs est: adeo semꝑ ꝑuersus & cõtẽtiosus. Et ut ĩpleretᵗ in eo qđ scriptũ est. Nõ est in ore eoꝝ ueritas. Tãta atq; adeo patẽtia passim iactat mẽdacia: tãtas assidue struit calũnias: ut/uel hoc solũ maximi loco miraculi mihi fuerit: q̄ putauerit posse illa ab oculis hoĩum abscõdere. Illud uero lõge incredibilius/q̃tũ sibi placeat: q̃ magnifice & gloriose sese efferat atq; extollat/cũ cæteroꝝ despectu & cõtumelia: & ibi maxie (qa. s. tunc magis est opus) ubi maxie & decipit & decipiᵗ. Nã quẽ putamus hũc esse in oculis suis: harũdinẽ uẽto agitatã: aut homũculũ nõ mittẽtem manũ ad fortia: cũ ille sit/q nõ aduersus unũ aut alteꝝ inire pugnã. & doctoꝝ & sctõꝝ: nec unũ aut alterũ/ aut ẽt plura eoꝝ errata/reprehendere atq; eludere. Sed oẽs pariter/quos ab hinc multos ãnos xpiana sibi religio delegit ac statuit ꝑ magris/q̃talibet scientate & authoritatis fulgẽtes/uniuersamq; simul eoꝝ doctrinã: multis noibꝰ carpe/cõtẽnere & irridere nõ uereaᵗ. Et q̃ti eũ facere Romanoꝝ Põt. decreta ac sanctiões/titulis ẽt sctitatis ꝑstãtiũ/arbitramur: Malo suis ipse uerbis ꝓferat: q illa Frigidissima/Lãguidissima/Ineptissima Delirамẽta Paleas. & q

Modestia Martini. d em miseras paleas uocat. Et qa(ut ipse fatet) hacten⁹ nimis modeste erat locutus:iō seipsum corrigēs/addidit. Impiissima & cōtra Euāgelii ueritatē: eorūq; auctores(etsi nōnulli & Scti & martyres fuerint)in crassa/diuq; nota nimis/hæreticoꝝ uersutia/in notarios uertēs: Adulatores: Temerarios: Canes: Belluas: Porcos: Ambitiosos: Impios: uocat: & aliis ꝓphanioribus (sicut uidebim⁹)titulis inhonorat. Taceo q̄tis ꝑsertim in Thomā furiis/& in Bonauēt. & alios q̄tiuis noīs uiros agitet: quos nō Sinceros: nō Euāgelicos: nō Xp̄ianos: nō Paulinos theologos, Sed Dialecticos: Peripateticos: Pictagoricos: Temerarios: Scholasticos.i.illusores.(Sic.n.ipse exponit) Nota lector. Thomistras/Thomastros/ipropriistas.(Sua.n.hæc sūt q̄ fingit ad illudēdū uocabula)& indignis qbusdā aliis uocib⁹: de theologica officina sua excussis/cognoīare n̄ erubescit. Scilicet/Rethor tā cordat⁹ alr uniuerso orbi facere manifestū non poterat: se uere hæreticū esse: nisi ēt in Thomæ doctrinā: imo in illā pcipue: cōtra eiusmodi bestias singlr nobis datā diuinitus: aptis tū calūniis/tū blasphemiis/inueheret. Neq; cōmode aliter poterat uir circūspectus indicare: sup oēs q uiuāt se illusorē esse: nisi fingēs ēt noīa ut illuderet/facile declararet/uniuersam latinā linguā ad illudendū satis ei nō fuisse. Quare cogitāti mihi: utrū tā stulto hoī r̄ndere/opepciū ducerē sat oportune notū sapientis cōsiliū sese offerēs aiaduerti. Nō r̄ndeas stulto iuxta stultitiā suā ne ei sīlis efficiaris. R̄ndeas stulto iuxta stultitiā suā/ne sibi sapiēs esse uideat. Ex quo cape facile licuit: id mihi r̄nsiōis gen⁹ tātisp ꝓhiberi: quo fieret ut nō min⁹ ipse r̄ndens accusari stultitiæ noīe ac merito rephendi possem: Si forsan nō zelo domus Dei: ꝓ iustitia/ueritate/fide/saluteq; aiarum ex ꝓfessiōe laborās: sed poti⁹ inanis glorię/fauorisq; hūani/aura trāseūte/pellectus: inuicē ꝓuocās: inuicē maledicēs: ppetuis atq; inefficacib⁹ cōtētiōib⁹ deseruirem. Quāq̄.n.uere nō sit ille dignus: in quē/uel oculi cuiusq̄/ne dū studia q̄liacūq; cōuertant. presertim q̄ taliū hoīum ingenia dura atq; supba: neq; ulli cedētia rōni/neq; cuiusq̄ obediētia disciplinæ/digni⁹ eludunt ac durius cōfringunt/si cōtēnas/q̄ si resistas. Didici tn̄ maioꝝ exēplis/nō esse ppea relinquēdos infirmiores. qui quouis pflāte uēto/& qbuscūq; causis īpiæ doctrinæ fauētib⁹/in stulta delirāmēta īpelli/& facili⁹ a ueritate seduci possent. Cū igitur uniuersa hui⁹ pestiferi hoīs doctrina (sicut & oīum hæreticoꝝ) de labiis iniqs & lingua dolosa pcedēs/n̄ nisi dolos & iniqtatē cōtineat: tūc demū in manifesto ponet iniqtas cū dolos primū qb⁹ tegit & qb⁹ decipe conat rudē uulg⁹/paulo diligēti⁹ secernā atq; ostēdā. Quid igit det/aut qd apponat mihi ad linguā dolosam? nisi sagittæ potētis acutæ cū carbonib⁹ desolatoriis? hoc est/ueritas Dei in scripturis sctis & sctōꝝ exempla(ut ait Aug.)in charitate nō ficta. Aut magis(sicut se accinxit dilect⁹ Deo iuuenis i Goliatth.) qnq; limpidissimi lapides de torrēte sumpti/& pastorali Pera educēdi: idest dura in proteruos/Dei uerba: & sensus claritate fulgentia: de torrente.s.scripturarum: deq; pera pastorali.i.scrinio sanctę semp/& ueridicę ecclesiæ educenda. ut Philisteus pessimus/primo primi lapidis ictu in frontē pcussus/occidat ut meritus super terrā. Procedat igit nunc iam uir iste spurius & incircūcisus. Qui uociferat doceat me q̄ pōt: & pferat q habet meliora: & singulos ad certamē inuitat/sicut gigas Goliatth/Gladio fidens.i.lingua maledi-

ctorũ:ſicut ſcriptũ eſt. Lingua eoꝶ gladi⁹ acutus. Et haſtã tenẽs/qa in princi
pib⁹ & filiis hoiũ in qb⁹ nõ eſt ſalus/lõgitudinẽ poſuit ſuę ſpei. Et demum
clypeo tect⁹/qa ĩ duritia ptinaci/ pteruis & pcacib⁹ dolis/frõtẽ operit. Et his
armis fretus:oibus minitãs:oẽs deſpiciẽs:ipius Philiſte⁹ irruit in Iſrael. At
nos in noĩe dñi ſabaoth/Dei agminũ Iſrael cui exprobrare maledict⁹ ñ ceſſat
feſtinãtes occurram⁹ ei ex aduerſo:manifeſtũ faciẽtes oĩ terræ/qa nõ eſt dñs
De⁹ extra Iſrael/& ut noſcat uniuerſa ecclia hæc:qa ñ ĩ gladio neq; ĩ haſta ſal
uat dñs in cui⁹ manu eſt oẽ bellũ. Vrgeat igr̃ nũc iã & graui⁹ inurat̃ ſuis do
lis/& in cõſpectu ueritatis reducat̃ in nihilũ. Immo ſic deniq; ad fœdiora ma
ledicta & alia dogmata mõſtroſiora euoméda (ſi q̃ cõtinuit) excitet̃ & cõpel
lat̃:ut ipſe met ampliore mẽſura/id qđ uolum⁹/pſtet nobis uel inuitus:ut. ſ.
ſpõte ſua nudatus/& añ oĩum oculos uniuerſam animi peſtẽ palã pferẽs/ue
lut abominatio & anathema peſſimũ/putridũ fœtẽſq; mẽbrũ/ & merito Sa
thanę traditũ/unanimi cõſẽſu a fidelib⁹ oib⁹ abhorreat̃ ac deuitet̃. et appe
at Dei ſũmi ueritas intemerãda. Cui laus & imperium in ſęcula. Amen.

¶ Author ad Lectorem.

SCio lector/ſcio facile offendi te poſſe de ſcriptis nr̃is:ſiue iniqu⁹ eris ſiue
ęqu⁹ arbiter. neq;.n. ſine errore ullo penit⁹ me ſcripſiſſe cõtẽderi. Scit tñ
De⁹ quẽ iuoco/q̃ nihil aliud/ſua ueritate poti⁹ q̃ ſiuerim. Scit De⁹/q̃ nec uo
lui/nec uolo:aut dicere aut dixiſſe qcq̃:qđ nõ ſit ĩ doctrina ſua ſanũ atq; pba
tũ. De⁹ inq̃ ſcit/cordiũ oĩum ęſtimator atq; ſcrutator/q̃ ſpõte ac ſyncere me
ſubiicio nõ ecclię tñ (De cui⁹ iudicio qđ ſentiã/opinor pſpicue ſatis oñdi)
ſed citra dr̃iam cuilibet meli⁹ ſentiẽti. Q đ ſi paulo iterdũ iratior aut uehemẽ
tior in hũc diabolicũ uirũ cuiq̃ fortaſſis uidebor. Illud obſecro cogitet qſqs
is eſt/cũ quo mihi res fuit q̃ peſtifero & puerſo hoĩe. Excõicato. Maledicto
Impio. Seductore:tantorũq; ſatore zizanioꝶ & ſcãdali/in medio tẽpli Dei.
Pr̃e deniq; oĩs ſupbię & arrogãtię. An ego cadaueri tã putrido reuerẽtiã ullã
debui? An fruſtra docuerit me Paul⁹ eiuſmodi pphanos hoĩes duri⁹ eẽ icre
pãdos? An gl̃ioſiſſimi Dñici pr̃is nr̃i neqcq̃ eẽm fili⁹?q in canis figurã cõtra
feras iſtas beſtias/ſuę mr̃i eſt oſtẽſus? An nõ igr̃ oportuit unũ ex ei⁹ catellis
(qq̃ abortiuũ/ut Pauli uerbis utar) me fieri? Alioqn/qũo de ſapiẽtis cõſilio
rñdiſſem ſtulto iuxta ſtultitiã ſuã? Quõ ſi frigidi⁹ eẽm locut⁹/id effeciſſẽ ne
ſibi ſapiẽs eẽ uideret̃? Si nõ in loco iſup tñ illuſorẽ illuderẽ/quo pacto os il
lud ĩpudẽtiſſimũ cõfudiſſem? Ac ſi nõ illũ enudaſſẽ uſq; ad pudẽda:qũo/ei⁹
laicis/ĩ qb⁹ fidit:tãtę iſanię/tã uecordis magr̃i patuiſſẽt? Sed qđ me ãpli⁹ excu
ſem? Cũ p Dei gr̃am patus ſim oĩum reũ eẽ accuſationũ. Mõ unã hãc ſolã &
patẽtiſſimã ueritatẽ/ab animis oĩum xp̃ianoꝶ/uel extorqueã. Martinũ hęre
ticũ. Martinũ ſchiſmaticũ. Martinũ toti⁹ ſupbię & temeritatis principẽ. Nã
ad gloriã oĩpotẽtis Dei & dñi nr̃i IESV CHRISTI ac MARIAE.

Ego frater Ambroſi⁹ in diuina gr̃a & cõſpicua ueritate fidẽs/rõnẽ reddere
me offero/& q̃tum poſſum obligo/de oĩ uerbo qđ p xp̃i doctrina in dogma
ta impiiſſimi huius uiri locutus ſum.

tio idipsum confirmaret. Quid ergo sperandū de hoie tam ueloce ad loqn-dum? Vidisti(inqt sapiēs)hoiem uelocē ad loquēdum: magis speranda est stulticia q̄ eius correctio. Sed uideamus si Aug. ptestatus sicut tu / co pcesserit quo tu / ut diceret. illiusmodi ptestatione fieri manifestum/qd tu ais. Minime: sed potius qa uidebat sic fieri manifestum de cordis simplicitate non posse: ad illud tādem cōfugiebat. Senti de Aug. quicqd libet: sola me in oculis Dei cōscia nō accuset. Quo fit/ ut nō magnopere miremur. cū q de puritate cōsciæ capere fiduciam non pōt/ saltem in mēdacii uerbo℞ effusione confidere. At memineris duo sup te caputq̄ tuū iminere iudices Martine: De⁹
Paul. & Homo: Deus autem non irridet: uerba dare Deo impossibile est/ homini difficile/ nouit ille abscōdita tenebra℞ & secreta cordis. Iudiciū eius secūdū ueritatē est. Reddet in eo unicuiq; scdm opera sua. Homo aūt interim sola hac ptestatione certus nō fit. Potuisset(fateor)capere cōiecturam: simodo facta uerbis responderēt. At q a contradicūt apte: homo factis fidem habet. Ex qbus in uerbis manifestum agnoscit dolum. Ob eam causam Io. Gerson: Egregius ac prudens Doctor tractatum de ptestatōib⁹ facit(ut ipse testat)
Ioan. Ger. quia hæretici praua mente/ sæpe ita ut catholici protestantur: & ideo protestationibus non satisfieri latius ostendit. Non igit tua hac ptestatione Martine secur⁹es/ ēt apud hoiem iudicem. Requirit. n. homo iudex: ut facto uerba firment. Q d si ptinaciter detrectas: si factis in uerba pugnas: qs dubitet/ q̄ dolo & mente simulata/ es ptestatus? Aut saltem q. uana reddita est illa ptestatio quam factis destruxisti? Immo si uerbis etiam contrariis tu ipse cordis ptinaciam manifestissime confiteris: quis nō agnoscat duplicitatē? Quis a mendacio excuset? Quis ab animi obstinatiōe defendat? An nō I eodē ope ad Leonē ubi pœnitens ēt simulatæ hui⁹ modestiæ tuæ. in uerba hæc ptesta-
uerba Mart. tiōi tuæ manifeste cōtraria/ erūpis? Sic. n. ibi legit ad lrām. ¶ Et ut aliqñ audax sim. ea q̄ iam dixi ptestor me nō dubitare. Sed parat⁹sum ignē & mortē suscipere p illis: & hæreticum asserā oēm qui contra sapuerit. ¶ Quid reqrimus ulterius a ptinace? Quid mauis? Quid manifestius? etiam ignē & mortem sustinere paratus est p opinionibus suis illis/ quas asserit. Quid si hæc e cœlo indubitata reuelatione accepisset? An non modestius esset locutus? Saltem conferri hæc cū ecclīa pateret Paulinus Theologus: sicut Paulus
Ad ga la. 2. euangeliū suum cōferre non detrectauit. Hæreticum asserere uult qcunq; cōtra sapuerit: hæreticū Thomā & Bonauenturā & cæteros oēs quos scholasticos appellat: quiq; eo℞ sequunt doctrinā/ facit: quia cōtra eū(qd & ipse fatet)illo in loco spāliter sapiūt. O linguā pcidēdā. Et quia tota ecclīa hoc ipsum sapit(ut pbabimus)tota ecclesia hæretica. O putridū membrū. O adulterum filium. Volum⁹ hoc ēt nobis declarari manifestius? Audiat uniuersa ecclīa uerba eiusdem hominis quæ in actis corā Reuerendiss. Cardinale
uerba Mart. S. Sixti Legato Apostolicæ sedis/ habitis. ipse idem collegit. Ita. n. ad uerbū legit. ¶ Nūc mi lector tu mihi conueniēdus es. Posteriorē istā respōsionē meam/ & si cum multa reuerentia dedi ac ueluti in arbitriū summi Pontificis reposui: non tñ id me fecisse credas/ q̄ de re ipsa dubitē: aut animi mei snīam sim unquā mutaturus Veritas diuina est/ etiam Dñi Papæ. Nō enim iudicium hominis expecto ubi diuinum iudicium cognoui.

Nota uerba modestiæ.

¶ Satis ne certi iā̄ sum⁹ quō ꝓtestationes suas faciat Martinus? Et quantū ualere eas uelit? & qd intelligat cum reponit in arbitrium summi Pōtificis? iudicet ex ore suo/ex uerbis suis. si ꝗs de factis & manifestis dubitar ꝑt. Etē nim manifeste ait. Q d qcqd Papa sentiat mutatur⁹ snīam ñ est. Et nō ex eo in ei⁹ arbitriū cā̄m cōmittit/qa eius snīæ stare uelit. At cur cōmittis igr? Cur ꝓtestatis? Ex humilitate inqt: hīs. n. uerbis ad lrā̄m hoc excusas: q̄ꝫ et uerissime dicta/oportet eū humilitate & timore asserere & tueri. Deo grās. q̄ꝫ de Paulina tandem ac noua Theologia intelligimus humilitatis uirtutem. quę & in mendacio: & in pertinacia consistit. In mendacio quidem: quia dicit se in arbitrium eius committere/ cuius tamē arbitrium recusat: sic enim ad uerbum in calce epistolæ: quam ad Papam destinauit legit. Quare beatiss. Pr ꝓstratū me pedib⁹ tuæ. B. offero cū oībus q̄ sum & habeo. Viuifica/occide/ uoca/& reuoca/approba/& reproba: ut placuerit. Vocē tuā/uocē xpi ꝓsidentis in te/& loqntis agnoscam. Quid ergo mō est snīam mutaturus nō sum? Quia ueritatē diuinā loquor ais. Et te in hoc iudicē cōstituis? Fingam⁹ aūt unū quēlibet qui tibi hæretic⁹ uideat/& qui defendēs suā hæresim ita dicat. Veritas diuina est. An nō sic semꝑ hæretici defendebāt? Quid ergo supsit catholicis aduersus illū: si hoc idoneū sit diffugiū? Veritas est diuina. An ñ oportet iudicē esse in hoc/ut diffiniat utrū ueritas sit diuina? Quō igit iudiciū nō expectas? Quō snīam mutaturus non es? Sed esto. Sit ueritas diuina & agnoueris illam (ut ais) certo certius: quid est q̄ꝫ Papæ nihilominus reuocandi snīam ꝓmittis si ueritas est diuina? cur eius auditurum ꝓmittis snīam & i quocūq̄ꝫ placuerit reuocare/pariturū uoci eiusdē tāq̄ uoci xpi? Ecce qa ex humilitate ais: Oportet igit ista rōne ex humilitate mentiri. O capitulum gratiosissimū. Hoc uero primū discite ex remotiore hac Theologia uos Martiniani discipuli. Ex humilitate mentiri. In mendacio igit consistit Martini uestri humilitas. In ꝑtinacia uero: quia quodcunq̄ꝫ fuerit ꝓnūciatum snīam mutaturus non est. Exprimat modo aliquis si ualeat/& coloribus magis ꝓprius pertinacem depingat. Nos enim in nostra Theologia nesciremus aliter pertinacē maximū exprimere/q̄ eum q nunq̄ mutaturus est snīam. Et insup sit paratus ꝓ sua opinione tuenda (etiā quā reposuit in arbitriū Apostolicæ sedis) & ignem/& mortem suscipere. Sed uolumus etiā ut iterū atq̄ꝫ iterum secum pugnet Martinus? Age postq̄ tam opportune nobis seruit. Eho, pcede huc iterum Martine/& dicito nobis. Quid tu ais ꝓxime in eisdem actis/ post ꝓdicta uerba in qbus te/de ꝑtinacia & mēdacio cōuicimus? Et (qd magis mirandū est) non oīo sex interpositis lineis: Verba hæc tua sunt.

¶ Nam si supbi⁹ uoluissem agere/nō potuissem ad unū uerbū cogi: cū tota disputatio iam sit dedicata/& oblata Pōtifici. Ita ut ad me āpli⁹ nihil ꝑtineat nisi expectare snīam. Et in eplā ad eundē Reuerē. Legatū hæc uerba legūt. ¶ Primū/q̄ꝫ mihi nō uideat necessaria appellatio: cū ego (ut dixi) oīa i iudiciū ecclīæ retulerim/& ñ nisi ei⁹ sciam expectē. Quid. n. ultra facere debeo aut possum? Neq̄ꝫ. n. me reo/aut rāsore opus est: q non q̄d ego dixi. sed qd ecclesia dictura sit attendo: nec aduersarius contendere: sed discipulus audire uolo. ¶ An nō seruit nobis ex sentētia Martinus ut uolumus? ut ipse sibi contrarius se ipsum expugnet? Cum enim superius dixerit/ q̄ꝫ iudicium

Documētum Martini.

uerba Mart.

Documētum Martini.

Sopbius Noua uerbum.

uerba Mart.

hominis non expectat/quia certus est de iudicio Dei:& φ animi sniam unquam mutaturus nõ est/qa ueritas diuina est mox uero sup eodẽ penitus loquens ait:φ tota disputatio dedicata est & oblata Pontifici/& φ ad se nihil amplius pertinet nisi expectare sniam. O infœlix Martine:ut uera sæpe (qq imptudẽs) loqueris. De ueritate.n.diuina nihil ad te, dẽ ptinet. Sed ut iterũ tecũ pugnes:obsecro te/scis ne esse ueritatẽ diuinã? an non scis? scio inqs. An falli nõ potes? oportet ut & hoc tibi arroges/q humano iudicio ñ te submittas. At qũo tñ dicis in eisdem actis contrariũ? his penitus uerbis. Martinus contra Martinũ.

¶ Nihilominus tamen homo sum/potens errare:submisi me/ & etiã nunc submitto/iudicio & determinatiõi legitimæ. S. ecclĩæ/& oĩbus melius sentiẽtibus. ¶ Vnus igr̃ ex his uerbis Martin⁹ errare põt:& tñ idẽ aliusq; Martin⁹ errare non potest. Vnus Martin⁹ subiicit se iudicio Pont. Idem tñ atq; alius Martinus non uult iudicium hoĩs ullum expectare: Vnus Martin⁹ nõ attẽdit qd ipse dixit:sed qd ecclĩa dictura est. Idem tñ atq; alius simul Martinus ita attẽdit ad dicta sua q̃ sunt ueritas diuina (& si remiserit illa in arbitrium ecclesiæ) ut nõ attẽdat amplius/q̃d dictura sit ecclesia. Eia Paulinũ Theologũ Quid his dictis pugnãtius? Quõ nõ aduertisti infœlix/φ oportebat mẽdacẽ:& multo magis aĩo pturbatũ:esse memorẽ? Excusa hæc si potes Martine:defende si potes:ut iã corã discipulis/& q te sequunt̃:in primis his uerbis tuis nõ erubescas. si rẽ nimis manifestam uelint iusto iudicio cõsiderare. Hæc aũt idcirco latius sum psecutus q̃ rei euidẽtia postulabat. Quia non nulli imperiti parũ interne pspiciẽtes/iure satisfactũ in humano iudicio arbitrant̃:ne quis hæresis crimine teneat̃:qñcunq; sic fuerit ptestatus: Q d cũ falsum sit:& absurdum:& in proposito q̃ latissime pateat:satis consequi hoc manifesto primo dolo mihi uidebor:si beniuolentiam ad dolos reliquos capiendos/qui ueritatis amatores esse uoluerint/ non negabunt. Hactenus enim nihil est ad ea quæ sequunt̃. uerba Mart. Martinus contra Martinũ.

¶ Secundus dolus,quo manifeste dephẽdit̃ ipsum non uerum,sed uanitatis & Diaboli,concilium appellasse,idq; ex uerbis suis.

Secundus dolus:primo proximus sed facilis ut spectetur ab omnibus/φ tandem conscientia ppria iudicatus non solum de ueritate/ sed ẽt de salute desperans:ad extrema pperans/& ante tempus formidans:ante iudiciũ/de iudicio (q̃d in conscia psenserat) conqueri cœpit. Et hoc est/ φ ita pmature ad cõcilium puocauit. Et hunc odorem diu antea nobis sparsit. Sed anteq̃ de hoc ullum uerbum faxim:testem mihi inuoco dñm IESVM. qui plane nouit:q̃to desiderem desiderio omnem meliorem suæ ecclesiæ statum/qualibet illi uia meliore comparandum. Nunc aũt ad te me uerto Martine. An putas non intelligi/q̃d sit istis tpibus:clamitare cõciliũ:conciliũ? Putas nõ cõprehẽdi/in ore tuo & tui similiũ:uocem hanc. Cõciliũ/suã mutare significationem? & nihil aliud in auribus uere prudentum sonare conciliũ conciliũ:nisi schisma schisma:scissuram scissuram:inuidiam atq; bellum? Mentiar/si non tu hoc ipsum manifeste pdis. Age pcede huc: & cogẽte ueritate pugna tecũ iam. Et dic uere nobis Martine/uel iuitus Spetasne tu bonũ conciliũ his tpibus Minime inqs: cũ tu piũ dolorẽ simulans

Haec ad te pti net Martine.

& de cõcilio bono diſperans /ſic ais. ¶Et iterũ uides q̃ta ſit neceſſitas legiti mi & uniuerſalis cõcilii. Sed timeo nr̃m ſclm non ſit dignum donari nobis tale/ ſed potius ut operationibus erroris illudamur /ſicut meruimus. ¶Iã certũ eſt igit̃/ ꝙ bonũ conciliũ nõ ſperas/ & tñ ad futuꝝ ꝓuocas, ad qd igit̃? Ad illud qd nõ ſpas? Stulta ꝓuocatio: Preſertim ꝙ tãta ꝑſtatione pollicea ris te cauſam ibi tuã ꝓſecutuꝝ /& alia facturũ/ maria & mõtes. Cũ igit̃ ad cõ cilium ꝓuoces qd ſperas /& bonũ nõ ſperes: iam in neceſſaria cõſequẽtia cõ prehẽdit te Thomiſta: ꝙ uel ad malũ conciliũ ꝓuocas: uel ñ cauſę deciſionẽ ſed ſeditionẽ & fauorẽ ſeditioſoꝝ/ & lõgiorẽ pc̃toꝝ ĩpunitatẽ tibi cõparare/ ſub colore iſto cõcilii ſtuduiſti. Ve n. tibi ac tui ſiſibus/ ſi quale ꝑdicas coge ret̃ aliqñ cõciliũ. Crede mihi ñ ita dilatares os tuũ. Scriptũ ẽ. n. Excelſa ſtul to ſapia in porta nõ apiet os ſuũ. Quãq̃ mea qualicũq; prudentia/ tuam tibi ſortẽ indicãs audacter ꝓnuncio. Nõ poſſet tã peſſimũ cogi cõciliabulũ qd tantã tam inſignẽ ualeret arrogantiã ſubſtinere. Supbi ſupbos nõ ſubſtinet Et ſi qd ulterius audire potes. Frequẽs apud nos eſt ꝓuerbiũ. Stulti atq; au daces prudẽtiorib⁹ regnũ acqrũt. Satis eſt. Opinor intelligis q̃ dico. An nõ ergo iã ꝑſpicua dialectica ꝓbaui: ꝙ tu non q̃ris bonũ conciliũ? Dic nũc ro go: in q̃ peccat figura argm̃? Age ſi uim hui⁹ cõſeq̃ntiæ tui laici ñ ſentiũt: ad ſenſum ẽt aſinoꝝ apiam⁹ hæc/ de aliis uerbis tuis. O bone deus/ ut nõ pate ris qn a fructibus eoꝝ noſcam⁹ illos. Malus. n. de malo theſauro ſuo qd nã aliud ꝓferat niſi mala? Ecce quale & deſideras & expectas Martine cõciliũ. Nẽpe, quale publice his ãnis ꝓximis cõdẽnatũ eſt: qd/ uel ipſi authores ſeſe uoce publica ĩ media totius orbis corona dãnãtes reprobarũt. Cui in cõſpe ctu mũdi renũciarũt: Q d nõ niſi Dei miraculo q ſtetit (oĩum bonoꝝ iudi cio ꝑ cã ſua) diſſipatũ eſt. Contra qd Impator tandẽ (ille cui nõnũq̃ & tu blã diris) & aĩum: & arma uertit Q d abhominata ẽ Germania Quod xp̃ianiſſi ma Gallia & ipſe Galloꝝ Rex/ impiũ/ ꝓphanũ & maledictũ una uoce ac pu blicis litteris & teſtimonio/ deniq; agnouerũt: Quod cœlum/ & terra impro bare & deteſtari uiſa eſt. Tale tamen deſideras Martine conciliũ tuis uerbis. Quãto zelo plenis? Cur. n. ego non audacter uera loquor ꝓ xp̃o: ſicut iſte tam ardẽnter cõtra xp̃m? Quid ĩuidiã & ſimultatẽ timeã malignoꝝ? Cum iã cupiam cũ Paulo aliqñ poſſe dicere/ ſi adhuc hoibus placerẽ/ xp̃i ſeruus non eſſem/ cum ꝑſertim nos doceat glorioſiſſimũ uerbũ Magiſter. Ne metuam⁹ eos q aliqñ corpus ſortaſſe poſſent occidere, ſed ꝓinde functi eſſent offi cio furoris ſui. Sic ergo uir iſte zelator ſingularis dom⁹ Dei ad uerbũ ſcribit.

uerba Mart.

Modeſtia Martini

¶Non hæc dico/ aut ago ꝙ tam impudẽter arrogans ſim: ut me ĩter doctos ſanctæ eccl̃iæ numerandũ putẽ/ multo minus inter eos quoꝝ hæc ſit ſtatue re/ aut deſtituere. Atq; utinã nouiſſimũ merear eccleſiæ membrũ fieri aliqñ. Sed id potius ago cum ſint in eccleſia pariter doctiſſ. & ſanctiſſ. uiri. Ea ta men eſt noſtri ſæculi infœlicitas: ut etiam tanti non poſſint eccleſię ſuccur rere. Quid enim potuerit hodie doctrina/ & pius zelus ſatis ꝓbbauit infœ lix euentus eoꝝ doctiſſ. & ſciſſ. uiroꝝ/ q ſub Iulio ſcdo ſtuduerũt reformare ecclĩam/ ĩſtituto ad hãc neceſſitatẽ cõcilio Sunt & alii paſſim (quos noui) optimi & eruditi Põtifices: Sed exẽplũ paucoꝝ iponit ſilentiũ plurimis. Eſt enim tp̃s peſſimũ (ut ait Amos ꝓpheta) ideo prudens in illo tpe tacebit.

uerba Mart.

Notate uerba ſignate myſte ria.

Hæc a d

Hæc ad uerbum Martinus. Et nesciebat q hæc uerba subiicienda erant trutinæ cuiusdam Thomistæ: O/si scisset Martinus q Thomista quidam omnium minimus: redacturus esset hæc uerba ad examen: & exacturus rationem usq ad minimum quadrantem: O/si potuisset suspicari q Thomista omnium inquam frigidissimus: & illorum qui mendicantium regulam seruant (Quos magis ille odio habet: quia scilicet magis Christi amplexi sunt paupertatem): Annotaturus esset uerba omnia: & signaturus mysteria: & presertim tam diligenter: Quale cor/qualē stomachum fecisset? Quantum interius æstum: ac sudorem? aut quantam illi bilem commouisset? Quam amaram? Sed oportet te Calicem hunc bibere Martine/& tibi imputa: qui tam stulte & effuse & maligne locutus es: ut non sit pene uerbum: quod nō se offerat multa reprehensione dignum: & animaduersione: in quo uel teipsum testem/si non nimium tibi tua mentiatur iniquitas: ac facile producerim. Primum enim mitto q tam submisse/& humiliter te geris: Quo modestiam animi tui facilius probaremus/quam & in margine pro tua ipsa eadem modestia: & hoc in loco: ut in aliis multis: annotari facile pateris: uel etiam (quod probabilius existimo) de industria operam das: Nam & in responsione ad M.S.P. & in eodem prorsus margine: ubi legitur/Modestia Lutheri: Continuo una tantum interposita: linea subscriptum iussu tuo Thomæ temeritas: in omnium oculis obuersatur: ut. s. ex ista optima consonantia modestiam illam tuam facilius reciperemus: O quam egregie consonant hęc & iuxta se posita q̄ clare elucescunt/in eodē prorsus margine ut legantur: o q̄ oportune & signanter: Duo hæc/uere spāli nota digna: Primū Modestia Lutheri: & statim secundum Thomæ temeritas: quasi dicat ut aperte declaremus: more Thomistarum omnia/Si non credis quia Martinus sit homo modestissimus. Quo facile credas transi duas lineas: & lege & intellige q beatum Thomam uitio temeritatis incusat: Nam quomodo aliter se modestum probare potuisset? nisi simul & Diuum Thomam temerarium appellasset? Quippe tam uerum illud est, Thomam temerarium: q̄ uerum hoc/Modestum Lutherum. Quāquam hoc in loco/de quo agimus alia ratione moueris: ut suadeas istam hanc/quam totiens exprobando inculcas modestiam tuam: Sicut enim latrones solent probare iustitiam suā: & se iustos arbitrari tunc maxime/ubi non crassantur maxime: ita tu maxime tibimet ac tuis modestissimus uideris: cū non impudenter es arrogans: & cum non maxime mordes. Bene ergo res habet/multa noua continue discere licet ex remotiore hac Theologia. Iā supra didicimus humilitatis uirtutē in mendacio & pertinacia consistere: nunc. Modestiam in eo qui impudenter arrogans non sit: Si igitur ita nobis definiat uirtutes Martinus: fortasse adducet nos/ut fateamur illum uirtutibus plenum. Sequeris deinde: & p tua ingenuitate fateris q tu minor es: multis quoq in ecclesia Dei est nota & conspicua doctrina: uis ut uerū dicā? Et si pculdubio te nolle sciā. Dicā tū/magnū tibi lucrū si ita ex corde crederes: ut ore pfiteris/pfecto nō cōmoueres tantas turbas: Nō. n: (ut inquit Hiero.) pars est id scire qđ nescias: At nos Thomistæ cū ecōtra ex te ipso audimus. Doceat me q pōt. Et

Cur oderit mendicantes Martinus.

Examinatur superiora uerba: & iniquitatū plena docentur.

Apostillæ in libro Martini

Modestia Martini. Thomæ temeritas.

Probatio irrefragrabilis Martini pro modestia sua

Quō probat Martinus modestiam suā.

Hier.

quicunq; aduersus te senserit/eum esse hæreticum: & alia eiusmodi & passim maiora: quæ nobis cornua altiora capitis tui ostendunt: non facile

Passim.n per oēs ei⁹ libros legiſ adnotatū. Modestia Lutheri.

his oblatis nobis & inculcatis totiens modestiis persuademur/presertim cū totis uiribus his uerbis facta dissideant. Vtcunq; sit: Hæc uera esset morbi tui medicina: Crede mihi: hoc enim unicum malum tuum: Quod Hieremiæ uerbis fraterna correctione simpliciter tibi suggeram: Arrogantia tua decæpit te:& supbia cordis tui: Sed Christum habes & Euangeliū: *Hier.*

Morbus propri⁹ Martini.

Inde tibi facile potes: si uelis: tu ipse prospicere: Ego autem ad locum unde discessi reuocor. Sequeris enim. Atq; utinam nouissimum merear Ecclesię membrum fieri aliquando. Quid est hoc Martine quod ais? Vtinā merear fieri in ecclesia Dei nouissimum membrum: An non oportune etiam stulti

Stulti oportuna loquūtur interdum

interdum loquūtur? An nō ueritas sæpe excidit uel ab imprudente atq; inuito? Quomodo enim expressius potuit confiteri Martinus/se esse anathema/& præcisum ab ecclesia Dei? Verba enim ista ad eum tantisper pertinere

Veritas ab imprudēte & inuito sæpe excidit.

re uidentur qui membrum Ecclesiæ non sit: Qui enim alioqui membrū ecclesiæ fuerit non habet opus/ut desideret fieri membrum eius nouissimū: cum si sit membrum/uel sit iam nouissimum/& ita superuacuū ei sit desiderare id fieri quod iam est/uel sit supra nouissimum: & ita stultum sit deside-

Verba Martini probant necessario eū eē extra ecclesiā Dei, tam cōsiderate loqſ.

rium quo minus fieri uelit q̄ sit: Vide igitur quid facis dum conaris humilis uideri & modestus: quod non es: stultū/te ostendis/quod es: At forsan per nouissimū membrum ītelliget: quod Dn̄s intellexit per minimum/illud. s. *Matt. 5.*
quod omnino ab omni excludendū sit ecclesia & regno Dei: Sed audi amicum Martine: non est q, tantopere hoc desideres ut minimus in Ecclesia & Regno Dei fias: Libero te ego ista cura/Isto te dubio absoluo: imo potius peccatum tuum te absoluit: Nam uerbum Dei (siquid ei credis) id quod te optare dicis/proculdubio: quasi debitū peccato tuo: omnino futurum/enūtiat: ut scilicet nouissimus: idest minimus/fias: sic enim ueritas ore proprio *Matt.*
locuta est. Qui soluerit unum de mandatis istis minimis & docuerit sic ho- *5.*
mines/minimus uocabitur in regno Cœlorum. Perge igitur/& fac quod facis & noli dubitare fore te aliquando nouissimum ac minimum: idest sicut nunc humana: ita & mox diuina sententia penitus excludendum/ab Ecclesia & Regno Dei. Subinfers/q, cū sint in Ecclesia Dei tot & tanti Sanctiss. & Doctiss. uiri. Ea tamen est sæculi nostri infœlicitas: ut ecclesiæ succurrere cum uelint non possint. Quid est igitur q, tu solus omnium minimus: ut tu ipse profiteris: hoc tentas? Si enim Sanctissimi nequeunt succurrere: cum tamen uelint: quid est illud qđ tu nouissimus speras? nisi quod perditissimi

Audet Martinus cū sit minimus suo iudicio: id tn̄ agere: qđ Sanctissimi & doctissimi (ut inq̄t) pstare nō pñt. Signa mysterium.

& sceleratissimi possent destruere? Sed nos fidim⁹ in Christi uerbis: in fundamento sancto quod posuit: quod carnis & sanguinis ptāti nō subiiciſ ad- *Matt. xyi.*
uersus illud præualere/nec ipsæ inferi portæ possunt: Nihil agitis nequissimi hominum: immo hoc tātum agitis ut pereatis tanq̄ iniquitatis filii cum patre uestro Diabolo: Stat Christus pro nobis/uigilat christus pastor bo- *Io. x.*
nus: & metuemus a lupis? Increpauit nos uelut modicæ fidei: quia ipse est q imperat uentis/& mari/ & sedat a nauicula tempestates: & timebimus a *Matt. xiiii.*
uento hoc iniquissimo doctrinæ Martini? & a iactatis sæculariū procellis?

aut quorumcunq tempeſtatibus:quibus ſubmergere hanc nauim audaciſ‑
ſimus putat? Non ſic abibit ueſtra res Martine/nõ ſic: ſed tãquam puluis
quem proiicit uẽtus a facie terræ: At iam peruenimus quo uolebam:uidea‑
mus enim obſecro quæ ſequũtur/in quibus reuocare mortua/& iam extin‑
cta/arte ſua/quaſi magica/& oẽm iniquitatem ſuſcitare quãtũ põt: Conat.

Quid poterit (inquit) hodie doctrina & pius zelus ſatis probauit in‑
fœlix euẽtus eorum Doctiſſ. & Sanctiſſ. uirorũ q ſub Iulio ſecundo ſtudue‑
runt reformare eccleſiam inſtituto ad hanc neceſſitatem concilio. Hem gra
tias gratias ago Deo meo: q tãdem ex fetidiſſimo eorum ore intelligimus:
Quæ nam ſit hæreticorum Doctrina: & Zelus pius: O diſcipuli Martinia‑
ni/Audite zelum Magiſtri ueſtri/attendite doctrinam. Declarat enim hoc
in loco Martinus apertiſſime: & hic totam ſuam Paulinam Theologiã opi
nor libenter effuſurus eſt: Doctrina ergo ſua non alia eſt: q̃ quæ ſemper hę
reticorum/& ſchiſmaticorum fuit: uidelicet. Qua ſciſſuræ parantur & ſuſci
tantur conciliabula/ uanorum atq impiorũ/malignantium & iniquorũ ho‑
minum. De quibus ait Dñs: Non ſedi cũ concilio uanitatis: & cũ iniqua ge
rentibus non introibo: Odiui eccleſiam malignantium: & cum impiis non
ſedebo. Cur enim ſedeat/ſi ibi membra inſaniſſima eriguntur aduerſus ca‑
put? Hæc eſt igitur doctrina iſta noua Martiniana: Zelus autem eſt/atq
tunc admodum pius: & in quo maxime ſe obſequiũ præſtare Deo arbitra‑
tur: Cum ad arma curritur ſecularia/cum bella inter chriſtianos incendun‑
tur: cum ambitur omni uia peſſima/Põtificium ſolium/cum unitas religio‑
nis ſcinditur/cum oues exturbantur ab ouili ſuo/ & aberrantes in cunctis
montibus mactãtur/& perdunt. Iam ne igit certi ſumus de uerbis ſuis q
hæc eſt Luteri doctrina? & q hic ille zelus pius: & huc tendunt lachrymæ
oẽs & oĩs miſericordia? Age ſi neget Martinus: ſi mutire auſit: contra ea q̃
locutus ſum/ꝓuoco illũ ad eos quos ipſe quoq appellat Sãctiſſ. & doctiſſ.
uiros: & eorum iudicio penitus cauſam cõmitto: Rogemus ergo illos: imo
ex eorum publicis teſtimoniis iudicemus rem: An nõ illos ipſos noſtris ui‑
dimus oculis/id factum: quod tu peſſime laudas: toto ſpectante orbe/uoce
publica improbantes/deteſtanteſq: & condemnantes? nonne ſupplicatio‑
nes humillimas/ac deuotiſſimas facientes? non ueniam flexis genibus fla‑
gitantes errati ſui/ a uribus noſtris uniuerſo orbe teſte audiuimus? Et quo‑
modo igitur tu unus miſer auſus es in eo laudare illos: in quo maxime uitu
perium etiã ſponte ſua agnouerunt/& confeſſi ſunt? Et de quo penitus lau
dari nolunt? An non alias multas laudandi occaſiões de eorum uirtutibus
accipe poteras? Sed noluiſti. credo/ ut intelligeremus: uoto aliquo te alliga
tum: ut nunquam uere/ſicut oportet: Benedicas/nũquam uere quenquam
laudes: Si tunc maxime cum laudas uituperas maxime: & cum plurima lau
danda poſſunt occurrere: id eligis ut laudes qđ uituperio eſt digniſſimum:
An nõ tu ꝑuerſus hõ es? Vide quantũ ego iſta cã abſte differo/& qs nr̃m
eos laude maiori ꝓſequat. Cũ.n. duo illorũ nobis facinora occurrãt: alterũ
uituperio dignũ: alterũ ſumma laude: Peccatum ſcilicet & peccati recogni
tio. Tu qdẽ de peccato & ſchiſmate laudẽ & gloriã eis tribuis: Ego uero q
recognouerunt peccatũ & q ab eo tandẽ deſtiterũt cõmendo. Vide igit qs

Verba Martini pro Concilio Piſano.

Examinãtur uerba Martini ſup Piſano Concilio.

Qualis ſit doctrina Martini de uerbis ſuis.

Qualis ſit zelus pius Martini.

Probatio ſuperiorũ quæ os Martini oĩno claudet q aufert ei oẽm tranſionem.

Laudãs Martinus uituperat. Quid igitur agat uituperans?

Martini Rethorica.

etiã uituperet magis tu an ego? Si enim probas quod faciebant ueluti egregium & pium facinus & zelo Dei plenum: nõ intelligis cordate Rhetor? ꝙ neceſſe eſt/longe magis ut uituperes : ꝙ ab eo tam egregio tamq; pio facto deſtiterunt? & ꝙ rem tam dignã tamq; laudabilem/indignã uoce puplica & uituperabilem ſunt profeſſi? atq; adeo nunc profitentur? Quomodo ergo nõ meminiſti tam diligens ſcripturarũ tractator Prophetam dicentem? Ve qui dicunt bonum malum & malum bonum. Et qũo etiã non puduit hominum qui uiuunt audaciſſime? eius rei nomine illos laudare/ qui eiuſdem ſe reos propria/atq; omnibus temporibus memoranda ſentẽtia iudicauerunt:& damnauerũt. Vt merito non ſolũ laudes iſtas tuas nõ agnoſcãt:uerum etiam iure in te reiiciant pro uituperio tuo/poſtq̃ tam bene diciſti maledice homo ac tam docte benedicere:ut maxime tunc etiam maledicas/cum benedicere conaris maxime: Quanto igitur melius ego/& dignius illos laudo/qui cum me coegeris ad peſſimi facti memoriã & deteſtationem:id tamen magis ut laudarem proſecutus ſum:ꝙ aliquando deſtiterunt a malo : ꝙ recognouerunt/ꝙ cum omnem paternam ſubſtãtiam amiſiſſent/E lõg inquo tandem ad patrẽ reuerſi / pacem & ueniam poſtularũt: Cui tanq̃ Pio patri pro peccato magno paululum ſupplicii ſatis fuit: & eis gratiam atq; gloriam facile & de propria benignitate reſtituit: Quanto etiã tu melius Martine (ut Diui Ambroſii uerbis te urgeam) ſi hos uiros doctiſſ. & ſanctiſſimos quos ſequeris errantes: ſeq̃reris emendantes: & ſeſe deniq; corrigẽtes: quod quanto magis gauderem ſi faceres: tanto id ſpero minus/ Nam & prædictis non contentus etiam ſubinfers.

Esa:

Benedicens. Maledicẽ Martin⁹. Quid ergo agat maledicens?

Ambro. i theodoſiũ

Sunt & alii paſſim quos noui optimi & eruditi Põtifices &c. Profecto ſcrupulum iniicis mihi & uereõr ne uerum dicas/homo raro uerax. Miror enim ꝙ alii ſint:& ꝙ optimi ſint : & ꝙ Pontifices ſint: niſi forſan candidati: & in futuro illo tuo promouendi atq; induendi concilio/Miror inquam ꝙ ulli ſint qui talia uel ſomniare ualeant: niſi ꝙ tu affirmas te illos nouiſſe: Facile enim ſeſe noſcunt inter ſe ſeditioſi & factioſi. Attamen dubito ne tu hæc in gloriam tuam ac fauorem tuo aſtu fingas : quaſi aliqui ſint aliqua in poteſtate conſtituti/quibus tua hæc placeat ſcindens unionem doctrina & zelus domus Diaboli! Qui te nunc urit/& paulopoſt : Crede mihi: incendet etiam longe magis. Et forſan ita eſt/uti narras: ſicut enim nil boni de te mihi polliceri poſſum: Ita neq; quidem de mundo. Legimus enim oportet hæreſes eſſe: ſed nos in eo quod ſequitur recreamur : & quod ex tanto malo bonum elicit Deus ſolatur nos: uidelicet. Quia manifeſti fient: qui probati ſunt : & conſequenter manifeſti qui reprobi fuerint: ſic enim & idem ſcribit. Inſipientia eorum manifeſta erit omnibus: ſicut eorum fuit: qui reſtiterunt Moyſi Iamnes & Mambres: Legimus etiam Ve mundo a ſcandalis: ſed uerbum quod ſequitur nos docet: Vos autem ſaltem Iudæ laqueus doceatq; ue illi per quem uenerint ſcandala: Aperiant ergo aures quicũq; ſunt iſti Pontifices tui. Quos ais(ſi qui tamen ſunt) Dominus ait: & Magiſter : æterna ueritas: Ve illis per quos ſcandala uenerint: O Martine putas nos de tuis uerbis technas tuas non intelligere? Exiſtimas / ꝙ ſiue ſint : ſiue non ſint : Quos tu etiam & nouiſſe dicis : non tamen intelli-

uerba Martini.

Pa.r. ad corin.xi

z. Ad Th.3.

Matt. xyiii.

Qui hẽt aures audiendi audiat.

gamus quæ tu cogitas? & quæ per huiusmodi dolosa uerba moliaris? Nam
quid aliud nisi ut animes eos qui sunt? (Si qui sunt) Et alios qui nõ essent
una opera simul excites? ac si apertissime ita dicas: si ego minimus: qui incę
pi: qui uiam aperui uobis nihil timeo: qd ergo paucorũ exẽplo siletis? qd
paucorum exemplo trepidãdum est uobis? An non iniquissimis his uerbis
tuis: hoc idem prædicas? Quod alias manifestius? Cum inquis

Quid intendat Martin⁹.

Via nobis facta est enarrandi authoritatem conciliorum & libere con-
tradicendi eorum gestis: & iudicandi eorum decreta: & confidenter con-
fitendi quicquid uerũ uidetur siue probatum fuerit: siue reprobatũ a quo-
2 Regum 20. cunq concilio. Vide ergo ut tecum tam cõsonanter cõcordans: ꝓbas in
terpretationẽ meam? Et ita tanq̃ uir Belial. Clamãs buccina oẽs seditiosos
inuitas dicens: Nõ est nobis pars neq hæreditas in Dauid: itaq reuertere
separare Israel. Quid.n. paucoꝝ exẽplo timendum est? Si uia facta est no-
bis? Et si male illis successerit: at non sic nobis: paucoꝝ exẽplis experientia
nõ perficitur: Et hic opinor libẽter Aristotelẽ ꝓ tua adduci sñia patereris:
ꝙ unius floris ortu: aut hirũdinis unius aduentu: nõ satis probatur aduen
tus ueris. Sed utinã scires quã uiam tibi aperuisti Martine: & aliis qui te se
quuntur: hæc uia nimirũ est: q̃ recta te ꝑcipit ẽ ad inferos agit: Sed iã mor-
tuo ẽt uiua uerba, mortua sunt: Igit ut seq̃r exponẽre qd superest: Seq̃ris.

Martini Capitanei uerba adhortãtia suos milites ad ardua: idest unde facile ar furi sint saltẽ apud inferos.

Iã mortuo uiua uerba mortua sunt.

Est.n. tp̃s pessimũ: ut ait Amos ꝓpheta: Ideo prudẽs in illo tpe tacebit.
Atq ita ne aperte pestiferum aperires consilium: & una opera adulareris cõ
plicibus tui criminis: taciturnitatẽ coꝝ Prophetæ authoritate uerbotenus
laudas: at facto ipso magis uituperas: cũ.n. fatearis uerbo: prudentiam esse
his temporibus silere: & tu facto tamen contrarium agas: & nihil minus fa
cias q̃ sileas: non uides Rhetor somniculose: non uides ꝙ uel imprudentiã
tuã facis manifestã: uel uerba illa tua eo quo dixi sunt intellectu recipiẽdã:
ꝙ scilicet multo magis eos ad machinãdũ sollicitas: q̃ de prudẽti silẽtio lau
des. Sed nihil agis Martine: imo hoc unũ agis: ut cõfundaris & pereas: tu
cũ tuis oĩbus: qd.n. in scelus te præcipitem agit magis retrahere deberet: &
cohibere. Non.n. sunt pauca: ut ais: neq paucoꝝ: sed nimis multa & ualde
multorum exempla: quæ infœlicem nobis exitum eorum declararunt: qui
contra hanc firmissimam sedem extulerunt caput: & ceruicem petra duris-
sima confringendam. Petra enim Christus est. An non recipis Christũ di-
centem? Omnis qui ceciderit super istum lapidẽ cõquassabitur. Super quẽ
autem ceciderit cõminuet illum: aut si christi uerbum non recipis: saltẽ col
lige ueteres historias: postq̃ omnia scire prætefers: & numera si potes: exẽ-
plum: uel unum: fœlicis exitus: eoꝝ qui simile ausi unq̃ fuerunt: poteris au-
tem bene ẽconuerso repetire propemodum innumera eorum qui talia au-
dentes Dei uiuentis miraculo: infœlicissime occiderunt: Quare postq̃ nul-
la honesti ratione tangeris: at pœnæ saltem formidine retraharis: nam mul
to congruentius q̃ Cicero in Antonium: eisdẽ te uerbis & urgere & admo
nere possum: Ita uere dicens: Te miror Martine: quorum facta imitere eo-
rum exitus nõ perhorrescere: Sed iam hactenus quo ad hunc dolũ attinet:
nam alii ita certatim me uocãt: ut quẽ prius quem posterius capiã nõ satis
sciam: Oẽs enim digni pariter sunt ut ab omnibus intelligantur.

Quod uerbo laudat Martinus facto ipso non probat.

Exitus infœlices oium qui contra ecclesiã erexerunt cornua.

Tertius dolus maxime ex præcæpto Christi aduertendus:nã & alias seducti in eo plurimi abberrarunt a fide.Quo magis requirenda est Prudentia & Sapientia Dei:& non hominum ac Mundana qua pleriq; in proposito fallunt.

Tertius igitur dolus est: ad quẽ respiciẽdum omnes inuito: Non enim parui erroris occasio semp fuit:Hic enim uir diabolicus (oportet nudare omnia) hominũ mores & eorum maxime qui ecclesiæ ab hinc multos annos pręfuerunt: oculo falsæ iustitiæ quæ:ut ait Greg. a misericordia disiungitur: (greg. i cati.) respectans: arbitratus commodum tempus: cum assensu & plausu stultorum:dignitatem Apostolicam: & maiestatem contemnere: & ita aduersus eam insanã efferre impune ceruicem: & quæcũq; pestem falsi Dogmatis interserere: fœlicissimam ratus occasionem: meditatus iniquitatem in cubili suo non dubitauit assistere omni uię non bonæ. (Ps. 35) Hæc est proculdubio uersutia Diaboli: ut eiusmodi temporum conditiones diligenter obseruans oportune excitet uanos homines: atq; huic omnino simillimos: incastigatos:& elatos corde:indociles mente:incircuncisos labiis:atq; linguę maledicentia fretos:ad gloriam hominum misere ac uehementer auidos:& aptam materiam proponat:populis diu placitam: super qua noxia sua mendacia efficacius astruant:& corda simpliciora seducant: & christianam totam Rẽpub.conturbent: Dum in primis ipsum caput petunt & omnem sacerdotum potestatem diuinitus relictam in terris:prætextu culpatę uitę: euertere moliũtur.Sed diu est Diabole nequã diu inquam est q; cognita est: A bonis hæc tua ratio perniciosa:Dei gratia est q; quomodo ea componas:& quomodo dogmatizes iam facile intelligimus.Sæpe enim te zelantis figuram induentẽ:& in uoce Iacob & manibus Esau: idest in prauis operibus: & uerbis iustitiam prætendentibus:ad hunc modũ Sillocizantem & in putridis tuis mẽbris exclamantem:audimus.O tempora:o mores:o potestatẽ tyrãnicam:uiolentam:nõ ferendã diutius:Hęccine uita Euãgelica?Hieccine mores? Vbi litteratus? Vbi scriba? Omne caput languidum:Omne cor mœrens:O Superbiæ templũ:O Auaritiæ fornacem:O Luxuriæ sentinã: O Gulæ profluuium:Ita ne putandum uelle Deum domũ suam:quam tanta charitate: tanto sanguine: tot uiuis lapidibus fundauit:sacrauit: erexit: Iam nunc conspici Speluncam latronum? Vbi pietas:ubi lex? An non est stolidum atq; asininum crudelitatẽ tam insignem:ulterius: & tantam mox peruersitatẽ sustinere? quomodo putamus ex Deo prouenire:tam latam (sicut adulatores finxere & ipsi tyrannica sibi uendicant uiolentia) tam superbam ptãtem? Num deus Author malorum? Cõsulite Paulũ pusilli: Scrutamini scripturas in quibus putatis uitam habere:& inuenietis q; Deus malorum author nõ est:& q; hæc sunt inuenta hominũ: Quõ ergo nõ sit ei resistendũ in faciẽ? ne diutius sub terrificis huius ptãtis minis (tanq; si in eorũ uerbo aĩas in tartara utcũq; proiiciendi sit positũ) liceat illis p sua libidine in xpianæ libertatis fauorẽ latius debacchari: & onera ĩponere importabilia: Quæ ne illi digito qdem mouere uolunt.Hæc & hmõi multa malignat inimicus in sancto:Ha puerse Sathana:Siccine in Angelũ lucis te trãsfiguras? Tu te audes collocarẽ a dextris Iesu Magni sacerdotis ut aduerseris ei?

Conditio tẽpoꝝ ad schismata obseruatur a Diabolo.

Conditio hominum q excitant contra ecclesiam.

Materia apta ad persuadẽdum quamuis mẽdacia.

Verba diaboli dogmatizãtis cõtra christos Domini.

Verba ex Zach. Propheta contra diabolum.

Sed increpet in te dñs Sathan: Increpet dñs in te qui elegit Hyerusalē &
appareat cauteriata cōsciētia tua i facie pietatis: O cōfusor ueritatū oium:
Nō licebit tibi:non licebit inquā: Veritatē ptātis ex morum prauitate de-
struere. Memento Diabole q̄a frustra aliq̄n hoc idē conatus es & destitisti
uictus: & si enim: maxime hos quos prædicas & detestaris mores: & qui ti-
bi maxime placent: ut libet: confiteamur: de quo tñ non attinet hoc in lo-
co: neq; accusando: neq; excusando: quicq̄ dicere: Non enim coniuncta est
causa morum & potestatis: qui tñ Euangelicis erudimur præceptis: separa
mus inquā ueritatē ptātis a tenore uitæ: & a gratia seu charitate Dei: Eru.
dita corda in fidei sinceritate: tuam hanc: tam piam cōsequentiā nō admit-
tunt. Mali sunt: Pessimi sunt: esto: ergo ptātem non habent? Ergo claues
amiserunt. Negamus Diabole: Negamus Martine: & distinguere doce- Consequētia
mur a Christo omniū Dño: omniū Magistro: Inuehere q̄tū potes in eos: hæreticorū.
dic sane eos gurgitem omniū malarum re♃: oium iniquitatum patres: qui
Christum rursus proderent: irriderent & crucifigerent: si reuertat̄ morta-
lis in terras: & quæcūq; horrendiora lingua tua pro tuo more: etiam confi
ctis de officina maledicentię tuæ: uerbis: nouit exquirere. Admittemus. n.
omnia: & te tandem tam bellum rethorem relinquemus: ut cum oia admi-
serimus: nihil tñ concludas: quod uelis: O amator confusionis audi. Magi
strū tandē & pudeat Dyalecticæ tuę: audi inq̄ distinctionē: Sed cōfusor di- Hæretici oso
stinctiones nō audit qui in cōfusiōibus oblectatur. Quid mirū? Cur enim res distinctio
Arrius aberrauit a fide? nimirū quia distinctiōes oderat: sicut tu: Nouatia- num ut con-
ni: Pelagiani: Donastitæ: & cætera oium hæreticorū turba: quos tñ in hoc fundant.
ipso ad regulā imitaris: oportunas ac pbatas: & quæ fidem elucidabāt ode
rant: distinctiones: nouas uero atq; importunas quibus magis cōfunderēt
diligentissime afferebant: & impudētissime offirmabant. Audi ergo tu qui
cunq; potes: nō nouā: nō ex hoium uoluntate deductam: aut allatam: Sed
Sancti spūs sanā atq; inuiolabilem Magistri et Dñi oium snīam. Ait Magi
Matt. 23. ster & Dñs: quæ dicunt facite: quæ aūt faciūt nolite facere. Hoc aūt pcul Quid est qđ
dubio eo pertinet: ut nō auferri: aut tantillū minui eo♃ potestatem quarū- ait Dñs: q di-
cunq; prætextu iniquitatum arbitremur: pinde ac si ad nostram doctrinā cunt facite q
apertissime ita diceret: Nolunt ipsi facere: quæ ego illis mādaui: At uos fa- aūt faciūt no
cite quæ illi dicunt: & nolite putare: q̄m eo♃ ptās per eo♃ malitiam soluta lite facere.
sit: Nequaq̄: nō enim deest arbitriū imponendi iugum: aut ligādi facultas:
aut docēdi & pponēdi uerba doctrinæ & itepretandi: diffiniēdiq; auctori
tas per hoc q; solii dignitatem: uitiis quātumuis nefariis inquinauerint. A
me ptās hæc & facultas: A benignitate mea & patris mei: qui facit oriri So-
Luc. 10. lem sup bonos & malos: iustos & iniustos. Ab illis met aūt uitia sua sunt.
De illis ego locutus dixi. Qui uos audit me audit. Agnoscite igit̄ qđ ē me-
Psal. 104. um: qđ aūt illo♃ ē repudiate: & hoc quod ego inqo: nolite facere quod fa
ciunt: Non autem dico punite aut corrigite uos quæ faciunt: minime hoc: Nō est uiri ho-
sed illud solum: nolite uos facere. Hoc enim ut puniantur: ut corrigantur: minis uel ho
Deu. 16. ad me solum pertinet. Vobis autem manifeste in Propheta meo præcepi: minū punire
Nolite tangere Christos meos: Sufficiat q; habebunt mali me ultorē plus xpos dñi sed
solius Dei.

ſatis q̄ crediderint: Quod autem meum eſt: quod ſeruaui mihi: quod poſui
in poteſtate mea: nõ eſt ueſtrum uſurpare uobis me nolente: me ꝓhibente:
Audite Principes & reges terræ. me deteſtante. Audite ergo principes & Reges terræ & apprehendite diſci
plinam: neq̄n iraſcat̃ dñs: & pereatis de uia iuſta: Audite gentes quæ fremi
tis & ppl̃i q meditamini inania aduerſũ dñm & aduerſum xp̃m eius & uaſtis
clamoribus uociferamini: Dirũpamus uincula eoꝝ: & proiiciamus a nobis Pſ.2.
iugũ ipſoꝝ: An nõ intelligitis ꝙ qui habitat in cœlis irridebit uos? & Dñs
ſubſannabit uos? O utinã uerba hęc. S. ſpiritus in aulas ueſtras: aut potius
in aures ueſtras penetrare poſſent: quicunq̧ iudicatis terram: ad uos perti
net iudicare terram nõ cœlos: Cœli aũt dicuntur prælati & pontifices: Di
mittite ergo cœlos ipſi Dño cœloꝝ: immo ſubmittite & uos metipſos ipſis
cœlis: Hic eſt ordo Dei: Cœlũ cœli domino terrã aũt dedit filiis hominũ: Pſ.ii
Audite inq̄ & attẽdite Dei legem ne moriamini: Magiſter dicit: Dñs dicit:
In uerbo ſuo: in ueritate ſua: in Prophetis ſuis: in Sanctis ſuis. Et ego qui
cunq̧ ſum nacta occaſione clamo & ĩ uniuerſo orbe hãc uocẽ totis uiribus
effundo: & audiri cupio: nõ eſſe ueſtrũ ſubtrahere uos a poteſtate: aut eam
quouis modo quam ipſe cõſtituit impedire: imo ẽt ubi ſit opus uſq̧ ad ſan
guinem nõ tueri: Credite mihi nõ adulor: nõ probo malos mores: abuſum
ptãtis non defendo: ſi adhuc hoibus placerẽ: nõ eo acceſſiſſem ut xp̃i ſeru⁹
aliq̄n efficerer. Sed uerba Dei: ueritatẽ xp̃i: doctrinã ſanctoꝝ audacter pro
nuntio: Ille qui dixit: qui uos ſpernit me ſpernit: Ille idem ſic proteſtat̃: ſic Luc. io.
iubet: ſic imperat: Dictum fuit hoc: ut Bernardus ait: duodecim diſcipu Bern. in cãt.
lis: quoꝝ unus iam Diabolus erat: ſic. n. ſcriptum eſt. Nõne uos. xii. elegi &
unus ueſtrum Diabolus eſt. igitur qui ſpernebat Diabolum: ideſt Iudã qui Io.6.
iam erat diabolus: ipſum xp̃m ſpernebat: Quãobrem? quia diabolũ aut dia
boli uitiũ ſperneret? minime: ſed quia in diabolo illo ſpernebat quod erat Pa ad
xp̃i: Auctoritatẽ uidelicet ab eo illi datã & ptãtem: Proinde ſi qui cuicunq̧ Ro.ij
ptãti reſiſtit Dei ordinationi reſiſtit: q̄to magis qui primariæ ptãti quæ eſt
ſpũs & uirtus Dei? Quid ad hæc igit̃ aduerſarius? niſi qd̄ ſolet? adulatores
Qui hæretici eſſe nolunt adulatores ſũt apd Martinum. nos eſſe: ſcilicet qa xp̃i uerba loqmur: qa heretici iãdiu dãnati nõ ſum⁹ & in
eoꝝ numero qui putabant malos ſacerdotes nõ eẽ ſacerdotes: Malos Paſto
res paſtorale offm̃ pder̃: At forſitan ſicut ẽ plerũq̧ uerſipellis hic idẽ Marti
n⁹ nr̃: eadẽ & ipſe cõcedet: eadẽ p̃dicabit ſicut ui patẽtiſſimæ ueritatis coact⁹
interdũ ſolet: ne nõ tam patẽs hęreticus uideat̃. At tñ nõ pſiſtit: mõ ait: mõ
negat. Nã in opuſculo quopiã ſuo qd̄ de Papæ ptãte edidit ad oẽm eius di
gnitatẽ & primatũ diuinitus cõſtitutũ euertendum: nõ aliud ferme ꝓducit:
niſi malos p̃ſidentiũ mores: quibus ĩperitę multitudini pſuadere nitit̃ ptã
tem nõ eſſe: cõmiſcẽs & cõfundẽs uti ſolitus: abuſum ptãtis cũ ptãte: & tñ
ibidẽ ita interdũ uult nobis clemẽs & mãſuetus uideri ut in hoc ẽt plus con
cedat q̄ uolumus: imo plus q̄ iuſtũ ſit: quaſi uero cũ iniuſtitia manſuetudo
iũgat̃. Poſtq̄. n. ibi diu in Romanæ eccleſiæ principatũ fundatũ xp̃i uerbo
q̄tã potuit rabiẽ (ſatis eſt dicere loco multæ declarationis: ſua illa lingua)
euomuit: & plura decreta pontificũ nõ ſolũ frigidiſſima: ſed ẽt ĩpiiſſima: &
cõtra Euãgelii ueritatẽ emanata ab authorib⁹ porcis: & beluis plurib⁹ uer

bis pbare contendit: Hæc ad lram & crebro his similia interserit.

Nolo ea damnare nolo etiam eis cogi contra scripturæ ueritatem. Sunt contra euangeliũ ut ipse plurib' locis exprobrat: & dãnare ea nõ uult & quod tacuerit aduersus illa se laudat: parum memor Esaie dicentis. Veh mihi quia tacui. O Paulinũ Theologum o Pauli spectabilem æmulum: nã a quo tam oportunam patientiam hanc didicit? Non quidem a Paulo: Paulus.n.resistit in faciem Cephæ qa nõ ambulabat secũdũ ueritatem euangelii. Et iste Paulo ipso longe circũspectior: non uult ea dãnare q̃ ait cõtra scripturæ ueritatẽ esse sed satis sibi eẽ inq̃t quod illis ñ cogat. Vere satis tibi esset non cogi p illa: neq; aliud tibi iam curę est nisi ut p ea ñ cogaris. De Christo autem & scripturæ ueritate opinor: facile trãsigeres: sed non satis est nobis Martine: & si tu de xpi ueritate nõ cures modo per decreta nõ cogaris: nos tamen nolumus pati: nolumus hoc pactum tecum: & hanc contra soliditatem doctrinæ Christi transactionem recusamus: non est hic inuenire medium Martine: uel decretis teneri te oportet: uel hoc tãdem cognosci quomodo sint contra euangelium: non est inq̃ hic Thomistarum mos: pati impias scripturarum interpretationes: aut uelle unq̃ pacem donec eiusmodi quæstiones circa euangelii ueritatem componantur. Sed hæc alibi ad examẽ istius eiusdem thomistę afferenda & subiicienda omnino sunt. Nunc hoc tantũ si consequor a pusillis satis superq; mihi est: sola morũ & quantauis enormitate turpitudine aut obscenitate uitę nõ solui: non tantillum minui: uerbo Dei fundatam ecclesiasticam potestatem.

Es.6

ad galaz.

Modestia Martini:

Martin' non uultea dãna re q̃ cõtrascri pturæ ueritatẽ sint.

Thomistæ ñ q̃escũt donec euãgelica ueritas pateat q̃ lacerãt hætici

Quid ex pdictis conseq uelit auctor a lectore.

¶ Quartus dolus in quo ex uerbis suis colligit: nihil aliud hominem conari q̃ ponere zizaniam: suscitare lites: rixas: in omni loco & gradu & conditiõe hominum & ab ipsa principali quęstione ita subdole se eximere.

Quartus est dolus: secumq; multum scandali ac zizaniorum trahens quod non ibi manere litem ubi est & esse debet permittit: & de quo debet esse: sed ueluti coluber tortuosus nullibi recte consistens: & quo caput nequit ibi: quod dicit: caudam figẽs: noua continue suscitat in quę oculos paruulorũ deflectat. Nam cum xpi res agatur contra quam euidẽtissime molitur ut animos pusillorũ alio diuertat: & corda uanæ imperitiæq; multitudinis ad ęmulationem excitet: atq; ad inuidiam inflammet: suisq; partibus astu scandaloso adiũgat: eo rem deduxit quasi cõtra Germaniam & eius Principes insurgat Italia & quasi summus Ponti. contra summum imperatorem erigatur: & quasi ea quæ sunt Cæsaris auferre uelit a Cæsare aut Germaniam oppugnare. & eiusmodi dolosa nimium & plena schismatum: homo ad seditiões natus & rerum nouarum cupidus machinator & suscitator egregius suis: inspersit commentariis. Mitto ueterem quæstionem quam ad inuidiam popularium mouendam introducit: de beatæ uirginis Conceptione: mitto quod ueram & supremam summi sacerdotis potestatem ex adulatorum impiorum

Q̃oñe ueritatis xpi uertit i cõtetiõne inter germaniã & italiã & alias similes.

Q̃ones q̃s introducit ut se eximat a q̃onibus in q̃b' ẽ hæreticus.

bellu arum & porcorum commentis & inuentam & adauctam comminisci tur: atq; eius abusum a sui ueritate ñ separat: & q; nihil nisi uetus odiũ in ecclesiasticos personat: donationem Constantini tanquam confictam suis dicteriis malignissimis interponit: & paleam sine grano prædicat homo uere palea sine grano: & mox uentilabro Dei excussus & ab horreo separatus (ni resipiscat) tradendus (ut inquit Lucas) igni inextinguibili. Bene igitur & oportune de te loquitur sapiens: cum inquit. Homo peruersus suscitat lites & uerbosus separat Principes. Nõ satis diu crassatum est? non satis humani sanguinis irę principum sibi hauserunt? ut etiam regum corda & popularium animos (quãtum in effrenatæ linguę tuæ facultate est positum) in dissidiũ & secessionem cõmouere nitaris? ut ab omni pace & fœdere discedatur? & quæ sanctæ Apostolicæ sedi debetur reuerentia reprobi & iugi impatientes cõtumaciter desciscant? I nunc inimice homo & reflecte in me tuum adulationis uitium pro more tuo: pro eo quod de sede Ap̃lica cũ sanctis omnibus bene sentio. Sed audi semel quid ego: & contra te: & pro me ad omnes eiusmodi calumnias tuas respondeo: ne tibi non prædictũ a tho mista aliquando possis dicere. Dilexisti omnia uerba præcipitationis lingua dolosa & sicut nouacula acuta fecisti dolum. Propterea Deus destruet te in finem euellet te: & emigrabit de tabernaculo tuo: & radicem tuam de terra uiuẽtium: uidebunt iusti & timebunt: & super te ridebunt & dicẽt: ecce homo q non posuit Deum adiutorem suum: sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum: Et præualuit in uanitate sua. Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei speraui in misericordia Dei in ęternum & in sæculũ sæculi. Et ut penitus obstruam os tuum loquens iniqua: ad gloriam domini nostri Iesu Christi & illud addam. Elegi abiectus esse in domo dei mei. Satis est: non dico amplius: sed ad rem rediens. Audi Martine nũc (si placet) theologiam nostrã: quicunq; .n. zelo dom' dei tenemur: nouimus pessimas scissuras istas & abhorremus ac longe aliter in domini doctrina sapimus: Italũ enim a Germano aut a Gallo: si modo christianus sit & christiane sentiat: non diuidimus. Disiungimur montibus: at non fide: quæ montibus imperat: non charitate quæ maxime disiuncta copulat. Quomodo enim separare possunt montes quos coniunxit deus? Quomodo separabit Martinus quos cum Paulo totis deceat clamare pręcordiis. Quis nos separabit a charitate Christi? Ergo uos primum o Itali appello: quoniam de re Christi agitur: & fundamento: quod posuit: qdq; in nullius est potestate, si Germanus christiane sentiat: Italus autem alienum sequatur ac peruersum dogma: proximior Germanus sit nobis Italus longe disiũctior. Pax nobis cum Germano: cum Italo bellum ꝑpetuũ: donec uel resipiscẽs pace dignũ se reddat: uel ut meritus: ne corrumpat alios: spiritu oris Dei solus poti' cadat. Sic enim scriptũ est dissipa gentes q̃ bella uolunt. Nec aliter uos o Germani p Christi charitatem: p salutem uestram: perq; cõmunem fidem admoneo: & obtestor: si nouam ac pestilentem afferat Germanus doctrinam: si ecclesiæ aduersator & calumniator uerbi Dei: & in Apostolicã sedẽ eiusq; uenerandissimum atq; obseruandissimum caput publice contumax reperia

Marginalia: Prou. 16. — Prophete uerba aptissima congruentia Martino: — ps 49. — ps. 83. — Mar. 17. — Audite Itali. — Ad roma. 8. — Audite Germani. — ps. 67.

tur:non sit uobis Germanus:q̄ non sit xp̄ianus. Cur enim de gentis gloria dimicare cum discrimine & periculo fidei uolumus? Quæ uictoria: o Germane si in qua uis contractione cum Italo uincas: cum Christo perdas? Italum superes comprimaris a Christo? Immo uero quomodo quemq; uinces
Lu.2. si contra xp̄m pugnes? si contra stimulum calcitres? Caueamus igit̃ si q̄cq̄ superest cordis: si timor Dei ullus manet: aut saltem: si ueritatis uerbo deterreri possumus: in quo nouimus q̄ omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Ne audiant hæc hostes fidei & inimici crucis xp̄i: & addatur gaudium illis: & cor eorum tanto amplius excitet̃: in ruinam domus Dei: caueamus igit̃ & nos Itali & nos Germani ne istas pessimas quas hic malus inter
ps.75. ferit uel introducamus uel foueamus dissensiones. Dixi nos Germani &
ps.67. nos Itali quia sic censeo: sic statuo: sic dignū duco christiano animo ut om
Io:14. nia omnibus simus: ut inquit Ap̄ls: ut omnes lucrifaciamus & omnes unū simus & idipsum sentiamus: quos una coniūxit fides & charitas enutriuit. An non xp̄s Deus & auctor pacis est: nō est factus in pace locus eius: non est qui facit utraq; unum & unius moris docet habitare in domo? Non ille qui æterno testamento pacem nobis reliquit ut in hoc potissimum eius discipuli nosceremur: si nos inuicem diligeremus? q̄d cū ad xp̄ianos in uniuersum pertineat: maxime autem ad eos qui ex regula cor unū & aīam unā habere in dño profitent̃: & qui supbiæ uitæ blandimentis & mundi cupiditatibus uoto intemerando renuntiant: ut pigere pudereq; multum nos deceat: si interrogati unde simus nō libentius xp̄ianos q̄ Germanos aut Italos rñdeam⁹: quid hic respondeat uir scandaloꝝ et Paulinus Theologus? An Persuasio ex dc̄tō Pauli.
Pau. uolumus Paulum hoc in loco consulere? non ne sic diceret in ꝓposito Pau
ad ro. lus? An Deus Italorum tantū? immo & Germanorum? An tm̄ Germano
3. rum immo & Italoꝝ. Sic enim insultante iudæo in gentilem oportune dixit
Pau. An iudæorum Deus tm̄ immo & gentiū: quid etiam sub inferret nisi ꝓulti
ad Ga mo scripsit ad Galathas: si spū uiuimus: spū & ambulemus: non efficiamur
la.6. inanis gloriæ cupidi inuicem inuidētes: inuicem ꝓuocātes. Sic ergo ī Pauli uerbis oēs admonere uolui. Maneat ibi q̄ ubi posita ē ñ alio uertat̃: ne dū inquirit̃ xp̄i ueritas: ad disceptandum de gloria & honore gentis & fumo & uanitatibus mūdi uersutia huius pestiferi hominis trāsferamur: & ne dū eiusmodi rixosis contētionibus penit⁹ inutilib⁹: nisi ad subuersionem audientium exercemur: nihil minus q̄ ueritatem inueniamus: ita. n. malitia suā consequeret̃ aduersarius q̄d cupit: sed iniuriū est & in fidei scandalū uerteret̃ non exiguū. At ut tandem ad te me uertam Martine: q hac pte nō finis me mentiri dum plerisq; locis commentarioꝝ hæc zizania inspergis: & ne labor multus nobis esset hoc inqrēdi: in primis tuis uerbis ad Sacri Palatii Magr̃m pfacile enudas: adeo prudēs es: ut totum spūm tuum statim profe
Prou. 29. ras: neq; quicq̄ reseruare posiis in posterū. Sic enim incipis.
Peruenit ad me Reuerēde Pater dialogus ille tu⁹ satis superciliosus & plane totus Italicus ac Thomisticus. Quid est dicere totus Italic⁹? an nō uides rethor considerate q̄ his uerbis si cuiuspiam esses momēti totius Italæ gentis inuidiam in te conflares gratis? An tu solus totam Italiæ doctrinam substinere paratus es? Scilicet has insupabiles & magnificas uires egregia illa

Notate q̄ potestis:

Verba Martini ad gr̄am sibi cōparādā.

commentaria tua satis nobis ostentant. At forsan conciliare tibi Germaniȩ beniuolentiam studuisti: quasi aliter non posses nisi simul in Italiam & in sanctum hominem diuum Thomam pariter insultares. Non hæc uia ut mihi uidetur recta est ut Germaniæ placeas quæ si nouerit tam bellum rethorē (ne dixerim tam impium hoiem) genuisse: pœniteat profecto se infœlicissimę fœcunditatis suæ aut potius mōstrosissimi abortus sui: quid est preterea homo miser qđ contemnas in Italia? scio dices uelut homo zelator legis dei immania nephanda horribilia scelera Ro. curię. Sed audi tandem Hier. ne me inuitum ab instituto diutius retrahas: hoc nimirum est qđ Hier. in uos ꝓphetat. Iustificauit animam suam aduersatrix Israel comparatione præuaricationis Iuda: uade & clama sermones istos contra Aqlonē & dices reuertere aduersatrix Israel dicit dn̄s: et hæc satis ad Germaniam. At te frustra & in meam iniuriam hoiem adeo derisorem erudire tentauerim q̄ scriptum legerim. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriam facit: & q̄ arguit impium sibi maculam generat: igitur ad alios procedamus dolos.

Hier. uerba ia qlo pem. Prou. 9.

¶ Quintus dolus quo in Magnificis uocum nouitatibus & uerborum apparatu admirabili suam iactat super omne cœlum remotiorem Theologiam ad capiendos pusillorum & imperitorum animos.

Quintus dolus: ꝙ in opere suo passim Christum: Paulū: Christianam: Paulinam: sinceram: remotiorem Theologiā & huiusmodi magnifica noia nobis iculcat: quasi ipse solus eā diu exulem e summo cœlo reuocauerit ac tandem uirtute sua reduxerit in terras: aut q̄si sup Christi pectus tanq̄ peculiariter dilectus discipulus recubuerit: totumq; hauserit spūm dormientis: aut quasi alter Paulus qui in tertium cœlum toto raptus corpore uiderit arcana dei & ineffabilia illa q̄ non licet homini loqui: nisi ꝙ iste pp excellentiam ac ꝑstātiam suam supra Paulū hoc potuit: ꝙ sibi soli speciali priuilegio etiā tota reclamante ecclesia effari illa liceret: & q̄cūq; uoluerit & quicqđ etiā (ut ipse fatet) in buccam uenerit. Cum in talem ac tātam buccam unde exeūt tā prætiosa nō nisi ēt ꝑtiosa intrare ꝑsertim post tātam grām sit uerisimile. At nos Thomistę ac præcipue mendicātes comparatione tāti uiri qđ esse possumus? Quid boni proferre ex ore nostro? quo allia sæpe & cepas & herbas & non nisi uiliora atq; plerunq; olentia in uentrem recipiamus. Et nimirum hinc est ꝙ hic homo totus cœlestis non solum fastidire nos mendicantes cœpit: sed etiam (ut est rumor) e xpiana repub. sua exterminare. Sed cōsolabimur tn̄ nos inuicem & recreabimur in uerbis xp̄i: qbus nō curat quid intret in os: cum non illud coinqnet animā: sed quod exit ex ore: & insuper admonuit: uade & uende omnia q̄ habes & da pauperibus & seq̄re me. Ipse autem exultet Martin⁹ in beata ac remotiore Theologia sua quātum uelit: quam nisi tātopere nobis iactasset forsitan lōge carior ēt fuisset. Et quidē principio cū tm̄ apparatū in uerbis: tot clamores de scripturis audiebā: metuere incipiebam ne homo plenus rimarū has passim scripturas hac atq; illac effluerēt & nullus tamē esset q colligeret de thesauris tā ꝑtiosis. Sed ecce dum scripturas istas expecto illaꝝ loco inuenio ludos & maledicta in cœ

Quid differat a Thomistis Martinus

Quæ sint scripturæ Martini q̄s iactat.

lum & terram/mordacitates continuas/ac perpetuam temeritatem: niſi ꝙ nonnunq̃ Terentianos & Plautinos iocos ſiue ſententias agnoſco: loco autem canonum & ſanctoꝶ Patrum offendo contumaciam & ꝓteruiam & rebellionem ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis & impiiſſimas ſanctoꝶ decretorum eluſiones. Et qđ ſolum tantũ Theologum ſempiterna mitra coronare põt/ in duobus quos edidit libris unã gloſſulã cũ canone ſuo male intellecto/& Panormitani quandam impietatem ſuper quodã caplo (qđ: ut ipſe iuriſta Theologus adduxit: in rerum natura non inuenit) cum tanto plauſu & ſtrepitu ꝑ ſe adducta offendo/ut hoc ſolum decem gallinis pauorẽ facile poſſet incutere: ꝙ ſi tandem aliquid ſcripturaꝶ & ſi perraro exprimat alterum trium animaduertere licebit: uel eas peruerſa quadam interp̃tatione corrumpi: uel ad rem ꝓpoſitã non ꝑtinere: uel poſtremo q̃dam ita nota & manifeſta per illas probare/ut uel idiotiſſimis in angulis & tonſtrinis ac plateis q̃ latiſſime pateant: ſicut ſuis locis facile ac dilucide patere faciam: Hæc autem ita dico qm̃ inſenſati multi atq; ignaui ad has magnificas uocũ nouitates miſerę nimis atq; inconſideratę trahunt: & huiuſmodi inanibus & inflatis uerbis/ac fallaciis ſæpe tanq̃ uento quocũq; impellunt & circũferũt/ atq; ita interdum perſuadent/ut uix ueritati aut diſputationi relinquat locus/quaſi alii omnes p̃ter hunc unum cæci & Tho. ac Bonauẽ. quorum eccleſia & ſanctitatem declarauit/& doctrinam partim probauit/partim etiã mirifice cõmendauit/& cæteri quos ſcholaſticos uocat/Ioannes Scot⁹/Albertus/Egidius/Alexander/Durandus & alii/atq; ſimul uniuerſa Chriſtiani orbis gymnaſia quæ horum ſibi ediſcendam ſcientiam atq; imitandã propoſuerunt ſꝑ hactenus deſipuerint/q tam beatã huius Apoſtolici uiri ac remotiorem ſapientiam/neq; ingenio & ſtudiis conſequi potuerũt. Neq; etiã cum omni ſua ſanctitate/uel a longe intueri meruerũt. Et qđ ergo ſupereſt nobis miſeris quicũq; a Martino diſſentimus uel Chriſtiani uel Thomiſtæ aut Scolaſtici/ſi uera de ſeipſo/& de nobis ſunt q̃ profert? Enimuero poſtq̃ indocti omnes ſumus & Chriſtum/& eius ſcripturas pariter (ut ille inq̃t) ignorãtes. Poſtq̃ peccata noſtra (ſic. n. & ille aſſerit) meruerũt ut q̃ Deũ reliquimus ab omnibus derelinquamur. Poſtq̃ Deum in hanc ſæuitiam & crudelitatem induximus: ut præcipue electos hos ſanctos ſuos Thomam & Bonauenturã (ſic etiam ipſe ait: ut mox iam examini ſubiiciemus) & nos pariter cum illis/ac ꝑ illos in errores noxios cõpelleret. Poſtq̃ deniq; ãpliſſima Martini Lutheri merita q̃ (ut ait) nihil ſibi ẽ cõſci⁹/iratũ pect⁹ ſanctiſſ. Trinitatis aſſidue pulſantia expugnauerũt & ĩpetrauerũt illi ſoli/ut ille ſol⁹ ab his ſcholaſticis errorib⁹ ſeruaret & ille ſolus ĩ hãc fœlicẽ & remotiorẽ/ac uerius remotiſſimã Thelogiã tanq̃ in ameniſſimos paradiſi receſſus relegaret/& ſolus ille hos mundi errores/naſo illo/immo toto capite/reſpiciente & properante in Damaſcum/dignis notis animaduerteret/& ille ſol⁹ q̃ſi noua lux præclariſſimi ſolis aduenIens oẽs eccleſiæ tenebras quas quadringentis iam annis ad minus (ut ille inquit) paſſa eſt diſſolueret atq; effugaret. Quid inq̃ ſupeſt nobis ut agamus? equidem oportune hoc in loco clamabo: o orbis terrarum uniuerſe/quanta poſſum uoce uniuerſum ſi me potẽs audire appello: o eccleſia Dei miſera & miſerabilis tam diu ſine hac no

Citauit. n. titulũ ꝑ titulo

Doctrĩa Martini circa ſcripturas.

Qui honores debeãt Martino.

Si de ſe & de aliis uera prædicat.

De⁹ fecit errare Thomã & Bonauenturã ut ꝑ illos nos erraremus ſicut iuẽit Martin⁹ ĩ theologia ſua.

Honor debit⁹ excellentiſſime excellentiæ Martini collectæ ex uerbis ſuis.

ua doctrina tanti hominis:o gymnasia infœlicissima q̄ istā tot sęculis insanam & pniciosam scolasticoꝝ inbibistis sapientiā:o Pontifices Sctī q̄ nō habebatis lateri hunc hoīem cum frigidissima illa decreta cōponebatis/aut potius (ut ab ipso q hac pte pphetę locū sibi arrogauit accepimus) cū notarii uestri sine uobis tūc psertim tpis/ illa in adulatione & ignorantia scripturarum exarabant:o concilia frustra & iniq̄ tot tpibus recepta/q̄ non habuistis hunc uirum/ne erraretis consultorem:o Parisius misera dignitas/q̄ his doctoribus tam iniuste decorata es:o oēs sectę & scolæ Theologoꝝ totius orbis/q̄ desipere ab his scholasticis tāto labore tot uigiliis tot lucubratiōibus didicistis:q uerā Christi pdiderūt doctrinam. Age resipiscamus tandem & adeam⁹ nūc iā Martinū. Cōueniamus hūc Lutherū unanimi cōsensu: Ambiamus hoīem diuinū: nouum e cœlo delapsum Danielē ueneremur:& capite intecto/& nudis genib⁹adoremus. Et primū Pont. Maxim⁹ mitra posita/aut si magis placeat in terram piecta:uel certe si hoc libeat magis/sibi suis in manibus illis uenerabilib⁹resignata. Deinde uniuersus Cardinaliū Senatus amplissim⁹ & omnis pxima Patriarchalis & Epalis sequaẗ dignitas/& tota deniq; curia suis collocata p cuiusq; dignitate ordinibus:& nos postremo cū Pręposito ac ministro nr̄o qcunq; sumus Thomastici & Scholastici/cum oībus scholasticis cæteris doctoribus uultu supplici comitātes salutem⁹hoīem hūc cœlestē:oremus:gr̄as agamus & deniq; postulationes & supplicatōes faciamus:p amplissima illa merita quæ suis uerbis psefert:per ardentem illā charitatē in qua nō q̄rit quæ sua sunt/p mansuetudinē ac modestiam incredibilē quam nobis in oībus opusculis suis de ppria liberalitate frequētissime ingerit. Iniuriū.n.est ut idcirco uilescat tāta hæc modestia q; ille nobis cā totiēs inculcās nō satis faciat pretiosa ut mereẗ:pro charitate.n.sua facit hæc:opinor ēt qa Paulū audire uoluit Modestia nr̄a/nota sit oībus hoībus. Porro qūo nota fieri potuisset hęc Martini modestia nisi pdicareẗ/& ita frequēter ingereret? Ergo p hāc modestiā & mālueτudinē. Per hanc suā charitatē & uirtutes oēs/quas secū q̄si funiculo colligatas trahit: & p īmensa uirtutū istaꝝ merita exoremus/demū suauissimū hominem ut imperret & nobis tandem q̄d ipse sibi soli obtinuit:ut agnoscamus tenebras nr̄as & in lumine suo (si idem est q; illud Christi/aut saltem illi Germanū) & nos quoq; uideamus lumē. Nam q̄ minora nouo huic Danieli e cœlo nobis dato (ut aiunt discipuli sui) si modo nō ipse in suis discipulis loquatur/in media Babylonia debeanẗ? Et utinam adhuc satisfieret altissimæ ceruici suæ. Sic interdum oportet ludere cum his illusoribus: maxime propter pusillos/qui istiusmodi labiis dolosis capiuntur/& linguam ita magniloquam admirantur nescientes q; scriptum est. Disperdet deus uniuersa labia dolosa & linguam magniloquam.

Certe magis liberet.

¶ Sextus dolus in quo hoc tm̄ psuadere uult author ne in hac disputatōe tāti piculi psuadeanẗ sicut solēt pusilli:p dicacitates & maledicta:& linguæ intemperantiam potius q̄ ueritate authoritate scripturæ:& sanctorum hominum.

Sextus dolus:q; cum intelligat/& experiaẗ homo malus q; forsan & a Demosthene accepit/peruersam hominum plerunq; naturam lōge magis maledictis & dicacitatibus & uerborum acrimonia de

tractionibus zizaniis & ludis q̄ christiana ueritate/pace/& modestia/& mã suetudine delectari:mirum q̄ in hoc sese nauiter exerceat:ut uix tres lineas in suis scriptis licet præterire:quin aculeum & puncturam non sentias/aut dicterium & scurrilitatẽ aliquam non offendas/aut amarulentum quoddã/ & uirulentum & satyricum corollarium non tibi oblatum gratis accipere liceat:& hęc quidem sine modo/sine fine/sine ratione/sine oportunitate nec solum q̄ncũq; in buccam uenerint/sed omni industria atq; omni licentia temeraria exquirit/atq; effundit. Hæc autem ut q̄ facillime & q̄ paucissimis colligant(non enim omnia nisi per argumentũ possem breuibus pstringere.)Postq̄ in deum cœli quãtum potuit p nouas/atq; impias hæreses blasfemauit & in ipm cœlum posuit os suũ:ut & Petri primatum lingua sua ipsissima eripere conet:Postq̄ in sanctoꝝ doctrinam abũde uenenosum euomuit iudicium:& in oẽm Theologoꝝ & Philosophoꝝ cetũ atq; doctrinã inuectus est. Postq̄ neq; decretis Pontificũ sũmoꝝ/atq; sanctoꝝ neq; synodis & conciliis sacrosanctis pepercit:& q̄tũ temeritati suæ fuit satis/elusit:postq̄ & totam Italiam/& Romam ipsam/& romanũ caput modis omnib⁹ suis morsibus lacerauit/& nihil pene sanctum eoꝝ q̄ in cœlo/& q̄ in terra sunt pfana illa lingua prætermisit:quia superat ẽt ut & sub terras aliquantulum uolutaret/& ibi aliqd sanctũ uiolãdum iueniret/penetrare studuit usq; Romanas.S.Sebastiani criptas/ut ibi saltem religiosas martyrũ reliquias ore illo fœtido conspurcaret:ut non satis nobis faciant uerba prophetæ ad arguendũ illum/q de hoc hoĩum gñe ait/Posuerũt in cœlo os suũ & lingua eoꝝ transiuit in terra:hæc.n.lingua ẽt penetrauit sub terras:immo & usq; ad ipsos inferos transiens:multas cõtra aĩas purgatorii:ut uidebimus:blasphemias exq̄siuit. Et in his tota summa doctrinæ tanti uiri uersat:unde factum est/ut minus scandaloꝝ & puersionis hoĩum timuerim. Et si enim nõ parum delectet insanum uulgus his malis/non tñ facile:nisi adiuuet mera & ppria iniqtas:seduci potest. Fateor aũt si respexissem hunc hominem aliquanto compositiorem & temperatiorem lingua/& uerba aliqua prudẽtiæ arte saltem simulata:ut felicius psonam hypocritę indueret/compḧẽdissem & cũ dñm suum Iesum sæpenumero appellat tanq̄ spem suam unicam:si nõ re ipsa facile declararet:q; magis in concilio fidit/q̄ in Iesu/& magis ut diximus in principibus & filiis hominum in qbus non est salus:fateor inq̄ ingenue respectis moribus hoĩum huius tempestatis & paruitate fidei/& nec multa principum consensione/& consueto populariũ odio in oẽm potestatem & pricipatum:trepidassem & metuissem ab his nouis impietatibus multomagis. At cum uideam omnia hæc illi uitia maxime a moribus christianis & psertim Paulina Theologia quam sibi immeritissime arrogat/dissidentia manifeste adesse:& facile in oculis oĩum apparere posse:uere iam animo bono & tranquillo mihi esse impero:& admoneo pariter omnes in discrimine tantæ rei/ut non existiment eũ q iurgiis/opprobriis/cõtumeliis/detractiõibus/maledictis/ueneno linguæ/& clamorib⁹ absonis longo pstiterit cęteris/ & qui pcacibus comœdorum lusibus & leuib⁹ scurrilibusq; iocis totum orbem licentia immoderata:facile in hoc omnes superãs:indignissime elusérit:illũ quoq; & iure & bona causa similiter uincere. Si enim in omni dispu-

Argm̃ p lingua modesta Martini.

Quare min⁹ scandaloꝝ timendum sit a Martino.

tatione & qõne ueritatis ęquum nõ est eiusmodi sermonis uenenosæ effiuẽtiæ atq; imoderatę licẽtiæ uictoriã tribuere. Id certe in xp̃iana disceptatione multo minus: sed hoc poti9 iudiciũ esse debet/eũ q̃ sic effuse & inconsiderate ac semp importune & impudẽter/ & ut ait dñs ex abũdantia cordis obloquit: pculdubio tanq̃ omni uacuũ ueritate & iustitia destitutũ ñ aliud agere neq; in alio cõfidere (p̃sertim cum rẽ tam grauẽ uertit in ludos) nisi in fauorib9 uulgi: & stultoꝝ plausib9q in e'usmodi plurimũ delectãt & capiũt. Sed non uidit homo usq; quaq; improuidus suo se passim gladio iugulare cum alios eius criminis reos arguat quo ipse p̃ cæteris tenet. O uere & infœlix Martine & qũo p̃suadere sperasti uel plane stultis: te q nihil aliud in oĩ opere tuo agis: nisi q; ppetuo ludis atq; illudis: uirum tñ esse seuerum modestum/& grauẽ: & illos q oẽm grauitatẽ ac seueritatis maiestatẽ in oĩ uita sanctissime approbante uniuersa ecclĩa retinuerũt fuisse illusorios? O ,puidentissimũ caput: cur.n.nõ merito in tua remotissima Theologia inuersa iam & penit9 puersa oĩa existimauerim? & mutatas cũ omni rerũ ipsaꝝ natura/ẽt uocum significatões? qñ penes illam q modestissime & cum omni grauitate & maiestate loquant: ut Tho. & Bonauẽ. quos ideo p̃cipue cito qa & tu p̃cipuo in illos insultas/illusorii tñ sint & dicant. Ille uero q ppetuus inuoluat ludis/non solum/non illusor/sed apprime grauis atq; modestus/ & insup talis ad quẽ maxime ptineat grauissimos ac modestissimos de illusiõe rephẽdere: Hem quo Euãgelicã & Paulinã Theologiã insignis noster hic Theologus adegit. Quãto igitur hoc in loco digni9 ille nescio q̃s Poeta exclamasset. Quis cœlum terris non misceat & mare cœlo? nõ.n. hic displicet uerri fur/aut latro: neq; homicida miloni. Nõ accusat Clodius mechos: aut cetegum Catilina: neq; q̃runt Gracchi de seditione/tunc. n. conuenienter uerbis Pauli arguerem hoiẽm aliquo modo ut hoiẽm/& dicerem. Inexcusabilis es o homo q iudicas: in quo.n.alterum iudicas te ipm̃ cõdemnas: qũo ergo medice nõ curas/te ipm̃? & q alios arguis te ipm̃ non arguis? Et q in euangelio & Paulo gloriaris p euangelii & p̃ceptoꝝ Pauli puaricationẽ deum inhonoras? Verũ cum homo immodestissim9 a modestissimis modestiam requirat: & maxime illusorius atq; deceptor/maxime graues & synceros illusionis & immodestię crimine cum omni audacia & morsu insectet/ nescio profecto quibus digne uerbis corripi ualeat: opinor noua meditari ad illum corripiẽdum oportet/ tam nouum nobis animal in Theologia noua infœlix nostrum nouum sęculum produxit.

Martinus ut uulg9 iperitũ decipiat tãtis per curat.

Martin9 qa ludit seueriss. & grauiss. dicendus est.

Sancti dei homines quia grauiss. & modestiss. illusorii appellãdi sunt.

¶ Septimus dolus: in quo ostendit q; ille abutit authoritate Augustini quã p fundamẽto accipit: & quare prudenter intelligenda sit. Sup quo pleraq; digna ut a iaduertant cõtra Martini: & similium indignissimam arrogantiam.

Eptimus dolus est: quo facilius arrogantiam ac temeritatẽ suam contegens liberius suas impietates inserere in xp̃iana doctrina atq; tutius audere possit. Sentiens homo malus: q; omnium sanctoꝝ dictis aduersabat (ut euidentissime patere faciam suis locis) inter alia fundamenta sub quibus misere corruet/ Augustini tritam authoritatem cui9 primus ipse est uiolator/ & transgressor

transgressor/audacter produxit: ait enim Augu. sicut ille uiolans etiam grãmaticæ rõnem adducit: nõ enim Augu. uerba fideliter refert: nec forsitan sine Dei nutu/ opinor ut agnosceremus non satis ei fuisse sensus ueritatẽ peruertere nisi etiam puerilis uerbis structuræ simul pderet rõnem: ut omnifariam ac publice corruptorẽ & adulteratorẽ se pstet. Ait ergo sicut (ipse citat Aug.) Ego solis eis libris q canonici appellant̃ hũc honorem deferre didici ut nullũ scriptorem eorum errasse firmissime credam: cæteros aũt quãta libet doctrina sanctitateq; polleãt/ nõ ideo uerum esse credo qa illi sic sense rũt &c. Sed uerba Aug. ita se habẽt. Alios ãt ita lego/ ut (qtalibet scitate doctrinaue polleãt) nõ iõ uerũ eẽ putẽ qa ipsi ita senserũt sed qa &c. Sed qcqd de rõne grãmaticę sit. Ex hac igit̃ auctoritate cõseq uoluit Martin⁹ eẽ xpianam libertatẽ quemlibet doctorẽ sctrũ sed præcipue Tho. & Bonauẽ. & reliquos omnes posteriores quos scholasticos appellat ꝑ arbitrio penit⁹ reiicere & negare. Sup quo (ut discat melius Aug. sniam intelligere quia neq; modum neq; modestiam ullam seruat/ sed omnia ꝑ libidine ad errorum desensionem ab eo & sui similibus audacissimis trahi cõsueuerũt) plura paulo diligentius sunt animaduertenda. ¶ Primo ergo non simpliciter ait Augusti. ꝙ penitus sint reiicienda aut nihilifacienda aut etiam contemnẽda cuiusq̃ sanctorum dicta aut scripta (ut audet Martin⁹) ut nihil penitus auctoritatis sit eis tribuendum. Sed tãtũsper/ ꝙ non sic recipienda sunt sicut canonicę scripturæ: ita scilicet ut nõ liceat nobis uim & momenta potius rõnis attendere ac etiam non debeamus scripturarum auctoritatem a qbus discedere est impium: illis omnino prẹponere. At uero ꝙ ita passim liberũ sit unicuiq; & pro arbitrio nihil eorum auctoritati relinquere: & ꝑ suo sensu quæcunq; dixerint refellere: ubi uel ratio euidens ad oppositum non ducat/ uel scriptura non cogat/ ex Augustini uerbis nunquam extorquebit malignus homo: cum alioquin ex eiusdem Augusti. snia acceperimus: non solum ex dictis sanctorum uerum etiã ex factis optimam scripturarũ recipi interpretationem. Immo manifeste Augusti. in pluribus ad hanc rem pertinentibus sententiis suis/ sese aperiens/ nõ in illos moueri declarat qui auctoritati sanctorum cedunt: sed in illos qui ita cedunt/ ut eam ꝑ immobili fundamento ad irrefragabiliter firmandam ueritatem acciperent: quod in derogationẽ scripturarum canonicarum a quibus dicta sanctorum non distinguerent̃ cedebat: & ita ludibrio essemus hæreticis qui cum aliquos inuenirent in scriptis sanctorum errores: ad fidei calumnias merito trahere possent: & ꝓpter ea p ea Aug. dicta iure manauerũt canones: quos iste hõ uoluit ignorare: ut eaten⁹ scõꝝ momentis deferat̃ auctoritatis ẽt in causis decidendis quaten⁹ non ex scripturis aut sinodorũ & Pontificum summoꝝ regulis aliter certa definitione constitutum reperiret̃: sicut scribit Leo. qrt⁹ ad Britãniæ epos: ut patet. xx. di. de libellis. Alioqn qũo tam frustra Gelasi⁹ Papa ẽt cũ laude scõꝝ plurimoꝝ libros atq; opuscula/ tãta diligentia secerneret ab aliis & cõprobaret̃/ ut colligit̃. xv. di. c. ul. si nulla eis pẽit⁹ auctoritas merito tribueret̃ ¶ Scdo nõ dicit Aug. ꝙ rõne ẽt urgẽte cõtra q̃libet scõrum dicta si per ea euangelii ueritas non subuertat̃ aut morum non sequat̃ corruptio/ debeamus propterea tanta facie/ tanta in modestia/ tantis furiis: tanq; publice to-

Verba Aug. d trũcata Martino ut & rõ grãmaticæ destruat.

ꝙ Augu. ñ ait nullã eẽ scõꝝ auctoritatem sed solũ ꝙ nõ tãta est qta canonicaꝝ scripturaꝝ ut cogamur in eoꝝ obsequium.

Aug. super io.

rius in Tho. præcipue ac deinde in cęteros quos uocat scholasticos ore illo omni spurcitia pleno blasphemauit. ¶ Tertio & si multas contra fidei regulam dixerint sancti falsitates: si modo etiam eorum sanctitatem non neges quam uniuersa ꝓbauit ac recepit ecclesia: non tibi tamē concedit Augustinus: ut tanta immodestia & tot contumeliis inueharis in illos: & tanto cum stomacho & ueneno reprehendas: atq expressim præcipit: salua omni reuerentia quæ eorum sanctitati debet/ defendendam causam ueritatis: sic enim ad fortunatum inquit. Neq; quorumlibet disputationes quāuis catholicorum & laudatorum hominū ueluti scripturas canonicas habere debemus ut nobis non liceat (salua honorificentia quæ illis debet hominibus) aliquid in eorum scripturis improbare atq; respuere: si forte inueniremus q aliter senserint q̄ ueritas habet/ diuino adiutorio uel ab aliis intellecta uel a nobis. Ecce q solum prohibet haberi dicta sanctorum tanquam canonicas scripturas: quod supra diximus: & tamen etiam in eorum erratis rephendendis & corrigendis honorificentiā illis debitam exigit. At tu bone uir omittens quæ contra te stabant: idq; solum assumens qd ad insanam temeritatem asserendam: non christianam libertatem: trahere posses/ non meministi iuristarum legem: licet etiam ut nihil sit quod te nescire profitearis / iuristatheologum tete nobis præstiturum pollicearis. Inciuile est (inquit iurisconsultus) non tota lege inspecta de una aliqua eius particula iudicare: & illam alia repugnāte ad prauū sensum adducere. Etsi igit ex auctoritate August. tibi det/ ut a Thoma dissentire possis/ & q̄ non placeāt libere rephendere: non tamen tibi dat xpiana modestia: sicut & ipse ꝓhibet Aug. ut nulla obseruantia/ nullo honore/ q tam sanctis tanq; ꝓbatis uiris debet/ tibi quasi tuo iure hoc artoges. Dices forsan sicut quopiam in loco uideris innuere: q ꝓuocatus & irritatus ab his pessimis Thomistis: & illis indulgentiarū ꝑconibus: ideo ēt in Tho. & Bonauen. præcipue excanduisti. Age demus tibi interim etiam falsam istam excusationē: sed qd rogo Thomistarū peccatū in Thomā uertis & punis? Est ne ista iustitia in euangelica theologia quā didicimus? q pr̄ non portabit iniqtatem filii. Alioquin si ꝑ peccatis thomistarꝫ blasphemādus est Thomas: iam nō uides ualere hanc rōnem ut ꝑ xpianorū peccatis (scdm hominē loq me cogis) & ipse xps iure sit blasphemādus? sed forsitan aliud respondebis: sicut alibi agnouim⁹ in scriptis tuis: uidelicet q re uera nō assentiris / Bonauē. & Tho. uiros fuisse scōs / cum eorū etiā sanctitatem despicabiliter in dubiū uertis: de qb⁹ hæc uerba ꝓfers. Siue sancti fuerint siue peccatores &c. O linguā igneis inurendā carbonibus: qd est dicere fiue sci fueri nt fiue peccatores? nisi q nō est apud te fides eorꝫ sanctitatis? q enim eiusmodi idubium uertit/ iam ipse ꝑculdubio nō credit: & aliis ne credant suadere conat. Talis est sermo hæreticorꝫ / serpit. n. (ait Paulus) ut cancer. Ego uero qd ad hæc respondeam? Sed qd opus respondere? Etenim tam scelesta & impia dicta satis idoneam secū responsiōem ferūt. Tibi uero Martine crede mihi q te amo in xpo: & Deum testor in animam meā quia te amo: nō ut peccatorem/ nō ut impiū & maledicum/ sed ut præcepto charitatis xpi mihi copulatum. Respōdebit tibi cras iniustitia tua. Adstabis ante tribunal Christi Martine & harꝫ rō exactissime exiget blasphemiatū.

Margin notes: q nūq̄ liceat sine reuerētia scōrꝫ opiones improbare. — Verba Augu. — Cū honore rephēdi sci debent cū errāt nō cū stomacho & contumelia. — l. ici uile. ff. de leg. — Hæc est Martini iustitia. — Notate uerba q estis xpiani: notate linguā Martini. — Paul.

tos uolo:si deum diligunt ut ad se respiciant:& uires suas metiant & discāt saltem modestius:iuxta ea quæ supra diximus:de longe pfundiore scōꝝ doctrina:q̄ suis ualeāt oculis penetrare/& maturius pferre iudiciū: & q habet aures audiendi audiat:sed ad reliquos dolos accedamus.

¶Octauus dolus:in quo de manifestis eius calumniis contra bonas artes & sanctorum doctrinam agitur:ubi nonnulla de scientiis:quæ ad perfectam dei sapientiam:faciant & quatenus:& quō:& a quibus sumēdæ sint ad sacram doctrinam:aliqua etiā spāliter de Aristo.doctrina:& Thomæ ac Bonauen.

Octauus dolus est:quia cum iam sentiat suam doctrinā uere cum scriptura sancta pugnare/sed nouerit posse illā (ut aiūt uiri sancti) ad sensum quem sibi quisq; pro arbitrio præsumpserit/non difficile sepe trahi. Magisq; ob hoc timens (ut diximus) a sanctis doctoribus:qui eam sunt interpretati:contra quorum explicitiores snias manifeste pugnat:magis etiā a canonibus sibi metuens:& decretis Pontificiis illā declarātibus:qbus contumaciter adhuc resistit. Non nihil ueritus etiā psentem doctoꝝ & Theologorū sciam; & eorum potissimū qui abhinc trecentos annos uiguere:quorum (ut diximus) non solū nō recipit:sed etiā indignissimis modis spernit & illudit doctrinam. Cogitans/quo solo potuit consilio:sese ab his omnibus uendicare apud imperitam saltem ac stolidam multitudinem:in hunc tandem dolum descendit. Primum quidē quo ad scripturam pertinet: obseruauit omnium hæreticoꝝ regularē illam temeritatem: de qua in epistola ad dioscorū Augustinus:quia sub scripturę auctoritate longe magis clamoribus & uerbis/quam ui & momentis rationum:suos errores adstruere peruicaciter conantur:adhuc enim modum de scriptura ibi loquit Aug. Cuius auctoritati tāto deuotius obtemperari oportet/quāto uidemus nullum iam errorē se audere extollere ad cōgregandas sibi turbas imperitorū/q non Christiani nominis uelamenta conquirat. Sed quo ad sanctoꝝ doct. interptationes (qd solū potuit quia in cœlis etiam zizaniam ponere nō est ueritus) sanctos etiam ipsos separare circa sensum & intellectū christianę ueritatis conatus est: ut uetustiores quidem (quia scilicet sciebat more hominū semp præhonorandā uetustatem) non explicite recusaret. Recentiores autē quasi dissidentes ab illis:quorum principē Thomā fecit (quia scilicet hęc doctrina: ut dixim᷒:his bestiis magis resistit) oīno respueret. Et ne uideret hoc penit᷒ sine rōne fecisse:obiecit illis/q. poti᷒ Peripatetici sint & Dialectici q̄ Theologi:atq; hinc occasione accepta/quasi causam scripturarum summus earum zelator suscipiens:ea de Aristotelis doctrina loquit: quæ sola (sicut mihi uidet) satis esse possent/etiam si non alia assidue longe absurdiora effutiret:ad cōprehēdēdam hominis stoliditatē & imperitiam cū insigni arrogantia coniunctam. Et hac eadem uia omnes nostri sæculi doctores reiicit tāta sane fiducia:nouus iste Daniel:quātā sua illi stultitia atq; insipiētia cōtinue subministrat:sicut scriptū est:Sapiētior sibi uidet stult᷒ septē uiris loquentibus snias. Quantū uero ad patrū Pontificūq; decreta attinet (q̄q̄ alias multiplr sibi sit cōtrari᷒:ut patebit) qa prīci pio (ut pbabo ēt euidēter

Scriptura scā ita ē cōposita ut a malis faci le ad pprīū sē sum trahaf.

Dol᷒ Martini ad diluendas scripturas cōtra se faciētes.

Aug: d sacr. scrip.

Dol᷒ Martini ad tuēdas positiões suas cōtra scōꝝ oim doctrinam.

Quare Marti n᷒ magis ī thomæ doctrinā q̄ alioꝝ inuehatur.

Prou. 27.

ſuis locis)nõ uiderat ſctõꝝ atq; martyrũ Pontificũ ſanctiões & ſinodos an tiqſſimos ac receptiſſimos mãifeſte ſuas impugnare hereſes atq; ĩpietates/ cœpit eccleſiæ tempora diuidere/& reiicere tñ decreta Pontificũ atq; ipſos etiã Pontifices:q ab annis quadringentis uſq; ad hanc ætatẽ ſederũt.Cum uero poſtmodo admonit⁹: cõperit ẽt ante mille annos cõfectos canões/ ẽt a ſanctis Pontificibus & martyrii palma coronatis cõtra quos ipſe impudẽtiſſime dogmatizat/ nouã cõmentus eſt ſtropham & mirabilem argutiam/ quã uolo ſeruare ridendam ſuo loco cũ ſpãlr Pontificiã authoritatẽ ab eius ĩpietate defendã.Interim neceſſe ẽ ut hæc q̃ in ſanc.doc.obloquit̃ ad eũdẽ Thomiſtæ examen ueniãt:qm̃ prima fundamẽta eius ſunt q̃bus diſiectis ne ceſſe eſt ut cadat.¶ Primo igit̃ nõnulla de dialectica & philoſophoꝝ ſcia/& p̃cipue Ariſtotelis doctrina nõ ab re p̃ponã:& quatenus/& a q̃bus illa recipienda ad ſcripturæ ſint intelligentiam. ¶ Secundo ſpecialiter agemus de Thomæ doctrina:& ĩ eius perſona:quia iſti homini Thomas præcipue(ea quam diximus cauſa.)odio ac faſtidio eſt:cæteros etiam quos uocat ſcholaſticos/conſtituam.

PRocede huc igit̃ acutiſſime homo cui nihil ſapiũt quæ bona ſunt:re uocat te idem Thomiſta ad examen:ut eo te coniiciat atq; concludat: unde neq; tecnis tuis/neq; duplicitate tua exire ualeas/niſi ualde offendẽs: dic primum quæſo:q̃d illud eſt q̃d cõtẽnis ? dum dialecticos/philoſophos pipaticos & his titulis tanq̃ fœdis & opprobrioſis:doctores ſctõs in iniuriã dehoneſtas?quid eſt inq̃ p hoc/q̃d damnare uis?num negas forſan artes & ſcias quas dicimus dialecticã philpſophiã & reliq̃s/& ſicut ſtulti aliq̃ aſſerebãt:nihil ſciri nec ſciri poſſe cõtendes?Opinor:hõ qui oia ſciat(ut ſibi uĩ) in hanc tantã ſtultitiã nõ incurret.Nam q̃uõ tu tã glorioſus in tuis oculis/ niſi ſcire p̃ aliis p̃ſumeres?& q̃uõ fateri poſſes:te neſcire calidũ eſſe ignem a quo tibi p̃cipue timendũ eſſe iam ſentis?& ſi q̃d ſapis ẽt times?Alioqui uel ex eo dignus(ſi nõ pp alias hæreſes)ut experiaris:quouſq; reſipiſcens/ non negares id/q̃d & rõ & experiẽtia & naturale oĩum deſideriũ ad ſciam(q̃d eẽ fruſtra non põt)& conſenſus demum oĩum ſapientiũ: ſimul & inſipientiũ confirmarunt.Nõ negabis igit̃/ opinor/ſcias & artes eſſe: & inter cæteras dialecticam & philoſophiam numerari:ſiue q̃ ad mores:ſiue q̃ ad reꝝ naturæ conditionẽ ptineat:q̃ ẽt in ſupiora aſcendens cauſas altiſſimas & ſeparatas ſubſtantias conſiderat:& q̃tum poteſt in dei notitiam erigit̃.Quid ergo damnas?an forſan ꝙ etſi ſciæ illæ & artes ueræ ſint:tamen malũ eſt nobis p illas ſcire?qm̃ bonæ illę de ſe ñ ſũt & utiles?Sed hoc pacto:ut Hier.& Aug. aiũt:naturã bonã negas:& deo maledicis a quo ſunt q̃cũq; ſunt:nũ igr̃ ĩ hoc ẽt maniche⁹ eẽ uis?ac malarum rerum authorem deũ conſtituere ? in blaſphemia plus ſatis horrenda?A qua tñ(opinor)abſtinebis:& ſi nullũ iam ſit dogma tam abſonum atq; impium q̃d abs te alienũ fore/iure polliceri mi hi poſſim.Quid ergo illud eſt q̃d culpas & tanta deteſtatione pſeq̃ris in uiris ſcis?iam non artes/q̃s & eſſe/& bonas eſſe/arbitror coact⁹es cõfiteri:q̃d ergo ? An ꝙ etſi illæ bõæ ſint:idignas tñ cẽſes(ut uideris ĩnuere)ut Theologię admiſceãt̃?q̃ſi illas maieſtate ſua reuerẽda dedignet̃/&reſpuat?eſt ne hoc tãdẽ cui⁹ noĩe iſtos quos ais ſcholaſticos tãtopere deteſtaris?q̃a dialec

Artes & ſcias eẽ ſoli ſtulti negant.

Artes & ſcias eẽ bonas xpiani negare nõ poſſunt.

ticam & philosophiã Theologiæ tanq̃ adiutrices ancillas adiũxerũt? Quid est igit̃ qd̃ scriptura inqt. Misit ancillas suas uocare ad arcem? quo.n. respu it & dedignat̃ si uocat? & iõ uocat q̃a his opus habet? ut exornet̃: ut sese exhibeat: & q̃ in ea latẽt miræ pulchritudines / q̃tum fieri põt / detegãt / atq; appareant / q̃ñ primo aspectu: ut oculis nr̃is sese exhibet: sane rudis & austera uideri posset: adeo ut ab Aug. etiam illo magno acceperimus: non uisam sibi aliq̃n dignã quã Tullianæ dignitati compararet: quid est illud etiã / qd̃ cõmemorat scriptura. Præceptũ dñi ad Hebreos: ut auro & argẽto spoliarent Egyptios? & alia plurima loca q̃ tędet referre / idẽ nobis sub illi uelamie pstãtia? nisi q̃ sancti doctores exponunt. Sclarẽ sapiam atq; eloquentiã in auxilium sacrosanctæ scripturæ: ad uitæ & doctrinæ cœlestis ueritatẽ roborãdã atq; firmandã: uel ipso admonẽte Deo / sumendas esse? Quid est qd̃ Moses & Daniel Egyptioꝝ ac Babylõica ẽt scia pfecisse de sanctis historiis accepimus? An non his & aliis multis exẽplis ad nr̃am doctrinã memoriæ pditis adducti sacri canoñ. istas artes: & eaꝝ ẽt paganos doctores / non solũ nõ abhorrent / sed ẽt ad pleniorẽ sacraꝝ lr̃arũ notitiã ualde recipiũt? Et (ut ab eis qd̃ aiebat Aug.) tãq̃ ab iniustis possessorib⁹ / q̃ utilia sunt ad nostra adstruẽda / & sua destruenda: fœliciter / & q̃si nostro iure auferamus / apte cõmonẽt ac suadent? Neq; hæc cum p̃sertim sis nouus Daniel opinor negabis. Quõ enim nou⁹ Daniel cõtra Danielẽ ueterẽ pugnare posset? Alioqn infinitas scẽtoꝝ authoritates atq; exempla pducerẽ: uel ea q̃ btũs Hiero. in ep̃la ad magnũ oratorẽ urbis Ro. p hoc locupletissime scribit? Quid ais igit̃? qd̃ totiens Thomę & thomistis dialecticã & philosophiã exprobras? An forsan relictis tandẽ sciẽtiis in hoĩes te cõuertes / sicut de tuis scriptis accipim⁹? & eos dãnabis / uñ illas nobis: q̃si ab authorib⁹: haurim⁹? quarũ princeps ẽ Aristoteles: q̃si ipse minus ad eas tradẽdas idoneus? hoc ẽ nimiꝝ qd̃ passim disseminas in scriptis tuis: q̃ Aristotelẽ in dialect. & philo. seqmur: quẽ tu post tot scl̃a infœlicia: q̃ uno consensu istũ uiꝝ cum omni admiratiõe extulerũt in cœlũ: in tua nup illa remotiore Theologia / cõperisti nugatorẽ / fabulatorẽ / phũm insipientẽ / uerboꝝ artificẽ / ingenioꝝ illusorẽ. Et eũ tandẽ q̃ pessimã mundo doctrinam tradiderit: ita. n. si suis eũ pingeres coloribus (sicut ais) hunc nobis phũm exornatum repsentares. Ego uero nõ parum lætor cum audio hæc tam immania / & tam manifesta mendacia / & cum nõ tam in Thomã q̃ in oĩum q̃ aliquid sapiunt & sapuerũt unq̃ / ingenia hoĩum / aciem dirigas: qui una sñia atq; iudicio huius unius philosophi sciam ita sunt pariter admirati ut in eo uno qcquid natura quodãmõ sciri & penetrari poterat: scitum ac penetratũ suspexerint: in cuius hauriendã doctrinã ab hinc plus mille annos oẽs semp neruos intenderint. Mitto quos nescio an magis admiratores q̃ sectatores suæ philosophiæ dixerim: Alexandrũ / Auer. simpl. Ammoniũ Themistiũ & innumeros alios: ne apud hoĩem qui oĩa cõmiscet & cõfundit reus illico impietatis arguar: quasi a xp̃o ad philosophos desciscam: aut hoꝝ impietatẽ / contra xp̃m extollam / aut eoꝝ monumẽta uel sapiam: si cum diuinis lr̃is conferam: & sapia xp̃i: non ego etiam cum Paulo stultitiam iudicem: aut pro more Thomistaꝝ: quicq̃d nõ cum sapia xp̃i conueniat: non semp improbẽ: nõ detester: nõ exhorream. Immo uero qcquid

Theologiam egere aliis scientiis ueluti ancillis.

Prou: 9.

Aug. de cõfes.

Exo. 11.

Sapia & eloqntia sclaris ĩ auxiliũ diuinæ theologiæ asciscitur.

Moses:

Daniel.

Aug. de doctrina chri.

Martini uerba cõtra Aristo. audite phi

Pro doctrina Aristo.

Oĩs doctrina & phia: p̃ xp̃i phia & doctrina stultitia ẽ.

est et ueræ sciæ si cũ illa quæ christi est: in quo oẽs sunt thesauri sciæ & sapiẽ
Paul. ad col lo. 2.
tiæ Dei abscõditi nõ iam insipientia uideat: aut quasi tibi et si uere christia-
nus esses & christianæ sentires facile in hoc ullus Thomista cesserit: Absit
Martine malũ hoc a Thomistis. Sed cũ sepatim de philosophorũ scia agit: quo ad rerũ naturæ secreta: & quæ naturali rõne indagari põt: & quatenus nõ aduersus ea sentiunt quæ fide de scripturis sctis accæpimus/ Ego(& si in dignus numerari hoc/ordine)cum multis tamen sapientibus & inculpatæ uitæ hominibus: & laudare inter cæteros tantum uirum & in eo naturę gratiam atq; potentiam admirari/non erubesco: & libenter etiã illum sequor: & dũ cum eius rõnibus/ quæ fidei sunt cõfero: gaudeo quia magis me in fide firmari sentio: magisq; firmatus uires sumere: aduersus omnes Diaboli: & membrorũ eius uersutias: quorũ tu unũ es: facilius possum: Et postq̃ de philosophis mẽtio est nõ penitus inutilis/ uidẽ hõ miser q̃tũ placuerit unus Aristoteles Ciceroni tuo(tuo dico qa ei⁹ tu īgenii: & in lrīs laudas fœlicitatem) An nõ & ad Brutũ scribẽs admirabilem eius sciam atq; copiam cõmendat: & in Tusculanis/ & alibi q̃tũ repetere memoria ualeo pluribus locis eũdem Philosophorũ oĩum facile principẽ(& si ipse Platonẽ semper excipiat) absq; cõtrouersia iudicat: quẽ tu unus Martinus illusorẽ p̄dicas ingeniorũ: At minime mirum dixerit aliqs/hominẽ Paulinũ/cui conuersatio est in cœlis: hæc inferiora & pagana despicere: Age ubi cõuersatio Augustini: cũ in libro de ciuitate Dei/hũc eundẽ philosophũ extollit: ubi cogebat Hieronymus: cũ tanta de Arist. cõgerit in eius laudẽ: quãta fortassis a paucis uel ethnicis ei tributa fuisse unq̃ legim⁹/qui cũ sapientũ absq; dubitatiõe Principem appellat p̄digiũ grandeq; miraculũ in tota natura: cui pene uĩ infusum qcquid naturalr est capax humanũ genus. Sed & Ioã. Gerson in sermone de oibus Sctis Aristotelẽ philosophorũ omniũ oculatissimum appellat: Vidit ne Martinus hæc: an nõ uidit: qui se tamen: quasi oia uiderit: oium censorẽ constituit: Si uidit: qũo igit in Sctõs illos quos p̄bare uĩ/ne nõ in se penitus cœlũ & terrã cõuertat: iudiciũ p̄ferre audet/ac præferre: At forsitan totus in Euãgelio & Paulo intentus/has minorũ authoritates nõ curat: Age proferamus & Paulum cũ de philosophis sic pronũtiat: qui cũ Deum intellexissent nõ sicut Deũ glorificauerunt & rursus.

Quaten⁹ recipieda p̄bada q sit Arist. doctrina authoritas.

Cice. de Aristele.

Aug. de aristo.
Hier. de aristo.
Verba Hier. ad Marcellã de Arist.
Ioan. Gerson d' Arist.
Martinus iniciũ suũ scõrũ iudicio p̄fert.

Qui ueritatẽ Dei in iniustitia detinent: quia quod notũ est Dei/manifestũ est in illis. Deus. n. illis manifestauit: inuisibilia. n. Dei per ea quę facta sunt itellecta cõspiciunt: sempiterna quoq; eius uirtus ac diuinitas. Nũqd Martine Paulus in his uerbis philosophorũ sciam uituperat: an laudat potius: & q̃to illã magis laudat: tanto mores uituperat magis: Nõ p̄bat qd & prædixerat Aristoteles: q̃ altiora sunt Dei/& impceptibilia sensibus: per hęc tñ quæ sũt illis subiecta cõuici atq; intelligi: Quod si hoc de philosophis Paulus iudicat: num forsan excludere interpretatiõe tua uoluit Aristotelẽ: Sic opinor Paulinus theologus p̄ suo more Apostolum nobis interpretabit: Quid restat igit tibi qd merito dãnes: Eqdẽ scio quia paulatim/uel inuit⁹: ut in ueritatẽ aliquã dirigaris te cõpellimus/illuc tandẽ cõfugies: & hoc solum deniq; in Doctores scholasticos intorquebis(quod in multos forsitan presertim nostri tpis/tibi facile cõcederemus) q; dũ nimis diu in primis his

Paul. ad roma. 1.
Notitiam dei & ẽorũ quæ Dei sunt: ad p̄hos ẽt peruenisse.
Cõtra eos qui nimiã operã p̄hiæ iutilib⁹ q̃õnibus ipendũt sacris scripturis relictis

Notate religiosi. scientiis insistũt:& in parũ utilibus & lõgissimæ inspectiõis philosophiæ articulis/nullã frugem in agro Dñi afferentibus/morant̃:& tot speculant̃ sophismata/& primas & secũdas intentiones/& minime entitatis entia:perdẽtes illa quæ maxime entitatis sunt:& dũ semp in minutulis totam uitam ponunt:& usq; adeo desudant/& torquent̃:& inuicem secta in sectã inutiliter pugnat:aut dum oẽ tps/in philosophiæ qõnibus finiendis rerumq; naturæ abstrusissimis archanis perscrutãdis/atq; integrã operã nauant:relictis frugalioribus ac fœlicioribus sacrosanctę diuinæq; sapiæ lr̃is : hoc tñ sibi prosunt:ꝙ plus uanitatis q̃ bonæ frugis:plus inflationis q̃ ędificationis sibi cõtrahunt: & facti rei accæpti talenti: minus aliis afferre ualeant:cũ scia teste Paulo inflet & charitas ædificet: An nõ tandem illud satis diligẽter exp̃ssi: quod tu multis/in Scolasticos exprobare uoluisti:unũ/inquies scio/adhuc superest:ꝙ cum tales Scolastici/his semper assueti disciplinis se aliqñ ad sacras lr̃as cõuertunt suis illis sophismatis:suis syllocismis Dialecticis:p suas distinctiones/cauillationes/conficta noĩa:& deniq; per sua somnia:de Aristotelis philosophia ꝓducta:uerã perdunt ac peruertunt sicut perdiderunt ac puerterunt & syncerã theologiã: Ecce quia iam ꝑspicue collegi oĩa quæ Paulinus Theologus:tãq; ueræ restitutor theologiæ/nõ cessat effundere: Verũ ut ad hęc rñdeã/& simul tandem sn̄iam meã:quo ad studia/& utilitatẽ sciaꝝ:& quatenus per eas adiuuet̃ diuina lex & Euangelica sapia:in paucas cõclusiones perstringã:ut noscat tandem Martinus si põt: quod Thomistę & doctrinarum & modi studendi delectũ nõ nesciunt:& nouerũt ab inutilibus utilia separare:sicut q̃ fœlicissime fecerũt : & Thomas/& Bonauetura.

Contra fouẽtes sectas in diuersas scolas in ppetuis cõtentioĩbus.

Concionesdilucide ꝑ artib⁹ ac disciplinis sæcularibus: ẽt cũ diuina sapia. Prima igiť cõclusio sit:oẽs artes & scias quascunq; humanæ industrię agnoscendas/distinguẽdas atq; ediscendas:in perẽni suo lumine Deus tradidit: de se bonas esse/& ad bonũ tendere diuino ordine:tum ꝓ ipsius perfectiõe aiæ & ornamento quã ad se dñs Deus ꝓducere dignatus est:tũ ꝓ corporis tuitione necessaria/ac salute:quod ad ipsam est aiam ordinatũ: Cũ igiť suis gradibus ad ipsum Deũ/& aĩa & corpus tendant / tñ abest ut quæ corpus tuent̃ & perficiunt aĩam/ mala sint: ut pessimi illi sint:& naturã atq; Deum simul ipsum negantes/ & blasfemantes/qui mala esse aio perfido assererẽt: Prĩa cõclo.

Corpus ordinatũ ad animam: anima ad Deum artes ad animã & corpus.

Secũda sit:ꝙ & si ex Ap̃li sn̄ia/scia inflet & charitas ędificet:tñ ne dictũ sanctum more Martini blasfemiã interpretemur: Sic sane illud intelligere oportet:nõ ꝙ scia de se qdẽ inflet:Sed ꝙ mali inde sibi facile glorię trahũt occasionem:sua.s.malitia/nõ sua scia:qa scia docere potius potuit illos ꝙ a Deo erat & ab eo accæperant: & si accæperãt: ut ait Paulus/ minus de illa gloriari debebãt: Malitia ergo & amor sui hoc facit/ dũ se quis ꝑstate aliis multis uidet:ut/quasi nõ accęperit/ uane se erigat & extollat/ q uel ex eo humiliari debuit magis:ut idẽ ait Ap̃ls:ꝙ ex Dei solo beneficio uenit:ut sic aliis præstaret: Inflat igiť scia(ut more philosophi loquens Pauli dictũ interpreter: ut me repñendat Martinus:ꝙ philosophus ad sic distinguẽdũ ita oportune me adiuuerit)Inflat inq̃ scia nõ p se/sed per accidẽs:ex eo ꝙ malus ad malũ trahit/cũ quod bonũ per se est/cã mali per se esse nõ possit: nisi qa ex eo malus occasionẽ capit ad malũ: sicut & plerũq; bonus ex eo quod malũ est aliqd boni cõtrahit : An uinũ per hoc malũ dicat̃ quia ebrius intẽpestiue & Secda cõclo.

Paul. i. ad Cor. 8.

Quõ sit sane intelligendũ scia inflat.

Paul.

Malus qd bonũ est ad malũ trahit. Bonus uero etiã qd' est malũ ad bonum.

ad ebrietatem sumit? A ut malũ ferrũ? quia uir sanguinũ ad homicidiũ utitur? aut malæ scripturæ sanctæ quia eas hæreticus & schismaticus Martin⁹ ad propriũ & temerariũ sensum distorquet? Nõ ita est: Ad hũc igit̃ modũ dixit Apl̃s q̃ scia inflat. Tertia cõclusio sit: q̃ hæ sciẽ quæ de se bonæ sunt adiuuant satis atq; cõferunt ad p̃fundiorẽ Theologiæ cõtemplationẽ: & perfectiorem scripturaȝ perscrutationẽ: imo naturali uia nõ põt quicq̃ perfectæ de Deo/ac supioribus sentiri (dico aũt perfecte p̃ materiæ qualitate: ne cauillosi & cõtentiosi me arguãt) sine harũ peritia disciplinarũ: Nã si per eas: ut inquit Paulus/ad Dei notitiã/& eoȝ quæ Dei sunt/maxime noscẽda traducimur: nõne ad ea diligenda facile cũ nouerim⁹ ĩpellemur? & cũ dilexerimus ad oportuna media querenda & exercẽda/ut ea assequamur cõmodius adiuuabimur? Nõne in his doctrinis: & in Thoma maxime & cæteris quos iste deridet: perspicua rõne cognoscim⁹ nõ solũ quod olim putabant impii/ nõ destrui per syllocismos fidem nostrã/ac religionem: sed etiam facillime astrui & defendi? nõ solũ nõ reprobari per philosophiã aut philosophos q̃tũ uis egregios/sed magis (q̃tũ salua fidei prærogatiua fieri põt) cõfirmari ac roborari? Placuit.n. Sapiẽtissimo Deo tanq̃ oĩum p̃ri optimo & indulgẽtissimo/oĩbus modis in misericordia uberi humanas ad se mentes trahere: & quoquo uersũ/neq̃d ad uictoriã desiderari posset: Hostẽ superare ac p̃sternere: cũ.n. primo tyrannicos furores & sæculi fortitudinẽ/in suo ac suorũ infirmitate/in oĩ ætate & sexu/admirabili & inuisibili uirtute fœlicissime cõfregisset: sicut scriptũ est: q̃ ĩfirma mũdi elegit: ut fortia queq; cõfunderet: & humanam sapiam atq; prudentiã principũ mundi/paruuloȝ stultitia in Dei digito (sicut p̃miserat in Prophetis suis) satis superq; elusisset & perdidisset: ac deinde hæreticoȝ peruersa dogmata: ut Paulus p̃uiderat: subrepẽtia lateq; peruagãtia: per sanã scripturarũ interp̃tationẽ sanctis reuelatã doctorib⁹: & per acutas cũ carbonibus uastoriis sagittas tandẽ penitus/aut p̃pemodũ extinxisset: q̃a Sophistæ & philosophastri q̃dã supererant suis armis (quod lõge erat utilius) cõfutãdi: ne hõ ualde p̃cax & petulãs cũ Deo suo/& nunq̃ quiescens/aliq̃d hẽret q̃d ab eius benignitate expectare posset: sua demũ philosophia reprobare philosophos: suaq; dialectica sese a Sophistis explicare: atq; eos inuicẽ inexplicabiliter reuincere statuit: Immo & si p̃ cõtrariũ tam plane stulti forent (ut tu es: & tui similes) qui per haȝ artium ignorantiam in lege diuina peccantes/ac nescientes forsan implicita distinguere: equiuoca separare: abdita & abscõdita aperire: & ita fidẽ christianã: in scripturaȝ aliqua ualde impfecta notitia per arrogantiã atq; imperitiam cõturbare: cõmiscere: & confundere auderent: Prouidit/ut haberemus unde facile & refelli rõne & merito tanq̃ score sciolĩ eludi/& ad ferulam (ut estis digni) remitti possetis: dum ob istã cãm hoĩes illos nobis p̃culdubio ipse procurauit quos tu malus & furiis plenus carpe: ac mordere nõ cessas/Thomã uidelicet: ac Bonauent. Alex. Scotũ: Egidium: & plerosq; quotquot p̃xima nobis sæcula/dono Dei/Philosophos sapiẽtissimos & callidissimos Dialecticos: p̃tulere/neq; per hoc minus Theologos: aut minus bonos & sctõs: sicut tu scelestissime causaris: imo per hoc ipsum (ut credibile est) diuinæ sapientiæ peritos lõge magis/& p̃fundius altiora penetrãtes: Quis.n. tam in

tertia cõclo.

Nihil pfecte sine spali ispiratiõe Dei sciri põt de illo sine sciẽtiarũ atq; artiũ peritia: Quæ tñ Martinus reprobat.

Nota dum taxat diligim⁹ & dilecta q̃rimus.

Fides p dialecticã & philosophiã cõfirmaẽ potius q̃ destruatur.

Prouidentia Dei.

Quõ supauerit Deus sæculi fortitudinẽ.

Quõ humanã sapiam ac prudẽtiã eluserit ac perdiderit.

Quõ hæreticorũ insanias extinxerit.

Cur Deus sophistas & philosophos suis armis maluit confutari.

Quare prouidit De⁹ ecclesiæ suæ d' thomæ & Bonauent. & hoȝ similiũ doctrina.

Pro arte Dialectica ꝙ ceteræ oẽs indigent.

ſulſus negare auſit? oẽs artes Dialecticæ regulis & notitia ſemper indiguiſſe? qua oĩs rõcinatio & ꝓceſſus & docet & dirigit/& corrigit/ſine qua facile rõ fallit:& peccat diſcurſus/qui nõnunq̃ latente fallacia ſanus ur̃:in quo tñ cõprehendit iuuante arte deceptio: Quis tam demens q̃ philoſophiã tam illam quæ altiora ſuſpicit & nobiliora entiũ ſpeculat/uirtutes cauſaſq; ab oculis omniq; ſenſu remotas (quantũ fieri põt) conat attingere:q̃ illam quæ de reꝝ natura perſcrutat/& poſtremo ad mores hoium declinans/præcæpta uitæ & documẽta prudentię tradens/bonũ a malo ſeparat atq; diſtinguit:& alias a quibus hæ iuuant/ ualde eſſe utiles ac neceſſarias chriſtianæ legis Magiſtris/ualeat inficiari? An non Auguſtinũ Hortenſius Ciceronis ad cõtemptum mundi & amorẽ Sapiæ uel ipſo cõfitente adduxit? Quid uero cõgruentius? q̃ ſi per dialecticã qui eam maxime ꝓfitent uincant/& uinciant? & Philoſophi cõfundant per philoſophiã? Quid porro incõueniẽs ea quæ ſupernaturalia ſunt & ſola fide imobiliter retinenda ex his quæ rõne naturali colligunt firmius roborare? An nõ eſt hoc uocatas ancillas cõcurrere ad arcem? Ideſt Sapiam ipſam diuinã/hiſce inferioribus uti diſciplinis ueluti ancillis? ad exornãdam/fulciendam/defendendã/ atq; eminẽtius tãq̃ arcem erigẽdã primã illam noſtram ac ſacerrimã Theologiã. Alioquin q̃uo arcana trinitatis/& perſonaꝝ in una ſubſtãtia diſtinctionem/ & ſacramenti miracula/atq; unionis naturarũ diuinæ & humanæ: & animæ immortalitatem/ac Dei ꝓuidentiam/& quæ circa reſurrectionẽ occurrunt difficillima/ q̃uo multa de moribꝰ/de bono & malo:de peccato originali:de ꝑdeſtinatione/de beatitudine/de oipotentia Dei/ & diuinis nolbus/& aliis plurimis q̃ in Theologia tractant:& quę ſuſpicari non põt Martinus ſine his ſcientiis poterit rõnem rogatus uel capere:uel diſſoluere:uel docere? An ſemper ad miracula cogẽdus eſt Deus? Nõ hoc ſapię & conſilii Diuini eẽ/ ꝓbat Auguſtinus.

In lib. cõfeſ.

Augu. ex Hortenſio Ciceronis ad amorẽ ueræ Sapientiæ & mundi cõtemptũ attrahitur.

Nõ eſt ſemp ad miracula Deus cogendus.

In lib. de Ciui. dei

Quarta igit quæ de ꝓxima ſequit cõcluſio ſit: ꝙ ita nõ eſt iportunum aut abſurdũ has artes cũ Diuina Sapía cõiungere: ut nõ cõiunxiſſe ei qui potuerit/uitio ꝓculdubio ſit imputãdum : reddituro.ſ.die ſua de talẽto rõnẽ.

Quarta concluſio

Quinta eſt ꝙ qbuſdã religioſis/magnæq; pti hoiũ qui ad eas capeſſendas nõ ſunt idonei/lõge eſſet utiliꝰ ab eis abſtinere/ſeſeq; totos deuotioni interiori tradere/& operibus monaſterii uacare ut Martam induãt: & adhuc ſacratiores lr̃as nõ ſpernere quæ per admirabilẽ Dei ſapiam tales ſunt: ut Aug. & Greg. ait. unde ẽt paruuli lac ſuggere & q̃tum uis rudes/ędificationem ſibi/& fructũ cõparare ſemp poſſint.

Quinta concluſio

Pro ſacra ſcriptura de qua oẽ genus hominũ põt ꝓficere.

Sexta eſt ꝙ ẽt multũ idoneis & altioribus ingeniis nõ ſatis expedit ita diu imorari in illis:atq; adeo in minutulis torqueri & inſiſtere/& in pleriſq; philoſophiæ abſtruſioribꝰ parũq; utilibꝰ & multæ indaginis qõnibꝰ:ita totos neruos intẽdere:ut ad ſacratiores lr̃as nunq̃ accedãt/ aut dñas faciant de ancillis/ ſicut a multis pernitioſe peccari ego certe diffiteri non poſſum: ſed ita media uia rem tẽperari optimum eſſe:ut neq; illarũ ignorãtia ad ꝓfundiores diuinæ legis ſnĩas perſcrutandas obſtet:neq; ẽt plurima in eis ipenſa opera:id efficiat/ut multa ignorentur meliora:quod in Thomã aut Bonauenturã obiicere:ſicut iſte ꝓphanus audet:tam eſt blaſſemũ q̃ mendaciũ apertiſſimũ.

Sexta cõcſo.

Poſtrema aũt concluſio ꝙ ẽt quicunq; idoneus ſic eas tẽperate & prudenter ut diximus aggrede

Vltia cõcſo.

tet/si tñ dignum finem/unde oĩs humana operatio uel bonitatẽ suscipit uł
malitiam/nõ cõstitueret: laudari merito ex christianã regula nõ posset. De fi
Bern. ne aũt: ut eleganter Bernardus ait: ita est distinguẽdũ. Sũt. n. inquit qui sci-
in cãt. re laborant/ut tantisper sciãt & in scia delectent: & hos turpi atq; inani cu-
riositate teneri. Sunt qui ut sciant id agunt: ut gloriosi & honorabiles inter Varii fines eorum qui addiscunt.
hoĩes habeant: hos aũt turpi uanitate affici. Sunt qui ut eã uendant/sciam
sibi cõparant: & hos turpi questu irretiri: Sunt qui ut ædificent scire deside
rant: & istos prudenter agere. Sunt porro qui ut & ædificent huc neruos in
tendunt: & nõ dubium est tales laudabilem & semper honestam exercere in
opere admodum necessario & fructuoso charitatem.

QVoniam ante alios tanq̃ huius sacrilegii reũ primarium Thomã po
nit: q indocte & infœliciter sacrã Theologiã cũ philosophia & Dia
lectica cõiunxerit. Iam aliqua de Thomæ doctrina huius nihilominus dolũ
ꝓsequendo interseram: nõ ut defendere Thomã uelim a bestiis: sed magis
ut in Thomę doctrina hui⁹ hoĩs tantã temeritatẽ cõfundam. Absit. n. ut sic
quasi redigere in dubiũ ego uelim doctrinã tam ꝓbatam: in iniuriam sum-
moꝝ Pont. a quibus est ẽt amplissimis honestata laudibus: & totius ecclię/ Pro Thomæ doctrina testimonia.
quæ in eã semper tãq̃ solidissima & limpidissima & fidit/& claruit: & demũ
in Christi cõtumeliã: qui dixit (& si homo perfidissimus ẽt hoc testimoniũ
sit elusurus) Bñ scripsisti de me Thoma. presertim cũ nõ sit Marth⁹ ipse po-
tis cũ oĩ furore suo manibus & pedibus & toto capite/& cornibus agat: In- Laudat Tho. doctrina uel ex eo q Martino hæretico & schismatico pñi odio & stõacho ẽ.
sultet: insaniat: & furiat quãtũ põt: nisi laudes addere huic doctrinæ: uel eo
solo/q ostenderit uniuerso orbi illã aliqñ sibi tanq̃ hęretico & schismatico/
& penitus superbo homini uehementer displicuisse.

Haud me latet ex tẽporũ malitia ꝓpter æmulos multos cãm inuidiosam
introductuꝝ: per quã suspitionẽ facile de me perturbati iudicii possim pare
re apud eos/ẽt si pauca de Thomæ doctrina/uel coactus ab isto uiro male-
dicto dixero: q̃si ego ex eoꝝ sim numero q facile in obligatiões declinẽ/aut Contra eos q ꝓ secta magis q̃ ꝓ ueritate contendunt.
Paul. qui Christũ separe gaudeã: & in sectas diuidere sicut scriptũ est. Ego Apol-
lo: ego Pauli: ego uero Cephæ: & uti fieri a plerisq; uidemus mõt ego Tho-
mæ: ego Scoti: ego Occham: uel Gregorii: & eo redacti iam sumus: ut nõ li
ceat pp has sectas perniciosas cuiusq̃ sctĩ laudare doctrinã/quasi non possit
laudari unus & merito/sine alterius iniuria: Sed uiuit Dñs: quem appello/
& ab hoc me crimine (illo teste) liberꝝ penitus pronuntio: Fateor aũt postq̃
aliquot doctoꝝ (quo potui studio) pertentaui uias/& ad oẽs pariter capiẽ-
dos neq; ætatẽ sufficere neq; ingeniũ animaduerti/cũ presertim primarias
uigilias sctis merito reddere decreuerim scripturis: hunc unũ mihi Thomã Iudicium authoris de thomæ doctrina.
præcæteris/libero iudicio delegi: atq; quantũ mea ferat paruitas sequẽdum
& ediscendũ ꝓposui: Iudicans ẽt illũ multũ in bonis lrĩs ꝓfecisse cui Tho-
mas ualde placebit: nõ tñ despiciens ppea & contẽnens alios: sed suas cuiq;
laudes ingenue permittens/& suũ cuiq; iudiciũ libenter donans. Imo uero
etiã gaudens q in uinea Dñi Sabaoth nõ desint uarii qui pro gustuũ uarie-
tate uinũ oĩbus propinare ualeant: modo iudicio Architriclini. i. principis
ecclię iudicet bonũ. Interim me ñ penitet iudicii mei. Hæc dixi tẽtans si pos
sim in tot huius tẽpestatis æmulationibus/fidem saltẽ apud bonos & can-

Cur descēderit author in laudē doctrinæ Thomæ.

didos inuenire: nequis me cōmotum ideo in hunc uirū pessimū existimet/ quia Thomas pungiť: aut ideo Thomæ doctrinā defendere: quia Thomæ addictus istas alere cōtentiones delecter: Nā iterum Deū testor in animam meā/facile cōdonāte mihi hoc/uel ipso Thoma: Si nō in christū magis iste perfidus insultaret/ & si nō perdere ac destruere Christi fundamentū & Petram euidētissime conareť: & tantisper de Thomæ agereť doctrina: nō tanti fuisset apud me Martinus: neq; sine Thomę ēt iniuria manifesta/hoc arbitraret/ ut distraherer a quiete & studiis meis. Sed qa pessimus uir Thomæ cām cū Christo cōiunxit: dum ut errores suos uerisimilius substineret/ Viri sancti doctrinā q̄tis potuit maledictis fœdauit: Ideo Christi gratia coactus in eiusmodi cōtentionē: forsan ēt nōnullius utilitatis adductus sum. Et qa in hoc dolo suo conať malignus homo primum uitia huius doctrinæ exprimere: Secundū separare illam a cæteris doctrinis antiquoꝝ patrū: Iam quo ad primū attinet/mitto q̄ in Thomā blassemas atq; ēt ludis (ut ad te me uertam Martine) dū temerariū totiēs & illusoriū appellas: & eius in uniuersa Ecclesia ꝓbatā sanctitatē prophanissimis tuis dictis cōmaculas: hęc.n.solū Deum ultorem exigunt: Venio ad eam quā tu iniquissime carpis doctrinā ut te ad rōnem cogam reddendam ipsius euangelii tui & Paulinæ Theologiæ: Primū ergo sic inquis ad sacri Palatii Magistrum.

Martin⁹ Thomæ cām cum cā Christi cōiunxit.

Duo. Calumniatur Martin⁹ cōtra Thomæ doctrinā

Verba Martini cōtra Thomæ doctrinā

Respōdebo ad temeritatē prius. eiusdē criminis reus mecum es tu & Sctūs Thomas. imo Thomas oium maxime: q ꝑ oia ferme sua scripta nihil aliud facit q̄ disputat/& qd grāde est/ēt ea quæ fidei sunt in qōnes uocat: & fidem uertit in utrū. O pessime/o maledicte calūniator/& oium qui uiuant impudētissime/qūo calūniā tam falsam/& quā ꝓculdubio falsam noueras/nisi penitus nihil sentis/in Virū sanctū obiicere potuisti? An idcirco quæso fides in dubiū uertiť quia de fidei ueritate per qōnes inquiriť? & ubi occasiōem carpendi non inuenias? si id culpas in Thoma quod per modū doctrinæ: ut potius quę fidei sunt reddat firmiora & clariora. Ita. u. g. format qōnes: queritur utrū Deus est: an rogo per hoc uertit in dubiū an sit Deus? cū subinde ita rūdet. Rn̄deo dicendū. ꝙ Deus est: Est ergo fidē uertere in dubium? cum ita dicit dicēdum ꝙ Deus est? an dissoluere potius dubiū? & cū statim oia quæ dubiū poterant facere dimouet penitus/dissoluit/disiicit/atq; confundit: est fidem uertere in dubiū? an dubiū penitus omne excludere? Nescis tu illā Philosophi sniam/qui libēter ēt pateris te nescire: ne qd Aristotelicum scias: ꝙ cognitio ueritatis est solutio dubitationū. At cur nō & Paulū pari mō arguis qui sæpe disputat & fm hoiem loquiť? Age/Salomō uertit fidem in dubiū? cum post ēt alia multa impia sic inquit: Vnus interitus Eccle.
est hoīs & iumentoꝝ & æqua utriusq; cōditio: Num ergo Salomon ob eam 2.& 3.
cām fidem uertit in dubiū/ quia disputās impioꝝ personā induit? Nihil miror ꝙ te hoc Salomō docere nō potuit/cū perpetuo in illū pecces/te perpe Eccle.
tuo sic admonentē: Neq̄d temere loquaris: neq; cor tuū sit uelox ad ꝓferen 5.
dum sermonē corā Deo: Tu tn̄ cōtra: semper temere/ & quicquid in Buccā uenerit loqueris: Sed ad alia descendo. Nā Thomā ꝙ Dialecticus: ꝙ Philosophus: ꝙ Peripateticus fuerit: pręcipue dānare uideris ac per hoc nō uer⁹: neq; sincerus: aut Euāgelicus: seu Paulinns Theologus. Sed qui multa ab

Attendite primā euidēter calūniā Martini: eiusq; horrēdissimum mēdacium in doct. Sctūm.

Scda calūnia Martini i thomam.

Aristotele attulit ad scripturæ interpretationem perdendã/ & deniq; qui sine scripturis:sine canonibus:sine pribus:sine rõnibus:plerunq; loquat':& nihil nisi Dialecticũ & Peripateticũ agat/atq; huius rei cãm/ de Thoma spãlr & Bonauent.loquẽs/reddidisti his uerbis.

uerba Marti ni. Sancti illi Viri cũ uiderent Aristotelẽ ab indoctis & Christũ ignorãtib⁹ in tãta authoritatis ueneratiõe haberi/ipsi:ut erant humiles sensu:pia simplicitate sunt secuti:& in errorẽ lapsi cæteris occasio fuerunt tot turbinũ/opinionum/qõnum/errorũ/sicut in Scolasticis Doctoribus uidemus:& digni fuimus qui Christũ reliquim⁹:ut ipse quoq; nos derelictos ẽt per electos suos in occasionẽ daret erroris & infiniti laboris. Hęc Martin⁹ in ope ad Leonẽ. Sed iam ad trutinã atq; examẽ Thomistæ adducẽda sunt uerba hæc/Sctõs hos uiros hoc in loco fateris:quos alibi temerarios uocas:in hac tñ Sanctitate noluisti serpentũ prudentiã/sed tantum piam simplicitatẽ agnoscere:licet per illud:piam(qui soles in hironia plerũq; ludere)stultam:maluisti intelligi:Nã cõclusio quæ sequit':a stulta potius/q̃ a pia simplicitate deducit';nisi tu & stultam & piam simul/ libẽter oĩa cõmiscens:intellexeris. Attamẽ in meliorem partẽ malo trahere quæ dicis/& si aliud/genuina maledicentia tua merito suadeat:Sit ista pia:si mauis/& columbaꝝ simplicitas/sine astutia serpentis:qđ est præterea quod inquis:ut erant sensu humiles:an idem q; spũ humiles:de qbus Dñs/Beati pauperes spiritu:ꝓfecto nõ tu tam spiritu pauper:ut tam bñ sentias de Thoma: nimis pia hæc expositio ad Martinum:& ꝓterea ꝓposito & mendacio tuo qđ hoc loco fabricasti nõ seruit: Nũ igit' idem quod intellectu humiles/& ingenio:O spectatorem elegãtẽ ingeniorũ & censorem egregiũ. An potius dicere uoluisti idem quod parũ ꝓuidentes atq; prudentes:& facile in alienas descendentes sniãs:& idcirco seducti atq; elapsi in errorẽ/fortiorem aliis occasionẽ erroris dederũt:Mira

ad th. 3. & noua continue nobis de ista tua remotiore narras Theologia:Nos.n.in nostra/uel ab ipso paulo accepimus:q;.s.seductoꝝ est propriũ:& nullo modo electoꝝ/& errare & in errorẽ mittere:& ignorauim⁹ hactenus q; De⁹ ita abuteret' Sanctis suis q; uellet non solum errare: uerum et per eos/ ẽt electos/in errorẽ & alios mitti:ut Martiniana docet Theologia. Didicimus ẽt in Propheta q; exortũ est in tenebris lumen rectis: & q; lux orta est iusto:& tãto hoc magis si id roget assidue a benignissimo pr̃e luminũ: sicut de Thoma accæpimus q; oratione semper præuia ꝓ luce & ueritate rogans accedebat ad lectionẽ:quod utinã oẽs faceremus Martine:istas ꝓfecto hæreses tã absonas nõ incurreremus. An putandũ forsan q; Euangeliũ destructũ fuerit pro Thoma pp peccata nostra:Si Thomæ petenti lucem/negauit De⁹: & effudit ꝓ luce tenebras/& querẽti obstitit/& pulsanti aperire cõtempsit: (Martinus docet: q; De⁹ electos suos pati tur errare: ut & alios i errorem mittat.) (Psal. cxi. ps. 96.) (Thomas ꝓuia oratiõe semp ad lectionẽ accedebat.)

Matt. 7. Talis est tuus Deus Martine tam durus tam prauus:tecũ sit/tecũ sit Deus iste tuus:Nos nolumus illum/donec meliorẽ habemus. Si.n.tuus De⁹ sic tractat electos suos ut panem petentibus lapidẽ porrigat: aut ꝓ pisce serpẽtem/uel Scorpionẽ ꝓ ouo/quid faciet alios: Quis uelit istũ talẽ Deũ Martiniẽt peiorẽ malis hoibus: qui cum sint mali sciunt tñ dare bona petentibus. Habeat sibi/ego.n. ꝓtestor q; ꝓ nouo isto Deo quem Martinus cõstruxit in Theologia sua/nolo illum relinquere quã in nostra Thomistica accę (Deus Martini est peior malis hoibus.)

pimus per Prophetam instructi qui ait, Israel si audieris me nō erit in te de* recens neq; adorabis Deū alienum. Legimus & insup in Euangelio nostro quod Martinus opinor in suo illo tam remoto nō prospexit/ quantū ad Antichristi persecutiones & signa pertinet/ q̃ tanta erit illa signo℞ uis ut inducantur in errorē si fieri pōt ēt electi. Ait Magister/ si fieri pōt: quia uidelicet (ut Sancti exponunt) fieri illud (deo nō permissuro) non poterit. Dicit ergo Dñs q̃ in errorē induci electi nō pñt/ ēt illa infœlicissima oīum tempesta te: ubi pene extincta oīs charitas: & Martinus dicit q̃ nō solum electi: sed ēt Sancti non solum inducti sunt a Deo in errorē/ sed ēt q̃ alios induxerunt: & hoc insuper nostris sęculis nō adeo pessimis. Et ita Martinus loquit̃/ etiā cum modestē & pie quātū pōt loqui conat̃. An nō sic perspicue arguimus/ ut uel asini quātū uis stupidi bellā istam/ & uere ab oī remotā ueritate Theologiam possint agnoscere? In qua nō cessat blasfemiam blasfemiæ: hæresim hæresi: mendaciū mendacio: præcipitationē præcipitationi: ludū ludo: inopinabile inopinabili: perpetuo cōtextu annectere: Vt tandem cōponerem* ei & poneremus super caput eius coronā de lapide pretioso: idest de primo isto lapide q̃ pculdubio in ei* frōte infiget̃: ita materiā nobis nouā cōtinue subministrat/ uel hoc quod sequit̃. Nā quō sperare potuisti homo argutissime nisi penitus stolidissimis persuadere/ hos doctores quę de indulgentiis: pnia: Purgatorio: Pōtificia clauium ptāte tradiderūt/ ab Aristotelis doctrina traduxisse? uere homo excors aptiores materias reperire nō poterat: ut p suaderemur de Aristotelis doctrina fluxisse: An forsan tuus aliqs penes te Aristoteles de purgatorio. s. & inferno & pœnitētia & indulgentia: & Papę ptāte atq; clauib* disputat? Sed uere ad insaniā adigerer/ si super hmōi tam inopinabilibus nimio plus intenderem. Igit̃ ad secundū ꝓcedo in quo tam audax es & malignus hō: ut in cœlis ēt. i. in Sanctis Dei cōtrouersiā quæ nō est ponere nitaris: ne penitus cōtra oēs cœlos & terrā uidearis un* tu Martinus (sicut facis) obsistere. In qua re duo simul manifestissime iungis mendacia. Primū quidē q̃ Thomas præcipue sine pribus: sine canonibus: sine scripturis: sine rōnibus plerūq; loquit̃. Alterum q̃ eius doctrina a doctrina uetustio℞. s. Ambrosii: Aug. Hilarii: Cypriani: Chrisostomi: Basilii: & reliquo℞ patrum longe dissidet: ut in easdē tandem ueritatis fidei snīas nō concurrant. Hæc aūt ex scriptis tuis passim licet colligere: quæ tū ab eodē Thomista pariter solito examine discutienda sunt: licet parum examinis reqrāt: tū infirmis & sciolis et insipientibus sumus debitores. Circa primū. Ego fateor nō possū desinere admirari dictum tuū/ quo ferme eo me redegisti: ut dubitarem de me: utrū ne uigilās uigilē/ an magis dormiam & somniē cum uigilo: & cum plane & perspicue intueor/ nunq̃ penitus a Thoma quicq̃ excidere quod nō scripturarū/ uel patrum/ uel canonum/ uel tandem: cū nō licet superioribus: idoneo quopiam testimonio fuerit (quod asserit) roboratum. Quō hominū audacissime & impudentissime tantum ex ore tuo mēdacium: tam patens prodire potuit? quod sapientibus pariter & insipiētib* facile est manifestum? nam contra iniquissimā & apertissimam istam calumniam tuā/ uniuersa tibi Thomæ opera oppono quæ ad Theologiam spectātia extāt: & primū auream eius Cathenam profero: in qua rogo ēt dicas: & pertinaciter

Matt. 24.

Martinus ut maledicat thomæ doctrinæ nō curauit cōtra euangeliū loqui.

Nota lector q̃ uerisima sint: quæ Martin* conat̃ persuadere.

Martin* inter Sc̄tōs Dei controuersiam & zizaniā q̃ non est: Ponit.

Duo manifestissima Martini mēdacia cōtra Thomæ doctrinam.

De aurea Cathena Diui Thomæ.

ptinaciter ꝓ more tuo asseras/ubi tñ ipse nihil ex se loquẽs p̃res tñ loquen
tes inducit: nõ tñ sine magna & ingenii & studii sui laude: q̃ tot meliora ue
lut apis argumẽtosa decerpẽs/ita ea fœliciter atq; oportune annexuit: ut cõ
sumatissimũ nobis op⁹ de multoꝝ lucubratiõib⁹ ac uigiliis & eoꝝ dictis me
lioribus & sanissimã/& locupletissimã Euãgelii scti interp̃tationẽ cõficeret:
ut nobis/quẽ sibi ille susp̃sit: laborẽ ꝑpetuũ demeret/tã latæ tãq; multiplicis
inq̃sitionis. Quãobrẽ nescio si tãdẽ in tua/uel Dialectica uel ꝑteruia/subsisti
nere uelis/ꝙ sic ꝑpetuo dimittere ut loq̃nt̃ p̃res/sit forsã loq sine p̃rib⁹/ aut
potius (ut solitã argutiã õndas) nõ sit loq cũ p̃rib⁹. Sed tñ ipsos loq p̃res:
sed de aliis suis opib⁹ qd dicã? Et p̃sertim de ꝓclarissimo illo & nũq̃ satis lau
dato Summæ ope? i quo maxime admirabile & multifariũ hois studiũ licet
agnoscere. Vbi quẽ theologoꝝ? quẽ phõꝝ? quẽ deniq; i q̃uis sciã ꝓclaꝝ au
thorẽ omittit? quẽ passim nõ citet? At forsan patrũ paucitatẽ aut ignobili

Præclarissimũ Diui thomæ opus: Sũma.

tatẽ merito cãri potes. En uide q̃ pauci & q̃ ignobiles sint. Hieronym⁹: Au
gu. Basili⁹: Athanasi⁹: Magnus Greg. Greg. Nazianzen⁹: Ambrosi⁹: Chri
sostom⁹: Cyprian⁹: Dionysi⁹: Greg. Nissen⁹: Origenes: Hilari⁹: Didimus:
Anselm⁹. D. Leo Papa: Eusebi⁹: Cirillus: Isidorus: Maxim⁹: Theophilus:
Theodotus: Seuerus: Gẽnadi⁹: Alcuin⁹: Beda: Raban⁹: Remigi⁹: Boeti⁹:
Tit⁹: Glossa Ordinaria toti⁹ scripturæ: & alii pleriq;/quos negligẽter libuit

P̃res atq; Authores Thomæ peculiares omniq; ei⁹ pene uerbo astipulantes.

p̃terire. At forsã ex uno aut altero tñ eoꝝ uolumĩe hęc excerpta poteris obii
cere? Mime uero/sed qd' nõ possũ satis admirari: quõ unus hõ ad legẽda tot
uolumĩa potuerit sufficere: ñ ẽ Aug. liber: nõ Hieronymi: ñ Amb. ñ Greg. ñ

De studio Diui Tho. miraculoso.

Chrisostomi: imo audeo dr̃e/nõ tractat⁹: nõ ferme Ep̃la: q̃ ut citet desidera
ri possit: & p̃sertĩ Augustini cui⁹ ille peculiariter familiaris/oẽꝫ p̃cit⁹ exhausit
doctrinã. Quid ꝓducã uel sup Pauli ep̃las cõmẽtaria locupletissima? q̃ sola

Thomas Augustini potissimũ sectator

tuũ istud tãtũ mẽdaciũ facile idonea sũt ut i gulã tuã reiiciãt: an licet ibi ali
qd penit⁹ p̃terire nõ ꝓbatũ scripturis sctis q̃ uberrime? qs i hoc uincat Tho
mã? an obstabit æmuloꝝ iuidia ne ueritatẽ tã patẽtem (a mẽdacio tã patẽti
coact⁹) tãdẽ ꝓferãs? imo uero rursus dicã/qs Thoma locupletior in testimo
nio scripturaꝝ? imo uero ampli⁹/qs scripturę locus q̃ nõ ab ipso sit aliq̃n ad
ductus? Eqdẽ q̃tũ ad me attinet totã cũ Martino cõtrouersiã facile ac liben
ter in hoc ponerẽ discrimine: qd si sciuerit Martinus uel unũ scripturæ locũ
afferre/quẽ nõ aliq̃n in quopiã ope Thomæ/ego oium frigidissim⁹ Thomi
sta ꝓductũ tepirẽ: tũc in tota ꝓrsus cã uicerit: ita totã penit⁹ scripturã Tho
mas/nõ solũ legisse: & (q̃tũ Dei gr̃a fieri potuit) itellexisse: ueꝝ ẽt memorię
fœliciter cõmẽdasse pfacile declarauit. Et cũ ita sit/ausus est tñ priceps toti⁹

Nõ esse locũ i tota scriptura quẽ aliquãdo nõ ꝓducat Thomas.

temeritatis & ipudẽtiæ exẽplũ Lutherus/arguere Diuũ Th. tãq̃ sine scriptu
ris: sine p̃ribus: sine canonib⁹ loquentẽ: & in re subiecta oium oculis: tantã
sine pudore: sine frõte: sine facie calũniã tanto uiro iponere. Atq; insup nõ
dubitauit ẽt separe Diui Tho. doctrinã a sentẽtiis ãtiqoꝝ patrũ: quo magis
admiratiõi adderem⁹ admiratiõnẽ. Sed mõ maledicat: mõ disp̃dat: disiũgat:
dissipet: & stultissimũ uulg⁹ ducat quo uelit/nihil eoꝝ cõspectũ uereẽ q̃ sa
piũt: & has oẽs uersutias cõspiciũt. Putasti. n. ꝙ diuię sciæ ignari/si p̃suaderi
has/qs tu malũ cõfingis dissẽsiões doctoꝝ ualeãt/facile aĩu i p̃te uetustioꝝ
(cũ qb⁹ te arrogãtissime ponis) tãto magis iclabũt: q̃to pl⁹ nois atq; obsuã

Quare conet̃ Martin⁹ separe thomæ doctrinam a doctrina uetustiorum.

tię sibi semp cōpauit antiqtas:& iō nō trāsibit sine nota sua dol⁹ iste. Cauete pusilli/neq̧ psuadeat Martin⁹ uobis Thomę doctrinā (quā multo ēt ęmulorū examini sp subiectā ꝓbauit & āplissimis laudib⁹ honorauit ecclia) cōtrariā eē doctrinæ Aug. quā pariter ꝓbauit ecclia: an forsan eccliam ecclię (qđ iste dogmatizat) tā facile putare potestis cōtrariā/solo Martino teste? sic.n.

Quare potissimū ꝓbauerit Th: doctrinam ecclesia.

necesse ē nobis dicere: si Aug. & Thomæ diuersa fuerit doctria: imo uel ex eo ꝓbata maxie fuit doctria Th. qa spālr sctis scripturis & sctoꝝ traditioib⁹ cōsona uisa ē/& repta: neq̧ uero ob hoc solū Tho. doctria dissonās a doctrina Aug. uel alioꝝ dicēda ē: qa ī loco/& ubi rō postulauit/& alioꝝ silr authoritas adiuuit/ab Aug. aliq̄ aut alteri⁹ opiniōe (& si p raro) decliet: sicut & nōnūq̄ ab Augustio Hieronym⁹ Ambrosi⁹ & alii antiqores iter se iuicē nō solū dissentiebāt: ueꝝ ēt pugnabāt: & tñ una eoꝝ dr̄ doctria: qa ubi cōuenire oportebat. s. in ipso fundamēto/qđ ē xp̄s: & his q̄ ide manifeste deduci poterāt/uel cōueniebāt/ul̄ toto corde cōuenire uolebāt/& oī idustria conabāt: Nō ē igit/clamo & clamabo/diuersa Thomæ ab Aug. & alioꝝ doctria: Sed

Tho. ab antiquis in modo tadendi tantum differt.

plane eadē/re ipsa/ intellectu & cōclōne: differt tm̄ in mō tradēdi. Illi enuntiāt: hic enūtiata apit dilucidi⁹: ꝓbat efficaci⁹: & p distōnes equoca & ambigua multa dissoluit: nō de capite suo/aut ꝓphanis traditiōibus accæptas (ut iste malign⁹ exprobrat) Sed ex ipsa scriptura/& uiua rōe/aut ex ipoꝝmet authoꝝ aliis locis sūptas. Hūc aūt scribēdi modū fuisse his tpib⁹ necessariū (si nō aliud) tu ipse Martin⁹ idonee satis declaras. Eteni tā pspicue ille loqt: ut oēs glossas tuas excludat/penit⁹ atq̧ iprobet/ adeo fidē uertit i utrū. Sed au

Laus Io. Gerson.

di ēt ꝓ hoc Gersonē tuū (iō tuū dico qa tu eū interdum adducis: & ꝓpterea uideris tanq̄ idoneū recipe) licet ille ubi ubi est/scio ꝓ eius doctrinæ pstātia: & dignitate: & ꝓ obscuritate & feditate tua/nihil magis egre ferre posset: q̄ aut eē/aut dici tu⁹. Audi tñ illū siue tuū (ut tu uis) siue nr̄m poti⁹/sicut (pterq̄ ubiqa hō erat peccauit) & nos recipimus/& ipse ꝓduldubio mauult. Verba hæc Gerson i Epl̄a ad frēm Barth. Cartusiēsem: & ut oportūe de⁹ uoluit spālr de Thomę & Bonauē. doctria: qa tu. s. illos spālr magis insectaris.

Verba Gersō de Thomæ & Bonauēt. doctrina:

Tolerēt igit patiēter hoies iferioris gradus & sciæ/si dcā eoꝝ q̄rant ad ꝓpriū usū coartari/nō i pnitiē doctrię catholicę dilatari. Hac rōe pmotos existimo Doctores nouiss. Thomā & Bonau. Alex. de hal. & siles dū omisso oī uerboꝝ ornatu tradiderūt theologiā p qōnes & sub certis regulis: ut sub p̄cisa uerboꝝ forma tutissimā hēremus Theologiā/tā practicā q̄ speculatiuā.

Satisne igit iā intelligis Martine. Quid Parisiēsis cācellari⁹ de Thomę & Bonauēt. & (quos tu illusorios uocas) alioꝝ doctrina sentiat? Satis ne certus es q̄ optimo ab his fcm̄ est cōsilio: ut modū tradēdę theologię mutarēt/ & p qōnes docerent? Nūqd pōt expliciti⁹ dicere? q̄ p eos sub certis regulis: & p̄cisa uerboꝝ forma redactā/tutissimā hēmus Theologiā? Vide si uir prudens & iudicii admodū circūspecti appellat illusoriā sicuti tu? imo tutissimā inqt. Sed hoc maxie est qđ tibi & tui simillimis q̄busdā sciolis displicet/hoc uos cruciat/atq̧ inurit: quia Theologiā p illos tutissimā habemus: quia nō licet iā urīs remotiorib⁹ iterp̄tatiōib⁹/& fumosis cōmētis/ & cōfictis/uerborūq̧ foliis cōtectis Mysteriis/ ꝓ libidine ulteri⁹ scripturā corrūpe: Et uere sine Thoma & Bōauēt. licuisset uobis/tū pp iniqtatē & malitiā: quā in maxia

ſupbia detinetis/tum p nimis craſſam inſcitiā: multas & ſcripturaꝝ & ſctōꝝ Doc. īuoluere/atq̧ puertere ſnīas: & ad uřm corruptū (ut collibuiſſet) ſenſum traducere. Et hoc eſt: q̧ tm̄ obfuit chriſto Thomas/ſicut tu in blaſphemia obiectas: qa. ſ. uos īpediuit a ſacrilegio/oraq̧ uřa impudētiſſima iā obſtruxit. Sed q̄le de Bonauent. quē tu īpie mordes ꝓtulit iudiciū? extat Epl'a eiuſdē hui⁹ tituli. Epl'a laudās mellifluā & igneā. D. Bōauē. doctrinā de quo hæc uerba ſunt. Nr̄ Euſtochi⁹. D. Bonauēt. uoluit eē doctor ardens ſortit⁹ ē idcirco nomē/ut anthonomatice doctor Seraphic⁹ noīet. Docet hæc ī ſpāli ſuū itinerariū mentis in deū: cui⁹ opuſculi īmo opis īmēſi laus/ē ſupior ore mortaliū. Docet & ſuū breuiloqū Theologiæ/ ꝓceſſum ꝓprie theologicū retinēs/qm̄ a prio pricipio deſcēdit ad al'ſ ueritates. Docet deniq̧ lectura ſua grādior ignē ſuū cū lumine &c. Audis Martine q̄d ſenſerit de Bonauēt. Gerſon? Sed ne a ꝓpoſito digrediamur. Attēdite & illud q̄d idē cācellari⁹ teſtat Thomā/uidelicet ac Bonauēt. reduxiſſe doct. oēs ad unā & ſecurā locutiōis ꝓprietatē? Q ūo igit ab his diſſentiūt/ſi eoꝝ ſnīas reducūt ad unū cōſonātē & ꝓpriū loquēdi modū? Si ꝓpriū: qūo auſus es illos appellare īpropriiſtas Infœlix homūcule? Si tutū: q̄re ab eo diſcedis? At uero hāc ego laudē ſuo iure Thomā prę cęteris ac peculiariter ſibi uēdicaſſe facile pace oīum dixerim: q̄dq̧ ñ exigui miraculi loco merito recepim: & ī tāta tāq̧ admirabili diuinaꝝ atq̧ hūanaꝝ reꝝ ſcīa & copia: miræ eius hūilitati iure aſcripſerim q̧ ita ſp̄ in tota ſua doctrina ſe gerit modeſte/atq̧ ſubmiſſe: ut ī captiuādo altiſſimū intellectū ſuū nō ſolū in obſequiū xp̄i & ſcripturarū ut debuit: ſed ēt longe ſupra quā ex debito teneret/in ſubiiciēdo illū ſcōꝝ ferme oīum: & p̄ſertim Augu. authoritatib⁹/nemini penit⁹ cedat: & cū uere ita ſit/atq̧ ita pateat cuicūq̧ ei⁹ doctrinæ gnaro ac ſtudioſo: Audet tm̄ Martin⁹ īpudēs inuitū Thomā ab Aug. diuellere/atq̧ ab aliis p̄rib⁹/ quos ille ſibi ſtatuit autores. Sed ultra tu cū tuis ſilib⁹ ī audacia hac tā inſigni nō ꝓficies: inſipiētia & arrogātia uřa atq̧ mēdacia pluſq̄ māifeſta (ut Paulus ait) nota erūt oīb⁹: Canes naribus hūc feraꝝ beſtiaꝝ fetorē cōſequēt/& cōp̄hēdēt uos beſtias ī cubiculis uřis: & latratu uocabūt paſtores: & illi tādē exprecti ī uřa; pniciē ſuo baculo uos pcutiēt: ſicut iā uidem⁹ & ī dies ſpam⁹ meliora. Nā latēt adhuc nōnullæ beſtiæ ſicuti nare cōſecut⁹ ſū (q h̄ēt aures audiēdi audiat) q̄ ſi ſeſe tādē paulo māifeſtius ꝓdiderint/ne dicāt nō p̄dictū/nō deerūt paſtori q ēt nūc latēt canes ad detegēdū & deturbādū illas: iteꝝ dico/ſunt aliæ q̄dā beſtiæ hac illac diſpſæ: q̄rū q̄piā ſtultiores hoc idē in ipſis ſua ſnīa ſtatuūt: uidelicet beſtias ſeſe eſſe: qm̄ cū ī honore alioqn ſint: cōpant ſe iumētis inſipiētib⁹: & ſil'es illis factæ ſūt. Oī. n. ex pte ſeſe morituras aīamq̧ cū corpe deſiturā affirmāt. Age & ī iſtas iraſcent tādē paſtores bōi/nūq̄ tm̄/& ſi paſtoꝝ aīaduerſionē effugiēt/irā Dei horrēdiſſimā euitabūt: nō. n. ē effugiū: nō cōſiliū: nō prudētia: nō ſapia: & ut me aliq ītelligāt: nō ē phīa cōtra Dn̄m: Qui h̄ēt aures audiēdi audiat. Placuit pauca hæc addere ꝓ doctria ſolidiſſima Diui Thomę: nō tā ut illā ut dixi/defenderē a beſtiis: q̄ ut noſceret q̄ti illa ſit in xp̄iana Repu. Q ñ illā mēbra Diaboli putrida/tam īſolēter: tātaq̧ rabie/& inſania pſequunt. Scriptū eſt. n. q̧ palato nō ſano panis pœna eſt: neq̧. n. furaci uoraciq̧ lupo canis Dominicus tam bonus tamq̧ fidelis placere pōt.

La⁹ Bonauēt. in uerbis Ioā. Gerſon.

Itinerariū mētis Martini in conciliū facit ut illa non uiderit.

Quā mirabiliter Tho. intellectū ſuū captiuauerit ī obſequiū ueruſtiorum Patrum.

ad th. 3.

Contra nouas beſtias q ſeſe oīo ēt quo ad oēm animam mortales pēitus dogmatizant.

Salomō in puer.

Qui h̄ēt aures audiendi audiat.

¶Nonus dolus in quo aperte Calũniæ:& Mendacia ab eo cõficta aduersus eos cõtra quos innitit̃ deteguñt:& ita deteguñt:ut nulla ei supsit,uel a dolo manifesto uel ab imperititia crassissima excusatio.

n Onus ergo iã sequit̃ dolus. Intelligens.n.hõ malus cõtra ueritatẽ quã ei⁹ aduersarij tuent̃ difficile eẽ iuenire colores: & in eos tñ iuidiã cõcitare saltẽ pplarẽ necessariũ eẽ aĩaduertẽs/quo id aliquo mõ faceret/multa ab eis facta dictaq; (eodẽ illo uultu quẽ sicut impius pcaciter obfirmauit)cõfinxit: q̃ nũq̃ facta aut dicta/ne p somniũ qdẽ fuerunt. Ita.n. oportet hoiem strenuũ cũ nõ habeat qd expugnet: ut sibi ipsi fingat mõstra quę pcutiat/cõpingat/ & in ea sese tanq̃ nobilis & magnificus triũphator ita gl'iose aerẽ uerberãs/extollat. Ecõtra uero qa q̃dã q̃ ipse ipie nimis atq; ipe-
Nota dolos. rite scripsit impol'ia deniq; recognouit ut substinerent̃/ supprimere studuit q̃tũ potuit & subdole reuocare. Nã cũ in disputatõe sua quã cõtra Echiũ habuit/patẽti cõcl'one p iperitiã canonũ dixerit. Decreta pbãtia Primatũ Ro. Eccl'iæ nata fuisse intra.cccc.annos/uidẽs postmõ irreparabilẽ errorẽ in sua quã facit de ptãte Papæ: Resol'one in eadẽ penit⁹ cõcl'one astu hoc tpis deduxit/ne patẽs mendaciũ oĩb⁹ fieret magis manifestũ. Itẽ cũ in actis coram Reuerẽ. Dño multas isanias fuerit pfessus/atq; iter alias q̃s supra'prio dolo cõmemorauim⁹/ p q̃s illũ de ptinacia cõuicim⁹/ uidẽs nimis iprudẽter ibi se locutũ: & cõtra se ipm magis q̃ in alios:in scda eorũdẽ actoꝝ impssiõe plurima hoꝝ q̃ prius publicauerat abstulit : ut inde colligas q̃ dolosus ẽt in multis sit atq; fuerit q̃ fortasse nos fugiũt. Deinde sic ad.M.S.P.scripsit. Tertio pniam/uirtutẽ/dolorẽ/uoluntatis definis q̃ rogo authoritate? tua? qd hoc ad Martinũ? Verũ cũ illa nullibi unq̃ hoc dixerit:q̃ tu authoritate facis illũ dixisse q̃ nõ dixit? tua? q̃d hoc ad Thomistas? q negãt neq; Deũ posse id fa-
Responde ad hæc si potes Martine. cere qd qs iam fecerit qd uere nõ fecit. An tu Deo maior/facies tuis uerbis magicis ea dixisse illũ q̃ nõ dixit? Dixit ergo.M.S.P.ꝙ dolor uolũtatis erat actus uirtutis & nõ qd esset ipsa uirt⁹. Multũ aũt iterest iter rẽ q̃ est uirt⁹:& actũ ei⁹: Virt⁹.n.habit⁹est/nõ act⁹:& p̃terea dolor passio'est: nulla aũt passio (ut Damasce.pbat)uirt⁹ eẽ põt. Sed ego hui⁹erroris excusare uolo Pau-
Excusatio p Martino uerissima. linũ Theologũ licet inuitũ: qa re uera in hoc ex icõsideratiõe & iperitia nõ malitia lapsus ẽ/qa paꝝ in his habitib⁹.& actib⁹est instruct⁹:& hoiem iteriorẽ ab exteriore nõdũ plane discreuit:& ita rõnẽ a sensu eorũq; & act⁹ & hit⁹ separe nõ didicit:ut itelligeret qd a sensu & qd a uolũtate supior̃ pcederet. Hõ.n.iã factus bestia q sensus ducit̃ ipetu/sicut ille ẽ: iã rõnis capax esse nõ põt:neq; rõis officia a sensus officiis separe põt: scio tñ ꝙ ille hãc excusationẽ uerissimã iniquo aĩo feret:qm̃ lõge mallet q̃tũuis malign⁹ hri & mẽdax/ q̃ sic dephẽdi p ipitiã aut icõsiderationẽ peccasse. Age ergo geram⁹ ei morẽ: qd ad pposítũ magis ẽt ptinebit:oñdam⁹ ea mẽdacia q̃ ipe de idustria ac me-
Mẽdacia quæ finxit contra Reuer̃.Card. S.Sixti. ra malitia cõposuit. ¶Primo ergo ait in iisdẽ actis corã.R.Legato/iter alia mlta plena iniqtatis/qd idẽ Dñs Reuer̃.dixit/ꝙ Papa erat supra scripturas scãs/ita.s.& i hũc sẽsũ:qa authoritas Papæ erat supra authoritatẽ scripturę: & tm̃ mẽdaciũ tãto uiro ascriber̃ ñ ẽ uerit⁹/qd si iureiurãdo affirmaret tota Germania/atq; sil Italia/ tñ psuaderi neq̃q̃ posset:nõ ꝙ non digna fide Germania & Italia:sed ꝙ tã absonũ hoc dictum:ut ex ore ẽt stultissimi cuiusuis

hoīs excidere nequaq̄ posset: Quāto igiť minus ex ore tāti Viri/ cui⁹ ē ubiq̄ iā dudū laudata spectataq̄ doctrina: p̄sertim cū ille ēt suis aliis opib⁹ cōtrarium p̄ cōstāti semp magis supposuerit q̄ p̄bauerit: q̄ uidelicet res posita in manifesto p̄batiōe nō indigebat. Potuit q̄dē hoc dicere & uere dicere Reuerēn. Dñs/ q̄ Papa sup interp̄tationē scripturæ esset. i. q̄ ad eū/ nō ad te p̄tineret/ de ueritate interp̄tationis scripturaꝝ decidere: & q̄d placuerit canonice improbare uel reprobare: & tu hō olum malignissime ais/ q̄ facit Papā sup scripturas/ cū tñ totū hoc a scripturis accipimus/ q̄d Papæ tribuim⁹: ut si scripturæ nō essent nihil haberem⁹ quo statuere ei⁹ possemus maximā authoritatē: imo & testātibus & uigētibus & tā apte cantantibus hoc scripturis/ uix tñ possumus p̄ uos & uestrā sup̄biā & horribilē ip̄ietatē defendere. ¶ Scdo plerisq̄ locis oēm scolasticoꝝ doctrinā: imo uero totā ecclesiā accusat/ sceleꝛ ip̄io: q̄ uidelicet errore pelagioꝝ teneať q̄si destruat gr̄am xp̄i/ p̄ hoc q̄ arbitriū liberꝝ saluat: aut q̄si neget salutē nostrā ex Dei sanguine & misericordia p̄uenire/ q̄d nemo unq̄ Thomista dixit aut dicere potuit si Thomā sequať.

Accusat Martinus totā ecclesiā Pelagianoꝝ hæresis.

At tu q̄dē uere es p̄nitiosissimus hæreticus/ q̄ ita gr̄am Dei defendis ut arbitrii libertati nihil concedas: ita oīa in fide sola xp̄i ponis ut opibus nr̄is nihil mercedis assignes/ q̄si nō stet cū arbitrii libertate gr̄a: aut q̄si sola fides sine opibus mereať gr̄am. Sed hęc & alia multa potius loco suo. Satis est mō eiusmodi admonuisse/ ut cū eo uenerim⁹ nō sint toties eadē repetēda: & hic admoneať prudēs lector/ ut nō facile in aliis multis q̄ passim criminať tam mēdaci & linguoso fidem habeat. ¶ Tertio in r̄nsione cōtra. M. S. P. asserit ipsum dixisse/ posse negari elemosinā egēti sine p̄ctō mortali/ sed nō sine ueniali: q̄d q̄dē si dixisset: falsum dixisset (quia p̄rius sine ullo p̄ctō negari pōt elemosina) licet tu adhuc nō recte ip̄robasses/ nisi hoc tu uoces ip̄robare/ ceteris nihil ad rem p̄tinētibus sicut soles illudere. Sed nō hoc dixit ille: imo tm̄ hoc/ p̄ q̄d cōclōnē tuā merito rep̄hēdit: q̄d interdū negať elemosina p̄rsus sine p̄ctō: interdū cū p̄ctō sed tm̄ ueniali: aliq̄n uero ēt cū mortali: & ita recte dicit/ & s̄m doctrinā Sctōꝝ & oportunas distinctiōes & cōsideratiōes q̄ h̄ri debēt/ tum circa q̄litatē egeni & egētiæ suæ: tū uero circa cōditionē ip̄sius q̄ de elemosina req̄riť & eius facultatem: & adhuc de elemosinæ q̄litate: ut q̄titate: de quo tñ nō attinet hic disserere. Satis. n. est q̄ aptissime in hoc mēdaciter cōtra illū locutus es: quāq̄ re uera & hoc in loco nō de industria. sed p̄ tuā uel impentiā uel p̄cipitationē fecisse p̄culdubio existimo. ¶ At q̄rto loco ut tuis laicis p̄suadeas/ p̄supponis ēt falso q̄ M. S. P. dixerit q̄ q̄cq̄d agat Papa recte & sine errore agat/ q̄si in oīb⁹ sit ecclesia uirtualis. De quo latius suo loco. Sed nō itelligis hō incōsiderate/ q̄ nō est aliq̄s sanę mētis qui ignoret q̄ & Pont. errare p̄nt: & sępe errauerūt: neq̄ aľr dixit. M. S. P. Sed sic explicite dixit/ q̄ Papa canonice ut oportet decidēdo rem ad fidē & xp̄ianos mores p̄tinentē/ errare penitus nō pōt: & ita faciens/ dr̄ tota ecclesia/ q̄ errar nō p̄t/ uirtualr in ip̄o Papa fecisse. Et ita si itellexeris/ oportet ut fingas noua mōstra ī eccl̄a Dei/ p̄ q̄ uerissimā hāc sn̄iam ip̄robes. Sed piget alia tuā uere mōstra exeq̄/ uel q̄ ex eis iustū cōfici uolumē posset/ uel q̄ opinor satis ex his q̄ p̄posui lector prudēs & reliq̄ aīaduertet p̄ter ea q̄ passim seq. libris adnotabim⁹. Acne mihi uidear sup̄uacuo defensionē. M. S. P. temerē arroga

Hæresis p̄niciosissima Martini negātis ex libero arbitrio opa bona cooperari ad gratiā aut ad meritum.

Alia Martini calūnia i. M. S P.

Quid dixerit Mag̃. S. P.

Ex p̄cipitatione & inconsideratione plurimi erroris Martini.

Alia Calūnia Martini in eūdem.

Pro Magistro S.P.

re: Qui (ut uerum fatear) principio in hoc tantisper peccauit (dabit scio ueniam ille huic ueritati) q te dignatus est secũ ad litterariã cõtentionẽ/q ita te & ueritate & bona cã/atq; ẽt doctrina facile superat/sicut tu illum linguæ ꝓcacitate & ueneno. Sed nõ putauit adeo te imperitum (qs.n.putasset?) nõ existimauit ita impiũ & ptinacẽ: & ideo dignũ magis ut cũ igne disputatiõem ageres q̃ cũ hoie: ꝑsertim tali: Quis.n.credere potuisset in Germania alumna fidei/talẽ hoiem & presertim Augustinianæ ꝓfessorem religionis/a tanta patria & a tanto Patre tam infœliciter declinantẽ? Sed iam ad alios ꝓcedere dolos oportet.

¶ Decimus dolus in quo probatur non esse respiciendas aliquas ueritates concessas quas nemine refragrãte in cœlum iactat: quasi super illas disputatio sit: ac nõ potius de mendaciis quæ ex illis traducit: agatur.

Imperiti sub hoc dolo plerunq; decipiũtur.

d

Ecimus dolus est q & si nonnullas ueritates ꝓferat hic hõ: paucas tñ quantum animaduertere licuit pure ac sincære: ut nõ pernitioso alicui mẽdacio & uanitati admistas relinquat: & in hoc (ut est interdũ uersutus) illud ꝑcallide ac diligẽter obseruat/quod ueritates illas quas nemo bon⁹ unq̃ negauit: & cõtra quas nemo sensit: multis tñ uerbis: multis rõnibus: ampullis: exaggeratiõibus cõstipat/cõfulcit/expãdit/amplificat/ꝑinde ac si ab eo de illa ueritate rõ exposcat/& nõ potius de cõtento sub eo mẽdacio/de quo sæpe nullũ uerbũ: & ut magnũ mẽdacissimi hoĩs signũ ꝓferam/aĩaduerti uelim si qñ aliqua ei cõcedit a Magrõ.S.P. ueritas ita eũ gestire/exultare/ita totũ reficí/exhilarari atq; extolli/ut dicas sese cape nõ posse: & merito. Assueti.n.mẽdaciis ꝓ magno hñt siqua interdum: quã intermiscẽt ueritas: cõdonat: nõ tam studio atq; amore ueritatis/q̃ uel ut nõ semp (quod turpissimũ est) uideant mendaces: uel ut hinc tanto magis sumãt sibi in ipso mendacio pertinaciæ occasionẽ. Et ut hæc q̃busdã interim cõprobemus exẽplis. Assumet

Quarẽ mẽdaces gaudent: si qñ ueritas aliqua quã ꝓferũt, eis conceditur.

Conclusiones ueræ a Martino sæpius replicatæ.

u.g. sibi istã cõclusionem ꝓbandã/Sãctos eguisse misericordia Dei: & q oĩs eorũ iustitia fuit tanq̃ pãnus menstruatæ: ut Esaias testat: & plures tales idẽ sonãtes. Itẽ sumet hanc aliã cõclusionẽ/sola merita Christi ualuisse ꝓ oib⁹: & nõ esse iustũ aliquẽ corã Deo/Neminẽ sine peccato/Oẽm hoiẽm mendacem: q̃ apud minimos Thomistas nõ mõ pertrita sunt/sed ẽt ut oportet itellecta. Ipse uero ea nõ intelligẽs/aut nolẽs plerũq; intelligere/impatiens distinctionũ: quæ ex ipso Euãgelio: nõ dico Thoma/sed euãgelio dico: aptissime colligũt/in innumeras labit quas admiscet ipietates/multa hoꝝ ꝑtextu mãifeste uel negãs uel dogmatizans q̃ ꝑnitiosissima & iã iudicata sunt/uel plerũq; ab ipsa quã negat ecclesia/uel cõiter a Doc. Sctis. Negat.n. ut sepi⁹ ex uerbis suis colligit cõparari nobis ex arbitrii libertate merita: & ex operibus nostris factis in fide & charitate: imo & prætextu gratię penitus negare liberũ arbitriũ uidet: nã in declamatiunculis popularibus aut hoc dicit aut si interne cõsideres nihil dicit his uerbis. Esa

De ueris conclusionib⁹ falsa deducit ꝑ imperitiã ueræ Theologiæ.

Negat Martinus liberi arbitrii ꝑtãtem.

Vbi sunt q liberꝝ arbitrium iactant? cur nõ cessant statim ut uolũt? imo cur nõ uolunt nec pñt uelle? Cur. S. Hieronymus & Paulus nõ potuerũt cessare a stimulo carnis? Si.n.uoluissent utiq; factũ fuisset &c. & q̃ fronte iactat uerba hæc bõę Deus: tã parẽter falsa? uel hæc postrema. Si.n.uoluissent iqt

utiq; factum fuisset. O ignorantiā hoīs incredibilē: q in hoībus ponit/factū sequi cōtinuo uoluntatē: quasi hoīes dii sint: qui dicit & facta sunt nuda so laq; uolūtate. Ponit ēt ptextu hui⁹ cōclonis pfcā charitas foras mittit timorē mille stultitias de purgatorio: ut suis locis patere faciā: ptextu ēt alteri⁹ q solus Deus remittit peccata: qd scimus/qd fatemur/qd pdicamus: nō nihil cla uiū potestati derogare audet/ ut suis locis euidentius ostēdet. Sufficiat igr & de his admonuisse ęquum lectorē/ ut non existimet concessas in tota ec clesia & abūde decātatas ppōnes: nup a Luthero solo inspectas: neq; con/ tra eas queq̄ pugnare sibi psuadeat: sed de eaꝝ tantū sano intellectu disputa ri: q in scripturis sacris declarat. Scriptura.n. scripturā aperit. u.g. Paul⁹ iu/ stificari hoīem ex meritis negare uidet: sed in sola fide ur astruere iustifica/ tionem ad Ro.3.&.4. unde iste multā errandi occasionē sibi sumpsit: qm̄ te xtum Apli & sensus pfunditatē non considerauit: de quo nūc non attinet disserere. Iacobus aūt fidem non sufficere sine opibus: ita ut inopibus iusti ficationem cōstituere uideat. Sic igit apparet q hi textus egēt distinctione quā faciūt doct. sci. Immo q̄ ex ipsis scripturis colligit: & quia hic homo oīs confusionis amator istas distinctiones nō recipit causans illas p Aristo. do/ ctrinam a Tho. confictas: necesse est ut in barathra erroꝝ sese pcipitem de/ dat. & ita pñt eiusmodi plura exempla pponi: de qbus tamē/quoniam suo loco ponent ad dubitationem hactenus satis: ut prudens lector & amatoꝝ ueritatis non satis in his Theologoꝝ questionibus peritus possit ab hoc do lo in aliquo admonitus & in caeteris passim cauere.

Nota lector pudēdum er rorem.

Principia ali/ quoꝝ errorū Martini.

Ex scis scrip turis cogimur distinguere.

¶ Vndecimus dolus ubi detegit parentissimae arrogantiae Martini uitium quo psuadere conat se oēs artes scire: & de oibus iudicium sanum pferre posse.

U Ndecimus dolus est: cum.n. nouerit Martinus infinitū im/ piroꝝ numerū/q nō exactā de omni uerbo & doctrina rōnē reposcant: & si oēm philosophiā cū philosophis oib⁹ contē nat/& cū dialecticis dialecticā: tñ ut nihil apud eos nescire & qsi solido iudicio hoc statuere uideat: qbusdā uerbis obiter positis/ac de industria qsi negligēter & tanq̄ ab aliud agēte/nō ignorare has quoq; artes astu tā infelici ostētat: ut eos tñ possit facile decipe: q illū e cę lo Danielē sibi demissum pdicāt. Atq paululū i sciaꝝ pricipiis pmoti fuerit incredibilē huius hoīs in oibus scientiis ignorantiam longe facilius pñt ani maduertere q̄ credere. Sed uideamus nū uerū dicam ex uerbis suis. Etenim ad magrm̄. S. P. sic scribit. Scdm iterum ructuas Aristotelicā Philosophi am de uirtute morali/de obiecto/de actu elicito: euā si ego talia nunq̄ audie rim. Et alibi: Quod uero dicis uel insōno intercidere necessario act⁹ pniae agnosco egregium Aristo. in te ex Ethicis suis fabulantem ubi dicit: q mi ser & foelix dimidio uitae nihil differunt: uterq;.n. dormiunt nocte.i. nihil a/ gunt uel foelicitatis uel infoelicitatis: quomodo pōt tibi uera Theologia pla cere cui placet tam insipiens Phūs? Haec uero ita dicit ut solido iudicio & non temeritate eas reiicere artes a sua remotiore Theologia uideat/quā si probe cognitas: & eaꝝ satis pspecta malitia: & qd magis admiratus sum: q tñ ausus fuerit sibi de dialecticae scia arrogare: ut non dubitauerit ēt bea

Paulū pmoti de principiis sciaꝝ facile a/ gnoscere Mar tinum pñt.

uerba Mar/ tini.

Arist. fabulan tem.

Arist. insipie/ tem phūm.

tum Tho. de conseq̄ntiæ uitio ēt cum stomacho reprehendere his uerbis. Scdo uellem a beato Tho. doceri qua dialectica stet ista cōsequētia: ecclīa remittit solū iniūctas pnias: ergo remittit ad grauiores. i. purgatorias. Vos Thomistæ grauiter estis reprehēdēdi qui sci huius uiri opiniones & sæpius falsas meditationes nobis pro articulis fidei audetis statuere. Sed & alibi magr̄m. S. P. q̄ in quinta figura argumētatus fuerit nō minus imperiteq̄ te mere eludit. Rogo te igit̄ Martine nū dialecticā calleas/ num de syllogismorum uitio & defectu consequentiarum iudicare ualeas/ ut etiam Tho. uel ī his (ut ais) instructissimum possis merito eludere: & sicut facis tuo tanq̄ iure & quasi in ꝓpria possessiōe inuentū/ deturbare. Si enim annuas (ut ꝓ audacia & insigni arrogantia tua uideris) quid igit̄ est qd id studii dānas in aliis quo ut te defenderes & alios urgeres eguisti. An tu tam anormalus es/ ut idē penitus tibi licitum sit/ qd aliis uitiū. Quod si uerius loqui uolēs hoc doctrinæ genus ignorare te asseras: quomō sine culpa temeritatis & arrogantiæ cum idoneis (ēt tuo iudicio) cōmittis. & ita cōmittis: ut ēt q̄si longe superior eludas. An nescis paganis ēt legibus te teneri: qd culpæ sit admiscere se rei ad se non ptinēti. An non Hieronymū legisti illis te admonentē uerbis: q̄ si quispiam aduersus mathematicos uelit scribere impitus Matheseos/ merito risui pateat: & ridicule aduersus philosophos disputat q ignoret dogmata phōrum. Vide igit̄ quanti facias Peripateticū & dialecticū Theologū: ut tu appellas/ Tho. nr̄m: a quo non solum uerā & sincerā & Paulinā & euāgelicā & deniq̄ beatissimā aufers Theologiā/ uerū etiam Dialecticā/ & Peripateticam disciplinam nō relinquis/ quam tñ eidem passim cōcedis. Quod igr̄ genus hoīs es. Non ne satis erat ab eo eripere uerā Theologiam: ut etiā quā semel ei & pluries donasti/ coneris & Dialecticā & Philosophiā & omne penitus sciē genus extoq̄uere. Q d q̄ iure facias: & si ex locis ipsis ubi eum rep̄hendis apud mediocriter eruditos facile patere possit: tamen & ut harum impiti q̄onum irrefragabilē capiāt coniecturam / age: uideamus q̄to studio apud te edisci Arist. possit. Hæc Martini uerba in declamatiuneulis. Nā si meo consilio Aristo. legeret: certe uel in medio anno disci posset ab ingenio mediocri. Quid hic fingere uolumus ut Martinū a tam absono dicto defendamus. q̄. s. medio anno edisci posset Aristo. ab ingenio mediocri. Ego certe ad illud opinor confugiēdum est: ut qd sit ingenium hoc qd ait mediocre/ requiram: & q̄a mediocre inter magnū & puum medium est: magnum aūt & puum cōparatione dicunt/ ut ait Arist. ideo mediocre ingeniū cōparatōe forsan altissimi & dedalei ingenii sui appellat: ita ut ꝑ illo magnū ingeniū/ puta eorum q̄ in hoc aere crasso sunt/ sit idem qd puum comparatiōe ingeniorum q̄ sunt sub aere illo Martiniano. Nam alr̄ quis hoc tam altum dictum defenderit: cum hic apud nostros etiam a maximi ingenii uiris / uix in tota uita tāti phi attigat doctria. Verū q̄a sibi sępe solet eē contrari⁹ Martin⁹/ ut & hoc in loco ꝓ more suo agat/ quē mō a mediocri ingenio medio anno edisci posse: eundē non eē intellectū / ēt ab acutissimis īgeniis/ ēt ī studio ptinacissimo ac labore cōtinuo asserit. hæc. n. uerba ei⁹. Iam pl⁹ trecētis annis tot uniuersitates/ tot in illis acutissima īgenia/ tot ingeniorum ptinacissima studia in uno Arist. elaborāt: & tñ adhuc nō solū Arist. nō intelligūt/ ue

[Left margin notes:]
Arguit Mart. Tho. de uitio cōsequentiæ. Meditationes Tho. sæpius falsæ iudicio Martini.

Arrogantia Marti. dū se dialecticū ꝓfitetur.

Notate phi & cōcludite altitudinē capitis Martini.

[Right margin notes:]
I cul. pæ. ff. de re. iur.
Hier.
uerba Mart.
uerba Mart. ad leo nem
uerba Mart.

rũ ẽt errorẽ & fictã intelligentiã ꝑ uniuersam pene ecclesiã spargunt. Sed su
pest unũ addã: ut. n. sese totũ apud oẽs enudaret: postq̃ ñ satis ei fuit Theo
logis ostẽdere remotiorẽ Theologiã suã/ & dialecticis ac phis suã phiam/ &
dialecticã: quã ꝑ suo sublimissimo ĩgenio q̃rta ãni pte & minore deuorasse
olno credẽdus est. Cũ supesset iactare se ẽt de legũ & canonũ pitia copiosa:
magnifice & gl'iose cõminat' est nobis iuristatheologũ sese ꝑstituꝫ: qđ fecit
q̃ fœlicissime: nisi q̃ interdũ (opinor q̃a adeo abũdãter ex ore ei' fluũt capl'a
& canones) errat ẽt in allegãdo titulum ꝑ titulo. u. g. cũ uult adducere. c. si
gnificasti de electõe adducit de cõsti. Sed nõ mirũ: q̃a in electiõe sępiuscule
peccare solet hic hõ: aut certe q̃a ita caput obfirmauit in concilio suo & ibi
multas fabricauit edẽdas cõstõnes: facile ĩpromptu fuit ut de consti. falso ꝑ
duceret. Et pterea tãta lætitia affectus est cũ uidit. c. abusiõibus in uerbo il
lo mendaciter (qđ ẽt mẽdaciter ꝑduxit) putans iuuari ibi suã opiõnẽ cõtra
indulgẽtias: ut ñ aduerteret qđ insulse detorsit illũ tex. atq; nimis crasse pũ
ctũ mutauit. Cũ. n. ibi tex. ab eo ĩ tãta illa lætitia excursus & ppera ĩtell's. ita
se hẽat. Cũ aliq ex hmõi q̃storib' sicut ad nr̃am audientiã est platũ non sine
multa temeritatis audacia & deceptõe multiplici aĩaꝝ ĩdulgentias motu suo
ꝑprio đ fcõ cõcedant. Et ĩfra. Aĩas tres uel p̃les parentũ uel amicoꝝ illoꝝ q̃
elemosynas eis cõferũt đ purgatorio (ut asserũt mẽdaciter) extrahãt & c. ita
ut illud uerbũ mendaciter/ cum uerbo asserũt/ & nõ cũ uerbo extrahãt/ de
beat copulari: tñ hic hõ in mendacio ꝑsistẽs & mendaciter tex. (in ope suõ
ad Leo.) ꝑducẽs: atq; illo uerbo mẽdaciter abutẽs/ ut sensum aliquo mõ sal
tẽ obscuraret: licet ẽt sic nõ obscuret illud uerbũ mendaciter poti' coniun
git cũ illo uerbo extrahãt/ in uiolẽtia manifesta: qđ de industria fcm̃ appet
ex eo q̃ tam diligẽter sic pũctari fecit & tã negligenter narrationẽ illã omisit
q. s. illi indulgẽtias ꝑprio motu cõcedebãt/ & iõ mendaciter aiebant se extra
here aĩas đ purgatorio. Sola igr̃ hæc uerba đ tex. illo corrupte ꝑducit. Aĩas
de purgatorio (ut asserũt) mendaciter extrahunt. An ñ optime ut uolumus
succedũt oĩa? ut ex tam pudendis erroribꝰ cũ se tñ tm̃ iuristã ꝑfiteat/ collige
re uel iuristę ipsi facile ualeãt/ q̃tus ẽt sit Theologus: sicut & Theologi pñt
uel manifestius cõphendere cũ se tm̃ Theologũ pdicet in mille insaniis:
quantus quoq; sit iurista. Nempe tantus Theologus quantus iurista/ &
quantus etiam dialecticus & philosophus. Quod forsan nec sine hoc astu
ab eo factum est: nã cũ demũ a theologis & in theologicis q̃onibus supat' ca
det/ excusabit se & faciet se iuristã. Cũ uero fact' sit iurista: & a iuristis pariter
confutat' erit: tũc faciet se Theologũ summũ: & canones simul cũ glossis p
didisse oĩa diuina iura/ & confudisse ꝑclamabit: sicut sępe ꝑclamat: & ita ĩ tu
to semp/ si Deo placeat/ se tuebit: sed non existimauit offendere in pessimos
quospiã Thomistas qui aduersus istam calliditatẽ utrunq; fœliciter ꝑstare
poterunt q̃tum erit satis: ut & Theologum pariter & iuristam confutent: &
plusq̃ manifeste aperiant/ ita alterũ alteri atq; inuicem obstitisse. s. Martinũ
Theologũ & Martinũ iuristã: ut cum utrunq; se facere uoluerit neutrum ta
men præstiterit. Nunc uero satis fuerit tantisper ꝑsequentibus disputatio
nibus lectorem prudentem de his dolis admonuisse.

FINIS.

Notate iuristã iuristo theologum.

uerba Papæ

Notate iuristæ p hũc tex. Martin' ĩpro bat ĩdulgẽtiã.

Iuristæ colligite q̃ magn' sit theologus.

Martin' theolog': & Martin' iurista alter alteri obstitit

¶ Præludium ad ſequentes diſputationes neceſſarium.

Vm animi mei ſit iam hactenus detectis dolis ita in eius iniq
tates aĩaduertere: ut nihil (niſi ſuas blaſphemias) qđ referre
ualeat / reliquam. Primũ cũ hoĩe tam pűerſo cõuenire mihi
oportet. Cum.n.oĩs diſputatio ex rõne & auctoritate robur
accipiat: quo ad rõnẽ ptinet cõſtare arbitror apud oẽs / nul-
lam eſſe materiã q̃ reſpuat rõnẽ / ſiue demonſtrantẽ / ſiue pſuadentẽ: idq; mõ
magis / modo minus p ſui qualitate & natura. Scđo neminẽ negare / in oĩ ma
terię gñe ſi q̃piam admittant̃ principia / facile inde neceſſarias cõſequentias
traduci poſſe. Tertio ea dici principia: q̃ uel intellectu approbante nota apđ
oẽs ſanæ mẽtis fuerint: uel ab ipſis diſputãtib⁹ cõcorditer accipiant̃. Quar
to certũ eſſe materiã de qua agimus: q; ad fidẽ ptineat: demonſtrationẽ non
recipe / cum principia credita ſint / potius q̃ in euidẽti notitia intellect⁹ cogni
ta: Alioq̃ fides nõ eſſet ut Greg. ait. Igit̃ ut de auctoritatibus loq̃mur. Prĩo
ſciri oportet: quaſdã eſſe / quas tanq̃ principia oĩno admittere neceſſe ſit:
quaſdã uero q̃ non ita uim faciãt ut penitus nõ liceat aduerſus illas diſputa
re. Quãtũ ergo ad primũ genus attinet. Primo nemo unq̃ / q xp̃ianus uideri
uoluit dubitauit / ſcripturæ diuinę auctoritatẽ talẽ eſſe / a qua ſit prſus impiũ
diſſentire / cuius obſeruãtia (ut ait Aug. & Martin⁹ exẽplo pbat) tãta ſp fuit
ẽt apud hr̃ticos patẽtiſſimos ut dubitatũ nũq̃ fuerit / qn ei⁹ doctrina nõ mi
nus diuinit⁹ inſpiret̃ q̃ ſcõꝝ q̃tuor euangelioꝝ. atq; ita ex p̃dictis p imobili
fũdamẽto ſniam Aug. mihi ſtatuã q̃ ĩ lib. 4. de trini. ſic ait. Cõtra rõnẽ nemo
ſobri⁹: cõtra ſcripturas nẽmo xp̃ian⁹: cõtra eccl̃iã nemo pacific⁹: ut ẽt ſit au
ſus dicere nõ crederẽ euangelio. niſi eccl̃iæ auctoritas me cõmoueret.

VErum qa id qđ đ eccl̃ia dico uarie intelligit̃: ac dubitat̃ apud nõ ſana
inſtitutos doctrĩa / q̃ nã eccl̃ia iſta ſit q̃ ſine errore utputa a ſpũſcõ iſſa
libil̃r dirigat̃: utrũ ſit papa quouis mõ / an potius cõciliũ / an qd aliud / & qa
Martinus in hoc ſup oẽs hæreticos iſanit / iõ differo. 3. lib. ſup hoc diſſeren
dũ / ut ĩterim ſub dubio mãeat quouſq; nõ ſatis liq̃do rõnibus / ſcripturis / ſi
nodis / ſcõrũq; doctoꝝ ſentẽtiis pbauero / ſanctiões decretaq; / põtificũ q̃ ad
fidei doctrinæq; xp̃ianæ ueritatẽ declarandã tradendãq; ptineãt nõ min⁹ ip
ſis ſacroſcis ſcripturis eẽ irrefragabil̃r recipiẽdas. Sed iã de alio auctoritatũ
gñe q̃ nr̃m aſſenſum saltẽ ſub hęreſis piculo nõ cogũt. talis in pposito diui-
ſio eſt: prima.n.eoꝝ eſt q ſcripturas interp̃tati ſunt / aut ſcripturæ ppões p
ueſtigarũt q theologi appellant̃ / & p̃ſertim q ſcĩtate pariter ac doctrina prę
ſtãtes fuerunt / quo a ſpũſcõ inſpiratos fuiſſe maxime eſt credibile: quoꝝ au
ctoritas quanti facienda ſit ſupius elucidauim⁹. Scđa eoꝝ eſt qui pontificũ
ſeu cõcilioꝝ canones interp̃tati ſunt / q & canoniſte dñr. Tertia eſt oĩum cu
iuſq; artis auctoꝝ. credẽdum eſt.n. bene peritis in arte ſua. Cũ.n. ſciæ nexũ
inuicẽ quendã atq; ordinẽ inter ſe hẽant / ut diuina hæc ẽt ſapiã cæteris tãq̃
ancillis utat̃: ſi. u. g. de uirtutibus diſputãs eas habitus aĩæ eſſe dixerim idq;
p Ariſt. & clariſſimos alios phõs pbauerim: ſumma ẽ iniuria ut hõ un⁹ q̃dã
puta Martinus ſolo riſu duobus tribuſue dicteriis ad hoc ĩprobandũ ſuffici
at. Aut ſi pp ſcripturæ intellm̃ uarias lepræ cõdõnes de medicoꝝ ſciã uſurpa

ueri quo facili⁹ hæreticoꝝ uariã labẽ declararẽ quã in isto morbo scriptura significat: iniquũ pariter est/ut ppea ꝙ de medicę artis facultate aliq̃ ad scripturæ intellectum trãstulerim/idẽ Martinus tãtope conq̃rat̃: atq; eo magis iniquũ/quo ipse magis posset in quo hæreticoꝝ gñe collocet̃/in eiusmodi declaratõe tanq̃ i ueridico speculo/ intueri. Couenire igr̃ uelim cũ hoc hoĩe circa auctoritates has/& psertim Theologoꝝ: cum.n. dolo suo sicut ꝓbauimus ita eos separauerit ut bonã ptem quasi scholasticos.i. illusorios sua illa cẽsura grauissima reiiciat/& tñ ipse sæpe quosdam contra nos ꝓducit innominatos/& nescio quẽ Taulerũ/immo & glossulas/imo & sæpe illos ipos quos reiicit scholasticos/ĩmo & q̃ non inueniunt̃ auctoritates/immo & q̃ faciant directo cõtra illũ/ut clare suis locis adnotabit̃. Difficile erit cũ tam lubrico & iniquo hoĩe ac puerso disputationẽ constituere. A ttamẽ geremus morem insipiẽtiæ suæ/& ab his quos non recipit auctoribus abstinebimus: ut ostendam q̃d sum pollicitus/non minus illũ re ipsa aduersus alios pugnare quos ultro admittit & laudat. Interdũ tñ ꝓducam simul oẽs istos quos scholasticos appellat: inter quos nonnulli sunt sci q̃ cõparatõe Martini ualere deberẽt ꝓ dimidia saltẽ ei⁹ pte: aut si hoc nimiũ sibi & suis discipulis q̃ eũ Danielem existimant uideat̃/saltem ꝓ tertia pte: aut quarta ad min⁹: Nam si hoc p eoꝝ grãm obtinebo: Reliquum eiusdem Martini facile supaturũ me confido: ptim canonũ/ptim doctoꝝ uetustioꝝ qui ab eo non recusant̃/ptim deniq; sanctaꝝ scripturaꝝ ac sinodoꝝ auctoritate/& plerunq; insuperabilibus rõnibus. An non sat ptiosum facimus illis hunc Martinũ si tãtũ apparatũ ꝓ eo solo expugnãdo instruimus: Ah iniurium est/nisi tandẽ isti pactioni acqescant/quicunq; eum sequunt̃. De cæteris uero auctoribus: pter Theologos: siquos forte ꝓduxero/libere in ei⁹ cõsciam repono uelit ne eos recipe nec ne. Sed un⁹ restat scrupulus/in quo nescio quo pacto cum illis conueniam. Inuenio.n. sæpe sæpius hunc Martinũ dissidentem a se ipso/ita ut duos Martinos ex uno facere liceat: dubium aũt est quanti ualere debeat un⁹ iste Martinus/aduersus istũ alterum Martinũ. Equidem hęreo hoc in loco: pretiosum fas est credere apud illos utrunq; Martinum eẽ. Vter tñ ptiosior dubitabile est: q̃q̃ apud nos & scdm Euangelium nostrum/uterq; horum Martinorum ad nihilum ualet ultra: nisi ut mittat̃ foras & conculcet̃ ab hominibus. Sed sic tandem res componat̃: ut ipse Martinus censeat uter illorum Martinorum discrepantium malit esse. Ego uero interim loca passim adnotabo: sicut iam cæpimus: ubi secum ferme magis q̃ cum aliis pugnat. At uero (quod pene pretermiseram) si hoc etiam frequentissime præstabo/ ut quos ille sæpius pro sua producit opinione/ & loca ipsa penitus quæ pro ducit irrefragabiliter statuam aduersus illum: an non iustum est ut magis ꝓ pter hoc ualeant ad hominem confutandum: arbitror nemo erit tam impudens qui neget. Adnotabunt̃ igitur & loca hæc: ubi etiam latius patere faciam quod dico. Et hæc satis pro quodam quasi præludio ad futuras disputationes: In omnibus sit benedictus Deus sæculorum. Amen.

Authores Martini q̃ tñ Thomã & Bonauẽ. reiicit.

Nota.

Nota.

¶ Liber secũdus de Origine potestatis Papæ ubi recitat totũ Martini opusculum & pene ad uerbum examinatur ac reprehendit.

Vperest ergo iam ut detectis dolis qui maxime obstare ad ueritatem totius disputatiõis cõprehendẽdam uidebant/in eius impias iniquitates alacriter insurgam⁹: quas in suis opusculis tanq̃ in errorum syluis ueluti pestiferas bestias passim offendimus. Exeat ergo/exeat foras cornuta prima bestia/ q̃ mordacior/quæ pestilentior/q̃ caput ipsum petit/quæ etiã uelut hydra plura secum trahit capita uenenosa. Ecce iam illa egressa est.

PEtro immediate a Deo nõ sunt datę claues tanq̃ capiti primo & fundamento totius ecclesiæ: ita ut nunquam fuerit Pontifi. uniuersalis super omnes ecclesias.

¶ Quæ omnia multo magis in successoribus sunt dicenda.

¶ Hęc autem q̃ sint generales seu uniuersales Pont. uindicarunt sibi ex hominum uoluntate/ex ambitione/ex tyrãnica potestate/ex mendaciis/& peruersis scripturarum interpretationibus. Hinc traducit.

Conclusiones Martini.

¶ Romanã ecclesiam fuisse superiorem aliis ecclesiis/pbat ex frigidissimis decretis Romanorum Ponti. intra. cccc. annos natis: contra quæ sunt text⁹ diuinæ scripturæ: historiæ approbatæ mille centũq; annorum: & decretum concilii Niceni omnium sacratissimi.

SVnt & alia plurima his cõnexa/ & ex his traducta fundamentis: quę uir iste magnus & ecclesiasticæ ueritatis (ut sibi uidet) restitutor/ plurib⁹ locis in suis cõmentariis uastis uociferat clamoribus: sed qa nullibi iam cõsistere tuto potest/fugam petit. Quo fugis igit Martine? Dic nobis: quo fugis? ad concilium inq: an magis ad asylum furum & latronũ: q nolũt introire p hostium? Atq defensio (inquit) naturalis est: nulli interdicenda/nulla potestate moranda aut impedienda. Verũ ait Martin⁹/si de bestiis loquat/ & sese bestiã profiteat uerum dicit. Bestias. n. huiusmodi hoĩes (neq; sine hac tõne) Io. apls uocat in Apocalipsi sua. Bestias ergo sese oĩno defendere & sine ulla licet regula ac distinctione/q̃ nullis legibus subdunt/nulla cohibent tõne/& quocunq; impetus trahit/ferunt. Verum hominibus nõ licet contra ius & fas sese defendere: sicut non solum diuinis/uerum & humanis legibus didicimus. Si ergo facis te bestiam Martine/fatemur: quæ uis defensio iam licita tibi est. Sed uide: qa sic/ecõtra hoĩbus etiã id iuris tribuis/ut & animaduertant in te/& in te agant tanq̃ in bestiam. Sin autem mauis hõ eẽ quia eiusmodi defensio quã parasti tibi contra rõnem est: contra ius est: cõtra fas: & deniq; contra deũ: nõ est tibi licita. homini enim licita talis defensio non est. Elige igit utrum malis/homo esse & bestia: defensionem te linquere/an potius bellua/& q̃uis defensiõem quãtouis furore & insania plenam/licitam tibi facere: homo. n. esse/ & nihilominus manere in hac defensione non potes. Etenim nõ deessent thomistæ qui pbarẽt eiusmodi defensionem/non solum contra ius fasq;/& ipsum deum. sed q etiã hæretica sit & schismatica: cum ex conciliis habeat/eum q̃ a Pont. summo appellauerit hęreticũ esse & schismaticũ. Sed non audit concilia hæc/Martinus: sed uoci, feratur

Verba auctoris i Martinũ

Quæ defẽsio nalis sit ac legitima.

feraƭ tñ & fugit. Et quo fugit? ad cõciliũ inq̃t. Q̃ uo ad cõciliũ/q deridet cõcilia? q a cõciliis dãnat⁹ est? Ad concilium tñ inqt/quo rursus ad conciliũ ille qui uiã aperit cõtra concilia? Quid.n. si ẽt ab eo concilio qd ꝓclamat dãnaret? Quis nobis spõdeat ꝓ eo ne rursus ꝓuocet ad aliud conciliũ/& iterũ ab eo ad aliud/& sic ꝑpetuo in istis cõciliis nos eludat? Nã & iã manifestũ ẽ qd ad Coloniẽse & Louaniẽse gymnasiũ ꝓuocauit: & cum tãdẽ dãnat⁹ ab utroq̃ fuerit/ in maledicta excitat⁹/dici nõ p̃t quãtis ea q̃ pri⁹ laudauerat studia postmodo fœdauerit cõtumeliis. Sed qd agat isana bestia? iam ne satis agnouim⁹ bestiã factã esse? Et iam quodcũq̃ ei licere qd expedire sibi uĩ. Bestiis .n. nõ est ulla honesti/ab eo qd appareat utile/discretio: id illis honestũ qd expedire uĩ. Nã ut ignem fugiant ꝓcipitiũ quodlibet nõ uerenƭ. Quãq̃ non tam bestia oĩno est ut ad concilia illa q̃ ipse improbat confugiat. Ad alia.n. alterius rõnis concilia nimiũ trãsfugit & ꝓuocat. Et hoc est qd tãdẽ plenissimis uociferaƭ clamoribus. Ad conciliũ ad concilium appello.

Nota ĩgeniũ Martini qcũq̃ a Martino laudatis.

Ad q̃ cõcilia Martinus cõfugiat.

SEd anq̃ ad consuetã eiusdem illi⁹ thomistæ examen hæc reuocenƭ admonitũ lectorẽ uelim/non esse consilii mei q̃cũq̃ dici & adduci p̃nt ꝓ ueritate ãplissimę ꝑtãtis. S. Põti. ueri xp̃i uicarii/uereq̃ Petri successoris colligere. Reqrũt.n. hæc tractatũ spãlẽ & lõge locupletiorẽ quẽ si dabit deus & per obediẽtiã (cui sum addictus) licebit mihi/ ꝓpediẽ p̃stabo: & si nõ me lateat multos multa & copiose & doctissime scripsisse/expedit tamẽ (ut Aug. ait) p̃res esse/q ẽt eadẽ ad xp̃ianã ueritatẽ fulciendã scribãt: siqdem stili saltẽ uarietate/& ex diuerso tradendi modo plurimis cõsuliƭ/& longe magis satisfit uniuersis. Hic igiƭ illud tãtisper agã/qd multa ab hoc uiro pestilero iniq̃/peruerse/mendaciter & plerũq̃ pueriliter/sp tñ inefficaciter/& mordaciter/dcã scriptaq̃ colligã: & ea p̃sertim in qbus magis ipse cõfidit: quę facile (ut apparebit) ad sensũ pecudũ cõfutabo: subministrãte mihi facultatẽ istã/non tam ipsa aptissima ueritatis quã tuemur/luce: q̃ ecõuerso dẽsissima & teterrima suorũ mendaciorũ ac tenebrarũ caligine. Tales.n. sunt ut uel ipsis manib⁹ palpari possint: sicut de his legimus q̃ Dei nutu obũbrarũt egyptũ. Nec tñ p̃sequar oĩa/tum q̃ opus pene ĩfinitũ mihi sumerẽ: tũ q̃ in his q̃ mihi sumpsero examinanda & cõfutanda: ita fœliciter id p̃stabo qd polliceor: ut magis ĩ hoc merito rem deducturus sim: ne amplius (si quam forte dixerit) quęcũq̃ ueritas ei credaƭ/q̃ ne cætera q̃ fuerint ꝑtermissa insana dogmata/fidem ulterius inueniant. Attendãt igiƭ obsecro q istum infidelem & ꝑfidum sequunƭ: & si non qd polliceor statim p̃stitero: iam ꝑmitto ut uel meo periculo/illum quantum libeat sequanƭ atq̃ defendant: q̃ si eius rõnes qbus moueƭ/nõ solum cõtra scripturam & decreta/nec solum contra p̃res doctoresq̃ oẽs scõs tam ueteres q̃ iuniores/ sed ẽt non minus plerũq̃ contra eundem ip̃m Martinũ pugnare ostendero: id ipsi inuicem mihi p̃stent (nec.n. ego ꝓ me quicq̃ peto) ut consulant tandẽ saluti suæ: ut ueritatẽ xp̃i ꝑponãt diabolicis fraudibus. Scimus.n. scim⁹ inq̃/qa exiit iam foras Diabolus & tp̃s pessimũ est: in quo multis modis tendiculas & laqueos parauit: nec effugiũ uideo/nisi in colũbina simplicitate & serpẽtĩ astutia/ut affectus oẽs mũdanos & oẽs (ut recepto iã utar uocabulo) animi passiões exuam⁹, quo facili⁹ & ĩtueri & sequi xp̃ianã ueritatẽ possim⁹. Sed iã rẽ ipsam igredior. IN NOMINE IESV.

Authoris inuentio.

Aug.

Expedit p̃res ẽt q̃ ꝓ ueritate xp̃iana scribant

Exo.

ferat̃ tñ & fugit. Et quo fugit? ad cõciliũ inq̃t. Q ũo ad cõciliũ/q deridet cõcilia? q a cõciliis dãnat⁹ est? Ad concilium tñ inqt/qũo rursus ad conciliũ ille qui uiã aperit cõtra concilia? Quid.n. si ẽt ab eo concilio qd ꝓclamat dãnaret? Quis nobis spõdeat ꝑ eo ne rursus ꝓuocet ad aliud conciliũ/& iter: ab eo ad aliud/& sic ꝑpetuo in istis cõciliis nos eludat? Nã & iã manifestũ ẽ qd ad Coloniẽse & Louaniẽse gymnasiũ ꝓuocauit: & cum tãdẽ dãnat⁹ ab utro q; fuerit/ in maledicta excitat⁹/dici nõ p̃t quãtis ea q̃ pri⁹ laudauerat studia postmodo fœdauerit cõtumeliis. Sed qd agat isana bestia? iam ne satis agno uim⁹ bestiã factã esse? Et iam quodcũq; ei licere qd expedire sibi ur̃. Bestiis .n. nõ est ulla honesti/ab eo qd appareat utile/discretio: id illis honestũ qd expedire ur̃. Nã ut ignem fugiant ꝑcipitiũ quodlibet nõ uerent̃. Quãq̃ non tam bestia oĩno est ut ad concilia illa q̃ ipse improbat confugiat. Ad alia.n. alterius rõnis concilia nimis; trãsfugit & ꝓuocat. Et hoc est qd tãdẽ plenissimis uociferat̃ clamoribus. Ad conciliũ ad concilium appello.

Nota igeniũ Martini qcũ q; a Martino laudatis.

Ad q̃ cõcilia Martinus cõfugiat.

SEd anq̃ ad consuetã eiusdem illi⁹ thomistæ examen hæc reuocent̃ admonitũ lectorẽ uelim/non esse consilii mei q̃cũq; dici & adduci p̃nt ꝑ ueritate ãplissimę p̃tãtis. S. Põti. ueri xp̃i uicarii/uereq; Petri successoris colligere. Reqrũt.n. hæc tractatũ spãlẽ & lõge locupletiorẽ quẽ si dabit deus & per obediẽtiã (cui sum addictus) licebit mihi/ ꝑpediẽ p̃stabo: & si nõ me lateat
Aug. multos multa & copiose & doctissime scripsisse/expedit tamẽ (ut Aug. ait) p̃res esse/q ẽt eadẽ ad xp̃ianã ueritatẽ fulciendã scribãt: siqdem stili saltẽ uarietate/& ex diuerso tradendi modo plurimis cõsulit̃/& longe magis satisfit uniuersis. Hic igit̃ illud tãtisper agã/qd multa ab hoc uiro pestilero iniq̃/p uerse/mendaciter & plerũq; pueriliter/sp tñ inefficaciter/& mordaciter/dcã scriptaq; colligã: & ea p̃sertim in qbus magis ipse cõfidit: quę facile (ut apparebit) ad sensũ pecudũ cõfutabo: subministrãte mihi facultatẽ istã/non tam ipsa aptissima ueritatis quã tuemur/luce: q̃ ecõuerso dẽsissima & teterrima
Exo. suoȝ mendacioȝ ac tenebraȝ caligine. Tales.n. sunt ut uel ipsis manib⁹ palpari possint: sicut de his legimus q̃ Dei nutu obũbrarũt egyptũ. Nec tñ p̃sequar oĩa/tum q; opus pene ĩfinitũ mihi sumerẽ: tũ q; in his q̃ mihi sumpsero examinanda & cõfutanda: ita fœliciter id p̃stabo qd polliceor: ut magis i hoc merito rem deducturus sim: ne amplius (si quam forte dixerit) quęcũq; ueritas ei credat̃/q̃ ne cætera q̃ fuerint p̃termissa insana dogmata/fidem ulterius inueniant. Attendãt igit̃ obsecro q istum infidelem & ꝑfidum sequunt̃: & si non qd polliceor statim p̃stitero: iam ꝑmitto ut uel meo periculo/illum quantum libeat sequant̃ atq; defendant: q; si eius rõnes qbus mouet̃/nõ solum cõtra scripturam & decreta/nec solum contra p̃res doctoresq; oẽs scõs tam ueteres q̃ iuniores/ sed ẽt non minus plerũq; contra eundem ipm Martinũ pugnare ostendero: id ipsi inuicem mihi p̃stent (nec.n. ego ꝑ me quicq̃ ꝑeto) ut consulant tandẽ saluti suæ: ut ueritatẽ xp̃i ꝑponãt diabolicis fraudibus. Scimus.n. scim⁹ inq̃/qa exiit iam foras Diabolus & tp̃s pessimũ est: in quo multis modis tendiculas & laqueos parauit: nec effugiũ uideo/nisi in colũbina simplicitate & serpẽtũ astutia/ut affectus oẽs mũdanos & oẽs (ut recepto iã utar uocabulo) animi passiões exuam⁹, quo facili⁹ & ĩtueri & sequi xp̃ianã ueritatẽ possim⁹. Sed iã rẽ ipsam ĩgredior. IN NOMINE IESV.

Authoris inuentio.

Expedit p̃res & q. ꝑ ueritate xp̃iana scribant

¶ Primo (inqt Martinus) ondã q pbatões hucusq habitę nihil sint. ¶ Primo. n. qa scripturas cõtra me adductas dissoluam. ¶ Scdo qa canones ieffi caciter cõcludũt. ¶ Tertio rõnes adducã ipse robustissimas p opione mea.

¶ Prima disputatio super tex. Euang. Tu es Petrus &c. coutra Martini interpretationem uel potius blasphemiam.

P Rimum igit ubi nam probat ait Martinus in scripturis q Petro primat' iste traditus a xpo fuerit? Nunqd Mathei testimonio illis uerbis. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Contra inqt, Ipsi. n. iidem iuristæ ut glo. in. c. cõsiderandũ dist. I. & in. c. significasti de elect. hoc fatent, nõ p hoc uerbũ datã hãc potestatem. Sed per illud potius, pasce oues meas. Et addit ita concludendo ad uerbum.

¶ Si ergo ipsis iuristis licet negare tot textus expssos decretorũ & dissentire omnibus quę distin. xvii. xviii. xix. xxi. xii. tam copiose & pertinaciter ex hoc uerbo Matthei statuunt/cur mihi non liceat frigidissima decreta appellare Theologo? cum ea negare & annihilare liceat Iuristis? ¶ Et paulopost cõcludẽs sic ait. ¶ Nihil ergo pbat hoc tex. aquo ipsimet discedunt/nihil istis decretis/quæ ipsimet negant. Hæc ille in summa.

Tria igit mirabilia magna ex hac tam pspicaci solutione sua cõsequimur. Primum, q illæ scripturæ locus ideo ñ pbat, qa iuristæ. i. gl. una & Panormitanus ab eo textu discedũt. Scdm q ideo ẽt decreta nihil pbant, qa ẽt illi iidem Iuristæ ab eis recedunt. Tertiũ, q eo magis licet illi ueluti Theologo decreta Põtificum appellare frigidissima, quo magis ea uideat etiam p ipsos iuristas contẽni & nihili fieri. ¶ Sed anq penitus cõfutemus hoiem, p ludamus aliquãtulum cũ illo. Circa primũ igit. quæ nam cõclo est ista tua prima? Rñde pater Martine: q qa iuristæ. i. una glo. & Panor. discedunt ab eo textu, ideo p illũ tex. non pbat? Quõ igit tuã tantã theologiã ponis in duorũ iuristarũ sensu? Quid. n. si male illi sentirent, & non iure recederent ab eo textu? Quõ tu quiescere posses tãtus theologus? pserti si de ueritate uelis pquirere, & non cõtentionibus deseruire? Nõ tandem puduit ut legat ista consequentia in uerbis tuis, postq tantũ theologũ te facis? Quia iuristæ, q duo sunt: recedunt ab uno intellectu scripturæ, psertim contra tot decreta Pont. ideo nihil ex eo pbat. Saltem ita dixisses, ideo non mirũ si ego subsisto, uel dico ex eo non pbari. Sed tu effusissimus semp ad uerba mendacii ita cõcludis. Ideo nihil ex eo pbat: qa ab eo iuristæ recedunt. Ita qdem, ut & si textus eũ sensum reciperet quem dicunt decreta, qa tñ p glo. illã & Panor. nõ reciperet, tu tãtus theologus scripturas es relictur' cũ oib' decretis & duos iuristas secutur'. O zelatorẽ scripturarũ & ueritatis dei. Sed ad reliq pcedam', nã semp pficere eũ in peius ui debim'. Circa scdm igit simul ac tertiũ, in quo pari mõ, sed euidẽti' peccas. Dic obsecro Martine, & si maxime tibi dem qd tibi arrogas, & qd tñ nobis iniq faciẽs nõ cõcedis: uidelicet p unã solã gl. & unũ Panor. iuristas intelligi, cũ tu p Tho. & Bonauẽ. nolis intelligi scõs. Dic inq. Quid si iuristæ illi male facerẽt negãdo & annihilãdo decreta, & iniustã sibi ac impiã licentiã arrogarent? An tu eos seq uis i iniustitia & impietate? Ita quidem concludis, nam qa illi faciunt, tibi quoq hoc multo magis licere arguis. Credo quia forsan theologo nouo & Paulino, multo magis licet iniuste & impie agere q iuristis. An non quotidie noua discimus ex hac noua theologia? Et uere iam ex hoc conicimus qd illud sit quod te concitauerit ad concilium: nimirum hoc est, quia alii sic fecerunt: & quid etiam ad tenendas opiniones has in conciliis damnatas adduxerit: quippe quia illas tenuit Ioãnes Hus uniuersi concilii sententia damnatus: & ita bonam coniecturam de multis aliis tuis facinoribus capimus, q. s. malorum exemplo ad mala traheris, parum memor diuini præcepti. Noli æmulari in malignantibus, neq zelaueris facientes iniquitatem. Parum etiam finem horum similium pspiciens: quoniam tanquam fenum uelociter arescent: & sicut olera herbarum cito decident. Sed interim ludo tecum bone uir parũper: & si ita ludẽs uera loquar. Nam adhuc ludens quæro rursus abs te; Vnde hoc didicisti argute hõ q iuristæ p hoc q ab eo textu discedant, cõsequenter annihilent & inhonorent decreta? Et si hoc tibi darem & admitterem, quod dicerent imprudenter aduersus decreta, quõ p hoc ais eos idem facere quod tu facis? qui prudens & sciens, frigidissima & impiissima appellando inhonorasti? Quæ hæc consequentia tua? an nescis q omnis Iurista seu Canonista

Cõsequentia Martini.

zelator maximus scripturarũ Martin'.

In rñsione ad M.S. Pala.

Nota pbationẽ cõsequentiæ Martini.

Nota Martini cõsequentiã

canonibus sese alligat, & illis ex ꝓfessione innitit tanq̄ principiis: nec propterea dicit anni hilare decreta: sicut tu facis ex hoc solo, ꝙ icōsulto aut iprudēter iterdū cōtra illa sapiat. sicut neq; fidem negat, q aliqd imprudenter cōtra fidem sentiat, nesciens illud esse contra fidē. An nō siqd minimū in uera theologia ꝓfecisses, tibi hæc notissima eē potuissent? Nullus igr iurista negare aut nihilifacere suas leges pōt, si ꝓfessionē retineat. Qui tantā suis iuribus reuerentiā seruant, ut cum defendere illa aut dissoluere non pñt, prius eo se redigāt ut d cāt. Nescio. q̄ (cui ex ꝓfessione studii se astringunt) tantillum derogent authoritati. At forsan & noster Martin⁹ aliqn̄ diceret, Nescio. in scripturaꝝ interp̄tatione: absit uerbū hoc a tāto iuristatheologo, tā bn̄ calceato in p̄paratiōe futuri concilii. Sed nolo hoiem ulterius suspendere. Sed penitus in hac prima eius rn̄sione manifestare admirabilem (presertim in tanta arrogātia) inscitiam atq; ignorātiam & stupiditatem, & ꝙ neq; scripturas neq; decreta neq; glossas, & (ut opinor constantissime) neq; seipsum intelligit. Age attende nūc Martine ut perspicue in quo deciperis agnoscas, perspicue inquā, quia uolo rudissimi etiā homines me intelligant, cape primum ꝓpositionem istam. Per illa uerba tu es Petrus &c. probat irrefragabiliter ꝙ xp̄s dedit Petro primatum ap̄latus, & hæc est, quam per illa ipsa q̄ tu allegas decreta confirmo, nostra uerissima & ꝓbatissima ꝓpositio, hanc sci omnes (neminem excipio) unanimi semp consensu asseruerūt, & cæteri qcūq; unquā bene de ecclesia senserunt cōstantissime sunt secuti. Nec cōtra hoc glossa ulla ē neq; ēt tuus olim scismaticus quem adducis Panor. Cape. n. bene q̄ dico. Non. n. dico ꝙ p ea uerba xp̄s dederit tunc primatum Petro, aut ꝙ ꝓbet p ea uerba ꝙ xp̄s tunc dederit primatū. Nam hoc esset & falsum & cōtra eam glos. & Panor. Sed dico ꝙ p ea uerba ꝓbat ꝙ xp̄s dedit postea primatum: ex eo qa p illa uerba ꝓmisit se daturum, & ueritas erat & mentiri non poterat: ita ut uerissima sit ista cōsequentia, in dn̄o Deo nr̄o yhu: & ut dicerent dialectici grā materiæ. Promisit deus se daturum: & tempus p̄terūt quo implēda erat ꝓmissio: ergo dedit. Et hoc modo euidenter p illa uerba ꝓbat datus primatus, licet non probet ꝙ datio fuerit tūc facta efficaciter p illa uerba. i. uigore illorum uerboꝝ, sed dūtaxat ꝓmissio. Et iō accipe secundā conclōnē. Per illa eadem uerba: Tu es Petrus &c. nō fuit datus tunc primat⁹ Petro, qa xp̄s erat in terris, & in ipso erat primatus, & poterat eū exercere, sicut ad hoc missus erat ut. s. tanq̄ bonus pastor pasceret oues sibi creditas a p̄re, hic erat uerus eius cibus. s. cura pascendi: & nō oportebat ꝙ loco sui queq̄ substitueret ꝓ tūc. Sed tātū in partē solicitudinis uocaret, ut fecit: imo nefas erat stante uero & solido capite & principali & uera petra ac solida & principali, succedere aliud caput & aliā petrā: ut caput eēt cū tāto capite, & ita mōstrosa essent duo capita, & absurde unū succederet alteri, nōdum remoto & secedenti, ac frustra eēt loco illi⁹. Et ꝓpterea nō dixit dn̄s. Aedifico, sed ædificabo ecclīam meā: neq; dixit. Tibi do, sed tibi dabo claues regni cœloꝝ: qd tunc uere fecit qn̄ dixit, Petre amas me &c. Pasce oues meas: & hoc est qđ ait glo. quā allegas & Panor. quem ꝓducis. Hoc sci asserūt doctores penitus oēs, & in hac æquocatione pueriliter deceptus es bone uir. Audi igit rursus ut melius intelligas, & diuide has ꝓpōnes. Alia. n. & longe diuersa est hæc propositio. ꝙ p illa uerba. Tu es Petrus &c. fuerit datus Petro unquam primatus: qa hoc nō est uerum. Nemo dicit, nemo contendit: & si aliquāto consideratius introspexisses ēt illa decreta q̄ tu dicis hoc probare, uidisses iuristatheologe ꝙ in bono sensu & non calumnioso intellecta, minime hoc sentiūt: sed potius contrarium: sicut spāliter ēt notat glossa quā tu noluisti uidere in. c. i nouo dist. xxi. dum cōcordat ea capl̄a, q̄ in hoc contraria prima facie uidebant. Amplius dico tibi. ꝙ in sensu ēt recepto a scis doct. & noiati⁹a btō Chrisostomo, dici pōt, ꝙ deus tunc & in illis uerbis fecit illū pastorem, ex eo qa destinauit, & ita exp̄sse notat Chrisost. sup illis uerbis, dabo tibi claues &c. dicens: Hic erigit eius sensum & pastorē facit. I nunc & ride Chrisost. & uoca eum porcum sicut facis (licet in ꝑsona notarii) Anacletum martyrem. Sic igit intelligenda sunt Rom. & scōꝝ Pont. decreta, & non sicut tu (i manifesto mendacio tā impudenter) producis. Alia est propositio ista: ꝙ p illa uerba. Tu es Petrus &c. probat datus Petro primatus: quæ duplr potest dici, & interp̄tari: uno modo, ꝙ p illa uerba probet datus tunc, seu probet datus per illa uerba, ita ut datio efficax facta fuerit uel tunc uel in illis uerbis: & hic ēt sensus est falsus: neq; in hunc sensum loquūt decreta. Alio mō intelligit ꝙ p illa uerba probat, ꝙ primatus aliqn̄ fuit datus Petro: & hæc est certissima, uerissima & probatissima propositio. p decreta, p doctores oēs scōs, q fuerūt & erūt unq̄: & cōtra hāc nō est aliq̄ glos. nō Panor. nō iurista, nō canonista, sed Martin⁹ sol⁹ cū suis quos ab iferis reuocauit hæreticis. Et ista cōclo ex eo tex. irrefragabilr ꝓbat sic. Petro fuit a Deo ꝓmissus primatus p illa Dei uerba. Tu es Petrus. Sed illa uerba Dei non sunt cassa aut irrita, sed firma & immobilis ueritas, ut est certum & in proposito Hier. ibi asserit, ut mox dicem⁹, ergo p illa uerba ꝓbat ꝙ fuit dat⁹ talis primat⁹, aduerte qn̄ dico ꝙ

Qui nouisse uis iuristatheologū nota.

Pro itellectu uerbi Tu es Petrus &c.

Vbi fuit deceptio euidens Martini.

Chri.

Chrisost. contra Martinū

Hier.

fuerit datus in illis uerbis tunc, Sed ꝙ p illa uerba probaƭ ꝙ aliqñ fuerit datus: qa p illa fuit ꝓmissus: & fuerunt uerba xp̃i q̃ non transierunt sine efficacia sicut ipse ait. Cœlum & terra transibunt: uerba autem mea non præteribunt. Et ideo aliquo modo: (ut superiꝰ ex posuimus) dici potest ꝙ dñs fecerit eum pastorem & apꝉoꝝ principẽ. Quia tunc designauit: & sicut designati candidatiue cõſ. cõsules dicebanƭ: ita & a doctoribus & ſcis uiris sæpe dcm̃ est: ꝙ Petrus erat etiam uiuente dño princeps & caput apꝉoꝝ, qa. ſ. designatus ĩ uerbis dei ueracis. Iam nunc igiƭ certus es Martine: ꝙ ita rñdeƭ tui similibus iuxta sapientis consiliũ quod me mouit ut respõderem: ne tibi sapiens esse uidereris? Iam uos qui Martinũ sequimini aduertite: aduertite inq̃: si amatores ueritatis esse uultis & non uiri scandaloꝝ & præcipitationis: quem uirum seqmini: qui in tribus pene uerbis in principio ipso suæ resolutionis (ut uocat: sed magis ut nos ꝓbamus, suæ dissolutionis) post principalem & maximũ errorẽ quẽ mox diffusius ꝓbauimus euidentissime indicat, quod allegat glossã quam non intelligit, Panor. quem non intelligit, decreta quæ non intelligit, in errore ut perspicue ꝓbaui plus q̃ puerili. Ite igiƭ & sequimini Martinũ tantũ Iuristatheologum, ite & confundite oia simul cum illo. Sed mementote si placet qa dicit scriptura. Impius cõfundit & confundeƭ. Sed hæc nihil ad ea quæ sequunƭ.

Author ad sectatores & fautores Martini

ℭ Secũda disputatio cõtra eundẽ ꝓ uera intelligentia tex. Euág. Math. circa originẽ clauium: & quomodo Petrus & ecclesia dicanƭ habere claues.

Equiƭ igiƭ Martinus, ut euitaret istum tex. scripturæ & asserit ꝙ in hoc loco neq; traditæ Petro claues sunt, neq; ꝓmissæ, sed soli eccłiæ in pſona Petri quasi rñdentis & recipientis non pro se solo sed ꝑ tota eccłia & ꝑ oĩbus simul apꝉis. ℭ Prima igiƭ sit, ꝙ dñs interrogauit omnes discipulos de eoꝝ fide quẽ. ſ. eũ esse crederent: & hæc satis patet ex uerbis Euág. ℭ Secũda ꝙ Petrus reliquis tacentibus rñdit. Hæc ẽt patet ex uerbis. ℭ Tertia ꝙ uere ille solus rñdit. Et hæc ſlr. ℭ Quarta ꝙ lr̃aliter loquendo & non in typo seu figura, uel in mysterio & sacro, solum ẽt ꝑ se ipso rñdit, & non ꝑ aliis: qa qđ alii corde sentirẽt nesciebat: cum nemo nouerit quæ sunt hoĩs nisi spũs hoĩs qui in eo est: & aliud dicere est uelle temere addere ad scripturam: qđ non licet, ut ẽt tu uerbo magis q̃ re ipsa profiteris. Adde ꝙ multũ ĩportune & uiolentissima interꝑtatõe hoc addereƭ: qa Petri rñsio subita fuit & p̃occupans, ut aiunt ſci expositores, alioꝝ omnes rñsiones & ideo non potuit fieri certus de eoꝝ ſnia neq; de uolũtate eoꝝ, quã p̃ feruore fidei suæ ñ curauit expectare: in quo maxime laudaƭ a ſcis uiris su p cæteros apꝉos. Alioqn quid haberent quod laudarent in Petro sup alios in hac rñsione, nisi fidem & feruorem fidei sup alios ostẽdisset? Quõ potiꝰ stultus non fuisset ꝑ oĩbus rñdere quoꝝ mentem nesciebat? ideoq; alr̃ exponere esset contra ſniam ſcõrum manifestã. ℭ Quinta ꝙ uerũ est ꝙ figuraliter & in typo (sicut ait Aug. Petrus dr̃ rñdisse ꝑ tota ecclesia: ꝑ oĩbus apꝉis: & ita dici potuit os apꝉoꝝ & oĩum credentiũ & totiꝰ ecclesiæ: sicut. n. (ut aiũt ſci) beatissima Dei genitrix Maria Gabrieli Paranimpho respondens. Ecce ancilla dñi &c. & ita consentiens in nuptiis ſci spũs: totius mundi nomine consensisse dicta est ꝑ salute omnibus reparanda & conciliandagr̃a: ita ut q̃libet xp̃ianus dicaƭ in ea uoce consensisse, qa. ſ. illa uox ꝑ omnibus accepta grataq; Deo fuit. Ita diciƭ & Petrus locutus ꝑ omnibus, quia illa uox feruentissimæ suæ fidei accepta fuit Deo, non ꝑ se solo, sed etiam ꝑ aliis: in hoc. ſ. ut dñs tandem traderet p illum nobis claues regni cœlorum. Et hoc est quod Aug. quod Chrisost. & Hiero. & alii ſci Doctores (quoꝝ tu dicta ne sciuisti dissoluere) nobis manifestissime tradiderunt: & per hoc optima coniectura dictũ est & diciƭ a ſcis uiris, ꝙ papa est uirtualis eccłia: quia apparet ꝙ Petro gerenti typum totiꝰ eccłiæ, traditæ sunt claues: & ideo docemur ꝙ ẽt successores eius totã eccłiæ pſonã uirtute sustineant. ℭ Sexta ꝙ per ea uerba non solum fateor. Sed clamo & hactenus tibi tantisper consentio cũ sanctis oĩbꝰ. Claues in eo textu promissæ toti ecclesiæ in persona Petri pro tota ecclesia typum gerẽte: fuerunt ẽt traditæ a xp̃o toti ecclesiæ, sed in Petri persona tanq̃ capitis quia Petro principaliter & promissæ & traditæ sunt. Age clama nunc quantum potes ꝙ auferamus ab ecclesia claues & demus Romano Ponti. in mendacio manifesto. Nõ enim ita dicimus, sed ecclesiæ collatas claues maxime profitemur, attamen in persona Petri collatas: qui Petrus uirtute ualuit pro uniuersa ecclesia ab eo acceptura clauium commoditatem: & hoc interest inter te & nos. Tu dicis claues primo ecclesiæ datas & per ecclesiam Petro: at nos contra, Petro primo ac deinde ꝑ Petrum transfusa in ecclesiam. Nam ut incipiam te conturbare. ℭ Septima conclusio sit, ꝙ tota ecclesia quæ istas recipit a xp̃o claues est unũ corpus pfectũ ut ait Paulus & continet multa mẽbra sed non

1·cõc. 2·cõc. 3·cõc. 4·cõc. 5·cõc. 6·cõc. 7·cõc.

quõ dr̃ petrus remissæ ꝑ oĩbꝰ ex ſnia doc.

quare papa dr̃ uirtualis eccła a ſcis uiris.

fine capite sed uno tantum: immo primũ mẽbrũ caput est: qa corpus sine capite mortuũ
est: & cum pluribus capitibus monstrosum: licet tu Martine hæreticorum more: utrum
8. conclusio uis horum libentius admitteres, & multo magis uel sine ullo penitus capite uel cum mul- Cur adeo in
tis æqualibus capitibus istud corpus esse, q̃ uti decet cũ capite uno sũmo. Et hæc est cã q̃ tã thomã & tho
topere in Thomã & thomistas excãdescis: qa non pmittũt ista monstra neq; etiam pmit- mist. excande
tent crede mihi. ℭ Octaua conclusio q̃ huius ecclĩæ caput & princeps fuit Petrus: ut ne- scit Martin⁹.
mo unquam sapiens & bonus & bene de ecclĩa sentiens dubitauit, & post illum qlibet eius
successor, ut & latius, pbabit. ℭ Nona cõclõ. ut obtruam clamores tuos, q̃ nõ p hoc exclu
9. conclu. dimus caput xp̃m uerum solidũ & principale neq; ẽt asserimus duo capita: sed ut latius in In qbus xp̃s
ferius declarabo ecclĩæ uirtutem in duobus cõsistere. Primo in his, quæ inuisibili fiũt uir uer & prici-
tute scĩspũs: & circa hæc caput est ipse xp̃s & nullus in hoc eius locũ gerit: & iõ oĩs gr̃a in pale caput ñ
ecclesiã omne charisma ab ipso capite xp̃o infundit, nõ a Petro: nõ a quolibet successore. egeat uicario.
Scdo oportet in ecclĩa ut fiant multa & ministrent uisibiliter in ptãte & uirtute uisibili pro
tuenda seruãdaq; ecclĩa in sacramentis exhibendis in p̃dicatione diuini uerbi & euangelii
atq; aliis sacris exercendis & custodiendis, in extirpãdis erroribus fidei: & corripiendis per
uersis, & augendis uirtutibus mediis debitis, & sublimãdis his q ædificare possent in do-
ctrina sana: & in conciliis cõgregandis. & in his oportebat esse ẽt aliqd caput quo ista uisibi
lia pficerent. & licet xp̃s ẽt quo ad hæc sit hoc caput: & nec desierit esse, p hoc q̃ recessit a
Pau. terris: tamen qa non põt p se ista iam ministrare: qa non uult (xp̃s. n. resurgens a mortuis
iam non morit & mors illi ultra nõ dominat) Neq; conueniẽs est ut p continua miracula
ista faciat: ne meritum fidei imo & ipsam fidem penitus auferret: iccirco sapientissime
statuit: quo ad hæc ptinet: eẽ loco sui unũ caput: ita ut nõ fiant duo capita distincta. Cape Nota Martie
Martine q̃ dico: qa semp tu in calũnias paratus es: sed tñ unũ caput principale & uerũ: lo ne calũnieris
co tñ illius capitis aliud uicariũ caput, ita ut duo capita non fiãt: qa qd loco alteri⁹ stat nõ
se ip̃m: sed alterum cuius loco est representat: neq; ut ip̃m respicit: caput est, sed ut illud
respicit cuius loco est, & qd in ipso agnoscim⁹: ita ut sp unũ caput asseram⁹ xp̃m, tũ in seip
so, in his q̃ inuisibiliter infundunt, tum in Petro & successore, in his q̃ uisibiliter. & ita dr
(Audi iurista theologe) apud canones uicarii & ordinarii unũ esse forũ. Sicut ẽt non duo
sunt reges per hoc q̃ aliquis rex: uiceregem quempiam constituat: unde si sit uis in uerbis
& nolis papã appellari caput ecclĩæ sed solum xp̃m: modo sensus ueritatẽ nõ mutes, faci-
le concedemus: q̃q̃ cogi p ecclĩam posses ad loquendũ ut plures pp scandalũ sed tñ tanq̃
hoi anormalo in hoc facile tibi donarem istã: uocũ tñ: uariationẽ: modo tu concedas no
bis quod Pont. sit loco illius capitis xp̃i & uicarius eius: ut scĩ dicunt: in omni ptãte q̃ opor
tuna fuerit ad gregem xp̃i pascendũ: uniuersum gregem penitus dico Martine: non hunc
aut illum: & ideo comparatione gregis caput est: ab hoc effectu: qa ab eo regit grex tãq̃ a
capite proximo: sicut & uice rex quo ad eos quos regit (& si de mandato regis) rex est: com-
paratione uero xp̃i non dicit caput: sed uice capitis: sicut uice rex respectu regis: nõ est rex, Cõtra hæreti-
sed uice regis. Vide ergo Martine qa nihil auferimus a xp̃o sed poti⁹ eius sapiam agnosci coꝝ calũnias.
mus & extollimus atq; admiramur bonitatem: qa tãtũ donũ largitus est hominib⁹: & ita
per illum habemus: ut ẽt p illũ hr̃e agnoscamus. I nunc & clamita q̃tum uales q̃ xp̃m ca-
put auferamus, uel q̃ asseramus duo capita distincta: sicut pro tuo more facis in mẽdacio
manifesto: cum oppositum faciamus. Qui. n. confitet & ponit uicarium caput de necessi-
tate primarium ponit: & principale non tollit. & iteꝝ cum sit uicariũ non supponit caput:
sed potius loco capitis. Et ita si intellexisses: ut oportuit: periissent subito oẽs q̃ones tuæ: &
10. conclu. cecidissent oẽs calũniæ tuæ. ℭ Decima cõclõ sit q̃ te magis uolo cõturbet: q̃ claues ex boni
tate dei ecclĩæ isti promissæ & ita ecclĩæ dãdæ: uni & toti corpi: cõueniẽtissime ipsi Petro
in primis traditæ sunt: tãq̃ tali capiti & loco xp̃i principi pr̃iq; apl̃oꝝ: ita tñ p illũ tãq̃ a ca-
pite diffundẽdæ & suggerẽdæ i mẽbra multa; eiusdẽ Petri arbitrio deligẽda ut sĩ ptẽ labo
ris & solicitudis acciperẽt: & adiuuarẽt. Petr⁹ igit xp̃i uerbo prim⁹ clauiũ dñs & possessor
Pau. fact⁹ est: & xp̃i tñ minister: sicut ait Paul⁹. Sic nos existimet hõ ut ministros xp̃i & dispẽsato
res ministerioꝝ dei. Reliqua uero ecclĩa Petro ipso medio claues accipit: in mẽbris tñ ido-
neis; ne effuse loquar sicut tu: q ais: q̃ in quocũq; fuerit reuelatio xp̃i i eo quoq; eẽ claues:
ut sic & foeminæ & pueri hr̃e claues possint: ñ aũt sic ẽ: sed pinde ẽ: ac si qspiã (ut oẽs exem
pli silitudine: facile intelligant) cuiq̃ familiæ puidere uolens de domo aliq̃: & patrisa. cla
ues eius dom⁹ & hostioꝝ oĩum tradat: certe ita tradit: ut familia oĩs claues hẽat: ac saltem
effectu clauium potiat. Sed tñ principaliter ipsi pr̃isa. claues datæ sunt: ut p illũ reliq de
familia clauium beneficio potiant. At qa ille patersami. nec assidue nec oĩa apire hostia
cõmode põt: cui libuerit ad aperiendũ idoneo dare poterit: & dabit: ut apiat loco sui; & a
quocunq; etiam auferre poterit: quia pater est & legitimus administrator.
His igit præmissis ad disputationem accedẽdum est: sup proposito uerbo Mathæi iuxta

eorũ patrum quos ipse idem ꝓducit intelligentiã. Sed primũ præmittamus Martini uerba illos pro sua blasphemia producentis.

¶ Scdo ꝙ idem uerbũ xp̃i male decreta aptãt soli Petro/& Romano Põt. Nã apud scõs pr̃es xp̃s hoc uerbũ dixisse ad ecc̃liam & oẽs ap̃los & in psona Petri/quoꝝ prim⁹ est diu⁹ Hieronym⁹/q hoc loco interptat⁹ uerbũ Petri dicit. Petr⁹ in psona oĩum ap̃loꝝ cõfitet̃ dicẽs. Tu es xp̃s fili⁹ dei uiui: & i hoc sequit̃ suũ ut solet Origenẽ: q idẽ eodẽ loco sentit. Chrisostom⁹ ãt & si hũc locũ totũ i Petri laudẽ trahat dicẽs: eũ caput & pastorẽ cõstitutũ eccl'iç futuræ & toti orbi ꝓpositũ/tñ & ipse uocat eũ os ap̃loꝝ ꝗ uice oĩm r̃nderit dicẽs. Petr⁹ oĩum ap̃loꝝ os/uertex cõsortii toti⁹/cũ oẽs interrogati eẽnt ipse solus r̃ndet. Ergo nõ ad solũ Petrũ iste loc⁹ ptinet/sed ad oẽs ẽt si prim⁹ & p̃ceps inter ap̃los ipse fuit. Btũs Aug. psalmo. viii. Sicut q̃ dã dñr ꝗ ad ap̃lm Petrũ ꝓprie ptinere uideant̃/nec tñ illustrẽ hñt intellectũ nisi cũ referunt̃ ad ecclesiã: cuius ille agnoscit̃ in figura gessisse psonã/pp primatũ quẽ in discipulis habuit. Sicuti est. Tibi dabo claues regni cœloꝝ: & si qua hmõi: ita Iudas sustinet quodãmõ psonã inimicoꝝ xp̃i &c. Vides ꝙ claues eccl'ç i psona Petri datas asserit. Idẽ de doctrina xp̃iana cap. xvii. has igit̃ claues dedit eccl'ie suç: ut q̃cũꝗ solueret in terris soluta eẽnt & in cœlis. Hæc Martinus.

¶ Quæ ut cõmodius q̃ falsa sint atq; euidenter calumniosa agnoscant̃: sententiã hoꝝ doctorum quos producit ex his q̃ in scriptis reliquerũt dum in terris agerent: quasi p dialogum etiam pro lectoris solatio libuit introducere.

¶ Frater Ambrosius. Origenes. Hieronymus. Augu. Chrisostomus. Gregorius: diuus Ambrosius: Bernardus:

a Mbro. Eho tu Origenes: ubi ubi sis/negas tu uere datas petro claues/ita ut poti⁹ ac p̃cipali⁹ i psona petri ap̃lis oĩb⁹ & toti eccl'ç datç sint? dic nobis obsecro. Orig. An ñ ex his q̃ scripta reliq satis hoc patet? Amb. Profer obsecro q̃ scripsisti. Orig. Verba hçc penit⁹ mea sũt sup tex. euãg. Math. xvi. Vere ergo ad petrũ qdẽ dcm̃ ẽ. Tu es petrus & sup hãc petrã ædificabo ecclesiã meã & portç inferi nõ ꝓualebũt ei/tñ oĩbus ap̃lis & oĩbus qbuscũꝗ pfectis fidelibus dictũ uidet̃. Amb. Nota uerba Martine. Dic rursus Origenes pp quẽdã q a!r te dixisse ait q̃ dixeris. Orig. Etiã nũc ñ desunt q ascribãt mihi nouas blasphemias? Amb. Dic igr̃ clare qũo dixisti? Orig. An nõ dixi satis explicite? qd uere dcm̃ est ad petrũ. Tu es Petr⁹ &c. ne qs malus pperã mea uerba detorquere posset? & ut sensũ mysterii (more meo diligẽti inq̃sitione exploratũ) a sensu l'ali & uero sciret distiigueret? Ambro. Nunq̃d nõ & ad alios? Orig. An nõ plane capit̃ ex dictis meis ꝙ uere qdẽ ad Petrũ solũ fuit dcm̃? dum dico. Vere qdẽ ad Petrũ dcm̃ fuit. ad alios igit̃ ñ dixi qd uere esset dcm̃/quia dcm̃ uere. i. l'raliter non erat: sed ꝙ uidet̃ dcm̃: quia uerba illa ad omniũ doctrinam (ut Paulus ait) & cõmodũ dicta sunt: & in sensu mysterii & sacramenti/ & in sensu etiam uago & morali ad ædificationem nostrã/quẽ potissimũ ibi meo more sum secut⁹. Prçterea nõ apte uidet iste (quicũꝗ est) expositionẽ meã/non l'rãlẽ sed sp̃ualem esse: cũ p claues regni cœloꝝ non intelligã ibi potestatem absoluendi/sed potius in trãdi cœlũ: & cũ p ecc̃liam quã dico ædificari sup oẽm q̃ cõfitet̃ xp̃m/intelligam uerborum & operum & oĩum sensuũ congregationem/quæ ædificat̃

Verba Orig. euidenter cõtra Martinũ.

sup cuiusq; fidem: ut clare declaro latiore sermone. Alioquin, quicūq; talis esset fidelis confessor xpi: statim haberet ius ligandi soluendiq; & regni cœlorū claues. Amb. Sic ipse sæpe dicis. Orig. Nō admodū miror. Imperiti. n. in scripturarū interpretationibus nescientes sensus eiusmodi diuidere/ut ab errent necesse est. Ob eā cām/ne qs spūalem sensum cū morali cōfunderet/ pspicue illud explicaui. Amb. Atq hic de quo loquor magnū se facit scripturarū interptem: & gl'iose p scripturas sese extollit. Orig. Certū signū q. nec eas intelligit nec de eis fructū capit. Amb. Perge qd cœpisti. Orig. q. uere illud. Tu es Petrus. ad Petrū est dcm: sed ad alios dcm uidet. s. in mysterio & sacro: uel ēt ad hanc moralē doctrinā/ut oēs q xpm sicut Petr⁹ confitent' alio quo mō sint Petrę/& sup illis & eorū fidei cōfessiōis firmitate/eccl'ia. i. cōgregatio suorū bonorū actuū & sensuū & cogitationū ædificet. Ideo aūt de Petro loquēs dixi/uere ad eū dñm dixisse. Sed de aliis loquēs/usus sum uerbo uī/q. est nota plerūq; ipropietatis/uel silitudinis & ñ ueritatis/ut usq; pueri sciūt. Amb. Intelligis Martine ubi sit error tu⁹? Nā q. i sensu uago & morali ad nām ędificationē pro more suo aptauit Orig. tu ad lrālē trahis. Sed age ulteri⁹ Origenes. Profer nobis si alibi declarasti q. dñs ad solū Petrū illa uerba direxerit/& sol⁹ petr⁹ p̄ cęteris eū cōfessus fuerit. Orig. Centū locis hoc expssi: spāliter aūt sup. xviii. eiusdē Matth. Verba mea hęc apud uos legūt. Amb. Audi Martie. Dic tu Origenes. Orig. Verba inq mea hęc sūt:

uerba Orig. ¶ Interdū aūt arbitrabant' petrū maiorē i regno cœlorū/uel pp staterē hūc q dat⁹ est p xpo & petro/uel pp illud qd petr⁹ dixit ad Iesum p̄ cęteris. Tu es xps fili⁹ Dei uiui/& xps ad eū/Btūs es Simō Bariona qa caro & sanguis ñ reuelauit tibi sed pr̄ me⁹ q est i cœlis/& ego dico tibi qa tu es petr⁹ & sup hāc petrā ędificabo ecclīā meā/& portę ïferi ñ pualebūt ei &c. ¶ Sed & sup eodē capi̊o passim hāc meā snīam ex multis uerbis: quāti hoc petri priuilegiū fecerim: colligi pōt. Amb. Produc nobis & illa. Orig. Ita scriptū apud uos ē.

uerba Orig. ¶ Tñ & illa q supius soli petro sūt dcā: uidet' ēt illis oibus dcā q ter peccantes arguerit si auditi nō fuerint & alligauerit sup terrā iudicātes pc̄tōrē sicut publicanū & ethnicū. Sed qm̄ oportebat aliqd maius hr̄e petrū p̄ illis q ter arguerāt/iō illi qdē sic dicit. Et tibi dabo claues regni cœlorū & quodcūq; solueris sup terrā erit solutū & i cœlis. Nō ergo modica dr̄ia ē q. petro qdē datę sūt claues nō uni⁹ cœli sed multorū cœlorū ut q̄cūq; ligauerit sup terrā sint ligata ñ tm̄ in uno cœlo sed in oib⁹ cœlis/& q soluerit sup terrā sint soluta nō solū in uno cœlo sed in omnib⁹ cœlis: ad eos aūt q multi sūt ligatores & solutores i terra sic dicit ut soluāt & alligēt ñ i cœlis sicut petr⁹: sed iuno cœlo/ qa nō sūt in tāta pfectiōe sicut petr⁹: ut alligēt uel soluat i oib⁹ cœlis. Amb. Oportune locū adduxisti: quo aliā quādā ei⁹ ipericiā iferi⁹ cōfutabo. Orig. Vide etiā homeliā nostram super initium euange. Ioan. Quid in petri laudem q̄tum ad hoc ptinet afferam/dum in cōtentionē adduco petrū cū Ioā. Sic. n. apud uos scriptum legit'. Petrus qdem xpm deum & hominē factum in temporibus cognoscens/& dicēs tu es Christus filius Dei uiui altissime uolauit. Et statim: Nemo nos existimet petro Ioannem præferre: quis hoc

uerba Orig. fecerit? quis esset altior Apostolorum/illo qui est & dicitur uertex eorum? non præferimus petro Ioannem. Sed conferimus actioni contēpla

Certū signū doctrinæ Martini qlis sit in scripturis.

Nota Martie tui dcm̄ sit tu es Petrus & a quo sit dcm tu es xps nota.

Soli Petro nota Martine.

Nota Martine q cōfudit eū hoc tex supio rē de quo agimus.

tionem/purgandum adhuc animũ pfecte purgato/ascēdenti adhuc uirtuti ad incōmutabilē habitũ/puenientē iam uirtutem. Nõ.n.nũc consideram⁹ aplicarũ psonaꝝ dignitatem/sed inuestigamus pulcherrimã mysterioꝝ differentiam. Ambr. Ago tibi gratias Origenes/satis habeo abs te. Nunc autem Hieronymo mihi op⁹ est. Tu uero/uale si potes. Hier. Quis me uocat? Ambro. Thomista/contra hæreticum. Hier. Libentissime contra hęreticũ/ad quod genus hominũ psequendũ in mũdum ueni. Expone aũt breuiter quod uis. Ambro. Dic nobis tandem/ p zelo illo tuo: quem etiam nunc in charitate tua sempiterna/sed in pace tũ ppetua exerces: dic inq̃/quantum attinet ad uerba illa Matthęi/Tu es Petr⁹ &c. cui nã sunt dicta uerba illa? Dic explicite,ppter hæreticum qui meditatus est calũnias non solum his uerbis sed etiam uerbis tuis/& omniũ interpretatiōibus Doctorum. Dic igitur ut calũniari non possit. Hiero. Cui dubiũ ꝙ Petro dicta sunt? nam si & ego oppositum forte dixissem/non stat euangelii uerbum manifestum? sed ego tñ plusq̃ clare/& claris & perspicuis uerbis hoc exposui. Ambro. Dic tu ipse uerba tua quæ apud nos sunt. Hiero. Quid oportet si uos habetis? Tñ quia recte memini/dicã. Ego interp̄tans uerba illa/sic ad lrãm scripsi. Reddit Christus Apostolo uicem. Ambr. Dixisti aplo? an apostolis? quia iste bonus uir uult ꝙ uices reddita sit aplis omnibus & non apostolo. Hiero. Ego inquã apostolo: quod si non credis/i. & lege cõmentaria mea. Ambr. Audis Martine? i. & lege Hieronymũ/&uide si dicit apostolis/ an potius aplo. Perge Hieronyme. Hiero. Sciuissem ego plane dicere aplis si uoluissem: ne ego scripturam interpretans rursus interp̄tatione egerem: psertim tam absona & absurda: an non declaraui toti mundo ꝙ absonę & absurdę atq; etiam obscurę interpretationes mihi semper displicuerunt? & ideo zelo Christi & scripturarum cogebam omnes obscure loquentes/ ut sese tandem declararent. Ambro. Audis Martine Hieronymũ? Sed perge Hieronyme. Pro qua re autem reddit Christus uicē aplo? & cui apostolo? & quam uicem? Hiero. uerba quæ sequunt̃ & apud uos habetis declarant: Sic.n. scriptũ reliq. Reddit xps aplo uicem pro testimonio qđ de se Petrus dixerat. Ambro. An tu Petrus dixerat/an Apli dixerãt? Andreas fortassis & Iacobus & Ioannes & cæteri? Hiero. Ah/tu me uis cogere & uerba mea/ad id qđ nec ego dicere: neq; uerba significare possunt. An nõ satis pspicue dixi Petrus/& non dixi apli? qã Petri uere fuit hoc testimoniũ & non aliorum. Quis aũt nisi ebrius alr & uerba mea & textũ scripturę pt intelligere? Ambr. Parce Hieronyme qa pp quendã sic interrogo/q & pdicat & asserit se ebriũ nõ esse/imo sobrietatis uerba loq: & insup/ꝙ tu istũ textũ ita ītellexisti: ut nõ ad Petrũ directa fuerint uerba hęc. Tu es Petr⁹ &c. sed ad oẽs Aplos: imo ad oẽs fideles: imo ad ecclīam principalr/licet in psona Petri: & scin qua fiducia? q̃tis clamoribus? Hier. Magnũ hęretici hois signũ narras/induũt.n. mores ac faciem meretricis: ut de eis scriptum recte sit. Impius procaciter obfirmat uultũ suũ. Ambr. Perge igit̃ & expone aptius sensum tuũ i euãgelii lra de ueteri tua interpretatiõe. Hier. Nũquid nõ ille uerba mea pducit? Ambr. Imo (sicut solet) ueluti transiẽs, neq; uerba Origenis/neq; Chrisostomi/neq; alioꝝ affert. Sed tantũ sic tenere patres pfitet̃. Hiero. Q đ hoc signũ? nisi quia uer

Margin notes:
uerba Hier.
Nota Martine ac rñde si potes.
uerba Hier.
Nota & rñde Martie ad uerba Hieron. si potes
Nota Martine signũ magnũ hæretici.
Nota Martine.
Orig.

ba male seruiebant: sed ego libēter ea pferā. Hæc igit̃ uerba mea quę apud uos sunt. Reddit Christus Aplo uicem p testimonio quod de se Petrus dixerat. Tu es Christus fili⁹ Dei uiui. Dñs aūt dixit ei Beatus es Simon Bariona q̃a Caro & sanguis &c. Ambr. Age parūper sup his tuis uerbis: pp illum qui se magnū Theologū asserit: imoremur. Quod est igit̃ testimoniū quod ais de Dño Petrus dixerat? Hiero. Id q̃d in uerbis sequit̃. Tu es Christus filius Dei uiui. Et iō subiunxi (Declarās quā p hoc testimonio reddere Dñs uicē uoluit) Dñs aūt dixit ei. Ambr. Cui ei? Petro ne? Hier. Scilicet/melius est ut dicas ei.i. Martino aut ei.i. Aplis. Amb. Atq ille de quo loquor sic homines docet. Hiero. Sed meus Donatus nō sic me docuit. Nā cui dubiū q̃ Petro supra loquēs/ei.i. Petro uolui intelligere? & aliter itelligi nō pōt. Ambr. Scio eē hęc ridicula. sed pp̃ter eū sic diligētius & exploratius de uerbo⁊ tuo⁊ sensu requiro: non.n. dici pōt q̃ cōfidenter ausus sit dicere/q̃ Petrus in hac psona cui fuit dictū. Tu es Petrus: nō fuit Petrus. Hier. Quis ergo? fuit Martin⁹? Amb. Fuit (inq̃t ille) is cui reuelat pr̃/& nō Petrus/ Hier. Ha hahe. Et ille cui reuelauit pr̃/nō fuit Petrus? Ego aūt more syllogistico magis euidēter cū tam peruerso interprete ita argumentū cōponerē. Ille cui dictum fuit. Tu es Petrus: fuit penitus ille idē/cui sic fuit reuelatum. Sed penitus ille idē cui sic fuit dictū. Tu es Petrus: fuit Petrus. Ergo ille cui sic reuelatū fuit/fuit Petrus: ergo reuelatū fuit Petro. Ambro. Nihil isto mō agerē: quia cū q̃d in forma syllogistica explicita sic ei dr̃/sit (ut inquiūt) tanq̃ aspis ad uocē incantātis sapiēter: aut tandē ridens rñdere solet/quod argumentū peccat in q̃nta figura. Et presertim/hoc in loco metuendum esset: nō.n. noscet syllogismū expositorium. Sed tu perge. q̃d nā ei dixit Dñs? Hiero. Sic ego scripsi. Dñs dixit ei. Beatus es Simon Bariona. Ambr. Nunq̃d hoc dixit Simoni Barionæ? Nā iste negat: & asserit audacter ea qua solet cōfidentia: q̃ nō dixit Simoni Barionæ: sed ei cui reuelatū est. hic aūt cui fuit reuelatum dicit expressis uerbis q̃d nō fuit Simon Barionā/Hiero. Sed quis fuit? Ambro. Fuit ille cui reuelatū fuit/inq̃t. Hiero. Præcla⁊ rñsum. ille cui reuelatū est/fuit ille cui reuelatū est. At ego interrogarē. ille cui reuelatū fuit q̃s nā fuit? nō fuit Simon Bariona? q̃d dicit? Ambr. Q̃ dr̃ nō. Hiero. Cur igit̃ Dñs Simonē Barionam appellat? an forsan in mēdacio? Prætereà cōtradicūt ne ista? esse eundē Simonē Barionā & illū cui reuelatū est? an nō oportet/q̃ ille cui reuelatū sit: fuerit uel Simō Bariona? uel Ioānes? uel Iacobus? uel hō tandē aliquis? q̃ si nō fuit Petrus princeps Aplo⁊/quē tandē potius esse dicat? Ambr. Nescio. nā ex uerbis suis ur̃ sequi/q̃ nullus fuerit cui reuelatum fuit/qm̄ ipse hæc uerba ad Ecclesiā refert/& ecclesię dicit esse reuelatū: & tn̄ ecclesia credo q̃ ex hoībus cōstet/si forsan nō facit Ecclesiā nobis nou⁹ Democritus ex athomis. nūq̃ aūt existimo q̃ ecclesiæ possit dici reuelatū si nulli homini aut hoībus de ecclesia & p ecclesia fuerit reuelatū: porro Petrum excludere ab hac reuelatiōe/imo & oēs Aplos: & aliis quibuslibet huius reuelatōis priuilegiū potius assignare: mihi sane durissimū ur̃. Tu ergo dic nobis manifestius Hieronyme/si ille cui fuit reuelatum fuit Simon Bariona: ita ut per Simonē Barionā & per illū cui reuelatū est eadē penitus Petri persona representet̃. Hiero. Quō potui manifestius exprimere? cū hoc decla-

Marginal notes:
uerba Hier.
Rñde Martine si potes ad argumētum.
uerba Hier.
Rñde Martine si potes.
Ecclesia Martini constat ex athomis ex disciplina Democritis

rans aperte dixerim/ꝙ nõ sine mysterio talis cui reuelatum est uocatus fuit Simon Bariona/pp nois interpretationẽ? Ambr. Profer uerba tua propria quæ de cõmẽtariis habemus. Hier. Hæc sunt. Dñs aũt dixit ei. Beatus es Simon Bariona. quare? qa nõ reuelauit tibi caro & sanguis. Sed reuelauit Pr: quod caro & sanguis reuelare nõ potuit/spũs sancti gratia reuelatum est. Ergo ex cõfessione sortit᷑ uocabulũ/ꝙ reuelationẽ ex spũ scõ habeat/cuius & filius appellandus sit. Siqdem Bariona in lingua nr̃a idem sonat quod filius colũbæ. Et opportune sup illis uerbis. Et ego dico tibi. ad lr̃am ita subdidi. Quid est quod ait. Et ego dico tibi? qa tu de me dixisti. Tu es filius Dei uiui. & ego dico tibi/nõ sermone casso & nullũ habẽte opus/sed dico tibi/qa meũ dixisse fecisse est: quia tu es Petrus & sup hanc petram &c. Et subinturli expones hęc uerba in Simonẽ. Sicut ipse lumẽ Apl̃s donauit: ut lumẽ mũdi appellaret᷑: cæteraq; ex dño sortiti sunt uocabula: ita & Simoni qui credebat in petram Christũ/Petri largitus est nomẽ/ac fm̃ metaphorã Petræ recte dicit᷑ ei: ædificabo Ecclesiã meã super te. Nũ poterã dilucidius exponere ꝙ Dñs locutus ẽ ad Simonẽ & nõ ad alios? Nemini. n. alioꝶ mutatũ est suum nomẽ in hoc nomẽ Petrus/præterq̃ Simoni. Solus ergo Petrus sicut priuilegio spãli donatũ est ei ut esset petra. i. caput totius ecclesiæ: post Christum & uice Christi/qui uere erat petra & caput: ut ait Apl̃s. ita cõuenienter datũ est ei nomẽ cõgruũ tantæ rei: tanto officio: & tam nobili delegationi: ut diceret᷑ Petrus. Ambr. Ita mihi uisum est: sed hic homo mille clamorib⁹ usq; ad cœlũ exclamat ꝙ neq; fuit Petrus: neq; Simon Bariona: neq; caro & sanguis: ille cui hæc dicta fuerunt a Dño. Hiero. Ergo dictũ fuit. Beatus es Simon Barionã illi qui nõ erat Simon Bariona/& dictũ fuit. Tu es Petrus ei qui nõ erat Petrus. ita ut aperte efficiat᷑ mẽdax aut Christus aut Euangelium eius. Ambr. Sed magis mirandũ est: q̃to hæc uerboꝶ strepitu ingerat ut etiã audeat dicere: nõ posse dici apertius: ꝙ nõ erat Petrus cui dictum est. Tu es Petrus: & ꝙ nõ erat Simon Bariona/cui dictũ est. Beatus es Simon Bariona. Hier. Et mihi nõ ur̃ posse dici apertius ꝙ erat Petrus: q̃ sic dicẽdo. Tu es Petrus & ꝙ erat Simon Bariona/q̃ ita appellando eum. Beatus es Simon Bariona. Cogita tu interim si uelis dicere aliquẽ esse Petrũ nunqd posses apertius dicere q̃ dicendo. Tu es Petrus: Immo dic ei ut excogitet quantum potest: ut significãti⁹ aliquo modo exprimat Petrũ/q̃ uoce Petri & Simonem/q̃ uoce Simonis. An nõ sunt ista apud grãmaticos ꝓpria noĩa/quę uni & soli cõueniunt? Ambr. Ipse inquit nõ esse hic seruandũ rigorẽ grãmaticæ neq; in significatione nominũ neq; in rõne cõtextus: quia (inquit) seq̃retur absurda plura. Hiero. Quæ? Ambr. Satis est/mirareris si audires. De his. n. suis locis. nũc sequamur quæ cœpimus. Hier. Ego uero ex his quæ cõtulisti stultitiis perfacile colligere oĩa possum. Qui. n. usq; adeo procedit ut dicat petri noĩe petrũ nõ esse intelligendũ: neq; Simonẽ noĩe Simonis: iam liberꝫ eum ab oĩ & lege & norma ꝓnũtiare possum: ut iam ualeat & cõminisci & defendere quæcũq; libeat. Ambr. Et presertim qd᷑ inuenit nouã quãpiam Theologiã: quã remotiorẽ appellat: ubi possit tutius hæc oĩa & inuoluere & abscõdere. Sed tñ miror cũ ita sit/ut audis: ꝙ iste ausus fuerit etiã tuã adducere ꝓ hac opiniõe authoritatẽ: & insup noĩatim Augustini & Chriso

Nota Hiero. uerba Martine.

uerba Hier.

uerba Hier.

Rñde Martine si potes.

Cogita Martine & rñde ad id quod te rogat Hiero.

Liber ẽ Martinus ab oĩ lege iudicio hieronymi:

ſtomi. Hiero. Oh mirũ ne id eſt? Iam uideo ꝙ parũ cum hæreticis aſſuetus es: non dum expertus malitias & temeritates hoīum: qui in ſola ſtultoꝝ ſimplicitate & imperitia cõfidunt/& præſidio plerũq; peſſimorũ hoīum: qui de induſtria decipi uolũt. Hic ſemp hæreticoꝝ mos fuit: magis clamare q̃ ꝓbare: plus in uerſutia q̃ in doctrina confidere: oīa corrũpere/cõmiſcere: peruertere: nihil tandẽ nõ audere: quaſi beſtiæ cũ a canibus cogunt̃ & rediguntur in anguſtias. Videbis qũo rñdebit tibi: Si rñdere pro ſua humilitate dignabitur: qũo fugiet/ubi tu illum pungis ad uiuũ/ubi expugnas: ut diſſimulabit: ut interdũ aget hipocritam: ut nõnũq̃ clamoſioribus inefficaciter uociferabitur latratibus: noui ego plane: noui mores eoꝝ & petitiones deprauati cordis. Ambr. Sat uideo qũo ſemp hic agit ut tu ꝓbe effigiaſti. Nam audi etiã/uult. n. inſup ꝓbare/ꝙ ille cui ſic fuit dictũ: nedum nõ erat Petrus/aut Simon: immo neq; erat caro & ſanguis/ex eo quia caro & ſanguis nõ reuelauit ei: Nã ita neceſſe eſt ut arguat ex uerbis textus. Aliã. n. uiã ego nõ agnoſco. Hæc igit̃ cõſequentia apud eũ/qui Thomæ & Thomiſtarũ cõſequẽtias eludit/ualida eſt. Caro & ſanguis nõ reuelauit ei/ſed Pater cœleſtis. Ergo ille cui reuelatũ eſt nõ erat caro & ſanguis. Hiero. Hoc argumẽtũ iſta uia ſumptũ pariter ꝓbat: ꝙ hic talis cui reuelatũ eſt ſit Pater cœleſtis: cũ ex eo concludat/ꝙ præſupponit inter eũ qui reuelat & eũ cui eſt reuelatũ: nõ debere eſſe diſtinctionẽ. Vñ ſi hoc ꝓcedit. Reuelans ſanguis & caro nõ eſt: ergo ille cui reuelatũ eſt. caro & ſanguis nõ eſt: iã pari filo ꝓcedet & iſtud. Reuelãs eſt pater cœleſtis. Ergo & ille cui reuelatũ eſt: eſt pater cœleſtis. Ambr. Vereor quidẽ ne & hoc admittat: & aliquo mõ ex remotiore Theologia ſua ꝓbare cõtendat. Mirũ. n. quot cõtinue noua inde nobis eructat atq; a ſæculo inaudita. Hiero. Eo redactus eſt ut ſic eũ facere oporteat: ſi hæc mõſtra proferat quæ tu dicis. Ambr. Si ꝓferat inquis? imo quantis furiis inuehitur in alios/qui recte aliter doceant: q̃ inſane clamitat perdere eos: deſtruere: lacerare ſcripturas: & ad ſenſum ꝓpriũ detorquere: adulari principibus. Hiero. Iſta uobis noua uident̃. Mihi aũt diu cõperta: qui cum illis aſſidue cõmittebam. Sed piget ulterius loqui de re tam craſſa. Interroga nũc Auguſtinum qui mecũ eſt & Chriſoſtomũ ſi lubet. Augu. Quid oportet ut ego in re tam manifeſta poſt Hieronymũ preſertim uerbũ addam? Ambr. Saltẽ Auguſtine ꝑp quendã qui tibi plurimũ tribuere uĩ. Aug. Noui ſane q̃ mihi tribuat. Ambr. At ita ſcribit. Augu. noui inq̃: noui hoiem. Ambr. Atqui filius tuus hic eſt: de quo loq̃mur. Augu. Abſit hoc: abſit ut ſic exiſtimes: Neq;. n. ego pater/neq; ille filius. Si. n. filius meus eſſet/opa mea faceret: ſicut ſcriptũ ẽ. Si filii Abrahã eſtis/opera Abrahã facite: neq; meas detorqueret/tam abſurde ſnĩas. Neq; hoc mihi ſtatueret: ꝙ ego Petro primatũ ſuper oẽs Apoſtolos & uniuerſam Eccleſiã nõ cõceſſerim. Et id ipſum ẽt in eius ſucceſſorib⁹/ nõ ſemper multa cũ reuerentia agnouerim. Parum ipſe euoluit cõmentaria mea: opuſcula mea: epl̃as meas. Ambr. Immo totus quaſi de tuo teſtimõio pendere uidetur. Aug. Hæreticoꝝ mihi impudentiſſimam hipochriſim/& patentiſſima mendacia narras. Ambro. Attamẽ ille ait quod tu in Pſalmo cviii. ſic aſſeris. Dic tu igitur quæ ſuper eo pſalmo apud nos habentur. Augu. Verba mea quæ ille affert ſup eo pſalmo talia ſunt. Sicut. n. quædã dicũ

Nota Martine ga not⁹ plane es.

Mos ꝓprius Martini.

Nota Martine & noli pati Hieronymũ Prophetã in hoc.

Conſequẽtia Lutherina.

Nota Martine & reſpõde ſi potes.

Nota Martine ut tu notus es Hieronymo.

Nota Martine & audi ſi hẽs aures audiendi.

Nota Martine ut notus es ẽt Auguſtino.

tur quæ ad Apostolũ Petrũ ꝓprie pertinere uidentᷣ:nec tñ hñt illustrem in tellectum/nisi cũ referuntᷣ ad ecclesiã:cuius ille agnoscitur in figura gestasse personã:pp primatum quẽ in discipulatu habuit/sicuti. Tibi dabo claues re gni cœlo℞:& siqua hmói:ita Iudas quodãmodo sustinet personã inimico rum Christi iudęo℞/qui & tunc oderant Christũ:& nũc per successionẽ pse uerãte gñe ipsius impietatis oderũt. De quibus hoĩbus/& de quo ppſo pos sent nõ incõuenienter intelligi/nõ solũ ea quæ apertius de ipsis in hoc Psal mo legimus:uerum ẽt illa quæ ꝓprie de ipso Iuda dicuntᷣ:sicut est quod cõ memoraui. Fiant dies eius pauci & epãtũ eius accipiat alter &c. Ambro. Ex his aũt uerbis tuis tria colligo manifeste ac penitus irrefragabilr cõtra istũ. Primũ pp similitudinẽ quã cõstituis inter Petrũ & Iudã. Si eãm seruare ue lit. Sicut uerũ est uerba illa. Fiant dies eius pauci &c. Primo ac ꝓprie Iudæ conuenire:Et de Iuda principaliter dici nemo negat:Et ꝓbatᷣ primo Actu Apost. ex uerbo Petri. Ita ue℞ ẽ & hæc uerba. Tibi dabo claues &c. Prĩo ac principaliter dicta esse Petro. Sed ut illustrẽ recipiant intellectũ ad totã Ec clesiam cuius Petrus Typũ gessit extenduntᷣ: ne cogeremur dicere effectũ uerborũ desiisse aut cessasse/cessante Petro. Ita quæ primo & principalr de Iuda sunt dicta/ẽt ad oẽs Iudæ similes extendi par est:Gerẽte ipso Iuda Ty pum eo℞. Vnde cõsequor ꝙ uerba dicta Petro. Tibi dabo claues &c. Ad ec clesiam ideo cõueniunt quia Petrus eius Typũ gessit: ideoq; nõ litterali & primario intellectu:Sed in Typo & figura extenduntᷣ. Falsum igiᷣ est ꝙ ec clesiæ dicta sint illa uerba:quia lõge aliud est esse dicta Petro gerenti Typũ Ecclesiæ:aliud esse dicta ecclesiæ:sicut aliud est rẽ uera capere pisces retib⁹: aliud capere hoĩes Dei uerbo:Et tñ in figura per pisces/hoĩes intelliguntᷣ & per rete/prædicationis uerbũ. Augu. Vera & aperta loqueris:sed laici sui & uulgus cui imponere studet/nõ attendunt istas dñias/& mysteria scriptura rum. Et cũ ego dico quod Petrus gessit Ecclesiæ figurã:putant/ꝙ ego dixe rim:uerba illa nõ fuisse dicta neq; cõuenisse Petro:cũ penitus contrariũ di xerim:quia si Petro dicta nõ fuissent:& principaliter ei nõ conuenissent:mi nime gessisset Ecclesiæ personã:cũ clare dixerim/quia primatũ habuit in ec clesia & inter discipulos oẽs:ideo uirtute oẽm ecclesiã conuenienter substi nuit. Ambro. Hoc erat qd tertio loco uolebã dicere contra illũ: quia tu uer bis tuis clare primatũ Petro assignas. Aug. Quid ad hoc dicitᷣ? Ambr. Dissi mulat/quasi id ad propositũ non ptineat:ex hoc. n. maxime laici sui pturba ri possent. Hoc. n. maxime in tota disputatione obseruat ut ꝓtereat oĩa quę contra se faciant. Aug. Plane incipis hęretico℞ mores nouisse/qui non sunt nisi uox inanis & clamores absoni. Nã multis aliis locis de meis uerbis faci le potuisset colligere ꝙ Petro uere & principaliter datæ sunt claues:& p Pe trum in ecclesiã deriuatæ. Et quod Petrus primus fuit/princeps:& caput to tius Ecclesiæ. Et ita quilibet successor eius. Ambr. Dic nobis loca hæc. Au gu. Primũ in lib. de Agone Christiano. c. xvii. dixi. ¶ Hinc Ecclesiæ claues datæ sunt cũ Petro datæ sunt. Amb. Oportune contra istum & pulchre. Nõ enim dixisti ꝙ Petro datæ sunt claues cũ sunt datæ Ecclesiæ/aut postq̃ sunt datæ ecclesiæ:ut sic cogeremur intelligere (quod iste ueritatis hostis infœli citer dogmatizat) quod per ecclesiam deriuauerũt claues in Petrũ. Sed po

uerba Aug.

Nota p intellectu uerbo℞ Augustini.

Cur Martin⁹ decipiat Laicos

Dolus Martini peculiaris.

Mores hæretico℞ quos refert Martin⁹ ad regulã.

uerba Aug.

Rñde Martine.

tius ecõtra ꝙ eccleſiæ datæ ſunt claues/cũ Petro datæ ſunt:ut cõtrariũ penitus deliriſſimæ eius opinionis colligeremus. Primũ qdẽ ꝙ Petro datę ſunt a Chriſto claues:quod ille negat. Secundũ quod hinc/ideſt per ipſum deriuatæ ſunt in eccleſiã qđ ẽt negat. Adde reliq̃. Aug. Sup Ioã. Sermone.x.dixi. ¶ Cũ Dñs dixit Petro. Tibi dabo claues regni cœloꝝ. Illud ꝓ oibus Aplis dixit:& hoc/cum omnibus tanq̃ gerẽs perſonã ipſius unitatis accæpit. Ambro. Ecce quia manifeſte dicis. Primo/ꝙ dñs Petro illa uerba dixit. Tibi dabo claues/quod iſte tam impudenter & cõſtanter negat. Deinde ꝙ ꝓ oibus Apoſtolis dixit:quod nemo ſanus negauit unq̃. Tertio/ꝙ Petrus a Chriſto accæpit claues:licet cũ omnibus/tanq̃ gerens perſonã unitatis. Et hic negat claues a Chriſto Petro datas:niſi mediante eccleſia/quia ab ipã eccleſia accępit. Sed ꝓfer ſiquid explicitius dixiſti/ꝓpter cauilloſos hmõi hoies:qui cuilibet uerbo calumniã meditanť. Augu. Vnũ locum de multis ꝓducam: & hũc eò libẽtius:quo magis aduerſario iſti tuo iniq̃ſſimo diſplicebit. Etenim in Sermone:quem de Apoſtolis Petro & Paulo habui: ita de Petro ſcriptũ reliqui:ſicut apud uos legiť. ¶ O mira potentia & ineffabilis gratia Saluatoris. Quis Plebeium piſcatorẽ Apoſtoloꝝ facile crederet Principẽ? & Regibus obſiſtere. Reges ſanctificare. Regibus oibus imperare? Ambro. Si ego aut alius quicũq; hæc dixiſſet nunq̃ ſine uel ſuſpitione uel accuſatione adulationis tutus ab illius recedere maledictis potuiſſet. Veꝝ quia tu hoc dicis:cui ſimulat ſaltẽ non nihil tribuere:Neſcio quid rñſurus ſit. Expectabo. Tu ſequere/ſiquid aliud reſtat. Aug. Melius eſt/ut quid fecerim potius q̃ quid dixerim ad Petri Sedem honorandã atq; cõfirmandã adducã:& qđ/quantumue/Rom̃. Pont. quaſi Petri ſucceſſori detulerim. Id.n. ſatis ſupq; ex noſtris/quæ apud uos ſunt Epiſtolis/licet colligere. Ambr. Oportunũ loqueris Auguſtine: nã hic idẽ hõ aſſerit/multas uos Epõs Affricanos/Synodos cõgregaſſe:& ſine Rom̃. Pont. authoritate ibi ſtatuiſſe quæ placuerunt. Augu. Epiſtolæ ipſæ meæ teſtimonio ſunt ueritati. Ambro. Immo illas ipſas epiſtolas pro ſe affert. Aug. Scilicet more hæreticoꝝ qui in turbarum & plebis imperitia ſola confidũt. Nã quid maius q̃ ꝙ in ꝓpoſito nos citat ꝓ blaſphemia cõtra Petrum? q tñ illud planiſſime oẽs curauimus ita Petrum extollere: ita clare de eius Primatu loqui: ne unq̃ talis blaſphemia in Dei eccleſiã introduci poſſet. Sed lege Epiſtolas meas: uel quæ ad Innocẽ. Pont. Datæ ſunt. Ambr. Tace. Nõ.n. hic locus ut eas ꝓferam/contra nouũ hois & admirabile mendaciũ. Producã poſt/cũ ſpãliter ſuper hoc ageť. Augu. Dimitte ergo me. Nã in hunc ſolam unicam meã ſnĩam quam in lib.x. De Trin. ſcriptam reliqui/uolo tibi cõmemorare. Noui.n. ſatis ſuperq; hominem cui penitus conuenire eam nemo prudens negare põt. Ambro. Dic igiť illam. Aug. Sic ego aduerſus huic ſtulto ſimiles locutus ſum. Cõtra rõnem nemo ſobrius:cõtra ſcripturã nemo chriſtianus:contra eccleſiã nemo pacificus. Ambr. Gratias tibi Auguſtine:gratias tibi. Nihil.n. cõueniẽtius poteras mihi aduerſus iſtius hois ingeniũ peruerſiſſimũ cõmemorare. Qui & rõnem oppugnat:& ſcripturã peruertit:& eccleſiã perturbare nõ ceſſat. Vale. Nã alias in opere nouo quod meditor/pro ſummi ptãte Põtificis:& authoritate & priuilegiis:quæ uariis locis pro ſede hac immobiliſſima & fir

Rñde Martine.

Rñde Martine.

Rñde Martine.

Verba Auguſti. Iugulãtia Martinum.

Rñde Martine.

Mos hæreticorum.

Audin Martine auguſtinũ?

mis[s]ima scripsisti locupletius/afferre curabo. Hæc.n.satis superq;:cōtra hō minem adeo imperitū. Sed uoca mihi Chrisostomū: nā & illum (adeo ipudens est) audet ꝑ sua opinione adducere. Aug. Ecce adest. Chrisost. Tace. Scio quid uelis. Ambr. Scio ego te scire. Quid.n.nescire uos purē qui spe-
Cur ergo pugnas contra agnitam ueritatem Martine? culum totius sciæ iugiter & beatissime cōtēplamini? Chrisost. Sed qd opus testimoniis meis? Cū ille legerit/& plenissime agnouerit/& ueritatē cōpererit. Quis.n.aut sæpius aut clarius pro Petri primatu locutus est unq̄? Nam quot locis id expssi: quod uere/uere solus Petrus rñdit? Soli Petro dcm̄ est. Tu es Petrus &c? Et tandē q ei demandata cura est omnium ouiū: omniū agnoꝝ? Ambr. Immo hic hō audet dicere te dixisse Petrū fuisse os Aplōꝝ. Chrisost. Quid tum? Ambr. Per hoc colligit/q nō sibi dictū est. Tu es Petrus &c. neq; ipse dixit. Tu es Xps &c. Chrisost. Ridicula narras: quasi uero
Vt recte eludit imperitia Martini. esse os Apostoloꝝ: Petri potius deroget principatui q̄ arguat illū. Vñ.n.id colligit ex ui uerboꝝ? Ambro. Quia esse os Apostoloꝝ existimat idē esse: quod loqui uice illoꝝ. Chrisost. Scilicet q̄si instrm̄ eoꝝ: ut digniores ac meliores Petro cæteros fecisse me/his uerbis affirmet: q eo tanq̄ ministro utatur & inferiori. Et qd ego in sum̄ā Petri laudē scripsi: ad indignitatē trahat. Ambro. Ita sæpe facit Petrū cæteris minorē. Chrisost. Sed audi tu me: sicut uere dicipōt/q Rex est uox siue os totius ppli atq; regni: qa illius snia spectatur/loco sniæ totius populi: ita a me appellatus est Petrus os Aplōꝝ: nō quasi nudus minister: sed quasi primus Magister: & iam Dñi snia/fact' Dñi Vicarius: quod poterat ex uerboꝝ clarissima circūstantia facile intelligere. Cū eū totius collegii uerticem & milies Apostoloꝝ Principē: & eoꝝ Prælatum atq; Præsidentē totius ēt orbis appellauerim. Quid.n.ad hæc q̄ circunstabant rñdet? Ambr. Mussitat & dissimulat hæc/ut multa alia. Solū.n.hoc ait ad lram. Chrisostomus aūt & si hūc locū totū in Petri laudē trahat dicens eū caput & Pastorē constitutū Ecclesiæ futuræ: & toti orbi Pṕpositū: uerba
Tñ & ipse uocat eū os Apostoloꝝ q uice oīum rñderit dicens. Petrus oīum Marti
Apostoloꝝ os. Vertex cōsortii totius: cum oēs interrogati essent: ipse solus ni.
rñdet. Chrisost. Nolo ego alia mea uerba contra hoīem producere q̄ quę ab ipso sunt ꝑducta. An nō ergo ex uerbis his cōcludit quod Petrus ipse solus
Quis non miretur tantam stupiditatē? rñdet? Cū explicite dicam. Ipse solus rñdet. Ambr. Sed ipse per cōtrariū: statim postq̄ dixisti. Ipse solus rñdet ita ad lram cōcludit. Ergo nō ad solum Petrum iste locus ptinet. nā & passim ipse manifeste ait/q nō solus Petrus rñdet. Chrisost. Igit' apud illū solus Petrus/nō est/solus Petrus. Ambro. Sed ipse nō concludit hoc ex illis uerbis quæ dixisti. Solus Petrus rñdet. Sed ex eo q tu ais: eū fuisse os Apostoloꝝ. Chrisost. Sed illa quæ dixi. Solus Petr' rñdet. Quō interpretat'? Ambr. Nō curauit exponere. Chrisost. Quō ēt illa
Dolus Martini. quibus dixi: illū caput & uerticē collegii & Pastorē Ecclesiæ futuræ cōstitutum & toti orbi Præpositū? Ambro. Dimittit penitus: & ut dixi solū in hoc fundat' q quāuis ea dixeris: tñ dixisti simul os esse eū Apostoloꝝ. Chrisost. Scio quid uoluerit dicere. Bonus iste Magister ac Cēsor/q & si illa dixerim in Petri laudē: feci tñ ut eū laudarem.s.in abundantiā & supra ueritatem ut
Aperi aures & nota Martine. ipse solet. At cū uolui uera loqui coactus sum dicere q erat os Apostoloꝝ. Et existimauit inique q fuerim sibi silis/q̄n suos quos pniciose decipit Prin

cipes in adulationibus laudat. Ambro. Totus peruersus est hō: & facile spe
ro cognoscent eū tandem/Principes ēt illi quibus blandit̃ iniquissimā atq;
impiissimā cām suscepisse defendendā aduersus Petrum. Immo ipsum Chri
stum & christi Dn̄m. Chrisost. Hoc certe scias: infœlicē exitū habiturā rem/
in eius caput durissimū & qui eū sequunt̃. Ambr. Atqui ęneū se caput hr̄e: — Aperi aures Martine.
& nasum ferreū/agnoscit & ꝓfitet̃. Chris. Potens est Deus cōterere & hūc
& illud. Sed tu uale/ego noua ꝓducere nolo. melius est ut in his solis q̄ ipse
ꝑ se adduxit cōfundat̃. Cū.n. facile uiderint hoīes si loca illa quæ diligenter
expiscat̃ ad blasphemiā suā confirmandā: cōtra illam stant euidentissime/& — Audi æque lector.
funditus eā euertunt: perfacile de aliis cōiectabunt quæ ipse subdole magis
atq; cōsulto pręterit. Ambr. Recte cōsulis: nam & opere nouo oēm ego sub
limissimā Papæ ptātē spero Deo uolente ita ab oīum atq; oībus impietatib⁹
uindicare: ut nō sim relicturus nisi euidēs malignandi cōsiliū aduersus illā.
Hactenus igit̃ Chrisostome. Ora interim ꝓ me ut illud facile impetrē apud
Dn̄m IESVM: & matrē eius MARIAM: quod ꝓ ueritate desidero. Chri
sost. Satis est. Quere/Pete/Pulsa/& dabit̃ tibi longe supra merita tua. Am
bro. Sed unū uelim/gloriosissime Doctor qui mihi ꝓ zelo & aureo Sermo
ne tuo: semꝑ uel a puero (ut scis) placuisti: ut oēs sancti qui in cœlo sunt ali
quid quasi Symbolū cōficientes. De primatu Petri afferrent ad cōfutandas
oēs eiusmodi bestias. Chrisost. An tanti est unus hō tam indoctus tamq; la
te ac manifeste puersus: ut totū sit ēt cœlū cōmoturus? Ambr. Vere nō tan
ti ille est: Sed ab imperita turba metuendū est mille causis/ut nouisti. Igitur
placeret mihi tale Symbolū. Chrisost. Satius est expectare ꝓgressum rei: ut
siqui magis moueant̃ tunc paratus sis: & imprudētes offendas eos. Ambr.
Vti iubes. At saltem pauca liceat a Gregorio & Ambrosio Doct. sacratissi
mis ꝓ eadē snīa accipere: si forsan quatuor Latini ab oī recæpti semꝑ Eccle
sia doctores/aliquid præ Martino pōderare: ēt corā suis laicis ualeant. Chri
sost. En Gregorius ad te. Ambr. O Gregori uere magne/quia tu paruū te fe
cisti. Dic & tu nobis ꝓ Petro aliquid. Greg. Ad hoc ueni ut dicerem: q̄a iste
subdolus & malignus: audet ēt & in maioribus mēdaciis meā aduersus Pe
trum authoritatē ꝓducere: & quod stultius est. Abutit̃ humilitate mea: q̄a
enim me Seruū seruoꝝ Dei appellaui uirtute humilitatis: ob istā gr̄am ma
iores titulos a summis auferre Pōtificibus conat̃: ne sancti & summi & bea
tissimi recte dicant̃. Amb. Veꝝ hoc est: q̄d ais/& summæ ridiculū. Sed tn̄/
quod ad incæptū spectat: dic aliq̄d ad rem propositā de Petro. Greg. Liben
ter locū unū de multis dūtaxat afferam: q̄m uidit illū iste malignus/& sub
dole ac de industria subticuit: ut patebit in ꝓcessu uestro. Siq̄dē & ipse illū
ꝑ se ꝓducit: quatenus pro se facere primo aspectu uidebat̃. At quæ ibi sta
bant patentissime aduersus se/nō ꝓduxit. Ambro. Abūde nouimus Grego
ri dolū istū uiro huic peculiarē. Sed tandē uerba tua ꝓfer. quæ ad hūc locū
pertineant. Greg. Sic ad lr̄am in Epistola mea ad Mauritiū Imꝑatorē legit̃
uerba Greg. — lib. 4. Epistolaꝝ meaꝝ. ¶ Cunctis Euangeliū sciētibus liquet/ꝙ uoce Dn̄i
ca scō & oīum apostoloꝝ Petro Principi Ap̄lo/totius ecclesię cura cōmissa
est. Ipsi quippe dicit̃. Petre amas me: Pasce oues meas. Ipsi dicit̃. Ecce Sa
thanas: expetiit cribrare uos sicut triticū: Et ego ꝓ te rogaui Petre ut non — Ergo Martinus nescit euāgelium: aut Gregori⁹ peccat.

Ipſi dicit̃ Martine. deficiat fides tua: Et tu aliq̃n conuerſus cõfirma fratres tuos. Ipſi dicit̃. Tu es Petrus & ſup hanc petrã ædificabo eccleſiã meã. Et portę inferi nõ pręualebunt aduerſus eã. Et tibi dabo claues regni cœlorũ. Et quodcũq; ligaueris ſup terram erit ligatũ & in cœlis: & quodcũq; ſolueris ſup terrã erit ſolutum & in cœlis. Ecce claues regni cœleſtis accæpit. Poteſtas ei ligandi & ſoluẽdi tribuit̃. Cura ei totius Eccleſię & Principatus cõmittit̃. Hæc uerba mea. q̃d tibi uidet̃? Amb. Immo uero quid uideat̃ Martino/ potius roga. nã ipſe oĩa ꝑ contrariũ: & ꝙ nõ Petro dicta ſunt uerba illa: & ꝙ nũq̃ uniuerſalis ei cura totius eccleſiæ cõmiſſa eſt. Et frigidos inſup ac maledictos appellat canones & Pontifices: & decreta quæ talia dicũt. Greg. Verũ eſt igitur Opt. Deus ꝙ maledicũt illi/ & tu benedicis. Amb. O aurea uerba cõtra iſtas beſtias. Satis mihi ſupq; eſt abſte. Hoc ſupereſt/ ora ꝓ me aĩa ſanctiſſima & accæptiſſima Deo: & memẽto charitatis tuæ cui/ uel Ethnicus ille Imperator ualde multum debet. Sed nũ ne & Ambroſius habeat mihi aliquid pro Petro dicere: quod ad iſtũ locũ ꝑtineat? Diuus Ambro. Putas me nolle eſſe in tali Symbolo? qui in Petri honorẽ de Ro. Eccleſia cũ uobiſcũ in terris agerẽ merito/ & ex debito ita locutus ſum. in lib. de ſacramẽtis. c. i. ¶ In oĩbus ſequi cupio Ro. Eccleſiã. Ita & nunc cũ illis eſſe uolo qui Ro. Eccleſiã defendant.

Cur Petrus Petra. Nam uerba Chriſti uere dicta fuiſſe Petro qui ambigat / non niſi ſtultiſſimus eſſe poteſt. Ambr. Dic ergo ſi q̃d in tuis libris ꝓ hoc reliquiſti ſcriptũ. uerba Amb.

Cur Chriſt' Petra. Diuus Amb. Ego in Sermone meo apud uos/ nu. 47. Sic in laudẽ Petri ſcripſi. ¶ Petrus tanq̃ bonus Paſtor tuẽdũ gregem accæpit: ut q ſibi ante infirmus fuerat fieret oĩbus firmamentũ: & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat: cæteros fidei ſtabilitate firmaret. Deniq; ꝓ ſoliditate deuotiõis: Eccleſiarũ petra dicit̃. Sicut ait Dñs. Tu es Petrus/ & ſup hanc petrã ædificabo eccleſiã meã. Petra. n. dicit̃ eo/ ꝙ primus in nationibus fidei fundamẽta poſuerit: & tanq̃ ſaxũ immobile totius operis Chriſtiani cõpagẽ moleq; cõtineat. Petra ergo ꝓ deuotione Petrus dicit̃: & petra ꝓ uirtute dñs nũcupatur. Sicut ait Ap̃ls. Petra aũt erat Chriſtus. Recte cõſortiũ meret̃ nõis qui cõſortium meret̃ & operis. Ambr. Satis mihi eſt. O ſanctiſſime Ambroſi & mellitiſſime. Ago g̃ras ꝓ his uerbis q̃bus hominẽ in pleriſq; cõfundã paulo poſt. Nõ. n. eſt pene uerbũ quod ſtatuere cõtra illũ nõ ualeã. Sed unus dũtaxat mihi de Sanctis deeſt/ quem maxime uelim: q̃n & aduerſarius eũ interdum nec ſine laude ꝓducere uidet̃. Opus aũt mihi eſt hac uti induſtria: ut eos cõtra illũ authores exquirã/ quos idẽ recuſare nõ uideat̃. Diuus Ambr. Scio quẽ tu uelis atq; oportune. Nec. n. poteras hoĩem ferme magis oportunum ꝓ eã iſta cõtra totam huius peſtiferi hoĩs doctrinã. Ambr. Quẽ putas uelle me dicere? Diuus Ambr. Bernardũ. Ambr. Facile diuinaſti. Procedat obſecro igit̃ & ille: & aliquid afferat. Bernar. Immo multũ afferre uolo: hæc ego in ſermone meo in uigilia Ap̃lorũ Petri & Pauli. De utroq; ap̃lo eos inuicẽ cõferendo ad uerbũ locutus ſum. ¶ Quid illis potentius dũ fuerunt in terris? quorũ alteri tradunt̃ claues regni cœlorũ: alteri magiſteriũ gentium. uerba Bern. Ambro. O q̃ recte ex his. n. uerbis ſane colligit̃ ꝙ nõ Paulo nõ cuiq̃ Ap̃lorũ traditæ claues ſunt: ſed ſoli Petro. Quod hic aperto marte impugnat: & oẽs in hoc ap̃los ęquales facit. Sed dic aliq̃d altius & apertius ſi habeas. Bernar.

Audi,

Audi. Etenim nõ iam de Petro loqui uolo: sed (quod magis aduersariũ tuũ
urgeat) de Petri successore. ne putent laici sui & imperiti quos ille decipit:
nõ cõuenire ea cuilibet successori (etsi malo imo & pessimo) quæ Petro rõe
officii a Christo tributa sunt. Ita ergo ad Eugeniũ Papã scripsi lib. 2. de cõsi
deratione. ℭ Age indagemus adhuc diligẽtius quis sis / quam geras uideli-
cet ꝓ tpe psonã in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos Magnus: Sũmus Ponti
fex: Tu princeps epoꝝ: tu hæres Apostoloꝝ: tu primatu Abel: Gubernatu
Noe: Patriarchatu Abrahã: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: autho
ritate Moyses: iudicatu Samuel: ptãte Petrus: unctione Christus. Tu es cui
claues traditę: cui oues creditę sunt. Sunt qdẽ & alii cœli Ianitores & gregũ
pastores: Sed tu tãto gloriosius: q̃to & differẽtius utrũq; præ cæteris nomẽ
hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges: singuli singulos. Tibi uniuer
si crediti: uni unus. Nec mõ ouiũ: sed & pastorũ. Tu unus oĩum pastor. Vñ
id ꝓbẽ queris? ex uerbo Dñi. Cui. n. nõ dico epoꝝ / sed ẽt Aploꝝ: sic absolu
te & ĩdiscrete totę cõmissę sunt oues? Si me amas: Pasce oues meas. Quas?
Illius uel illius pplos ciuitatis: aut regiõis: aut certi regni? Oues meas inq̃t.
Cui nõ planũ est nõ designasse aliquas: sed assignasse oẽs? Nihil excipit ubi
distinguit nihil. Et forte nõ pñtes erant cęteri cõdiscipuli / ut cõmittens uni /
unitatẽ cęteris cõmẽdaret in uno grege & uno Pastore. Inde est q alii singu
li singulas sortiti sunt plebes sciẽtes sacrm. Deniq; Iacob⁹ q uidebat colũna
ecclesiæ / una cõtẽt⁹ est hierosolyma: Petro uniuersitatẽ cedẽs. Porro cedẽte
dñi frẽ: qs se alter ingerat Petri ꝑrogatiuę? Ergo iuxta Canones tuos: alii in
ptẽ sollicitudĩs: Tu in plenitudinẽ ptãtis uocat⁹ es. Alioꝝ ptãs certis ãrtat
limitib⁹: tua extẽdit & in ipsos q ptãtẽ accepunt. Nõne / si cã extiterit tu epo
cœlũ claudere: tu ipm ab epatu depõere: ẽt & tradere Sathanæ potes? Stat
ergo incõcussũ priuilegiũ tuũ tibi tam in datis clauibus q̃ in ouib⁹ cõmẽda
tis. Accipe aliud: qđ nihilominus ꝑrogatiuã cõfirmat tibi. Discipuli nauiga
bãt: & Dñs appebat in littore: qđq; iocũdi⁹ erat in corpe rediuiuo. Sciẽs Pe
trus qa dñs est / in mare se misit: & sic uenit ad ipm aliis nauigio pueniẽtib⁹:
Quid istud? Nẽpe signũ singularis Põtificii Petri: p qđ nõ nauẽ unã ut cęte
ri / qsq; suã: sed sæculũ ipm suscepit gubernandũ. Mare. n. sæculũ est. Naues
ecclesię. Inde est q altera uice instar dñi gradiẽs sup aq̃s / unicũ se Christi Vi
cariũ designauit: q nõ uni pplo sed cũctis pesse deberet. Siqdẽ aq̃ multę põ
Apoc. puli multi. Itaq; cũ qsq; cæteroꝝ habeat suã: tibi una cõmissa est grãdissima
17. nauis. Facta ex oib⁹: ipsa ulis eccla toto orbe diffusa. Hæc ego ad Eugeniũ.
Ambr. O factũ optime atq; oportunissime: & eo magis quo iste uir te ꝓbare
& laudare: & in ope ꝑsertim hoc tuo / qđ de cõsideratõe uere cõsideratissime
ad Eugeniũ scripsisti. Et tñ sicut passim apparebit: hæc sola uerba tũa oĩa ei⁹
(pene dixerim) uerba ad lrãm cõfutãt: q̃si ad hoc data opa cõposita & mihi
cœlitus emissa. Bern. Tu illas nũc utere aduersũ istũ uirũ pessimũ ut lubet.
Nos aũt reuertamur q æternis fruimur gaudiis. Tu pge & labora ꝓ ueritа-
te. Ambr. Vtinam dignus aliq̃n sim. Vos igit æternũ gaudete in uisiõe illa
btĩssima & orate iugiter ꝓ peccatore. Ego aũt iam paucis agã nũc cũ Marti
no pp hæc uerba tua aurea Bernarde. Age Martine. Ad te me nũc uerto: &
de re loquor indubitata / nõ pp te: qui nõ es dignus ut aliquis hoĩum rñdeat

Verba Bernardi totam Martini doctrinam cõfũdentia.
Sacerdos Magnus.
Sũmus Pont.
Princeps epoꝝ.
Hæres Aploꝝ.
Nota Martine ex uerbo Dñi non iure humano ut iquis.
Oẽs oues Petro assignatæ nõ aliq̃ Martine.
Prærogatiua Priuilegium.
Cedit Petro Iacob⁹ frater Domini.

tam Iopinabilib⁹ & inauditis isaniis tuis. Ecce.n. Bernardus ait. Papā ēc Ma
gnū sacerdotē & sūmū Pont. & cætera q̄ mō enarrata. Tu uero: qa uix partē
hoꝝ dixit Isidorus: ut mox patebit: ppea canē appellasti. Vt ita penes te ēt
Bernard⁹ canis sit. Bernard⁹ ait. Papā Pricipē epoꝝ. Tu Martin⁹ æquas oī
b⁹ illū epis imo & sacerdotib⁹. ut patebit. Bernard⁹ ait. Tā Petro/q̄ Petri suc
cessori traditas ēt claues: & tu negas: & ecclīæ traditas poti⁹ dicis/Petrū &
successorē & quēlꝫ aliū excludēs. Nisi q̄ postea ipsi(iqs) ab ecclīa accipiūt.
ut patebit. Bernardus ait. Creditas eē oēs oues: imo oēs ouiū Pastores Ro.
Pont. Et tu i Blasphemia horrēda nihil alid facis: nisi q̄ negas: & excipis sp
græcos & Affricāos & Asianos. Bernardus asserit hęc ex uerbo dñi. Et tu di
cis: q̄ Primat⁹ Ro. Ecclīæ(q̄cūq̄ sit)nō fuit de iure diuio sed hūano a Con
stātino. iiii. Bernardus dicit. q̄ hoc pbaꝛ p illa uerba. Pasce oues meas. Et tu
audacter cōtra. Bernardus p illa uerba. Oues meas. itelligit oēs oues: dicēs
q̄ nihil excipiꝛ ubi nihil distinguiꝛ: sicut & alii itelligūt. Et tu clamas q̄ ibi
p oues meas itelligunꝛ tātū oues circūcisiōis. Bernardus uult unū gregē &
unū pastorē & cōmendat unitatē uerbo dñi cōmendatā. Et tu scindēs & de
struēs q̄tū potes q̄d dñs & Bernardus cōmēdat/schimata & scissuras excitas
q̄ a Diabolo cōmēdāꝛ: factoq̄ & suasu diaboli i uētę sūt. Bernard⁹ submittit
cæteros aplos Petro/ēt Iacobū frēm dñi q uidebaꝛ colūna ecclīæ: Et tu mō
æquas illos Petro/mō ēt maiores facis. ut patebit. Bernardus appellat Pri
uilegiū Petri & pogatiuā Petri i illis uerbis a dño cōstitutā. Et tu: qa Nico
la⁹ sic priuilegiū appellauit: ipiū uocasti & puertētē uerba xp̄i. Ergo & Ber
nar. ipi⁹ & xp̄i uerba puertens. Bernardns approbat decreta quibus plenitu
do ptātis Papæ declaraꝛ. & alios epos uocatos I ptē sollicitudis asserit. Tu
uero decreta talia frigidissima ipiissia & cōtra Euāg. iactas. Bern. ait q̄ Papa
epos & idifferēter quēlibet pt̄ depōere: & cœlū ei claudeꝛ: & Sathanę trade
re. Et tu Martin⁹ (q̄d lōge min⁹ ē)negas Papā posse eligere aut cōfirmare
epos oriētales/asiāos/uel affricanos/uel græcos. imo maiorē Blasphemiā nō
abhorrēs(ut uidebimus)ais/q̄ eps Achati⁹ Liberiū deposuit: q̄si qlibet eps
depōere Papā iure possit. q̄q̄ neq̄ iure neq̄ scō hoc Achatius. unq̄ fecisse le
giꝛ(ut suo loco dicem⁹)pferti in Hieronymo quē tu pfers. Bernardus Ro.
Pōtificē u'lem pastorē eē dicit: cui uniuersa ecclīa ē cōmissa scā ex oīb⁹ pticu
larib⁹. Et tu bōe uir i effusiōe uerboꝝ sp loquēs dixisti: q̄ Ro. Pont. nō est
u'lis eps: decept⁹ authoritate Gregorii & cōcilii aphricani cui⁹ mētē n̄ pcepi
sti: & isup ut magis uerba effūderes dixisti: q̄ nec fuit nec ē nec erit unq̄ sup
græcię affricę & asiæ epos. Dixisti nec erit unq̄. Tu Martinus nou⁹ Daniel
ppheta fals⁹ ēt de pterito: q̄d ergo d futuro spādū? Et hęc q̄ Bern. ait(q̄ oīa
dcā tua i his tuis dissōlōnib⁹ facile ac fœliciter cōfutāt)nō a Bernardo solo
dcā: sꝫ penit⁹ ab oīb⁹ scis. Sed iō Bernardū hoc i loco pduco qa(ut dixi)tu
ei⁹ authoritatē i tuis scriptis pbare uis⁹ mihi es/& hūc spālr libiū de cōsidera
tiōe ad Eugeniū cōmēdasti: forte qa audisti q̄ ibi mores curiæ repḧēdūꝛ: &
nesciebas q̄ ibi ēt tota doctria tua cōfutabaꝛ: & iō oportuit scire & n̄ sciolū
eē: legere & itelligere & nō negligere. Scrutari scripturas in spū humilitatis
& nō supbiæ. Et iō iā icipis opior nudat⁹ appere usq̄ ad pudēda: Sed patiēs
obsecro sit lector: qa passim magis ac magis fiet ut discāt impii nō tā securę
Blasphemare cōtra Dñm & Xp̄m dñi. La⁹ IESV & MARIAE AMEN.

Nota lector qd differat to ta Martini & Bernardi doctrina.

Nota lector & cōprobabis

¶ Tertia Disputatio contra argumentum quod a laicis suis didicit, uel mutuo accæpit Martinus. quod his uerbis profert.

i

Am illud uide qđ & a laicis obseruatũ ipse didici (est.n.in laicis ẽt spũs xp̃i). Verbũ hoc xp̃i non posse ad solũ Petrũ dictũ intelligi/ q̃a Christus nõ solũ Petrũ sed oẽs Ap̃los reqsiuit dicens. Vos aũt quẽ me eẽ dicitis? Nõ dicit/ tu Petre quẽ me esse dicis? nisi ergo p Petrũ oẽs discipuli r̃ndissent: certe discipuli non fuissent/ nec Magistrũ audissent/ nec satisfecissent interroganti/ quod est impiũ de Ap̃lis sentire.

Quid agis Martine? quid agis? iam ne egere incipit laicorum patrocinio tua hæc doctrina tam remota tam abscondita ab oculis nostris? Nam quomodo ad testimonium laicorum declinas tu tantus Theologus? Sed âge uideamus iam, si in tuis laicis istis sit spũs dñi an spiritus tuus potius: aut si tã beatos oculos habuerũt, ut ea uiderint: quæ sancti Dei hoĩes nõ uiderũt. Plures.n. egregias consequentias ex eoꝝ dictis licet colligere. Primũ est q̃a Christus oẽs reqsiuit Apostolos dicẽs. Vos aũt quem me esse dicitis? ideo etiã sequentia. Tu es Petrus ad omnes pertinent. ¶ Sed ut incipias nunc iam in hoc argumento tecũ & cũ laicis istis tuis pugnare. Proba nobis quod Christus oẽs Apostolos requisiuit & non Petrũ solũ: unde hoc habes? quippe manifestum est inquis: quia Christus nõ dicit. Tu Petre quẽ me esse dicis? Sed ita. Vos aũt quem me esse dicitis? Si igitur ualet hæc ratio: iam nobis cõstat quod si dixisset. Tu Petre &c. Solum Petrum rogasset: sed quia dixit. Vos aũt &c. Omnes rogat. An nõ ex hoc planissime nobis cõstat? ꝙ qñ inferius dicit. Beatus es Simon Bariona, nõ ad omnes loquitur quia nõ dixit. Beati uos &c. Sed solũ, Beatus tu Simon Bariona, Alii enim nõ erant Simon Bariona, & ideo ad Simonem Barionam dirigit Sermonem. Si uerũ est igitur quod ais pro te: quod si superius dixisset. Tu Petre quem me esse dicis? Solũ Petrum interrogasset, quia dixisset. Tu Petre. Quare hoc in loco non sit uerum ꝓ nobis? cũ dicit. Beatus es Simõ Bariona, ꝙ dicit ad solum Simonẽ Barionã? & quare cum subdit. Et ego dico tibi. Nõ illi dicit? & cum item sequitur. Tu es Petrus, nõ solum Petrũ intelligit? & cum etiam sequitur. Tibi dabo claues regni cœlorum. Intelligis pro tibi, ꝙ dicat oĩbus? in ista noua grãmatica. Tibi, idest omnibus dabo? & ita totum textum corrumpis. Si.n. (ut tu fateris) si superius dixisset. Tu Petre, omnino solũm Petrum ꝓpter uim solam uerboꝝ intellexisses. Cur non & modo. Tu es Petrus, intelligitur solus Petrus? cum eadem uis sit uerboꝝ? An non est hoc uere lacerare scripturas? & ad suum sensum inuitas ac uiolentissime traducere? cum in eadem penitus uoce: manifestissima uiolentia: modo hoc: modo alterum & contrarium audire uelis? Sed quæ tandem rogo consequentia est ista? qua figura constat? Oẽs discipuli fuerunt interrogati: ergo omnibus fuit dictum. Tu es Petrus. Quasi uero Dñs responderit ad interrogationem suam: ac non potius ad responsiõem quam solus Petrus fecit. Comparentur igitur dicta quæ tu affers & quæ nos probamus: & iudicent uel ipsi iidem laici tui. Tu dicis, uerbum Christi. Tu es Petrus &c. Nõ posse ad solum Petrum intelligi: quia nõ solus Petrus, sed omnes pariter sunt interrogati. Nos dicimus. Verbum hoc idem Christi. Tu es Petrus &c. Non potest sane intelligi nisi ad Petrum solum, quia nõ Domini interrogatio meruit huius tam beatæ replicationis beneficium: sed respõsio. Responsioni enim danda erat merces & confessioni fidei, & non interrogationi: & quia in r̃nsione oĩbus præualuit Petrus (ut patet ad sensum nõ solũ laicoꝝ sed & pecudũ, & ꝓpterea in hoc oẽs scĩ expositores eũ laudant, quia primus respondit, nõ quia primus tunc iam in Apostolatu quo uis modo, Sed quia primus in feruore, alioꝝ responsum præoccupauit) Ideo Christi uerbum ad solum Petrum pertinet tanquam caput ut diximus. Neq quicq̃ obstat, ꝙ interrogati sunt omnes. Non enim pensanda interrogatio est, cui nõ debetur merces (ut diximus). Immo uero & in hoc potius pensanda, ut magis per eam declaretur Petrum meruisse sibi hanc retributionem. quia cum omnes interrogantur, solus tñ in p̃clarissimo cõfessionis respõso oẽs alios anteuertit ac supauit. ¶ Secunda cõsequentia est. Cæteri discipuli non responderunt: ergo peccarunt: ergo desierunt esse discipuli. O tenellam conscientiam Martini & laicoꝝ suorum: Deglutientẽ Camelum & excolãtem culicẽ. An rogo amittitur discipulatus tam facile quia interrogati, uel timore ac reuerẽtia coram tanto Domino, uel præuenti a feruore illo tanto Petri, aut quauis alia causa bona, & forsitan Dei nutu responsionem suspenderunt? quid si etiam aliquantulam eorum frigiditatẽ confiterer? de quo sæpe alias sunt tanq̃ modicæ fidei increpati, etiam ipse Petrus? an rogo dignos facis apud tam clementẽ Dñm cõtinuo amittere discipulatum? an desiit esse disci

Martinus contra Martinũ.

Prima consequentia Martini.

Cõparatio dictoꝝ Martini & authoris.

Secunda cõsequentia Martini.

Cõsciã Martini.

pulus Petrus paulopost cũ Magistro ẽt aduersaf? An non dixi q tu facis nobis nimis du Deũ nostrũ? & cogitationes tuas ĩpatiẽtiæ & excandescentiæ plenas, putas esse cogitationes Dei? Quõ ergo scrutaris scripturas, in qbus te tantũ facis? Præterea an nõ tu inqu'es? q qñ tibi bene cedit. Apłos ẽt ambitionis crimine accusas. Nũc uero q Dño nõ subito rñderent interrogãti p magno ducis peccato. Nõ est impiũ de Apłis sentire eos ambitiosos fuisse authoritate Martini. Et eadẽ penitus authoritate impiũ est existimare: eos dño interrogãti nõ rñdisse. Leuiculum.n. peccatũ est ambitio q̃ ex superbia descendit apud Martinũ. Nõ rñdere aũt, quod ex timiditate ac reuerentia potuit facile pcessisse, Magnũ intolerabile peccatũ neq̧ existimãdũ in Apłis, licet ẽt scriptura p hoc faciat. Hæc Martini doctrina

Ridicula opinio Martini. Præterea nõ uides q Dñs simpliciter interrogat quasi tentãs illos? neq̧ p hoc iubet ut sibi a singulis rñdeatur? Quid ergo peccati fuit nõ respõdere? si uere nõ respõderunt. Ridiculum aũt est dicere q per Petrum rñderint. Primo qa adhuc nõ satisfecissent. Nemo.n. recte satisfacit cum per se põt, si per aliũ respõdet. Sicut.n. respõderunt p se interroganti de aliorũ opinione dicentes. Alii Ioã. Bap. alii Helyam, alii Hyeremiã, aut unũ ex Prophetis, ita potuissent de sua quisq̧ opinione dicere. Secũdo. Fortassis ẽt, & pbabiliter credi põt: q post Petrũ singuli eius cõfessionem cõfirmauerint, licet Petrus feruentior eã prius ptulisset. Nõ.n. omnia in Euangelio scripta sunt. Tertio. Petrus nõ legitur singulos interrogasse de sua fide: ut sic posset respondere p illis. Quarto. Nec legimus ab eis mãdatũ accepisse de sic respõdẽdo. Præsũpsisset ergo Petrus sibi arrogãs aliorũ uocem & responsionẽ. Adde q & Iuristæ aiunt. Mãdatũ plerũq̧ cõstituit per absentiã: aut cũ supesse nos ipsi reb' nris quauis cã nõ possumus. Quid igit oportuit Petrũ pcuratorem in respõdendo cõstituere cũ essent ipsi pñtes? Et facilius atq̧ efficacius de sensu suo respõdere potuissent? sicut alio qui super aliis interrogati rñderunt? Nõ uides q̃ puerilia ista sunt? Quinto qũo de eorũ si de potuit rñdere: de qua nec certus erat: nec esse poterat nisi p reuelatioẽ? quæ cũ in scripturis nõ aperiat temere præsumeret. Vltimo nõ uides q̃ friuolũ est, q ideo Petr' respõderit p Apłis qa ipsi fuerint interrogati? cũ rñderit pariter p oĩbus fidelibus & tota ecclesia (ut tu ais) q tamen interrogati nõ sunt. Recognosce ergo tandẽ ueritatem, ut tot laqueos euites: & plane procedent omnia: uidelicet q in littera solus Petrus, & pro se respondet: at in mysterio, p tota ecclesia tale rñsum, a dño acceptatũ est, in Petri persona Typum p oĩbus fidelibus gerente: & in hũc sensum dicit respõdisse pro omnibus. I.i. de pcu.

Quõ Petr' p Apłis & oĩbus fidelib' Xpm sit confessus.

¶ Quarta Disputatio super uerbis eiusdem pro altiore intellectu Euãgelii, ubi deprehẽditur contrarius sibi: & dissoluit q̃dã eius cõsideratio: & retorquet in illum.

Relinquit ergo quod Christus rñsum Petri acceptarit nõ p solo Petro/sed p toto collegio Apłorũ & discipulorũ: alioqn & alios quoq̧ denuo iterrogasset. Ex qbus ulterius sequit q̃d sicut Christus psonam rñdentis Petri p oĩbus acceptat: ita sequenter quoq̧ nõ ad solũ Petrũ: sed ad oẽs in quorũ persona Petr' loquit/dicat. Tu es Petrus/tibi dabo claues &c. Alioq̧ scriptũ nõ recte intelligit nisi pcedentia & sequẽtia recte conferant/atq̧ ut hoc eo sit certius nõ soli Petro a Christo aliqd dictũ esse/exponit se ipsum Christus/cui loquat & cui tradat claues dicens. Beatus es Simon Bariona. Caro & sanguis nõ reuelauit tibi/sed Pr̃ meus q̃ est in cœlis.

Vide ut exaggerat. Obsecro qd hic põt cõtra uel fingi? qd aptius dici? q̃ q Petrus in hac psona nõ est Petrus/nõ est caro & sanguis/sed est is cui reuelat pr̃/oĩo. Petr' extra hoĩem ponit/& iã nõ est ulla psona p se: sed reuelãtis pñs auditor/nõ Simõ Bariona hæc rñdet: nõ caro & sanguis: sed reuelatiõis pr̃næ auditor. Põt ne hic calũniator ullus uerbũ Christi ad Petrũ hoĩem torquere? Quid ergo? is qui auditor est paternę reuelationis huic dant claues/nõ Petro/nõ filio Io. nõ carni & sanguini. Quod si ita est: pnum iam sequit: qd nulli priuato hoĩ datę sunt claues/sed soli ecclesiæ: quia de nullo priuato hoĩe certi sumus habeat nec ne reuelationẽ Patris. Ecclesia aũt ipsa ẽ de qua dubitari nõ licet: cũ sit corpus Christi una Caro/eodẽ spiritu uiuens quo Christus.

Certum est inquis quod Christus respōsum Petri, nō pro solo Petro acceptauit, sed ꝓ toto Apostoloꝝ collegio: & ideo sequitur quod sicut Christus personā respōdentis Petri ꝓ omnibus acceptauit: ita cōsequenter nō ad solum Petrū, sed ad oēs in quoꝝ persona loquutur Petrus: dicat. Tu es Petrus &c. Sed iteꝝ uide, ut tu ipse te ipsum impugnas. Tu iam fateris ꝙ Petrus respōdit, & ꝙ solus respōdit, licet ꝓ omnibus respōderit. Et nos etiam tibi cōcedimus ꝙ ꝓ omnibus respōderit eo sensu quem declarauimus. Ergo sequit (inquis) ꝙ Dn̄s nō dicat Petro. Tu es Petrus &c. sed omnibus. Quæ est hæc sequela? Petrus respōdit ꝓ omnibus: ergo Dn̄s dixit omnibus. Immo debuisti dicere, quia Petrus respondet ꝓ omnibus: ergo Dn̄s dicit Petro ꝓ omnibus. Decens igitur & cōgrua ista sequela est. Quia Petrus respōdit, & solus respōdit, ideo Dn̄s Petro loquitur, & soli Petro loquitur. Sed qa Petrus nō respōdet ꝓ se tantum, sed ꝓ omnibus, ex eo quia Dn̄s ꝓ omnibus acceptauit responsum: ideo cōgruenter sequitur ut soli Petro Dn̄s ꝓmittens, non ꝓ solo Petro ꝓmittat, sed ꝓ omnibus. An non agnoscis (& si stupidissimus) differentiam inter dissolutionem tuam & resolutionem Thomistæ? inter tuam cōfusionem, & distinctionem nostram? poterat deduci ista sequela cōgruentius? Attende etiam ut uel ipsi rudi laici percipere ualeāt. Dn̄s interrogat oēs. Solus Petrus præ feruore fidei respōdet. Agnoscit feruorē Dn̄s. Agnoscit & responsum. Acceptat illud quod a Petro processit. Cape recte quæ dico: in persona ipsa Petri, etiam ꝓ nō respondentibus, & nō solum assistentibus, sed quibuscūq; qui in eā fidem aliqn̄ conuenirent, & idonei ad claues accipiendas forent. Bene cōgruit ergo iam: ut in Petrum solum sermonem dirigat, quem solum respōdentem audit: ut excellētiæ suæ fidei, principatus quoq; excellentiam indulgeret: atq; ita illi principaliter claues traderet sicut principaliter respōdit: ita ēt cōsequenter pro oībus traderet sicut pro oībus illa confessio acceptata fuit: ut & tu fateris. Et ideo cōgruū fuit, ut ei soli loqueret, quia solus rn̄dit, & ei soli claues traderet & super eū ecclesiā ædificaret, quia respondendo solus tanq̄ caput omnium pro omnibus fuit acceptatus: & ideo ei dico, & soli dico, tanq̄ capiti: quia tanq̄ caput respondet. Feruor fidei facit illum solum caput in respondendo, Dominus illum solum caput constituit in accipiendo claues, Nō tamē ita solum, ut nō & in totam Ecclesiam hoc clauiū beneficium per illum diffunderet: cū ut diximus totius Ecclesiæ reliquæ fides in uoce Petri fuerit acceptata. Sed dico solū tanq̄ caput. Per Petrū ergo confitet reliqua ecclesia fidem suam. Per Petrū igitur claues accipiat. Petrus a Dn̄o acceptat uelu ti medius in rn̄dendo, accepteṫ pariter ut medius a reliqua ecclesia, ut per eū accipiat claues. Et hoc est sacramentū huius loci atq; mysteriū: quod qui nō acceptauerit merito anathema sit. Vides ne ergo iam ut cōgrue succedūt ista recto iustoq; suo ordine? ut cōsonat lr̄a? ut facti ueritas sicut ex lr̄a habet custodit? ut seruat mysteriū & sacramētum? Agnoscis ne tandem Martine ꝙ uero omnia cōsonant? Nō te uro cū ista tam aperte, tam plane, tam perspicue, Thomista ille oium frigidissim⁹ expono? An forsan oportet qcq̄ fingere (sicut tu ais) ad cōponenda oia? Sed age uideamus qd sequitur ex his, Ita enim subdis.

Martinus contra Martinū.

Sequela Martini.

Compara sequelā tuā sequelæ Thomistæ Martine.

Notet hæc ꝓ itellectu Euāgelii & expositione scōꝝ.

Pro Petro & ei⁹ primatu.

Nota Martine.

¶ Quinta Disputatio: in qua sibi ipsi contrarius probatur: & plures alii eius errores adnotantur de suis quæ sequuntur uerbis.

Ecclesia ipsa ē Petr⁹ ille auditor reuelatōis & acceptor clauiū/q̄a hic Symbolū stat firmiter. Credo eccl'iā scām cōionē sctōꝝ/nō ut nūc aliq somniant. credo ecclesiā esse Prælatū: uel aliud qd fingūt: Totus mundus cōfitet. Credere sanctam ecclesiā catholicā/aliud nihil esse quā cōionem scōꝝ: unde ēt antiquitus Articulus ille scōꝝ cōionē, nō orabat ut ex Ruffini Symbolo exposito uidere licet. Sed glossa aliqua forte ecclesiā sanctā catholicā/exposuit scōꝝ cōmunionē: quod successu tpis in textum relatum/nunc simul oratur. Sed o/necessariū & optabilissimū factū pp eos q ecclesiā hodie qd uis potius uocant quā scōꝝ cōionē. Hæc Martinus.

Sed non diximus quod ille confingit monstra quæ uerberet? non diximus ꝙ secum ipse sæpe magis q̄ nobiscum pugnat? mitto quod satis supra dictum est: utrum ad ecclesiam an ad Petrum referantur uerba illa. Tu es Petrus & super hanc petram &c. Primo enim qui sunt illi Martine qui exponunt in eo loco Symboli. Ecclesiam, idest Prælatum? Cur confingis hæc? ut scilicet chartas impleas pro laicis tuis, qui chartas numerant. Quamuis in loco: Ecclesiā pro ipso Prælato accipere (quia caput Ecclesiæ est & uirtute illam cō-

Martinus fingit quæ improbare possit.

Prælatus ꝑ ecclesia est uirtute, & iõ noie ecclesiæ sæpe intelligitur.

tinent) non esse inconueniens. Et Chrisostomus laudatissimus scripturæ tractator, facile docet Matth. c. xviii. ubi uerba illa. Dic ecclesiæ. Ita exponit: idest dic Prælato. In quo quasi uirtute esse ecclesia dicitur, sicut regnum in regente. Deinde cum hic dicas, Ecclesiã claues a Domino obtinuisse, & illam unicam de qua loquitur Symbolum idest uniuersalẽ. Quid igitur est ꝙ contrarium sæpe loqueris? ut infra etiam adnotabimus, his uerbis.

Martin⁹ cõtra Martinum.

¶ Credo iam hæc ferme fidem factura: hanc Matth. authoritatem, neq; ad Petrũ, neq; ad successorẽ, nec ad unam aliquam ecclesiã: sed ad oẽs ecclesias pertinere. ¶ Et paulo post. ¶ Quare non nisi de ecclesia Christum esse locutum clare intelligitur, nec de una aliqua: Sed de qualibet in qualibet parte mundi. ¶ Ecce igitut quia modo, uni ecclesiæ, & illi uniuersali datas claues dicis, modo nõ uni sed omnibus. Obsecro igitur intellige saltem te ipsum, & cõcorda tecum, ut sciant qui te sequunť quod nam dogma sint secuturi. Sed nihil mirum si uerificas quæ Apostolus de te ac tui similibus ita prædicat, nõ intelligentes quæ Pau.

Quid per Ecclesiam & sanctoꝝ communionẽ in Symbolo.

dicunt, neq; de quibus affirmant. Porro ꝙ in Symbolo de tua authoritate cõfundas duo illa quæ distincte a pluribus Sanctis exponuntur, & tanq̃ distincta accipiuntur ab uniuersa ecclesia, eo prætextu ꝙ Ruffinus illum uersiculũ prætererit, facis pro solita audacia tua: Sed si dignatus esses uidere beati Thomæ expositionem & aliorum: immo & Ioã. Gerson. Nõ tam temere confudisses fidem de ecclesia, & fidem de sanctoꝝ cõmunione. Et didicisses longe aliud esse credere sanctoꝝ cõmunionẽ: aliud credere ecclesiam. Sed qui sanctorum cõmunionem impie neges & merita eoꝝ quæ prodesse nobis possint nõ admittas: qd mirum si etiam hæc uerba Symboli: quia contra te stant. Coneris nouo dolo elidere? Sed nõ patitur tempus omnia tua uana cõmenta ad filum discutere. Infinitum. n. mihi opus & inextricabile negotium sumerẽ. Nam ꝙ ecclesia sit idem semper ꝙ sanctoꝝ cõmunio (ut tu inquis totum mundum prædicare) falsum est: quia nobis Christus ecclesiã sæpe ex bonis simul & malis prædicat constitutam. Quod pluribus Euangelii parabolis latius patet. Et siquid tu in scripturis profecisses haberes hoc pro trito: sed ad alia procedo.

Error supin⁹ Martini.

¶ Sexta Disputatio in qua ubi maxime toto opere suo decipiatur Martinus detegiť: & quid per Romanam Ecclesiam intelligatur.

Sequitur autem & super hãc petram ædificabo ecclesiam meam. Si per hãc petram intelligimus potestatem Papæ/uide quid facimus. Primũ sequitur/ꝙ ecclesia primitiua Apostoloꝝ non fuit ecclesia: quia Petrus ut solidis probem argumentis. Anno. XVIII. adhuc fuit Hierosolymis nec dum uiderat Romã/quod ex Paulo ad Galatas fit q scribit se post conuersionẽ sui abiisse primũ in Arabiã. Deinde post annos tres uenisse Hierosolymã uidere Petrũ: ac postea post. xiiii. annos ascẽdisse & cõtulisse cũ Iacobo Petro & Ioãne euãgeliũ præputii. Quis aũt insaniat quæso ut Orestes? Ecclesiã Hierosolymitanã & catholicã non fuisse ecclesiã: qa ptãs Romanæ ecclesiæ nõdum fuit nec forte fides eius? Non ergo supra petram idest potestatem Romanæ ecclesiæ sicut decreta quædam exponũt. Sed supra fidem a Petro totius ecclesiæ persona cõfessam ædificata est. Cũ & uniuersalis & catholica ecclesia tanto tempore ante Ro. Ecclesiã fuerit.

Obserua Lector quõ toto opere hæc eadem, & q̃ sine fine inculcat.

Vere magnus est labor tot stultitias persequi. Et presertim quia toto opere eadẽ hæc semper inculcat: attamen pp pusillos sumendus mihi est. ¶ Primũ ergo Martine nemo dicit ꝑ petrã intelligi ptãtem Ecclesiæ, Sed per petram intelligit Petrũ & quẽlibet eius successorem Christi Vicariũ, & Papã, hñtem tñ ptãtem in uniuersa ecclesia. Deinde ꝓba nobis strenuissime pugnator istã consequentiã, ꝙ si per petrã intelligamus Papæ ptãtem sequať ꝙ primitiua. Sicut uocas, ecclesia Hierosolymitana non fuerit ecclesia, propter hoc ꝙ Petrus non erat Romæ? Tu credis in ignorantia tua crassissima: ꝙ Thomistæ arbitrenť non fuisse eum Papam, neq; habuisse Papæ potestatẽ, anteq̃ esset Romæ: Et ita ab ipsa Roma procedere hanc potestatem: & non econtra ipsam Romam seu ecclesiam ab ista potius potestate, & in ipsa fundatam. Error hic est supinissimus, crassissimus, & carnalem habẽs intelligentiam. Et ideo nõ miror laicos illos tuos decipi: qui per Romanam Ecclesiam illã inuiolabilem non perituram (ut eos doces) intelligũt forte ciuitatem, & Roma. homines. Et moenia, & non potius Papam ipsum Romæ Præsidentem, atq; uniuersam regentem

Decæptio cauillosa Martini.

Error Martini in quo toto opere peccat.

Ecclesiam: ut supra declarauimus. Tertio ais, quis aūt ita insaniat quæso ut Orestes? Ecclesiam Hierosolym. & catholicam non fuisse ecclesiam? Videris igitur consentire nūc (nisi & aliter expo sueris) q̄ Hierosolymitana tunc cum Petrus ibi erat, erat catholica Ecclesia & sic uniuersalis, quia idem est catholica quod uniuersalis, quod si concedas: Tunc sic arguo (ut intelligas & tua cōmenta & ueritatem ipsam stare aduersus te ipsum) Si Hierosolymitana ecclesia erat uniuersalis, & nunc Hierosolymitana non est, uel sequitur sm tuum intellectum quod uniuersalis ecclesia non sit ulterius, quia Hierosolymitana ulterius non est, quod impium est dicere: & contra uerbum Christi: uel q̄ Hierosolymitana ecclesia illa, etiam nūc sit: quod uerissimum est in hunc uerissimum & acceptissimū sensum. Illa ecclesia uniuersalis: uel potius quæ locum & uirtutem uniuersalis habebat, quæ tunc dicebatur Hierosolymitana quia erat Hierosolymis, illa eadem nūc est, Sed est Romæ: & mutatione nominis non est mutata ipsa. Nam tunc sedente Petro ante Iacobū Hierosolymis dicebatur Hierosolymitana. Deinde sedēte Antiochiæ, illa eadem penitus mutata est nomine solum in Antiochenam: & sic dicta maxime fuisset antiochena. Si Petrus & successores ibi mā sissent: Porro postq̄ Romæ sedit usq; huc, ipse & eius successores, ipsa eadem penitus ecclesia dicta ē Romana: ita ut non mirer q̄ nominū hæc mutatio te in his ualde idiotam & laicos illos facile cōturbet. Sed non sic est, ut nominis mutatione mutetur res, & per hoc possumus dicere q̄ Ro. Ecclesia etiam tunc erat, in hunc sensum: q̄ illa ecclesia quæ nunc Romana dicitur, per Romanā intelligēdo catholicā, ut intelligimus & Sancti intellexerunt: & in concilio economico declaratū est, uel per Romanam primariam Ecclesiam, & quæ uice uniuersalis est (nomina.n. ad placitū nobis seruiūt: ut ait Philosophus, & certum est) erat etiā tunc ante cum Petrus Romæ esset, quod uerissimū est: & q a cū Theologo mihi res est. Bonū erit opinor afferre simile exēplū de scripturis: licet facile non sit intellecturus. Ex Euangelio ergo habetur q̄ Christus erat anteq̄ Abraham esset. Quō erat Martine cum non sumpsisset carnem, neq; diceretur Christus? quoniā ad hoc quod Christus recte dici posset humanitas erat necessaria? in hunc igitur sensum dicitur. Christus erat anteq̄ Abraham esset. i. ille filius Dei, qui tunc loquebatur & dicebat: Christus, erat anteq̄ Abraham esset: licetū tc Christus nō diceretur. Ita & Romana ecclesia: erat anteq̄ Petrus Romæ esset: quia uniuersalis & primaria Ecclesia erat licet nō diceretur Ro. Ecclesia. Sicut & Leo. X. erat ante annū. xx. licet Leo tūc nō appellaret. Similiter sicut est eadem potestas in singulis Pontificibus nec illa mutat ipsis sibi inuicem succedentibus. Ita neq; ecclesia uniuersalis neq; eius potestas perit, etiam si multæ gētes ab ea: & etiā ecclesiæ subtrahantur, neq; etiam ecclesia primaria perit: ppterea quia loco mutata sit: & modo sit Romæ: aliquando Antiochiæ, aut alibi sicut Deo placuerit: Nec.n. scitur de scripturis constitutam esse aliquam certam ecclesiam primariam ab ipso Domino: Sed solus princeps ecclesiarum: & ille primariam facit ecclesiā ubi, ubi, sederit. Et uere rudia ingenia sunt quæ capere hæc non ualent. Miror autem te tantum Iurista Theologum ex uulgari. l. proponebatur. ff. de iudi. Sapere eiusmodi non potuisse. Nihil ergo concludis nisi intelligendo per ecclesiam Ro. Romanos ipsos dūtaxat & Romanoꝝ collectionem. Sed sic nos, ut declarauimus, nō intelligim⁹, Sed ulem ecclesiam q̄ nunc Romana dr̄ propter ipsum Pontifi. Romæ sedentem, uel primariam ipsam Ecclesiam, quæ Romana est pariter propter eundem sedentem: Et ideo in toto opere hoc tuo nihil penitus aduersus nos: Sed solum in tua monstra quæ confingis, ut uerberes ea.

Quid p Ro. Ecclesiam intelligatur. Ex eius ignorātia oleum & operam reddidis Martinus.

¶ Septima disputatio ubi conferuntur tex. Euang. quos producit ibiq; plura digna, ut legantur siquis nosse Martinum cupiat.

u Lterius Matth. xviii. in plurali numero dicit non ad Petrū/non ad Aplos: sed ad ecclesiā dicēs. Si ecclīā nō audierit/sit tibi sicut ethnic⁹ & Publicanus. Amē dico uobis q̄cūq; ligaueritis sup terrā erūt ligata & in cœlo. Accede nūc q̄ uoles: & hūc cū illo loco cōfer: ille sonat soli Petro datas claues: hic negat: & nō soli datas asserit/qūo utrūq; stabit? Cōcordādū itaq; est utrūq; uerbū qđ idē Christ⁹ dixit. Si soli Petro collatæ sūt, mēdaciū est qđ hic dicit oībus collatas. Quis aūt nō uideat hunc posteriorem locū esse interpretē Prioris? & in hoc rem esse clare expositā? Illic uero in Petro unitatē multoꝝ in ecclesia cōmēdatā? Quin/uide quoddā mirabi-

Qui fronte mēdacia hæc iactat.

gratiosam theologiam. At postq̄ uidimus collatiōem tuam hoꝶ textuū. Proferamus nūc nr̄am. Ibi est Petri egregia illa cōfessio. Hic nulla confessio discipulorum. Ibi dn̄s loquitr̄ pro remuneranda cōfessione illa ad solum Petrum. Hic impersonaliter & indifferenter ibi beatitudo Petri debita suæ fidei cōmemorat̄. Hic uero nihil tale. Ibi Petri nomen in Petræ metaphora, sonat officium uicariatus: quoniam petra esse & dici non posset nisi ipsam petram principalem uiuam & ueram repræsentaret. Hic nemo appellat̄ Petrus neq; petra. ibi pollicet̄ dominus super eam petram ædificaturum, hic nequaq̄. Ibi enim pollicet̄ q̄ aduersus eam, siue petram, siue ecclesiam secundum uarias expositiones, portæ inferi non præualebunt. Hic nulla talis ꝓmissio. ibi ꝓmittunt̄ claues Petro soli, hic de clauibꝰ nullum uerbum. Hic dicit̄ secundum Origenem, q̄ quodcūq; soluerent & ligarēt in terra esset solutum & in cœlo. ibi ꝓpter Petri honorem dicit̄. quodcunq; solueret Petrus eēt solutū & in cœlis: dixit in cœlis & n̄ in cœlo, qđ ꝓpter primatū Petri extendentem se uniuersaliter ad omnia loca & omnia ligamina dictum est ab Origene. Qui ꝓpterea uniuersos cœlos non unum cœlum assignat. Vide igit̄ si Origenes hunc tex. separat ab illo, & Petri dignitatem ac potestatem a cæterorum potestate & dignitate: Petrus in omnibus cœlis soluit, alii singulariter in uno cœlo. Petrus ibi singulariter respondet. Tu es xp̄s tanquam caput, quia caput & pastor erat iam candidatus. hic etiam tanq̄ caput interrogat. Domine quotiens peccauerit &c. Quare. n. primus hic interrogat? nisi quia scire hæc maxime ad illum tanq̄ caput & pastorem pertinebat. Agnosce ergo Martine, si potes, & confer tandem collationem tuam egregiam cum hac quam thomista ex sanctorum doctorum sinceris expositionibus exquisiuit.

Nota Martine

Origenes contra Martinū pro Petri primatu.

¶ Octaua disputatio qua disputantur tria & confutantur quæ Martinus proximis uerbis concludit.

c REdo iam hæc ferme fidem factura hanc Matthei authoritatem neq; ad Petrum neq; ad successorem nec ad unam aliquam ecclesiam sed ad omnes ecclesias pertinere: quia qs poterit negare illi esse claues traditas qui reuelante patre xp̄m confitet̄? quo posito necesse est ut ubi sit reuelatio patris & confessio xp̄i, illic & claues. at hæc in qualibet ecclesia est: non autem in ullo uno singulari & in certo homine.

Tria igit̄ ex his uerbis colligunt̄. ¶. Primum conclusio tua qua Petrum omnino excludis ab ipsis clauibus & successorem Petri & quemlibet hominem singularem. ¶ Secundum, ecclesia est cui traditæ sunt non una sed omnes. ¶ Tertium rationem ponis ꝓ his. Sed hæc breuiter confutanda sunt in uerbis tuis. ¶ Primo igit̄, credo inquis iam hæc ferme fidem factura hanc Matthei authoritatem neq; ad Petrum neq; ad successorem neq; ad unam aliquam ecclesiam pertinere. O impium blasphematorē: & sperare potes q̄ Petri successor ab isto te peccato absoluat? qui, hunc oblatum petro de xp̄i thesauro & xp̄i decreto sempiterno honorem subtrahere conaris? & laudem istam ab omni ecclesia Petro datam & uocibus totius orbis xp̄iani in omni templo dei decantatam, Tu inimice homo totius cœli & proteruissime hostis ueritatis auferre contendis? Et quomodo cantat uniuersa ecclesia in festo Petri. Tu es Petrus &c. hoc ne ut ecclesiam laudet an Petrum? est ecclesiæ festum an Petri? Sed uide quid dico. Ego enim audacter ita dico: si te in tanta hac impietate persistētem absoluere aliquis aut sacerdos aut Episcopus aut summus Pont. pertentauerit Anathema sit ille sacerdos, Episcopus, & Pont. Summus. Iterum audacter dico: si quis te scūs Dei, aut angelus de cœlo, etiam Seraphin: ab ista blasphemia tam horrenda piis auribus absoluendum sine pœnitentia ꝓnuntiauerit, Anathema sit sanctus Dei ille, & cœlestis quilibet angelus. Sequeris. q̄ neq; Petri successori sint datæ claues. nam si non Petro multo minus successori. At uero cum superius uidelicet de ipso Petro per ipsas scripturas & per sanctos ipsos & per concilia & deniq; uoce totius mundi sit satis superq; improbatum: pariter & hoc etiam quod ais de successore impium est & ꝓphanū. Quicunq; enim in aliquo officio successor est alterius: in omne illud succedit quod ad illud officium spectans ad priorem pertinebat. Alioqui Petro mortuo & claues essent mortuæ: quod fateri non est neq; Christianū neq; ulli consentaneum rationi. Ergo iam certum est Petro succedētem, in ius Petri & omne penitus priuilegium (non dico personale sed pertinens ad officium) succe-

Prima cōfutatio primi dcī.

Nota Martine

dere.quod uel ipsa teste experientia latius patet. ℭ Secundo igit̃ concludis q̄ non uni ec-clesiæ datæ sunt claues a xp̄o sed omnibus & superius dicis, ecclesiæ: & oportet ex uerbis tuis ut intelligas uniuersali ecclesiæ datas esse claues. Hic uero q̄ nō uni. O miserrime hominum: qui tecum nunquam constas. O destructor & dissipator omnium: qui nihil unitum permittis. & non intelligis q̄ una est colūba mea amica mea formosa mea inquit dominus &c. ℭ Tertio hanc rationem p̄dictorum ponis Illi datæ claues sunt cui reuelatum est a patre & qui eo reuelante Christū confitet̃ quia necesse est ut ubi sit reuelatio patris, illic & claues. Sed hæc talis reuelatio non est nisi in ecclesia & non in uno aliquo singulari & incerto homine: ergo neq̄ in Petro, neq̄ in aliquo successore: sed tantum in ecclesia Per quod argumentum in propriis uerbis tuis apparet, q̄ tu negas Petro fuisse reuelatum: & ita negas apertissime xp̄i uerbum: qui dixit Petro q̄ pater cœlestis reuelauit ei id quod fide feruentissima confessus est Quare iam stomachor super hac tanta blasphemia persistere, ac p̄pter semper honorādum & reuerendum xp̄i uerbum: & euangelii honorem: & pro excellentia ac reuerentia tanti tam digni tamq̄ gloriosi Apostoli: summi p̄culdubio Apostolo℞ oīm uerticis atq̄ principis. Protestor coram cœlo & terra sic me de eius principatu locutum esse & loqui uelle: ut tantum perfidi huius hominis insanas impietates faciam manifestas: non ut rem adeo claram & omni sæculo in professo habitam, ponā quouis modo ad dubitationē. Et cū hoc redeo ad eius blasphemiam. Appellas Petrum unum hominem singularem & incertum: cui non est putandum claues esse traditas: quia nec dicendum factam reuelationem: sed tantum ecclesiæ. Primum igit̃ (ut clare ex uerbis liquet) tu qui alios improprii istas uocas tam proprie loqueris, ut per incertum hominem significari uelis instabilem in fide: ex quo consequeris reuelationem nō habuisse. Ago tibi gratias p̄ noua ista & tam recondita cōsequentia. Qui omni tempore in fide stabilis non sit illi reuelatio nunq̄ facta est. Et thomistæ per contrarium potius conclusissent ergo reuelatio facta est, sed in eo non mansit. Secundo multo maiores etiam gratias agerē si tandem imperito mihi ostēderes, quomodo in ecclesia dei sit reuelatio & confessio, & tamen non in aliqua singulari p̄sona aut pluribus. Tertio tu dicis ubicū q̄ est reuelatio ibi etiam claues esse & a xp̄o datas. Si uerum dicis: Martæ Magdalenæ fuerunt datæ claues & multis mulieribus sanctis: & aliis indifferenter sanctis qui soluendi ligandiq̄ nunq̄ authoritatem habuerunt, quibus tamen ex ipso cœlo & ab eodem patre reuelationes factæ sunt. Stet igit̃ ista conclusio tua & uiuat in pœnam & contumeliā. Non, inq̄s, in ullo uno singulari & incerto homine claues sunt non in Petro aut successore.

2. cōfutatio secundi dicti.

Martinus contra Martinū.

3. confutatio tertii dicti.

Protestatio authoris nota oīno lector.

Doce nos hoc Martine si potes.

Rn̄de ad hoc Mart. si potes.

ℭ Nona disputatio super egregia quadam eius consideratione & argumento his uerbis composito.

Quod ut Christus nobis commendaret: statim post gloriosam istam Petri commendationem cum eum Petrus prohibuit ne moreret̃ audiuit. Vade post me Sathana non enim sapis quæ Dei sunt. Quid hoc est? non sapit Petrus quæ Dei sunt? nōne pater reuelauit ei? Si hæc ante commendationem Petri facta fuissent aliquid momenti haberet: Petrū p̄sua & successorum/ aut unius ecclesiæ persona fuisse cōmendatum. At nunc cum post commendationem uituperetur ut ignarus Dei. Clarum fit illum superiorem Petrum q̄ claues accepit non fuisse Petrum filium Bariona/ sed ecclesiam filiam Dei: quæ uerbo Dei genita uerbum Dei audit & confitet̃ perseueranter in finem: nō aliquādo non sapiens quæ Dei sunt, & retro abire iussa sic ut Petrus.

O uerba aurea & plena mirabilibus consequentiis. Audite Martiniani uel discipuli uel sectatores uel laici illi: in q̄bus est sp̄ūs domini, ut ille inquit: argumentum reuerendi magistri uestri. tale est enim. Non potuit esse dictum Petro neq̄ in Petri persona intelligi. Tu es Petrus &c. & tibi dabo claues regni cœlorum quia apparet q̄ Petrus statim se opposuit domino mortem suam & passionis mysterium reuelanti: & per hoc audiuit illa uerba in persona sua. Vade post me Sathana non enim sapis quæ Dei sunt: & p̄pterea non est dicendum q̄ ille cui exprobratum sit nomine Sathane, sit ille qui paulo ante tantopere fuerit cōmendatus nomine Petræ. Nam quomodo ille beatus qui Sathana est? quomodo illi re-

uelatum quod est Dei: q ignorat & non sapit quod est Dei? Sed o hominem confusorem omnium: & scripturarum & uocum & temporum. Primo enim intellexistine unquã ab

Cõfutatio argumẽti Mart.

ullo puero dictum, distingue tempora & concordabis scripturas? Quid ergo si primo dicerem non repugnare hæc inuicem. ꝙ Petrus paulo antea esset in feruore ueræ fidei, & mox in amore quodam & carnali sapientia, ꝓpter domini tam crudelem recordationem

Prima rñsio.

mortis quam merito horrebat? q magnum hoc est inconueniens? ꝙ modo tam constanter confiteatur ex reuelatione: modo uero ex tam repentina tristiq; nuntiatione mortis domini & magistri sui incipiat non sapere quæ dei sunt? & ideo tunc appelleẜ Simon Bariona. i. filius columbæ, & Petrus. i. firmus, & Petra. i. caput & fundamentum ecclesiæ futuræ: nũc uocetur Sathana. i. aduersator, & non sapiens quæ Dei sunt? Quero enim abs te. Nũ deus inquit de Dauid. Inueni hominem secundum cor meum? dum autem perpetrat Dauid adulterium homicidio etiam adiunctum: erat ne secundum cor Dei? Ergo pariter dices tu illustris Theologe ꝙ non sunt de eo uerba illa dicta? Inueni hominem secundum cor meum? An forsan arbitraris tu omnes scdm cor tuum? q cum semel Sathana & Diabolus factus sis: ita obduruisse te sentis ut reuerti non possis? Præterea Martine quid responde-

NotaMartine

bis si sic arguam contra te? Præsupponens (quod tu forsan non negabis) ꝙ Petrus & hoc in loco erat xpi discipulus, & ꝙ eum (sicut doctores uolunt) ut discipulum quem errare nolebat correxit dñs. Ita ergo de tuis uerbis opponam in te si discipulus, quõ Sathana? quo-

Redargutõ ex uerbis eius.

modo non sapiens quæ Dei sunt? An non discipuli sapiunt quæ Dei sunt? Et si dissolues nobis recte hoc argumentum & ego dissoluam ex tua solutione tuum: sed nolo expectare tuam aliquam dissolutionem Sed secundo loco ad ipsam ueritatem ꝓpius accedẽs, qd

Scda rñsio.

si dicerem ꝙ Petrus sapiebat quæ Dei sunt & non sapiebat quæ Dei sunt? id est quedam sapiebat quæ Dei sunt ex pma reuelatione: & non sapiebat q̃dam q̃ Dei erant, uidelicet futuram eius mortem opprobriosam quia hæc ñ erãt reuelata? uideñ ne tibi ista contraria Martine? adhibe nasutum tuum illud iudiciũ. quid dices? Si dices ꝙ non sunt contraria, ergo dissolutum est argumentum tuum, ergo istud stat, ꝙ supra Petrus habuit reuelationem & ex ꝓpria reuelatione est confessus & uere ac merito filius columbæ in eo dictus & uocatus beatus: quia congruenter fidei beatitudo reddiẜ. ut dictum est Gloriosissimæ Virgini à cognata sua. Beata quæ credidisti &c. Si uero dixeris ꝙ uideñ tibi Martino cõtraria esse: ut simul stare nõ possint. & Thomista respondet ꝙ aliter uideẜ Hieronymo & Chrisostomo & Origeni & cæteris penitus sacris docto. Immo aliud multo maius dicunt ꝙ uel ex eo peccandi occasionem sumpsit Petrus: ut non saperet hoc in loco quæ dei sunt quia superius reuelationem illam nobilem & feruorem retinebat & fidem: ꝙ esset filius Dei: & uix putabat esse aut decere fieri, ut sic atrociter dei filius moreretẜ. Ita explicite probat ad lrãm & Chrisostomus & Hieronymus & Origenes, uerba hæc Origenis sunt.

uerba Orig.

℄ Petrus indigna hac filio Dei uiui arbitrabaẜ: & indigna Deo patre q reuelauerat nec. n. reuelatum fuerat ei adhuc, oportere pati filium: & occidi talem & tãtum xp̃m. ℄ Vide quomodo ex priori reuelatione accepit huius ignorãtiæ occasionem: quia non putabat ta-

uerba Hier.

lem filium ac xp̃m pati posse. Vide ut & hoc facile sequiẜ Hieronymus. Verba hæc Hier. ℄ Qui ergo post confessionem suam & p̃mium Saluatoris quod audierat: non uult destrui confessionem suam: & non putat posse fieri ut Dei filius occidaẜ: assumit eum in af-

uerba Chri.

fectum suum &c. ℄ Sic autem scribit & Chriso. ℄ Quid etiam mirabile hæc pati Petrũ qui de his reuelationem non susceperit? ut. n. dicas ꝙ neq; illa quæ de xp̃o confessus fuerat ex se locutus est: uide quantum in his quæ reuelata non sunt ei, turbationem patiaẜ. Humana enim & terrestri cogitatione quæ sunt xp̃i considerans; existimabat turpe & indignũ esse ei ꝙ patereẜ. ℄ Postremo tu uere Sathana qui omnibus aduersari contendis. existima-

Sathanas qd.

sti illo uerbo aliquid nimio grauius intelligi contra Petrum: & oportune hoc nomine Sathanæ persuadere tuis laicis es arbitratus: ꝙ Petrus a domino grandi maledicto increpatus fuerit: quasi ꝓ indignissimo scælere. Cum tamen sola ibi (ut notant Doctores) increpeẜ ignorantia & suscipiaẜ feruens affectus. & hoc nomen Sathana non sonet aliud nisi aduersantem & non eum in quo esset Sathana: aut qui factus esset Sathana, sicut de Iuda dicitur. Modica hæc increpatio est & amoris plena: & non solum quæ faciat desinere illum beatũ immo quæ faceret illum beatum si non esset, ut merito ibi adnotat Origenes his uerbis.

uerba Orig.

℄ Sathana autem dixit ei quasi per ignorantiam aliquid habenti contrarium Deo. & subdit. ℄ Beatus autem ad quem conuertiẜ xp̃s. Et Hieron. sic ait. ℄ Sed mihi error apostoli-

uerba Hier.

cus de pietatis affectu ueniens nunq̃ incentiuum uideẜ Diaboli. ℄ Et uterq; adhuc in hãc sententiam concurrunt. Sic enim Hiero. ait. ℄ Non tamen ut pleriq; putant eadem Satha-

uerba Chri.

nas sentẽtia & Petrus condemnaẜ. Petro enim diciẜ uade retro me Sathana. i. sequere me. Ille audit uade Sathana: & non ei diciẜ retro: ut subaudiaẜ uade in ignem æternum. Et

Chrisosto.ait. Petrus iterum ex seruore solus audet de ea re quicq̄ dicere neq; id palam. Sed seorsum semotis discipulis. propitius inqt tibi esto nec fiat tibi hoc. Et subdit. ¶ Nec dixit quia Sathanas per te locutus est sed uade post me Sathana. ¶ Hæc ideo Hieron. & Orige. & Chriso. Ne in hoc imperiti, & laici tui deciperent: specialiter adnotarūt. Scilicet, ne hoc uerbo Sathanæ aliquid tam graue existimaremus & ignorantiæ peccatum tantopere magnifaceremus, presertim tam excusabile: siue q̄ mysterium passionis, esse poterat omni mēti & humano iudicio inopinabile & execrabile: siue q̄ Petrus dulcissimo affectu motus est: & præterea ne coram aliis ei aduersaretur seorsum assumpsit: ut debitam seruaret domino, & quem putabat Dei filium, Magistro reuerentiam. Sentis igitur sentis Martine q̄ uere Sathanas tu sis? qui omnibus aduersaris? & eis maxime quos maxime tecū opinari mendacissime asseris? Sentis Martine q̄ nobilis interpres scripturarū sis. qui omnia peruertis? Sentis tandem quomodo Thomistæ & quam facile coram omnium oculis patentissimos errores tuos ponant? quomodo igit̄ excusabis? quomodo defendes? quomodo dilues? scilicet linguæ dicacitate & scurrilitate aliqua & ꝓcacitate propria. At non sic argumenta dissoluuntur. dissolue Martine dissolue (si potes) innumerabiles nodos quibus te adeo stringimus ut nō possis nisi rumpi. nec enim rumpit̄ sermo & ratio triplici funiculo colligata, Dei ueritas & sermo diuinus contra te est q̄ manifestissime. Sed non dum finis.

uerba Chri.

Audi iā & mōde Martine si potes.

¶ Decima disputatio super ineptissima & ridiculissima quadam eius sequela his uerbis nobis commendata.

Vt si hoc ad Rom. Ponti. & ecclesiam pertinet quod ad Petrum dicitur, Tibi dabo claues. iam irrefragabili sequela etiam ad eandem & illud pertinebit. Vade post me Sathana nō enim sapis quę Dei sunt. quia & hæc ad Petrum Rom. ecclesiæ futurum Episcopum dicta sunt. Aut si hæc non ad se pertinere putāt: iam nulla ratione conuincere possunt ea quæ superius dicta sunt ad se pertinere.

Retorquetur argm̄ suum in illum.

Age ergo & tu Martine disolue mihi & hanc sequelam tuæ similem contra tuum intellectum. Petrus (ut tu inquis) locutus est omnium Apl̄orum ore: & ita confessus est xp̄m, ut quando dixit. Tu es xps. non ipse solus responderit sed omnes in eo respōderint Apl̄i: imo & tota ecclesia. Arguam igit̄ & ego pari modo statuam irrefragabilem hanc sequelam tuā contra te. Si non Petrus sed omnes apl̄i dixerunt & simul tota ecclesia. Tu es xp̄s filius Dei uiui. & similiter non Petro dictum est. Tu es Petrus &c. Sed omnibus pariter Apl̄is & toti ecclesiæ; ergo qn̄ Petrus dixit. Absit abs te hoc dn̄e: seu uerius Propitius esto tibi: ꝓ omnibus his similiter dixit: & in eius persona omnes dixerunt: & similiter qn̄ dixit dn̄s. Vade retro Sathana. omnibus etiam dixit & ecclesiæ dilectæ sponsæ, & columbæ suæ pariter dcm̄ est. Vade retro Sathana non enim sapis quæ Dei sunt. Nam cur hic nomine omnium potius dixerit. Tu es xp̄s &c. & dn̄s Petro. Tu es Petrus &c. non soli Petro sed omnibus, q̄ ibi: non uidet̄ ratio secundum te: aut si est aliqua ratio illa eadem certe dissoluet irrefragabilem istam sequelam tuam. Eadem etiam irrefragabili sequela tua similiter arguo: quia sicut in Petro confitente omnes apl̄i confessi pariter sunt: ita in Petro negante omnes negauerūt cum pariter & ibi p̄cesserit Dei uerbum quod omnes erant passuri scandalum. Solue igit̄ tu mihi Martine irrefragabiles has sequelas tuas; ne pugnent prius contra te: & ego dissoluam eas: ne quicq̄ uiolent dicta doctoꝝ sanctoꝝ. Sed absit ut dissolutiones tuas amplius expectem. Melius est enim ꝓuenire uera solutione nouas tuas quas coactus esses euomere impietates & imperitias absurdissimas. Hæc igit̄ uera nodi huius solutio est si mō nodus dici possit qui nihil stringat. Recole igit̄ quæ iam superius dixi: q̄ uere quidem solus Petrus respondit & uere ꝓ se respondit. Sed dn̄s responsum illud & Petri fidem non solum ꝓ Petro sed ꝓ tota acceptauit ecclesia: quasi in uoce Petri confitente: & ideo dn̄s ei tāquā capiti claues ꝓmisit: nec solum ei sed & post eum cuilibet suo successori. Simili modo tanquam capiti usq; ad consummationē sæculi: & non solum ei & successori: sed ꝑ eū & quęlibet successorem toti ecclesiæ. i. cuicunq; de ecclesia idoneo: eorū. s. electione & arbitrio. Si igit̄ roges modo quare fides & confessio Petri acceptata est a xp̄o sic ꝓ omnibus: ut Deus ꝓmittens & tradens ei claues ꝓmiserit & tradiderit etiā ꝓ successoribus suis: i prompru est ratio. quia. s. Deus bonus est: bonum autem diffusiuum sui est: ut ait Dionysius: & ideo bonum cuiuslibet non est mirum si ꝓsit alteri: & ideo non debet esse tibi mirum q̄ Petri

Dissoluitur argu.

Pro dei bonitate.

fides ex bonitate Dei ꝓfuerit omnibus quandocunq; confitentibus: quia Deus motus est ꝑ
illam ad hoc (incommodũ ecclesiæ totius) præstandum clauium beneficium ꝓpter bo-
nitatem suam. Si igiť rursus roges: At quare non sic pertinet ad successores aut ad totam
ecclesiam qñ Petrus dixit. Propiti⁹ esto tibi. & dñs dixit. Vade retro Sathana? Iterũ eadẽ
in prõptu rõ ẽ: qa bonus Deus: iust⁹ De⁹. Bonitas & iustitia dei ad quam tu minus respicis
Pau. ad ro. 5. dissoluũt irrefragabilem tibi sequelam istam tuam: Acceptat ex bonitate sua Deus bona
ac merita unius: in multorum salutem (ut Paulus ait) multo potius q̃ malum & peccatum
in alioꝝ pniticem & pœnam. Non ergo eadem regula ponderat mala qua bona: quia bona
æquum est ut diffundanť: mala ut restringať. & hinc est iuristarum etiam uulgatissima
c. odia de re iud. regula. O sapientissime iurista Theologe, qd gratiæ & fauores sunt ampliandi: odia uero
& pœnæ restringendæ. Addo ẽt ad ꝓpositum pertinens & aliud: ne tu occasionem mali-
gnandi sumas: qa quæ priuilegii sunt & doni non passim & facile traducenda sunt ad con
sequentias: non enim per hoc quod ibi uerba Petri fuerint acceptata ꝓ omnibus in bonũ
cõmune, sequiť ꝙ omnia similiter eius uerba etiam bona, sic sint ꝓ omnibus semper acce
ptanda. Scit enim sapientissimus Deus quæ & qualia ad aliorum merita sint extendenda
est etiam in humanis hoc legibus quod quæ fauore & benignitate recepta sunt non debẽt
.l. qđ uero. ff. de leg. trahi ad consequentias. Vide ergo q̃ sint irrefragabiles istæ tuæ sequelæ: quas dei bonitas
ac iustitia & ratio ipsa euidens & lex etiam humana confringit. quomodo enim sequereť
ꝙ mala egrediant̃ personam eius qui male agit, ut alteri noceat: si bona plerunq; ꝑsonalia
sunt, ut in alios interdum non diffundanť, id est nõ pro aliis acceptenť? & per hoc qđ fuit
dictum Petro uerbum. Tu me sequere. intelligendo de martyrio eius non est egressum
personam eius neq; ad successores pertinuit. Stultæ sunt hæ sequelæ tuæ Martine & non Documentũ.
irrefragabiles. ¶ Postremo ut tandem scias distinctionem per quam possis nouisse cum
debet sequela esse & cum nõ debet. Scito & animaduerte ꝙ ea de Petro in successores trãs
ferenda sunt: quæ ad ea pertinent quæ sunt officii & in quo sunt successores: non autem q̃
personalia sunt. Nam charitas uel gratia martyrii uel fides aut aliæ tales uirtutes, q̃ Petro
diuinitus sunt concessæ abundantissime, successione ista nequaq̃ transferunť: sed officiũ Pro intellectu Euangelii.
dũtaxat & ea quæ sunt officii. & ideo ea specialiter & tantisper quæ Petro dicta sunt ut pa
storale officium suscepturo, aut suscipienti aut habenti uel habituro: proculdubio transe
unt & ad omnes pertinent successores. Et per hæc. Si intellexisses Dei bonitatem: & iustitiã
eius respexisses: & rationem euidentem agnoscere potuisses: & humanarum etiam legum
regulas rationi naturali innixas (ut iactas) ꝑcalluisses. Si patribus demum studuisses: in q
bus gloriaris: & q istã irrefragabilem tibi tuã seqlam uidẽtes, nihil ꝓpterea moti sunt: sed
planissime (ut uidere licet) dissoluerũt Profecto nõ ita in extrema inscitia peccasses: Qui
etiam ut latius pecces ita sequeris.

¶ Vndecima disputatio cõtra eius argumentum nouũ ut ille inqt hæreticorum li-
cet centies iam dissolutum.

Ed age latius si omnino ad rigorem istum grammaticum se recipi-
unt quod soli Petro dictum est. Tu es Petrus/tibi dabo claues &c.
quomodo resistemus hæreticis si qui hoc nostro rigore uerborum
nixi nos urgeant & dicant. Esto ad solum Petrum hæc dicta sunt: ergo non
ad successorem: ergo ecclesiæ claues cum Petro uenerunt & abierũt. Vbi er
go nunc ecclesia? non enim ad plures pertinere potest quod ad unum diciť
sicut illud cum iunior esses cingebas te &c. quod ad solum Petrum ita dictũ
est/ut cum Petro impletum & finitum sit/ad nullum successorem eius perti
nens. Si autem ad successores & aliquam ecclesiam dictum est/iam nulla ra
tione prohiberi potest quin ad omnes dictum sit: imo necessaria ratione ad
apostolos omnes magis q̃ ad unius Petri successores q̃ non dum erant/ di-
ctum accipieť. ꝙ si ad omnes aplos iam etiam ad omnium Aplorum & non
unius Apostoli successores dictum intelligitur.
Magnum sane nobis facerent isti hæretici negocium tam subtili argumento, quod milies
solutum est superius. Ego igiť Thomistarum minim⁹ his hæreticis cum Augustino tuo &

cæteris sanctis doctoribus ita dicerem. Domini hæretici audite, discite intelligere scripturas. Duplex ibi sensus: Alius qui grammaticā desiderat, & hic est lr̃alis: quia sola litteræ expositio uerborum uim & significationem, & grammatice ratiōem postulat: Alius qui super ipsas res & personas fundaẗ, & hic spiritualis & figuralis, qui non ex grammaticæ ratione sed ex spiritu Dei manifestaẗ. ꝙ.n. ista dictio. Petrus iam facta impositione Petrum significare debeat, ad grammaticæ pertinet obseruantiā, quæ ex hominum placito recipit & custodiri præcipit significationem, & contextus etiam debitam structuram: & hic est sensus litteræ. ꝙ uero non dico amplius ista uox. Petrus, sed illa persona q̃ est Petrus. (ꝑ intellectu scripturæ iā significata in scis scripturis p illam uocem Petrꝰ,) in typo & figura sustinuerit ꝑsonam totius ecclesiæ, & principaliter ac maxime omnium successorum, absq; ratione grammaticæ est: & in sola dispositione admirabilis sapientiæ dei, qui sic dispositum reuelat cui uult & quando uult. Quis enim per grammaticæ rationem potuerit intelligere magnum illud (quod ait Paulus) sacramentum xp̄i & ecclesiæ in illis uerbis. Hoc nunc os ex ossibus meis? & similiter in omnibus q̃ eodem teste Paulo p figuram contingebant illis? Absoluta hæc sunt ꝓculdubio dicerem, o hæretici reuerendi a grammaticæ normis: q̄a nomina non res apud grammaticos significant siue in uoce siue in scripto. Vnde ita in propositum rem deducerem. Illa uerba litteraliter soli Petro sunt dicta: & ita seruo rationem & rigorem grammaticæ, dum uerbum illud. Tu es Petrus. ad solum penitus Petrū refero. Verum non hic me iubet ut sistam Augustinus, sed iam finita litterali expositione altius euolare nos suos pullos facit, ꝓ more aquilæ (sicut de eo testaẗ Hiero.) & non iam amplius Petri uocabulum. Sed Petri personam iubet explorare, quæ in typo (audite hæretici cum Martino simul) in typo inquā nō in littera dicit Augu. Sustinet personā totius ecclesiæ. Non ergo dicit, ꝙ illa uox Petrꝰ significet ap̄los aut ecclesiā, absit ut dicat hoc Aug. Sed hoc dicit, & uerum est, ꝙ Petri persona iam significata in ea uoce, illa inq̃ Petri persona, sustinet typum ecclesiæ: & ecclesiam nobis significat rep̄sentatam in persona Petri & nō in uoce Petri. Et per hoc facile tādem concluderemus. Ecce o hæretici grammaticæ rigor & ratio in sensu qui grāmaticæ normis subiiciẗ, & quo ꝓmissas soli Petro claues animaduerto, seruata est. Sed in sensu a grammaticæ regulis absoluto, agnosco mysterium cōgruentissimum sapientiæ & bonitati diuinæ: quod ex rebus & factis accipiẗ: & in eo ex ꝑsona Petri in uniuersam ecclesiam clauium effectum per idoneos Petri ministros traducendū recognosco, Augustino interprete cum omnibus sanctis, & ipso facto ecclesiæ ex quo optima colligitur interpretatio. Videte igitur hæretici ut simul seruatur grammaticæ ratio in sensu qui grammatica regitur, ac simul mysterium & sacramentum mirabile accipimus. Quid nunc ais Martine? qui tam egregius es scripturarum interpres, ut separare sensum spiritualem a litterali non dum noueris.

Hic Martini error.

¶ Duodecima disputatio super argum. alio eiusdem, cui non posse responderi arbitratur: & formātur contra hæresim suam uiginti argumenta ad quæ respondeat Martinus si potest.

Ed respondeat tamē mihi qui potest. quis nam credendus sit habere claues etiam in Romana ecclesia? an ipsa ecclesia? uel Papa? & attende quod dico. Quando Papa eligitur: an secum fert claues uel non? si affert: ergo erat Papa antequam eligeretur: si non affert: a quo accipit? nunquid ab angelo de cœlo? non ne ab ecclesia? Item cum Papa moritur/ cui relinquit claues? aufert eas secum? si non aufert: cui relinquit nisi ecclesiæ / aqua accepit? Quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experientiam optimam Euangelii interpretem? claues nec Petro nec successori sed soli ecclesiæ datas: a qua tanquam minister accipit usurus eis sacerdos. Vbi nunc est quod soli Petro dictum esse putatur tibi dabo claues? Immo ubi nunc est quod soli ecclesiæ Romanæ claues datæ sunt? Necesse est ut in qualibet ecclesia claues sint ut dixi supra. Hæc tua sunt, & plane digna ut clames buccina. Respondeat qui potest. Age igitur respondeat tibi Thomista omnium minimus. Attēde (inqs) quod dico. Attendo. Quid est hoc?

Ecce (inquis) quando Papa eligiť: an ſecum fert claues uel non? Attende modo. tu Marti
ne. reſpondeo, non. Si non affert (inquis) a quo accipit claues? ab eo, inquã, a quo olim Pe
trus. ſ. a xp̃o uero deo. Contra (inquis) ego non uideo oculis meis: teſte experientia, ſed po
tius ꝙ eccleſia dat ei claues: & hæc eſt experientia manifeſta: & ideo tanquam in robuſtiſſi
mo argumento factus iam tibi triumphator exclamas, quid autem dici poteſt contra hãc
euidentiſſimam experientiam? Clama rurſus Martine quid dici poteſt: ut audiant laici
tui, & te uictorem per hos clamores exiſtiment. Clama igiť iterum atq; iterum, ne ceſſes:
Quanto enim magis ita clames tanto te doctiorem, & fouentem bonum ius putabũt tui
laici. Attamen multa mihi uidentur dici poſſe contra tantam tam euidentem experien-
tiam. ℭPrimum quidem hoc poteſt dici, ualde eſſe ridiculum, dicere ꝙ teſte ex-
perientia poſſis nouiſſe ꝙ papa accipiat claues ab eccleſia, iam enim puto poſtquam nos Primũ argm̃
ſic ad experientiam trahis ꝙ more iudæorum carnaliter per claues aliquid ſenſibile acci- cõtra Martini
pis. Experientia enim eſt quæ ſenſu acquiritur eorum quæ ſub ſenſum cadunt. Tu ergo experientiã.
uel exiſtimas claues eſſe aliquid ſenſibile, uel ſaltem clauium ipſam traditionem. In quo
ſi dignatus eſſes iſtos quos contemnis ſcholaſticos, ſaltem Albertum magnum: non tam Impitia Mar-
pueriliter erraſſes. Claues tales ſpirituales ſunt, & non uidentur: & a Chriſto traduntur, tini.
ii. ar: ita cuilibet ſucceſſorum qui canonice eligeretur. ſicut Petro. Hoc ergo primum dici po
teſt. ℭSecundo dici poteſt, ꝙ more tuo confundens omnia, non diſtinguis inter electio-
nem quam ſola experientia nouimus, & clauium traditionem: ignorans miſer aliud eſſe
eligere, aliud claues tradere. Illud hominum miniſterio fit: hoc autem ſolo Dei nutu.
Chriſtus tamen cum Petro claues tradidit, utrunq; fecit: quia elegit ſimul & claues tra
didit: nunc uero abſente Chriſto corporaliter electio, quæ uiſibilis eſt, iam per Chriſtum
immediate ut fiat non conuenit. At uero traditio clauium, quia ſpiritualis, per Chriſtum
dominum fit: Sicut eſt in cæteris ſacramentis, ut Chriſtus inuiſibilem gratiam & effica-
ciam præſtet: quæ autem uiſibilia ſunt per ſacerdotes miniſtrentur, ut retineatur fidei
iii. ar. dignitas ac neceſſitas. Ecce ergo quid dici poteſt, ℭTertio etiam dici poteſt Papa a Car-
dinalibus eligitur quos tu non uis eſſe eccleſiam, neq; etiam cum ipſo Papa uirtualiter re-
præſentare eccleſiam, His uerbis ad magr̃m. S. P. Ego eccleſiam uirtualiter non ſcio niſi
in Chriſto: repræſentatiue non niſi in concilio. Quomodo igitur teſte experientia uides
tu ꝙ Papa accipiat has claues ab eccleſia. An dices forſan ꝙ eccleſia dat claues. Cardina-
libus & illi dant Papæ? Et ſic eccleſia dat Papæ per ipſos tamen Cardi. Eſt ne iſta euiden Theologia
tiſſima experientia quam iactas? Etquam tui laici iam incipient non intelligere. Pri- Martini.
mo ꝙ Papa moriens relinquat eccleſiæ claues. Secundo ꝙ poſtea eccleſia Cardinalibus
eas tradat. Tertio ꝙ Cardinales ipſi Papæ. O monſtroſiſſima monſtra. Quis unquam
hæreticorum hæreticiſſimus cõfingere hæc potuit? aut imperitorum imperitiſſimus ſibi
perſuadere? Neq; enim Papa decedens relinquit eccleſiæ, ſi de ſpiritualibus clauibus re-
gni cœlorum uelis intelligere, & non clauibus hoſtiorum & portarum & ciuitatum. Neq;
eccleſia Cardinalibus neque Cardinales Papæ: neq; tandem uel hoc modo, uel alio ec-
cleſia unquam Papæ dat ipſas claues. Non p. obat experientia hæc: immo ratio ipſa & rei
ueritas improbat. Sed manent in manu Dei iterum inuiſibiliter tradendæ ei qui canoni-
ce electus fuerit. Sicut inuiſibilia ſunt omnia quæ in ſacramentis cæteris Deus operatur:
ut ſuſceptio fidei in baptiſmo, & gratiæ collatio, & abſolutio uirtute clauium, & alia ta-
lia quæ in fide diuini uerbi ſunt credenda, non autem comprehendenda. Num uides iam
Martine quid dici poteſt? Num intelligis quod nihil eſt etiam quod ſequeris dum que
ris. Papa quando moritur cui relinquit claues? affert eas ſecum? Non affert ſecum: ſed re
linquit in manu Dei ueri clauium domini. Ipſe Pontifex miniſter eſt, ſicut quilibet mun
di dominus reſpectu domini Dei non eſt dominus rerum ſuarum. Domini enim eſt ter
iiii. ar ra & plenitudo eius orbis terrarum & uniuerſi qui habitant in eo. Ecce ergo ꝙ dici po-
teſt. ℭQuarto dici poteſt ꝙ tu putas iſtas claues non eſſe in manu Dei. Cum eas ab eccle-
v. arg. ſia in Pontificẽ: & a Pontifice in eccleſiã quaſi per manus uiſibiliter, tradi inquis. Ad de
um igitur iam nihil de clauibus pertinet. Neſcis miſer quod claues, earũq; poteſtas a deo
eſt: & in deo ſemper manet: ꝙ reſpectu Dei, ipſi ſummi Pontifices ſunt miniſtratores ut
Paul. dicebat Paulus. i. ad Corin. iiii. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti. ℭQuinto di
ci poteſt ꝙ ſtante tua iſta egregia & ſingulari opinione, incongrue diceretur Petrus Chri-
ſti uicarius. Sed potius debet dici uicarius eccleſiæ: item non iam miniſter dei ſed eccleſiæ,
potius q̃ tã noua ſola Martini authoritate forſan recipi poſſent: niſi Pauli p̃ceptũ audiẽ-
dum ſit magis, qui inqt. Prophanas eiuſmodi uo cum nouitates uitãdas eſſe. & alibi. Noq;

recipiendam consuetudinem quæ in ecclesia non sit: ita scribẽs. Nos autem hanc consuetu Paul.
dinem non habemus neq; ecclesia dei. Ecce ergo quid dici potest. Sed propter calumnio-
sos uerborum aucupatores non nego dici posse. Episcopos & Põt. ecclesiæ ministros in
hunc sensum, quia ei ministrant. non quia ab illa præfecti sunt: sicut dominus ministrum
se discipulorum fecit & totius ecclesiæ seruum: neq; ꝑpterea non dominus, non pastor, nõ
caput. Ecce ergo qđ dici potest. ℭ Sexto dici potest: abs te enim inuicem quæro. Ista eccle- vi. ar.
sia cui tu ais claues esse a xp̃o traditas, quid nam est? est ne unum corpus suis membris con
flatum atq; integrum? an quid aliud monstrosum? opinor si Paulum audire uis. Dices eẽ Paul.
unum corpus & illud integrum Si sic, erit cum capite an sine capite? Certe si sit integrum ad ro.
oportet esse cum capite. Quæro igitur de huiusmodi capite. xp̃s est dices: Recte: hoc igit̃ 12.
abs te consequor ꝙ xp̃s xp̃o tradit claues: ipse sibi ipsi. Conueniens enim est ut istius corpo
ris claues recipientis, ipsum caput potius & prius ac principaliter claues accipiat q̃ mem-
bra. O tractatorem insignem scripturarũ. Quid ergo dices? an ꝙ hoc in loco per ecclesiã
uis intelligi corpꝰ sine capite, ut illi, tradiderit claues xp̃s? Diuinabã ꝑfecto ꝙ oẽ caput pau
latim ab ista tua ecclesia etiam xp̃m esses amputaturus. Et cum ita sit, audes etiam dicere
qđ dici potest. Ecce quid dici potest. ℭ Septimo dici etiam potest: quia tu tecum nũq̃ con-
stas: sed modo unũ modo aliud ais. Tu enim sepius hæc uerba ut annotauimus inquis, ꝙ vii. ar.
Martinꝰ cõtra Martinum. non uni alicui ecclesiæ datæ sunt claues sed omnibus simul, ita ut iam apud te non sit uni
uersalis ecclesia prima ac principalis: aut si sit, illa tamen aliqua mala fortuna sua (qa for
san xp̃s, ſm hoĩem loquor, non aduertit) claues non receperit: & ita illam unicam colum
bam amicam perfectam ac sponsam suam, forsan obliuione prætermiserit. Et cum ita coa
ctus sis confiteri, etiam insuper quasi res apertissima & sine nodo esset, exprobras nobis (q̃si viii. ar
nihil dici posset) quid dici potest. ℭ Octauo dici etiã potest, aut Rom. ecclesia & aliæ par gum.
ticulares, claues habent aut non: si non, ergo soluere nihil possunt. Si sic, quæro, unde acce
perũt illæ claues: aut a quo eis traditæ sunt. Non quidem a xp̃o, quæ tunc non erant (sic.n.
tu arguis contra Rom. ecclesiam: quam ideo negas esse primariam, quia xp̃o dicente. Tu
es Petrus &c. non dũ erat, nisi in lumbis Petri, ut utar dicteriis tuis.) Non ab ulla ecclesia,
quia tunc. Aut illa ecclesia quæ tradidit claues postq̃ tradidit, eas retinuit, aut non. Si sic:
hoc uidetur, uel te confitente, inconueniens: si non, & hoc etiam magis absurdum uidetur
& contra experientiam: quia per hoc ꝙ Ro. ecclesia cæpit habere claues, nulla ecclesia cla-
ues suas amisit. Præterea contra facti ueritatem & tuam experientiam est, ꝙ una ecclesia al
teri ecclesiæ tradat claues. Ecce ergo qđ dici potest. ℭ Nono dici potest. Tu dicis ꝙ a xp̃o ix. ar.
sunt traditæ claues omnibus ecclesiis pariter, & non uni: nec uni magis q̃ aliis: quia tu pari-
ficas in hoc omnes ecclesias: ergo ecclesia non accipit ab ecclesia: quia quælibet ecclesia ꝑ se
ipsa accipit. aut si hoc non ita se habeat. quæro, quæ ecclesia sit illa quæ potius accipit, ut ꝑ
eam in alias diffundant̃ ecclesias? & quomodo uerificas in experientia ista tam euidẽti, ꝙ
aliqua ecclesia acceperit ꝑ se & reliquis ecclesiis? An forsan ꝙ quælibet ecclesia ꝑ se & qua
libet ecclesia receperit? & sic alia inuicem ꝑ alia? Non uides infœlix quãta monstra sequũ
tur ex ista opinione tua? & audes exclamare etiam quid dici potest? Ecce quid dici potest. x. arg.
ℭ Decimo etiam dici potest: nam per fundamentum tuum per quod auferre conaris indi
gnissime a Petro claues, ego digne aufero illas ab istis tuis ecclesiis. Tu enim ideo Petro cla
ues non esse traditas asseris: quia nihil est capax clauium nisi quod sit semꝑ stabile in fide
sicut ecclesia est (ut inquis) Hoc autem de nulla ecclesia particulari dici potest ut certum
est, & experientia de multis notum est, quæ stabiles non fuere: ergo sequitur ꝙ Hierosoli
mitana & Antiochena ecclesia & aliæ multæ quæ non perstiterunt in fide, & portæ inferi ꝑ xi. ar.
ualuerunt aduersus illas, nunq̃ claues habuerũt. Ecce ergo quid dici potest. ℭ Vndecimo
etiam dici potest. Cum Petrus accipit ab ecclesia has claues: quæro nunquid remaneant in
ecclesia? Nam si sic, quomodo obsecro accipit Petrus ab ea? Si non, quomodo eccl̃ia cla-
ues habet postq̃ eas semel tradidit? & tamen stultum est dicere ꝙ claues non sint in eccl̃ia.
Ecce ergo quid dici potest. ℭ Duodecimo dici potest ꝙ experientia hoc habet. ꝙ ipse Pe xii. ar.
trus & Petri successor cõmittit claues siue per se siue per ministros suos: & cum per mini
stros facit per se dicit̃ facere ut expresse in proposito Dionysius ait. Ergo experiẽtia nostra
euidens, facit contra tuam fictam & plenam ignorantia experientiam. Ecce ergo quid dici xiii.
potest. ℭ Tertiodecimo dici potest. Nam quæro abs te, ubi nam probetur, aut qua experiẽ argu.
Martinus contra Martinũ. tia, ꝙ unq̃ ecclesia tradiderit Petro claues: sicut tam confidenter asseris. An non a xp̃o ipsi
Petro ac discipulis traditæ sunt. ĩ eis uerbis: Quodcũq; ligaueritis &c. te iterprete & teste? xiiii.
Quomodo igitur uerum est ꝙ datæ sunt ecclesiæ & deinde receperit Petrus ab eccl̃ia? argu.
Ecce ergo quid dici potest. ℭ Quartodecimo dici potest. Aut ibi sunt traditæ claues eccle
siæ, aut singulariter Petro & apostolis. Si Petro & apostolis singulariter: ergo dominus non

fecit

fecit quod promisit:quia promisit,ut tu asseris:traditurum se claues ecclesiæ & non Pe-
tro,non filio Ionæ uel Ioannis, non carni & sanguini:& tamen tradit Petro & apostolis sin
gulariter(ut tu sæpe ais.)Quod si aliqua tua glossa solita,id est præstigiis confictisq; my
steriis,uoluens omnia pro arbitrio,feceris, quod ibi sint traditæ claues ecclesiæ:forte per
discipulos intelligens ecclesiam. Tūc rursum dabo tibi operam,ut nouis etiam præstigiis
ecclesiam mutes nobis in discipulos.Sic enim cōcludam:ergo nunquam ipsi discipuli(ut
saltem ministri ecclesiæ) singulariter habuerūt claues.non enim ab ipso Christo,qa Chri
stus dedit ecclesiæ(ut ais)& nulli hominum particulari.Non deinde ab ecclesia:quia hoc
15.ar. nūquā per scripturas probabis.Ecce ergo quid dici potest. ℭQuintodecimo etiam dici
potest .Hæc ecclesia quæ claues tradit ministris,aut est cum capite aut sine.si sine ;ecce ha
bemus quod uolumus;quia tu semp ab ecclesia caput remoues.Dignus merito ut talione
poenam luas.Dignus inquam ut absq; capite isto sis,quod ab ecclesia negas.Dignus ut tene
get membrum suum;cum tu negas illud caput tuū.Si uero cum capite, quæro quod erit
tale caput:cum non apparet?Immo cum hoc queratur,ut capiti tradantur claues?si dixe-
ris,Christus caput est:iam consequor quod uolebam;ergo Christus est qui tanquam ca-
put claues tradit.Hoc autem ꝙ Christus tradat quomodo experientia probas?Et p̄sertim
16.ar. expiētia tam euidenti ēt tuis laicis:qui si hæc monstra quæ confingis capere ualeant,uæ ti
bi:uæ tibi mistro.Ecce ergo quid dici potes. ℭSextodecimo etiam dici potest: ut doceas
tu aliquando nos;ex quo uel ex quibus tandem constituas ecclesiam istam tuam claues ac
cipientem,postquam tu dicis in ecclesia sola,ubi solum confessio fidei est esse claues. An
non ex hominibus constat ista ecclesia tua,in qua oporteat confessionem fidei esse?Si enim
ista confessio fidei non sit in aliquo aut aliquibus de ecclesia,quomodo potest esse in ipsa
ecclesia?Si ergo ubi confessio fidei est ibi etiam claues sunt;& datæ a Christo;ut tu asse-
ris,& in singularibus apostolis & continue in singularibus hominibus reperiatur ista con-
fessio,ut satis est notum:ergo sequitur per te, ꝙ singularibus personis in ecclesia immedia
te traditæ sunt claues a Christo,quod est contra te.Ecce ergo quid dici potest. ℭDeci-
17.ar. moseptimo etiam dici potest:ꝙ si datæ sint ecclesiæ claues & per ecclesiam Petro aut suc-
cessori,sicut ministro , sequeretur ꝙ neq; Petrus neq; alius quisquam potuerit unquam
uel eligere alterum post se , uel resignare claues : quia minister electus ministrum lo-
co sui constituere non potest,ubi maxime recipiendum est esse electam industriæ perso-
nam:ut ratio naturalis & leges probant;quod tamen apparet esse falsissimum : quia facti
experientia & lex ipsa aliud docet.c.i.de renuncia.in sexto.& exemplis nonnullis sicut de
18.ar. Petro legitur satis constat.Ecce ergo quid dici potest . ℭDecimo octauo dici potest:ꝙ si
tu more tuo puertēs omnia,facis ecclesiam principalē cui traditæ sunt claues.& ipsos sum
mos Pontifices ecclesiæ ministros;& id non neges, quod una uoce ab omnibus cantatur,
Petrum & successorem esse caput ecclesiæ,& singulares Ponti.esse adhuc capita ecclesia-
rum,& apostolos fuisse fundamenta & pastores,sicut est scriptum: & ꝙ ecclesiæ cura , &
ipsa ecclesia commissa est Petro a Christo , & alia multa similia : iam irrefragabili se-
quela consequimur abs te, ꝙ membra influunt in caput , & ꝙ fundamenta eriguntur &
fiunt ab ædificio:& pastores suscipiunt curam ab ouibus:& non immediate ab ouium do- Nota mōstra
mino. Hæc monstra dicuntur abs te Martine in uera sequela & necessaria ex tuis uerbis,& tua Martine.
pleraq; alia quæ iam tedet referre.Et audes etiam dicere,quid potest dici contra istam ex-
perientiam. Vide modo quid potest dici.Considera quæ diximus & agnosces nihil causæ
esse,cur nō in te ꝑpetuo irascāt hæ claues q̄s tuis mysteriis cōfictis nullibi eē pateris. ℭDe
19.ar. cimonono dici etiam potest;ꝙ ista opinio peruertit sacram Euange.litteram ; ibi. Tu es
Petrus.Nam ut ridendam expositionem tuam uel puerulis exhibeamus.Etenim cum di- Noteť exposi
rigātur,ut tu uis,ad ecclesiam uerba hæc;ita exponis.Tu es Petrus,id est tu es ecclesia : & tioMartini.
super hanc Petram:id est ecclesiam uel fidei stabilitatem eiusdem ecclesiæ . ædificabo ec
clesiam meam.Ita ut super ecclesiam,aut fidem eius ædificetur ecclesia. Ecclesia ergo su
per ecclesiā ædificatur:ipsa super se ipsam,aut super suam fidem super quā est iam ædi-
ficata:ergo ecclesia ædificata super suammet fidem;iam ædificabitur:& ita iam ædifica-
ta ædificabitur:iam ædificata erit ædificanda.Quomodo non considerasti infœlix tam
fatua tamq; absurde dicta?Dum exprobras quid dici potest. ℭVigesimo & ulti.dici po
20.ar. test :ꝙ hæc opinio est contra sacros omnes doctores contra decreta Ponti. contra sinodos
sacrosanctas etiam ueterum sanctorum Patrum & presertim calcedonensis concilii & alio
rum plurimorum quæ taceo,quoniam apud Martinum,Pont.decreta & conciliorum sta
tuta nihil sunt.Ipse enim late admittit se & cōtra decreta & cōtra cōcilia dicere: Confidentia
ℭRespōde tamen ad superiora tu Martine si potes. Martini.

¶ Tertiadecima disputatio super alio eius arg. quod in illum retorquet.

a Ddis oportune alia argumenta quæ pro nobis faciunt. Sic enim arguis. Petrus quando claues accepit a Christo non dum erat Episcopus Romanæ urbis, Ita est. ¶ Immo nec ꝓprie unquā fuit eps ullius ciuitatis sed apostolus, episcopoꝝ institutor. ¶ Hoc falsum est secūdum Hieronymū & hystorias notas quia sedit Antiochiæ eps. Sed interim admittat, audiamus conclusionem. ¶ Ergo claues inquis non sunt ei datæ secūdū ꝙ postea uel factus uel mutatus loco uel officio, sicut Abrahæ nō fuit iustitia reputata qualiscunq; post fidem factus est: & ita arguit Paulus, ꝙ nō ex circūcisione sed ex fide iustificatus est: quia ante fuit fidelis q̄ circūcisus: omnia penitus admitto: quid tum? Quare prorsus nihil hæc authoritas ad Romanū Pōt. Si hoc Martine sequit: & hoc sequit. Quare prorsus nihil illa iustificatio Abrahæ post circūcisionem: & simili modo. Quare statim ꝑdidit claues Petrus cum factus est episcopus urbis Romæ: quia usq; ad illud tempus accepit. O stupiditatem hominis. Sed audi breuiter & disce nunc tandem. Verum dicis ꝙ Petrus non accepit claues quasi Rom. eps: sicut nec Abraham quasi ex circūcisione iustificatus est. Sed sicut Abraham retinuit in circūcisione iustificationem, ut & alii in circuncisione iustificarent per fidem: ita & Petrus in episcopatu retinuit claues pro se & quolibet successore: non quidem quasi Ro. Pontifice: sed quasi successore Petri: sicut non Abraham quasi ex circuncisione, sed ex fide: ꝙ autem sit postea Ro. Pontifex: hoc accidit ei. Et ideo si Papa mutet sedem, quocunq; se transferat Papa est, claues retinet: quia non accipit ut Romæ sedens, sed ut uicarius Christi, ut Petri successor: & ideo non dicimus Christum hic, aut illic: neq; apostolicam sedem esse ita diuinitus designatam ut muris angustetur: ubique Christus, ubiq; ecclesia in membris suis. Sed quia successor Petri & Christi uicarius oportet quod alicubi sit & sedeat: & alicui speciali præsideat ecclesiæ: ob id dicitur illa ecclesia cui specialiter præsideat, prima: quia ibi primus episcopus præsidet: ut sella a sedente, non sedēs a sella capiat dignitatē. de quo sæpius alias. Argu. Mart.

¶ Quartadecima disputatio contra aliam eius considerationem ubi plurimæ eiusdem deteguntur stultitiæ meræ.

u Erum ut opinionem contrariam penitus iugulemus. Age/si ista uerba tibi trado claues &c. ad Petrum & successorem eius pertinent: necesse erit ut & præcedentia & sequentia hac ui sententiæ cohærentia ad eosdem pertineant. Non enim in sacris Euangelii uerbis ad mittendi/qui pro arbitrio sensus sui partem huc/partem illuc torquent & rapiunt: sed ex consequentia sensus/& uerborum ex circunstantiis intelligentia referenda est/iuxta Hilarii documentum. Cum itaq; Christus claues noluerit tradere nisi prius omnibus discipulis de sui confessione exploratis: deinde non nisi accepto & approbato responso Petri ex reuelatione patris loquentis clarum est. Claues non esse/nisi eius qui talis est/qualis tunc Petrus fuit. Quo sequitur absurdissima absurditas/quod malus Papa uel episcopus non esset Papa nec episcopus: quia non haberet fidem quæ constituit acceptorem clauium. Deinde sequitur contra textum & sensum eorum: ꝙ nec Petrus claues acceperit aut retinuerit quia Christus dicit: ꝙ portæ inferi non præualeant aduersus ecclesiam uel fidem: quam tunc Petrus tenuit. At contra Petrum præualuit etiam ancilla hostiaria. Si itaq; illorum sentētia staret/necessaria omnino sequela sequetur/aut Romanos & omnes Pontifices oportere esse sanctos & habere patris reuelationem/nec esse carnem & sanguinem: aut eos non esse Ponti. nec habere claues. Nec uideo quid contra hæc dici possit: cum stet tam clarus textus ꝙ claues sunt datæ non nisi ei qui carnem & sanguinem non audit: sed patrem cœlestem hoc est sanctum & iustum in spiritu: alioquin oīs Pōt.

est Sathanas non sapiens quæ Dei sunt. At si hoc dicimus iam hæreticorũ nouorum & antiquorum donatistarum errorem renouamus: qui malũ episcopum non esse epm asseruerunt: quod absit a nobis qui sanctæ & iustę ecclesiæ ministrum impium & malum esse posse confitemur. Ita fit dum p hęc uerba uolunt ex Roma. Pontifice solum & omnem & uniuersalem Ponti. facere/nullum Pont. nobis relinquant: ut uideant quo stipendio scripturas uiolentent adulatores & ambitiosi. Reliquum ergo est Euangelium hoc loco nec ad Petrum/nec ad successorem eius/nec ad ullum episcopum aut ullum hominem singularem sed ad communionem sanctoꝝ quæ est ecclesia: hæc deinceps põt claues cõmittere/tum digno/tũ indigno. Indigno inq̃ coram Deo/quia nescit utrum dignus sit Deo. Alioqn/nisi dignus coram hominibus committere debet: Quare satis patere arbitror quãdo decreta quędam hunc textum ad Roma. sedem & Pont. trahunt non modo frigidissime quod modeste dixi/sed etiam contrarie sensui euãgelico uerbum Christi tractare/quod clarius faciemus quando ea inferius examinabimus. Interim de hac authoritete satis sit in summa dictũ: quod si cui claues arrogant̃ huic necessariam quoq; esse fidem Petri/ꝙ si fides Petri necessaria esse negabitur & claues esse ei datas cum utrunq; copulet & exprimat/imo fidem magis & primo quærat Christus. Quare non nisi de ecclesia Christum esse locutum clare intelligitur nec de una aliqua/sed qualibet in qualibet parte mundi.

Modestia Martini.

Ex his uerbis plures colliguntur stultitiæ. ¶ Prima ꝙ secundum nostram intelligentiam ex isto textu euangelii sequeret̃ ꝙ nullus malus Papa esset Papa: quia ista duo coniuncta sunt. Clauium traditio & fidei confessio ex reuelatione paterna: & propterea ille cui claues reddunt̃, debet esse talis qualis tũc Petrus. Huic stultitiæ occurritur ex sententia ut mihi uidetur melius sentientium, ꝙ uere clauium traditio & fidei confessio ex reuelatione paterna ita coniunctæ sint ut hæreticus uel infidelis Papa eẽ non possit: & si fuerit, hoc ipso desinat: neq; ideo sequit̃ ꝙ alioquin malus, nõ sit Papa: sufficit. n. si fides sit q̃uis informis & ita requirit̃ ꝙ sit qualis Petrus, tãtisper quoad fidem: nec tamẽ ita quoad fidem ꝙ debeat esse æqualis fides aut eiusdem meriti: satis enim est ꝙ fides & fidei confessio fuerit qualiscunq;, ẽt informis. Et hic est ꝙ unicum hæreseos crimen contra Papam admittit̃: ut in illum inuitum & quæri & damnari possit: quod latius patet apd̃ omnes. ¶ Secunda stultitia est: ꝙ inquis ex nostro intellectu sequi: ꝙ Petrus debuerit esse in confessione stabilis si datæ ei claues fuissent: quia dictum est inferi portas aduersus habẽtem claues non præualituras: & tamen præualuit in Petrum ancilla hostiaria. hæc autem stultitia plures filias secum trahit. Primam, qua non considerasti uerba illa euange. aduersus eam. Duplicem relationem habere posse: (ut ait Chrisost.) unam ad ecclesiam, alteram ad Petram. Per primam intelligimus ꝙ portæ inferi non præualebunt aduersus ecclesiam: & si ita intelligamus ut nobis liberum esset, nihil penitus concludis: quia non est dictum hoc, neq; ad Petrum, neq; ad Ponti. aliquem &c. sed expresse ad ecclesiam ut ex uerbis ita coniunctis patet. Per secundum intelligimus ꝙ non præualebunt aduersum Petram. Sed quia per petram etiam duo ibi secundum doctores sanctos intelligimus: uel Christum uel Petrum. Si Christum intelligimus, adhuc nihil concludis: quia contra xp̃m non præualuit totus infernus. Si intelligamus Petrum: ut intelligimus, quia & communiter sancti doctores ita intelligunt (licet August. magis placeat ut intelligatur Christus: de quo tamen proprio tractatu differam) & tunc facile multisq; modis respondetur. Primo enim (ut appareat secunda filia huius stultitiæ) ꝙ ancilla hostiaria non dicitur præualuisse aduersum Petrum: cum Petrus non perstiterit in negatiõe: quia præualere hoc importat, ꝙ uincere &c. Non. n. ꝑualuit Rex aduersum regem, ꝙ primo impetu fuerit supior: si demum non sequat̃ uictoria. Secundo ut appareat tertia filia. Magister ꝓmisit hoc Petro ꝓ illo tempore quo eẽt petra. i. caput & Põt. qd fuit post resurrectiõẽ: & tũc neq; ancilla hostiaria, neq; alia q̃libet inferi porta ꝑualuit aduersus eũ. & ita Hiero. exp̃sse notat his uerbis. ¶ Prudẽs

Pria stultitia ex uerbis Martini.

Scda stultitia

Pria filia pximæ stultitiæ.

Scda filia.

Tertia filia

lector inquirat quomodo post tãtam beatitudinem, beat⁹ es Simõ Bariona:&. tu es Petrus uerba
& super hãc petram &c.& portæ inferi &c.&tibi dabo &c.nũc audiat, uade pest me Satha Hier.
na.Sed si cõsideret Petro illam benedictionem & beatitudinem ac potestatem & ædifica-
tionem super eum ecclesiæ:in futuro ꝓmissam non in p̄senti datam intelliget, ædificabo
inquit super te ecclesiam meam:& portæ inferi non p̄ualebunt aduersus eam:& dabo tibi
claues regni cœlorum, quæ si statim dedisset ei nunq̃ in eo prauæ confessionis inuenisset
locum. Hæc Hiero. Ex uerbis hactenus apparet, ꝙ nihil cõcludis. At uideamus rursus q d
tu hic Martin⁹ p petram intelligas, ipsam.s.ecclesiam : qa aduersus ecclesiam portæ inferi
non p̄ualuerunt. Sic ergo euangelii uerba exponenda sunt ex noua theologia Martini. Tu
es Petrus.i. Tu es ecclesia. Et sup hanc petram.i.super hanc ecclesiam.ædificabo ecclesiam
meam. O nobilem architectum & magistrũ q xp̄i ecclesiam sup xp̄i ecclesiam ædificat:
idem faciens ædificium & fundamentũ:ut uel duo sint ædificia sine fundamento, uel duo
fundamenta sine ædificio. Et insuper prius agnoscat ædificiũ iam constructum q̃ sit ædi
ficatũ. Sit igiᷣ merito expositio talis anathema cum expositore suo & ostentũ omnibus
Tertia stul- qui illum uel illam sequunᷣ. ℭ Tertia stultitia est:qua adeo se cõclusit infœlix, ut cũ stu
titia. det hæreses aliquas fugere, in illas offendat uel coactus. Sic enim ex eius uerbis educiᷣ ꝙ si
ecclia indignum coram hoibus eligat, ille claues non habebit qa ecclesia tantũ sp indignũ
coram deo põt eligere, non aũt coram hoibus. Indignũ igiᷣ Pontificẽ coram hoibus ab ec
clesia electũ, negas esse Pontificẽ. hoc.n. manifeste ẽt sequiᷣ ex rõne tua. Si.n. deus(ut tu
concludis)nõ dat claues indigno sed soli ecclīæ confitẽti, qa fecit illã dignã. Multo ergo mi
nus istã facultatẽ habebit ecclia:q̃ longe min⁹ bona est ipso deo:q facit oriri solẽ sup bonos
& malos iustos & iniustos:& hæc uis argumenti ex euãgelio & uerbo dñi sumiᷣ. Per hæc
aũt satis patet ꝙ tuam potius q̃ contrariam opinionem tuo gladio iugulasti. Sed & magis
te ipsum. Scriptum est enim. Gladius eorum intret in ora ipsorum.

ℭ Disputatio.xv. sup tex. Io. ult. in illis uerbis. Pasce oues meas. ꝙ.n. ad Petrũ & successorẽ
eius non ptineãt ut sit sup totam ecclesiam ita considerat.

PRimo qa certissimũ est a Petro nullum ap̄loꝝ eẽ uel creatũ uel mis
sum: quare nec uerũ nec possibile est Petro oues esse cõmissas/ sed
ḡnali s̄nia oibus dcm̄: Pasce oues meas: nõ.n. dicit oẽs sicut ad oẽs
ap̄los dicit ite in orbem uniuersum & docete omnes gentes&c.

Pria stultitia. Quis ex tam paucis uerbis tot educi putaret stultitias tam ridiculas? ℭ Prima est: Petrus
nullum creauit ap̄lorum nec misit: ideo neq; uerum neq; possibile est Petro. Creditas oues
fuisse. O sequelam mirabilẽ: qa Pius tertius nullũ cardinalẽ creauit neq; misit: ideo non
Secunda. fuit Papa & cardinales non fuerunt sub eo; nec sunt sub leone qui ab eo neq; creati fuerunt
neq; missi. ℭ Scda est ꝙ tam confidenter ait: ꝙ Petrus neq; creauerit neq; miserit ullũ apo
stoloꝝ: p̄sertim ꝙ non miserit. An non est hæc negatiua Iuristatheologe q̃ est difficillimæ
ꝓbationis? An ualet forsan ista sequelã apud te? non legiᷣ misisse: ergo nõ misit? An putas Io.ul.
Tertia. omnia apostolorum gesta dictaue, scriptis reposita? nõ ne ait Ioã. Multa fecit IESVS q nõ
sunt scripta &c. ℭ Tertia: qa ueritas est, ꝙ Petrus mittebat omnes uel ipse sol⁹, uel cũ apso
rum collegio, uel p alios q in ptem sollicitudinis uocati erant: idq; satis ex scripturis cõstat
cum iam p illas ꝓbatum sit, ꝙ erat Papa princeps & caput ecclesiæ, idq;(si non aliud)satis
Quarta. est ad ꝓbandũ ꝙ omnia in ecclesia ab eo fierent siue p se siue quodãmõ p membra sua: ut
Dionysius ait. ℭ Quarta stultitia p illa uerba. Pasce oues meas. non intelliguntᷣ(inqs)oẽs
oues: qa nõ fuit dcm̄ oẽs. O Iuristatheologe q̃uo iuristarum regulam oblitus es qua aiunt 1.eccl:
indefinitas eiusmodi locutiones uniuersali æquipollere? Tantumq; præstare. Pasce oues Hier.
meas: quantum Pasce omnes oues meas: sicut legans bona sua, omnia legat bona : & uestes
suas: oẽs uestes. O obseruator diligens interpretũ scripturæ. An non Chriso. sic ait ad uer 1.Act.
bum. ℭ Petrus apostolus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accæpit. ℭ Num te apost.
Bernardus confundit ita in proposito exponens. Pasce oues meas; quas? illius uel illius po
pulos ciuitatis? aut regionis? aut regni? oues meas inqt. Cui non planum est non designasse
aliquas: sed assignasse oẽs? Et Martino soli nõ ẽ planũ hoc: uult.n.p p̄rupta & p̄cipitia sp
Martin⁹ cõtra ambulare ut tandẽ ruat. Alioqn dic tu nobis tãdẽ argute hõ: q̃s ergo oues reliqt Petro dñs Paul⁹
Martinũ. si nõ oẽs? Quere Martine istas oues. At(inqs)iudaismi oues. ut ait Paulus. z.ad Gal. Qui uerba
enim opatus est Petro in apostolatu circũcisionis operatus est & mihi inter gentes. At caue Berñ.
ꝓprimo ne inferius sis tibi ipsi cõtrarius; qui gẽtes potius & latinam ecclesiam commissam

Petro inquis, nunq̃ tibi ipsi constans. Deinde cum oues tantum iudaismi acceperit: cur mandatum dñi egreditur et gentes Paulo (ut tu inqs) creditas sibi arrogat? & peculiarit Rom. sibi oues uendicat? cur hanc Paulo facit iniuriam? immo & uerbo Dei? obsecro, ut puertas penitus oẽm rem. Dicito ẽt ꝙ Paulus ordinauit Petrũ ut Romæ p̃esset. ℂ Quīta stultitia quõ gnarus i scripturaꝝ pitia? q Paulum itelligis p apłatũ circũcisiõis, curã solũ ouium circũcisiõis accipe; & p magisterium gentium curam & ep̃atum gentiũ: cum solũ ad uerbũ doctrinæ & p̄dicationis illa dicta apłi ptineant, ut ex uerbis & re ipsa late patet: nec. n. quia Paulus magr̃ gentium, ideo ep̃s gentium; sicut neq; beatissimus Dñicus & Franciscus sanctissimus p̄dicatores gentium ob eam grãm fuerunt ep̃i, imo & recusarunt esse.

v. stultitia.

ℂ Sextadecima disputatio qua de subiectis uerbis suis sup tex. euang. Pasce oues meas colligunt non plures octo stultitiæ.

Hic fatet qđ toto opere negat.

Verum ego non possum satis admirari ꝙ tot ac tanti uiri contra tã expressas scripturas tam euidẽtes expientias oẽs oues Petro arrogãt: qui tñ unanimiter confiteri cogunt singulos apłos in suas sortes missos: & Paulũ de cœlo in apłatũ uocatũ. In qbus oibus quõ Petrũ adhuc oium pastorem asserere audemus q nullũ misit? presertim Paulũ ut ad Gal. 1. multis uerbis contendit? Illi inquit Marcus p̄fecti p̄dicauerũt ubiq;. Sequit ergo/uel Petro & successori suo non esse omnes xp̄i oues cõmissas aut oues quas non Petrus/sed Paulus & cæteri apłi pauerũt/ad oues xp̄i nõ ptinere quo quid blasphematius? Et sequeris. ℂ Si dicis. At uerbum xp̄i ad solum Petrum dixit. Pasce oues meas. Respondeo: nõ dixit oẽs oues meas. Alioquin peccasset Petrus si non oẽs pauisset solus sine cæteris apłis: peccaret etiam hodie Ro. Pontifex ꝙ non pascit nec pastores mittit ad turcas & alias p̄uincias. Quid aliud dicam? Ex isto uerbo nihil põt cogi aliud/ q̃ ut Petrus pasceret oues quæ fuerunt ex ouili iudæoꝝ: & sic nihil ad eum ptinet nec ad Ro. Pont. successorem eius/aut nõ ad solum eum ptinet. Quod ex apło Paulo Gal. 2. p̄bo: ubi Petrũ uocat apłm circũcisiõis/ & se apłm gẽtiũ. Ergo si qs ptinax eẽt/nulla ui cogi posset hoc uerbo xp̄i aliud intelligi q̃ pasturam ouium quæ fuerunt ex circuncisione.

Pria stultitia.

Adnotent itẽꝝ stultitiæ & obsecro numerẽt. ℂ Prima ẽ (cui tñ grãs ago, qm̃ igenuitati cuidã admixta ẽ) q̃ fateri uideris ꝙ sci oẽs expositores (sicut est) p hũc locũ cõcedũt curã Petro uniuersalem datam. An nõ stultitiæ est, cum concedãt omnes: ut tu solus sup oẽs tibi sapiens uidearis: & contra sapientis dcm̃ innitaris adeo uehementer prudentiæ tuæ cui nullum posueris modum. ℂ Seđa stultitia ẽ: modo asseris doctores ita tenere: supra negas: & p̄ducere ẽt illos ausus es quos aduersus te sciebas eẽ: sicut supra ostẽdimus, ut nunq̃ cesses tecum pugnare. ℂ Tertia est: ꝙ p̄ optima cõsequentia recipis q̃ est ridicula. Paulus nõ est creatus a Petro apłs: ergo sub eo non est ut supius notauimus. ℂ Quarta q̃ magis ẽt ridicula est & patẽtius falsa, ꝙ si Petrus solus sine aliis apłis non curasset oues sibi creditas idcirco peccasset. Vere. n. si nullo mõ curasset, peccasset; sed curans auxilio fratrũ in partem sollicitudinis uocatoꝝ non peccauit. Aliquin & xp̄s (fm te hominem impiissimum sic loquor) peccasset: qui per apostolos creditas sibi oues pauit atq; curauit. O hõ expers omnis prudẽtiæ & sapiẽtiæ. An nõ regnũ gubernat Rex: & si p alios multos hoc faciat? O Iurista theologe: an nõ ẽ iuris regula? q̃ discimus qui per alium facit p se ipsum facere uidet? O Theologe insignis: an te latuit, qđ in p̄posito ait Dionysius his uerbis. ℂ Is qui scdm nos summus est sacerdos, per suos ministros aut sacerdotes purgans aut illuminans, ipse dicit purgare & illuminare. ℂ Quinta est: ꝙ ais & Roma. Ponti. peccare qui non mittit pastores ad Turcas: quia non pascit eos. Nam quomodo paulinum Theologum te facis si Pauli dictum uulgatissimum nescias? ꝙ de his qui foris sunt non est nostrum iudicium. ℂ Sexta stultitia est, ꝙ ais Petro oues tantum circũcisionis commissas, ex eo qa dominus non dixit oẽs oues meas sed tm̃ oues meas, ita ut p inde sit: dicere oues meas ac oues circuncisionis tm̃. Cũ tñ ipse xp̄s dixerit. Habeo & alias oues: q̃ non sunt ex hoc ouili: & illas opor

Scđa stultitia
Tertia stulti.
q̃rta stultitia.
1. ecc. hier.
q̃nta stultitia
sexta stultitia
Io. 10

tet me adducere, & fiet unum ouile & unus pastor. Verbum igiť xp̄i irritũ & uanũ erit & Martini uerbũ stabit si deo placeat. ℭ Septima est ꝙ uerbũ Pauli ad Gal. 2. nõ intellexisti
vii. Stultitia. de quo ꝓxime disserui. ℭ Octaua est, ubi uelut in speculo nitidissimo cõspiceris q̃lis sis.
viii. Stultitia. Sic ẽt in ope ad Leonẽ contra Sixti decretũ te defendis: nec sine dei nutu ueritatẽ loquẽs. his uerbis. Primũ siqs ꝑtinax esse uellet: diceret. Proba' qđ dicis optime pater. O q̃ uere
Modestia Martini. sed ꝑter intentionẽ locut' es: nam nullus alius posset ullo mõ dicere, nisi q ꝑtinax esse uellet. Nõ te saltẽ pudet hoꝝ uerboꝝ? An in tua theologia liceat esse ꝑtinax? Quid ergo r̃ndebimus, qbus nihil restat, nisi fateri penitus qđ ais? uidelicet ꝙ si ꝑtinax esse uolueris nulla ui rõnis cogi Poteris: & nihil erit aliđ, nisi ꝙ eris ꝑtinax: & ꝙ in theologia nostra docemur ꝑtinaces hæreticos esse: & ꝙ ex legibus igni tradendi sunt (etsi hoc tibi uideať iniquũ) ut si rõne cogi nequeant, ignis tñ metu temporalis coganť. ꝙ si nec sic possint cogi: coganť tandem æterno. Aliud igiť ꝙ r̃ndeam si ꝑtinax esse uolueris ego certe non habeo. Putaui tñ hoc satis esse si quas aures audiendi habueris.

ℭ Vltima disputatio sup quibusdam eius considerationibus ex eodem tex.

Mali Põt. sub iudicio dei sunt. M Vlta postremo iactas ad iniuriã Ro. Pontificũ: nec ꝑtãtem eoꝝ sed abusum potius carpens: q̃ idcirco ad me ut dixi nõ ꝑtinent uel ut defendã, uel ut agnoscã. Vnum scio, & ipsi iudicem mecum habent: duriusq; cũ illis ageť si fuerit mali. Sicut scriptum est. Iudiciũ durissimũ in his q p̄sunt fiet. Exiguo. n. concedeť misericordia. Potẽtes aũt potẽter tormẽta paciẽtur. Interim deus agit. Mitto ẽt q̃ in frẽs mẽdicantes iueheris: ne ꝓprias ꝓsequi uidear iniurias. Solũ ꝑstringam paucula q̃ rõnum figurã habere uideãť. Sap. 6
Prima cõsideratio Martini rephendiť. ℭ Primo dicis p illa uerba pasce oues meas: solã importari pascẽdi curam & non primatũ p curam aũt pascendi solam p̄dicationem uerbi intelligis. Hæc. n. uerba tua sunt.

Primum pascere non significat id quod esse primum aut principem nisi noua grammatica usus dicas. Si diligis me pasce oues meas idem sit/ꝙ si diligis te esto primus super ecclesiam totam: ideoq; ex ip̄o nihil aliud ꝓbať q̃ ꝙ Ro. Pont. debet prædicare doceręq; uerbum Dei.

Attñ primo sci doct. nõ sic putãt: nã & Chriso. ita exponit: Pasce oues meas: i. loco mei ꝓpositꝰ esto & p̄sis fratribꝰ tuis. An est noua grãmatica Chrisostomi Martine? an potiꝰ tua noua qđ est. n. p̄esse fratribꝰ suis: an idẽ ꝙ p̄dicaŕ: an potius idẽ ꝙ esse primũ & principẽ. Scđo cõis snia est. Pastoris uerbo tria significari doctrinæ traditionẽ: ultæ exẽplum: & deide correctionẽ. Non. n. pascit q errantes oues nõ corrigit. Tertio expientia ꝓbat hoc. Quarto uel ipsa pastoralia isignia hoc declarãt: ad q̃ te remitto ut ĩde discas. Sed nihil miꝝ si id negas
Secunda cõsideratio rephendiť. qđ metuis: & destruere id moliris a quo ne destruaris formidas. Baculũ. s. & uirgã pastoris. Sed uis non timere uis nõ formidare ꝑtãtem? Audi Paulũ: bñfac: reuertere in ouile: & eris tutus ab omni uirga & baculo. Sed ꝓsequor qđ cæpi. ℭ Scđo dicis ꝙ Deus non præcepit Petro ut pascat nisi prius interrogato an amet & accepto responso: ita ut hæc duo coniuncta sint, pascere & diligere: ita quidẽ ut si nõ diligit ꝓpter hoc uerbũ xp̄i pastor non sit. Quod his uerbis specialiter concludis.

Hæc uerba si Ro. Pont. aptať sequiť irrefragabiľr. Doceat uerbũ: aut si nõ doceat nihil ad cũ ꝑtinet. Verũ magis obserua. xp̄s nõ ĩponit pasturã Petro. nisi priꝰ diligat. Obsecro te qđ hoc est? nõne seqť ꝙ si ñ diligat ñ sit audiẽdꝰ? Atq; qs nos certos faciet đ amoŕ pastoris? Dubitabimꝰ ergo quẽ nã audiamꝰ?
Nota blasphemiam. nã si audire nobis pastorẽ necesse ẽ/ẽt amare illi necesse ẽ: aut si amare xp̄m nõ est necesse/nec audire pastorẽ necesse est: cũ utrũq; xp̄s copulauit: nec pasturam nisi amanti cõmiserit. ℭ Et post tãdẽ ita cõcludis. ℭ Igiť hoc effecimus ꝙ ista authoritate nihil ꝓbať nec ualet ad ꝓbandũ primatũ. Si ãt aliqđ ualet nũc hoc urgebit: nõ esse ep̄m in ecclesia qui non doceat &c.

Hæc ueritas est: illis uerbis pasce oues meas. Datam Petro pascẽdi ꝑtãtem: nõ qa pascere significet ꝑtãtem hr̃e: sed qa p̄supponit ꝑtãtem: cum. n. nemo pascere posset nisi ꝑtãtẽ acciperet: qs tam crassi iudicii sit, ut pcepta pasturæ opa a dño non colligat ꝑtãtem datam, sine qua pastura esse non posset? Duo igiť sub illo uerbo pasce. concluduntť actus pascendi explicite: & ipsa pascendi authoritas implicite, sine qua actus talis esse nõ posset. Authorita

ti aũt dilectio non cõiungit a dño.sed dũtaxat actui pascẽdi sigs.ergo nõ diligat & q̃rat
de ptãte pascendi.R̃ndebit recte:pastor est authoritatẽ habet.Si uero q̃rat utrũ pascat ne
gabimus pascere,qa non diligit.Quod ut exẽplo scripturæ comprobemus.Credit ex cõi
Lu.22 theologoꝝ s̃nia q̃ illis uerbis.Hoc facite in mei cõmẽoratione.Cõstituerit dñs sacerdotes
discipulos suos.& authoritatẽ tribuerit cõficiendi sacr̃m:neq; ob aliud ,nisi qa actũ ibi cõ
memorat q̃ sine ptãte eẽ nõ poterat.Præcipit tñ seu hortat q̃ in memoriã sui fiat quotiẽs
fieret.Finge mõ quẽpiã sine eiusmodi cõmemoratiõe id agere:nunq̃d ppea minus cõfece
rit?Absit.qñ uel ipsi hæretici cõficere possint,si mõ illud agere intẽdant qd̃ eccl̃ia agit.Ec
ce ergo q̃ illa adhortatio siue pceptũ illis adiunctũ uerbis q̃bus ptãs data est,si seruatũ nõ
fuerit non obstat ptãti:sed tãtũ actũ malũ reddit,ex pte nõ seruãtis.Adde & aliđ.Dñs illis
Mar.19. uerbis pdicate euangeliũ &c.Proculdubio ptãtem pdicãdi dedit.Finge mõ puta Iudã Sca
rioth unũ ex illis,nõ euãgeliũ,sed eius loco fabulas pdicasse aut ẽt nihil unq̃ pdicasse.Pu
tas ne tu q̃ ptãte ppterea caruerit?Absurdũ hoc & hæreticũ.Ita tandẽ i pposito dũ pascer
re iubet Petrus p intelligit iam cõcessa authoritas sine qua pascere nõ posset.Nã & ex iu
ris regula quam miror Iuristatheologum nõ meminisse,habemus:q̃ q̃ aliq̃d concedit,&
illud sine quo id cõcessum,explicari non posset.Modo dilectio nõ authoritatẽ reddit con
ditionatã aut qualificatã,sed actum tñ:ut.s.non diligat,non pascat,aut non bñ pascat:non
aũt pascendi authoritatẽ non habeat,aut ppterea pastor nõ sit:q̃q̃ hoc uerbum pastor (ut Pastor æquoce dicitur.
declaremus oĩa ppter impitos calumniosos)æquoce dr̃ interdũ.n.p eo q̃ bene pascat:si
cut in euangelio.Saluator noster ait .Mercenarius aũt & q̃ non est pastor &c.Proiẽdẽ.n.ac
Io.10 cepit ibi, non pastorem & pastorem nõ bonum: ut ipse tex.declarat cũ supra cõiunctim di
xisset.Bonus pastor ponit aĩam suam p ouibus suis Mercẽnarius aũt & q̃ nõ est pastor &c.
Sic & xp̃ianus uulgo æquoce dr̃ ,p xp̃iano simplr̃ q̃ baptismi sit caractere insignit⁹ & p eo q̃
xp̃ianæ uiuat & ut ait Hiero.q̃ paratus sit mori p xp̃o.Nihil igit iam ex argumento tuo cõ
cludis nisi qd̃ fatemur & dolemus sic esse :eos q̃ non dilexerint malos pastores esse & iõ
non dignos pastoris uel titulo uel officio sed mitra obprobrii & contumeliæ: q̃ uero seq̃
ris non debere audiri:repugno & assero esse euidentissime contra uerbũ xp̃i dicentis q̃ di
cũt facite q̃ aũt faciũt nolite facere.Quod uel pueris põt iam notũ esse.¶Per q̃ oĩa late cõ
stare posse arbitror q̃ fueris in scis scripturis:magnus in q̃bus tantope gloriaris & in patrũ
doctrina.Supest mõ ut ad tuas accedamus quaspiã authoritates quas introducis p blaphe
miis tuis.Deinde ad rõnes pcedemus Libro aũt sequẽti de decretoꝝ frigiditate disputabi
mus,& supremo Papæ iudicio ac de summa eius circa indulgentias ptãte:ut totã doctrinã
tuam quoad Papæ potestatem attinet,penitus euertamus.LAVS IESV, ET MARIAE

¶Confutatio erroꝝ Martini ex prima authoritate ab eo collectorum.

PRimo pducit Hieron.ep̃lam ad Euagrium.Vnde hãc Martinus conclusionem
ad litteram extorquet.

Hieronymus nõ mõ ep̃os æquat inter se:sed & p̃sb̃ros ep̃is cõparat.

Et qa ista durissima etiã primo aspectu erat cõclusio,ideo uir astutus multis foliis.i. uer
boso sermone contegere uoluit, producẽdo ad uerbũ Hiero.ep̃lam: quã ego data opera
omitto ne frustra folia impleam ,p̃sertim cũ & in decreto habeat.c.legimus.dist 93.Per
stringã aũt eius s̃niam summariã paucis cõclusionibus.¶Prima est:ad qd̃ uniuersa illa tẽ
dit ep̃la:q̃ p̃sbr̃ maior ac dignior est diacono.Ex hoc aũt nihil seq̃ uidet cõtra primatum
Ro.eccl̃iæ.Nisi forte Martinus in noua aliqua consequẽtia p more suo hoc dephenderit.
¶Scd̃a est:q̃ iidem ab initio erant ep̃i q̃ & p̃sb̃ri,in eũ sensum quẽ declarabo:neq; ẽt hinc
uidet sequi aliq̃d contra primatum ecclesiæ Ro.seu Ro.Põtificis.¶Tertia ẽ q̃ Petrus &
Ioãnes & Paulus p̃sbyteros se appellabãt:Sed qd̃ sequit ppterea?Nam & Papa p̃sbr̃ est &
comp̃sbyter meus est. Quis neget?At inq̃t Martin⁹ nõ appellabant sc̃issimi ac b̃tissimi nõ
Põtifices, ñ Papæ, & his titulis tã p̃grãdib⁹ & excelsis:Quid tũ?An nõ cõuenissent Petro ut
pastori talia noĩa?Sed qd̃ scimus nõ fuisse eis oblatas eiusmodi appellatiões cũ & diuinus
a Dionysio dicat in princ.eccl̃iasticæ hierarchiæ?Obsecro repheñde ẽt Dionysiũ & illũ di
cito insup adulatorẽ.Quin ẽt Aug.& Hiero.q̃ se iuicẽ sc̃issimos & b̃tissimos appellabãt &
eiusmodi titulis,nedũ sũmũ Põt,sed & quoslibet ferme ep̃os honestabãt.Stulte igit nimi
umq; inuidiose & stomachose sup his cõtendis,minime q̃dẽ dignis,ut aliq̃n tãq̃ ab hoĩe p
fecta xp̃iano legãt .¶Quarta ẽ:q̃ ad schismatis occasionẽ tollẽdã,(qa.s.iidẽ erãt præsby
teri & ep̃i)ex cõi placito i unũ de seipis cõsentiebãt:q̃ sol⁹ ep̃i curã ageret.Ex quo seq̃ duo
uident:Et q̃ nullus est dei uerbo ep̃s sup alios sed electione p̃sbyterorum , qui alioquin

erant æquales. Et q; ob hoc episcopi a præsbyteris non diuino sed humano iure distinguantur. Sed hic Hieronymi locus exigit intelligentiam. Plura enim diligenter sunt aduertenda. Primum id quod ait, eosdem fuisse episcopos olim qui & præsbyteri sane sic

Hæresis Martini.

accipiendum est. non q; idem episcopatus & psbyteratus esset gradus: ut Martinus consentit cum aliis hæreticis. Absit enim a Hieronymo blasphemia. Sed q; hi duo gradus in eandem concurrebant psonam, ut nullus esset presbyter q non etiam eps. Alioquin non solum contra ueritatem & Dionysium: sed etiam contra seipsum diceret: q hos grados clare distinguit in sequenti paulopost epla, ubi hoc agit. Secundum aduertendum est: q; Hiero. de aliis epis loquit præter Petrum q; selectione præsbyterorum fierent. Petrus enim nunquam secretus est ab aliis epis aut presbyteris hominum uoluntate: sed uerbo dei. Hoc enim manifeste ait Hiero. super epistola ad Galathas his uerbis. ¶ Dominus unum ex xii. elegit ut schismatis tolleretur occasio. Ecce q; nõ a præsbyteris electus est: ut schismatis tolleretur occasio sed a domino. Tertium aduertendum est: euidenter etiam falsum esse Episcopos diuino etiam iure non semper præsbyteris maiores fuisse, sed iure tantum humano: sicut dog

Hæresis Martini.

matizat Martinus. Non enim ppterea confusio graduum erat, q; in eandem ut diximus concurrebant psonam. Hoc igit solum humano instituto esse cœpit, ut ad schismata tollenda, non in quolibet psbytero epalis maneret cura: sed in eo tantum, q in qualibet ecclesia ab ipsis de se ipsis eligeret præsbyteris: & in hoc itellectu dici potest humano iure epos psbyteris maiores, ablato potius a presbyteris gradu q collato epis. ¶ Quinta est q; ex Hieronymi uerbis (q mox pducam) fieri uidet: ne Ro. ecclesia eiusue eps cæteris sit superior. Sed ut sanius Hieronymi mens ac medullitus expliceretur: quod a paucis factum legi. Sciri oportet, totam illius epistolæ qõnem hic sistere, utrum diaconi præsbyteris maiores sent. Quidam enim fatui fatua loquentes (ut ille inquit) hoc asserebant: argumentabant autem

Pro itellectu eplæ Hiero.

sic. Aut quod sentir Ro. ecclesia sentire & aliæ debent, aut non. Si non: ergo diuersa sit ueritas euangelii in ecclesiis. Si sic: & Rom. ecclesiæ consuetudo est (dicebant illi) ut diaconi honorabiliores essent: ergo & hoc esse debet apud alias. Sed ad hoc respondet Hiero. (ut more logicorum loquar.) ita formaliter: Fateor primũ uobis: q; eadem euangelii ueritas tã Romæ q alibi, et est, & esse debet. Nec (hæc sunt uerba Hieronymi) Altera Rom. urbis ecclesia, altera totius orbis æstimanda est: qa unum xpm adorãt, & unam regulam ueritatis. Ita quidem ut sicut aliæ ex euangelica ueritate habent præsbyteros maiores diaconis, ita & Rom. hoc habeat ecclesia. Scdo: nego (inquit Hieronymus) uobis istam Rom. ecclesiæ consuetudinem. Nam (& hæc, sunt uerba Hieronymi.) In ecclesia etiam Ro. præsbyteri sedẽt stãt diaconi. Quod aũt ibi psbr ordinet ad testimoniũ diaconi, est unius urbis cõsuetudo. (Timuit dicere Ro. ecclesiæ Hieronymus: ne qcq ledere eius dignitatem uideretur. Dixit unios urbis.) At orbis maior urbe est, ac si expressim dicat. Ista Rom. consuetudo, quæ etiam ex paucitate illorum diaconorum uenit, ut honorabiliores uiderent (quia omne rarũ carum) authoritatem idoneam non constituit: sed potios consuetudo orbis attendenda est: ut rectius existimetur q; longe plures obseruant. Nam & beatus Ambrosius ita scribit prudenter euitans Rom. ecclesiæ similem consuetudinem. Cupio (inquit) sequi Rom. ecclesiã: sed & nos sensum habemus. Ergo inquies tu Martine Rom. ecclesia non habet ius super alias, si eius cõsuetudinem spernere liceat. Respondeo Iurista Theologe: ut ibi in dicto c. legimus dist. 93: rectissime notat glossa. Quædam est consuetudo Roma. ecclesiæ quam Papa uolt esse generalem, & hanc nemo dubitat ligare omnes ecclesias. Quædam uero

uerba Hier.

uerba Hier.

uerba Hier.

uerba Amb.

Trita sũt apd Iuristas.

est specialis: & hanc non est necessarium extendi: quia Papa non uult: hoc euidenter Iulius Papa in. c. nolite. & ibi glossa. hoc Innoc. in. c. quis nesciat plane docent, & ideo nih l Hieronymus adhuc, pro Martini blasphemia. ¶ Sexta est ubicunq; episcopus fuerit (inqt Hieron.) siue Romæ siue Eugubii, eiusdem est meriti & sacerdotii. Potentia diuitiarum, & humilitas paupertatis, uel sublimiorem, uel inferiorem non facit. Ex quibus uerbis uidetur inter omnes episcopos probari æqualitas. sed non sic est. Ex his enim nihil aliud potest colligi, nisi quod sæpius professi sumus. Ex locorum uarietate, aut diuitiarum abundantia (sicut carnales & animales homines putant) nõ fieri episcopos maiores. Et quotiens etiam nos diximus? Ex solo & loco Romano, Ro. ecclesiæ dignitatem seu Ro. Põtificis eminentiam non procedere? Quis hoc neget? At uero q; Romana ipsa ecclesia ex rom. episcopi celsitudine, non fiat maior: non extorquebit a Hieronymo Martinus: nec Hieronymus probabit in æternum. Nulla de hoc apud Hieronymum quæstio, ut satis ex eius authoritate plerisq; locis constat: sicut late produximus. Audes postremo hominum audacissime etiam Cyprianum adducere ab Aug. citatum in lib. z. de unico bapt. c. ii. cuius authoritatem contra Romanæ ecclesiæ primatum; & pro æqualitate omnium episcoporum opponis his uerbis.

Hic Gloriosus Martyr Palam cõfitetur tyrannidem esse ab uno Episcopo cogi alios ad obedientiam. ℭ Et tandem propter hoc unum dictũ concludis miserrime hominum his uerbis. Omnes episcopos esse æquales.

cypr. epla.3 Scin tu Martine qd hic Martyr Gloriosus confiteať & uere Palam, De Ro. Ecclesia? Hæc uerba eius cõtra hæreticos & schismaticos quosdã. ℭ Post ista adhuc insuper Pseudo episcopo sibi ab hæreticis cõstituto nauigare audeãt: & ad Petri Cathedrã atq; ecclesiã principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, a schismaticis & ꝓphanis litteras ferre &c. Ecce ergo ꝙ Principalem appellat Ro. Ecclesiam. Cyprianus, nõ æqualem homo calumniator ex Ro. Ecclesia unitatem sacerdotalem exortam ꝑdicat. Et tu mille hoc blasphemiis impugnas ꝓpterea quia Sancti Pontifices dixerũt, ut sequẽti libro liquebit. Quod uero uocat tyrannidem, epm super episcopũ exercere iurisditiõem: manifeste de aliis post Petrũ loquitur, & de his qui ullo modo subditi nõ essent quod latius ibi patet. Audes etiã dicere ꝑtasse Aug. cũ Cypriano oẽs episcopos æquales esse? Sed ualde dubito nunqd ex imperitia, an magis malitia pecces. Extremũ .n. est quodcunq; sit: Et quõ non legisti Patrem tuũ August. cõferentem Cyprianum Petro his uerbis. in lib. 2. de unico baptismo. ℭ Puto ꝙ si ne ulla sui cõtumelia Cyprianus episcopus Petro Apostolo cõparatur quantum attinet ad Martyrii coronã. Cæterum quis nescit illum apostolatus Principatũ cuilibet epatui præferendum? Audin Martine Augustinũ? Principatum Petri cuilibet episcopatui præferendum ait. Sed de uobis dicitur. Aures habent & non audient.

Martinus nescit.

epla 4 ℭ Producis secũdo Cypr. authoritatem circa epi electionem. Exẽplis .n. diuinæ scripturæ eam electionem cõmendat, quæ Plebis maxime iudicio fieret. O Martine, An putas te nõ intelligat Thomista ꝙ moliris scissuras? ꝙ Plebi te & doctrinam tuam studes cõmendare? Sed hic ego protestor nõ loquor de eo quod fieri deceat: nõ disputo quis melior ritus; sed tantũ de potestate Papæ cõtra id quod tu serpens maledicte euomuisti his uerbis.

Sit itaq; ritus hodiern⁹ q̃lis esse põt: mõ Ro. Põtificẽ nõ iure diuino id posse putem⁹: ne tot sæculoꝝ scõs & Martyres cõtra ius diuinũ egisse dãnem⁹.

O mirabilem Theologum. Quater .n. in tam paucis uerbis stultus es. ℭ Primo tecum pugnas. Si .n. talis epi electio quã Cyprianus cõmendat iure diuino sit, ut eligat Plebs: quõ superiore Hieronymi authoritate cõclusum est per te, nullã episcopi electionẽ iure diuino esse? Sed tantũ humano, cæpisse Præsbyteros unũ de seipsis eligere? ℭ Secũdo indocte arguis, ut ex uerbis tuis colligiť. Si iure diuino esset iste ritus eligẽdi: Ergo sancti & Martyres aliter olim seruãtes egissent contra ius diuinũ. Stultæ sunt hæ sequelæ tuæ. Plenitudo enim ꝑtãtis Papæ iure diuino est super oẽs. Vnde quodcunq; obseruetur circa epi electionem ipso uolente, minime erit cõtra ius diuinum. Potuisset ergo ẽt tunc ꝓhibere ritum illum si uoluisset, sicut & nũc prohibet: ꝙ si eo ꝓhibente sancti illi & Martyres quos tu ais potestati restitissent: pessime fecissent. Sed quia nõ ꝓhibuit iure & legitime procedebant ex eius cõsensu electiones. Nunc uero quia aliter Papa fieri uult, aliter quoq; obseruãdũ est. potest enim. At nõ ita debet. Ego neq; laudo neq; improbo: nõ ẽ hic locus. Sed dico & clamo, ꝙ põt. Et siquis contradicat Anathema sit. ℭ Tertio iterum tecum pugnas. Mõ .n. Papam sic posse facere humano iure saltem fateris. Modo aũt talem a Cypriano cõmẽdatam electionẽ iure diuino esse uideris cõtendere nec fas Papæ circa illam quicq̃ mutare. ℭ Quarto nunq̃ potes aliqd fideliter ꝓducere. nõ .n. ibi in Plebis manu esse omnino electionem Cyprianus cõmendat: sed in Plebis præsentia & cõscientia fieri debere. quod ibi satis patet. Sed tu Plebi gratificari studuisti. Rectius aũt si studeres Deo summo cõciliari: & pœnitentia, in eius gratiam redire.

Pria stultitia

Seda stultitia

Tertia stultitia.

Quarta stultitia.

ℭ Producis tertio auth. Greg. & Pelagii & Aphricani concilii: qui nil aliud dicunt nisi ꝙ Ro. Pont. nõ debet appellari uniuersalis, unde sequi uidetur ꝙ ad eũ cura uniuersalis ecclesiæ non pertineat. Sed anteq̃ hoc nodi tibi dissoluam: reddes tu mihi plurium rationẽ quæ dixisti. Principio enim sic ais.

Greg. lib. iiii. Regesti. Epistola. xxxii. Licet ꝑ authoritates illas. Pasce oues meas. & Tu es Petrus &c. Petro Apostoloꝝ principi totius ecclesię curam a dño cõmissam dicat: tñ in hac cura nullũ epm ei successorem ꝑatiť.

Duo igiť Gregorius ait, ut putas. ℭ Primum ꝙ per illas auth. Tu es Petrus &. Pasce oues meas &c. Totius ecclesiæ cura cõmissa est Petro Principi Apostoloꝝ. Cur tu igiť toto opere id negas? Quid ad Gregorii authoritatem? An forsan incipiet etiã esse Gregorius ambitiosus, ut Beatiss. Leonem fecisti? De quo tñ suo loco. Nam quid aliud potes dicere? cũ si Gregorio credendum est coactus sis fateri Euangeliũ te nescire. Quippe cum Greg. ita

Nota Martine Grego. ait Euang. te nescire.

dicat. ¶ Cunctis Euangeliũ scientibus liquet: φ uoce Dominica scõ & omniũ Apostolorũ
Petro Principi totius ecclesiæ cura cõmissa est. Ipsi qppe dicit Petre amas me &c. Quid
hic respõdes? Aut uanus & falsus Gregorius est: aut tu nescis Euágeliũ. ¶ Secũdo ais Gre-
gorium dicere. Ro. Pont. nõ esse in uniuersa cura successorem Petri. O bone uir falsarie.
Vnde hoc sumis? Quãdo unq̃ Greg. dixit? ubi? quibus uerbis? Immo contrarium & facto
Lib. 4. Regesti. & uerbo ꝓbat. Verbo quidẽ: nam ad Gaudentium Nolanum Epm his uerbis. ¶ Festus ca
puanæ ecclesiæ eps de hac luce migrauit. Curæ nobis fuit, q̃ uniuersis ecclesiis a nobis ipen uerba
ditur ad fraternitatẽ tuam præsentia scripta dirigere. Nota uerba Martine. Curã inquit Greg.
Gregorius a se, uniuersis ecclesiis impendi: uniuersis inquit: Nota. Facto uero: quia semp
ꝓ uniuersali Pastore se gessit in uniuersi orbis ecclesias, Asianas, Aphricanas, Græcas, etiã
primarias ipsas: Alexandrinã, Antioch. Constantinop. Hierosolym. Imperando, iudican-
do, corrigendo, in omni censura & iurisditione: quod ex toto eius Regesto q̃ latissime pa-
tet. Immo bone uir in illa ipsa Epistola quã tu ꝓducis, quãq; ad Io. Cõstantinop. episcopũ
direxit, nõne cõstat φ censuram ac iudiciũ in eũ seuerius cõminatur si in ea temeritate no-
minis & arrogãtia persisteret? Nõne sunt hæc et Greg. uerba ad eũdem, ꝓ principatu Ro.
Ecclesiæ, & egregia & notanda? ¶ De Cõstantinopolitana ecclesia quod dicunt: quis eã du uerba
bitet Sedi Apost. esse subiectam? tñ siquid boni uel ipsa uel altera ecclesia habeat, Ego etiã Greg.
minores meos quos ab illicitis ꝓhibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus. n. est qui se in
eo primũ existimet, ut bona quæ uiderit discere cõtemnat. Et iterum abũdius. ¶ Nam φ
primas Bizancenus Sedi Apost. dicit se subiici: nescio quis ei subiectus non sit, siqua culpa uerba
in Epis inuenit. Cũ uero culpa nõ exigit, oẽs ſm rõnem humilitatis æquales sumus. Greg.
¶ Quid his uerbis manifestius? quid factis notius? Quomodo igit id sibi dicto factoq; &
ꝓbat & arrogat Gregorius si putat & asserit nõ licere? Arqui inquies, Cur igitur nõ uult
uocari uniuersalis, si cura ad eũ uniuersalis pertineat? Age dissoluamus hoc iam, anteq̃ tñ
in lumbis tritaui tui esses, a Beato Thoma facile resolutũ. Quid aũt si primo diceremus;
postq̃ tu aduersus te Gregoriũ nõ recipis, nec nos recipere cõtra nos? Victes æquissimæ le
gis æquitate. Quod quisq; iuris in alium statuerit ipse eodẽ utatur? An nõ est iniquissimũ
eiusdẽ authoritatem ualere in alios uelle: in se nõ uelle? Aut quid si abste callidius instru-
Pro modestia Martini uerba ei⁹ modesta. cti, diceremus confictam illam etiam aliquã paleam Gregorii noĩe? aut a notario quopiã
insulso, Bellua, Porco, Adulatore, Impio, Scænico, Poetico, Gregorii decretis appositam?
Sicut tu ais de Anacleti Nicolaiq; decretis? Sed absit ut imitemur impietates ac stultitias
tuas. Absit ut Doct. Sanctiss. Gregoriũ nõ penitus recipiamus. Quasi uero cogamur, sicut
tu, in eiusmodi angustias: aut quasi retorquere illũ in te, & indissolubiliter, nõ ualeamus:
Immo ualemus Martine? Etenim sic tu arguis. Greg. negat Ro. Pont. dici uniuersalẽ: ergo
negat pertinere ad eũ curam uniuersalem. Ego uero per eundẽ Gregoriũ sic nunc arguo
contra te. Grego. Pariter ibi negat Petrum dici ulem: & tñ ad eum uniuersalem curã spe-
ctare abunde fatetur: ergo nõ eius mentis Gregorius est, ut per hoc φ neget Pont. dici uni
Ro. Pont. nõ dicitur ulis. uersalem, neget cõsequenter ad illum curã pertinere uniuersalẽ: nisi fateamur Gregoriũ
sibi eodẽ loco cõtradicere. At inquies, cur ergo negat uniuersalis Eps, si cura ab eo uniuer
salis non negatur? Vis hoc doceri Martine? Audi si uis. Duplici dicitur intellectu uniuer-
salis Eps. Vno, φ ad eum cura uniuerse ecclesiæ pertineat: & in hoc sensu, Si Greg. aut con
cilium: immo uel Angelus de cœlo. Attende quid loquor: Ro. Pont. dici uniuersalẽ neget
Anathema sit. Nõ negat Gregorius hunc sensum Martine, non negat inq̃: immo & facto &
uerbo plane asserit. Alioquin cur noluisset dici, quod esse uoluisset? Cur nomen propha-
num, si res noĩs cõueniat? Cur Petrũ negasset dici uniuersalem, quem tñ diceret uniuersa
lem? cũ ad eum curam ecclesiæ uniuersam dixerit pertinuisse? Cur tam sacrum Calcedo
nense cõcilium Beatiss. Leoni (ut ibi fatetur Gregorius) obtulisset hoc nomẽ? Cur nõnul-
li etiã Sancti Pont. nõ tã subtiliter uim noĩs ponderantes: illud sibi attribuerunt? Sicut de
S. Victore & S. Eleuterio legitur, & aliis quos in egregio suo tractatu notat Car. Turrecré?
Alius igitur sensus est, ſm quem tam Petrum q̃ Ro. Pont. dici negat uniuersalẽ: quatenus
s. ista appellatione cæteri oẽs excluderentur, ita ut nullus præter ipsum diceretur Eps: &
nullum (saltem post se) cõpareretur. Et in istum sensum abhorruit hanc uocẽ Gregorius,
& alii modesti Pont. qui hanc recusarunt appellationem, dicentes (ut ex uerbis Gregorii
eleganter sumitur) φ qui dicitur uniuersalis: ipse solus honoratur & cæteri uident exclu
di. Et quid mirum φ eadẽ appellatio, in unũ sensum licita: ꝓhibita sit in aliũ? uis exẽplũ
de scripturis? Accipe. Prohibet dñs uocari quempiã Patrem & Magistrũ, his uerbis: Et pa
trem nolite uocare uobis super terrã: Vnus est. n. Pater uester qui in cœlis est. Nec uoce-
mini Magistri: quia Magister uester unus est Christus. Cur pceptum hoc non seruat scri-
ptura quæ Abraham Patrem multarũ gentiũ noĩat? an scriptura soluitur? cur totus mun

dus & sancti Dei hoies non custodiunt hoc mãdatũ:an peccant? Quid ad hoc dicendũ homo plene scripturarum? nisi q in unũ sensum illæ appellationes phibeant, cõcedunt in alium. Prohibent.n. quatenus summo uero q dño, & Patri & Magistro derogaret. Nemo.n. oino aut Pater aut Magister: sed ualde modica participatione & tanq̃ ministri & instrumenta sunt qui sunt: sicut ait Pau. Ego plantaui Apollo rigauit. Deus aũt incremẽtum dedit. Nõ ergo mirum si dici Papa possit uniuersalis in unum sensum, sed non recipiat ppter alium sensum absurdum: sicut latius declaratum est. Nõ omittam tñ conclusionem quam facis ex Gregorii uerbis. Hæc sane est.

Cur Paulus gentiũ Magister noiat?

Pau.

Perspicuũ est hunc Gregoriũ qui se cunctorũ sacerdotũ seruũ potius q̃ dñm uocat & Seruũ seruorũ Dei nõ credidisse Ro. Põt. Petri successorẽ esse: ut q abhorreat Princeps sacerdotũ & epõrũ dici cum illũ Principẽ Aplorũ dicat.

Perspicuũ inquis? O impudentiã intolerabilẽ, O inscitiam incredibilẽ: quia Seruorũ Dei seruũ se maluit subscribere, idcirco se negat Gregorius Principẽ Epõrũ: quod ex humilitate fecit, tu ad iuris necessitatem trahis. Ergo ista rõne, postq̃ nõ satis fuit æquasse Ro. Põtificem cæteris epis: immo & oibus præsbyteris cõtende q Ro. Pont. sit seruus tuus, qm̃ tu seruũ Dei te facis. Nã ita se quilibet Pont. subscribit Seruus seruorũ Dei. Quis uero durare possit in tot insaniis? Sed audi ẽt Greg. ne fatui crederent q ipse per istã appellatiõem. Seruus seruorũ ptãtẽ dimitteret qd ad Mauritiũ Augustũ scribat. ¶ Ego inquit cũctorũ sacerdotũ, seruus sum inq̃tum ipsi sacerdotaliter uiuunt: nam qui cõtra oipotentem Dñm per inanis gloriæ tumorẽ & cõtra statuta patrũ suã ceruicem erigit: in oipotenti Dño confido quia meam sibi nec cũ gladiis flectet. O gloriosum Pont.

Nota Grego. Martine.

¶ Producis ultimo nobis uerba Christi. Luce. xx. ubi sic ait. Qui maior est uestrum fiat sicut minor: & qui præcessor est sicut ministrator. Nam quis maior est qui recũbit, an qui ministrat? Ego aũt in medio uestrum sum sicut qui ministrat &c. Deinde ẽt Marcũ citas, ut impleres folia laicis tuis in eo q præcipit humilitatem dominus, statuens puerum corã se: & in eo q filios Zebedei increpat: quorum alter ad dexteram alter ad sinistram locũ postulabat. Et ita incipis.

Audiamus iam ipsum caput omnium: qd super huius Monarchię statu diffinierit. Nam hic præscius futurorũ quæstionem hanc primo omniũ, & dedita opera dissoluit: & tot adhuc sæculis sup ea certatur, quasi uerba Christi sint fumus & inanis fabula.

Et qa uolebas Blasphemare contra Anacletũ Martyrẽ & Leonem Beatissimũ: præparare uolens docilitatem laicorum tuorum ita cõcludis.

Hanc ambitionis infirmitatẽ. Quid mirũ est in Pont. quoq Romanis fuisse quãtũlibet sanctis ẽt Martyribus. ¶ Et ad uerbũ sic sequeris. ¶ Nunc uide quãtis uerbis quot exẽplis, quãta diligentia Christus præuenerit & phibuerit ambitionẽ illam quã tanto rumore iactant, decreta & decretales: unde meo iudicio sicut Apostoli usq ad finẽ uitæ Christi cõtenderunt nec tot exẽplis & uerbis Christi ab humana ista affectione temperarunt. Et tamen nullum permisit obtinere primatum, donec omnes dispersi eũ relinquerẽt ita in ecclesiis tot, iam diu cõtenditur de primatu prohibito, nec audit christus interim tot uicibus resistẽs nec ulli obtinere permittens donec forte & ipsi adueniente Antichristo disperganẽt & Christum negent.

Ambitiosi sci & Martyres.

At redde rõnem Martine de his uerbis. Redde inq̃ rõnẽ. ¶ Et primo de Blasphemia. Nã etiã Sanctos & Martyres scelere pessimo ambitionis cõmaculas qui animã ppter dñm posuerũt. ¶ Et secũdo de imperitia. Nã quandã discipulorũ adhuc rudẽ magis q̃ dolosam, De maioritate cõtentionem: sicut latius infra exponemus ad scelus & in tyrannidẽ trahis. Etenim tu tyrannidem uocas authoritate Cypriani, uelle oẽs epos sibi subesse, quã etiã in Sanctis & Martyribus ponis: O linguã impiã ac uenenosam. ¶ Et tertio. De cõfusione uerborũ tuorũ. Nã modo phibitam a dño ambitionẽ ais, modo ipsum primatum. Primatũ cũ ambitione primatus cõfundens. ¶ Et quarto. De mendacio q ais tot ecclesias sup hoc primatu cõtendisse. Nulla fuit unq̃ ecclesia quæ sibi talem arrogare Primatum ausa sit qualis est in ecclesia Ro. Quæ aũt negarunt Primatũ hũc, periere, dispersæ sunt ab Antichristis, & si quæ etiã negabunt dispergent: Petræ aũt non nocebũt. Stabit Petra stabit inquã.

Blasphemia Martini.
Imperitia.
Confusio.
Mendacium.

Ignorãtia scripturarum.

¶ Et quinto. De ignorantia scripturarum. Tu.n. Primatum a dño prohiberi affirmas homo uanissime:& tñ certum est solam primatus ambitionẽ ab eo (ut oẽs sancti cõsentiunt) ꝓhibitam: Nõ aũt ipsum primatum. Alioquin nullus in terris Prælatus: prælatura nulla a Christo posita: imo oĩs interdicta ex Martini snía: Et merito: qui.n. nõ odere peccatum: odere iustitiam. Qui aũt odere iustitiam & iustitiæ præfectos odere.

Martinus contra Martinũ.

¶ Et sexto. De cõtradictione. Tu.n. multis uerbis atq; locis asseris istũ primatum saltem esse humano iure cõstitutum & ab illo nõ esse fas resilire: quia qui ꝑtãti resistit Dei ordinationi resistit: & nũc eundem primatũ uerbo Dei ꝓhibitum affirmas: ergo quod ꝓhibitum est Dei uerbo non licet: & tñ licet (ut ais): Quod si licet, iam ꝓhibitum nõ est: & modo dicis ꝓhibitũ. Idẽ ergo ꝓhibitum & nõ ꝓhibitum: licitum & nõ licitum, apud Martinũ. Et merito: qa duplex est iste Martinus.

Nota oĩno lector.

Vnus qui a principio nolebat dicere tot & tam ꝓfundas insanias. Alius q postq̃ dixit quasdam, ut illas substineat coactus est dicere multo maiores, Nam pro ultima Blasphemia quæ sequitur ex eius uerbis, nolo iam mihi rõnem, sed Christo reddat.

Blasphemia.

Aufert.n. necessaria cõsequentia etiã a Christo primatũ. Quod ita facile ꝓbatur. Christ⁹ illud ꝓhibet quod ipse ẽt exemplo sui docet. Vt patet eius ore dicentis. Qui maior est fiat sicut minor: & qui præcessor sicut ministrator. Et de seipso hoc ꝓbans subdit. Ego aũt in medio uestrũ sum, sicut qui ministrat, & alibi. Qui uoluerit inter uos primus esse: erit uester seruus. Sicut filius hoĩs nõ uenit ministrari sed ministrare. Luc. xx.

A christo primatũ aufert Martinus.

Si ergo qđ ꝓhibuit Christus in eo non fuit: & Primatum ꝓhibuit, ut ais. Credo satis necessariã hinc sequelã emergere, ꝙ in Christo Primatus nõ fuit: Eia Martine: ita audendum est, Postq̃ audẽdum est. Parum.n. erat a Petro primatum eripuisse, nisi etiam a Christo extorqueres. Quãq̃ quicquid de Petro negas etiã de Christo negas: ubiq; Christũ. Authoritatemq; christi spernis homo hominum perfidissime. Nunc ad eas quas uocas rationes. Procedo, ut uideamus si uel ullum colorem rationum habeant.

¶ Qui uult nosse Martinum si modo non nouit. Legat primam hanc eius rationem.

¶ Nunc ex historiis/& rationibus.

PRima est ipsa actuum Apostoloꝝ: ubi Petrus æqualis scribitur cæteris apostolis: Deniq; sui Sermonis.c.xv. cõfirmatiõem a Iacobo accepit: Deinde nullũ apostoloꝝ ipse ordinauit: nec ullus sub ipso fuit: quõ ergo successor Petri oĩuũ apostoloꝝ successores sub se habere potest? Quid quæso adhæc dici ab ullo põt? Item Matthiam nec ipse/nec oẽs simul ausi sunt in apostolũ ordinare/sed ex Deo postularunt tantum.

Argumẽti genus Martini nouum.

Primũ ergo ais ꝙ in lib. Actuũ Apost. scribitur Petrus æqualis omnibus. At si rogeris: Vbi scribitur hoc? quibus uerbis? quo argumento? Nunquid afferre poteris? Ego credo ꝙ nõ, neq; loca adducere ubi scribitur: neq; uerba unde sumitur. An ergo sufficit dicere loco ualidi argumenti: ita scribitur in Euang. ita in Biblia? Etenim si ualide sic arguitur: oĩa facile cõcludi possunt. Sed nos Thomastri istam argumentandi sciam, quã de remotissima tua Theologia imbibisti nõ habemus. Interim ergo ita euitabimus hoc arguẽdi genus tam terribile. Tu ais ꝙ ibi scribitur Petrus æqualis omnibus. Et nos dicimus ꝙ ibi scribitur superior omnibus. Talis solutio quale argumentum. Tu exclamas. Quid quæso ad hæc ab ullo dici põt? Nos aliquãto modestius. Quid quæso a Martino dici põt? Si.n. argumentũ ualet, & solutio ualet. Vbi aũt nullus nodus, nulla ẽt solutio.

Arg. aliud nouum.

¶ Secũdo ais: ꝙ Petrus in.c.xv. accepit sui sermonis cõfirmationem a Iacobo. Ecce modo æqualem Iacobo facis: modo ẽt minorem, ut cuius sermo eguerit Iacobi cõfirmatione. Cõfirmans.n. regulariter maior illo est, cuius dictum cõfirmatione egeat. Si igitur sic gradatim in impietatũ ascensione ꝓficias, ut minorem Petrum Iacobo cõstituas. Postq̃ reliquis æquasti epis: & cum præsbytero quolibet humiliasti. Iam melius est, ut etiam altius euoles, & grandi isto aĩo tentare occipias si insuper e cœlo ipso extrudere, & mittere etiã possis in Gehẽnam. Nã & Petrus ibi longe esse mallet, q̃ tantillum uiolari uerbum Christi. Sed, o insanum caput. Etiam nõ intelligis ꝙ aut nihil dicis, aut pariter dicis: ꝙ ego sum Pont. Leone maior, aut saltẽ æqualis.

Consequentiæ Martini.

Nã ego quoq; eius sñiam quã cõtra te iure statuit cõfirmo, tanq̃ cõtra ueꝝ hæreticũ & schismaticum: cõfirmoq; illas quas damnauit positiões tuas, hæreticas & schismaticas scãdaliq; plenas. An hinc sequitur ergo ꝙ ego sim Leone maior, aut æqualis? aut ꝙ nisi cõfirmassem damnatio nõ ualuisset? Sequitur hoc Martine? Adhibe aliquantulũ nasutum ad hoc iudiciũ tuũ. Quod si nõ sequitur. quõ illud seqtur? ꝙ Iacob⁹ uel æqualis, uel Petro

maior, quia eius cõfirmauerit sñiam? q̃ q̃ neq; hoc ibi dicitur: neq; utitur Euãgelista uerbo cõfirmationis: quod tu subdole apponis. Sed tantũ ait, q̃ postq̃ locutus est Petrus, idem & Iacobus locutus est. Sicut accidit ẽt in Cõsistorio, ut post Papæ uerbũ, sm̃ illud uerbũ etiã aliquis Cardinalis loquatur: neq; inuentus est ullus unq̃ tam insanus, qui ꝓpter hoc æquauerit Papæ talem Cardinalẽ. Nec mirum: qanõdum emerserat hæc Lutherina Theologia. Sed Deo gratia est, q̃ Bernardus in uerbis supra adductis spãliter etiã Iacobũ sub cura Petri cõstituit: sicut & oẽs Doctores generaliter oẽs sub eo constituunt. ❡ Tertio ais, q̃ Petrus nullũ Apostolum ordinauit. Ad hoc satis supra est dictũ. Et nũc quia sæpe idẽ inculcas: hoc in loco ꝓ oĩbus tibi respõdeo: q̃ hæ cõsequentiæ Lutherinæ sunt: Quas Thomistæ nõ agnoscunt: qa tales ex Euangelio nõ didicerunt: in philosophia nõ uiderunt: ex Dialectica nõ cõprobarũt. ❡ Quarto ais: q̃ nullus fuit sub Petro: & uisus tibi p̃ hoc obtinere, Exclamas. Quid ad hæc dici põt? Ad q̃ hæc Martine? Ad hæc (inquis) q̃ nemo sub eo fuit. Certe si uer̃ sit: nihil dici põt. Sed hic labor, hoc opus erat. Probare q̃ nullus sub eo esset. At si idẽ est dicere quod ꝓbare: & ꝓbare quod dicere. Si mendacia manifesta sola loquacitatis linguæ iactantia, & frontis impudentia probantur: fateor abunde, nihil dici potest. ❡ Quinto ais, Matthiã nõ a Petro, sed a dño ordinatum Apostolũ, nihil distinguens bone uir declarationẽ personæ ordinãdæ, ab ipsa ordinatione. Declaratio.n.a Dño fuit mediis tñ sortibus. At uero ordinatio & cõsecratio, á Petro. Et hanc distinctionẽ tex. ibi nobis indicans, ita se habet. Et cecidit sors sup Matthiã: & annumeratus est. xi. Apostolis: ut distincte intelligeret annumeratio inter Apostolos, ab ipsa declaratione. Verũtamẽ esto, q̃ Petrus nõ ordinauerit: sed Dñs: ideo sub Petro nõ fuit? Reponatur obsecro cõsequentia hæc inter reliquias Thesauroꝝ remotioris tuæ Theologiæ: ne in oculis alioꝝ Thomistarũ uilior fiat q̃ fortasse sit digna. Ego.n. fateor in cogitandis, adnotandis, & reprehẽdendis tot stultitiis iam sum defessus ac longe magis stomachatus.

Tertium arg. uetus.

Quartũ arg. eiusdem.

Qnintũ eius arg.

❡ Qui uult melius nosse Martinũ cõsideret super tertia hac eius ratione, & eius octo mẽdaciis manifestis. Secundam eius rationem cõmodius secũdo libro tractãdam differo.

❡ Tertia ab eo his uerbis ponitur.

TErtia / Ecclesiastica historia libro. v. Victor primus Ro. Pont. Asię ep̃os uoluit excõicare: redargut⁹ aũt ẽ nõ a Paulo: sed ab Hyreneo Lugduñ. & cohercitus ẽt a cæteris oĩbus / monitus & iussus pacem habere / & ecclesiã non conturbare: quibus sicut decuit cessit.

Profecto ego miror quo pacto in tam pauca uerba tot cogere mẽdacia potueris. ❡ Primũ est Victor uoluit excõicare Asianos ep̃os: quasi uero nõ excõicauerit. ❡ Secundũ Hyrene⁹ monuit ne hoc ageret: qui tñ id cõqueritur q̃ egerit. ❡ Tertiũ, cohercuit Victorem ac iussit: quasi Ro. Ep̃s fuerit etiã subditus Lugdunensi ep̃o: tam peruerse loqueris. ❡ Quartũ, Victor cessit: de quo ibi uerbũ nullum. ❡ Quintum, cedere debuit. Credo quia & tu more Iudæoꝝ obseruandũ Pascha censebis: de quo mox dicã. ❡ Sextum, totum eius historiæ factum cõmutas. Tu.n. ponis inter Victorem & ep̃os illos fuisse super iurisdictionem Ro. Pont. cõtrouersiã: & tñ erat super obseruãtia paschæ, quã illi Iudæoꝝ more obseruabant. ❡ Septimũ addis: q̃ Anicetus cessit Policarpo: cõtra uerba illius tex. ❡ Octauũ: q̃ nõ potuit cogere eũ in sua decreta: cũ tñ nunq̃ tentauerit eũ cogere. Quod aũt hæc ita sint ad lo ta unum, sicut dico. Testis ipsa mihi historia, quã citas. Cuius uerba hæc sunt.

Primũ mendacium.
Scdm mend.
Tertiũ mẽd.
Quartũ mẽdacium.
Quĩtũ mẽd.
Sextũ mend.
Septimũ mẽdacium.
octauũ mẽd.

uerba historiæ.

❡ In ꝓuinciis Asiæ quæstio nõ minima exoritur, uelut ex antiqua obseruatione descẽdẽs: q̃ quartadecima Luna putarent omni genti Pascha obseruandũ, qñ.s. Iudæis Pascha præcipit imolari: uelut necessario cõfirmantes, quacunq; die Septimanæ quartadecima Luna uenisset, solui debere ieiunium: cũ talis cõsuetudo, in nullis ꝓrsus aliis fuisset obseruata ecclesiis. Ob quã cãm cõuentus episcopoꝝ & cõcilia per singulas quasq; ꝓuincias cõuocantur: ꝓrogatisq; ad se inuicem epistolis, de singulis quibusq; locis unũ oẽs ecclesiasticũ dogma cõfirmant: ne liceat aliqñ, nisi in die Dñica in qua resurrexit a mortuis, Dñicũ Paschæ celebrare Mysteriũ: & in hac sola soluendũ esse Paschale ieiuniũ. Extat deniq; usq; in hodiernũ, cõcilii apud Cæsareã Palestinæ habiti decretũ: in quo primus est Theophilus Cæsareæ ep̃s & Narcissus Hierosolymoꝝ sacerdos. Habetur & in urbis Romæ cõcilio simile aliud decretũ, cui præfuisse Victor ep̃s indicatur. Et Ponti ꝓuinciæ, Palmeas. Galloꝝ quoq; cõuentus extat Hyreneũ præsulem scribẽs. Achaiæ uero Bachilum Corinthiorum Ecclesiæ ep̃m: qui oẽs diuersis locis unã eandemq; iudicii sui sñiam ꝓtulere. Sed epi Regionis Asianæ seruandã magis a ueteribus sibi traditam cõsuetudinem cõfirmabant. In

Nota Martine utrum Victor debuerit cedere.

Nota utr̃ hyrene⁹ a Victore dissentiat.

quibus Policrates qui in eis primatũ agere uidebatur ad Victorẽ Epm Rom̃. Ecclesiæ scribens, morem traditionis antiquæ ad se usq; delatum per hæc uerba designat &c.

ℭVbi ergo quæstio ulla de Papæ iurisditione? immo uero Papæ iurisditionem nõ negabant neq; primatum quouis modo: sed fatebantur planissime. Idcirco autem nõ parebãt: qa Papæ decretũ uidebatur eis cõtra Dei mãdatũ. Sic.n. Policrates unus ex illis manifeste ad Victorẽ scribit: his uerbis. ℭNõ perturbabor ex his quæ ad terrorẽ ꝓferuntur: quia & maiores mei dixerunt obtẽperare oportet magis Deo q̃ hoibus. ℭEx quo satis liquet, ꝙ more tuo ea ꝓ te adducis quæ inuictissime stãt contra te. Excusat.n. ibi nõ recusat Policrates iurisditionem Ro. Pont. ꝑtãtem nõ negat sed prætextu maioris ꝑtãtis Dei, in eo casu tantisper nõ seqtur. At uideamus modo qd scripserit ad Victorem hyreneus. Sic.n. ibi ad literam legitur. ℭNã & Hyreneus cũ cæteris qbus præerat Galliarum epis scribens. Cõfirmat qdem, ut in Dñica die resurrectiõis Dñi mysterium celebraretur, Victorẽ tñ arguit, ꝙ nõ recte fecerit abscindere a corpore unitatis tot & tantas ecclesias Dei. An nõ igit ut dixi, historiam totam nobis peruertis? Vbi illud ꝙ tu ais Victorẽ excõicare uoluisse? cum re uera excõicauerit: Vbi ꝙ de hoc ab Hyreneo redarguitur ꝙ uoluerit excõicare? cũ potius conquestus sit, ꝙ excõicauerit, & ab unitate absciderit tot ac tantas ecclesias. Ex quo plusq̃ late & manifeste cõstat de excõicationis ualiditate Hyreneũ nõ dubitasse: imo ex hoc ipm turbatum, ꝙ ualida excõicatio tantã scissionẽ & sepositiõem ab unitate peperisset. Vbi est ꝙ Hyreneus aut alii cohercuerint Victorẽ? aut tanq̃ superiores iusserint? nisi forte aliq temerarii epi: & tui similes sibi illã licentiã peruersissime arrogãtes. Vbi est ꝙ Victor cesserit aut Hyreneo, aut epis illis, ubi insup ꝙ cedere debuit? Et in quo obsecro cederẽ debuit? An dices in Paschæ obseruãtia? Ita opinor: De industria.n. uideris mihi inquirere quæuis peruersissima dogmata, & extincta diu reuocare. Nõ satis est hæreticã prauitatem ꝓfessũ esse, nisi ẽt insuper Iudaizzes: & cogas tuos Iudaizare, ut Pascha obseruent iudæoꝝ more quartadecima Luna: cõtra totam ecclesiã: & cõcilium Nicenum: imo & cõtra ipsum Hyreneum quẽ ipse ꝓducis. Vbi postremo ꝙ Anicetus cesserit Policarpo? ꝙ in decreta sua cogere illum nõ potuerit? An cõtendit forsan Policarpus de Aniceti ꝑtãte? An quicq̃ tentauit Anicetus decreto & authoritate cõtra Policarpũ? Cur ista cõfingis corã oculis nostris? Nũ dormire nos putas? Collatio fuit & uerbalis tãtũ disputatio, inter Anicetum & Policarpum de obseruantia Paschæ. In quo melius etiã sentiebat Anicetus: ut patet. Cessit uero Policarpo in hoc, ꝙ eum in suam obseruantiam non coegit: & ita cessisse ibi narratur. Sic enim superior cedere dicitur inferiori qñ illum, quod potest, non cogit. Ex epistola.n. Hyrenei ad Victorem uerba hæc sunt. Neq;.n. aut Anicetus Policarpo suadere poterat ut nõ obseruaret quæ nouerat Io. discipulum Dñi, uel cæteros Aplos cum quibus semp fuerat, obseruasse: neq; rursus Policarpus Anicetũ persuasit, ea destruere quæ dicebat se maiorũ more obseruare. Vide igitur utrum magis Anicetus Policarpo, q̃ Policarpus cesserit Aniceto, nisi in hũc sensum ꝙ satis cessit cũ nõ coegit, sicut potuit. Et hoc ꝓ pace seruãda sicut latius patet ibi ex Hyrenei uerbis pacẽ & cõionẽ suadẽtis. Sed ad alia ñ minora ꝓcedo. Sic.n. addis.

Martin⁹ suis telis repercutitur.

Cõfirmat hyreneus Martine quod statuit Victor.

Martin⁹ iteꝝ repercutitur

Martin⁹ data opera quærit noua dogmata impia. Iudaizzare uult.

Cedere qd.

ℭQui uult cõspicere Martinũ tanq̃ in speculo aduertat ad ea quæ subiecta sunt.

h Isto. tripar. lib. iiii. Iulius. i. conatus prohibere/ne citra suam authoritatem concilium cogerent oriẽtales Epi/ inaniter egit: quia nihil illi hoc curarunt/& acutissime ei rescripserunt.

Nolo exclamare in hoĩs extremã impudentiam qui tot falsa tam paucis uerbis cõgerat, anteq̃ eius historiæ uerba ꝓduxerim quæ ille data opera præterit. ℭHæc.n. sunt, lib. iiii. c. xv. & xvi. ℭIgitur Athanasius relinquens Alexandriã Romã ꝓfectus est. Cõtigit autẽ eodem tpe etiã Paulum Cõstantinop. Pontificem illic una cõcurrere: & Marcellum Ancyræ Asclepiumq; Gazæ: Qui dum Arrianis esset aduersus inscriptionem Passus ab his quasi subuertisset altare dãnatus est. Pro quo Gazzeoꝝ ecclesia Quintiano cõmittitur. Lucian⁹ autem Adriopol., Eps ob aliã accusationẽ ecclesia sua priuatus, agebat in urbe Roma. Cognoscens ergo Ro. Eps crimina singuloꝝ, & oẽs Niceno cõcilio cõcordare cõperiens: eos in cõionem suscepit, tanq̃ oium curam gerens, ꝓpter sedis ꝓpriæ dignitatem. Singulisq; reddidit suas ecclesias. Et orientalibus scripsit Epis. Culpans quia non recte tractassent uiros inculpabiles de suis ecclesiis eos expellentes: & ꝙ cõstituta Niceni cõcilii minime cõseruarent, Quoꝝ paucos ad certã diem sibimet adesse præcepit: ut coram eis ostenderet, iustũ se super eis ꝓtulisse decretum: & de cætero nõ se passurũ interminatus est, nisi ab eiusmodi turbis & nouitate cessarent. Et ille qdem hoc scripsit. Athanasius aũt & Paulus eplas lu-

Verba historiæ penit⁹ cõfũdẽtis Martinum.

Victor curã oium gerit.

Reddit ecclesias singlis.

Nota Martine.

lii direxerũt. Et singuli eoꝝ suas ecclesias adepti sunt. ℂ Hæc sunt Martine quæ in ea quã ꝓducis, historia leguntur. ℂ Hæc Iulius cõtra orientales ep̃os ꝓ Athanasio & Paulo & Niceno cõcilio, cõtra Arrianos illos: quoꝝ cãm suscipis defendendã scripsit, ita ut fauras Arrianis, etiã cõtra Sanctissimũ uirum Athanasiũ, & cõtra Niceni cõcilii decreta: quod tamẽ oĩum sacratissimũ ꝓfiteris: ut semper aduerseris tibi. At uideamus qualiter ep̃i illi tui ad Iulium rescripserunt. Sic. n. sequitur historia. ℂ Veꝝ Pontifices orientis grauiter hoc ferentes, & in Antiochiã cõgregati Iulio rescripserunt Epistolã, ornato quidem stilo: Hironia uero maxime plenam: nõ sine interminationis qualitate cõfectam. Fatebantur. n. circa oẽs Rom̃. Ecclesiam esse munificam, ueluti quæ Apostoloꝝ haberet curã: & antiquus mater pietatis existeret: licet ab oriente ad eã prædicatores dogmatis aduenissent. Se uero nõ ꝓpterea secũdo loco habendos existimabant, eo ꝙ nõ magnitudine aut multitudine abũdarent ecclesiaꝝ, cũ uitæ qualitate nõ cederent: crimenq; Iulio importabant, eo ꝙ Athanasii sectatoribus cõicasse uideretur. Et tanq̃ eoꝝ cõcilio cõtumelias irrogasset: eorũq; sententiam destruxisset. Et ueluti iniustũ eius factũ ecclesiasticisq; sanctionibus dissonãs, arguebant: his itaq; cõscriptis addiderunt. Quia si susciperet Iulius dominationẽ ab eis factã: & ordinatos ep̃os in damnatoꝝ loco firmaret, pacẽ cũ eo & cõionẽ h̃ent: Si uero placitis eoꝝ resisteret: cõtraria celebrarent: De his aũt quæ p̃ter cõe placitũ de cõcilio Niceno gesserãt nihil ei rescribere tunc maluerunt: hæc itaq; ep̃i oriẽtales Iulio rescripserunt.

Arrianorum causaꝫ sumit Martinus.

Verba historiæ.

Hi sunt Sãcti ep̃i quos Martin' defendit.

ℂ Vbi ergo quod tu ais? ꝙ Orientales ep̃i cogere cõcilium uolebant? & ꝙ Iulius ꝓhibuit ne cogerent citra suã authoritatem? & insuper ꝙ inaniter egerit? & ꝙ illi nihil curarunt? & ꝙ acutissime rescripserunt? Vnã saltem ueritatem admiscuisses inter tot mendacia: ut ea aliquo modo colorares: Veꝝ tota re discrepas ab historia quã ꝓducis: ut uerã in te cõprobem scripturam. Nõ est in ore eoꝝ ueritas. Quomodo tantæ frontis eris? ut nõ pudeat ꝙ legantur ista ꝓ sempiterna Mitra opprobrii? Ecquid putasti? cum ebriis fore tibi rem? & sine sua nota euasura tot cõficta mendacia? Et qñ finẽ facies eoꝝ cãm substinere qui contra sanctos Patres & sanctas Synodos iniquissime cõtenderunt? Sicut erant Orientales illi Ep̃i in sanctissimũ uirũ Athanasiũ, & socios, & in statuta Niceni concilii? Quãdo defines ea ꝓducere ꝓ iniquitate tua tuenda, quæ expugnant illam? An nõ ibi restitutus Athanasius legitur, ex Papæ decreto, cũ suis sociis in sedes suas? Nunqd ergo nõ ualuit Pontificis authoritas etiã in Asiæ ecclesiis? sicut tu blasphemas? Sed ẽt ituere clarius qđ ibi scribitur: ut authoritatem agnoscas Ro. Pont. etiã in orientales & Asianos ep̃os sese ꝓtendisse. ℂ Veꝝ Eusebius cõsortesq; eius, calumnias in Athanasiũ factas Iulio Ro. Pont. destinarũt: q ecclesiasticam sequẽs legem, etiã ipsos Romã uenire p̃cepit: & uenerabilẽ Athanasiũ ad iudiciũ regulariter reuocauit. Ille cõtinuo euocatiõe suscepta uenit. Calũniaꝝ uero sarcinatores, Romã quidem profecti nõ sunt: scientes facile suũ capi posse mendacium: Sed uidentes oues pastore desolatas, lupum super eos pro pastore cõstituerunt &c.

Mendacia Martini.

Nota Martine hæc ad te pertinent.

lib. 4. c. xyi.

ℂ Quid nũc ais Martine? Nũ agnoscis ꝙ Iulius orientis ep̃os iubet Romã uenire? & Athanasium etiã euocar regulariter ad iudiciũ? Si regl̃r: quũ nõ habet ptãtem? Sed quid agit Athanasius? Nunquid quod Martinus? ut cõparere detrectet? Absit a uenerabilissimo uiro & Sanctissimo. Sed (inquit historia) ille cõtinuo euocatione suscepta uenit. Ita faciũt uiri sancti Martine: Athanasiũ imitari debuisti. Et tu tñ studuisti emulari malignantes. Nã quid fecerunt illi pessimi ep̃i? & quos calumniarũ sarcinatores appellat historia? illos inq̃ quos Martinus cõmendat? Romã qdem (inquit) ꝓfecti nõ sunt. Quid mirũ si eos laudet Martinus, quoꝝ est egregius emulator? At quare Romã nõ sunt profecti? Quippe scientes (inquit) facile suũ posse capi mendacium. Quare ẽt non ꝓficiscitur Romã Martinus? An putamus aliam cãm esse q̃ ꝙ scit facile capi ibi & puniri posse, dolos, mẽdacia, & blasphemias suas? Sed puniet Deus ipse plusq̃ credas.

Nota Martine hæc ad te pertinent.

ℂ Qui ex superioribus nondũ forte certus est, de Martino, certior fiat ex ista quarta rõne.

QVarta / Ro. Pont. esse omnibus superiorem humano decreto sancitum est: nempe Cõstantini quarti Ro. Imperatoris: ut scribit Platina in Benedicto. ii. nec tñ sic obseruatum ep̃is aliis.

O Dei miraculũ ut hæretici, licet cõtra ueritatem oẽs dissentiant, secum tñ consentire nõ possunt. Hic uir bonus conatus substinere Magistri sui Ioannis Huss. errores: ꝙ acceperat dixisse illum pariter a Cõstantino ortum hunc Primatũ: nõ aduertit ꝙ ille a Cõstantino primo, nõ quarto dixit: & ita Dei nutu dissipantur uanitates eoꝝ. Non etiã aduertit ꝙ ille idem Magister Io. Hus. in lib. y. Blasphemiarum suarum ꝓbat illam suam opiniõem per

Hæretici secum nunquã cõsentiunt.

c.cõstantinus.dist.xc.quod tñ.c.Eludens Martinus Paleam uocat:& paleam sine grano.Ecce q̃ dũ nituntˀ cõtra ueritatẽ concordare,nõ põt dei ꝓuidẽtia inter seipsos nõ dissentire. Sed uideam⁹ iam qd iste Platina dicat: si forsan more solito ifœlix iste præstigiator historiã mutet,& fingat aliqd de suo. Quippe nihil aliud de Benedicto ibi legitur q̃ hoc.

Verba historiæ contra Martinum,

☙Ad hunc Benedictũ Constantinus Imperator hoĩs sanctitate permotus sanctionẽ misit, ut deinceps quem clerus populus exercitusq; Ro.in Pont.delegisset,eundem statim Christi Vicariũ esse,oẽs crederent:nulla aut Cõstantinopolitani Principis aut Italiæ exarchi expectata authoritate,ut antea fieri consueuerat.Id.n.ratum erat in creando Pont.quod Princeps cõfirmasset,uel qui eius uices in Italia gerebat.☙Vbi ergo diciˀ q̃ Cõstantinus hunc Primatum dederit Ro.Pont.? Potius cõtrarium.Cũ.n.hoc solum ibi dicatur,q̃ ꝓpter sanctitatem Benedicti motus,Cõstantinus id iuris quod arbitrio sibi sæculares Principes uẽdicauerant,relaxauit:uide licet.Ne quis Ro.Pont.aut Christi Vicarius haberetur ante eorum confirmationẽ.Liquido apparet, q̃ antea erat quidẽ idem Primatus,erat Christi Vicarius,ubiq; poterat imperio & authoritate:Sed nõ anteq̃ cõfirmareˀ.Confirmatio igiˀ sola est relaxata Cõstantini beneficio,nõ ampliata iurisditio.Vide igitur.Infœlix hõ q̃ infœliciter succedant coram frigidissimo Thomistarum hæ tuæ cõfictæ meræ fabulæ.Sed & latius peruagaris addendo fabulas fabulis.

☙Hic aliud Speculum in quo rursum inspicere liceat Martinum.

Vinta.Nunquid Cyprianum & Augu.aliosq; Aphricæ episcopos confirmauit Papa? qui tamẽ de latina ecclesia erant? Nunquid eorum concilia impediuit? aut conciliabula fuerunt? quia sine Ro. Pont.authoritate gesta sunt? ut in eorũ libris clare habetur.

Obsecro nunc te lector.Primũ cõsidera quanta uerboꝝ procacitate,rem nobis tanq̃ indubitatã diuq; cõpertã & incõcesso positam nullaq; prorsus egentem ꝓbatiõe ingerat. Quid enim si ipse tunc tpis affuisset oĩum epoꝝ electionibus & cõfirmatiõibus, ac tractasset? & illis præfuisset cõciliis? an audacius ꝓnũciasset gesta illa fuisse citra Ro.Pont. authoritatem? Attende subinde Lector, qua etiã fronte audet dicere. Clare hoc in eoꝝ libris haberi:Et crede meo periculo Martino penitus oĩa quæ dicit:nisi euidentissime ostendero,q̃ clare cõtrariũ in eoꝝ libris contineˀ. En quod Aug.scribit in Epistola.xc.cũ uniuerso Carthaginensi cõcilio supra.lx.Patrum:ad Innocentium Papam. Post eoꝝ enim gesta enarrata.in quibus Pelagianam damnarunt hæresim ita ad uerbum legitur.

☙Hoc itaq; gestum domine frater sancte charitati tuæ intimandum duximus,ut statutis medio nostræ charitatis,etiam Apostolicæ sedis adhibeatur authoritas,pro tuẽda salute multorum,& quorundam etiam peruersitate corrigenda.

Verba Carthag.concilii ad Papam.

☙Quid ais nũc Martine? an clare iam ostendi q̃ Carthaginense concilium in quo adfuit Augustinus nõ existimauit quicq̃ ualere nisi Ro.Pontificis authoritas adesset? Sed uideamus quid responderit Innocentius Papa. Sic.n.ad uerbum respõdit.

☙Innocentius Aurelio Augu.& oĩbus sanctis episcopis uel cæteris qui in cõcilio Carthag. affuerunt ecclesiæ:Dilectiss.Fratribus in Domino.S.

Nota Martine uerba.

☙In requirendis de his rebus quas omni cum sollicitudine decet a sacerdotibus,maxime a uero iusto & catholico tractari cõcilio,antiquæ traditionis exempla seruantes & ecclesiasticæ memores disciplinæ:uestræ religionis rigorem nõ minus nũc in cõsulendo, q̃ antea cũ pronunciaretis, uera rõne firmatis: qui ad nostrum referẽdum approbastis iudicium. Scientes quid Apostolicæ sedi debeatur,cum oẽs hoc loco positi ipsum sequi desiderem⁹ Apostolum:a quo ipse epatus & tota authoritas huius nominis emersit:Quẽ sequẽtes tam mala iam damnare nouimus q̃ ꝓbare laudanda:uel id,q̃ patrum instituta sacerdotali custodientes officio,nõ censetis esse calcanda:q̃ illi non humana sed diuina decreuere sentẽtia:ut quicquid de disiunctis remotisq; ꝓuinciis ageretur nõ prius ducerẽt finiendũ nisi ad huius sedis notitiã perueniret: ubi tota huius authoritate iusta quæ fuerit ꝓnunciatio firmaretur.Indeq; sumerent cæteræ ecclesiæ ueluti de natali suo fonte aquæ cunctæ ꝓcederent:& per diuersas totius mũdi regiones puri capitis incorruptæ manerent.☙Ecqd uidetur tibi Martine de his uerbis? An nõ te penitus de mẽdacio simul & Blasphemia cõfundunt? Sed qd in sequenti Epla de Mileuitani cõcilii gestis legitur? Nõne pariter implorarunt Ro.Pontificis authoritatem:ita scribentes? ☙Quia te dominus gratiæ suæ præcipuo munere in Sede Apost.collocauit:talemq; nobis præstitit,ut nobis potius ad culpam negli

Nota inq̃ uerba,diuĩa sententia nõ humana.

Verba Mileuitani cõcilii.

gentiæ

gentiæ ualeat, si apud tuam uenerationem quæ pro ecclesia suggerenda sunt tacuerimus, q̃ ea tu possis uel fastidiose uel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorum mẽbrorum Christi Pastoralem diligentiam quæsumus adhibere digneris.

¶ En igitur si Ro. Epi authoritatem flagitant suis statutis? Nõne clare habetur hoc ex eorum libris? Sed audi quid responderit Innocentius. Hæc eius uerba.

¶ Diligẽter & cõgrue Apl̃ico cõsulitis honori: Honori inq̃ illi⁹: quẽ p̃ter illa q̃ sunt extrinsec⁹: Sollicitudo manet oium ecclesiarum: sup anxiis rebus q̃ sit tenẽda sn̄ia, antiq. s. Regulæ formã secuti, quã toto semp ab orbe mecũ nostis esse seruatã. Verum hæc missa facio: neq. n. hoc uestrã credo latere prudentiã: qui id ẽt actione firmastis, Sciẽtes q̃ p oẽs puincias de Apl̃ico fonte petentibus rn̄sa semp emanent: p̃sertim quotiẽs fidei rõ uentilat' arbitror oẽs frẽs & coepos nostros non nisi ad Petrũ. s. sui nois & honoris authorẽ, referri debere: uelut nũc rettulit uestra dilectio, quod per totũ mũdũ possit oibus ecclesiis in cõe pdesse. — Nota uerba Martine & cõfundere. — Semper.

¶ Quid dices mõ Martine? Potes rñdere? Potes defendere nũc te a tot mẽdaciis? an nõ probaui: Clare ex eorum libris eius penitus cõtrariũ, qđ tu in illis hr̃i mẽdaciter pnũciasti? Sed fortassis aliud ex Cypriani libris hr̃i põt. Nequaq̃. Sed idẽ penitus. Immo audi Martine: Erãt qdã in peccato tuo: uidelicet. Schismatici & hæretici q ab ecclesia Ro. ex hæreticorũ sollicitatiõe desciuerãt. Deinde pn̄ia ducti errorem cõfessi sunt: De quo refert Cyprianus Beatissimus ad Cornelium Papam his uerbis.

¶ Et ut ipsorum ppria uerba designẽ nos (inqunt) Corneliũ epm. Sãctissimæ Catholicæ ecclesiæ erectũ a Deo oipotente & Christo Dño nr̃o scimus: Nos errorẽ nostrũ confitemur. circũuenti sumus pfidiæ loquacitate. Factio sana, Amẽtes uidebant', quasi quãdã cõicatione cũ schismatico hoie semp habuisse. Sincæra tñ mẽs nr̃a in ecclesia semp fuit. Nec ignoramus unũ Deũ esse: & unũ Christũ esse Dñm, quẽ cõfessi sumus, unũ spũm scm̃: & unũ epm in catholica Ecclesia esse debere: Hæc Cyprianus ad Corneliũ Papã. O uerba oportunissima contra hæreticũ hoiem ad obstruendũ penitus os loquẽtis iniqua. Sed utinã & tu Martine aliqñ horum exẽplo resipisceres, q circũuẽti pfidiæ loq̃citate negãtes sũmũ atq; unicũ a Deo cõstitutũ Pastorẽ tandẽ, pfessi sunt errorẽ: & ad unitatẽ redierũt. Habeo autẽ & plurimas ad hoc Cypriani Ep̃as idẽ penit⁹ plusq̃ manifestis uerbis cõprobãtes. Sed si hæc nõ sufficiat, neq; ẽt aliæ qcq̃ pfecerint. Nã & sequens rõ tua me uocat ad se, quæ tã egregia est, ut neq; faciẽ neq; similitudinẽ habeat tõnis ullam. Sic. n. ais ad uerbum. — Verba cypriani quæ te confundũt Martine. — Vnũ Epm nota Martine.

¶ Nouum Speculum Martini ubi inspicitur mendax uanus & imperitus.

Exta. Quãdo Alexãdrinum/Antiochenum/Hierosolymitanũ: & alios Aegypti/Arabiæ/Syriæ/Asiæ/totiusq; oriẽtis epos instituit? Hi ergo omnes hæretici fuerunt? Absit. — Quæ facies hæc tõnis.

Rogas igitur qñ Alexandrinũ & alios quos nominas instituit? Respõdeo: tũc tẽporis quando sunt instituti. O uanissime hoium, ut. n. laici tui numerent rões, ideo tertiã, quartam, quintam sextam, septimam: quæ sub una cõprehendi poterant inuicem diuisisti: & qui ab aliis scripturas exigis aut Canones, aut Patres tu solis uerbis & omni nudis ueritate disputas. Sed certe melius ita consulis honori tuo. Melius est. n. nihil adducere, q̃ si quæ adducerес retorquerentur in te, sicut euidẽter in aliis factũ est ubi aliqd adduxisti. Vnum tamen adnotare in his tuis uerbis libet quo ostendis latissime (& si hæreticus sis) nescire tamẽ te quid hæresis uel hæretici noie importetur: cum euidẽter cõcludas eos cõtinuo hæreticos qui se p epis gererent sine Pontificis authoritate. De quo paulopost. Nã & per hæc satis ad septimã respõsum est, qua idem penitus inculcas & milies abs te replicatum.

¶ Rursus & aliud Speculum ubi iterũ falsarius & inefficax & imprudẽs cernit'.

Craua. Scribit Hiero. de illust. uiris. q̃ Achaous ep̃s Cæsarieñ. discipulus Eusebii Pãphili: Imperante Cõstantio Liberiũ Papã deposuit: & fœlicem constituerit. Item Ioãnem Chrisost. nõ Ro. Pontifex: sed Theophilus Alexandrinus & Epiphanius Cypri ep̃i: ut in tripart. deposuerũt. Idem Epiphanius Cypri minor ep̃s Ioanne Hierosolymitano ep̃o: eundẽ excõmunicauit: & si historias cõsideres: q̃uo nnnc Imperatores Papam: nunc cõtra Papa Imperatores. Itẽ Papa Ep̃os: & Ep̃i Papam muta-

rint/statuerint/deposuerint: credas te Iliada quandam uidere: nec mirũ: q͞a Christũ nõ audierunt ambitiones ꝓhibentẽ: ideo toties collidunt/& tui bãtur: pœnituit cõicasse cũ illo: ut. D. Hiero. scribit contra eundem.

Falsati° Martinus.

Nũc uideo sup impleri de hæreticis quod scriptũ est. Posuerunt in mẽdacio spem suã, nã aliqñ putabã his finẽ fore, sed inter manus (q͞d dr̃) augescũt. Nã ubi in toto illo Hiero. tractatu. de uiris illust. legitur Achatius Liberiũ deposuisse? Quo magis falsarioꝝ Mitra. dignus es: q nobis oĩa fingas & pingas, ut lubet. Oẽs historiæ Liberiũ a Costantino exilẽ pulsum narrãt: Ecclesiastica: tripartita: Platina. Et idẽ Hiero. de uiris illust. Pateat igit̃ orbi uniuerso turpitudo tua. Præterea si ẽt fideliter historiam ꝓduxisses: Si Achatius deposuisset Liberiũ. Quid tum? nũ forsan in Theologia tua noua Papã ẽpo supponas aut imperatoriũ? & ita supponas, ut q͞d firmauit Deus, ẽps destruat, aut Impator? Obsecro, sic doce Laicos tuos: aut si hoc factũ nõ ꝓbas. Cur igit̃ pro rõne adducis, q͞d iniustũ est? & quasi de iure fuerit, quod fuit de facto? Porro q͞d est, q͞d ais. Credas te Iliada quãdam uidere?

Nota Martine.

Tanto.n. magis cohiberi deberes: ꝙ in tot & tantis Iliadis nauem istam stare cernis, & nũq̃ periclitatã. Quod q existimet sine Dei ualida manu esse, nullius est lucis.

¶Speculum aliud ubi pariter falsarius & imperitus terminoꝝ & scripturarum apparet.

Nona. Quid ad hoc dicemus? uera ne est illa sñia quã tota Ecclesia oĩa ẽt decreta: oẽs Doctores tenẽt: esse/uidelicet Ẽpos Aplõꝝ successores: ut dist. xxi. c. in nouo? Si est falsa: q͞d iactat̃ tanta authoritate? Si uera. Quõ solus Ro. Pont. est successor unius Apl̃i Petri: & cæteri oẽs Ro. Pontificis sunt subditi? Cur nõ & alii Apl̃i hñt successores? aut fuerunt Apl̃i successores unius Petri? Cur cæteris Apl̃is auferr̃ sua gloria: & tribuit̃ soli Petro? Cur nõ q͞libet ẽpi hñt: quod Apostoli eoꝝ habuerũt: cũ Ro. habeat: q͞d Petrus suus prędecessor habuit? Muta ergo uerbũ: & dic ꝙ ẽpi sunt Aplõꝝ successores: sed unus ẽps Ro. est unius Apl̃i successor. Ista rõ/fateor: nisi ego sum insensatior truco: cogit & oĩu͞ obstruit os/esse ẽpos oẽs æq͞les. Et sicut Ro. Pont. a nemine ordinat̃: ita q͞libet per solam electionem: sicut ipse ordinari debet: iure diuino. Stat.n. firma sñia: nullũ Aplõrũ a Petro missum esse: sed omnes eadem a Christo Dño æqualia accepisse in suas sortes: ergo eoꝝ ẽpi successores: æqualia hñt cũ Ro. Pontifice/excepta prærogatiua honoris seu dignitatis: sicut Paulus ad Corinth. clare scribit. Quid enim minus feci a magnis Apostolis.

Age: q͞d ad hoc dicemus (inq̃s). Ad q͞d? Vera ne (inq̃s) est illa sñia quã tota ecclesia, oĩa ẽt decreta: oẽs doctores tenent? Quæ ista sñia? Esse ẽpos Aplõꝝ successores? Vbi ista sñia ꝓbatur? Inquis. c. in nouo. dis. xxi. Miror ꝙ illud. c. ꝓducas frigidissimũ tua sñia. Sed habeo te: q͞ñ.n. ꝓ tua opinione facerent calidissima essent: imo & ipsa frigiditas calida erit tunc. Sed q͞d dr̃ in. d. c. in nouo. Dic rursus? Oẽs ẽpos Aplõꝝ successores esse (inquis) ibi dicitur. Sed dic mihi uero Martine: Es ne tu uoto aliquo alligatus, ut nullũ tex. fideliter adducas? Si.n. sic uouisti: nulla forsan erit huic malo medicina nisi intelligas ꝙ uota de malis faciẽdis non ligant. Nam in. d. c. in nouo. nullum penitus tale uerbum, ꝙ episcopi sint successores Apostoloꝝ: nisi forte aliud tu habeas. c. in nouo. scilicet in nouo illo quod moliris concilio iam fabricatũ. Attamẽ attende demũ Martine ut intelligas te ipsum: & q͞d loquaris miser: Ẽpos esse successores Aplõꝝ dupliciter itelligere potes Vno mõ esse successores circa curã certã illius uel illius ecclesiæ: & q͞s in istum sensum dixerit tam plane stultus ẽpos esse successores Aplõꝝ? cũ nõ oẽs p̃sideãt uel p̃sederint illis ecclesiis quibus Apl̃i p̃fuerũt: cũ auctæ fuerint ecclesiæ pene innumerabiliter: & aliquæ earũ: q̃ tunc erant extinctæ iam sint. Præterea duodecim Apostoli fuere: an tu uis eos tot cõprehendisse sp̃ali ẽpatus cura ecclesias: quot nũc sub ẽpis singulis reguntur? Etenim duodecim Apostoloꝝ nõ nisi duodecim ẽpos esse in hũc modũ successores pñt: sicut unus ẽps unius Petri successor est. Alio uero modo dici ẽpi successores ẽpoꝝ pñt. i. q͞a in illã curã, & quod Paulus ait, Bonũ opus q͞d

Ẽpi successores aplõꝝ quõ intelligat̃.

explebāt Apli. Succedant: & ita uere dici pōt, eos Apostolorum successores. Nō uideo ergō sic intelligēdo, quod uerbū motari oporteat. Et re uera nō legi aliqñ dubitatum a quouis p uersissimo hæretico Ro. Pontificē Petri esse spāliter successorē. Habēt ergo oēs Apli epos successores generaliter in cura: nō spāliter & necessario in ecclesia. Solus Petrus spāliter habet successorē in ecclesia: qa spāliter ei catholica ecclesia est cōmissa, q̄ sine rectore esse nō pōt. Cæteræ nō hui⁹ sunt priuilegii, ut notū est, & sæpius dictū qd Greg. in Epla ad Eulogium Alex. his uerbis opportune cōmendat. Dicēs: ¶ Et si multi sint Apli. p ipso tn̄ Principatu sola Apostolorum Principis sedes cōualuit &c. ¶ Tu igitur muta uerbū Martine, ad te ptinet Martine, & mentē simul mutare & uerbū. Nihil nos mutare oportet. Plana est ueritas & stabilis uirtute sua. Porro qd ad rem ptinet quod ait Paulus: Quid minus feci cæteris Aplis: nā & Dñicus & Fräciscus nōne pñt dicere: & merito dicere. Quid minus nos fecim⁹ plurimis Pōtificibus sūmis: ergo ista rōne, authoritate erant illis æquales: & nō potius sub illis. O hominū stolidissime. Si dixisset Paulus. Quid minus potui: aut qd minus habui authoritatis cæteris Aplis. Opus tunc esset solutiōe. At qa de laboribus merito gloriatur, nihil hoc ad ptātem: aut si ad ptātem ptinere hoc uelis, certe qa plus cæteris laborauit (ut ipse de seipso uere testatur) nō iam æqualis, sed sup alios fuisset: & ppea æqualis esset Petro & aliis, sicut sæpe facis: & amplius ēt superior, sicut ista rō pbat: ergo simul æqualis & superior: ergo qd sequtur? Dic tu Martine: alioqn dicemus nos. Melius est aūt ut dicamus: tu.n. nunq̄ diceres. Scin quid sequitur? Profecto q tu es insensatior trunco. Martinus cōtra Martinū.

¶ Duæ Mitræ donantur sequenti rationi tam inuictæ.

Decima. Respōde/Si Ro. Pōtifex præcepto Dei est Vicarius generalis in tota ecclesia: sequit̄ ineuitabiliter: peccare eos/imo esse hæreticos/qui nō sub eo fuerint. At tunc ecclesia tota primitiua: saltē usq ad. cccc. annos cum tot Martyribus & Sanctis/heretici erunt. Obsecro quid prodest tantam blasphemiam in ecclesia pro fumidę ptātis pompa statuere? Deniq ēt Sanctus Petrus erit hæreticus: qui ante Ro. Ecclesiā cum Apostolis fuit Hierosolymis. Vincit me hæc ratio inuicta.

Coronetur igit̄ Mitra sua rō hæc inuicta q̄ Martinū uincit. Inuictā certe nimis oportet eē rōnē q̄ tantū uincat Theologū Martinū. Hæc ergo sit prima eius corona: q falsum manifeste supponēs sup falso fabricat, dū ait. Primitiuā ecclesiā sub Ro. Pont. non fuisse. Sub Petro.n. fuit q Ro. Pont. dictus est, licet postea ita dictus sit. Pueriliter ergo decipitur Martinus. Vera.n. hæc est. Iesse genuit Dauid.i. illū q fuit postea dictus Dauid. Immo & hæc recipit̄ ad bonū sensum, cū sit Euangelii. Iesse genuit Dauid Regē.i. illū qui fuit postmodo Rex. Sicut & recte diceretur. Leo Papa fuit Legatus Bononiæ, licet tūc Leo nō diceretur, neq Papa esset. Ita recte sane q dr̄ ad rectū sanūq sensum: ut oēs intelligūt Doct. Primitiua ecclesia fuit sub Ro. Pont.i. sub Petro q Ro. Pont. fuit, licet tūc nō ita diceret: uidelicet qñ adhuc Romæ nō erat. Sed qa rō tā inuicta, Digna est ēt alia Mitra: ut interdū una inter dum alia urēs spectabilior appear. Ecca illa: nā in lōge crassiore ignorātia psupponit aliam falsitatē: uidelicet. Oēs qui nō se submisissent ptāti & authoritati Pontificis: si submitti debuissent, sicut dicimus: hæretici ppea fuissent. Et ignoras miser q hæresis errorē in intellectu reqrit: Nec.n. oīs rebellis ecclesiæ cōtinuo hæreticus est, nisi uere in errore hoc sit ut existimet se ecclesiæ nō subesse: qui aūt recte credat, At nihilominus se subtrahat ab unione: iam hic nō hæreticus, sed potius schismaticus censendus est Martine. Triūphet igitur iam coronata suis Mitris inuicta hæc tua ratio quæ te uincit. Prima Mitra Secunda Mitra.

¶ Iudaizzatio Martini hic ostenditur in uerborum interpretatione: sicut supra multotiens.

Undecima. Si ulla ecclesia est prima: & mater omniū: nō est alia nisi Hierosolymitana: ut dixi supra. Quid.n. faceret Roma: si hēt hęc p se: qui habet illa? Nempe qd Isa. & Miche. & oēs Prophetæ pronūciarint: de Zion exiturā legē Euāgelii: & de Hierusalē uerbū Dñi. Itē q Dñs ibi dedit gloriā in domo sua nouiss. ut Aggeus dicit. Quod Xps ibi Pōtifex. Apli aūt uelut pŝbyteri: quod Christus ibi oblatus: spūm sanctū misit.

Et breuiter hinc/in oẽm terrã exiuit uerbũ Dei:hinc oẽs ecclesiæ:nec est ullius tam impudẽs frõs: qui possit negare hãc esse uere matrẽ ecclesiarũ omnium/fontem/radicẽ/ac matricem etiã Ro. Ecclesiæ. Si ergo hæc nõ habet primatũ:imo uix quintũ ei dederunt:quanto minus Romana Ecclesia/quę est eius discipula? Dicat aduersus hæc aliquid qui potest.

Dicas(inqs)aduersus hæc aliqd qui põt. Dicã ergo ego aliqd, qui puto posse. Et qa tu nihil noui dicis pter milies dicta:ego quoq; nõ recedã a dictis. Dico igit q tu Iudaizzas Martine:tu Romã & Ro. Ecclesiã carnaliter intelligis, sicut Iudæi syon intelligunt. Hinc error Martine. Tu putas ponere nos ptãtẽ in loco, & a loco pcedere in hoiem. Et nos cõtra:in homine Põtifice ptãtẽ a deo datã agnoscimus:quã ille quouis loco gerit: ut p illũ locus, nõ p locũ ille sit celsior. Ita canones, ita sacri Doct. ita egregie btũs Grego. his uerbis, in Epla ad Eulogiũ Alexandrinũ scripsit. ℭ Quis.n.nesciat. Sanctã Ecclesiã in Aplorũ Principis soliditate fundatã? q firmitatẽ mentis traxit in noie, ut Petrus a Petra uocaret :cui ueritatis uoce dicit. Et tibi dabo claues regni cœlorũ, cui rursum dicit. Et tu aliqñ cõfirma frẽs tuos. Et iterũ. Simon, Ioan. Amas me? Pasce oues meas. Vnde & cũ multi sint Apli, p ipso tñ principatu, sola Aplorũ Principis Sedes cõualuit. Quæ in tribus locis unius est. Ipse.n. sublimauit Sedẽ, in qua & qescere & psentẽ uitã finire dignatus est. Ipse decorauit sedẽ, in qua Euãgelistã discipulũ misit. Ipse firmauit sedẽ, in qua septẽ annis q̃uis discessurus sedit. Quid ergo ais Martine? cũ ita dissoluimus ut non sit alius fons qrendus eccłæ Ro. q̃ Deus ipse: q in uno capite ac Pastore eã firmat. Nõ Hierosolyma Romanã sedẽ, sed Petrus extulit: Petrum Christus: Christum Deus omnipotens. Qui est benedictus in sæcula.

Nota uerba Greg. Martine.

Greg. lib. 4.

ℭ Speculum nouum confusionis Martini.

d Vodecima. Conciliũ Nicenũ:ut scribit lib.x.c.y.histo.Eccle. Statuit. arti, yi. in hũc modũ. Et apud Alexandriã/uel in urbe Roma/ uetusta cõsuetudo seruet:ut uel ille Aegypti/uel hic suburbanarũ ecclesiarũ sollicitudinẽ gerat. Rñde/hoc cõciliũ oium fere sacerrimũ est. Et ecce/nõ mõ nõ primatũ & monarchiã Rõano dat Põtifici:sed ex uetusta cõsuetudine:nõ iure diuino tribuit sollicitudinẽ Italicarũ & suburbanarũ Ecclesiarũ. Atq; hæc in ppositione mea tetigi:qñ dixi:quod contra frigidissima decreta staret decretũ huius cõcilii. Si ergo sum hæreticus. Age/tollant primum hoc concilium : cui me ipsa quoq; decreta:tanq̃ Euangelio cogunt obedire. Nõ possum duobus Dñis seruire contrariis.

Nõ est nostrum Martine concilia tollere:sed tui, & tuorum magistrorum ac discipulorũ. Absit autem ut a uobis discamus, Sanctorum authoritati conciliorum, tantillum derogare. Potius a Beato Thoma nostro instructi, id curabimus: Recte statuta in conciliis: recte quoq; intelligere: recte intellecta, recte alios docere. Et admonere pessime intelligentes ac peruertentes, rectius atq; sanius ut intelligant. Et idcirco tibi nunc dico Martine. Decipi te nimis imperite: cum existimas, idem esse gerere facto ipso actualem per se sollicitudinem ecclesiarum: quod habere super eas potestatem. Verũ est enim, Papam super omnes ecclesias potestatem habere: nec tamẽ uerum est, omnium sollicitudinem gerere. Vocauit .n. alios in ptem sollicitudinis: per quos gerere satis dicit .ut supra latius. Præterea ut breuiter perstringam & confutem omnia quæ per concilii Niceni decreta arguis. ℭ Ita primo, tertiadecima ratione scribis: sancitum ibi esse episcopos a prouincialibus ordinandos & non a Ro. Pont. Hæc ratio nescio quid concludat. Si præsupponatur uerissima & indubitata apud omnes ueritas. Cillud & qđuis aliud concilium robur sumpsisse ab authoritate Pont. Ro. ut in sequẽti libro pbabitur. An nouũ tibi uĩ Martine q ordinatiões epõrũ, nũc uno mõ, nũc alio, fieri pmittat Põtifex, in cui⁹ manu eiusmodi oĩa sũt? Põt ille eligere & cõfirmare & ordinare ĩmediate p se si uelit: põt & p alios: ipse tñ semp facere est dicẽdus qđ p alios fecerit: ut ex authoritate Dionysii & exẽplis ac rõne pbauimus. Ab ipso igit ordinari satis dicunt, qñcũq; p alios ordinati fuerit bñplacito & statuto suo. ℭ Quartadecia deinde rõe arguis ex uerbis Isidori quẽ tñ nobis fecisti canẽ cũ staret aduersus te ut uidebimus & nũc illũ in nos retorques enarrantẽ lib. ult. Ecclesiasticæ histo. Statutũ hoc Niceni

Martini equiuocatio.

Tertiadecia rõ sua soluit.

Xiiii. & .xy. et soluitur.

cōcilii his uerbis. Et ut Epō Hierosolymorum antiquus tradita honoris prærogatiua seruet.
Quid tum? Ergo erit eps Hierosolymitanus sup Epm Rom? Nā qñ unq̄ eiusmodi progatiuam habuit? Fuit ne forsan Iacobus maior Petro? Quē Bernardus minorē explicite probat, ut diximus? O, rōnes inuictas & robustissimas. ¶ Quintadecima sic pcedis. Si Ro. Ecclesia est prima pp primū Aplm Petrū: Cōpostellana erit secūda pp secundū Iacobū: & Ephesina tertia pp tertiū Ioanem. Fateor argumentū, si post Petrū Apostolū & primum oium pbaueris, Diuino iure Iacobū uel aliū quēq̄ secundū aut tertiū. Sub Petro .n. & post Petrū oēs æquales. Atq; iō obseruarunt doctores egregii ex Euāgelio Matthæi. Cū enumerantur Apli, ita dici. Primus Simō qui dicit Petrus, Andreas Iacobus &c. Et nō ita. Primus Petrus: secūdus Andreas &c. quia quo ad gradum & authoritatem solo Petro pcedēte ueluti capite, cæteri æquales manserūt ueluti mēbra: Quod euidēter Greg. his uerbis pbat. ¶ Certe Petr⁹ Aplorum primū mēbrū sanctæ & ulis ecclīæ ē. Paulus Andr. Io. qd aliud q̄ singularium sunt plebiū capita? Frustra hic ēt obiicis de ordine ecclesiarum (circa honorē) mutato: q aliqñ Antiochena prior Alexādrina fuerit, aliqñ ecōtra. Nā id magis cōfirmat qd uolumus. Cū .n. hoc factū sit placito Ro. Pontificis: satis patet, ad eū plenā spectasse authoritatem circa hoc: & plus satis patet, q una sola Ecclesia primaria: illa .s. ubi præsit Eps primus: nulli sit subiecta mutationi, Cæteris totiens mutatis: & nōnullis etiā destructis. Hæc sola: hæc inq̄ sola, in Christi petra principaliter collocata, ut & maneat semp, ac semp emineat necesse est. Nihil agunt Martini aduersus eā. Bestiarum cornua nihil pualent. Dixit .n. Iesus portas inferi, hoc est Martinos, hoc est bestias, hoc est hæreticos, nō pualituros: uos nō creditis Martini. Et tñ uidetis ita esse, atq; ita semp fuisse. Nō mētitur Dñs qui est ueritas. Vos aūt ex patre Diabolo estis, & p iniqtatē uestrā uobis ipsis mentimini, cū id speratis qd nō erit nec esse pōt aduersus Christū Dñi. ¶ Vltimā aūt huius hois rōnē uolo ppriis uerbis suis ponere. Digna est .n. & illa ut nō fraudetur gloria & Mitra sua.

Matt. x. — Consequētia Martini. — Nota Grego. Martine. — uerba Greg. Lib. 4. Epla 38. — Retorquetur eius arg. in illum.

¶ Vltima ratio digna, ut non prætereatur ab eo qui cupiat Martinum nosse.

d Ecimasexta. Si ad solos Petri successores ptinet uerbum Christi, Tu es Petrus: & pasce oues: pari sequela concludetur. Solius Ioānis successores esse filios Mariæ in cruce cōmēdatos, solos plus cæteris dilectos: q̄ hunc solū in cruce allocutus matri cōmendauit. Ergo ab Ephesinis epis accipiunt cæteri: ut sint filii Ecclesiæ & Mariæ. Itē soli successores Iacobi & Ioānis essent filii tonitrui: & soli successores Iacobi minoris sint fratres Domini: & oīno oīum, ad quos Christus semel locutus est successores, haberēt eadem iure diuino: quo quid uanius dici potest.

Miror Martinū tantū Iurista Theologū nescire q̄ pueri p imperatorias Institutiōes secūda aut tertia lectiōe discūt: uidelicet nō trāsire neq; extendi q̄ psonalia sunt dona, idest psonæ gra tm̄ cōcessa: sicut legit lib. i. Insti. De iure nat. gen. & ciui. Quare istæ sequelæ tuæ iā ridiculæ, nūc nobis stomachosæ tandē factæ sūt. De qbus supra satis. Breuiter nūc colligo successores alicui in officio, in his demū succedūt q̄ ad officiū ptinent: quæ uero sunt progatiuæ personales: ut q Ioanni assignaretur Maria loco matris & eiusmodi. Minime transeunt. Non enim officii ac muneris episcopatus sunt: & ideo uiuat coronata hæc ratio, sua corona, & pueris spectaculum maneat. Subdis autem.

¶ In fine dico. Me nescire an xpiana fides pati possit: quod in terris aliud caput ecclesiæ uniuersalis statuit; præter Christū: sunt qui Christū in ecclesiā triūphantē reiiciunt: ut Ro. Pont. militantis ecclesiæ caput cōstituant: contra expressum Euangelium Matthæi ult. Ecce ego uobiscū sum usq; ad cōsumatiōem sæculi. Et illud Act. ix. Saule Saule: qd me psequeris. Io. n. regnū fidei ecclesia uocatur: quod, rex noster nō uidetur, sed creditur: sicut. i. Cor. xv. dicit. Oportet illū regnare: donec ponat inimicos suos scabellū pedum suorum: & tunc tradet regnū Deo & patri. At hi regnū rerum psentium faciunt: dum uisibile caput erigunt? Nam & mortuo Pontifice ecclesia nō est sine capite. Cur ergo uiuo Pontifice Christus non pro capite solus habetur? An ui

uo Pontifice cedit/& mortuo succedit: uelut qdã alternus Pontifex? Si aũt & uiuo Põtifice caput est: ut qd duo capita in ecclesia statuimus.

Cur hæretici solum caput Christum uelint.

In summa hoc est & fuit semper diffugiũ hæreticorum: nolunt.n.alium regem: nolũt aliud caput nisi illud quod nõ uident: uidelicet. Christũ: & quare? quia subesse Christo uelint? Minime. Immo quia nolũt cuiq̃ subesse. Christo.n.aut christũ non credunt. Nõ curãt igit habere regẽ & caput: quod esse nõ credunt. Et quia aliud uisibile caput, quod loco capitis Christi est, reformidãt: ideo sub cautheriata cõscia, sub uulpina pietate, sub simulato zelo Christi, sub ouium pellibus cõtecta Lupi crudelitate, solum caput Christũ se uelle clamitant. Christus uero caput interim ad eos loqtur. Mentimini filii spurii, mentimini filii alieni. Me.n.nõ uultis, quia illũ quem loco mei præposui uobis recusatis iniqui: cõtẽnitis eum, cui ego cœlorum claues dedi, in quo ecclesiã uniuersam fundaui, cui authoritatẽ ligandi soluendiq; tribui, cuius ego sniam in terris pronunciatã ratam me habiturum & in cœlis pmisi: Cur hoc nisi quia & me etiã cõtemnitis? Quid.n.per Ezechielem uos docui cũ ita locutus sum? Fili hoĩs hic ppls nõ audit te qa nõ audit me. Hoc igitur in summa & ego de uerbo dñi dicã, Pessimi Martini iõ nõ uultis regẽ neq; caput nisi Christũ: qa neq; Christum uultis: nec.n.credetis, quousq;. Cito & horrende appareat uobis, ut separet a se uelut infructuosos & mortuos palmites. Sed uideamus tandem Martini cõclusionem.

¶ Conclusio Martini quasi aurum plures ligans Margaritas digna: plane scitu: ut quæ egregie principio ac medio respondeat.

C Oncludo. Oĩs sacerdos in articulo mortis & necessitatis est Epus: est Papa: hñs plenissimã plenitudinẽ ptãtis super confitentẽ: ut tenet snia cõis totius ecclesię: & ex B. Cypriani epl̃is euidẽter conuincitur. Ergo nec Papa est epĩs: nec epñs est superior p̃sbyteris iure diuino: tenet consequẽtia: quia ius diuinũ est immutabile: tam in uita q̃ morte.

Prima consequentia notabilis.

O cõclusionẽ memorabilem audiamus. Hæc conclusio: Oĩs sacerdos in articulo mortis & necessitatis est epñs & Papa. qd hinc sequitur? ergo oĩs sacerdos est æqualis ptãtis cũ Papa. Dicamus rursus id clarius. Oĩs sacerdos in articulo mortis circa solutionẽ moriẽtis habet eandẽ quam Papa habet authoritatẽ. Ergo oĩs sacerdos simpliciter habet eandẽ quam Papa authoritatem: ita cõcludit Martinus aut nihil cõcludit quod uelit. O pueri huc ad nos ualet ne cõsequẽtia ista? Ethiops est albus dentes: ergo est albus. O Martine pueri istã cõsequentiã rident. Ergo & tuã huic similẽ rident. Et dicũt: ut eorum utar loquẽdi modo ex Elẽchis suis. De secundũ qd ad simpliciter nõ ualet cõsequẽtia. Protestor aũt q̃ de cõsequentia sola disputo, & nõ antecedẽte. Eludũt ergo pueri eiusmodi cõsequẽtias. Et tu Martine

Secunda cõsequentia egregia.

qd ad hoc? qũo eã pbares? ita pfecto uteam pbes (ĩmo ut deterius erres) arguis. Hoc est ius diuinũ: q̃ in morte & necessitatis articulo sacerdos tantum possit q̃tũ Papa. Ergo pariter est ius diuinũ q̃ tantũ possit in uita. Deo gratias: Et hic est qui ridet cõsequentias Thomæ. Et scioli istũ uentũ doctrinæ sequunt: si tñ noĩe doctrinæ dignãda est extrema imperitia. Nã ualet ista ẽt cõsequentia: Si hæc quã diximus Martini ualeat: In articulo mortis licet accipere Oleũ sanctũ: ergo & in uita: Et hæc pariter. In uita, idest nõ in mortis articulo uerũ est, posse hoĩem currere: ergo pariter & in mortis articulo: & eiusmodi similia pene

Tertia consequẽtia admirabilis.

infinita. Sed adhuc pbare iterum Martinus audet suã istã cõsequentiã. Sic.n.ait. Ius diuinum est imutabile, ergo qd est de iure diuino in morte est pariter de iure diuino & in uita: alioqn ius diuinũ mutaret. O hoĩem circũspectũ: apud quẽ ẽt ista cõsequẽtia ualet. Ius diuinũ die Sabbati phibuit cessari ab opibus: ergo ne ius diuinũ mutet phibuit illud idem quouis die. Alioqn mutabile esset ius diuinũ. Quis nõ rideat hæc? Quis non agnoscat captionẽ? q̃ nõ ppea dr ius diuinũ mutari aut mutabile esse, q̃ uno tpe mãdet aliqd seruari & alio tpe nõ mãdet: ĩmo ẽt phibeat. Tũc mutari diceret: si p eo tpe uel loco uel casu quo mãdaret: aliqd uiolaret. Nã etsi fateamur diuino iure sacerdotẽ quẽlibet in articulo mortis hr̃e eandẽ quã Papa habet ptãtẽ sup soluẽdo: nõn tñ diuino iure dicimus hoc esse sup soluẽdo in uita: sicut diximus de obseruãtia Sabbati & aliis pene innumeris: & iõ stat sp ius diuinũ ubi cõcedim⁹ eẽ & ubi ẽ: uidelicet in casu mortis. In casu uero uitæ ius diuinũ nũq̃ fuit: & iõ nulla mutatio ẽ iuris diuini: qa in eo casu quo est, pmittim⁹ stare. s. in casu mortis: In eo uero casu quo non est, nec addim⁹, nec mutamus. Addere.n.ius diuinũ nõ possum⁹, qa Deus nõ sumus: Nõ ẽt mutamus isto casu qa isto casu nõ est. Quod aũt nõ est mutari non põt. O, igit Inclytissimũ uirũ & nouũ Danielẽ: Stent ista errata tua pudẽda &

niuant in contumeliam sempiternam, ut discant homines quid sit uelle ab unitate recedere & Matri Ecclesiæ sanctæ nõ parere. Quid igitur ego tandem concludam.

¶ Ego concludo Martine in ueritate Domini IESV q; & tu, & omnes qui te sequuntur peribitis, & delebitur nomen uestrum de terra uiuentium (nisi quod uehemẽter optãdum est & opto) resipueritis. De quo Deũ oro q est benedictus in sæcula, Amen.

FINIS.

¶ Liber Tertius. De Claue scientiæ, Apost. Sedi cõcessæ: & de eius Potestate circa indulgẽtias: ubi agitur de soliditate Decretoꝝ quæ Martinus frigidissima & impiissima uociferatur: & an, & quãdo Papa possit errare: & de cõparatione Papæ ad Concilium.

E Papæ priuilegio circa clauem sciẽtiæ Primum tracturus. De publica Martini conclusione quam cõtra Echium posuit: oportune mihi sumam

d exordiom. Hæc enim conclusio.

¶ Ro. Ecclesiã esse oĩbus aliis superiorem/ probatᷣ ex frigidissimis Ro. Pontificum decretis: intra. cccc. annos natis &c.

Hinc duo, ex eius sententia colligo. Primũ decreta hunc primatum probantia nata esse intra. cccc. annos. Secundũ eadem esse frigidissima. Sed cõtra primum ego sic arguo. Decreta Anacleti martyris, & Beatiss. Leonis, & alia plurima, nata sunt ante. M. annos: Et hæc ꝓbant eiusmodi primatũ. Ergo tu mẽdax Martine qui asseras nata intra. cccc. annos. Quid respondes? Quid aũt possis, nisi q; ex arrogantia & imperitia mentitus es? quõniã decreta illa non præuideras: & uelox fuisti ad proferendum sermonem: sed quia nihil minus cogitas q̃ fateri stultitiam, ideo pro tanto mendacio excusando, noua maioraq; fabricatus, & ridiculas, uanasq; nugas, ot ita respõderes te miserum coegisti.

¶ Illud primum sciendum: q; decreta quibus primatus Ecclesiæ Ro. ꝓbari a me dicitur. Dixi intra. cccc. annos nata: & cõtra hoc esse historias. M. c. annoꝝ. Primo sciebã hæc offensura: & manifeste falsa uideri oĩbus. Certũ est enim esse decretis Pont. ante mille annos certatum ꝓ hoc primatu.

Nimis profecto stultos necesse est eos esse qoibus persuadeas: Sciuisse te hæc offensura, & omnibus manifeste uideri falsa: & tamen posuisse: qui nihil aliud q̃ auram popularem & ut placeas turbis aucuparis: cũ presertim potuisses sine tanti mendacii offensione loquens, idem nihilominus disputare, quod sumpseras disputandum. Aut certe tu oĩum puerissimus, q de industria & offendere & mẽdacissimus hr̃i curaueris. Attñ audiamꝰ qđ seqr̃is.

¶ Ego aũt hoc spectaui: quod Ro. Ecclesia nunq̃ fuit: nec est: nec erit unq̃ super oẽs totius orbis ecclesias: licet sup plurimas sit: nec. n. fuit unq̃ super Græciæ/ Aphricę/ Asię ecclesias: nec eoꝝ ep̃os cõfirmauit: sicut modo nr̃os cõfirmat: ut satis ꝓbant historiæ. Deinde sunt sine dubio christiani in Oriẽte: cum Christi regnum sit orbis terrarum iuxta p̃s. ii. Et tamen episcopi eorum nõ instituuntur/ non confirmantur e Roma: nec est necessarium.

Tu illoc spectasti Martine: & ego huc specto. Posito enim (quod in Blasphemia asseris) q; Ro. Ecclesia nunq̃ fuerit, aut sit, aut futura sit super omnes ecclesias: non uideo quomodo per hoc fiat, q; decreta nata ante mille annos sint nata intra. cccc. Ego inq̃ huc specto, & expecto si possis tu, id quod non potest deus: ut quæ nata sũt ante annos mille, sint nata intra cccc. Hoc enim prorsus faciendum tibi est, quo purges mẽdacium. Sed o frontem nullius podoris. Quanta iactat fiducia. Ro. Ecclesiam nunquam fuisse super Græciæ, Aphricæ, Asiæ ecclesias? Cõtra Dei uerbũ, contra innumeras sanctoꝝ sententias, cõtra facti ueritatẽ & omnibus historiis cõprehensam, & publica omniũ sæculoꝝ totiusq; orbis cõfessione testatam. Sed furor quo agitur, huc illum præcipitem trahit. Neq;. n. satis ei soit. Dicere. Romana Ecclesia non fuit nec est, sed insuper addens grãde uerbum, nec erit (inquit) unq̃ super oẽs ecclesias. Verum unde hoc scis Martine, q; nõ erit onq̃? Nom ab historiis? Eqdem putaui hactenus, ea tãtum historiis contineri, quæ iam fuerint: nõ etiam qoæ futura sint. Sed iam desino Theologiam tuam contemnere, si ibi de futuris, quæ presertim in Dei potestate sunt posita, historiæ inueniuntur? Deus ergo tu es. Ita quippe scriptum est. Dicite nobis futura, & dicam q; Dii estis uos. Sed ad mendacium tuum redeo: nõdom enim factum uideo, q; ista decreta nata ante mille annos, sint nata intra. cccc. Quomodo hoc fa-

Martinus se ꝓphetam facit.

Esa.

cies? Saltem .n. ut contegas, foliis opus est multis. Ecce ergo quia folia multa pro laicis tuis, idest multa uerba quæ illis das, ita maledicens effundis.

¶ Deinde ab hoc tempore cœperunt multiplicari leges & iura. Nam Gregorius .ix. Bonifacius .viii. Clemens .v. nisi cõsarcinassent: & alias recisas: alias additas Epistolas: scholis legendas ac docendas tradidissent: sine dubio tot maria glossarum/ & infœlicissimum iuris studium non essent. Delituissent autem tam decreta q̃ decretales: magno ecclesiæ lucro & Euangelii commodo/ intra arcas Ro. Pontificis. Nunc autẽ quæ sit facies ecclesiæ uigore istarum legum satis plus uidemus: nec hoc satis: in dies augescunt eiusmodi libri. Et tamen nihil faciunt/ nisi q̃ plures animabus laqueos ponunt: inde dispensationum: confessionalium: indultorum: exemptionũ turpissimæq; nundinæ. Inde episcopatuum: sacerdotiorum: officiorum: Palliorum: Annatarum rapinæ & uenditiones ĩpudentissimæ. Inde cẽsuræ: minæ: fulmina: uis: fraus: dolus: & infinita monstra. Quorum nullum aut saltem rarum esset: si epistolæ eiusmodi: sicut oportuit: intra annales & regesta mansissent repositæ: & Euangelio in publico locum reliquissent. Proinde traditiones Ro. nũq̃ ita sensit mundus: ut in annis istis quadringentis: ideo totum eorũ Pondus & omnem uim Greg. ix. tribuendum existimo: per quem uelut natæ sunt & ortæ. Ab hinc enim usus eorum robur accepit & inualuerũt: ut legibus istis & traditiõibus ita sint omnium officia: statuta ecclesiæ: ordines in unũ Chaos confusa/ intra istos quadringentos annos: ut Babilone ipsa confusior sit hodierna ecclesia. ¶ Et post multa id genus ita concludis. ¶ Itaq; unusq̃sq; in sensu suo abundet. Mihi decretorum authores sunt Greg. ix. Bonifacius .viii. Clemens .v. Et extrauagantium Pontifices. Quod his agentibus in publicum sparsa/ & præcepta sunt/ & omnia stabilita.

Attamen ego huc inquam specto: si propter Grego. ix. in quem reiicis omne peccatũ tuũ: & propter curiales mores, aut superfluas leges, confusionesq; Glossarum, & alia quæ narras, factum sit: ut ista dereta nata ante annos. M. sint nata intra .cccc. Id enim aliquibus saltẽ præstigiis tibi faciendum est, inq̃. Verba enim sunt uerba, solum pro laicis qui gaudẽt maledictis, Nã propter eos, q̃d poteras breui cõclusione perstringere, ut impleres chartas, ut rem exornares, ut abunde sapẽs eis uidereris, ut deniq; subornares illos ac mendaciũ tuũ traderent obliuioni, tãdem post lõgam inuectiuã ita concludis. Quod dixi. Decreta

Nota. nata ante mille annos, esse nata intra .cccc. Sic intellexi: nõ uere nata, sed collecta publicata

Quã apte exponit seipm. & in scholis sparsa ac stabilita. O perpetuo infœlix, qui ne fueris mendax mẽdacia addis: ne fueris imperitus, ab imperitia nõ cessas. O q̃ ridiculum & ineptum est hoc diffugium.

¶ Primo enim in uiolentia expositionis peccas. Tu enim nata dixisti, nata inquã dixisti, nõ collecta aut publicata. At si modo tibi liceat in tanta uiolentia exponere, nata .i. collecta & publicata aut stabilita, iam quãcunq; positionem quãuis peruersam perfacile substinebis.

Quã recte intelligit Paulum. ¶ Secundo nihil Pauli uerba ad rem attinent. Vnusquisq; in suo sensu abũdet. Non enim per hæc licita fit: stulta locutio: neq; potestas datur, mutandi cuilibet propria authoritate uocum significationes ex cõmuni placito institutas. Loquendum est enim (ut ille inquit) ut plures. Alioquin tecum potius loquere, tecum dispura. ¶ Tertio falsum supponis, q̃ nisi decreta collecta in corpus sparsaq; sint aut tradita legenda in scholis: careant idcirco sua uirture, contra notissima iura, & iuribus efficacem ratiõem assignatam: & deinde experiẽtiam manifestam, quasi uero ante Gregorium nulla essent ualida decreta. Frustra ergo se subiicit Canonibus Augu. & cæteri sancti. ¶ Quarto mendacium est q̃ ante Gregorium non fuerint collecta & in corpus redacta plurima Pont. decreta. Quod late patet ex Nicolai decreto, qui contra illos arguit, qui decreta solum collecta & in corpore canonũ clausa custodiri debere asserebãt: quod fuit pluribus sæculis ante Greg. Vnde apparet q̃ etiã ante ipm Greg. collecta erãt. ¶ Quinto q̃a supbiã tuã deus punire uoluit (q̃ ingenue primũ mẽdaciũ pfiteri noluisti) factũ est: ut post ridiculã expositionẽ uerborum tuorum, postq̃ Pauli uerbis ad excusandã illã abusus es, Post falsitatẽ in quã incidisti, post mẽdaciũ & illã se

Margin notes: Quã sit excellens Iurista Theologus. — Quã polleat in historiis. — Quã circunspectus in pferendis mendaciis. — c. si roma. di. 19. — d. c. si rom. di. 19.

quēs. Tertiū ēt adderes mendaciū in crassiore ignorantia: cū decreta hæc de qbus agimus a Greg. aut posteriorib⁹ collecta pceptaq; afferas: & plus q̄ manifestū sit, multo ante Gregorium opa Gratiani collecta: & ab Eugenio. iii. q circiter decē Pontificibus mediis Gratianum pcessit, publicata: mandataq; etiā legi in scolis fuerint. Vide ergo qd lucratus sis excusando excusationem in peccatis: q ne unū mēdacium fatereris, quinquies & magis stulte peccaueris. Vnde moneo te si denuo ab his defendere te coneris, cum opus sit nouis mendaciis atq; nugis. Curato tamen, si quid honesti aut pudoris apud te ratio est, ne sint adeo patentia atq; immania. Hactenus enim quoad natales hoꝝ decretorum. Iam igitur de frigiditate eorum diligentius disseramus.

℄ Protestatio authoris.

PRo sacrosancti reuerentia Euangelii, Petriq; Apostoloꝝ summi Principis honore, eiusdemq; catholicæ sedis dignitate, diuino uerbo commendata ac stabilita, coram uniuersa ecclesia protestor: q non ita super eius decretis disputo, quasi illa defensurus, perinde ac non sua, maneant ab omnibus inferi portis, uirtute ac soliditate stabilita & inconcussa: aut quasi quicq̄ uir iste imperitissimus aduersus ea attulerit, aliqd momenti habens: uel qd non potius sua infirmitate cadat. Sed ob eam gratiam adductus sum, ut ei⁹ reliquas imperitias atq; blasphemias, ueluti ostentum reddam orbi uniuerso cōspicuas. In nomine IESV ET MARIAE Amen.

℄ Prima detectio stultitiarum blasphemiarum & uanitatum, quas in Leonem primum Papam sanctum effundere ausus est.

p

Rimus est Leo dist. xix. c. ita dominus noster inqt. IESVS Christus humani generis saluator instituit/ut ueritas/quæ antea legis & prophetaꝝ preconio continebat: per tubam apostolicā in salutem uniuersitatis exiret/sicut scriptum est. In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ uerba eoꝝ. Sed huius muneris sacramenta ita dominus ad omnium aplorum officium pertinere uoluit: ut in beatissimo Petro/omnium aplorum summo principaliter collocaret: ut ab ipso/quasi a quodam capite/dona sua uelut in corpus omne diffunderet: ut exortem se intelligeret diuini mysterii esse/qui a Petri soliditate recederet. Hæc ille. ℄ Tu uero. ℄ Quis obsecro: non uidet/sanctum et eruditum hunc uirum humana passum? Nam si per soliditatem Petri intelligit: fidem qua Petrus Christum confessus est. Matth. xvi. recte & euangelice dicit/Hæc enim fides est a petra: a qua Petrus nomen habet; a qua qui recesserit: merito exors est diuini mysterii. — Modestia Martini i sanctū Leonem:

Merito tu Martine exors es diuini mysterii, q plus q̄ frigidissime atq; impiissime sanctū Pont. humana passum audes affirmare. Tu qui pateris diabolica. An nō agnoscis iniquitatem tuam? Si. n. recte Leo loquit & euangelice forsan p soliditatē Petri fidem intelligens, an non Diabolus es, qui recte loquentē iniuria rephendas? quid. n. scis q sic n̄ itellexerit? quis modus iste rephendendi absolute, & pbandi conditionaliter? Sic enim & ego Io. Apostolum rephendam, cū ait. in principio uerbum fuisse & apud Deum fuisse: si enim intelligat in principio mundi, & non antea: & apud deum, tanquam res alia ab eo distincta, false esset locutus. Opinor igitur ut aliquem reprehēdas, non satis ita dicere: si sic intelligat falsum est: sed ita, ipse sic intelligit & hoc est falsum: & deinde pbandū est, q sit falsum. — Nouū genus rephendendi Martinianū.

℄ Verum si per soliditatem Petri intelligit iurisditionem & potestatem Petri & Ro. Pontificis: quilibet facile capit: q uerbo Euangelii abutitur & fallitur. Nonne omnes apostoli fuerunt in soliditate Petri: & tamen sub Romana ecclesia non fuerūt? Scūs Stephanus & alii a Paulo psecutionē passi: in soliditate Petri fuerunt anteq̄ romana ecclesia fieret.

Quotiens dicendum est: q æquiuocatione deciperis? & qd per Petri soliditatem intelligamus, quidue per Ro. ecclesiam sancti dei homines senserint, non capis? Et si abunde per decreta perq; ipsa concilia sit declaratum. Quotiens dicendum est non muros, non Ro. ho

mines ſpectandos eſſe? non item membra; ſed caput, ad intellectum Ro. eccliæ? qđ ſemper idem fuit: ſcilicet xpi uicarius: ſiue Petrus ſiue ſucceſſor. Et ita Stephanus beatiſſi. & alii ſub Ro. eccleſia fuerunt: quia ſub eius capite: licet tunc neq; illa Romana diceret: neq; caput eius, Pont. diceret Romanus. Cape hæc Martine & calumniæ ceſſabunt ac tuæ ſtultitiæ & blaſphemiæ. Sequeris.

Vetus error Martini.

Deinde eadem humani affectus labilitate dicit. In apoſtolo Petro principaliter collocatum munus docendi. Trahens ad ſingularem Petrum/ qđ pfert plurali & indiſcreto numero dixit. ſonus eorũ & uerba eorum.

Eadē modeſtia Martini.

Neſcio uerba hæc magiſne impia an ſtulta ſint, & aperte falſa. Nec enim Leo trahit uerba illa. Sonus eoꝝ &c. ad ſolum Petrum ſimpľr. Tu uerba Leonis trahis ad id qđ nolunt: Ipſe enim ad oēs ptinere uult, qđ ſcriptũ eſt. Sonus eoꝝ. & uerba eoꝝ. hoc tñ exponit, ut ordinem huius muneris docendi intelligeremus, ꝙ principaľr in Petro eſt collocatũ. Neq; per hoc minus ſonus eoꝝ dř, ſicut non minus dř exercitus ſupaſſe hoſtes, q̃q̃ impatori diſpoſitione atq; authoritate uictoria tribuatur. Sequeris.

Calũniatur Martinus.

¶ Sed in hoc manifeſte falſum eſt/ ꝙ Petrus caput ſit totius corporis. a quo dona ſua xp̃s in omne caput diffundat: niſi intelligat ptem eccleſiæ/ q̃ docēte Petro erudita eſt: ut eſt latina & occidentalis eccleſia.

Mãifeſte ſſm.

O infœlix homo. Non uides primo qđ petis principiũ? & qđ ſumis improbandũ (uidelicet Petrum fuiſſe totius corporis caput) nudis uerbis tantum negas? An improbatur per hoc ſolum ꝙ ais, manifeſte eſſe falſum? At nos dicimus plus q̃ manifeſte eſſe uerum. Hoc autem inter te & nos intereſt. Tu dicis uerbo, nos pbamus ſcripturis ſynodorum: ſanctorumq; Pont. decretis, doctorũq; illuſtriũ authoritatibus, & conſtantiſſima toti° ecclıæ confeſſione. Quo igiť pacto putas Martine tantam deſtruere poſſe conſonantiã? Nõ uides deinde ꝙ ut numerũ cõtradictionibus tuis addas. Petrũ quem aliquando iudæoꝝ tantũ paſtorem facis: modo facis. gentium ac latinoꝝ? Sequeris.

Petit pricipiũ

Martin° cõtra Martinum.

¶ Nam etiam per alios apoſtolos: preſertim Paulum dona ſua diffundit in multo plures q̃ Petrum/ ut mihi miraculum fit: tam pfunde huius Pontificis mentem fuiſſe occupatam/ ut hæc ſcribens non meminiſſe potuerit Pauli & alioꝝ apłoꝝ. Si ergo dixiſſet: p quem dona ſua in corpus diffunderet. recte dixiſſet: ſed in omne corpus nimium dictum eſt.

Eadē modeſtia Martini.

Vere miraculum mihi eſt, ꝙ cuiq̃ placere poſſint: non dico blaſphemiæ tuæ: iam enim nimis corrupť, eſt mũdus: ſed tuæ inſanæ ſtultitiæ. Quis enim neget diffuſa dona p Paulũ & alios? Sed quid hoc facit, ut non ſub Petro militauerint, in quo omnis reſedit principalis poſt xp̃m poteſtas? Profunde ergo occupatus fuit & Cyprianus & Greg. & Berñ. cũ omnibus ſanctis: q idem dicunt. Ait enim Cypri. epſa. iii. Petri cathedram atq; eccleſiam principalem eſſe: unde unitas ſacerdotalis exorta eſt. Ait Greg. Certe Petrus apłoꝝ primũ mēbrum ſanctæ & uniuerſæ eccleſiæ eſt: Paulus Andreas Io. quid aliud q̃ ſingularium ſunt plebium capita? Ait Berñ. deniq; Iacobus, q uidebať columna eccleſiæ, una contentus eſt hieroſolyma Petro uniuerſitatem cedens. Porro cedente dñi fratre, qs ſe alter ingerat Petri p̃rogatiuæ? Innocentius etiam Papa ad Auguſtinum ſcribens, idemq; penitus quod hic Leo ait, ꝙ cæteræ omnes eccleſiæ de Petri doctrina ſumere ſibi debent tanq̃ de natalis ipſius fontis emanantē aquam. Quid ergo? hi omnes dormierũt occupati in ſomno Martine? & tu ſolus uigilaſti? O arrogantiſſimum hominem. Seqris.

Cypr. uerba

Gre: uerba

Berñ. uerba

Inno. uerba

¶ Sequiť idem leo. Hunc Petrum enim in conſortium indiuiduę unitatis aſſumptum: id quod ipſe erat/ uoluit nominari: dicẽdo. Tu es Petrus: & ſup hãc petram ædificabo eccleſiã meã: ut æterni templi ædificatio mirabili munere gratiæ dei in Petri ſoliditate conſiſteret. ¶ Hæc Leo. Tu uero. ¶ Iterum per ſoliditatem Petri: non fidem uniuerſalis eccleſiæ: ſed poteſtatē Romanæ eccleſiæ ſignificat: & uerbum xp̃i ſub pſona ppria Petri: nõ aũt eccleſiæ accipit dictum/ ut clare ex ſequentibus patet ubi dicit. Verum hanc firmitatem Petri iſtius ſanctiſſimam/ deo (ut diximus) ædificante cõſtructam/ nimis uult impia præſumptione uiolare: quiſquis poteſtatem tentat infringere: fauendo ſuis cupiditatibus: & id quod accepit a ueteribus non ſequẽdo,

Ecce se ipsum exponit: soliditatem Petri esse potestatem Rom. eccl'iæ. idem per secretissimã fidẽ spiritus. & externam iurisditionis potestatem intelligẽs non sine uerbi Euangelici iniuria.

In summa huc omnia tua redeunt Martine: ne sit potestas in Petra. Rei enim criminis nihil magis q̃ potestatem odere: hinc ille fidei zelus, quam secretissimam dicis. Neq; mirũ ꝙ aduersus hæc beatis. Leonis uerba tibi maxime congruentia, tantopere excandueris. qd enim in te dici conuenientius poterat, q̃ quod Leo inqt: Petri sanctissimam firmitatem nimis uult impia p̃sumptione uiolare: q̇squis potestatem tentat infringere, fauendo suis cupiditatibus: & id qd accepit a ueteribus non sequendo. Te igit petunt, te urgent uerba ista qui impia p̃sumptione Petri firmitatem uiolare audes: & potestatem tentas infringere: & tuis cupiditatibus faues, in principibus & filiis hominum confidis, auraq; populari imperitiq; fauore uulgi ductus, ab his recedis q̃ a ueteribus accepisti in xp̄i uerbo. Hem quo redacti sumus coram impiis: ut quæ tota ab sui exordio semp confessa est catholica ecclesia, ꝓpter unum Martini pestiferum flatum, ꝓpemodum ad disputationem ponere cogamur: Et cum ita sit audiamus nouum strepitum ac blasphemias in incredibili humanarum diuinarumq; legum imperitia. Sequit enim

Nota Martine hæc ad te pertinent.

¶ Non ergo infringit soliditatem Petri: qui sub legibus Ro. ecclesiæ non uiuit: sed q non id credit: quod Petrus confessus est. Protestor autem ego: ꝙ decreta quidem huiusmodi non damno: nihil enim meæ saluti deperierit, si tolero alicuius uiolentam scripturæ interp̃tationem: modo uera & legitima intelligentia iuxta salua sit: sed hoc adnitor, ut rem & fidem nostram constanti & solida intelligentia discamus firmare. Quãuis enim eiusmodi abusiones scripturæ ualeant ꝓ iis qui iam credunt: & tolerandæ sint: tamẽ oportet etiã: si cum contentiosis oriat bellum habere simplicem & germanum sensum xp̄i: qui stare in acie uictor possit: ne ecclesiã & omnes nos ludibrio exponamus. Neq; enim cum illis sentio qui Rom. Pontifices nõ errasse putant: & apud eos solos esse ueram scripturæ intelligentiam, cum longe contrarium hic & multis aliis locis uideat. Homines fuerũt: sicut & cæteri episcopi. Neq; sane grande miraculum est: sanctos hos Pontifices: humana infirmitate sibi ambiuisse primatum. quando & ipsi apl'i præsente xp̄o non solum ambiuerunt: sed etiam non semel inter se cõtenderũt: quis eoꝝ uideret maior. Sicut ergo xp̄s benigne tulit eorum humanitatem: ita & ecclesia talium Pontificum ambitionis reliquias ferendas discit: & decreta eiusmodi ideo penitus non reiicit.

Quõ stabitur ꝗ si toleratur uiolẽta.

Martinus firmator fidei. tolerãdæ sũt abusiões scripturaꝝ apud Martinum.

Sci ambitiosi

Humanitatẽ idest ãbitionẽ

Sed breuiter colligamus calumniosa ac stulta & impia dicta. ¶ Primum calumniosum est cum ais non infringere fidei soliditatem q sub legibus Ro. ecclesiæ non uiuat. Sunt .n. leges ciuiles & particularia locoꝝ instituta: & nemo negat suas tales cuiq; populo ac regno leges: neq; ꝓpterea fidei soliditatem infringere dicit, ꝙ non Ro. Pontificis eiusmodi statutis subdat. Sunt rursus leges ad fidei uitæq; xp̄ianæ normã spectantes: in his uero qs dubitet infringere eum uelle Petræ soliditatem, qui ab his ausit reclamare? Quod uel de tuis hic uerbis probo. Qui fidem negat inquis, quam Petrus confessus est Petri soliditatem infringit: sed qui uerba dei negat eorũq; sanum intellectum: uerba inq̃ illa. Tu es Petrus. & Pasce oues meas. fidem ꝓcul dubio negat. Intellectus aũt illoꝝ uerborũ est toti orbi christiano ꝓspicuus: quoniam in his ꝓmissa dataq; est Petro potestas sup omnia mundi regna ideo ꝓcul dubio tu q hoc negas, fidem quã Petrus confessus est negas: & ita soliditatẽ Petri tentas infringere. ¶ Secundum ꝙ ais falsas atq; abusiuas scripturarum tolerandas interpretatiões esse: impium est: & exemplo Pauli, q restitit in faciẽ Cephæ merito detestandũ neq; sci hoc unq̃ tolerarũt neq; ecclesia tolerat. sicut tu iactas mendaciter: Sed tu astutus illuc spectas: ut nos inuicem toleremus tuas. Sed falsus es, non enim conuentio ulla lucis est ad tenebras, qui cum xp̄o non est contra xp̄m est: q cum eo non colligit, spargit Martine. ¶ Tertium ẽt calumniosum est cum inquis, non sentire te cum illis q negant Papam errare posse. Id .n. nemo tã plane stultus negat ita simplr ut tu ponis. Quõ aũt hoc intelligatur

Calũnia Martini.

Impietas.

Calumnia.

post diffusius declarabimus. ℭ Quartū, blasphemum est: q̄ sæpius inculcas: sanctos Pontifices fuisse ꝑ hoc primatu ambitiosos q ab illo quātum poterāt se elongabant; ut de Gregorio magno & aliis legit. ℭ Quintum plus q̄ blasphemum est: q̄ supiorē blasphemiam exemplo apostoloꝝ defendere studes; quasi & ipsi Apli ꝑ primatu contenderēt. Minime hoc: nō. n. iniuriose alter alteri ꝓferri uolebat: sed hoc tantum differebant qs iure maior uideret: & leui qdem contentione, magis ꝑ incertitudinem qs magis a Magro amaret, & quendam affectum tolerabilem (nam qlibet amari magis desiderabat) q̄ per iniuriosam atq; iniustam superbamq; ambitionem: Sicut esset ista quam ponis in sanctis Pōtificibus, certe mortale & grauissimum crimen. Porro si sancti tam ambitiosi, an tu plus q̄ sanctus? Quid igit si ambitione inanisq; gloriæ fumo dixerimus, te ad has contentiones & disputationes adductum? Quid dices? Nam quasi solus reformator ac moderator omnis christianæ uitæ & doctrinæ sis, ita subdis.

Blasphemia i scōs Pont.

Blasphemia in apsos.

Ita Orige. exponit.

ℭ Illis porro & manibus & pedibus resistendum est: qui non contenti q̄ huiusmodi decreta humiliter ferimus: sed eo insaniunt/ut tanquam non sit alius in scriptura sensus: ea ꝓ necessariis articulis fidei nobis sancire: & oēm alium sensum hæreticum ꝓclamare audēt: oīa sine ullo iudicio legētes: qua temeritate necessario tādem fit: ut legitimū xp̄i sensum amittamus: & in humanum arbitrium & arenam ædificemur.

Humilitas Martini.

Cur totiens humilitatem & modestiam tuam in hæc decreta inculcas? quasi ex illo nō nouerimus q̄ ipsa uocas frigidissima, & modestiā modestia addēs: ēt impiissima & contra euāgelium, eorūq; authores porcos belluas impios, canes ambitiosos inscios scœnicos poeticos nugatores paleas temulentos & eiusmodi aliis titulis cohonestatos. Sed ut responde am ad qd milies responsum est, q a milies tu idem (farina enim deficit) obiectas. Oriētalis inqs ecclesia nunq̄ fuit sub Ro. Pont. sed hoc parum est, ad id qd supra uidimus abs te additum: uidelicet q̄ nec erit: nolo igit hic aliud respondere: nisi q̄ ita dicis uerum de præterito, sicut temere tibi arrogasti de futuro.

Modestia Martini.

Nota lector Martini modestiam.

ℭ Detectio nouarum stultitiarum quas contra Leonem. iiii. effutiuit.

S Ecundus est Leo. iiii. dist. xx. c. de libellis dicēs. Quam ob causam luculentius & magna uoce ꝓnuntiare non timeo/quia q illa (quæ diximus) sanctoꝝ patrum statuta: quæ apud nos canonū nomine ꝓtitulant: siue sit ep̄s/siue clericus/siue laicus non indifferenter recipere cōuincitur: nec catholicam nec ap̄licam fidem: nec quatuor euangelia utiliter & efficaciter ad effectum suum retinere: uel credere probat. ℭ Tu uero sic eum reprehendis. ℭ Vere nimis nihil times: mi Leo ꝓnuntiare: audens humana statuta euangeliis ęquare: & audacter satis affirmas: iis non seruatis/ nec fidem catholicam seruari. ℭ Si de contemptoribus/& iis qui sub te sunt diceres: recte diceres: nunc contra: quando mores & fidem: traditiōes cum euangelio: uerbum hominum cum uerbo dei cōfundis: nōne homo es?

Primum uere tu nihil times neq; hoīes neq; deum reuereris. Non enim humana sunt statuta q̄ Leo contemni ꝓhibet, sed diuina. Deus. n. ꝓcipit per xp̄os suos An non est notū euangelium q uos spernit me spernit? Deinde uere non esse te hominem ostendis, q tam irrationabilr immo contra rationem & ueritatem loqueris. Etenim Leo de contemptoribus loquit, & his qui sub eo sunt. Sed qs non sub Petro, si sit xp̄ianus? Tu non uis intelligere? Tu semp curris ad orientem. Et ego dico tibi, q̄ si qui in oriēte sunt xp̄iani sunt, siue ultra siue citra omne mare, sub quo uelis emispherio: Si tn̄ in mundo sint carne non soluti. Dico inquā & ꝓtestor, rem claram, certam, a sæculis notam: ꝓdicatam, cōprobatam, omniq; idoneo testimonio confirmatam: q̄ sunt sub Papa. Et uobis Martini laicis dico q̄tūuis magni estis: nolite decipi ab homine imperito & uaniloquo: qui uobis narrat fabulationes sed non ut lex dei. Sequeris.

Qui habet aures audiendi audiat.

ℭ Quis ferat: ut euangelium & fidem nō seruare putet: qui sub statutis illis non fuerit? Tu cum tuis serua statuta & canones: illis qui sunt in oriente:

alia sunt statuta: sed idem euangelium.

Si idem euangelium non alia statuta Martine. Euangelium enim & in orientem & occidētem atq; in oēm plagā loquitᷣ. Tu es Petrus &c. & Quocunq; ligaueris &c. & Quis uos spnit me spernit. Qui uos audit me audit. Attamē neq; congruentius pcisum membrū loq poterat: q̄ ita dicens. Tu cum tuis serua statuta & canones: Sic enim de uobis scriptū est Prodierunt ex nobis sed non erat ex nobis. Cum igitᷣ ex nobis non sitis neq; de nostris, nihil mirū si dicitis. Tu cum tuis serua statuta & canones. Nam & cæco nato similiter dixerunt superbi. Tu discipulus illius sis.

¶ Derisio Martini qua Isidorum deridet in.c. cleros. uersi. Pontifex. dist. xxi. Immo qua se magis præbuit deridendum.

Tertius dis. xxi. c. cleros. quod capitulum ego nunquam credam ab aliquo Roma. Pontifice constitutum: sed uidetur Isidori cōmentum esse: qui metropolim mensuram ciuitatis: & acolytum cerosferarium, aliosq; gradus egregia inscitia describit: & tamen inuenit autoritatē Pontifex inquit. Princeps sacerdotum est uel esse dicitur: quasi uia sequentium. Ipse enim summus sacerdos: ipse Pontifex maximus nuncupatur. ipe. n. efficit sacerdotes & leuitas: ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit: ipse quod unusquisq; facere debet. Antea autem Pontifices & reges erant: nam maiorum hæc consuetudo fuit, ut rex esset sacerdos & Pontifex: unde & Pōtifices Romani, imperatores appellabantur. ¶ Hunc diuinatorē contemptum præteriissem cum erroribus suis: nisi uiderem hinc summi hodie a nō nullis: quod Papam Imperatorem: maximumq; Pontificem iactant. Ideo non inter canones: sed inter canes hunc deputo: & ne id sine iudicio faciā, opponā ei contraria decreta: quæ simul sententiā nostram iuuabunt.

Modestia Martini.

Et quo tu loco numerandus, si uiros tales canes deputas? Non credis inquis. illud. c. ab ullo Pont. constitutum, sed uideri tibi Isidori cōmentū. An non dixi: unum esse te de multis sciolis, qui uolunt uideri? Tu enim quasi perfecto iudicio: siue de still pprietate: siue aliqua peculiari authoris obseruantia hoc dignoueris: credere te ais, Isidori cōmentū eē: quasi uero nō titulo manifesto Isidori nomen illi. c. sit ppositum. O sciole sciole. An non te cōphendit Thomista? & omnes petitiones cordis tui? Sed qd illud tandem, qd i eo. c. reprehēdis? An q metropolim mensuram ciuitatum sit interptatus? cum tu potius matrem dici uelis, a græco uerbo μετρὸς: magis q̄ μετρὸς? qd ibi ē glossa anteq̄ in rerum natura esses adnotauit? Neq; tñ tanti fecit q̄ti tu, hunc errorem: si tñ sit error. An non indignum est Theologum tam grauem leuicula hæc ad grāmaticulos spectantia tam contentiose aucupari? ubi snia non mutatᷣ, reiq; ueritas non amittitᷣ? ¶ Scdo notas q Ro. Pontificem principem sacerdotum appellat. Regem atq; impatorem. O hoiem penitus intollerabilem. An non princeps Petri successor, cui canit ecclesia. Tu es Priceps aploꝝ? Nō rex, cui eadē canit ecclesia, Tibi tradidit deus omnia regna mundi? est ne Isidori peccatum an non magis totiꝰ ecclesiæ, & tuum? Si modo tu cum cæteris, sicut est in officio institutum cecineris? Quid te cōmouit igitᷣ in tantū stomachū? An q impatorem eūdem noiat? q̄si negetᷣ ppterea Carolus impator. Absit. hæc zizania tua sunt: ut maiorem in sacerdotes inuidiā & flām as excitēs. Papa impator est: & Carolus impator. Sed Papa Carolo tanto maior: q̄to pstat spūale temporali impio. Nam ipse impator huic subditᷣ ptāti. Immo si subdi nolit impator iam non est. Vide si adulor sicut tu. Immo ut amplius dicam, perspicue pnuntio: si Ro. Pontifici subdi nolit Impator: iam uerus xpianus non est: iam in uiti non manet: iam dignus uita non est, sed abscindēdus a uiti uera: tanq̄ palmes infructuosus. Nulla est hæc iniuria Carolo, q pcul dubio inferior dictus, magis de ueritate gaudebit, q̄ de falsitate horrēda, si illū supiorem statuissem, Nam ita fit Martine cum pacem simul ac ueritatē diligere uolumꝰ, & illam summis psuadere principibus. Aut si falsa fortasse locutus sum (qd abominor) ciusdem maiorisq; criminis mecum reus Augustinus est: q de Petro sic ait. ¶ O mira potētia & ineffabilis gratia saluatoris. Quis plebium piscatorem aploꝝ facile crederet principem, & regibus obsistere, reges sanctificare? An ēt canis Aug? An & Bernardus canis? q tātis

Martini astutia.

Iniqtas stomachosa.

Papa ipator. Carolus impetrator.

Aug.

Bern.

Ro. pastorem titulis decorauit (ut supra in dialogo annotauimus) quantos neq; unq̄ fortasse cogitauit Isidorus. Tu ergo solus non inter canes reponendus. In te solo cum tuis laicis uerus: & uobiscum periturus, spūs xp̄i. At tu dic mihi tandē cur Leonem Pont. Max. eundemq; beatissimum sæpe appellas, si ita appellare tātum est flagitium q̄tum tu facis? cur tibi fas est, qđ nobis nefas? Tibi ne ergo soli liceat ēt cōtra te ip̄m, & p arbitrio dicere oia ac facere? ℭ Tertio an non sæpe tu dixisti & contēdisti iure saltē humano tribui hæc summo Pont. & ab hoc iure nefas esse resilire? qđ igit̃ modo negas ei ista deberi, q̄ spōte cōcessisti? Sic. n. ais. ℭ Ego omnia admisi, q̄cunq; hodie Ro. Pont. tribuunt̃. Rem nō nego: facto non contradico: sed de iure eius disputo, & sentio q non iure diuino: sed decretis hoium talia tribuant̃. ℭ Sed uolo iā īcipere uideri tibi canis Martine. Ego ita de Papa sentio, ea p̄sona quā sublimiter & in p̄tāte rep̄sentat considerata, non posse q̄cq̄ excogitari tam sup̄mū, qđ ei non conueniat. Ipse pater & oīum patrum princeps. Ipse sacerdotū summus. Ipse Pont. Max. Ipse Papa. Ipse beatus in terris sup omnes (in terris dico ne calumnias Diabolus huic dicto meditet̃) nam ei omnis xp̄i grex subiicit̃. Ipse scissimus. Ip̄e caput, principiū, fundamentum, ac petra totius ecclesiæ: in quā portæ inferi frustra impetum faciunt. Ipse diuin⁹ sicut eum Dionysius appellat. Ipse dn̄s. Ipse xp̄s dn̄i. Quāuis. n. & alii xp̄i dicant̃, cum non soluat̃ scriptura dicens. Nolite tangere xp̄os meos. ipse tn̄ solus peculiarius, ac p̄prius xp̄s dn̄i est appellandus. Ipse angelus. Ipse Rex atq; imparator, in quo p̄cipue q xp̄iano noie censeri uelit, recognoscere xp̄i regnum debet: Neq; solum rex, aut imparator sed potēs regibus atq; imparatoribus obsistere potensq; illos sanctificare. En qs tibi uideor Martine? Canis an adulator? Attamē nihil noui adduco, nihil mirabile loquor. Hæc enim de illo, ut xp̄m in eo xp̄iq; p̄tātem respicio, locutus sum. Cæterū seorsum eius considerata p̄sona. P̄ōt idignissimus, ig̃nobilissim⁹: & Diabolus esse. Nā & plurimi tales fuere: nunq̄d nūc adulor Martine? Sed de⁹ illorū iudex terribilis & iustus. In terris aūt nō est arbitriū: nō est iudiciū: nō est tribunal sup illos. Sic se habet diuin⁹ ordo: quē deus seruari uult: & uæ longū ei q resistit. Sed redeo nūc ad stultitias tuas, q. n. Papa neq; Sūm⁹ neq; Princeps sacerdotū debeat dici, & eiusmodi honestari titulis his uerbis acrioribus contendis.

Martin⁹ cōtra Martinum.

Martin⁹ cōtra Martinum.

uerba Mart.

Quid de Papa author sentiat.

ℭ Dicitur enim dis. xix. c. primæ. primæ sedis episcopus non appellet̃ princeps sacerdotum: uel summus sacerdos: aut aliquid huiusmodi: sed tantum primæ sedis episcopus: & sequit̃. Vniuersalis autem nec etiā Ro. Pontifex appellet̃. ℭ Hic ergo in iudiciū uoco ipsos canones & canonistas: doceant me quæso quid hic dicam? Iste canon p̄batus est: sed uide quanto maiora crimina committat in summum Pontificem, q̄ ego unquam ausus essem cogitare. Primo non solum frigidos asserit, sed & negat & prohibet, ac damnat eos canones & canonistas: qui Roma. Pontificem principem caput: summum, maximum appellant. Deinde primatum ei auferens penitus: cum reliquis primarum sedium episcopis: id est patriarchis æquat. Vbi sunt ergo, qui me noua posuisse garriunt? qui frigidissima decreta dixi superiora, & credo non inique: nam hic canon concilii aphricani eo plus illis præferendus est: quo longius ab ambitione recedit: & euangelicam modestiam sapit. Qui ergo me hæreticum accusant, obsecro, parcant saltem huic canoni: si mihi nolunt parcere.

Audi iurista theologum lector.

uerba p laicis

Coram quo tribunali quæso in ius citas canones & canōistas? Coramne Io. Hus uel taulero tuo? aut quopiam tali? At ego uoco te coram oculis tuis, si possis ad momentum mecum recognoscere insanias tuas. Primo enim qs rogo in p̄dicto. c. dici summus p̄hibet̃ aut princeps sacerdotū? Papa inqs tu. O canonistæ iuristatheologus in ius uocat uos: & confidēter totus tumidus atq; inflatus insolubili argumento p̄cedit: ibi. n. inqt, negat̃ Papā dici summum: dici principem. O Martine īfœlix cur te sic ludibrio doctis oibus exposuisti? Tedet me iam miseriæ tuæ. Negat̃ enim ibi illud non de Ro. Pont. sed manifeste de ep̄o primæ sedis, q patriarchalis dicit̃: ita exponit ibi glossa, p pueris: ne æquocatione uerbi deciperent̃. Immo uero si qs subtilr consideret, istas appellatiōes Rom. Pontifici concedit ille tex. Manifeste enim distinguit primæ sedis ep̄m: a Ro. Pont. & illas appellationes quas p̄hibet: ab ep̄o primæ sedis: ab ea quam p̄hibet a Rom. Pont. a quo solū p̄hibet. ne uniuersalis dicat̃: ob eam causam quam supius disputando attulimus. Vnde facile conseq licet

Nota iurista si nosse Martinū iuristatheologū uelis.

ꝙ priores appellatiões ueluti proprias ac Roma. Pontifici debitas concedebat. Dico & amplius ꝙ propter illum cui proprie conueniebát: uoluit ab aliis prohibere. Pateat igit iam conspicue omnibus uel mediocriter eruditis, insignis arrogantia & imperitia in tanto uerborum strepitu, & pereat aliquando ne tu pereas prius.

¶ Detectio arrogantiæ Martini & imperitiæ qbus in anacleti decretũ pugnat.

q Vartus anacletus. xxi. c. in nouo. In nouo inquit testamento post Christum dominum: a Petro sacerdotalis cœpit ordo: quia ipsi primo pontificatus in ecclesia Christi datus est: domino dicente. Tu es Petrus &c. ¶ Tu uero sic improbas. ¶ Hæc si intelligit ꝙ sacerdotalis ordo cœpit a Petro in ecclesia latina: potest ut cunꝗ sustentari: quemadmodũ & B. Cyprianus epistola tertia: sedem Petri/principalem & unde sacerdotalis ordo cœperit appellat: aut sic cœpit: ꝙ Petrus primus inter æquales apostolos fuerit. Si autem intelligit ꝙ a Rom. sede omnis ordo sacerdotalis primo & solũ ueniat: ex dictis satis paret/quã sit erroneũ: nec hoc tunc Anacleti est decretũ: sed ficti alicuius Anacleti palea.

Difficilius est respondere: sic pplexe & sine conclusione loquentibus: ꝗ si efficacius disputarent: & ad rem ptinens aliqd concludere uiderent. Nam qd est dicere si sic, aut si sic intelligit? quid opus est exponere quæ patent? Verus igit & non fictus Anacletus, non palea sed uir sanctus & martyr. A Petro ordinem sacerdotalẽ cæpisse, non in latina dũtaxat ecclesia sed ubiq; terrarum ait: qa uniuersalis ei ecclesia, in ꝗ sunt omnes oues, credita est. Sic etiã beatus Cyprianus itelligit infœlix homo: cum nullum uerbũ de latina ecclesia faciat: sed Petri cathedram & sedem principalem appellet sicut Anacletus: & unde ordo sacerdotalis fluxit. Deinde puto non bene esse tibi, nisi nunꝗ tecum cõstes q modo asseras, ordinem sacerdotalem cæpisse a Petro in latina ecclesia: supra uero & pluribus locis in Iudaismo quanquã certum etiam sit antequã Romam uenisset, Antiochiæ sedisse: & ibi non minus constituisse sacerdotes Per quæ late apparet, ꝙ etiã ad sensum tuum falsus esset & Anacletus & Cyprianus.

Modus egregius arguẽdi Martini.

Martinus contra Martinũ.

¶ Detectio calũniaꝶ stultitiæ: atq; alioꝶ eius erratoꝶ in rephensione Pelagii.

q Vintus pelagius: eadem distin. xxi. sancta Romana ecclesia catholica & aplica (forte ꝙ cæteras nec sanctas nec catholicas reputat) nullis synodicis constitutionibus: cæteris ecclesiis prælata est: sed euangelica uoce domini & saluatoris nostri primatũ obtinuit. Tu es inquit Petrus. ¶ Tu uero sic modeste in illum. ¶ Hic magis erumpit & audet: nõ tantum contra prædicta distinctio. xcix. adducta decreta. Sed etiam ꝙ uerbum Christi ad Petrum omnino torquet: de fide ad potestatem iurisditiõis & pompam primatus. Deinde solam Petri personam in uerbis Christi accipit: reiecta persona ecclesiæ/quã uere Petrus tunc gessit. Ergo noua grãmatica. Tu es Petrus: significat. Tu es prim⁹ & tibi dabo claues. i. soli Rom. ecclesiæ: cæteris ecclesiis nihil habentibus.

O aurea uerba: sed examinent. ¶ Primo . qa pelagius. S. & catholicam Ro. ecclesiã nominauit, hic extorques, ꝙ alias neq; sanctas reputauit neq; catholicas. In quo arguo te & de calumnia & de impitia De calumnia qdem qa calumniosa ista consequentia est; ideo eũ negare alias sanctas & catholicas qa Romanã ita appellet. De impitia uero qa tu omnes pariter existimas ecclias scãs & catholicas. Mutet ergo authoritate tua Aplorum & sanctoꝶ concilioꝶ symbolum: atq; ubi dicit. Credo in sanctam ecclĩam catholicã: & in unam sanctã ecclesiam catholicam. Subdat: & in omnes scãs ecclesias catholicas. Mutet & scriptura ubi dicit Vna colũba mea &c. Ergo ut breuiter ppter impitos, & q æquiuocationibus confundunt, dissoluant hæc. Est enim primo una atq; unica ecclesia de qua locutus est dñs dicẽs

Calumnia Martini.

Pro intellectu huius q̃onis.
ædificabo ecclesiam meam. Hæc uere catholica & de hac semper loquit̃ scriptura, & utrũ
q; symbolum. Est deinde Primaria ecclesia, q̃ nunc Ro. dicit̃: q̃ & catholica etiam dici põt
Quõ uis. ca tholica.
non q; ipsa uere catholica sit: sed q; uirtute catholicam repsentat: ppter ipsum caput qd
idem est: uirtute ... a capite est: cum igit̃ idem sit caput & uniuersalis & huius primariæ
Quõ Ro. ca tholica.
... esse uirtutem necesse est. Sunt postremo aliæ cæteræ ecclesiæ q̃ quia non tale ha
bent caput: unde omnis uirtus uniuersalis fluat: neq; re ipsa neq; uirtute dici pñt uniuersa
Quõ cæteræ catholicæ.
les seu catholicæ, sed in hunc tantum sensum dicunt̃: q catholicam sequuntur: sicut ca
tholicus qlibet dicit̃: quia catholicam fidem sequit̃ & doctrinam. Nam & rex Hispaniæ
catholic⁹: quia catholicam sedem honorat & defendit. Alioqn quot in uerbis cõtradictio
nes sequerent̃? si plures catholicas. i. uniuersales pari intellectu constituas: quælibet. n. tãq
Martinus contra Martinũ.
uniuersalis cæteras quasi particulares includeret, & quasi uniuersales excluderet: & ita in
cluderet, & includeret̃: excluderet & excluderet̃. ℭ Secundo qd hois es tu? q non cessas
De puersitate
te impugnare? Hoc. n. toto opere tuo non aliud agis: q̃ ne Ro. ecclesia sit catholica: nunc ue
ro & illam & simul omnes alias uis esse catholicas. ℭ Tertio peruerse ais Pelagium torq̃re
uerbum xp̃i. Tu es Petrus q referat ad Petrum. Ego uero putarem illum torquere & lace
Itẽ de calũ.
rare, qui neget. Petri uerbum Petrum significare. ℭ Quarto: iterum calumnias agis q pela
gium ita solum Petrũ, ais ĩtelligere, ut ecclesiam reiiciat: q tñ ita intelligit ut potius ecclesiam
De iniustitia.
ponat, sub ipso Petro tñ. ℭ Quinto iniuste arguis q; torq̃at uerbũ fidei ad ptãtem. Nemo
enim unq̃ bonus negare ausus est in illis dñi uerbis ptãtem significatã esse, ut noiatim expo
nit Hiero. qd sæpe diximus: & alii omnes penitus sanctaꝝ scripturaꝝ, atq; eius loci interp
tes. Nam qd p claues regni cœloꝝ si non primaria ptãs & dñium intelligat̃? Ego etiam fa
teor non uideo quõ ligari solui q; qcq̃ sine ptãte possit. Sed nimis me remorant̃ huius pe
stiferi hois insaniæ. ℭ Sexto tu rursus calumniam struis, q; Pelagius uerba xp̃i ad pom
Itẽ de calũ.
pam primatu detorq̃at. Primatum. n. ille asserit, non pompam primatus. Primatus uer
bo dei statutus est. Pompa aũt seu eius ambitio Diaboli suasu nata: ille ergo scũs ac iustus,
hæc iniusta & improba. ℭ Septimo: nouã inqs grãmaticã esse hãc: tu es Petrus. i. Tu es pri
De grãmatica suæ theolog.
mus. At mihi satis uetus uidet̃, quã Hier. & omnes penitus sci pbant. Ex metaphora. n. Pe
træ, ait Hiero. Sortitus est nomen petrus. Petra. n. xp̃s erat. sicut ergo Petra & caput & totius
fundamentum principiumq; ædificii in xp̃o intelligit̃: Sic in Petro q nomen ex eo partici
pauit. Sic ergo Petrus, a petra sic dictus, exponi recte põt. i. primus: sicut recte Petra. i. prĩa
De iniqtate.
q; toti⁹ sit ædificii bases, atq; caput. ℭ Septimo q; p pelagio exponis. Tibi. i. Ro. ecclesiæ, iniq̃
facis. Sine nobis nostra exponere: q recti⁹ sic dicimus. Tibi dabo claues. i. Petro. Sed ubicũ
De inuidia ac stomacho.
q; fueris quocũq; attuleris tecum erũt, de quo latius supra. ℭ Octauo inuidiose & cũ calũ
nia & stomacho loq̃ris dicens. Cæteris ecclesiis nihil habentibus. An excludit cæteras eccle
sias pelagi⁹ q Ro. primariam statuit? & dei uerbo fundatam? q. s. eius caput dei uerbo po
testatem accæpit. Cur totiens mendax es & calumniosus? nisi q nisi fingeres, q̃ percuteres
non haberes. Sequeris ut plus milies idem dicas.

ℭ Sed piget me omnia commemorare. In summa ut dixi: si iis uerbis: Chri
stus Rom. ecclesiam significauit. Cum Ro. ecclesia uix uigesimo anno ec
clesiæ primitiuæ nata sit: sequit̃ q; ipsa primitiua non fuerit ecclesia: & dein
ceps omnes qui claues ex Romana ecclesia non acceperunt Christo in obe
dientes fuerint: & ita sanctus Stephanus cum tot milibus martyrum orien
talis ecclesiæ damnati censebunt̃. Vt omittam, q; si per uerbum Christi po
testas Ro. ecclesiæ intelligeret̃: ut hic uult: & Christus super hanc petram:
Verba sunt Martini quæ oportet dari laicis.
ecclesiam suam se ædificare promittat: sequit̃ q; uniuersalis ecclesia non su
per fidem: sed sup potestatem Rom. ecclesiæ ædificata est: super quam tunc
ipsa Ro. ædificata est: non super petram id est suam ptãtem: nec sup fidem:
ergo super nihilum. Quis ferat hæc? Vides ergo, quam possum inuehi in
Cõtra hostes scilicet fidei. Modestia & charitas Martini.
istos hominum sensus: si uellem libere agere: nunc autem sufficit mihi ostẽ
dere, q; his decretis contra hostes, & in contentione nihil effici potesti sunt
enim languidissima frigidissima & penitus ineptissima ad contentionem.
Sat est, q; tollerantur pro fraterna charitate: non etiam adorentur pro soli
da & germana ueritate.

Vere piget tam sæpe sup eodē uerbū facere. Vide.n.qd sit sup falso ædificare fundamēto Si.n.q̄ p ecc̄liam Ro.Pont.ipse intelligit̄ Præsidés uniuersali ac primariæ ecc̄liæ: sicut in cōcilio Econemico Florē.& ex decretis, & ex scōꝝ doctrina clarum est, intellexisses: tot certe fatuitates nō incurrisses. Quis.n. adeo plane amēs dixerit Ro.ecc̄liam tūc a xp̄o accepisse claues, intelligēdo p ecc̄liam Ro. Romanoꝝ congregationē? aut eoꝝ q Romæ degerēt? ut tu carnalr accipis, & ita nos accipe laicis tuis psuades: q ex primo uocis sono decipiunt̄. Frustra igr̄ cōtra Ro.ecc̄liam toto isto ope tuo insultas, in falso uerbi intellectu, quem tu fecisti & cōfinxisti. Intelligeř.n.primū debuisti, ut sic deinde argueres. Quid.n.ego facere amplius possum? si tu noluisti p supbiā tuā intelligere & capere a fundamētis ipsis, scripturarū mysteria: & nō ambulare in uanitate & leuitate sensus tui. Oportet.n. humiliari in fide cum scriptum sit: nisi credideritis non intelligetis. Sequeris.

Vn⁹ error ex quo tot folia ipleuit Mart.

¶ Sed nec hoc ferendum est: quod infert In iis omnibus quanto gradus celsior: tanto maior authoritas inuenitur: in maioribus siquidem est regendi: iubendiq; potestas: in minoribus obsequendi necessitas. Vide ut necessitatem omnibus imponit: & sibi soli contra charitatis officium libertatem arrogat: sed pessima consequentia. Non enim mox maior authoritas est: ubi gradus celsior est: Petrus enim primus apostolorum fuit: sed nullam in eos authoritatem habuit unquam: immo cōtra Apostoli in Petrum habuerunt authoritatem: ut Act.viii. scribit̄ q̄ apostoli miserunt Petrum & Ioannem: qui cum primiores erant inter apostolos: & tamen missi sunt ab apostolis: tanquam maioribus ad Samariæ fideles: labitur ergo Pelagius hoc loco satis aperte.

Martinus contra Martinū.

Et si eadem in sūma semp replices nunq̄ tn̄ sine nouis stultitiis. ¶ Primo.n.cōtra te loq̄ris q modo ferēda hæc asseris, mō nō esse ferēda. ¶ Scdo rursus calūniaris dicēs. Vide ut necessitatē imponit oībus: nō.n.imponit, sed a Deo īpositā exponit. ¶ Tertio pessime illū de offō charitatis incusas: Nō.n.dn̄ari est cōtra charitatē: sed dn̄atione abuti. ¶ Tertio plusq̄ pessime arguis q̄ falsum sit: q̄to sit gradus celsior, tāto sit authoritas maior: In gradibus.n. subordinatis (ut ille loq̄t̄) amēs sit q dubitet. ¶ Quarto plusq̄ ineptissime exemplū Petri affers ad hoc. Nā ut exemplū ualeat duo abs te supponēda necessario sunt. Alterū q̄ Petr⁹ gradu celsior reliqs fuerit ap̄lis & hoc est contra te q toto ope hoc negas: & licet fatearis primum ut uidebim⁹, nō tn̄ fateris gradu celsiorē, sed tātū in honore primū, gradu uero cæteris æqualē, imo & sæpe minorē facis: ut sæpe adnotauimus & adnotabim⁹. imo ne lōgi q̄ramus, hoc ipso in loco. Alteꝝ tibi supponendū est q̄ Petr⁹ nō fuerit cæteris maior authoritate licet celsior gradu: & hoc tibi ꝓbandū: si mō ꝓbari pōt blasphemia. ¶ Quinto ad hoc ꝓbandū trito stultoꝝ argumēto adduceris: q a.s.a cæteris ap̄lis missus sit: q̄q̄ plurimi hæreticoꝝ nō tā impudētes sunt: ut p hūc tex.negēt Petrum maiorem singl̄r cæteris ap̄lis sicut tu, q de hoc pelagiū arguis p hūc tex. sed arguūt solū q̄ fuerit minor ipso ap̄loꝝ collegio simul atq; concilio. ¶ Sexto superās iam penitus in hoc oēs hæreticos isto arg. concludis. Petrū ēt minorē cæteris ap̄lis: alioqn nihil cōtra Pelagiū diceres: q̄q̄ (ut dixi) alii hæretici modestius locuti minorē illū concilio esse arguūt. Falso tn̄ & ipsi argumēto: putātes eum q dicat̄ missus: statim his minorem, a q̄bus mittit̄, quo simul concluderent: & patre filium: & spūm sc̄tm̄ patre & filio minorē. Nam neq; inepte dicit̄ regem mitti a populo, & ab exercitu imperatorem: q̄q̄ aliter ēt ad hoc dici possit, qd̄ seruo suo tempori ac loco, interim cōmuni hac solutione contentus. Vltimo rogo, te quiescat tandem aliquo loco ex tua sententia Petrus: quem modo gradu minorem mō celsiorem facis. scio tn̄ non quiescet nisi quiescas tu cōtra illum, & Dei ueritatē sollicitari. Donec tandem uelut petra durissima tuum tibi caput infringat & conterat.

Calūnia Mar. falsa accusatō

Falsa rephensio.

Fl̄m exēplū.

Martinus contra Martinū.

Impudētia su p alios hæreticos.

Hæresis maior.

¶ Detectio ridicularum calūniarum Martini contra Nicolai decretum.

SExtus Nicolaus Papa eadē dis.c.inferior: uolens robustissime ꝓbare: q̄ inferior non pōt supiorē absoluere (intelligit autem cōstātinopolitanā ecclesiā inferiorē: nam hęc multoꝝ ea non ū causa fuit pro isto primatu) inducit illud Esaiæ.xiiii. Nunqd gloriabit̄ securis contra

eum:qui ſecat in ea:aut exaltabit̃ ſerra contra eum:qui ſecat in ea: aut exaltabitur ſerra contra eum:qui trahit eam? His:inquit:ex diuina ſcriptura cõmemoratis:ſole clarius exhibuimus:non poſſe quenquã qui minoris authoritatis eſt/eum qui maioris poteſtatis eſt/iudiciis ſuis adiicere. ℂTu uero ſic contra. ℂQuis non miretur? adeo iſte author ſub nomine Papę ſcripturas tractat apposite: Deum facit ex papa: cæteros epõs/ non fratres: nõ homines ſaltem: ſed inſtrumenta facit. Hoc eſt nimirum: ſole clarius exhibere: id eſt tenebras offundere.

Quis non rideat. *Deum facit ex Papa.* *Inſtrumenta.*

Immo tu Martine tu uere conaris luci ſolis tenebras offundere. An ita peruerſus es ut; falſum putes quod ait Nicolaus? nihil enim aliud ille inqt, niſi ꝙ inferior ſuperiorem ſedẽ iudicare non poteſt. Eſt ne hic error tuo iudicio? ergo(ut ſic omnia peruertant̃)ſi minor maiorem iudicare poſſit; quis ſecularis clericum iudicet; quis clericus ſacerdotem: quis ſacerdos epm; quiuis epiſcop⁹ Papam; quiuis Papa Deũ. Hic uero ordo, Martini authoritate ſanctificet̃. At forſan non de dicto arguis Nicolaum ſed de dicti probatione: cũ enim adducat hoc Eſaiæ dictum loquentis dẽ Deo & creatura. Nunqd gloriabit̃ ſecuris &c. Tu homo calumnioſus ridicule ais ꝙ facit ex Papa Deũ; qa exemplũ qd ꝓpheta ad Deũ reſpectu ſuæ creaturæ adduxit: hic decenter trahit ad Papam, reſpectu ſubditoꝝ. Deinde ais, ꝙ facit hoies iſtra: qa ſerræ.ſ.& ſecuri cõparat:& ideo ĩtelligis, ꝙ facit eos de hoib⁹ ſerras & ſecures. Quis non perpetuo hæc riſerit? An tu ſolus neſcis? ita dari exempla ut non ſic eẽ aſſerat̃, ſed ut audientes addiſcant? Nam ut ex diuinis ꝓferamus ſcripturis ſimilia Idcirco ne dñs cum nos oues appellat & agnos, oues facit aut agnos? & cum ſagenæ regnum coeloꝝ cõparat, & grano ſinapis, coeloꝝ regnũ facit granũ ſinapis, aut ſagenã? Quis non rideat hæc? An non plane ac ꝑſpicue inſanias tuas confuto, ẽt ut intelligere pueri ualeãt? Porro arguis eundẽ ꝙ Ro. eccleſia matrẽ aliaꝝ appellet, eadẽ ductus uerbi ignorantia de qua ſæpius: quia more iudeorum carnaliter intelligis.

Nota doctrinã Martini.

ℂDetectio imperitiaꝝ ac blaſphemiarum quas in decretũ Nicolai tactat.

Modeſtia Martini.

Eptimus Nicolaus iterum diſtin. xxii, c. omnes. de quo textu neſcio quid dicam: nam prope corrigo meam ꝓpoſitionem: & dico ꝙ Rom. eccleſiam aliis eſſe ſuperiorem probat̃ ex deliramentis cuiuſdam ineptiſſimę paleę nomine Ro. Pontificum/ eccl̃iam Chriſti illudentis. Audi quæſo per xp̃m: quid hic dicat. ℂOmnes/inquit ſiue patriarchaꝝ ſiue ĩ cuiuſlibet apicem: ſiue metropoles primatus: aut epiſcopatuum cathedras: uel eccleſiaꝝ cuiuſcũq; ordinis dignitatẽ inſtituit Ro. eccleſia: illã uero ipſe ſolus fundauit & ſupra fidei petram mox naſcentis erexit: q beato Petro æternæ uitæ clauigero: terreni ſimul & coeleſtis imperii iura commiſit. ℂRogo te lector/de Romanis Pontificibus: & ipſa romana eccleſia: tot millibus martyrum in coelo & terra fulgente: alia quæ potes: ſentias: modo propicius tibi ſit Chriſtus/ne hoc decretum credas æditum ab ullo Roma. Pontifice/ſaltem ſciente. ℂPrimum uerbo Chriſti ſolam romanam eccleſiam fundatam garrit hic impius: quiſquis eſt: Rom. nominis ementitor. Cæteras autem (ſequit̃) non Chriſtus ſed romana eccleſia fundauit: quia romanam eccleſiam ſupra fidei Petram erexit: ſupra quam petram quæſo/ alias eccleſias erexit? an ſupra harenam? Non credunt idem Rom. eccleſia/ & aliæ eccleſiæ? non ſunt ipſæ etiã eccl̃iæ? Si ſunt eccleſia xp̃i: cur tu impiiſſimo ore reſiſtis Chriſto dicenti. Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam? Quid ſignificat eccleſiam meã? Non eſt niſi una Ro. eccleſia/ſua eccleſia? Si autẽ quælibet alia ẽt eccleſia Chriſti eſt: & Chriſtus affirmat eã ędifi

Impius.

candam ſupra Petram fidei:impio iam errore dicitur ad eccleſiam Rom. pertinere & non ad alias omnes. Te nunc appello lector:ut iudices an hæc decreta modeſte/uel immodeſte frigidiſſima dixerim:quæ uerius impiiſſima dicere debuiſſem:non ꝙ Rom. Pontificum ſint:ſed ꝙ nomine eoꝝ uulgent & per ipſa iam multis annis adulent ſummis Pontificibus: has inſanias nihil curantibus:quin & ſuauiter audientibus. Igit euangelium:hoc interprete:ſic intelligemus & locupletabimus. Ego ſupra fidei Petram ædificaſio ecclesiam meam Romanã. Romana autem ædificabit ſupra ſuam ſententiam eccleſias ſuas:non meas:quia meam ſupra fidei petram ædificabo. Ecce nũc eant adulatores/& ſtatuant nobis ſcripturæ ſanctæ interpretationẽ ad Ro. Pontificis ſcribas pertinere:deinde uide quid ſit incuria Romana iuriſtas dominari:& ſine Theologis ac ſacris litteris de ſola poteſtate:& ſpiritus ſancti præſentia præſumere:hoc eſt per ſolam potentiam ſcripturas tractare. Ceterum iuxta Aug. regulam:& Ro. & omnis Pontifex ſubiacet cuiuſlibet fidelis ẽt iudicio:maxime in materia fidei.

Modeſtia Martini.

Produxi tua hæc, magis ut cordis tui uenenum q̃ errata oſtenderem. Nimis enim ſæpe dictum eſt fruſtra te malignari in Rom. eccleſiam & alias ad inuidiam excitare: defeſſus iã ſum declarando ꝙ una unica eſt eccleſia Chriſti, & hæc uniuerſalis eſt hæc ædificata ſupra petram. Atq cæteræ inquis ſupra harenam ſunt? Minime. nõ enim blaſphemare didicimus; immo ſupra petram, quatenus concludunt ſub hac uniuerſali. Ridiculum enim eſt dicere, ſi iſtæ ſub uniuerſali comprehẽduntur, uniuerſalem eſſe ſupra petram, iſtas uero ſupra harenam:cum ubi ſit totum, illic neceſſe ſit & partes eſſe. Atqui Nicolaus de Roma. eccleſia non de uniuerſali loquitur: & illam uerbo Chriſti fundatam ſupra petram ait. Sed & hoc ueriſſimum eſt quia idem caput eſt & ubi fundata eſt uniuerſalis, ibi & Ro. non ob aliam cauſam niſi ex identitate capitis: unde in uirtute & ipſa uniuerſalis dicitur, quod nimis ſæpe diximus. Ex quibus ſequitur, ꝙ tam fatue q̃ fruſtra loqueris; nec enim omne uerbum poſſum ad regulam examinare. Blaſphemias uero tuas Deo ultori relinquo. Quod. n. regulam Aug. addis. Mendax & blaſphemus ſimul es.

¶ Iam illud q̃ euangelice dictum eſt:quod cœleſtis imperii & terreni iura Petro commiſit. Obſecro:non eſt hæc res omnibus lachrymis digna:quod hæc non modo legere:ſed etiam credere pro oraculis ſpiritus ſancti urgeamur:& ita urgeamur:ut ignem minentur:ſi contra quid mutiamus? Atque ita fit:ut hæc maiore timore & religione amplectamur:quam ullum aliud uel fidei uel morum præceptum diuinum:ubi ignem nemo minatur: quin glorificantur:& adhuc bonum ſtatum eccleſiæ ſomniamus: nec Antichriſtum in medio templi agnoſcimus. Igitur uox iſta blaſphemia eſt impiiſſima:ꝙ Petrus iura cœleſtis imperii teneat: cum ſolum miniſterium uerbi teneat in terra:Chriſtus ſolus eſt:dominus cœli & terræ:deinde imperium & terrenum Chriſtus docuit & Petrus contemnere: hic non ſolum non habere: ſed etiam iura eius manu Petri conſtituit. Hinc ſecutum eſt malum:quod adulatores Roma. Pontificem in utroq; regno dominum conſtituunt:quod nec Chriſto quidem datum eſt: qui nec ſuum regnum negat ex hoc mundo eſſe. Mirum autem: ꝙ Petrus Neronem principem paſſus eſt non modo in Roma:ſed etiam in ſua cruce: qui potuit ei iura terreni imperii auferre: aut certe friuolum & impium eſt: ſucceſſorem Petri hoc præſumere: quod in Petro non fuiſſe cernitur. Pereant ergo arrogantiſſima uocabula iſta/ imperii: iura imperii: cœleſtis & terreni

Xp̄s iura hẽt terreni & cœleſtis imperii

Xp̄o non ſunt data iura terreni & cœleſtis imperii.

Peribũt antea portæ iferi.

imperii. Soli Deo hæc conueniunt/ministro ecclesiæ & sacerdoti: Christi seruo modestiora tribuantur.

Stulta rephensio Martini. NotaMartine tam singlr. Cur laici sui i plerisq; decipiantur. Falsum dictũ Martini. Martinus contra'martinum Calũnia eiusdem.

Prima blasphemia est (inquis) & impiissima asserere Petrũ tenere iura cœlestis ipii. Igr blasphemia ẽ xp̃i uerbũ: q̃dcũq; ligaueris & solueris sup terrá erit ligatũ & solutũ i cœlis si Christus blasphemat & Nicola⁹. uterq; enim idem dicunt sed uariis uerbis nã & de Petro: sic ait Bernardus. ℭ Claues regni cœlorũ tam singlr Petrus accæpit ut p̃cedat ĩnĩa Petri ĩnĩam cœli. ℭ An non est hoc tenere iura cœlestis imperii? Sed tu forsan putasti q̃ tenere iura cœlestis imperii, p eodem accipiamus: q̃d cœlos moderari: ibiq; Angelis impare ac beatis: & ita laicis tuis persuades: quid ergo mirum si illos concites? ℭ Secundo solũ mqs ministeriũ uerbi tenuit Petrus in terra. Sic ergo paulatim oẽm a Petro potestatẽ aufers, et in latina ecclesia quã passim illi concedis. Si.n. solum uerbi ministerium habuit, ergo non ptãtem: quia separata hæc sunt docendi ministeriũ & imperãdi ac corrigendi statuẽdiq; ptãs. ℭ Tertio nõ cõtẽtus ista contradictione, ẽt a xp̃o negas iura terreni imperii cui tñ eadem concessisti, sicut in Margine adnotari iussi. ℭ Quarto calumniaris q̃ Petrum xp̃o æquamus. Cur hoc facis, cum certo scias te mentiri? Quis.n. tam impius q̃ non abhorreat discipulũ ac seruũ Magr̃o ac dño maiorem? Neq;.n. iõ æquamus, q̃ iura cœlestis imperii ac terreni simul xp̃o tribuimus ac Petro: qa longe differenter in xp̃o ponim⁹. Christus.n. principalis dñs: Petrus uicarius. Christus suo merito: Petrus xp̃i gratia & beneficio. Christus in finem: Petrus quousq; agat in terris. Christus absolute: Petrus si non erret clauis & quibusdam legibus arctatus. Christus dicit oues meas: Petrus non recte meas: sed xp̃i: qui xp̃i dñium recognoscit & dominus, p xp̃o agnoscit. An igitur æquamus xp̃o Petrum? Tu maligne: tu æquasti Petrum cuilibet ep̃o & sacerdoti: eiq; (quod in te fuit) abstulisti claues & irritasti uerbũ Dei: unde in blasphemias & stultitias innumerabiles incidisti, ut cõtinue adnotamus: A quibus ut non cesses: Sequeris. uel Bern.

ℭ Sequitur eadem palea. Non ergo quælibet terrena sententia: sed illud uerbum quo constructum est cœlum & terra: per quod deniq; omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam: Vide monstra: aut hæc de sola ecclesia Romana dicuntur: & sequitur omnes alias ecclesias esse terrena sententia statutas: & sine uerbo Dei sine quo nihil factum est: quod factum est: & sic omnes aliæ ecclesiæ sunt nihil: aut simul etiam de aliis ecclesiis intelligendum est: esse scilicet eas per uerbum Dei: quod omnia cõdidit, statutas; & sequitur hinc nihil singulare de Romana ecclesia dici: nisi inanem pompam syllabarum: & ita decretistam hunc aut intollerabili impietate negare cæteras ecclesias: una cum Christo/aut se ipsum sua inscitia manifestissime irridere. Quod si de constitutiõe ecclesiarum iuxta dignitatis gradus loquitur: non iuxta substantiam patet ex prædictis: q̃ peruerse hoc uerbum Christi de fide totius ecclię uniuersalis torqat ad ptãtem unius hominis: Christus suam ecclesiam supra petram edificare se dicit: hic uero non: sed duntaxat Romanam: hoc est cæteras ecclesias nihil facere: & Christum negare: porro si cæteræ ecclesiæ sunt terrena sententia statutæ: & hanc sententiam Roma. ecclesiæ esse dixit: suo ore sese damnat: suam sententiam esse terrenam non diuinam dicens. Et ubi manet quod uocem Petri: tanquam diuinam & non terrenam audire oportet? Porro quis constituit ecclesiam hierosolymitanam anteq̃ ecclesia Romana esset? An non Petrus uerbo dei Ro. ecclesiam constituit.

Verba plaicis

Quõ Ro. uerbo sit fundata diuino.

Mitto blasphemias redarguere. Rẽ ipsam ac ueritatẽ exponã, in quã cõtendi, qa nõ intelligis. Illã ecclesiam diuino fũdatã uerbo dicim⁹: cui⁹ caput diuino uerbo imediate ẽ cõstitutũ: hoc.n. fundare ẽ, q̃d caput & fundamẽtũ ponere. Vera igr ista hic emergit cõclo: uerbo diuino Ro. ecclesia fundata est: qa caput ei⁹ imediate diuini uerbi authoritate cõstituit: cæteraꝝ ecclẽæ nõ sic diuino uerbo imediate: qa caput tale nõ hñt: nã quodcũq; caꝝ caput non á Deo immediate, sed Petro medio uirtutẽ recipit. At ipse Petrus id est Christi uicarius

nulla hominis operā, aut ministerio uel Io. uel Iacobi. sed immediate dei uirtute erectus est & erigiť. Ideo Ro. ecclesia q̄ hoc a Deo imediate erectū sortiť caput Dei uerbo, merito fundata diciť. Cæteræ uero q̄ in sui capitis creatione, Petri pˀuidentia egēt ac ministerio, ita a Deo fundatæ dicunť, ut tamē media terrena Petri sentētia. Sicut enim magnus Theologus Dionysius inquit. Ecclesiastica hæc hierarchia similis illi cœlesti est q̄tum potest. Sicut enim ibi unus deus a quo omnia & sub quo oīa: ita hic unus summˀ sacerdos, sub quo omnes: & a quo oēs: & sicut ibi inferiores a supioribus illuminanť ac purganť, usq; quo ascendiť ad deū: ita hic usq; quo ad Pont. summū pueniať: iuxta gradus quo eiˀ impio sunt statuti, alter alteri subest. Sicut ergo nō ppterea nō a Deo purgatˀ atq; illuminatˀ dr̄, q medio supiore angelo est purgatˀ aut illuminatus. Ita cæteræ ecclesiæ nō ppterea uerbo dei eē negātur, ꝙ media terrena Petri sententia fundatæ sint: hoc est caput habeant, de summi decreto & authoritate Pontificis. Et ex his nihil ponderis uerbis tuis relinquitur: in quibˀ iam solæ blasphemiæ apparere possunt. Sequeris.

Quō cæteræ uerbo sint fundatæ diuino.

¶ Verū si de dignitatis constitutiōe loquitur: non de substantia eccliç: tūc arguo sic. Roma. ecclesia est diuino uerbo aliis superior constituta: ergo necesse erit/ut eodem uerbo cæteræ ecclesiæ sint ei inferiores statutç: quia non potest statui superior: nisi sint quibus superior statui possit. Vbi ergo est quod supra dixit. Inferiores cæterarum ecclesiarum ordines a Romana ecclesia institui: non uerbo diuino/quo uult sola constitui ipsa? Nam quō xp̄s potuit statui dn̄s: nisi simul gentes & termini terræ subiicerenť: & mons zion: cui rex pręficeretur?

Puerile hoc arg. primo peccat quia non concludit quod promittit. Promittit enim cōcludere ꝙ necesse est alias ecclesias inferiores esse constitutas diuino uerbo: & solum concludit, ꝙ necesse est illas eē, ad hoc ut Romana dicatur ipsis superior. Sed quis hoc neget? At qui inq̄es, tempore quo xp̄s dixit. Tu es Petrus &c. non erant istæ aliæ. Fateor. ergo Pont. non erat superior illis. Fateor. Ergo non fuit constitutus illis superior. Hoc nego. Esse. n. superiorem ponit inferiorem: cui sit superior. At uero esse institutum superiorem non sic, quia potest esse institutus superior pro tempore, quo esset inferior. Institutio igitur superioris, actu inferiorem esse, necessario non requirit. uerbi gr̄a. Pater instituit filium hæredem id est dominum. antequam autem moriatur hic pater plura quæsiuit bona. An filius in his post institutionem quæsitis non succedet? non erit dominus siue hæres? quia cū institutio facta est, talia bona non erant? Sic probat arg. tuum, ꝙ non erit. Sed diuina humanaq; iura aliud uolunt. Haud absimile est in pposito, Petrus præfectus est omnibus ecclesiis: & superior constitutus: etiam illis quæ tunc non erant, si quandoq; essent futuræ: immo si quæ nouæ nunc ecclesiæ adderētur (sicut speramus) non minus diuino illo Christi uerbo subiectæ essent Pastori Rom. & consequenter Ro. ecclesiæ. Quod si de scripturis exemplum q̄ras, accipe. Institutus est xp̄s oīum iudex a deo: etiam inq̄tum homo. Sicut scriptum est. Dedit ei potestatem iudicium facere: quoniam filius hominis est. Et tamen tunc non omnes erant qui sub eius iudicio sua die apparebunt. Sed ut infœlicius pecces denuo arguis.

Vbi deceptus Martinus.

¶ Adde his: siquis dicat: si Romana ecclesia diuino uerbo fundatur super omnes: oportet ergo: et eas certas nominari: quæ uerbo diuino subiiciantur. Age: esto ergo hæc sententia diuina: Romana ecclesia est aliis superior: dic ubi scriptum sit eius correlatiuum: ecclesia Mediolanensis: est eius inferior: aut ulla alia? Si nulla nominať/nulla subesse debet: præcepto saltem diuino. Quid hic melius dici potest: q̄ ꝙ uerbum xp̄i nec de superioritate nec inferioritate ecclesiarum itelligi possit: sed de sola eadē/ inuictaq; fide & potestate oīum ecclesiarū æqualiter? Vides ne q̄d sit sacras litteras p humano affectu: & sine timore dei tractare?

Legite argu; robustiss.

Siquis non legeret aut aduerteret quæ bonus iste uir loq̄tur, nunq̄ crederet tantā: in tanta imperitia arrogantiā. Ego. n. q legi, ppendi, palpaui: uix tamen credo. Et ideo legite: considerate qui profertis iudicium. Ait enim sublimis hic dialecticus, non potuisse constitui superiorem ecclesiā nisi inferiores nominarēť seu scriberenť: ita ex uerbis suis patēter colligiť. Ego. n. nihil apposui de meo: sic ille ait. ¶ Esto hæc sn̄ia diuina Ro. ecclia est aliis

Hoc uere ad teptiet uideť.

supior. dic ubi scriptũ sit ei⁹ correlatiuũ, eccł̃ia Mediolanẽsis est ei⁹ inferior: aut ulla alia? ℭ Voluit se doctũ de p̃dicamẽtis Arist. indicare: qm̃ fortasse audiuit ibi doceri, correlatiua mutuo se ponere: & in hoc paululo decept⁹ est, q̃ credidit Aristotelẽ dicere noiato uno correlatiuoꝝ, necesse esse & reliquũ noiari: ita ut si forsan non noiet seruus: ꝓpterea esse dñs nõ possit: qa ergo nõ fuerũt inferiores ecclæ scriptæ q̃ essent aut futuræ essent sub Ro. ecclesia: iõ illa supior uel constitui uel esse nõ potuit. Hæc uero Lutherina dialectica noua est: qua sequeref Dñm & creatorem deum non esse, eorum q̃ aliqñ non sunt noiata sub eius dñio: aut cõmemoratum spãliter q̃ ab eo creata sint: & Abraam minus fuerit constitutus p̃r multarum gentiũ, q̃ noiatim gentes omnes illas scriptura non refert. Sed quia pueri uident deceptiõem, & ego stomachor super tam friuolis insistere, presertim q̃ nunc incipere uidentur: ideo transeo. Sequif enim.

Ridiculus error Martini.

ℭ Sequif: illius certe priuilegio fungitur: cuius authoritate fulcitur. ℭ Vide quæ corollaria inferat/ Verbum Christi de fide ad potestatis significatiõnem detortum Priuilegium fit Roma. ecclesiæ: in uerbo/ quod cõmuniter omnibus ecclesiis conuenit: quia Christus dicit. Super hanc petram ædificabo ecclesiã meã: meã inquit: meã. Si eccł̃ia quęlibet est eccł̃ia Christi: ipa certe ædificatã est super eandem petram: & nullũ est ulli priuilegiũ. Si non est ecclesia Christi: & sola Rom. eccł̃ia: priuilegiũ non stat: quia nulla est ecclęsia cui Romana superior esse possit. Iterum dico: ꝓnomen meam: aut significat solam Romanam eccł̃iam: aut omnem ecclesiã: si solã: iterum nõ habet priuilegium p̃ cæteris. Eligat ergo quod uult: per hoc uerbum xp̃i Rom. ecclesia: aut erit sola: aut non erit prima. Alia ergo uia probandus iste primatus: quia illusionem hanc sui euangelium Christi: ut uides: quã pulchre eludit: & ut ꝓuerbium Salomonis habet/ illudit illusores suos. Et sunt tamen multi: qui ex hac misera palea priuilegiũ Ro. ecclesię passim ꝓ articulo fidei uel oĩum primo & maximo iactitent: patientiores. Si xp̃m neges: quã si hoc priuilegium: uerba xp̃i peruertens: non adores.

Misera palea.

Igif hoc eius arg. de tã uerboso sermone. xp̃s ait sup petrã ædificabo ecclesiam meam: meam inqt meã. O terribilẽ emphasim: & quis resistat? An oportuit totiẽs replicare qd̃ faciat ꝓ nobis? Meam inqt. Memoriæ habemus. At tu contra memẽto idem: Meã inqt: nõ meas meam Martine, nõ meas, unã nõ plures. Seqre ergo, & null⁹ mutet hãc cœlestẽ (ut ais) christallum, meã. Aut p illud meam (inquis) intelligis Rom. ecclesiã solam aut omnem. Intelligo illam cui xp̃i uicarius præsideat, quæ est uniuersalis: in qua cæteræ omnes includunf. Ergo inquies Romana non habet plus aliis. Immo quia Ro. ecclesiæ etiam idẽ xp̃i uicarius p̃sidet: ipsa uirtute ac potestate uniuersalis censenda est. Quid ergo concludis? O te miserũ: iam euanuit arg. tam robustum. Tu non uis caput respicere, ubi est & unde ꝓcedit oĩs uirt⁹ Capitis. n. gratia Ro. eccł̃ia prima ẽ, & firma est: qa ipsa supra petrã est. Reliq̃ ita supra petrã, si hãc sequanf: ita firmæ, si ñ recedãt ab ea. Nã utinã plurimæ nõ recessissent: nõ. n. periissent, sicut piere. Quia Petro, Petro, Petro inq̃ dcm̃ ẽ. Oraui ꝓ te ne deficiat fides tua. ℭ Postremo appellas miserã paleã Nicolaũ aut eius decretũ: qa hoc priuilegiũ uocat: sed qd̃ diuũ Thomã, q sić uocat? Quid Bernardũ, q (qd̃ maius est) ẽt asserit ꝓrogatiuã: ut supiore libro in Dialogo ꝓduximus. Suntne festuculæ forsan Bernardus & Tho. coram te trabę tam grandi? O modestiã hominis: Nam ut in peius ꝓficias ita subdis.

ℭ Sequitur iterum corollarium: tali themate dignum. Vnde non est dubium: quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suũ detrahit: iniustitiã facit. Qui aũt Ro. ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarũ capite traditũ (uide hiatũ istum stentorem) auferre conaf. Hic ꝓculdubio in hæresim labif. ℭ Eccł̃ia Ro. non habet ius sed priuilegiũ/ quod? quod est supra petrã fidei ædificata: hoc enim solius Roma. ecclesiæ est: isto authore: deinde petram fidei intelligit prælationem hanc primatus terreni: nam hæc duo perpẽtuo miscet & confundit hæc palea. Obsecro; quanta patientia est ista

Vide hoĩem fatuum.

Vere multa patiẽtia op⁹ ẽ cũ hæreticis: ut sci doctores inqunt.

tollerare? Primum sicut dixi: si petra fidem signat/eadem est omnium ecclesiarum: nullo reliquo priuilegio: si autem non omnium est eadem: sola erit ecclesia Ro. non habens cui præferat: iam sibi ipsi contradicit in eodē uerbo: uerbumq; xp̄i adulterat: fidei significationem in potestatis significationem subuertēs: & sp̄ūm in carnē: xp̄m ad mundū trahens. Non est ergo hæreticus/q negat hoc priuilegiū Ro. ecclesię: sed ille deprauator est uerbi dei qui per fidei petram /intelligit priuilegiū potentiæ temporalis.

Reoꝝ est fugere potestatē.

Mitto blasphemias: colligo arg. Si petra fidem signat inqs, eadē est oīum ecclīaꝝ &c. Sed si petra Petrū signat, ut oēs exponūt. i. caput fundamētūq; totius ecclīæ. An nō pariter euanescit arg? Alioq si p petram solam fidem intelligas, non uides miser: ꝙ qlibet fidem habēs uel petra uel petram habens diceret? & ita innumeræ essent petræ, super quibus ecclesia ædificaret? & ita una ecclesia, ædificium unum: plura haberet fundamenta: una ecclesia, corpus unum: plura capita. Non hæc monstra sunt? Cur ais insuper subuertere Nicolaū fidei significationem in ptātem? cum uerba potestatem significent, ut nemo doctus dubitauit, nullus interpres non exposuit: de quo supra satis. Tu uero astu hunc fidei zelum ostētas, non ꝙ de fide ad te iam quicq̄ pertineat: sed ꝙ tanq̄ reus sceleris potestatem fugis. Sic & Iudas non de unguento irascit, ꝙ ad eum de pauperibus attineret: sed qa meditabat furtum. Nam & tu furaris q te ipsum surripis a potestate cui teneris. Tu inquā furaris q gloriam quæris quæ non est tua. Sequeris etiam.

℃ Quod aūt in fine Ambrosiū adducit: q se matrē ecclīaꝝ asserit seq̄ romanā: utinā & ip̄e idē faceret cū Ambrosio. Ecclesia Ro. mater est: sed nō omniū ecclīaꝝ: nam & metropolis q̄libet est mater ecclīaꝝ: iuxta patrū statuta deinde Ro. ecclīa nunq̄ uerbis xp̄i has contumelias fęcit: quas hæc palea facit: sed per Petram fidem intelligit non tyrānidis ambitionē.

Mēdaciū est metropolꝭ dici simplr matrē ecclīam patrū statutis.

O egregium diffugiū ab argumēto. Nicolaus pducit Ambrosiū, q se ait seq̄ in oībus Magistrā. S. Ro. ecclīam: & tu ais. Vtinā & ipse idē faceret cū Ambrosio. Ita ne soluūt argumēta? Siqs igit Hieronymū mihi, aut Aug. opposuerit. Tua authoritate sic me explicabo. utinam tu idē qd Hieronymus faceres & Augustin⁹. Hæc discere licet de Theologia tua. At q̄to cōgruentius aduersus te dici pōt: utinā tu idē faceres cū Ambrosio. Ille. n. seq se ait & sequit Ro. ecclīam. Tu nec seq̄ris nec sequēdā dogmatizas. Et tandē dcm̄ Ambrosii uiolenta interp̄tatione & falso exēplo destruis q simplr matrem ecclīaꝝ Ro. ecclīam dicit. & tu apponis de tuo. Nō oīum. Dic tu igit, quaꝝ sit mater, & quaꝝ non. An nō ait Bern̄. in pposito (sicut supra adduximus) nihil excipit ubi nihil distinguitur.

℃ Detectio blasphemiarum ac maioꝝ imperitiaꝝ quæ denuo in Anacletum sanctum & martyrem effundit.

Edis nunc rursus ad Anacletum non satiatus prioribus in eū blasphemiis. Superarat. n. ut illum (q̄q̄ sub notarii noie) porcū, belluā, impiū, temerariū, insciū, scœnicū, poeticū, barbarissimū, ambitiosissimū appellares: & denuo aliud eius euangelicū decretū. Tu uere inscius & scœnicus & porcin⁹ theolog⁹, porcinis dētib⁹ lacerares, & fœtido ore conspurcares. Age uideamus q̄ iniuria. Sic. n. ais.

℃ Octauus (ut finem faciamus horum deplorandorum interpretum scripturæ diuinæ) est iterum Anacletus eadem dist. c. sacrosancta: Sic enim ausus est quisqs fuerit iste Barbarissimus notarius: etiā tāto Pōtifici tribuere tantā & inscitiam & temeritatē /quantā uidebimus. Sacrosācā Ro. ecclīa (qa aliæ non sanctæ: aut non sacrosanctæ sunt: ēt si eadem fide/uerbo/sacramēto/sp̄ū/prorsusq; eadem scitate sanctificent) non ab ap̄lis: sed ab ipso dño & saluatore primatum obtinuit: sicut beato Petro dicit. Tu es Petrus & sup hanc petram &c. Si aliquis gentiliū sic exponi uerba xp̄i audiret: q̄n Christianus fieret? Igitur & hic primatum intelligit per uerbum, Tu es Petrus: seu super hanc Petram.

Modestia Martini.

Hoc primum igit̃ eius peccatum qd notas; q Ro. ecclesiã sacrosc̃am appellat. An indigna est hæc appellatio: qua sancti omnes sunt usi: ut passim liceat offendere? Atq(inquis)aliæ non sanctæ sunt? non sacrosanctæ? Nunqd ille negat? At ille de Romana hoc iactat, quasi aliæ nihil sint. Ita tu interp̃taris in estu furoris tui, & calumniaꝝ strue. Si igit̃ ita puersos sensus aucuparis: quid erit tam sancte dictum, qd non deduxeris in pphanũ? Sanctæ igit̃ omnes ecclesiæ & sunt & dici possunt: sed eo sanctior illis romana: quo ita(ut sæpe dictũ est)firmata est dei uerbo: ut casum ac ruinam pati non possit. Cæteræ potuerunt & pñt. An experimentũ q̃rim⁹? Vbi ecclesiæ asianæ pene omnes? Corruere. Quare? Audiat Germania capiat uniuersus orbis. quare corruere? qa se a capite segregarunt; a pastore digressæ sunt: ad æmulationem cum matre sua Ro. ecclesia sũt excitatæ. Sed recolamus q̃ nostris oculis uidim⁹. Vbi sunt q̃ desiderãtur græcoꝝ ecclesiæ? & armenoꝝ? Periere. Quare? eadẽ p̃rsus satis supq; nota causa. O Boemia: o Germania: o Saxonia quis fascinat uos ne uideatis ista? O Principes qui potestis. Protestor ego p IESVM CHRISTVM uiuũ uerumq; deum: in cui⁹ manu estis: nisi pfidas istas ferasq; pessimas e medio sufferatis: Iram Dei in uos atq; intolerabilem eius indignationem non effugietis. Quãq̃ meliora tandem spero de prudentia uestra. At facite tñ, nam celerrimo hic remedio opus est: anteq̃ latius euagetur pestis: & hostis Diabolus inualescat. Nolite asinum loquẽtem despicere. Nam & asina Balaã prudenter aliqñ conquesta est. At tu tãdem Martine intellige aliqñ(ut bñ agas)Frustra te excitare inuidiã cõtra Petrã. Neq̃ insultare in lapidẽ durũ q te cõteret. Impie dei uerbũ uiolare, & temere sanctoꝝ oium doctrinam puertere: stulte cõtra oium bonoꝝ cõsensum niti: & contra oium scroꝝ testimoniũ ab ipsa prima xp̃i huius sponsæ & charæ suæ institutiõe: uelociter. n. euanescent conatus tui oẽs & gloria tua in puluerẽ deducet̃: sed uere nimis ultra pcessisti. Prosequor igit̃ quod ceptum est. Sequeris.

Author ad pricipes qpñt

Immo sp eadẽ repetis.

℄ Eligant autem(ut iterum eadem repetam)utrum uoluerint. Petra hoc loco aut significat fidem spiritus: aut primatum exterius; utrũq;. n. simul nequit significare: qa Christus dicit: super hanc Petram ædificabo ecclesiã meam. Ergo cuicunq; conuenit dici a Christo/ecclesia mea: ad eandem ptinet petra & Petrus super quam ædificat̃: ita nihil pprium Rom. ecclesia habet. Sed omnia sunt cõmunia: qa ubi eadem fides/ & eadem quoq; potestas clauium: fidei enim & Petrę datæ sunt claues: ut patet. Si potestatẽ/ iam iterũ omnes sunt æquales ecclesiæ: qa cuicũq; dicit̃ a Christo ecclesia mea/ simul dicit̃: ædificabo te super petram: id est potestatem: quare quælibet ecclesia hoc uerbo erit omniũ prima: qa habet eãdem petram: qua Ro. ecclesia gloriat̃ esse se primam. Ita quoquo uertas te/ semper occurrit/ & resistit tibi xp̃s dum ecclesiam suam supra petram ædificat. nec finit ulli particulari ecclesiæ hanc petram appropriari: ideo nec Petrum. Vides ergo q unicum illud pronomen / meam: tanq̃ crystallus cœlestis: omnes has decretales infrigidat: ut ante faciem frigoris eius nulla sustinere possit: dum cõmunem petram: communem potestatem: communes claues: communẽ Petrum: & omnia communia facit. Ita iure diuino: quicquid habet Ro. ecclesia: habet quælibet ecclesia quaũmlibet parua sit. Quin ad omnes dicit & Paulus. i. Corin. iii. Omnia uestra. siue Paulus: siue Apollo: siue Cephe: siue mundus omnia uestra uos autem Christi.

Petr⁹ sup quã

Insuffiẽs arg.

Fatuitas.

Blasphemia.

Idem semper inculcans sic ais, Petra aut significat fidem spũs, aut primatum exterius. Insufficiens arg. est. Petra enim xp̃m xp̃iq; uicarium significat: & p xp̃i uicario ibi accipit̃: qa communicata ptãte, & nomen est cõicatum. hæc inuiolabilis est oium doctoꝝ sanctoꝝ expositio, ut, supra late est pbatum. ℄ Fatuẽ deĩde loqueris q ais, Vbi eadem fides: ibi eadẽ clauium potestas: nam in laicis & pueris & fœminis maior plerunq; fides, & tamen nulla potestas: quod sæpe dictum est. ℄ Blasphemũ etiã qd p̃supponis: cuilibet ecclesiæ a xp̃o dictum. Meam: quia uni tãtum; ut uerbi rõ exigit. Dixit enim meam: non meas. Meam Martine dixit xp̃s. Vide tu modo ut hoc uerbum: Meam tanquã igni tum dei uerbum: exurit hanc tuam hæresim: multis damnatam cõciliis: decretis: & sentẽtiis sanctorum omniũ

ꝙ quælibet ecclesia habeat Dei uerbo qdcunq; Romana habet. ❡ Nescio Postremo qd faciant uerba Pauli ad Corinth. dicentis. Omnia uestra siue Paulus siue Cephas, pro hoc ꝙ Ro. ecclesia sit æqualis cæteris. An forsan uis tu etiã subdere Petrũ, ac Paulũ, & simul mundũ, uitã, mortẽ, pñtia, futura, quæ Corinthiorum esse narrant, ipsis Corinthiis eorũq; ptãti? Sed. I. & melius studeto Paulo, si uis aliquo merito dici Theologus Paulinus. Sequeris.

Falsus intellectus uerbum Apostoli.

❡ Esset sane ridiculum: quod omniũ ecclesiarum idẽ est baptismus: eadem Eucharistia: eadẽ cõfirmatio: idem uerbũ Dei: idẽ sacerdotiũ: eadẽ pœnitentia unctionis: matrimonii: & oĩa sacramenta: eadem fides: spes: charitas: gratia: mors: uita: gloria. Et una hæc temporalis potentia uni tributa esset per uerbum Dei/quod cõmune est omnibus.

Ridiculum igitur, & hoc est: cum tu sis (ut tibi uideris) ualde sapiens, Theologus, Iurista theologus, Philosophus, Dialecticus, Græcis, Hebraicis, Latinis eruditus: Rhetor facundiss. Poeta clarus. Vir deniq; nihil nesciẽs, ut prælato cuiq̃ subiiciaris: nisi ꝙ fortassis in te eadem fides, spes, charitas, idẽ baptisma, eadem sacramenta, gratia, mors, uita, gloria, non sit. Attamen sollicitior cura & ꝑdicatio uerbi Dei: Præparatio ad futurum cõcilium: Cõcitatio ad nouam Theologiam: nouã pœnitentiam: nunq̃ auditam: nunq̃ intellectã, noua omnia: remota omnia: Sancta, abscondita a sæculis, ab omnibus doct. Quid ergo, cum tot gratiæ in te cõcurrerint (quas tu facile nobis passim in tuis scriptis ostentas) quõ tu uni alicui subiiceris prælato? Si bona est hæc sequela tua, ꝙ ubi eadem fides & sacramẽta & alia quæ exaggeras cõueniant ibi esse & iurisditionis atq; potestatis æqualitas debeat: iam indignum est: ut tu cuiq̃ minori te his gratiis, subiiciaris. Immo indignũ, ut tu non oĩbus præstes hoĩbus ptãte & imperio: & quia ita tibi in corde tuo uẽ: ideo hoc opinor agis. Huc tendit cõcilium, & omne quod moliris. Fac igitur citius quod facis. Sequeris.

Hæc ad te pertinent Martine.

❡ Quare ubicũq; prædicatẽ uerbũ Dei & creditur: ibi est uera fides: Petra ista immobilis. Vbi aũt fides: ibi ecclesia: ibi spõsa Christi. Vbi spõsa Christi: ibi omnia quæ sunt sponsi: ita fides omnia secum habet quæ ad fidem sequuntur: claues/sacramenta/potestatem/& omnia alia.

In quo uis ergo terrarum loco, ubi prædicatur Dei uerbum & creditur est spõsa Christi & Petra immobilis. Sic. n. ais. Quõ igitur in tota pene Asia & Aphrica, ubi prædicatũ est Dei uerbum & creditum est aliqñ, non, tamẽ fuit immobilis ista Petra? immo ꝑualuerũt in eam manifeste portæ inferi? Mitto ꝙ innumeras Christi sponsas isto prophanissimo intellectu facis: cum una tantum sit, & unam uelit. O scissor crudelissime unitatis, O maledicta fera Bestia, & qui te sequuntur. Sequeris.

❡ Quęro etiã si soli sunt Petro claues: & non uniuersali ecclesiæ. Cur non uocantẽ claues Petri? Cur nõ uocantur claues Ecclesiæ Romanæ? Cur ipsemet Põtifex in suis litteris & uocat eas claues Sanctæ Matris Ecclesię? Aut enim hæc uox cõis totius ecclesiæ iniuriam facit Ro. Ecclesiæ/in suo priuilegio sibi soli attrahenti claues: aut Romana ecclesia schisma quærit: dicẽs. Ego sum Cephæ: & toti ecclesiæ rapit rem: quã ipsamet cõfitetur cõem. Patet ergo testimonio omnium publico: non Petro/sed ecclesiæ esse claues traditas: non Romanæ/sed uniuersali & cuilibet.

Ego aũt inuicem abste quæro. Cur Christi claues non dicunẽ? Cũ tamẽ nullius magis sint, q̃ Christi? ❡ Deinde quæro, An cum dicuntur ecclesiæ nõ dicuntur maxime Petri? cũ ipse sit caput? Sed tu qui statuisti oculos declinare in terram: caput nõ respicis, sed tantũ Pedes, ex quibus cõfici ecclesiam stulte putas. ❡ Vltimo rñdeo, ꝙ si Petri dicerentur, nõ esset error: sed ꝑpter uerbi æquiuocationem nõ sic dicuntur: ne illam solam Petri intelligam personam quæ desiit claues habere. Ro. aũt Ecclesia neq; schisma quærit nec põt quærere. Quæ. n. a capite summo recedit, illa quærit & facit schisma. Porro ipsa Ro. ecclesia tale ẽ caput, aut tale gerit caput: nihil aũt a seipso recedere põt: ergo nec schisma q̃rere. ❡ Abuteris postremo Apostoli authoritate cum dici prohibet. Ego sum Cephæ, ego sum Pauli. Ibi enim reprehenduntur non qui cepham honorabant, sed qui scindẽtes unitatem caput a membris & membra ipsa inter se discerpebant quod.

Abutiẽ uerbo Apostoli.

❡ Præter hæc uide/quã recte per Petram intelligant ptãtem. Nam cũ pote-

stas esse nõ possit: nisi ecclesia sit prior fundata: quæ accipiat ptãtem: quõ ecclesia super potestatem: idest prius ædificatur super posterius? deniq; ptãtẽ nõ per Petram/sed per claues Christus intelligit. Quas ecclesię super Petrã (idest fidem) prius ædificatę tradit: ut clare textus ordo probat. Vides ergo quam ambitio excæcat oculos mentis: ut clauiũ potestate nõ contenta: etiã ex Petra fidei (quæ est ecclesiæ substantia) potestatem faciat.

Nobilis expositio Martini uerborũ Euangelii.

Vide tu Martine si hæc ratio argumẽti tui insolubiliter te astringant, qui per Petrã simpliciter fidem intelligis. Vis igitur q; ecclesia super fidem ædificetur, & non super aliam fidẽ q̃ ecclesiæ. Prius igitur erit fides q̃ ædificanda ecclesia, & tñ posterius necesse est esse fidẽ, ipsa ecclesia, in qua sit & cui adueniat: cũ accidẽtia subiectis posteriora esse notũ sit. Prior igitur & posterior erit fides, ecclesia: & ecõtra prior & posterior ecclesia sua fide: & ut magis te urgeam exponatur littera iuxta nobilem hanc & nunq̃ excidendam interpretatiõem tuam. Tu es Petrus. i. ecclesia. Ecce iam ædificata ecclesia in miraculo Martiniano sine fundamento: Et super hanc Petrã. i. fidem tuã: nunc pdit fundamentũ ædificio nato, Aedificabo ecclesiã meam. Hic illa ecclesia iam ædificata, est ædificãda illa: ædificata sine fundamento, est fundamentum suiipsius ædificandæ. Prius tñ ædificium ac deinde fundamentum. O qui Martinũ seqmini, Sequamini si mõ hæc intelligere potestis, ut saltẽ scire possitis qd sequamini. At tu nos falso calũniaris dicens, Nos per Petrã ptãtẽ intelligere, cũ itelligamus illũ, in quo ptãs est, super quo ueluti fundamẽto stat ecclesia, neq; prius dicim⁹ esse ptãtẽ ipsa eccĩia, neq; ecclesiã sup ptãtẽ eẽ ædificatã. Hæc tu cõfingis, qa deest qđ ipugnes.

¶ Quod aũt hic Anacletus Ro. sedem primam uocat: & Alexandrinam secundam: & Antiochenam tertiam: seipsum iterum redarguit: non solum qa iste ordo iamdiu mutatus est: uerũ etiam quod sequit' hinc: aut Alexandrinã esse iure diuino secũdã: & Antiochenã tertiam: aut nec Ro. primã: qa eodẽ iure oportet esse primã quo secundã & tertiã. At manifeste est/qđ secundã & tertiã suo iure ordinat Roma, ergo & seipsam primã suo iure ordinat.

Falsum fundamentum.

Nota p intellectu eorũ q inculcat Martinus.

Fac prius te Anacletũ intelligere ut redarguere possis. Aut saltem proba quod sumis pro fundamento in illum: uidelicet eodem iure oportere esse secundam & tertiam quo prima est. Ro. igitur sedes ideo (ut milies diximus, quia tu plus milies idem inculcas) Diuino iure prima, quia ibi Eps diuino iure primus. Cũ ergo diuino iure nullus eps sit secũdus aut tertius: ideo nulla ecclesia diuino iure secunda aut tertia. Hinc fit, ut si Ro. Pont. Alexandriæ sedẽ poneret: & ipse prim⁹ maneret, & Alexãdrinã faceret primã. Quod si Alexãdrinus. Antiochen⁹ fieret: iã fieret de scđo epo tertius, qa ille honor iuxta decretũ Anacleti locatus est a Ro. Pont. positiuo iure: & nõ psonæ psidẽti. Atq; iõ recte & cordate Anaclet⁹: Cũ de Ro. Ecclesiæ Primatu loquitur, cœlesti beneficio pdicat cõstitutum: cũ uero de honore aliarum tractat, Pro causa Ro. Pontificis authoritatem assignat. Sequeris.

¶ Errat etiam in historia: qđ ignatium scribit constitutum a Petro Episcopos Antiochię sibi successorẽ: cum in ecclesiastica historia pateat Euodium Petro/ & Euodio Ignatium successisse: ideo nõ est credibile: huius canonis authorem esse Anacletum.

Falsari⁹ Martinus.

Primo dic nobis Martine, unde probas errorem Anacleti in historia? Ex historia inqs Ecclesiastica. Quid si Anacleto malim credere, q; ipse de suis tpibus loquat': unde uerosimile est, multo melius q̃ Eusebius ea nouisse? ¶ Secũdo qđ est quod ait hic Anacletus errãs? Inquis, quia dicit Ignatium cõstitutum a Petro successorem. Sed cur tam euidẽter mẽdax es? Cur addis de tuo hoc uerbum. Successorẽ. Diabole calumniator? Id solum ibi dicit', q; Petr⁹ cõstituit Ignatiũ ibi epm. Neq; p hoc ait Anacletus, q; ante Euodiũ. Tacet aut idcirco Euodiũ: ut illã ecclesiã, Ex Martyris psona gloriosissimi & amãtissimi IESV CHRISTI. In cuius corde inuentũ est aureũ illud nomẽ IESV inscriptum: magis honoraret & causam diceret sui honoris. ¶ Tertio dicat Anacletus id totum quod cõfingis: ut relinquaris tam ineptus & infœlix mendaciorũ fabricator: ut etiam conficta nihil tibi seruiant. Nõ enim p successorem semper intelligimus qui nullo interposito medio succedat. Peculiare hoc est Pontificũ, ut quẽlibet priorẽ prædecessorẽ appellent, & uulgo ẽt dr Papa qlibet Petri successor. Ex qbus cõstat q; nõ Anacletus in historia, sed tu in arrogantia & stultitia peccasti, & nodũ quæsiuisti in scirpo ubi nõ erat. Sed peiora succedunt.

¶Iam audi iterum ſecurum affirmatorem: ideſt temerarium: Inter beatos Apoſtolos: inquit: quædam fuit diſcretio poteſtatis: & licet oẽs eſſent Apoſtoli, Petro tamen cõceſſum eſt a domino: & ipſi inter ſe uoluerũt idipſum: ut reliquis Apoſtolis omnibus præeſſet. Obſecro quę fuit iſta diſcretio poteſtatis? nunquid Petrus ordinauit Apoſtolos? nunquid miſit eos? ubi legiſti belua: quod a domino cõceſſum eſt Petro habere diſcretam poteſtatem ab aliis? quando hoc ipſi uoluerunt?

Temerariũ.

Belua.

Securũ affirmatorẽ beatũ Anacletum ait. Et quia nimis modeſtum hoc uerbũ uiſum eſt, nequid leue intelligeremus. Securum. i. temerarium clareq; expoſuit: ſed quia & hoc parũ erat, Inſuper Belluam addit. Et ne quãlibet belluã (forte pecudẽ aut aſinum) caperemus. Paulo poſt declarans, Porcum ait. licet ſub notarii noĩe blaſphemiã moderetur. Sed quare Porcus Anacletus? Certe qa Petrum cæteris Apoſtolis maiorem aſſerit. Ergo quia hoc aſſerit Dionyſius, Ignatius, Aug. Hiero. Greg. Chriſoſt. Ambr. Bernerdus, Cirillus, Theophilus, Origenes, Thomas, & deniq; ſancti omnes, Synodi omnes, omnis ſchola, omnis religio Chriſtiana, totus deniq; orbis a ſæculis idipſum concinit, atq; intonat: hi oẽs Porci. Et ſolus Martinus cũ Magiſtris ſuis hæreticis uerus ac nitidus Theologus a quibus ſequentẽ diſtinctionem didicit, quam nobis mandat ſignandam his uerbis.

Modeſtiæ plurimæ martini.

¶Quin hic ſigna. Duplex eſt Primatus: honoris & poteſtatis. Quod Petrus primus fuit in ordine: nemo negat. Nam & inter Cardinales/Epiſcopos/Sacerdotes/Doctores/Principes: etiam ſi nullus alteri ſubiectus eſt: tñ neceſſe eſt in conuentu aliquem primo loco ſedere: cum tñ nihil habeat præcipere illis. Ita Petrũ fatemur Principẽ Apoſtoloꝝ: primũ eccleſiæ mẽbrum: caput collegii Apoſtolici: & alia quæ de eo ſancti Patres dixerunt. Ita uidemus & Ro. Põtifices ſemp fuiſſe honoratos: ut ſucceſſores Petri & prio loco habitos: & in hoc recte & laudabiliter actũ eſt. Et agit: agẽdumq; eſt ſine q̃rela.

De bõa gratia Martini.

Interim ſigna tu. Primo q̇ cõtradicis tibi, Qui hic ſentis q̇ doctores qui Petrum primum dicunt, non intelligunt de Primatu iuriſditionis ac poteſtatis: cuius contrarium te profitẽri ſupiore lib. Diſputatõe. xvi. adnotauimus. ¶Secũdo ſigna, q̇ talem tuũ primatũ nullis ſcripturis nulla rõne probas. Nam neq; illa uerba, Tu es Petrus, neq; illa, Paſce oues meas, Pertinent ad Petrum: ſed ad eccleſiam ſicut doces, & aliud interim nihil affers. ¶Tertio ſigna: q̇ doctores, ut Chriſoſt. exponũt. Paſce oues meas. i. præſis fratribus tuis, & ita unanimiter omnes alii. ¶Quarto ſigna: q̇ caput (quo noĩe Petrus uocatur) Eſt uox nõ honoris ſolum: ſed etiam poteſtatis reſpectu mẽbroꝝ: & ita Paſtor reſpectu ouium. ¶Quinto ſigna: q̇ talis honor Petri modo tuo acceptus fuiſſet perſonalis, & cũ Petri perſona finiſſet. & tñ cõcedis ad ſucceſſorẽ tranſiuiſſe. ¶Sexto ſigna: q̇ nõ ſatis fuit tibi quaſi nouo Democrito cõſtituiſſe eccleſiã nobis de Athomis, niſi ẽt hunc primatũ de paleis conſtruxiſſes, ut qđ Petra eſt in Paleã mutes: ſed in hoc te deceptũ experieris, qa Portæ inferi in Paleã puaſere pñt, in Petrã nõ pñt. ¶Sequunt nõnulla pro laicis tuis q̃ eadẽ facilitate (ſicut licuiſſet de toto hoc opere tuo) contemnuntur qua ꝓbantur. Attamen in Apoſtillis erit reſponſio.

Martinus contra Martinũ.

Hæc oĩa ad te ptinẽt Martine. Nota & cõfundere.

¶Alter aũt primatus poteſtatis: nunq̃ fuit Petro datus: quia quilibet Apoſtoloꝝ ſine authoritate Petri prædicauit Euangelium: ep̃os & præſbyteros ordinauit in locis ſuis: oẽs a ſolo Chriſto ſunt æqualiter miſſi: & immediate. Hunc primatũ iſti honeſtiſſimi Canones ambiunt: & uerbis Dei abutũtur in tyrannidem ſtabiliendam: nolunt enim ullum epiſcopum in toto mũdo fieri: niſi pallium & authoritatẽ Ro. Pontificis habeat: & ubi Petrus ſeſe non extulit ſuper Apoſtolos: ibi unius Apoſtoli ſucceſſor longe minor ſuo prædeceſſore (ſicut ep̃s Apoſtolo) non contentus honoris primatu: oĩum apoſtoloꝝ ſucceſſoribus uult dominari in poteſtate & uiolẽtia. Hanc rationem inuictam oppono omnibus: qui Ro. Pontifici adulantur ſuper totius mundi dominio: & expecto cũ fiducia quid nam cõtra poſſint mouere: aut

Vbi ꝓbas hæc Modeſtia Martini.

O præclara uerba.

Quã rõnẽ? ſi ulla rõ colligitur de uerbis, uiceris.

gannire. Qua simul fretus tanq̃ certissima: & oibus notissima ueritate: cum fiducia proclamo: quod decreta quæcunq; aliter statuunt: nō modo frigidissima sunt: sed etiam contraria diuinæ scripturæ: Euangelio & actibus epistolis apostoloꝝ: in qbus tam crebre tam aperte/apostoloꝝ æqualis & in mundo diuersa cōmissa ꝑuincia describitur: ut ego nō possim satis admirari esse potuisse unq̃ tam temerarios adulatores: qui contra hæc fulmina scripturæ fumum suum terrenum leuare audent. Hoc successori Petri episcopo arrogantes: quod nec Apostolo Petro prædecessori/unq̃ permissum est. Nec tamen mirarer: si id solum arrogarent: nec hoc equrerer: sed quod huic arrogantiæ repugnantes scripturas maluerint corrumpere: q̃ repugnātibus temporalem hunc potestatis primatum cedere.

Temerarios Adulatores.

Vere sum⁹ terrenus te excæcat.

Quas scripturas repugnātes

℃ Sequuntur & alia quæ uehementiore stomacho & ueneno in Ro. Curiam falsa procul dubio motus iustitia, immo magis inuidia effundis quæ tanq̃ ad mores potius pertinētia, de quibus loqui non attinet, omitto. Sequeris.

℃ Sequitur. Et Cephas: idest caput & principium teneret apostolatus. Vel hic locus ostendit: magis affectu ptātis: q̃ ueritatis studio hunc primatum quæsitum. Quomodo.n. tot falsis argumentis uterentur: si semel & solidam haberent causam? multis autem eget mēdacium/ut uerum appareat. Itaq; tam inscius est iste scenicus & Poeticus Anacletus: ut Cepham caput interpretetur contra euidentissimum & apostolicum testimonium Ioannis Apostoli: qui dicit Ioan. ii. Intuitus eū Iesus dixit. Tu es Simon filius Ioanna. Tu uocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus. Pudet me quod sup hoc errore crassiss. tantum negocium struitur: in quo simul indiligentes se fuisse euāgelii lectores: ideo nō mirū/quod & falsos intellectores: ostendūt. Melius Leo supra: Petram soliditatem intelligens/uocabulum Cephę bene nouit. At hic nec Euangelium nec Canones recte intelligit. Est autem Cephe teste Hieronymo. Syrum uocabulum: significans soliditatem: quam Græcus Petrum uel Petram id est saxum uel rupē firmam transtulit. At noster hic nugator Cephalen græce: pro cepha Syriace accæpit: & tamen inter sacros canones uel primus habetur.

Inscius. Scœnicus. Poeticus. Anacletus.

Nugator.

Discunt hodie plæriq; scioli uarias linguas, quo abundiūs maledicant: non quo melius intelligant: Syrum inquis uocabulum cephas est: quid tum? Petra interpretatur. Esto. Errauit ergo (inquis) Anacletus, qui est interpretatus Caput. O uere leuissimū caput. Sed audi si potes. Duplex est interpretatio, presertim in scripturis frequens. Alia uocis, alia rei iam notæ per uocem. Verbi gratia, in proposito, Cephas Petrā significat: hæc interpretatio uocis, ad quam ueluti notam non respexit hic Anacletus. Sed quia hoc ipso noto facile dubitare aliquis posset, quid nam importaret hæc Petra. Et cur isto noīe Petrus a Dn̄o dictus esset. Ad quod recte & Euangelice Anacletus respondens (id quod ab ipso magistro accæpit) Cephas. i. caput & principium exposuit. Dixerat.n. Magister de se lapide & Petra. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic factus est in caput anguli. Ecce ꝙ se lapidem caput factum appellat. Nō igitur Græcæ uocis figura deceptus Anacletus, cephas caput dixit: quod uel ex eo plus q̃ manifeste apparet ꝙ nō solum dixit caput, sed etiam principiū & manifestum est græcam uocem κεφαλὴ, nō principium significare, sed tantum caput, unde clarius luce constat, rem ipsam potius exponere uoluisse, q̃ syram uocem latinæ uoci reddere. Verum quid si tibi hoc darem Martine, ꝙ Anacletus figuram uocis inspiciens ad græcam allusisset interpretationem rei maxime cōuenientem? cum Hiero. dicat in lib. de obitu Sanctoꝝ. Petrus in xp̄o ecclesiæ fundamentū Cephas corporis Christi Princeps & caput est. Quid si & hoc licitum uel tua authoritate cōtenderem? An erubesces? An tu potius eris inscius Scenicus Poeticus nugator? Nempe in egregiis cōmentariis tuis ad Gal. uerba hæc tua sunt. ℃ Nō iniocundæ sunt eiusmodi allusiones peregrinarum linguarū si

Hier.

uerba Martini.

ſuo loco ueniãt, ut ſi de Roma diceres. Vere Roma tu es. Hebraice quod eſt ſuperba: & excelſa &c. ¶ Ecce quia Roma, latinam uocem a Romulo factam, ſecũdum Hebream exponis: nec iniucundam hanc alluſionem dicis: & ideo neq; ſcenicam neq; poeticam. Credo qa in ore tuo perpetuo maledicere nec ſcenicum nec Poeticum, ſed Sanctum eſt. Vere aũt & Euãgelice loqui, etiam Martyri glorioſiſſ. Anacleto, ſcenicum, Poeticum, nugatoriũ. Parcat tibi Deus. Et tu ſaltem aliquando noſce te. Sequeris.

Hæc oĩa ad te pertinẽt Martine.

¶ Sequitur Pulchra ſimilitudo.

T nõ ſolũ in nouo teſtamẽto eſt cõſtitutum: ſed ẽt in ueteri fuit: ſicut ſcriptum eſt. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius: ideſt primi iter eos fuerũt. ¶ Quid audio? quã nõ fruſtra hos Canones lego quã egregie diſco ſcripturas itelligere. Primum/qui unum ſolum ſummũ ſacerdotem in ueteri lege noui: nunc didici duos fuiſſe primos. Secũdo etiam grammaticam nouam uide: in ſacerdotibus eius idem eſt/quod primi inter eos fuerũt: cũ hucuſq; hoc uerſu Pſalmi intellexerim nihil aliud dici/q̃ Moſen & Aaron ſacerdotes: uel de numero ſacerdotum fuiſſe: ſicut Samuel inter inuocantes nomen eius: nihil de primitate uel cogitans.

Nota grãmaticam. Vel cogitans.

Primo qs dubitet Moſen & Aaron primos fuiſſe ac ſuper oẽs ſacerdotes? An non Aaron ſũmus? An Moſes eo minor? Obſecro ẽt hoc in dubiũ pone. Et oẽm ſcripturã nega. Deide quis nõ fatetur unum fuiſſe in ueteri lege Sacerdotem primũ? Sed quis etiam neget initio legis, fuiſſe duos, uidelicet Moſen & Aaron? qui tñ munia unius implebãt in myſterio ac ſacramẽto, Ambo unũ præfigurantes Chriſtũ. ¶ Deniq; quid mirum ſi hunc primatũ ex illo Pſalmo nõ agnoſcis? cum ita odio ſit iam tibi hic primatus ut ad illum mouere oculos nõ poſſis. Et potius ita frigide exponere illa uerba uelis, ut nihil aliud de ſenſu tuo accipiamus, q̃ q Moſes & Aaron fuerunt de numero Sacerdotum. O rem grandem & mirã dixiſſet nobis ꝓpheta. Quanto efficacius atq; illuſtrius. Si ita ex Anacleti ſnĩa intellexeris o hõ qui gloriaris in ſcripturis. Priore uerſu: Hortatus eſt ꝓpheta ad exaltandum & adorandũ dominũ dicẽs. Exaltate Dñm Deũ noſtrum, & adorate ſcabellũ pedũ eius (.i. Chriſti humanitatem) quoniã ſanctum eſt, nunc ad hoc iuuandum ſubdit. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius. Accipe quod item ſubditur. Inuocabant dñm & ipſe exaudiebat eos: quaſi dicat: hunc dominum & hoc ſcabellum. ſ. Chriſtum & eius humanitatem inuocabãt adorãtes, Moſes, & Aaron: idq; uelúti primi ac ſummi inter ſacerdotes. nam ſicut ex hiſtoria diuina liquet, ad eos talis inuocatio pertinebat qui populum regebant: unde bene ſequit' q ad eos dominus (quia. ſ. tales erãt, illi uidelicet populo præfecti) de columna nubis loquebatur. An ſatis ergo agnoſcis q̃ ſis parum peritus in ſcripturis. Cõfer miſer cõfer intellectũ Anacleti cum tuo, & confundere. Sequeris.

Pro intellectu ps.

¶ Tertium documentum/quod ſummus ſacerdos ueteris legis fuerit figura Ro. Pontificis. Apoſtolus enim ad Hebræos me mirum in modum decepit: cum uniuerſis eccleſiæ doctoribus docẽs: non Ro. Pont. ſed Chriſtum ſolum fuiſſe per ſummum & unum Pontificem ſignificatum. Vt hoc omittam: q illis oĩa in figura contigiſſe ſcimus: & in nouo teſtamento figurã ille denuo reuocat: ut ſit ſimilis figura utriuſq; teſtamenti: nihil iam utrunq; ab utroq; differẽs. Vror ego/diuinas litteras ab his Porcis tam impudẽter conculcari: preſertim ſub noĩe Ro. Pontificis & Ro. Eccleſiæ.

Porcis.

Superbia tua te decepit. Nõ Paulus. ¶ Primo. n. cur confingis Anacletum figuram ueteris ac noui teſtamenti de Moſe & Aaron produxiſſe Diabole calũniator? Dei gratia ſtant eius uerba. Hæc ſunt. ¶ Et nõ ſolum hoc in nouo teſtamento eſt cõſtitutum: ſed etiã in ueteri fuit. Vnde ſcriptum eſt. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius. ¶ An de his uerbis aliud extorquere potes, q̃ q ſicut in ueteri teſtamẽto erãt Sacerdos primus ante oẽs, ita & in nouo? Quid ergo addis de figura de tuo? niſi ut nunq̃ ceſſes Diabolus eſſe? ¶ Secundo non ſatis fuit fingere, Anacletum dixiſſe, q Petrus fuit figuratus in ueteri teſtamento, niſi (quod ridiculum eſt) appoſuiſſes eundem figuratum & in nouo ex Anacleti ſnĩa. ¶ Tertio: Eſto dixerit Anacletus Petrum figuratum in ueteri teſtamẽto in Moſe & Aaron. Quid hic rides?

Nota lector calumniam.

Nota rurſus ſcripturarum inſcitiam.

Nota Iscitiam scripturarũ.

An ausis tu negare q̃ sancti omnes scripturarum fatẽtur interpretes? uetus scilicet sacerdotium, nouum præfigurasse. & ueterem Synagogam nouam ecclesiam? O te miserum: quomodo gloriaris tantopere in scripturis? Sequeris.

℃Quid autem hoc est? quod duos primos sacerdotes in ueteri testamento statuit: magno sui primatus detrimẽto? imitare quod dicis: & si falsum/ stet similitudo. Et da etiam nũc duos primos: qũo unũ primũ ꝓbabis per duos primos? Vides ergo hos hoĩes eos fuisse: q̃ simplicitate fidei nostræ abusi: ausi sunt statuere: quicquid uel somniare potuerunt.

Nota rursus scripturaꝝ inscitiam.

Quid hoc est inquis? Ecquid putas? nisi cõsueta scripturarum imperitia tua? Tu rides q̃ duo sacerdotes unum Petrum figurent. Ride etiã q̃ illi iidem duo, unum Christũ figurarunt, de quo nemo dubitat: imo ideo Petrum, q̃a Christũ pricipaliter. Si igitur incõgrua figura talis est. Quære tu aliũ Christum æque prĩcipalem, ut laici tui hoc sibi lucri inter cætera apponant de remotiore Theologia tua. Quod si, alicubi, hunc alium Christũ non inueneris. Fac te ipsum: & incipe persuadere hoc turbis. Sed, o q̃ oportune cõtra hanc stultitiam tuã seruit nobis Aug. in Sermone Pentecost. de duabus Euãgelii nauib⁹: his uerbis.

℃Duæ naues significabant unã ecclesiã, sed de duabus plebibus factam, cõiunctã in Christo, hoc etiã duæ uxores habentes unum uirum Iacob Lia & Rachel: Has duas significabant duo cæci sedẽtes iuxta uiam, quos Dñs illuminauit. Et si aduertatis multis in locis inuenietis significari duas ecclesias, quæ nõ sunt nisi una. Ad hoc.n. ualet Lapis angularis, ut ex duabus faciat unam, ad hoc ualet ille Pastor, ut de duobus gregibus faciat unum. uerba Aug.

℃Quid igitur miraris Martine q̃ duo sacerdotes unum figurent? Si duæ naues, duæ uxores, duo cæci, unam Augustino teste signant ecclesiam? Ex ignoratiõe admiratio est. Tu.n. Lapidis angularis & Pastoris boni ignoras uirtutẽ. qui sicut duas Plebes, ita & duo cõiungit sacerdotia, significata in Mose & Aaron, Legis & gratiæ, & unum ex duobus constituit. Atq; ideo Aaron potius auxilio Mosi datus est: ut legis impletio magis q̃ ablatio, & unũ potius q̃ diuersum sacerdotium intelligeremus, ut de Mysterio Sancti interpretes colligunt. Quos tu in tanta futuri præparatiõe cõcilii legere aut intelligere nõ potuisti. Sequeris.

℃In fine concludit: & eadem dexteritate Ro. Ecclesiam cardinem uocat in quo oẽs ecclesiæ regunt/ domino disponente: & tandem sit finis hic. Nã cæteri canones qui eadem spirant: hoꝝ nimirum influxu infecti sic spirant.

℃In fine tua tu sinisteritate nihil adhæc refers nisi nuda uerba & ut uerba uerbis adderes lacerandum sumpsisti tibi. c. significasti. de elect. quod quia a materia hac alienũ est seruo ultimo libro tractandũ. Vnũ libet addere: Nam in actis corã Reuerendissimo dño Legato habitis his uerbis. c. translato. de cõsti. reprehendis. ℃Primo dicit Decretalis de consti. Trãslato sacerdotio necesse est ut translatio legis fiat. Hæc Apostoli uerba sunt ad Heb. dicẽtis temporale sacerdotium legis finitum & abrogatum est succedẽte sacerdotio æterno Christi. Hæc est Germana & Genuina sentẽtia istoꝝ uerboꝝ. At decretalis huius sententia est hæc. Sacerdotium Christi trãslatum est a Mose in Christum & a Christo in Petrũ. Sic.n. interpretantur Iuristæ: & Papa permittit seu approbat: Hæc tu Martine. uerba Martini.

Nota Iurista qui cupis nosse Martinum.

℃O q̃ ridiculum te præbes, o q̃ te nudas usq; ad pudẽda. Quæso.n, uerba eius decretalis nõ sunt prorsus omnia Apostoli, & Augustini ad litteram? Immo hæc spãliter quæ reprehẽdis, nõ sũt Apostoli? An nõ igitur si reprehendis uerba, Apostolũ reprehendis? Sed inquis, sic Iuristæ interpretantur. Esto hoc patens mendacium, De quo nolo contendere. Spectabilius.n. est: ut etiã admissis his quæ cõfingis, nihil tñ cõcludas. Esto igit. Sic interptent Iuristæ. An Papa ideo rephẽdendus q nihil profert nisi qd ait Apls? At Papa pmittit seu approbat. O Sycophantã egregiũ. Ergo approbat Papa qcqd Iuristæ dicũt? & oẽs eoꝝ interpretatiões, q̃a illas pmittit? Quis nõ rideat tã stulta? Nã Innocẽtius Pont. ut inter decreta sua & suas interptatiões agnoscerem⁹ drĩam, ẽt sua cõmẽtaria neq; approbauit, neq; uoluit, & qd nõ liceret in sua decreta, licet in suas interptationes, uidelicet ab eis dissentire: q̃a illas non sicut Papa claue sciæ uti uolens, sed sicut quiuis doctor pura scia fabricauit. Hactenus igitur circa ea quæ cõtra Pont. decreta euomuit ueneno plena Martinus.

℃Nunquid & quando Papa errare põt: & de cõparatione Papæ ad Concilium.

Vnc iam. An & quãdo Papa possit errare tractãdũ est. Præter.n. supradicta, quantum ex oĩbus (quæ percurri) operibus suis collegi, q̃ Papa & cõciliũ errare possit pro constanti habens Martinus, his uerbis suggerit ad. M. S. P.

¶Tam Papa q̃ conciliũ poteſt errare:ut habes Panor.Egregie hæc tractantem lib.i.de conſti.c.ſignificaſti. ¶Et paulo poſt. ¶Alioqui ſi quicquid facit eccleſia uirtualis ideſt Papa/factum eccleſiæ dicitur:Obſecro quãta monſtra in eccleſia pro benefactis numerabimus? Nõne Iulii.ii.horrẽdas Chriſtiani ſanguinis effuſiones? Nõne Bonifatii.viii.tyrannides. De quo extat prouerbium: Intrauit ut uulpes: Regnauit ut Leo:Mortuus eſt ut canis. ¶Et in hoc ipſo opere quod ſupra omiſimus ſecũda rõne ſic ait. ¶Secũda Gala.ii.Antiochiæ Petrus a Paulo reprehendebatur:in quo patet Ro.Põtificem ſubeſſe cuilibet melius ſentiẽti:nec ideo uerum eſſe: aut bonum:qa ipſe ſic dicit aut facit: ſed rationem reddere tenetur:immo nõ ſemper poteſt reddere:ſed cum Petro aliquando errat.

Præludere igitur ſuper his iam oportet aliquãtiſper. ¶Primo.An,obſecro, Decreuiſti tu Martine data opera euocare oẽs quicunq; unq̃ peſſime ſenſerunt de eccleſia? Num forſan ad ſequendum hũc Panormitanũ,Pileus ille te allicit, quem in cõcilio ſuo Baſilienſi propter ſermonem ſchiſmatis obtinuit? Sed ſi hoc allicit,ſaltem illud te retrahat ꝙ eundem Pileum iniuria acquiſitũ,iure perdidit. ¶Secũdo,an nõ inter ſcolaſticos & illuſorios eſt Panor.tuo iudicio? Sed opinor ille abſte excipitur ab illuſoriis, quia egregie tecũ ſentiens hæc tractauit.Bene habet iam ſeparare illuſorios didícimus,uidelicẽt Bonnuent.& Thomam & Alexan.de Halis,ab egregiis uidelicet Ioãnem Huſſ.Panormitano & ſimilibus. ¶Tertio nõne inter Iuriſtas & Canoniſtas eſt Panor? quos tu oía cũ ſuis canonibus relicis & deteſtaris quaſi Euãgelium pdiderint? Rurſus Panor.excipiendus eſt:hic ſolus ſcripturam nõ ignorauit q̃ Grego.Leo Anacletus & alii pleriq; ſancti Pont.cũ cæteris oib⁹ ſanctis perdiderũt. ¶Quarto nõne qõ hæc ad Theologos pertinet magis q̃ ad Canoniſtas? Sic.n.tu fateris:Sed habeo te. Quicũq; tecũ ſentiãt,hi cõſeſtim in magnos Theologos euadũt & oía fiunt, quæcũq; oportet eſſe ad aliquid idonee ꝓbãdum. ¶Quinto cũ certum ſit & tu nõ neſcis,Panormitanũ hũc in pleriſq; abſte diſſentire:quõ illum pro idoneo recipis? Credo cautelã hic tibi,ſumere a cauſidicis oporteat, in ꝓpriis eoꝝ uerbis. Si & inquãtum Panor.aut quiuis alius ſiue Gloſſula male intellecta,ſiue Taulerus,aut quicũq; innoiatus & ſecretus author,faueat opinionibus meis, pro parte & partibus ꝓ me facientibus: Laudo, recipio,& ꝓ idoneis approbo & egregie tractantibus.Pro parte uero & partibus, Si & inq̃tũ cõtra mea dogmata Dixerint,Scripſerint, Cogitauerint, Sõniauerint: Reiicio,Reprobo,Dãno,Deteſtor,Sũt Scolaſtici,Illuſores, Paleæ,Adulatores , Nugatores,Inſcii, Impii, Ambitioſi,Scœnici,Poetici,Belluæ,Canes,Porci:Saluo in hoc mihi iure ſi qui hoꝝ Pontificum noie cenſeantur,negãdi eos Pontifices fuiſſe,& authoritate mea uertere eos in Notarios ſuos,ne uidear nimis Dire blaſphemare:Iterum ſaluo mihi iure etiã in Sanctos Põt. Puta in Sanctũ Leonem,arguendi illos:& illum ſpãliter de ambitione primatus,quaſi leuiculum ſit peccatum ambitio talis,& quæ in ſanctos uiros perfacile cadat. ¶Sexto,Vnũ addam.Nã ſi uel hoc in loco quem tu ꝓfers, plura dicat Panor.cõtra te,Quid hic dices? An hic etiã ſcindendus eſt? ut ea demũ tractet egregie quæ ꝓ te ſint? Quæ uero contra:nõ egregie? Age donẽtur cuncta hæc iniquitati tuæ.Et tandem uideamus ubi hæc tractet Panor.Inquis in titu.de cõſti.c.ſignificaſti.Sed ſicut tale.c.in eo.titu.inuenitur.Ita egregie ille tractat.Attamẽ in tanta cura ac ſollicitudine futuri cõcilii minime mirũ,ꝙ ꝓ tit.de elect.citaueris.de cõſti.Sed iam ſup his egregiis Panor.dictis diſſeramus.

Nota oía hæc ad te & iniquitatem tuã pertinent Martine.

¶Confutatio Plurium concluſionum ex doctrina Panor.collectarum:

Ex eius uerbis in.vii.not. Plura colliguntur. ¶Primo in his q̃ iuris poſitiui ſunt. Papa eſt totius eccleſiæ caput & totius cõcilii habens ꝑtãtem tollendi interpretãdi limitãdi quæuis cõcilioꝝ ſtatuta. Quid tu modo Martine,an egregie tractat hæc Panor? cum tu toto opere tuo nil aliud agas,niſi ꝙ oino nõ pateris Papam totius caput eccleſiæ? Opinor nõ egregie adhuc. ¶Secundo ait , Papam eſſe totius eccleſiæ caput(ut dictum eſt)Probari per bonos tex.in.c.ita dñs.&.c.in nouo.& aliis quos tu a Porcis & impiis cõditos ꝓclamas. Ergo nihil hactenus egregiũ attulit hic Panor. ¶Tertio ait,in his quæ ad fidem attinẽt,Papã nõ eſt caput,licet Chriſti Vicarius ſit.Hic incipiet egregie tractare. ¶Quarto,in his,tam Papa q̃ cõcilium errare põt.Et hic egregie. ¶Quinto,in his,conci-

Panor.contra Martinũ.

Panor.contra Martinum.

eum:qui secat in ea:aut exaltabit serra contra eum:qui secat in ea: aut exaltabitur serra contra eum:qui trahit eam? His:inquit:ex diuina scriptura cõmemoratis:sole clarius exhibuimus:non posse quenquã qui minoris authoritatis est /eum qui maioris potestatis est /iudiciis suis adiicere. ¶Tu uero sic contra. ¶Quis non miretur? adeo iste author sub nomine Papę scripturas tractat apposite: Deum facit ex papa: cæteros epos/ non fratres: nõ homines saltem: sed instrumenta facit. Hoc est nimirum: sole clarius exhibere: id est tenebras offundere.

Quis non rideat.
Deum facit ex Papa.
Instrumenta.

Immo tu Martine tu uere conaris loci solis tenebras offundere. An ita peruersus es ut falsum putes quod ait Nicolaus? nihil enim aliud ille inqt, nisi q̃ inferior superiorem sedẽ iudicare non potest. Est ne hic error tuo iodicio? ergo (ut sic omnia peruertant) si minor maiorem iudicare possit: quis secularis clericum iudicet: quis clericus sacerdotem: quis sacerdos epm: quiuis episcop᷒ Papam: quiuis Papa Deũ. Hic uero ordo, Martini authoritate sanctificet. At forsan non de dicto arguis Nicolaum sed de dicti probatione: cũ enim adducat hoc Esaiæ dictum loquentis dẽ Deo & creatura. Nunqd gloriabit securis &c. Tu homo calumniosus ridicule ais q̃ facit ex Papa Deũ: qa exemplũ qd ꝓpheta ad Deũ respectu suæ creaturæ adduxit: hic decenter trahit ad Papam, respectu subditoꝝ. Deinde ais, q̃ facit hoies istra: qa serræ. s. & securi cõparat: & ideo itelligis, q̃ facit eos de hoib᷒ serras & secures. Quis non perpetuo hæc riserit? An tu solus nescis? ita dari exempla ut non sic eẽ asserat, sed ut audientes addiscant? Nam ut ex diuinis ꝓferamus scripturis similia Idcirco ne dñs cum nos oues appellat & agnos, oues facit aut agnos? & cum sagenæ regnum cœloꝝ cõparat, & grano sinapis, cœloꝝ regnũ facit granũ sinapis, aut sagenã? Quis non rideat hæc? An non plane ac ꝑspicue insanias tuas confuto, ẽt ut intelligere pueri ualeãt? Porro arguis eundẽ q̃ Ro. ecclesia matrẽ aliaꝝ appellet, eadẽ ductus uerbi ignorantia de qua sæpius: quia more iudeorum carnaliter intelligis.

Nota doctrinã Martini.

¶Detectio imperitiaꝝ ac blasphemiarum quas in decretũ Nicolai tactat.

Eptimus Nicolaus iterum distin. xxii, c. omnes. de quo textu nescio quid dicam: nam prope corrigo meam ꝓpositionem: & dico q̃ Rom. ecclesiam aliis esse superiorem probat ex deliramentis cuiusdam ineptissimę paleę nomine Ro. Pontificum/ecclĩam Christi illudentis. Audi quæso per xp̃m: quid hic dicat. ¶Omnes/inquit siue patriarchaꝝ siue ĩ cuiuslibet apicem: siue metropoles primatus: aut episcopatuum cathedras: uel ecclesiaꝝ cuiuscũq; ordinis dignitatẽ instituit Ro. ecclesia: illã uero ipẽ solus fundauit & supra fidei petram mox nascentis erexit: q beato Petro æternæ uitæ clauigero: terreni simul & cœlestis imperii iura commisit. ¶Rogo te lector/de Romanis Pontificibus: & ipsa romana ecclesia: tot millibus martyrum in cœlo & terra fulgente: alia quæ potes: sentias: modo propicius tibi sit Christus/ne hoc decretum credas æditum ab ullo Roma. Pontifice/saltem sciente. ¶Primum uerbo Christi solam romanam ecclesiam fundatam garrit hic impius: quisquis est: Rom̃. nominis ementitor. Cæteras autem (sequit) non Christus sed romana ecclesia fundauit: quia romanam ecclesiam supra fidei Petram erexit: supra quam petram quæso/ alias ecclesias erexit? an supra harenam? Non credunt idem Rom. ecclesia/ & aliæ ecclesiæ? non sunt ipsæ etiã ecclĩæ? Si sunt ecclesia xp̃i: cur tu impiissimo ore resistis Christo dicenti. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam? Quid significat ecclesiam meã? Non est nisi una Ro. ecclesia/sua ecclesia? Si autẽ quælibet alia ẽt ecclesia Christi est: & Christus affirmat eã ędifi

Modestia Martini.

Impius.

candam supra Petram fidei:impio iam errore dicitur ad ecclesiam Rom.pertinere & non ad alias omnes. Te nunc appello lector:ut iudices an hæc decreta modeste/uel immodeste frigidissima dixerim: quæ uerius impiissima dicere debuissem:non quod Rom. Pontificum sint:sed quod nomine eorum uulgent & per ipsa iam multis annis adulent summis Pontificibus: has insanias nihil curantibus:quin & suauiter audientibus. Igit evangelium:hoc interprete:sic intelligemus & locupletabimus. Ego supra fidei Petram ædificaso ecclesiam meam Romanā. Romana autem ædificabit supra suam sententiam ecclesias suas:non meas:quia meam supra fidei petram ædificabo. Ecce nūc eant adulatores/& statuant nobis scripturæ sanctæ interpretationē ad Ro. Pontificis scribas pertinere:deinde uide quid sit incuria Romana iuristas dominari: & sine Theologis ac sacris litteris de sola potestate: & spiritus sancti præsentia præsumere:hoc est per solam potentiam scripturas tractare. Cæterum iuxta Aug. regulam: & Ro. & omnis Pontifex subiacet cuiuslibet fidelis ēt iudicio: maxime in materia fidei.

Modestia Martini.

Produxi tua hæc,magis ut cordis tui uenenum q̄ errata ostenderem. Nimis enim sæpe dictum est frustra te malignari in Rom.ecclesiam & alias ad inuidiam excitare: defessus iā sum declarando quod una unica est ecclesia Christi,& hæc uniuersalis est hæc ædificata supra petram. Atq cæteræ inquis supra harenam sunt? Minime. nō enim blasphemare didicimus; immo supra petram, quatenus concludunt sub hac uniuersali. Ridiculum enim est dicere, si istæ sub uniuersali comprehēduntur, uniuersalem esse supra petram, istas uero supra harenam: cum ubi sit totum, illic necesse sit & partes esse. Atqui Nicolaus de Roma.ecclesia non de uniuersali loquitur: & illam uerbo Christi fundatam supra petram ait. Sed & hoc uerissimum est quia idem caput est & ubi fundata est uniuersalis, ibi & Ro. non ob aliam causam nisi ex identitate capitis: unde in uirtute & ipsa uniuersalis dicitur, quod nimis sæpe diximus. Ex quibus sequitur, quod tam fatue q̄ frustra loqueris: nec enim omne uerbum possum ad regulam examinare. Blasphemias uero tuas Deo ultori relinquo. Quod.n. regulam Aug. addis. Mendax & blasphemus simul es.

¶ Iam illud q̄ euangelice dictum est: quod cœlestis imperii & terreni iura Petro commisit. Obsecro: non est hæc res omnibus lachrymis digna: quod hæc non modo legere: sed etiam credere pro oraculis spiritus sancti urgeamur: & ita urgeamur: ut ignem minentur: si contra quid mutiamus? Atque ita fit: ut hæc maiore timore & religione amplectamur: quam ullum aliud uel fidei uel morum præceptum diuinum: ubi ignem nemo minatur: quin glorificantur: & adhuc bonum statum ecclesiæ somniamus: nec Antichristum in medio templi agnoscimus. Igitur uox ista blasphemia est impiissima: quod Petrus iura cœlestis imperii teneat: cum solum ministerium uerbi teneat in terra: Christus solus est: dominus cœli & terræ: deinde imperium & terrenum Christus docuit & Petrus contemnere: hic non solum non habere: sed etiam iura eius manu Petri constituit. Hinc secutum est malum: quod adulatores Roma. Pontificem in utroque regno dominum constituunt: quod nec Christo quidem datum est: qui nec suum regnum negat ex hoc mundo esse. Mirum autem: quod Petrus Neronem principem passus est non modo in Roma: sed etiam in sua cruce: qui potuit ei iura terreni imperii auferre: aut certe friuolum & impium est: successorem Petri hoc præsumere: quod in Petro non fuisse cernitur. Pereant ergo arrogantissima uocabula ista/ imperii: iura imperii: cœlestis & terreni

Xp̄s iura hēt terreni & cœlestis imperii

Xp̄o non sunt data iura terreni & cœlestis imperii.

Peribūt ante a portæ iferi.

imperii. Soli Deo hæc conueniunt/ministro ecclesiæ & sacerdoti: Christi seruo modestiora tribuantur.

Stulta rephensio Martini. Nota Martine tam singlr. Cur laici sui i plerisq; decipiantur. Falsum dictũ Martini. Martinus contra martinum Calũnia eiusdem.

uerba Beta.

Prima blasphemia est (inquis) & impiissima asserere Petrũ tenere iura cœlestis ĩpii. Igr blasphemia ẽ xp̃i uerbũ: qd̃cũq; ligaueris & solueris sup terrã erit ligatũ & solutũ ĩ cœlis si Christus blasphemat & Nicolaus. uterq; enim idem dicunt sed uariis uerbis nã & de Petro: sic ait Bernardus. ¶ Claues regni coelo℞ tam singlr Petrus accæpit ut p̃cedat ĩnsa Petri solam coeli. ¶ An non est hoc tenere iura cœlestis imperii? Sed tu forsan putasti q̃ tenere iura cœlestis imperii, p eodem accipiamus: qd cœlos moderari: ibiq; Angelis impare ac beatis: & ita laicis tuis persuades: quid ergo mirum si illos concites? ¶ Secundo solũ mqs ministeriũ uerbi tenuit Petrus in terra. Sic ergo paulatim oẽm a Petro potestatẽ aufers, et in latina ecclesia quã passim illi concedis. Si.n. solum uerbi ministerium habuit, ergo non ptãtem: quia separata hæc sunt docendi ministeriũ & imperãdi ac corrigendi statuẽdiq; ptãs. ¶ Tertio nõ cõtẽtus ista contradictione, ẽt a xp̃o negas iura terreni imperii cui tñ eadem concessisti, sicut in Margine adnotari iussi. ¶ Quarto calumniaris q̃ Petrum xp̃o æquamus. Cur hoc facis, cum certo scias te mentiri? Quis.n. tam impius q̃ non abhorreat discipulũ ac seruũ Magr̃o ac dño maiorem? Neq;.n. iõ æquamus, q̃ iura cœlestis imperii ac terreni simul xp̃o tribuimus ac Petro: qa longe differenter in xp̃o ponimus. Christus.n. principalis dñs: Petrus uicarius. Christus suo merito: Petrus xp̃i gratia & beneficio. Christus in finem: Petrus quousq; agat in terris. Christus absolute: Petrus si non erret clauis & quibusdam legibus arctatus. Christus dicit oues meas: Petrus non recte meas: sed xp̃i: qui xp̃i dñium recognoscit & dominus, p xp̃o agnoscit. An igitur æquamus xp̃o Petrum? Tu maligne: tu æquasti Petrum cuilibet ep̃o & sacerdoti: eiq; (quod in te fuit) abstulisti claues & irritasti uerbũ Dei: unde in blasphemias & stultitias innumerabiles incidisti, ut cõtinue adnotamus: A quibus ut non cesses: Sequeris.

¶ Sequitur eadem palea. Non ergo qualibet terrena sententia: sed illud uerbum quo constructum est coelum & terra: per quod deniq; omnia condita sunt elementa. Romanam fundauit ecclesiam: Vide monstra: aut hæc de sola ecclesia Romana dicuntur: & sequitur: omnes alias ecclesias esse terrena sententia statutas: & sine uerbo Dei sine quo nihil factum est: quod factum est: & sic omnes aliæ ecclesiæ sunt nihil: aut simul etiam de aliis ecclesiis intelligendum est; esse scilicet eas per uerbum Dei: quod omnia condidit/statutas: & sequitur hinc nihil singulare de Romana ecclesia dici: nisi inanem pompam syllabarum; & ita decretistam hunc aut intollerabili impietate: negare cæteras ecclesias; una cum Christo/aut se ipsum sua inscitia manifestissime irridere. Quod si de constitutiõe ecclesiarum iuxta dignitatis gradus loquitur; non iuxta substantiam patet ex prædictis: q̃ peruerse hoc uerbum Christi de fide totius ecclesiæ uniuersalis torq̃at ad ptãtem unius hominis: Christus suam ecclesiam supra petram edificare se dicit: hic uero non; sed duntaxat Romanam: hoc est cæteras ecclesias nihil facere: & Christum negare: porro si cæteræ ecclesiæ sunt terrena sententia statutæ: & hanc sententiam Roma. ecclesiæ esse dixit: suo ore sese damnat: suam sententiam esse terrenam non diuinam dicens. Et ubi manet quod uocem Petri: tanquam diuinam & non terrenam audire oportet? Porro quis constituit ecclesiam hierosolymitanam anteq̃ ecclesia Romana esset? An non Petrus uerbo dei Ro. ecclesiam constituit.

Verba plaicis

Quõ Ro. uerbo sit fundata diuino.

Mitto blasphemias redarguere. Rẽ ipsam ac ueritatẽ exponã, in quã cõtendi, qa nõ intelligis, Illã ecc̃iam diuino fũdatã uerbo dicimus: cuius caput diuino uerbo imediate ẽ cõstitutũ: hoc.n. fundare ẽ, qd caput & fundamẽtũ ponere. Vera igr̃ ista hic emergit cõclo: uerbo diuino Ro. ec̃lia fundata est: qa caput eius imediate diuini uerbi authoritate cõstituit: cæteræ ec̃liæ nõ sic diuino uerbo imediate: qa caput tale nõ hñt: nã quodcũq; ca℞ caput non a Deo immediate, sed Petro medio uirtutẽ recipit. At ipse Petrus id est Christi uicarius

nulla hominis operá,aut ministerio uel Io.uel Iacobi.sed immediate dei uirtute erectus est& erigit.ideo Ro.ecclesia q̃ hoc a Deo imediate erectũ fortit caput Dei uerbo,merito fundata dicit.Cæteræ uero q̃ in sui capitis creatione,Petri puidentia egēt ac ministerio, ita a Deo fundatæ dicunt,ut tamē media terrena Petri sentētia.Sicut enim magnus Theologus Dionysius inquit.Ecclesiastica hæc hierarchia similis illi cœlesti est q̃tum potest. Sicut enim ibi unus deus a quo omnia& sub quo oia:ita hic unus summ⁹ sacerdos,sub quo omnes:& a quo oēs:& sicut ibi inferiores a supioribus illuminant ac purgant,usq; quo ascendit ad deũ:ita hic usq; quo ad Pont.summũ puenia:iuxta gradus quo ei⁹ impio sunt statuti,alter alteri subest.Sicut ergo nō,ppterea nō a Deo purgat⁹ atq; illumin at⁹ dr̃,q me dio supiore angelo est purgat⁹ aut illuminatus.Ita cæteræ ecclesiæ nō,ppterea uerbo dei eē negātur,ꝙ media terrena Petri sententia fundatæ sint:hoc est caput habeant,de summi decreto & authoritate Pontificis.Et ex his nihil ponderis uerbis tuis relinquitur:in quib⁹ iam solæ blasphemiæ apparere possunt. Sequeris.

Quō cæteræ uerbo sint sun datæ diuino.

¶ Verũ si de dignitatis constitutiōe loquitur:non de substantia eccle̜: tũc arguo sic. Roma.ecclesia est diuino uerbo aliis superior constituta: ergo necesse erit/ut eodem uerbo cæteræ ecclesiæ sint ei inferiores statutę: quia non potest statui superior:nisi sint quibus superior statui possit. Vbi ergo est quod supra dixit.Inferiores cæterarum ecclesiarum ordines a Romana ecclesia institui:non uerbo diuino/quo uult sola constitui ipsa? Nam quō xp̃s potuit statui dñs:nisi simul gentes & termini terræ subiicerent:& mons zion:cui rex pręficeretur?

Puerile hoc arg.primo peccat quia non concludit quod promittit.Promittit enim cōcludere ꝙ necesse est alias ecclesias inferiores esse constitutas diuino uerbo:& solum concludit,ꝙ necesse est illas eē,ad hoc ut Romana dicatur ipsis superior.Sed quis hoc neget? At qui inqes,tempore quo xp̃s dixit.Tu es Petrus &c.non erant istæ aliæ.Fateor.ergo Pont. non erat superior illis.Fateor.Ergo non fuit constitutus illis superior. Hoc nego.Esse.n.superiorem ponit inferiorem:cui sit superior.At uero esse institutum superiorem non sic, quia potest esse institutus superior pro tempore,quo esset inferior. Institutio igitur superioris,actu inferiorem esse,necessario non requirit.uerbi gr̃a.Pater instituit filium hæredem id est dominum.antequam autem moriatur hic pater plura quæsiuit bona.An filius in his post institutionem quæsitis non succedet?non erit dominus siue hæres? quia cũ institutio facta est,talia bona non erant?Sic probat arg.tuum,ꝙ non erit. Sed diuina humanaq; iura aliud uolunt.Haud absimile est in ,pposito,Petrus præfectus est omnibus ecclesiis:& superior constitutus:etiam illis quæ tunc non erant,si quandoq; essent futuræ: immo si quæ nouæ nunc ecclesiæ adderētur(sicut speramus)non minus diuino illo Christi uerbo subiectæ essent Pastori Rom.& consequenter Ro.ecclesiæ.Quod si de scripturis exemplum q̃ras,accipe.Institutus est xp̃s oium iudex a deo:etiam inq̃tum homo. Sicut scriptum est.Dedit ei potestatem iudicium facere: quoniam filius hominis est.Et tamen tunc non omnes erant qui sub eius iudicio sua die apparebunt.Sed ut infœlicius pecces denuo arguis.

Vbi deceptus Martinus.

¶ Adde his: si quis dicat:si Romana ecclesia diuino uerbo fundatur super omnes:oportet ergo:et eas certas nominari: quæ uerbo diuino subiiciantur. Age:esto ergo hæc sententia diuina:Romana ecclesia est aliis superior: dic ubi scriptum sit eius correlatiuum: ecclesia Mediolanensis:est eius inferior:aut ulla alia? Si nulla nominat/nulla subesse debet: præcepto saltem diuino. Quid hic melius dici potest:q̃ ꝙ uerbum xp̃i nec de superioritate nec inferioritate ecclesiarum itelligi possit:sed de sola eadē/ inuictaq; fide & potestate oium ecclesiarũ æqualiter? Vides ne q̃d sit sacras litteras ,p humano affectu:& sine timore dei tractare?

Legite argu robustiss.

Si quis non legeret aut aduerteret quæ bonus iste uir loqtur,nunq̃ crederet tantã:in tanta imperitia arrogantiã.Ego.n.q legi ,ppendi,palpaui:uix tamen credo.Et ideo legite: considerate qui profertis iudicium.Ait enim sublimis hic dialecticus,non potuisse constitui superiorem ecclesiā nisi inferiores nominarēt seu scriberent:ita ex uerbis suis patēter colligit.Ego.n.nihil apposui de meo:sic ille ait.¶ Esto hæc sn̄ia diuina Ro.eccl̃ia est aliis

Hoc uere ad tepicit uidet.

supior, dic ubi scriptũ sit ei⁹ correlatiuũ, ecclia Mediolanẽsis est ei⁹ inferior: aut ulla alia? ℭVoluit se doctũ de pdicamẽtis Arist. indicare: qm̃ fortasse audiuit ibi doceri, correlatiua mutuo se ponere: & in hoc paululo decep⁹ est, ꝙ credidit Aristotelẽ dicere noiato uno correlatiuoꝝ, necesse esse & reliquũ noiari: ita ut si forsan non noiet̃ seruus: ppterea esse dñs nõ possit: qa ergo nõ fuerũt inferiores ecclæ scriptæ q̃ essent aut futuræ essent sub Ro. ecclesia: iõ illa supior uel constitui uel esse nõ potuit. Hæc uero Lutherina dialectica noua est: qua sequeret̃ Dñm & creatorem deum non esse, eorum q̃ aliqñ non sunt noiata sub eius dnio: aut cõmemoratum spãliter ꝙ ab eo creata sint: & Abraam minus fuerit constitutus p̃r multarum gentiũ, ꝙ noiatim gentes omnes illas scriptura non refert. Sed quia pueri uident deceptioẽm, & ego stomachor super tam friuolis insistere, presertim ꝙ nunc incipere uidentur: ideo transeo. Sequit̃ enim.

Ridiculus error Martini.

ℭSequit̃: illius certe priuilegio fungitur: cuius authoritate fulcitur. ℭVide quæ corollaria inferat/ Verbum Christi de fide ad potestatis significationem detortum Priuilegium fit Roma. ecclesiæ: in uerbo quod cõmuniter omnibus ecclesiis conuenit: quia Christus dicit. Super hanc petram ædificabo ecclesiã meã: meã inquit: meã. Si ecclia quelibet est ecclia Christi: ipa certe ædificata est super eandem petram: & nullũ est ulli priuilegiũ. Si non est ecclesia Christi: & sola Rom. ecclia: priuilegiũ non stat: quia nulla est ecclesia cui Romana superior esse possit. Iterum dico: pnomen meam: aut significat solam Romanam ecclĩam: aut omnem ecclesiã: si solã: iterum nõ habet priuilegium pcæteris. Eligat ergo quod uult: per hoc uerbum xp̃i Rom. ecclesia: aut erit sola: aut non erit prima. Alia ergo uia probandus iste primatus: quia illusionem hanc sui euangelium Christi: ut uides: quã pulchre eludit: & ut puerbium Salomonis habet/ illudit illusores suos. Et sunt tamen multi: qui ex hac misera palea priuilegiũ Ro. ecclesię passim p articulo fidei uel oĩum primo & maximo iactitent: patientiores. Si xp̃m neges: quã si hoc priuilegium: uerba xp̃i peruertens: non adores.

Misera palea.

Igit̃ hoc eius arg. de tã uerboso sermone. xp̃s ait sup petrã ædificabo ecclesiam meam: meam inqt meã. O terribilẽ emphasim: & quis resistat? An oportuit totiẽs replicare qđ faciat p nobis? Meam inqt. Memoriæ habemus. At tu contra memẽto idem: Meã inqt: nõ meas meam Martine, nõ meas, unã nõ plures. Seqre ergo, & null⁹ mutet hãc cœlestẽ (ut ais) christallum, meã. Aut p illud meam (inquis) intelligis Rom. ecclesiã solam aut omnem. Intelligo illam cui xp̃i uicarius præsideat, quæ est uniuersalis: in qua cæteræ omnes includunt̃ Ergo inquies Romana non habet plus aliis. Immo quia Ro. ecclesiæ etiam idẽ xp̃i uicarius psidet: ipsa uirtute ac potestate uniuersalis censenda est. Quid ergo concludis? O te miserũ iam euanuit arg. tam robustum. Tu non uis caput respicere, ubi est & unde pcedit oĩs uirt⁹ Capitis. n. gratia Ro. ecclia prima ẽ, & firma est: qa ipsa supra petrã est. Reliq̃ ita supra petrã, si hãc sequant̃: ita firmæ; si ñ recedãt ab ea. Nã utinã plurimæ nõ recessissent: nõ. n. piissent, sicut pierẽ. Quia Petro, Petro, Petro inq̃ dcm̃ ẽ. Oraui p te ne deficiat fides tua. ℭPostremo appellas miserã paleã Nicolaũ aut eius decretũ: qa hoc priuilegiũ uocat: sed qđ diuũ Thomã, q sic uocat? Quid Bernardũ, q (qđ maius est) ẽt afferit progatiuã: ut supiore libro in Dialogo pduximus. Sunt ne festuculæ forsan Bernardus & Tho. coram te trabe tam grandi? O modestiã hominis: Nam ut in peius pficias ita subdis.

ℭSequitur iterum corollarium: tali themate dignum. Vnde non est dubium: quia quisquis cuilibet ecclesiæ ius suũ detrahit: iniustitiã facit. Qui aũt Ro. ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarũ capite traditũ (uide hiatũ istum stentorem) auferre conat̃. Hic pculdubio in hæresim labit̃. ℭEcclia Ro. non habet ius sed priuilegiũ/ quod? quod est supra petrã fidei ædificata: hoc enim solius Roma. ecclesiæ est: isto authore: deinde petram fidei intelligit prælationem hanc primatus terreni: nam hæc duo perpetuo miscet & confundit hæc palea. Obsecro: quanta patientia est ista

Vide hoiem fatuum.

Vere multa patiẽtia op⁹ ẽ cũ hæreticis: ut sci doctores inqunt.

tollerare? Primum sicut dixi: si petra fidem signat/eadem est omnium ecclesiarum: nullo reliquo priuilegio: si autem non omnium est eadem: sola erit ecclesia Ro. non habens cui præferat: iam sibi ipsi contradicit in eodē uerbo: uerbumq́ʒ xp̄i adulterat: fidei significationem in potestatis significationem subuertēs: & spūm in carnē: xp̄m ad mundū trahens. Non est ergo hæreticus/q negat hoc priuilegiū Ro. ecclesię: sed ille deprauator est uerbi dei qui per fidei petram /intelligit priuilegiū potentiæ temporalis. Reoꝝ est fugere potestatē.

Mitto blasphemias: colligo arg. Si petra fidem signat inqs, eadē est oīum ecclīaꝝ &c. Sed si petra Petrū signat, ut oēs exponūt .i. caput fundamētūq́ʒ totius ecclīæ. An nō pariter euanescit arg? Alioq si p petram solam fidem intelligas, non uides miser: ꝙ qlibet fidem habēs uel petra uel petram habens diceret? & ita innumeræ essent petræ, super quibus ecclesia ædificaret? & ita una ecclesia, ædificium unum: plura haberet fundamenta: una ecclesia, corpus unum: plura capita. Non hæc monstra sunt? Cur ais insuper subuertere Nicolaū fidei significationem in ptātem? cum uerba potestatem significent, ut nemo doctus dubitauit, nullus interpres non exposuit: de quo supra satis. Tu uero astu hunc fidei zelum ostētas, non ꝙ de fide ad te iam quicq̄ pertineat: sed ꝙ tanq̄ reus sceleris potestatem fugis. Sic & Iudas non de unguento irascit, ꝙ ad eum de pauperibus attineret: sed qa meditabat furtum. Nam & tu furaris q te ipsum surripis a potestate cui teneris. Tu inquā furaris q gloriam quæris quæ non est tua. Sequeris etiam.

¶ Quod aūt in fine Ambrosiū adducit: q se matrē ecclīaꝝ asserit seq̄ romanā: utinā & ip̄e idē faceret cū Ambrosio. Ecclesia Ro. mater est: sed nō omniū ecclīaꝝ: nam & metropolis q̄libet est mater ecclīaꝝ: iuxta patrū statuta deinde Ro. ecclīa nunq̄ uerbis xp̄i has contumelias fęcit: quas hæc palea facit: sed per Petram fidem intelligit non tyrānidis ambitionē. Mēdaciū est metropolī dici simplr matrē ecclīam patrū statutis.

O egregium diffugiū ab argumēto. Nicolaus pducit Ambrosiū, q se ait seq̄ in oībus Magistrā .S. Ro. ecclīam: & tu ais. Vtinā & ipse idē faceret cū Ambrosio. Ita ne soluūt argumēta? Siqs igit Hieronymū mihi, aut Aug. opposuerit. Tua authoritate sic me explicabo. utinam tu idē qd Hieronymus faceres & Augustin⁹. Hæc discere licet de Theologia tua. At q̄to cōgruentius aduersus te dici pōt: utinā tu idē faceres cū Ambrosio. Ille .n. seq̄ se ait & sequit Ro ecclīam. Tu nec seq̄ris nec sequēdā dogmatizas. Et tandē dcm̄ Ambrosii uiolenta interp̄tatione & falso exēplo destruis q simplr matrem ecclīaꝝ Ro. ecclīam dicit. & tu apponis de tuo. Nō oīum. Dic tu igit, quaꝝ sit mater, & quaꝝ non. An nō ait Bern̄. in pposito (sicut supra adduximus) nihil excipit ubi nihil distinguitur.

¶ Detectio blasphemiarum ac maioꝝ imperitiaꝝ quæ denuo in Anacletum sanctum & martyrem effundit.

r Edis nunc rursus ad Anacletum non satiatus prioribus in eū blasphemiis. Supererat .n. ut illum (q̄q̄ sub notarii noīe) porcū, belluā, impiū, temerariū, inscium, scœnicū, poeticū, barbarissimū, ambitiosissimū appellares: & denuo aliud eius euangelicū decretū. Tu uere inscius & scœnicus & porcin⁹ theolog⁹, porcinis dētib⁹ lacerares, & fœtido ore conspurcares. Age uideamus q̄ iniuria. Sic .n. ais.

¶ Octauus (ut finem faciamus horum deplorandorum interpretum scripturæ diuinæ) est iterum Anacletus eadem dist. c. sacrosancta: Sic enim ausus est quisqs fuerit iste Barbarisissimus notarius: etiā tāto Pōtifici tribuere tantā & inscitiam & temeritatē /quantā uidebimus. Sacrosc̄ā Ro. ecclīa (qa aliæ non sanctæ: aut non sacrosanctæ sunt: ēt si eadem fide/uerbo/sacramēto/spū/prorsusq́ʒ eadem scitate sanctificent) non ab ap̄lis: sed ab ipso dn̄o & saluatore primatum obtinuit: sicut beato Petro dicit. Tu es Petrus & sup hanc petram &c. Si aliquis gentiliū sic exponi uerba xp̄i audiret: qn̄ Christianus fieret? Igitur & hic primatum intelligit per uerbum, Tu es Petrus: seu super hanc Petram. Modestia Martini.

Hoc primum igit̃ eius peccatum qđ notas:ꝙ Ro. ecclesiã sacrosctãm appellat. An indigna
est hæc appellatio:qua sancti omnes sunt usi:ut passim liceat offendere? Atq(inquis)aliæ
non sanctæ sunt?non sacrosanctæ? Nunqd ille negat? At ille de Romana hoc iactat, quasi
aliæ nihil sint. Ita tu interptaris in estu furoris tui,& calumniaꝝ strue. Si igit̃ ita puersos
sensus aucuparis:quid erit tam sancte dictum, qđ non deduxeris in pphanũ? Sanctæ igit̃
omnes ecclesiæ & sunt & dici possunt:sed eo sanctior illis romana:quo ita(ut sæpe dictũ
est)firmata est dei uerbo:ut casum ac ruinam pati non possit. Cæteræ potuerunt & pñt.
An experimentũ q̃rim⁹? Vbi ecclesiæ asianæ pene omnes? Corruere. Quare? Audiat Ger
mania capiat uniuersus orbis. quare corruere? qa se a capite segregarunt;a pastore digres/
sæ sunt:ad æmulationem cum matre sua Ro. ecclesia sũt excitatæ. Sed recolamus q̃ nostris
oculis uidim⁹. Vbi sunt q̃ desiderãtur græcoꝝ ecclesiæ? & armenoꝝ? Periere. Quare? eadẽ
ꝓrsus satis supq; nota causa. O Boemia:o Germania:o Saxonia quis fascinat uos ne uidea/
tis ista? O Principes qui potestis. Protestor ego p IESVM CHRISTVM uiuũ uerumq;
Author ad ptcipes qpñt deum:in cui⁹ manu estis:nisi pfidas istas ferasq; pessimas e medio sufferatis: Iram Dei
in uos atq; intolerabilem eius indignationem non effugietis. Quãq̃ meliora tandem spei o
de prudentia uestra. At facite tñ, nam celerrimo hic remedio opus est:anteq̃ latius euage
tur pestis:& hostis Diabolus inualescat. Nolite asinum loquẽtem despicere. Nam & asina
Balaã prudenter aliqñ conquesta est. At tu tãdem Martine intellige aliqñ(ut bñ agas)Fru
stra te excitare inuidiã cõtra Petrã. Neq̃q̃ insultare in lapidẽ durũ q te cõteret. Impie dei
uerbũ uiolare,& temere sanctoꝝ oium doctrinam puertere:stulte cõtra oium bonoꝝ cõ/
sensum niti:& contra oium scłoꝝ testimoniũ ab ipsa prima xp̃i huius sponsæ & charæ suæ
institutiõe:uelociter.n. euanescent conatus tui oẽs & gloria tua in puluerẽ deducet̃; sed ue
re nimis ultra ꝓcessisti. Prosequor igit̃ quod ceptum est. Sequeris.

Immo sp eadẽ repetis. ℂ Eligant autem(ut iterum eadem repetam)utrum uoluerint. Petra hoc
loco aut significat fidem spiritus:aut primatum exterius:utrũq;.n. simul ne
quit significare:qa Christus dicit;super hanc Petram ædificabo ecclesiã me
am. Ergo cuicunq; conuenit dici a Christo/ecclesia mea: ad eandem ptinet
Petr⁹ sup quã petra & Petrus super quam ædificat̃: ita nihil ꝓprium Rom. ecclesia habet.
Sed omnia sunt cõmunia:qa ubi eadem fides/ & eadem quoq; potestas cla/
uium:fidei enim & Petrę datæ sunt claues:ut patet. Si potestatẽ/ iam iterũ
omnes sunt æquales ecclesiæ:qa cuicũq; dicit̃ a Christo ecclesia mea/ simul
dicit̃:ædificabo te super petram:id est potestatem:quare quælibet ecclesia
hoc uerbo erit omniũ prima:qa habet eãdem petram:qua Ro. ecclesia glo
riat̃ esse se primam. Ita quoquo uertas te/semper occurrit/& resistit tibi xp̃s
dum ecclesiam suam supra petram ædificat. nec sinit ulli particulari ecclesiæ
hanc petram appropriari:ideo nec Petrum. Vides ergo ꝙ unicum illud pro
nomen /meam:tanq̃ crystallus cœlestis omnes has decretales infrigidat:ut
ante faciem frigoris eius nulla sustinere possit:dum cõmunem petram:com
munem potestatem:communes claues:communẽ Petrum:& omnia com/
munia facit. Ita iure diuino:quicquid habet Ro. ecclesia:habet quælibet ec
clesia quantũlibet parua sit. Quin ad omnes dicit & Paulus.i. Corin.iii. Om
nia uestra. siue Paulus:siue Apollo:siue Cephe:siue mundus omnia uestra
uos autem Christi.

Insuffiẽs arg. Idem semper inculcans sic ais, Petra aut significat fidem spũs, aut primatum exterius. In/
sufficiens arg. est. Petra enim xp̃m xp̃iq; uicarium significat:& p xp̃i uicario ibi accipit̃:qa
Fatuitas. cõmunicata ptãte,& nomen est cõicatum. hæc inuiolabilis est oium doctoꝝ sanctoꝝ expo
sitio ,ut,supra late est pbatum. ℂ Fatuẽ deĩde loqueris q ais, Vbi eadem fides:ibi eadẽ clã
Blasphemia. uium potestas:nam in laicis & pueris & fœminis maior plerunq; fides,& tamen nulla po
testas quod sæpe dictum est. ℂ Blasphemũ etiã qđ p̃supponis:cuilibet ecclesiæ a xp̃o di/
ctum. Meam:quia uni tãtum;ut uerbi rõ exigit. Dixit enim meam:non meas. Meam Mar
tine dixit xp̃s. Vide tu modo ut hoc uerbum: Meam:tanquã igni tam dei uerbum:exu/
rit hanc tuam hæresim:multis damnatam cõciliis:decretis:& sentẽtiis sanctorum omniũ

ꝙ quælibet ecclesia habeat Dei uerbo qdcunq; Romana habet. ¶ Nescio Postremo qd faciant uerba Pauli ad Corinth. dicentis. Omnia uestra siue Paulus siue Cephas, pro hoc ꝙ Ro. ecclesia sit æqualis cæteris. An forsan uis tu etiã subdere Petrũ, ac Paulũ, & simul mundũ, uitã, morte, pñtia, futura, quæ Corinthiorũ esse narrant, ipsis Corinthiis eorũq; ptãti? Sed I. & melius studeto Paulo, si uis aliquo merito dici Theologus Paulinus. Sequeris.

Falsus intellectus uerbum Apostoli.

¶ Esset sane ridiculum: quod omniũ ecclesiarum idẽ est baptismus: eadem Eucharistia: eadẽ cõfirmatio: idem uerbũ Dei: idẽ sacerdotiũ: eadẽ pœnitentia unctionis: matrimonii: & oĩa sacramenta: eadem fides: spes: charitas: gratia: mors: uita: gloria. Et una hæc temporalis potentia uni tributa esset per uerbum Dei/quod cõmune est omnibus.

Ridiculum igitur, & hoc est: cum tu sis (ut tibi uideris) ualde sapiens, Theologus, Iurista theologus, Philosophus, Dialecticus, Græcis, Hebraicis, Latinis eruditus: Rhetor facundiss. Poeta clarus. Vir deniq; nihil nesciẽs, ut prælato cuiq̃ subiiciaris: nisi ꝙ fortassis in te eadem fides, spes, charitas, idẽ baptisma, eadem sacramenta, gratia, mors, uita, gloria, non sit. Attamen sollicitior cura & ꝑdicatio uerbi Dei: Præparatio ad futurum cõcilium: Cõcitatio ad nouam Theologiam: nouã pœnitentiam: nunq̃ auditam: nunq̃ intellectã, noua omnia: remota omnia: Sancta, abscondita a sæculis, ab omnibus doct. Quid ergo, cum tot gratiæ in te cõcurrerint (quas tu facile nobis passim in tuis scriptis ostentas) quõ tu uni alicui subiiceris prælato? Si bona est hæc sequela tua, ꝙ ubi eadem fides & sacramẽta & alia quæ exaggeras cõueniant ibi esse & iurisditionis atq; potestatis æqualitas debeat: iam indignum est: ut tu cuiq̃ minori te his gratiis, subiiciaris. Immo indignũ, ut tu non oĩbus præstes hoĩbus ptãte & imperio: & quia ita tibi in corde tuo ur: ideo hoc opinor agis. Huc tendit cõcilium, & omne quod moliris. Fac igitur citius quod facis. Sequeris.

Hæc ad te pertinent Martine.

¶ Quare ubicũq; prædicat uerbũ Dei & creditur: ibi est uera fides: Petra ista immobilis. Vbi aũt fides: ibi ecclesia: ibi spõsa Christi. Vbi spõsa Christi: ibi omnia quæ sunt sponsi: ita fides omnia secum habet quæ ad fidem sequuntur: claues/sacramenta/potestatem/& omnia alia.

In quouis ergo terrarum loco, ubi prædicatur Dei uerbum & creditur est spõsa Christi & Petra immobilis. Sic. n. ais. Quõ igitur in tota pene Asia & Aphrica, ubi prædicatũ est Dei uerbum & creditum est aliqñ, non, tamẽ fuit immobilis ista Petra? immo ꝑualuerũt in eam manifeste portæ inferi? Mitto ꝙ innumeras Christi sponsas isto prophanissimo intellectu facis: cum una tantum sit, & unam uelit. O scissor crudelissime unitatis, O maledicta fera Bestia, & qui te sequuntur. Sequeris.

¶ Quero etiã si soli sunt Petro claues: & non uniuersali ecclesiæ. Cur non uocant claues Petri? Cur nõ uocantur claues Ecclesiæ Romanæ? Cur ipsemet Põtifex in suis litteris & uocat eas claues Sanctæ Matris Ecclesię? Aut enim hæc uox cõis totius ecclesiæ iniuriam facit Ro. Ecclesiæ in suo priuilegio sibi soli attrahenti claues: aut Romana ecclesia schisma quærit: dicẽs. Ego sum Cephæ: & toti ecclesiæ rapit rem: quã ipsamet cõfitetur cõem. Patet ergo testimonio omnium publico: non Petro/sed ecclesiæ esse claues traditas: non Romanæ/sed uniuersali & cuilibet.

Ego aũt inuicem abs te quæro. Cur Christi claues non dicunt? Cũ tamẽ nullius magis sint, q̃ Christi? ¶ Deinde quæro, An cum dicuntur ecclesiæ nõ dicuntur maxime Petri? cũ ipse sit caput? Sed tu qui statuisti oculos declinare in terram: caput nõ respicis, sed tantũ Pedes, ex quibus cõfici ecclesiam stulte putas. ¶ Vltimo rñdeo, ꝙ si Petri dicerentur, nõ esset error: sed ꝑpter uerbi æquiuocationem nõ sic dicuntur: ne illam solam Petri intelligam personam quæ desiit claues habere. Ro. aũt Ecclesia neq; schisma quærit nec põt quærere. Quæ. n. a capite summo recedit, illa quærit & facit schisma. Porro ipsa Ro. ecclesia tale ẽ caput, aut tale gerit caput: nihil aũt a seipso recedere põt: ergo nec schisma q̃rere. ¶ Abuteris postremo Apostoli authoritate cum dici prohibet. Ego sum Cephæ, ego sum Pauli. Ibi enim reprehenduntur non qui cepham honorabant, sed qui scindẽtes unitatem caput a membris & membra ipsa inter se discerpebant quod.

Abutit uerbo Apostoli.

¶ Præter hæc uide/quã recte per Petram intelligant ptãtem. Nam cũ pote-

stas esse nõ possit: nisi ecclesia sit prior fundata: quæ accipiat ptãtem: quõ ec clesia super potestatem: idest prius ædificatur super posterius? deniq; ptãtẽ nõ per Petram/sed per claues Christus intelligit. Quas ecclesię super Petrã (idest fidem) prius ædificatę tradit: ut clare textus ordo probat. Vides ergo quam ambitio excæcat oculos mentis: ut clauiũ potestate nõ contenta: etiã ex Petra fidei (quæ est ecclesiæ substantia) potestatem faciat.

Nobilis expositio Martini uerborũ Euangelii.

Vide tu Martine si hæc ratio argumẽti tui insolubiliter te astringant, qui per Petrã simpliciter fidem intelligis. Vis igitur q̃ ecclesia super fidem ædificetur, & non super aliam fidẽ q̃ ecclesiæ. Prius igitur erit fides q̃ ædificanda ecclesia, & tñ posterius necesse est esse fidẽ, ipsa ecclesia, in qua sit & cui adueniat: cũ accidẽtia subiectis posteriora esse notũ sit. Prior igitur & posterior erit fides, ecclesia: & ecõtra prior & posterior ecclesia sua fide: & ut magis te urgeam exponatur littera iuxta nobilem hanc & nunq̃ excidendam interpretatiõem tuam. Tu es Petrus. i. ecclesia. Ecce iam ædificata ecclesia in miraculo Martiniano sine fundamento: Et super hanc Petrã. i. fidem tuã: nunc pdit fundamentũ ædificio nato, Aedificabo ecclesiã meam. Hic illa ecclesia iam ædificata, est ædificãda illa: ædificata sine fundamento, est fundamentum suiipsius ædificandæ. Prius tñ ædificium ac deinde fundamentum. O qui Martinũ seqmini, Sequamini si mõ hæc intelligere potestis, ut saltẽ scire possitis qd sequamini. At tu nos falso calũniaris dicens, Nos per Petrã ptãtẽ intelligere, cũ itelligamus illũ, in quo ptãs est, super quo ueluti fundamẽto stat ecclesia, neq; prius dicim' esse ptãtẽ ipsa ecclia, neq; ecclesiã sup ptãtẽ eẽ ædificatã. Hæc tu cõfingis, qa deest qd ipugnes.

¶ Quod aũt hic Anacletus Ro. sedem primam uocat: & Alexandrinam secundam: & Antiochenam tertiam: seipsum iterum redarguit: non solum qa iste ordo iamdiu mutatus est: ueṝ etiam quod sequit hinc: aut Alexandrinã esse iure diuino secũdã: & Antiochenã tertiam: aut nec Ro. primã: qa eodẽ iure oportet esse primã quo secundã & tertiã. At manifeste est/qd secundã & tertiã suo iure ordinat Roma, ergo & seipsam primã suo iure ordinat.

Falsum fundamentum.

Nota p intellectu corũ q̃ inculcat Martinus.

Fac prius te Anacletũ intelligere ut redarguere possis. Aut saltem proba quod sumis pro fundamento in illum: uidelicet eodem iure oportere esse secundam & tertiam quo prima est. Ro. igitur sedes ideo (ut milies diximus, quia tu plus milies idem inculcas) Diuino iure prima, quia ibi Eps diuino iure primus. Cũ ergo diuino iure nullus eps sit secũdus aut tertius: ideo nulla ecclesia diuino iure secunda aut tertia. Hinc fit, ut si Ro. Pont. Alexandriæ sedẽ poneret: & ipse prim' maneret, & Alexãdrinã faceret primã. Quod si Alexãdrinus, Antiochen' fieret: iã fieret de scdo epo tertius, qa ille honor iuxta decretũ Anacleti locatus est a Ro. Pont. positiuo iure: & nõ psonæ pñdẽti. Atq; iõ recte & cordate Anaclet'. Cũ de Ro. Ecclesiæ Primatu loquitur, cœlesti beneficio pdicat cõstitutum: cũ uero de honore aliarum tractat, Pro causa Ro. Pontificis authoritatem assignat. Sequeris.

¶ Errat etiam in historia: qd ignatium scribit constitutum a Petro Episcopos Antiochię sibi successorẽ: cum in ecclesiastica historia pateat Euodium Petro/& Euodio Ignatium successisse: ideo nõ est credibile: huius canonis authorem esse Anacletum.

Falsari' Martinus.

Primo dic nobis Martine, unde probas errorem Anacleti in historia? Ex historia inqs Ecclesiastica. Quid si Anacleto malim credere, q̃ ipse de suis tpibus loquat: unde uerosimile est, multo melius q̃ Eusebius ea nouisse? ¶ Secũdo qd est quod ait hic Anacletus errãs? Inquis, quia dicit Ignatium cõstitutum a Petro successorem. Sed cur tam euidẽter mẽdax es? Cur addis de tuo hoc uerbum. Successorẽ. Diabole calumniator? Id solum ibi dicit, q̃ Petr' cõstituit Ignatiũ ibi epm. Neq; p hoc ait Anacletus, q̃ ante Euodiũ. Tacet aut idcirco Euodiũ: ut illã ecclesiã, Ex Martyris psona gloriosissimi & amãtissimi IESV CHRISTI. In cuius corde inuentũ est aureũ illud nomẽ IESV inscriptum: magis honoraret & causam diceret sui honoris. ¶ Tertio dicat Anacletus id totum quod cõfingis: ut relinquaris tam ineptus & infoelix mendacioṝ fabricator: ut etiam conficta nihil tibi seruiant. Nõ enim p successorem semper intelligimus qui nullo interposito medio succedat. Peculiare hoc est Pontificũ, ut quelibet priorẽ prædecessorẽ appellent, & uulgo ẽt dr Papa qlibet Petri successor. Ex qbus cõstat q̃ nõ Anacletus in historia, sed tu in arrogantia & stultitia peccasti, & nodũ quæsiuisti in scirpo ubi nõ erat. Sed peiora succedunt.

¶ Iam audi iterum securum affirmatorem: idest temerarium: Inter beatos Apostolos: inquit: quædam fuit discretio potestatis: & licet oẽs essent Apostoli, Petro tamen cõcessum est a domino: & ipsi inter se uoluerũt idipsum: ut reliquis Apostolis omnibus præesset. Obsecro quę fuit ista discretio potestatis? nunquid Petrus ordinauit Apostolos? nunquid misit eos? ubi legisti belua: quod a domino cõcessum est Petro habere discretam potestatem ab aliis? quando hoc ipsi uoluerunt?

Temerariũ.

Belua.

Securũ affirmatorẽ beatũ Anacletum ait. Et quia nimis modestum hoc uerbũ uisum est, ne quid leue intelligeremus. Securum .i. temerarium clare exposuit: sed quia & hoc parũ erat, Insuper Belluam addit. Et ne quãlibet belluã (forte pecudẽ aut asinum) caperemus. Paulo post declarans, Porcum ait. licet sub notarii noie blasphemiã moderetur. Sed quare Porcus Anacletus? Certe qa Petrum cæteris Apostolis maiorem asserit. Ergo quia hoc asserit Dionysius, Ignatius, Aug. Hiero. Greg. Chrisost. Ambr. Bernerdus, Cirillus, Theophilus, Origenes, Thomas, & deniq; sancti omnes, Synodi omnes, omnis schola, omnis religio Christiana, totus deniq; orbis a sæculis idipsum concinit, atq; intonat: hi oẽs Porci. Et solus Martinus cũ Magistris suis hæreticis uerus ac nitidus Theologus a quibus sequentẽ distinctionem didicit, quam nobis mandat signandam his uerbis.

Modestiæ plurimæ martini.

¶ Quin hic signa. Duplex est Primatus: honoris & potestatis. Quod Petrus primus fuit in ordine: nemo negat. Nam & inter Cardinales, Episcopos, Sacerdotes, Doctores, Principes: etiam si nullus alteri subiectus est: tñ necesse est in conuentu aliquem primo loco sedere: cum tñ nihil habeat præcipere illis. Ita Petrũ fatemur Principẽ Apostoloꝝ: primũ ecclesiæ mẽbrum: caput collegii Apostolici: & alia quæ de eo sancti Patres dixerunt. Ita uidemus & Ro. Põtifices semp fuisse honoratos: ut successores Petri & prio loco habitos: & in hoc recte & laudabiliter actũ est. Et agit: agẽdumq; est sine q̃rela:

De bõa gratia Martini.

Interim signa tu. Primo q contradicis tibi, Qui hic sentis q doctores qui Petrum primum dicunt, non intelligunt de Primatu iurisditionis ac potestatis: cuius contrarium te profiteri supiore lib. Disputatõe. xvi. adnotauimus. ¶ Secũdo signa, q talem tuũ primatũ nullis scripturis nulla rõne probas. Nam neq; illa uerba. Tu es Petrus, neq; illa. Pasce oues meas, Pertinent ad Petrum: sed ad ecclesiam sicut doces, & aliud interim nihil affers. ¶ Tertio signa: q doctores, ut Chrisost. exponũt. Pasce oues meas. i. præsis fratribus tuis, & ita unanimiter omnes alii. ¶ Quarto signa: q caput (quo noie Petrus uocatur) Est uox nõ honoris solum: sed etiam potestatis respectu mẽbroꝝ: & ita Pastor respectu ouium. ¶ Quinto signa: q talis honor Petri modo tuo acceptus fuisset personalis, & cũ Petri persona finisset. & tñ cõcedis ad successorẽ transiuisse. ¶ Sexto signa: q nõ satis fuit tibi quasi nouo Democrito cõstituisse ecclesiã nobis de Athomis, nisi ẽt hunc primatũ de paleis construxisses, ut qđ Petra est in Paleã mutes: sed in hoc te deceptũ experieris, qa Portæ inferi in Paleã pualere pñt, in Petrã nõ pñt. ¶ Sequunt nõnulla pro laicis tuis q̃ eadẽ facilitate (sicut licuisset de toto hoc opere tuo) contemnuntur qua pbantur. Attamen in Apostillis erit responsio,

Martinus contra Martinũ.

Hæc oia ad te ptinẽt Martine. Nota & cõfundere.

¶ Alter aũt primatus potestatis: nunq̃ fuit Petro datus: quia quilibet Apostoloꝝ sine authoritate Petri prædicauit Euangelium: epos & præsbyteros ordinauit in locis suis: oẽs a solo Christo sunt æqualiter missi: & immediate. Hunc primatũ isti honestissimi Canones ambiunt: & uerbis Dei abutũtur in tyrannidem stabiliendam: nolunt enim ullum episcopum in toto mũdo fieri: nisi pallium & authoritatẽ Ro. Pontificis habeat: & ubi Petrus sese non extulit super Apostolos: ibi unius Apostoli successor longe minor suo prædecessore (sicut eps Apostolo) non contentus honoris primatu: oium apostoloꝝ successoribus uult dominari in potestate & uiolẽtia. Hanc rationem inuictam oppono omnibus: qui Ro. Pontifici adulantur super totius mundi dominio: & expecto cũ fiducia quid nam cõtra possint mouere: aut

Vbi pbas hæc Modestia Martini.

O præclara uerba.

Quã rõnẽ? si ulla rõ colligitur de uerbis, uiceris.

gannire. Qua ſimul fretus tanq̄ certiſſima: & oibus notiſſima uiritate: cum fiducia proclamo: quod decreta quæcunq; aliter ſtatuunt: nō modo frigidiſſima ſunt: ſed etiam contraria diuinæ ſcripturæ: Euangelio & actibus/ epiſtolis apoſtolorum: in qbus tam crebre tam aperte/ apoſtolorum æqualis & in mundo diuerſa cōmiſſa prouincia deſcribitur: ut ego nō poſſim ſatis admirari eſſe potuiſſe unq̄ tam temerarios adulatores: qui contra hæc fulmina ſcripturæ ſumum ſuum terrenum leuare audent. Hoc ſucceſſori Petri epiſcopo arrogantes: quod nec Apoſtolo Petro prædeceſſori/ unq̄ permiſſum eſt. Nec tamen mirarer: ſi id ſolum arrogarent: nec hoc equrerer: ſed quod huic arrogantiæ repugnantes ſcripturas maluerint corrumpere: q̄ repugnātibus temporalem hunc poteſtatis primatum cedere.

Temerarios Adulatores.

Vere fumus terrenus te excæcat.

Quas ſcripturas repugnātes

℄ Sequuntur & alia quæ uehementiore ſtomacho & ueneno in Ro. Curiam falſa proculdubio motus iuſtitia, immo magis inuidia effundis quæ tanq̄ ad mores potius pertinētia, de quibus loqui non attinet, omitto. Sequeris.

℄ Sequitur. Et Cephas: ideſt caput & principium teneret apoſtolatus. Vel hic locus oſtendit: magis affectu prātis: q̄ ueritatis ſtudio hunc primatum quæſitum. Quomodo.n. tot falſis argumentis uterentur: ſi ſemel & ſolidam haberent cauſam? multis autem eget mēdacium/ ut uerum appareat. Itaq; tam inſcius eſt iſte ſcenicus & Poeticus Anacletus: ut Cepham caput interpretetur contra euidentiſſimum & apoſtolicum teſtimonium Ioannis Apoſtoli: qui dicit Ioan. ii. Intuitus eū Ieſus dixit. Tu es Simon filius Ioanna. Tu uocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus. Pudet me quod ſup hoc errore craſſiſſ. tantum negocium ſtruitur: in quo ſimul indiligentes ſe fuiſſe euāgeliū lectores: ideo nō mirū/ quod & falſos intellectores: oſtendūt. Melius Leo ſupra: Petram ſoliditatem intelligens/ uocabulum Cephę bene nouit. At hic nec Euangelium nec Canones recte intelligit. Eſt autem Cephe teſte Hieronymo. Syrum uocabulum: ſignificans ſoliditatem: quam Græcus Petrum uel Petram id eſt ſaxum uel rupē firmam tranſtulit. At noſter hic nugator Cephalen græce: pro cepha Syriace accæpit: & tamen inter ſacros canones uel primus habetur.

Inſcius. Sccenicus. Poeticus. Anacletus.

Nugator.

Diſcunt hodie plærīq; scioli uarias linguas, quo abundius maledicant: non quo melius intelligant: Syrum inquis uocabulum cephas eſt: quid tum? Petra interpretatur. Eſto. Errauit ergo (inquis) Anacletus, qui eſt interpretatus Caput. O uere leuiſſimū caput. Sed audi ſi potes. Duplex eſt interpretatio, preſertim in ſcripturis frequens. Alia uocis, alia rei iam notæ per uocem. Verbi gratia, in propoſito, Cephas Petrā ſignificat: hæc interpretatio uocis, ad quam ueluti notam non reſpexit hic Anacletus. Sed quia hoc ipſo noto facile dubitare aliquis poſſet, quid nam importaret hæc Petra. Et cur iſto noīe Petrus a Dn̄o dictus eſſet. Ad quod recte & Euangelice Anacletus reſpondens (id quod ab ipſo magiſtro accæpit) Cephas. i. caput & principium expoſuit. Dixerat. n. Magiſter de ſe lapide & Petra. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes hic factus eſt in caput anguli. Ecce q ſe lapidem caput factum appellat. Nō igitur Græcæ uocis figura deceptus Anacletus, cephas caput dixit: quod uel ex eo plus q̄ manifeſte apparet q nō ſolum dixit caput, ſed etiam principiū & manifeſtum eſt græcam uocem κεφαλὴν nō principium ſignificare, ſed tantum caput, unde clarius luce conſtat, rem ipſam potius exponere uoluiſſe, q̄ ſyram uocem latinæ uoci reddere. Verum quid ſi tibi hoc darem Martine, q Anacletus figuram uocis inſpiciens ad græcam alluſiſſet interpretationem rei maxime couenientem? cum Hiero. dicat in lib. de obitu Sanctorum. Petrus in xp̄o eccleſiæ fundamentū Cephas corporis Chriſti Princeps & caput eſt. Quid ſi & hoc licitum uel tua authoritate cōtenderem? An erubeſces? An tu potius eris inſcius Scenicus Poeticus nugator? Nempe in egregiis cōmentariis tuis ad Gal. uerba hæc tua ſunt. ℄ Nō iniocundæ ſunt eiuſmodi alluſiones peregrinarum linguarū ſi

Hier.

uerba Martini.

ſuo loco ueniāt,ut ſi de Roma diceres. Vere Roma tu es. Hebraice quod eſt ſuperba:& excelſa &c. ℭ Ecce quia Roma, latinam uocem a Romulo factam, ſecūdum Hebream expoſnis:nec iniucundam hanc alluſionem dicis:& ideo neq; ſcenicam neq; poeticam. Credo q̄a in ore tuo perpetuo maledicere nec ſcenicum nec Poeticum, ſed Sanctum eſt. Vere aūt & Euāgelice loqui, etiam Martyri glorioſiſſ. Anacleto, ſcenicum, Poeticum, nugatoriū. Parcat tibi Deus. Et tu ſaltem aliquando noſce te. Sequeris.

Hæc oia ad te pertinēt Martine.

ℭ Sequitur Pulchra ſimilitudo.

e T nō ſolū in nouo teſtamēto eſt cōſtitutum:ſed ēt in ueteri fuit:ſicut ſcriptum eſt. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius: ideſt primi īter eos fuerūt. ℭ Quid audio? quā nō fruſtra hos Canones lego quā egregie diſco ſcripturas ītelligere. Primum/qui unum ſolum ſummū ſacerdotem in ueteri lege noui:nunc didici duos fuiſſe primos. Secūdo etiam grammaticam nouam uide: in ſacerdotibus eius idem eſt/quod primi inter eos fuerūt:cū hucuſq; hoc uerſu Pſalmi intellexerim nihil aliud dici/q̄ Moſen & Aaron ſacerdotes: uel de numero ſacerdotum fuiſſe:ſicut Samuel inter inuocantes nomen eius:nihil de primitate uel cogitans.

Nota grāmaticam. Vel cogitans.

Primo qs dubitet Moſen & Aaron primos fuiſſe ac ſuper oēs ſacerdotes? An non Aaron ſūmus? An Moſes eo minor? Obſecro ēt hoc in dubiū pone. Et oēm ſcripturā nega. Deīde quis nō ſatetur unum fuiſſe in ueteri lege Sacerdotem primū? Sed quis etiam neget initio legis, fuiſſe duos, uidelicet Moſen & Aaron? qui tū munia unius implebāt in myſterio ac ſacramēto, Ambo unū præfigurantes Chriſtū. ℭ Deniq; quid mirum ſi hunc primatū ex illo Pſalmo nō agnoſcis? cum ita odio ſit iam tibi hic primatus ut ad illum mouere oculos nō poſſis. Et potius ita frigide exponere illa uerba uelis, ut nihil aliud de ſenſu tuo accipiamus, q̄ q; Moſes & Aaron fuerunt de numero Sacerdotum. O rem grandem & mirā dixiſſet nobis ꝓpheta. Quanto efficacius atq; illuſtrius. Si ita ex Anacleti ſnīa intellexeris o hō qui gloriaris in ſcripturis. Priore uerſu: Hortatus eſt ꝓpheta ad exaltandum & adorandū dominū dicēs. Exaltate Dn̄m Deū noſtrum, & adorate ſcabellū pedū eius (.i. Chriſti humanitatem) quoniā ſanctum eſt, nunc ad hoc iuuandum ſubdit. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius. Accipe quod item ſubditur. Inuocabant dn̄m & ipſe exaudiebat eos:quaſi dicat: hunc dominum & hoc ſcabellum. ſ. Chriſtum & eius humanitatem inuocabāt adorātes, Moſes, & Aaron:idq; ueluti primi ac ſummi inter ſacerdotes. nam ſicut ex hiſtoria diuina liquet, ad eos talis inuocatio pertinebat qui populum regebant: unde bene ſequit̄ q; ad eos dominus (quia. ſ. tales erāt, illi uidelicet populo præfecti) de columna nubis loquebatur. An ſatis ergo agnoſcis q̄ ſis parum peritus in ſcripturis. Cōfer miſer cōfer intellectū Anacleti cum tuo, & confundere. Sequeris.

Pro intellectu ps.

ℭ Tertium documentum/quod ſummus ſacerdos ueteris legis fuerit figura Ro. Pontificis. Apoſtolus enim ad Hebræos me mirum in modum decepit:cum uniuerſis eccleſiæ doctoribus docēs: non Ro. Pont. ſed Chriſtum ſolum fuiſſe per ſummum & unum Pontificem ſignificatum. Vt hoc omittam:q; illis oia in figura contigiſſe ſcimus: & in nouo teſtamento figurā ille denuo reuocat:ut ſit ſimilis figura utriuſq; teſtamenti: nihil iam utrunq; ab utroq; differēs. Vror ego/diuinas litteras ab his Porcis tam impudēter conculcari:preſertim ſub noīe Ro. Pontificis & Ro. Eccleſiæ.

Porcis.

Superbia tua te decepit. Nō Paulus. ℭ Primo. n. cur confingis Anacletum figuram ueteris ac noui teſtamenti de Moſe & Aaron produxiſſe Diabole calūniator? Dei gratia ſtant eius uerba. Hæc ſunt. ℭ Et nō ſolum hoc in nouo teſtamento eſt cōſtitutum: ſed etiā in ueteri fuit. Vnde ſcriptum eſt. Moſes & Aaron in ſacerdotibus eius. ℭ An de his uerbis aliud extorquere potes, q̄ q; ſicut in ueteri teſtamēto erat Sacerdos primus ante oēs, ita & in nouo? Quid ergo addis de figura de tuo? niſi ut nunq̄ ceſſes Diabolus eſſe? ℭ Secundo non ſatis fuit fingere, Anacletum dixiſſe, q; Petrus fuit figuratus in ueteri teſtamento, niſi (quod ridiculum eſt) appoſuiſſes eundem figuratum & in nouo ex Anacleti ſnīa. ℭ Tertio: Eſto dixerit Anacletus Petrum figuratum in ueteri teſtamēto in Moſe & Aaron. Quid hic rides?

Nota lector calumniam.

Nota rurſus ſcripturarum inſcitiam.

¶ Tam Papa q̃ conciliũ poteſt errare: ut habes Panor. Egregie hæc tractantem lib. i. de conſti. c. ſignificaſti. ¶ Et paulo poſt. ¶ Alioqui ſi quicquid facit eccleſia uirtualis ideſt Papa, factum eccleſiæ dicitur: Obſecro quãta monſtra in eccleſia pro beneſactis numerabimus? Nõne Iulii. ii. horrẽdas Chriſtiani ſanguinis effuſiones? Nõne Bonifatii. viii. tyrannides. De quo extat prouerbium: Intrauit ut uulpes: Regnauit ut Leo: Mortuus eſt ut canis. ¶ Et in hoc ipſo opere quod ſupra omiſimus ſecũda rõne ſic ait. ¶ Secũda Gala. ii. Antiochiæ Petrus a Paulo reprehendebatur: in quo patet Ro. Põtificem ſubeſſe cuilibet melius ſentiẽti: nec ideo uerum eſſe: aut bonum: qa ipſe ſic dicit aut facit: ſed rationem reddere tenetur: immo nõ ſemper poteſt reddere: ſed cum Petro aliquando errat.

Præludere igitur ſuper his iam oportet aliquãtiſper. ¶ Primo. An, obſecro, Decreuiſti tu Martine data opera euocare oẽs quicunq; unq̃ peſſime ſenſerunt de eccleſia? Num forſan ad ſequendum hũc Panormitanũ, Pileus ille te allicit, quem in cõcilio ſuo Baſilienſi propter ſermonem ſchiſmatis obtinuit? Sed ſi hoc allicit, ſaltem illud te retrahat q eundem Pileum iniuria acquiſitũ, iure perdidit. ¶ Secũdo, an nõ inter ſcolaſticos & illuſorios eſt Panor. tuo iudicio? Sed opinor ille abſte excipitur ab illuſoriis, quia egregie tecũ ſentiens hæc tractauit. Bene habet iam ſeparare illuſorios didicimus, uidelicẽt Bonnuent. & Thomam & Alexan. de Halis, ab egregiis uidelicet Ioãnem Huſſ. Panormitano & ſimilibus. ¶ Tertio nõne inter Iuriſtas & Canoniſtas eſt Panor? quos tu oia cũ ſuis canonibus reiicis & deteſtaris quaſi Euãgelium pdiderint? Rurſus Panor. excipiendus eſt: hic ſolus ſcripturam nõ ignorauit q̃ Grego. Leo Anacletus & alii pleriq; ſancti Pont. cũ cæteris oĩb' ſanctis perdiderũt. ¶ Quarto nõne qõ hæc ad Theologos pertinet magis q̃ ad Canoniſtas? Sic.n. tu fateris: Sed habeo te. Quicũq; tecũ ſentiãt, hi cõſeſtim in magnos Theologos euadũt & oia fiunt, quæcũq; oportet eſſe ad aliquid idonee pbãdum. ¶ Quinto cũ certum ſit & tu nõ neſcis, Panormitanũ hũc in pleriſq; abſte diſſentire: quõ illum pro idoneo recipis? Credo cautelã hic tibi, ſumere a cauſidicis oporteat, in ppriis eoꝝ uerbis. Si & inquãtum Panor. aut quiuis alius ſiue Gloſſula male intellecta, ſiue Taulerus, aut quicũq; innoiatus & ſecretus author, faueat opinionibus meis, pro parte & partibus p me facientibus: Laudo, recipio, & p idoneis approbo & egregie tractantibus. Pro parte uero & partibus, Si & inq̃tũ cõtra mea dogmata Dixerint, Scripſerint, Cogitauerint, Sõniauerint: Reiicio, Reprobo, Dãno, Deteſtor, Sũt Scolaſtici, Illuſores, Paleæ, Adulatores, Nugatores, Inſcii, Impii, Ambitioſi, Scœnici, Poetici, Belluæ, Canes, Porci: Saluo in hoc mihi iure ſi qui hoꝝ Pontificum noie cenſeantur, negãdi eos Pontifices fuiſſe, & authoritate mea uertere eos in Notarios ſuos, ne uidear nimis Dire blaſphemare: Iterum ſaluo mihi iure etiã in Sanctos Põt. Puta in Sanctũ Leonem, arguendi illos: & illum ſpãliter de ambitione primatus, quaſi leuiculum ſit peccatum ambitio talis, & quæ in ſanctos uiros perfacile cadat. ¶ Sexto, Vnũ addam. Nã ſi uel hoc in loco quem tu pfers, plura dicat Panor. cõtra te, Quid hic dices? An hic etiã ſcindendus eſt? ut ea demũ tractet egregie quæ p te ſint? Quæ uero contra: nõ egregie? Age donẽtur cuncta hæc iniquitati tuæ. Et tandem uideamus ubi hæc tractet Panor. Inquis in titu. de cõſti. c. ſignificaſti. Sed ſicut tale. c. in eo. titu. inuenitur. Ita egregie ille tractat. Attamẽ in tanta cura ac ſollicitudine futuri cõcilii minime mirũ, q p tit. de elect. citaueris. de cõſti. Sed iam ſup his egregiis Panor. dictis diſſeramus.

Nota oia hæc ad te & iniquitatem tuã pertinent Martine.

¶ Confutatio Plurium concluſionum ex doctrina Panor. collectarum:

Ex eius uerbis in. vii. not. Plura colliguntur. ¶ Primo in his q̃ iuris poſitiui ſunt. Papa eſt totius eccleſiæ caput & totius cõcilii habens ptãtem tollendi interpretãdi limitãdi quæuis cõcilioꝝ ſtatuta. Quid tu modo Martine, an egregie tractat hæc Panor? cum tu toto opere tuo nil aliud agas, niſi q oino nõ pateris Papam totius caput eccleſiæ? Opinor nõ egregie adhuc. ¶ Secundo ait, Papam eſſe totius eccleſiæ caput (ut dictum eſt) Probari per bonos tex. in. c. ita dñs. & c. innouo. & aliis quos tu a Porcis & impiis cõditos pclamas. Ergo nihil hactenus egregiũ attulit hic Panor. ¶ Tertio ait, in his quæ ad fidem attinẽt, Papã nõ eſt caput, licet Chriſti Vicarius ſit. Hic incipiet egregie tractare. ¶ Quarto, in his, tam Papa q̃ cõcilium errare põt. Et hic egregie. ¶ Quinto, in his, conci-

Panor. contra Martinũ.

Panor. contra Martinum.

lium est supra Papã hic plusq̃ egregie. ℭ Sexto, Si Papa in his melius cõcilio sentiat, standum esset Papæ, imo cuicũq; melius sentiẽti. Hic aũt magis atq; magis egregie.

ℭ Attamẽ nõ sine examine dimittatur. Si possumus ostẽdere hæc tam egregie tractata nõ solum cõtra Euãgelicam pugnare ueritatem, sed etiã se inuicẽ destruere. ℭ Primo, Papa inquit in his quæ fidei sunt nõ est caput, sed Vicarius Christi. Parcat illi Deus. Si.n. Christi uicem ac locum in his teneat nõ aliud est negare ipsum esse caput, q̃ negare Christũ caput, cuius loco sit: qđ latius patet. ℭ Secũdo, si in his quæ iuris positiui sunt, est caput uerbo Dei, ut asserit. Quãto magis in his quæ sunt fidei? nisi forsan dicat ꝙ Dñs IESVS (stulte hominẽ loquor) tam parũ ꝓuidus fuit, ut in his quæ principaliter uenerit statuere. s. fidẽ, nullum caput cõstituerit. In his uero quæ potius uenerat destruere per legẽ charitatis: uidelicet iura positiua: reliquerit caput. Per fidẽ.n. iustificamur, iustis aũt posita lex nõ est: ut ait Apostolus. ℭ Tertio, si hæc rõ sit ꝙ Papa in his quæ sunt fidei nõ est caput, quia põt errare: pari modo nec erit in his quæ sunt iuris positiui, cum possit errare ut nemo negat. — Paul. ad ro.

ℭ Quarto, nisi Panor. sñia ualeat super Euãgelium & oium Sanctoꝝ doctrinã, clarum est ꝙ peruerse loquitur: quia Papa potius & principalius cõstitutus est caput in his quæ sunt fidei q̃ quæ ad ius positiuũ pertineãt, qm̃ cum sit fundamentum ecclesiæ, ecclesia non stat neq; uiuit in his quæ de iure positiuo sunt: sed in his quæ fidei sunt. Vt scriptum est. Iust[9] ex fide uiuit. Nec minus absurdum q̃ ridiculum illa uerba. Pasce oues meas, ad ius positiuum traducere. ℭ Quinto illa quæ adducit decreta: ut ꝓbet, in his quæ sunt iuris positiui ꝓcul dubio loquũtur in his, quæ sunt fidei. Leo.n. Beatiss. in.d.e. ita dñs. de fidei ueritate. & catholica doctrina loquens. Fundatam illam principaliter in Petro, & ex eo tanq̃ capite diffusam in oẽm ecclesiã ꝑdicat. Et ita tam egregie tractat hæc Panor. ut quæ pro se affert. Manifeste cõtra illum pugnent. ℭ Sexto, Errare cõcilium posse in his quæ fidei sunt cõcedit, & simul plenitudinem ptãtis habere. Hæc opinor inuicem se destruunt. Si.n. plenitudo sit ptãtis, quodcũq; circa fidẽ statueret seruare teneremur: & ita seruare ea teneremur tanq̃ ueritatem fidei in qbus posset eẽ error. qđ est Blasphemia intolerabilis. Vnde tanto etiã stultius loquitur Martinus. qui uult, Cõcilium posse errare, & tñ̄ articulũ fidei statuere. Quid est hoc? an nõ est uere fidẽ uertere in utrũ? ℭ Septimo ait, si Papa melius sentiat q̃ cõcilium standum est dicto Papæ, & ecõtra. Quõ ergo cõciliũ est supra Papam? imo supra quẽlibet? cum dicat etiã, standum esse cuilibet melius sentienti. ℭ Octauo. Finge Papam argui circa fidem a cõcilio, & tñ̄ melius sentire, standũ est inquit Papæ. Sed quis iudicabit? Nõ cõcilium, quia errat: non Papa, quia in cã ꝓpria nullius iudex. Quo igitur recurrẽdum? Quid expectandũ? q̃ diu pendere litem uolumus? Quid agant christiani? quas sequantur partes? An nõ uidetis Magistri insipientes quãtas turbas, quantam fidei incertitudinem in religiõe christiana, quãtas scissuras introducitis? ℭ Nono, si Papa in uestro cõcilio nõ est caput, quis igitur erit caput? Si ibi Christum dicatis caput. impiũ est asserere, Posse tale cõciliũ errare, ubi caput sit Christus. Si negetis ibi caput esse, Anathema sit ufm istud cõcilium sine capite. nã cuius uirtutis esse membra põt quæ caput nõ uiuificet? Nunquid ne iurisditio aut influxus a manibus aut pedibus aut quouis alio mẽbrorum ueniet? ℭ Decimo. Quid aũt si litigent ista membra inter se? quis authoritate cõpescet? quod eorum præualeat? an ita sunt oia relinquẽda in incerto: ut lites perpetuo foueantur? Hoc nimirum quærunt schismatici & hæretici, Volui hæc in Panor. Pauca opponere: ut noscat q̃ iudex & arbitrator æquus esse uelit, ꝙ etiã eruditissimi uiri cum dimittunt legem matris suæ, necessario in manifestos errores dilabuntur. — loel.

Vere Martin[9] fidem uertit in utrum.

Quare errauerit Panor. tam enormiter in supradictis.

ℭ Breuis disputatio. Ex sententia sanctorum Doct. circa Potestatem Papæ & Concilii, & quomodo inuicem comparentur.

COmponantur hæc igitur iuxta solidã Sanctoꝝ omnium & bene sentientiũ doctrinam. Duplex est genus qõnis in ꝓposito. Primũ cum cõtra Papã directe agitur. Secundum cum quoduis aliud quodcunq;, finiendum tractãdumq; emergit. ℭ Primus casus in tres diuidit̃r. ℭ Primus, cũ de hæresis crimine agitur. Hic.n. nemo dubitat (etiã ipso repugnante) Cõcilium cõtra illum cogi posse. Siue quia desiit esse Papa, ut plerisq; placet, siue ꝙ satis est nõ iam esse fidelem. ℭ Secundus, cũ schismate superueniẽte dubium est utrum sit Papa. Et hic pariter, quia nõ certum de capite, merito suspẽditur eius ptãs, & eius declaratio ad cõcilium pertinet. Cũ uero de quouis alio eius delicto quærit̃, plurimi Canonistarum a Theologis Sanctarumq; interpretibus scripturarũ dissentiũt. Illi.n. asserunt quotiens crimine aut criminib[9] manifestis & scãdalosis ecclesiã cõturbaret, pariter ac si hæresis crimine teneretur, habere supra se cõciliũ: a quo iudicari ac deponi possit. At

Cũ Papa est hæreticus.

Cũ schisma est.

Cum Papa ẽ pessimus.

sit. At uero bene instituti theologi ac diuinis instructi scripturis cōtra sapiunt; nullúq; penitus contra Papā crimen admittunt, quo subdi debeat cōcilio, aut possit. Enimuero mihi (ut uer fatear) dum in sæculo agerem, neq; a Sanctis Doct. accepta fundamenta huius doctrinæ ac radices attingerem, prior opinio æquitaté præse ferre uisa est existimanti ré duram cum totius reipub. Christianæ scandalo ac detrimento ferédum esse quéuis hoiem.

Authoris mutata opinio.

At cum per Dei gratiā in ꝓfundiore Sanctoꝝ oium intellectu, Diuinæ Prouidétiæ admirabilem ordiné atq; inuiolādum recognoscerem: quod prius æquū uidebatur, iniquū ꝓculdubio apparuit, imo etiā hæreticum: q̄q̄ nō ꝓpterea hæreticos illos céseam, qui ita (si modo nō cū pertinacia) sentiūt. De quo alias ꝓprio ac latiore tractatu si Deo placeat. Interim cōcludo. Aduersus Papā nulla in terris ptās, solus Deus super illū, qualicunq; præter hæresim, & quātocūq; crimine teneatur. ℭ Secūdus est casus cū nō aduersus Papā sit quæstio, sed alioquum de Christiano statu agitur circa diffinitioné eoꝝ, quæ uel credenda sint uel facienda Christiano homini. Et hic, Aut querimus de scia ipsa, aut de claue sciæ. Si de scientia. Nemo tam plane stultus negauerit. Multos & fuisse & esse posse supra Papā in oī scientiæ genere. Et Papā sæpe & ꝓculdubio nescire errare & decipi. Et ideo inualidū est qd adducit a Martino sicut ab oib⁹ hæreticis & schismaticis de Petro, qué rep̄hédit Paulus. Late.n.cōcedo Papā errare posse: etiā quoad fidé. Ité posse & debere audacter, isto casu p̄sertim, reprehēdi: atq; ei etiā resisti in facié, fraterna tñ monitiōe & correctiōe, qua oēs æquales sumus: ut Hier. ibi notat. Non aūt (sicut Martinus peruerse ait) etiā correctiōe iurisditionis & authoritatis. Qui istā (ut supra uidimus) prophanissimá & falsissimá cōsequentiá de sua Theologia producit, sentit aliquis melius Papa: ergo Papa ei subest. Quis nō rideat, risu tam digna? hic locus ubi labunt hæretici ac schismatici pueriliter, scientiæ clauem cum scientia ipsa confundentes. Et ideo si quæratur de claue scientiæ, idest authoritate diffiniendi & statuendi. Audacter pronuncio. Papæ hoc priuilegium & prærogatiuá solius esse.

Quō cōcedit Papam errare etiā quoad fidem.

Quō possit rep̄hendi seu corrigi.

Nota cōsequētiam Martini.

Vbi hæretici labuntur.

Quod si de concilio quæratur, cum aliud concilium uerum sit ac legitimū, aliud falsum reprobum & diabolicum, si quis dubitet utrum hoc tale postremum uel supra Papam sit uel supra muscam, diabolus est. Hic igitur respiciendum est, ut sciamus nouisse quod nam sit tale uerū. In quo duo sunt obseruanda, uidelicet materia & forma, quo ueꝝ concilium uelut corpus unum totam representans ecclesiam perficitur. Materia ergo est caput primo, deinde membra. Et ob istam causam. Ego audacter ex omnium sentētia doctorum. Pronuncio, concilium illud ubi non præsideat Papa esse concilium uanitatis, de quo scriptum est. Non sedi cum concilio uanitatis. Et merito, quia uana membra sunt sine capite. Deest materia potior, ex quā concilium struitur. Forma autem concilii est uirtus Spūs. S. quæ tunc adest cum concilium æqua & sancta statuere uult, & ueritatem quærit, & oportunis mediis quærit. Et ideo denuo pronuncio, q̄ etiam si Materia concilii non desit, quia caput & membra simul sunt, si tamen nō Dei ueritatem quærant, sed magis iniqua & quæ sua sunt, ad Pōpam humanam & p̄sidentiā conseruādam: quia isto casu deest forma. i. Spūs. S. uirtus. Assero periculo meo, nō esse eiusmodi Sanctū uerumq; conciliū. Sed illud in quo deest uirtus & influxus diuinus. De quo pariter ait dn̄s Deus. Et cū iniqua gerentibus non introibo. Ex his ergo facile liquet Cōciliū illud uerum sanctūq; esse, in quo nec materia deficit, quæ est caput cū mēbris. Nec ēt forma, quæ est Spūs. S. uirt⁹, q̄ tunc oīno adest, cū finis rei gerendæ est ueritas Dei, quæ quærit mediis oportunis.

Quod concilium ueꝝ, qd' falsum.

Materia concilii.

Forma cōcilii.

Vnde si q̄ratur utrum tale cōcilium sit supra Papā. Duplex hic est inspectio. Prima cū sumit cōcilium ꝓ ipsis mēbris, ut cōtra Papā distinguntur: & túc facile r̄ndetur, ad eū modū quo si q̄reret, utrū mēbra sint supra caput, qd est ridiculū. A capite.n. & in capite uirtus ē, & ois influx⁹ in mēbra; & iō Papa est supra totū reliquū cōcilii corp⁹. Si uero cōsideret cōciliū integrū, ita ut ipsum ēt caput cōp̄hendat. Tūc q̄rere, an tale cōciliū sit supra Papā, nō est nisi q̄rere utrū caput cum mēbris sit supra seipsum caput, sine mēbris. i. absq; mēbroꝝ intellectu: qd pari modo est ridiculū, eadē rōne, qa in solo capite est īperiū nō in mēbris, qd nō a mēbris accipit, sed a deo. Recte ergo hic dr̄. Neq; Papā supra tale cōcilium esse, neq; tale cōciliū supra Papā: ne cogamur dicere Papā supra seipsum Papā esse.

Veꝝ conciliū utrū sit supra Papam.

Hinc duæ emergūt cōclusiones. Prima, in his, in q̄bus ex priuilegio Dei errare Papa nō pōt, & sunt incōmutabilis ueritatis, nulla est authoritas uel Papæ supra cōciliū, uel cōcilii supra Papā. Scd̄a, in q̄b⁹ errare pōt, tā Papa q̄ tale cōciliū & mutatiōné recipiūt ex tpꝝ uarietat, sua iuicē statuta tollere iterp̄tari, ac limitare ꝓ arbitrio pn̄t. Nō qa Papa sit supra seip̄m uel tale cōciliū: sed qa a tali cōcilio, sicut neq; a seipo, ligari nō potuit: cū nemo sibi legē dicat a q̄ nō liceat recedere, ut ex nāli rōe ac iuris. Regla notū ē. Hoc ergo supé ut q̄ram⁹, nūq d sit casus i quo Papa ab ifallibili dirigat ueritate. Ad qd in scia Sctoꝝ cōfisus, audacter rursus ꝓnūcio. Facile Euāgeliū sciētib⁹ liq̄re posse. In his q̄ ad fidē ptineāt uitæq; xpianæ directionē & decisionē, Papā uti uolentē sciæ claue, & priuilegio sibi dato uerbo Dei, q̄rentē uti oportet ue-

Quæ cōciliorū statuta tollere possit Papa quæ non.

.l.nemo. .ff.de le.iii.

Quō dicitur Papam errare non posse.

ritatem quãtum per humanã liceat fragilitatem, proculdubio dirigi a Spiritu S. ita, ut in his errare quouis mõ nõ possit. ℂ Ad qđ primo ex uerbo Christi moueor. Oraui ꝓ te ut nõ deficiat fides tua. Quæ uerba assuetis in scripturis irrefragabiliter hoc ꝓbant.

ℂ Secũdo (q̃ nõ minus est) satis absonũ atq; absurdũ esset, Tẽpore abundatioris gratiæ in sacerdotio Christi deficere supremũ iudiciũ infallibile, quod in sacerdotio legis ueteris nõ deficiebat: ut habetur. 17. Deuter. his uerbis. ℂ Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse ꝑspexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, cãm & cãm, leprã, & non lepram, & iudiciũ intra portas tuas uideris uerba uariari. Surge & ascende ad locũ quẽ elegerit dñs Deus tuus, ueniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, q̃resq; ab eis, q indicabunt tibi ueritatem. Nota ergo uerbũ magnum. Indicabunt tibi ueritatem dicit Dominus. Quis igitur ausit respõdere ad hoc?

ℂ Tertio qs nõ uideat q̃ oia cõciliorũ statuta, oẽs canonicæ scripturæ, oĩa ptinẽtia ad fidei ueritatẽ, oẽs uiuẽdi regulæ sm Christũ: semp ab hoc iudicio supremo Papæ iudicatæ & ꝓbatæ sunt. Vt etiã Beatiss. Frãcisci regula sine dubio ex ore Dei inspirata ac mãdata, tñ eiusdem authoritati subdita etiã quantũ ad approbationẽ fuerit, ex ipsius mirabili ꝓuidentia Dei, imo & primũ eiusdẽ gloriosissimæ Regulæ mãdatum, est obedientia cuiuscũq; summi Pastoris Christi Vicarii & Petri successoris Canonice electi.

Regula Beati Francisci.

ℂ Quarto hoc appet liqdissimo nolẽtibus oculos claudere, q̃ nũq̃ ab ecclesia inuẽtus hactenus in eiusmodi aliqs error, sicut & Martinus ipse fatet, cũ inde tot emanauerint decreta, tot emerserint qõnes, & nihilominꝰ tot mali atq; pessimi ꝑfuerint Pastores. Quod q putet sine Dei spũ successisse, iam ipse nõ solũ sine spũ, uerũ & sine mẽte merito est cẽsendus.

Cõsidera hoc & agnosce spiritum Dei.

ℂ Quinto qs cõpos mentis nõ ualde imperfectũ in ecclesia censeat? si tot cõtinue emergẽtibus de fide controuersiis, tot hæreticis assidue pullulantibus, non dicamus de certo & infallibili iudicio a dño ꝓuisum, cui inniti oporteat tãq̃ certissimæ ueritati? Alioq si eũ errore esse possit, an nõ fidẽ in incertũ, imo in ludibriũ uerteremꝰ? Quis hoc nõ intelligat?

ℂ Sexto qđ rogo aliud clamant Sctõꝝ oĩum aptæ perspicuæq; sñiæ? quas profiteor si diligenter obseruare & ꝓducere uoluissem, iustũ ꝓcul dubio ex eis uolumen cõplicassem.

ℂ Ex prædictis satis patere põt, q̃ sit stultum asserere, q̃ a Papa appellari ad cõcilium possit quouis casu: cũ appellatio requirat maius tribunal. Per modũ tñ querelæ, sicut (quod ex humanis constat legibus) ab imperatore ad ipsum met, ita ab ipso Papa ad ipsum met supplicari põt, siue extra cõcilium siue in cõcilio. Qui uero alia hoc uia tẽtare præsumpserit, illũ & ordinatiõi Dei resistere, & schisma querere, clara & cõfidẽti uoce ꝓnũcio, redditurus rõnem artissimã intolerabilis temeritatis suæ. Hactenus igitur satis esse uolo quo ad hoc pertinet qõnis. Nunc de Papæ prærogatiua circa indulgentias disputãdum est.

ℂ De Papæ ptãte ex sñia Sctõꝝ, & totius ecclesiæ circa indulgentias.

CVm certo sciã nõnullos iõ de Papæ circa indulgentias ptãte uel dubitare uel male sentire, qa fundamẽta eaꝝ ueritatis ignorant: qbꝰ intellectis ꝓcul dubio. nisi ꝑtercurrere uelint. agnoscerẽt admirabilẽ in his erga nos bonitatẽ & sapientiam Dei: & amplius, q̃ oĩa quæ prudentes huius sæculi in eas argumentãtur uõ solum a uiris Sãctis sunt inspecta, uerum etiam facile dissoluta ut indigna merito iam censeri debeant, ut ulterius faciant quæstiõem, ideo positiones Doc. ad clarũ intellectũ harum indulgentiarũ afferã earumq; iuxta ꝓbationem, eorumq; resolutionẽ, quæ ab aduersario, producunt.

Pria positio. ℂ Peccator mortaliter peccãs duo agit. Primũ / a summo bono & æterno se auertit. Secundũ / conuertit se ad infimum & corruptibile.

Secunda. ℂ Deus digne respicit hęc. Pro eo. n. q̃ peccator se auertit ab illo. Ipse quoq; se a peccatore auertit / gratiam suam auferens / & consequenter gloriam in uisione uultus sui. Pro eo uero q̃ peccator ad bonũ se creatum cõuertit spreto illo æterno cum eius iniuria & peruersiõe ordinis ab eo positi: Deus iustus certa iustitiæ suæ regula pro modo & grauitate criminis statuens uindictam pœnas talis contumeliæ ab eo exigit.

Cũ hæ duæ positiões satis per se pateãt; neq; ullus (q̃ aĩaduerterim) unq̃ cõtradixerit: qm̃ primã ipsã experiẽtia ꝓbat. Secũdã Dei iustitia cõmendat, alioqn & purgatorii & inferni pœnæ tollerent, iõ solo hoc Prophetæ testimonio qescã, q utrũq; malũ his uerbis a se deꝑcabat. Ne auertas faciẽ tuã a me. Ecce primũ, amissio grẽ & amicitiæ Dei. Et ne declines in ira a seruo tuo. Ecce secũdum. Vindicta & pœna ꝓ delicto, atq; iniuria in Deũ.

Tertia. ℂ Deus in hoc tantũ tpe qđ habemus / de propria misericordia; si peccator

ſe a peccato auertat & ad ipſum Deũ cõuertat. Statuit ei gratiã reſtituere qđ media fit cõtritione ac pœnitentia. Hæc clara eſt.

¶ Etiã gratia per contritionẽ recuperata diuina iuſtitia pœnam ꝓpterea nõ remittit: quouſq; ſatiſfactum fuerit uel in uita uel poſt mortem: iuxta modũ delicti in Dei notitia præfiniti. Quarta.

Poſitiões inius ſtæ Martini.

Hãc poſitionẽ ab uniuerſa eccleſia ſemp ꝓbatã, ex oĩum ſnĩa Doct. un⁹ nup Martin⁹ audet conturbare. Et prĩo ponit, ꝙ De⁹ oẽm pœnã dimittit ſimul cũ charitatẽ ac grãm reſtituit. Deĩn purgatoriũ poſt mortẽ nõ tã ad puniẽdũ q̃ ad charitatẽ pficiẽdã ponit. Vez qa hæc maxie ad librũ attinẽt ſequentẽ: nõ ſic agã ut ibi iprobẽ q̃ cõtra affert. Hic breuiter ſcriptu
uerba Mart. ris rõib⁹ & authoritate oĩum Scõꝝ Patrũ id cõfirmẽ, qđ poſitũ eſt. Prĩo igiẽ illas ipſas ſcrĩ pturas affero q̃s ille cõtra ſtatuit. Sic.n. in ope ad Leonẽ ipſe loqẽ. ¶ Ezechielis. 18. Si cõuer ſus fuerit ipi⁹ ab ĩpietate ſua & fecerit iudiciũ & iuſtitiã uita uiuet & ñ morieẽ. Ecce nil ni ſi iudiciũ & iuſtitiã ĩpõit, q̃ tota uita faciẽda ſũt, iuxta illud. Bti q faciũt iudiciũ & iuſtitiã in oĩ tpe. Itẽ Mich. yi. Indicabo tibi o hõ qđ ſit bonum. Vtiq; faceẽ iudiciũ, & diligere miſe ricordiam, & ambulare ſollicitum cũ Deo tuo. ¶ Sed audi o hõ q uere neſcis qđ ſit facere iudiciũ & iuſtitiã: neq; te Paulus docuit, ꝙ iudiciũ cuiuſq;, nõ ſolũ eſt erga alios faciẽdũ, Iudicare & facere iudiciũ.
Paul. .i. ad Cori. xi. uez ẽt cõtra ſe ipm: cũ ille dicat. Si nos ipſos diiudicarem⁹ nõ utiq; iudicaremur. Quid ẽ igiẽ ſe ipm iudicare, niſi ſe arbitrari plagis ac pœna dignũ pp pctm? qđ eſt facere iudiciũ, niſi iſtud exeq qđ iudicauit? & ſibi pœnã ſtatuere ut iſto iudicio & eius executioe, dñi effu giaẽ iudiciũ? ob hoc Ezech. nõ ſatis hñs ab ipio ꝙ ſe cõuertat ab iniqtate ad Deũ: hoc am pli⁹ exigit, ut iudiciũ faciat ac iuſtitiã: qđ nõ ſolũ in alios, iuxta Pauli ſnĩam ẽ accipiẽdũ: ue rũ ẽt i primis cõtra ſeipm. Vide ergo q̃ egregi⁹ ſis diſputator, & q̃ elegãs ſcripturaꝝ inſpe ctor, ut frequẽtius illas afferas, q̃ tuas cõfundũt hæreſes & blaſphemias. ¶ Scđo ad qđ q̃ſo pœna manet Dauid regẽ, ẽt poſt ualidiſſimã cordis cõtritionem? & in filio puniẽ? niſi (ut oẽs Doct. & noiatim Greg. aſſerit) qa ſatiſfacere oportuit pctõ ultra cõtritionẽ & charitatẽ
4. Danielis. iã adeptã. ¶ Tertio ad qđ ſcriptũ ẽ. Redime elemoſinis pctã tua, ſi cõtritio ẽt pœnã ſuffer ret? & cõſequẽter oĩa redẽpta eẽnt i ea, pctã? ¶ Quarto an nõ Dei iuſtitia iſtã iniqtatem cõ fundit? Si.n. ſola cõtritio & charitas oẽm pœnã auferret, ſeqreẽ ꝙ pari cõtritioe pl⁹ cõſeq renẽ q multo magis peccauerũt, q̃ q multo minus: qđ eſt ſolũ in noua tua recipiẽdũ theo logia Lutherina, ut nihil amplius a magno peccatore exigat Deus q̃ a puo. ¶ Quinto hæc eſt ſnĩa oĩum tã antiquoꝝ q̃ nouoꝝ Sctoꝝ Patrũ & totius eccleſiæ, cõtra quã ſi unus ualeat Martinus, ꝓſertim ſcripturas ꝓferẽs cõtra ſe. Ego fateor nihil cauſæ eſt, cur nõ uniuerſam Bibliã cõburamus, & Sanctoꝝ iuxta poſitas interpretationes.

¶ Eccleſia pœnas iſtas atq; ſatiſfactiões: cũ ſit loco Dei in terris: quaſi cõpo nẽs cũ delinquẽte: ſuo ĩponit arbitrio: uel in orõne uel ieiunio uel elemoſi na. Hæc probatur ipſo facto. Quinta.

¶ Quaten⁹ ſatiſfactio talis uel a ſacerdote ĩpoſita uel ſpõte ſuſcepta: cũ pœ na cõcurrit / quã diuina exigit iuſtitia: caten⁹ illã tollit uel minuit. Quaten⁹ uero ab ea excediẽ: eatenus remanet ſatiſfaciẽdũ. Quatenus uero excedit: eatenus reponitur in theſauro cõi: de quo mox dicemus. Sexta.

Hæc poſitio ſua euidẽti eqtate ſeipſã ꝓbat. Tñ ex ſupuacuo prĩa ei⁹ ps ꝓbaẽ. dr Naũ. i. nõ iudicabit De⁹ bis in idipm. Scđa ps & tertia ꝓbaẽ. Scriptum eſt de quouis mĩmo uel uerbo ocioſo rõnẽ reddendã, & ita pariter. Nullũ bonũ inremuneratũ. De q̃rta mox tractabiẽ.

¶ Et ſi gratiã iuſtificãtem uel ſolutionẽ a culpa nemo alteri poſſit ꝓmereri qm̃ ꝓpriã cuiuſq; delinquẽtis cõtritionẽ exigit. Tñ nullus negat alteꝝ ꝓ al tero ſiue uiuo ſiue mortuo pœnas dare & ſatiſfacere poſſe. Septima.

Hæc idubitata eſt ueritas. Alioquin oĩa tolleremus ſuffragia quæ & ꝓ defunctis fiunt & ꝓ uiuis: & negaremus Chriſti unũ corpus & plura mẽbra inuicem ſe iuuantia.

¶ Opa eiuſmodi ſatiſfactoria: q̃ in primis & longe ſup oẽs Dñs nr̃ IESVS CHRISTVS ĩpẽdit. Et poſt eũ glioſiſſima Regina nr̃a MARIA. Deinde q̃ aſſidue ab eccleſia fiunt: aut q̃ ſinglr a quouis exſoluunẽ / uel nõ pro ſe aut ꝓ certis / uel ſupra mẽſurã debiti: ut fecerũt ſcti Dei: Reponunẽ tãq̃ i cõi menſa ac theſauro in Dei notitia: ut de eo ſatiſfiat atq; exſoluatur ꝓ aliis. Octaua.

Ista positio: postposita multorum authoritate doct. uidelicet Diui Thomæ, Bonauēturæ, Alberti, Antonii Archiepi, Petri de Palu. Durádi Fran. de Mayronis cũ aliis quos iste Scholasticos appellat: ꝓbatur euidentissime p decretalē Clementis extrauag. unigenitus. cũ similibus aliorum Pōtificum. Ad hác aũt Martinus in actis corá legato habitis. Primũ ita eludens atq; ridens. Rñdet. ℭ Occurrebat. n. & mouebat primo ꝗ nuda essent uerba Pont. Et aduersus cōtentiosum uel hæreticũ inualidũ ꝑsidiũ. ℭ Quid rogo aliud ꝗrimus testimonium ꝗ Martinus hæreticus est & cōtentiosus, cũ ipse manifeste his uerbis cōfiteat'? Fatemur. n. Martine, fatemur inualidũ ꝑsidium esse authoritatē, uel ecclesiæ uel scripturæ, & ipsius Christi, cōtra hæreticum & cōtētiosum: cōtra quē agi debeat igne potius. An nō igitur oēs frustra laboramus, q putamus moueri hoiem scripturis? aut ullis ecclesiæ authoritatibus? q sumat sibi hæretici partes & cōtentiosi? & fateri hoc tātis uerbis tam manifestis nō pudeat? Addit. ℭ Deinde siqs diceret turpe esse Principē sine lege loq. Et iuxta Zach. Non uerba hois sed legē Dei req rendá ex ore sacerdotis. ℭ At si qs tibi diceret Martine: ꝗ tu primũ ac maxime huius reus es uitii, uel in hoc ipso qđ ais, turpe esse Principē sine lege loqui. Quid tu ꝗso referres? Scio rideres ac risu solueres argumētum: ná ubi reperisti. Turpe esse Principē loqui sine lege? cum maxime talis de quo loqmur Princeps, ipsa sit lex uiua in terris: ut uel pueri sciunt. Itē siqs diceret, ꝗ instar sacrilegii est disputare de lege & facto principis. Tu sup Principes oēs, & sup oēm legē, rideres. Item siqs diceret lōge turpius esse ppetuo loq cōtra legē, Dico cōtra legē Christi; sicut tu assidue facis, & nos late ꝓbauimus: adhuc rideres & illuderes. Itē siqs diceret ꝗ illa decretalis (ut patet) ita plena est diuinæ scripturæ uerbis, qbus seipsam statuit atq; cōmendat. Credo & tũc rideres. Itē siqs diceret, ꝗ tu ipse hoc fateris sequētibus uerbis (cũ dicas ꝗ uerba scripturæ torquet: ex quo arbitror præsupponi sine scriptura nō esse locutá, etsi illá torqueret) etiam tunc rideres At memineris scriptũ. Væ uobis qui ridetis qm̄ flebitis. Sequētia aũt tua uerba hæc sunt, ubi ois disputatiōis neruus cōsistit. ℭ Itē ꝗ uerba scripturæ torquet, & in alienũ sensum abutit'. Nāq; de gr̃a iustificante dicta sunt ad indulgētias trahit. ℭ Ex his uerbis manifeste colligit' ꝗ Dñs noster IESVS CHRISTVS sua passiōe ac meritis nō aliud nobis, ꝗ iustificantē gratiá ꝗsiuit, ita ut si pœna exsoluenda sit ꝑ peccato, etiá iustificante gr̃a reddita, qm̄ ut supra ꝓbauimus pœna nihilominus manet, nulli unq̄ ꝑfuerit sanguis ille xp̄i & passio illa in cōspectu Dei sine ꝑtio ꝑtiosa: & cũ qđlibet mēbrũ alteri mēbro istomō ꝑsit & ꝑfuerit solus Christus nulli ꝑfuit, nisi quia iustificauit p gr̃am, at ꝑ pœna nihil soluit. Sed qđ de gloriosissima eius Matre blasphemabis p quá gr̃a nō est, sed solũ p IESVM CHRISTVM? Nihil ergo illa suis Sctis suæ passiōis meritis, & innumeris pene satisfactoriis opibus ecclesiæ ꝑfuit: q nũq̄ ullo mō peccauit. O hoiem plenũ blasphemiis ad sũmũ: Itē sanguis Io. Bap. & Aplorum ac oium Martyrũ & ꝓphetarum iuges atq; assidui cōfessorum labores, ieiunia, oratiōes, inediæ, sitis, fames, gelu, estus, ꝑicula, dolores, disciplinæ, flagella, planctus, lachrimæ, suspiria, Chorus, ꝑdicatio: & alia id genus nihil cōtulerunt ecclesiæ, nihil ꝗsiuerunt: supra gratiá iam ꝗsitá. Vt qđ ergo tantope laborarũt frustra? Forsan pro augumēto gr̃æ suæ inqes. At nō ita ꝓfitet' Paulus dicēs. At nũc gaudeo in passiōibus ꝓ uobis, & adimpleo ea q̄ desunt passionũ Christi in carne mea ꝓ corpe eius, qđ est ecclesia. Ecce ꝗ illas passiōes ꝓ aliis inqt se ꝑstare, imo p xp̄i corpe qđ est ecclesia, & ita dr̃. Adimplere ea q̄ desunt passiōi xp̄i: nō ita qdē ꝗ passio sola Christi non sufficiat ad oium redēptionē. et pœnarum: sed qa acceptauit De⁹ in toto corpe xp̄i mistico pati Christũ in mēbris suis; iō ad hũc intellectũ dr̃ Christi passio cōtinue ipleri, & ut ibi inqt Glos. usq; ad cōsumationem nōdũ erit ipleta. Est & Iob irrefragabilis sn̄ia ꝓ hoc, nisi eá qs uelit manifeste puertere prauo sensu. Vtiná inqt peccata mea appēderent', qbus irá merui, & calamitas quá patior in statera: ꝗsi arena maris hæc grauior appereret. Producit ēt Albertus sup. xvi. Matth. Esaiæ uerba. xxii. ℭ Et suspēdá sup eũ oēm gloriá domus pr̃is sui, uasorũ diuersa gn̄a: oēs uas puulũ, a uasis craterarum usq; ad uas musicorum. ℭ In qb⁹ uerbis intelligit Albertus merita Sctōrum & in primis Christi suspēsa interim, donec ex eis p quolibet indigēte solutũ fuerit. Sed qđ cōpatiōe Martini ualeat. Albertus cũ Esaia, & tota Ecclesia? Ná uideamus quo cōtra hũc thesaurum, & q̄ argute moueat'. ℭ Prio nulla sunt opa sctōrum iremunerata, qa De⁹ ꝑmiat ultra cōdignũ: cũ dicat Paul. Nō sunt cōdignæ passiōes &c. ℭ Istud arg. nihil ꝓbat ꝗ talia opa sint inremunerata. Immo cōtra, potius ꝓbat ꝗ sunt remunerata, ex qbus thesaurus ē licet adhuc nō ipēsus ꝓ aliis. Quis. n. tá stultus dixerit, nisi Martino similiis, ꝗ si ego solui alicui ꝓ labore scripturæ. x. aureos: qa ille iterum repōat, neq; uel ꝓ se uel ꝓ aliis adhuc expēdat, ppea nō esse remuneratũ? Ridicula hæc sunt. ℭ Secũdo ait, Nullos sctōrum sufficiēter impleuit mádata Dei (ná aliud asserere inqt est hæreticũ). Ergo nihil sup abũdans fecerũt, qđ ad hũc thesaurum p indulgētias distribuēdũ ꝑtineat. ℭ Credo aũt de nũero sctōrum, nolle illũ excludere beatá Virginē. Ná cōtra illam ēt cōcludere oportet, ut oi ex

Martin⁹ se hæreticum & cōtentiosum ꝓfitetur.

Nota hæc adte ptinēt Martine.

Martinus contra Martinũ.

Arg. Martini contra Martinum.

uerba Mart.

uerba Mart.

Io. i.

Paul. i. ad Col.

Iob. 6.

Albertus.

Esa.

pte cõcludat arg. Et ita prima hæc hēt teticissima cõclusio, horrēdissima & pphanissima exore illo pleno blasphemiaȝ sequit. Btã Virgo Maria Dei Mater nõ sufficiēter impleuit mãdata Dei. Sed age de aliis Sctis cõsideremus quõ hæc pbet, nã de btã Virgine & Gloriosa utar Aug. uerbis. Cũ de peccato agit nolo ullã de ea hẽre mentionẽ. Probat igit q nullus sctõȝ impleuerit mãdata Dei. Primo p more suo uerbis Christi q cõtra se faciũt. Sic. n. ip se suis uerbis pducit. ¶ Primo p illud Christi. Cũ feceritis oĩa dicite serui iutiles sum⁹. Sed seruus inutilis citra, nõ ultra fecisse intelligit, nisi forte quorũdã isulsissimoȝ hoium somnia seqmur, q humilitatis nõ ueritatis hæc dici a suis, Christũ uoluisse, garriunt &c. ¶ Sed si tu ultra legisses uerbũ Xpi Martine, itellexisses q seru⁹ inutilis in uerbo Christi ē ille q nõ citra facit, sed qd debet facit. Doce igit poti⁹ nos tu Christe optime Magr, tu inq̃ poti⁹ q̃ Martin⁹, qa Martin⁹ cõtra te & uerba tua exponit tuã sniam. Quare uis illos seruos se inutiles dicere, qa s. citra fecerũt, & mãdata nõ ipleuerũt, & sic nõ fecerũt qd debuerũt? An poti⁹ qa fecerũt qd debuerũt? Solue tu inq̃ Dñe & Magr. Ecce qa soluit. Ecce qa addit declarãs cur serui inutiles se ee dicere debeãt, qd debuim⁹. n. facere facim⁹. An igit q facit qd debet, nõ iplet mãdata? imo iplet: sed nõ plus facit, & iõ seru⁹ dr iutilis qa q facit qd debet utilitatẽ ñ affert, sed debitũ soluit. O igit circũspectũ Martinũ i scripturis. Assere nũc hæreticũ q dicat scõs fecisse qd debuerũt: & cõsequẽter explesse dei mãdata: Fac nobis ēt Xpm hæreticũ, post q̃ ita me cogis dicere pfidissime Antichriste. ¶ Scdo adducis q sapiẽtes Virgines noluerũt cõicare de oleo suo, ne forte eis nõ sufficeret. ¶ Et nõ itelligis miser (ut oẽs exponũt) loq ibi Euãgeliũ de oleo incõicabilis charitatis. ¶ Tertio & q̃rto (q̃ si solus de quo falso gliaris ista reperis:) Producis Pau. i. ad Cor. 3. & .6. ad Gal. dicẽtẽ unusqsq; mercedẽ accipiet ꝺm laborẽ suũ & unusqsq; p se reddet rõnem p ut gessit in corpe. ¶ Sed neq; hic miser agnoscis, q nemo dicit queq̃ uel acqrere uel augere alteri mercedẽ, q̃ tm̃ pprũs meritis debet. Sed hoc tm̃, q alter pœnas p altero soluit. ¶ Quinto hãc blasphemiã his uerbis addis. Oĩs Sãct⁹ debitor ē dei diligẽdi q̃tũ põt, imo ultra q̃ pt, sed null⁹ id fecit nec potuit. ¶ Maledicta sit hæc blasphẽia tua q De⁹ ad ipose obligauerit Sctõs suos. ¶ Sexto addis Scti p eoȝ op⁹ pfectissimũ mortẽ martyriũ passionẽ nõ faciũt ultra q̃ debẽt, imo faciũt qd debent, ēt uix faciũt. Ergo multo min⁹ i aliis opib⁹ pl⁹ fecerũt q̃ debuerũt. ¶ Ex his uerbis prĩo colligo, q Martyriũ ē i pcepto idistincte (tu. n. nihil distinguis) & nõ ē opus sup erogatiõis ac pfectiõis. ¶ Scdo colligo q moriẽdo fecerũt qd debuerũt, & tñ peccauerũt ꝺm te qa nulla opa tã bõa sũt qn petã sint dãnabilia. ¶ Tertio uere fateor q qlibet pat⁹ debet esse ad mortẽ pp xpm & aiam suã dare p illo, sed mime sequitur, q illos labores & passiões nõ remuneret De⁹ acceptãdo ad pœnaȝ satisfactionẽ & p illis & p aliis. ¶ Quarto ex his oĩb⁹ tollit oẽ suffragiũ: scindit corpis xpi unio: & deniq; pbat q un⁹ alteri suffragari nõ põt: aut. n. hoc pbãt, aut nihil cõtra ppositũ pbãt, ut patet euidẽter: & iõ septimũ arg. & ultimũ qd pducis cõtinet tm̃ uerba p laicis tuis & mendacia. Tale. n. est. ¶ Septimo, q cũ tot ego argumenta pducã (supple q̃ faciũt cõtra me euidentissime) illi uero p sua pte nec unũ, sed simplicẽ narrationẽ sine scripturis doctorib⁹ rõnib⁹ loquẽtes (supple tu; ut cõsueuit facere Thomas q uere nũq̃ sine scripturis aut pñb⁹ aut ualidissimis rõnib⁹ loqt) possum⁹, imo debem⁹, ab eoȝ snia oĩo recedere, (Recedam⁹ igit a tota ecclia & seqmur Martinum. Et subdis. Sed hæc sint mea. ¶ Parco tibi pp hoc uerbũ, p multis q male locutus es. Hæc (inqt) sint mea. Nũq̃ nobis meli⁹ cõsuluit q̃ sic admonẽdo, q hæc sua sunt. Sinam⁹ ergo sua hæc esse, q uere sua sunt, & ipse uult esse sua. Nemo pticipare uelit de his suis, uidelicet tot cõfictis mendaciis, q sua sunt: nõ Dei: nõ Sctõȝ Patrũ: sed sua, uere sua: habeat ergo sibi & pereat cũ illis, ut meritus. Nã in humilitate & modestia cõsueta, in tumore tantæ doctrinæ contra uniuersam eccliã insup hæc audet p supradictis pferre. ¶ Et ut aliqñ audax sim ea q iã dixi, ptestor me nõ dubitare, sed pat⁹ sũ ignẽ & mortẽ suscipe p illis: & hæreticũ asserã oẽm qcunq; cõtra sapuerit. ¶ At ego audacter dico. Hæc sola uerba clatũ speculũ supbiæ suæ apud oẽs bñ cõpositas mẽtes, satis esse deberẽt p idoneo testimonio, insolẽtissime temeritatis suæ & ai pteruissimi. Et si aliud nõ legeret de blasphemiis suis horrẽdissimis, hoc solũ & ignẽ & mortẽ ei potuit pmereri. Quo magis eos miror, q hoies tam pestiseȝ atq; tam insigniter arrogantem pati possint. Quos rursus moneo & obtestor per fidem IESV CHRISTI, & per salutem suam ut tandem & agnoscant & auferãt malum de regno suo, Redituri alioqui uel mihi hoium minimo rõnem, cur noluerunt audire & obsequi ueritati. Sint sane magni quantum uelint. Deus solus est magnus: & coram illo parui erimus omnes. Hacten⁹ fateor potuerũt errore ducti & maloȝ suggestione nõ animaduertere ad ueritatẽ. Sed nũc iam cũ tam patẽs facta sit uniuerso orbi: qua poterũt excusatiõe ignorationẽ ptendere? Qui habet aures audiẽdi audiat, nõ me, q nihil sum, & uilissim⁹ hoium: nõ me inq̃, sed ueritatẽ Dei undecũq; ueniat. ueritatẽ dico, quã destrue-

Cõclusio q ex dictis Martini sequitur.

uerba Martini.

Martinus adducit cõtra se scripturas.

Si uera locut⁹ est Martinus Christus hæreticus est.

uerba Martini.

uerba Martini.

Qui hēt aures audiendi audiat.

re uolūt pſidi, iniq hoīes, diabolicæ portæ īferi. Sed ī uerbo Dei ꝓteſtor, ꝙ male & cito pi-
bunt oēs cū deſideriis ſuis: & coꝝ gloria in puluerē deduceť. Sed redeo un̄ digreſſus ſum.

Nona. ℭHic Theſaurus eſt in manu Papæ de quo p indulgētias diſpēſando ſatiſ-
facere pōt tā ꝓ uiuis q̄ ꝓ defunctis/& auferre ab eis hoc pacto pœnas/quas
uel paterenť ſeu pati deberēt/uel ēt nūc patiunť in Purgatorio/& exiſtimo
eas ualere tantū quantum ꝓnūciať.

Decima. Ad hoc tñ ut īdulgētiæ tales ualeāt. Reqriť ex ꝑte accipiētis charitas. Ex p-
te cāç. Pietas. q̄ ē cōe bonū ecclę: un̄ & honor Dei & ꝓximi utilitas emergit.

Nota Martine. Per has igiť poſitiones. Primo credo ab oī adulationis ſuſpitione me liberatū, cū neq; de-
fendā neq; approbē illas indulgētias: q uel leuē, uel nullā, uel falſam habeāt cām. ℭSecū
do ut oſtendā me ēt ſaltē in cōſpectu Dei, ꝙ nolo eſſe de mūdi ſapiētibus q recte ſtatura p
eccleſiā & p Sanctos Pont. perq; Doctores doctiſſimos cōprobata, temere & leuiter audent
impugnare: hāc ueritatē potius ab eiuſmodi ꝑuerſis tutari conabor. ℭPrimo .n. arguūt,
qa Eccleſia ſeu Papa nō pōt tollere diuinā iuſtitiā quod faceret auferēdo pœnas ꝓ peccato
debitas corā Deo. Rñdeť ꝙ diuinæ iuſtitiæ ſatiſfit neq; pœnæ debitæ corā Deo auferunť,
ſed tñ mutanť qa alius ex charitate ſua ꝓ alio ſuis pœnis ſatiſfacit, & Deus acceptat ꝓpter
unionē corpis, ut unū mēbrū ꝓ alio patiať, ſicut ſiqs ꝓ alio ſoluerit iā nō hoc agit ut ei ſit
remiſſum debitū & auferať ius ſuū creditori: nō ergo tolliť ſatiſfactio p indulgetias, imo
facultas potius ſatiſfaciēdi tribuiť. ℭSecūdo arguūt, qa ex hoc ſeqtur ꝙ capiētes indulgē
tias fiūt ſecordes ad bona opa indulgētiis cōfidentes. Rñdeť hoc eſſe ex eoꝝ malitia qui li
beralitate & bonitate Dei abutunť, & iō Beatus Tho. ſpāliter admonet ꝙ ſunt admonēdi
oēs q indulgētias ſumunt, ne ꝓpea ſecordes fiāt & retrahātur a bonis opibus ac ſatiſfacto-
riis. ℭTertio arguūt, ꝙ Papa nō habet ptātem circa defunctos qa ſunt ſoluti ab eius foro.
Rñdeť ꝙ uez eſt neq; p indulgentias utiť ulla ptāte in illos neq; ligādo neq; ſoluēdo: ſed tñ
de alienis laboribus & pœnis pōt eis attribuere ita ut ſoluātur. ℭQuarto arguūt, ꝙ uideť
abſurdū ꝙ in ptāte Papæ ſit poſſe totū Purgatoriū euacuare, & ita oīs diuina euacuareť
iuſtitia. Rñdeť ꝙ Papa nō pōt hoc qa ut diximus iuſta cā reqriť ad indulgētias cōceden-
das & ꝓ mō & qualitate cāæ deberent cōcedi alioqn ut diximus nō ualerēt. ℭQuinto ar-
guunt, ꝙ ſatis iuſta cā eſt charitas Papæ, imo nulla magis iuſta, ex quo ſequeretur ꝙ debe
ret Papa ex charitate oēs aīas liberare cū poſſet alioq eſſet crudelis. Rñdetur hoc arg. Ho
ſtienſis, fuiſſe a ſcribētibus & ꝓuiſum & ſolutū: & falſum oīno eſſe charitatē cām idoneā,
qa ille Theſaurus debet aliqd nouū ad honorē Dei & eccleſiæ utilitatē cōſtituere qd ſola
charitate nō fit: q ſuū ēt habebit meritū. Et p hæc appet ꝙ friuola oīa ſūt q̄ obiiciunť: & ꝙ
ſpia eſt ēt illa opinio q̄ dicit. Papā nō remittere per indulgētias niſi pœnas canonicas. cum
hoc ipſo remitteret ad grauiores quod iſte imperitiſſimus uir auſus eſt irridere nō intelli
gens fundamenta doctrinæ, cōtumelioſis & nephandis in ſanctū Doctorē uerbis.

ℭSed iam cōſequētia ex ꝑmiſſis patet. Quis .n. dubitet ꝙ q̄to minus ſoluiť pœnæ in hoc
mūdo tāto magis patieť in alio? qs ēt dubitat ꝙ penæ q̄ hic feruntur ēt multo minores (qa
eſt tpˢ merendi & uolūtariæ ſumunť) cōpēſant multo maiores, quas alioqn paſſuri eēnt
poſt mortē: qs ergo nō cognoſcat cōſequētiam? ꝙ ſi indulgētiæ ſolas pœnas hic iniūctas ca
nonicas tollerēt ille qui eas nō ſufferret, tāto magis deberet in Purgatorio, quæ ſublatæ nō
eſſent, neq; p indulgentias, neq; p illas ſatiſfactiōes ſeu pœnas canonicas, quas diceremus re
miſſas p indulgentias ipſas: & ꝓpea redimendo hic hō indulgentias .i. remiſſionē pctoꝝ ca
nonicaꝝ cōparet ſibi tāto maiorē Purgatorii pœnā, quātū ſatiſfaciendo & ſufferendo pœ
nas canonicas, ſibi de ipſis purgatoriis pœnis abſtuliſſet. Hæc aūt circa hāc materiā breui
collectā ſatis eſſe uolo: q certo ſcio ſufficiunt ad oīa quæ fruſtra ſcripſit Martinus pp hoꝝ
ignorantiā fundamentoꝝ. Laus IESV & MARIAE. Amen.

FINIS.

ℭLiber quartus. De hæreticis ac peruerſis & manifeſte pernitioſis Martini.
impietatibus: circa Pœnitentiam & Purgatorium.

ℭImpia eius Dogmata ac late peruerſa circa Pœnitentię doctrinam.

Dominus & Magiſter noſter IESVS CHRISTVS. Dicēdo
pœnitentiā agite &c. Oēm uitā fideliū pœnitentiā eſſe uoluit.
ℭEadem neq; gaudio/neq; ſomno interrumpitur.

Idē Christi uerbū de sacrali cōfessionis & satisfactionis/non pōt intelligi.

Idē uerbum seu præceptum/impossibile est ut impleatur.

Circa partem contritionis.

Vera cōtritio non sumit initiū neq3 parat/p diligētem discussionē collectionem detestationem peccato℞:Considerādo grauitatē turpitudinem/enormitatem/amissionem æterni boni/ac damnum æterni mali.

Talis cōtritio facit hipocritā/pctōrē/& absolutione indignū & cōione.

Circa partem confessionis.

Nullo modo præsumas confiteri peccata uenialia. Sed nec oīa mortalia.

Nulla sunt opera nostra/etiam bona: qn sint peccata dānabilia/si Deus in iudicium intret nobiscum.

Qui uere credit absolui:uere ex hac fide sola erit absolut⁹:q̄cq̄d sit de cōtritione.

Hæretica/sed usitata sententia doctorum. Sacramenta nouæ legis iustificantem gratiam dare his/ qui nō ponunt obicem.

Circa partem satisfactionis.

De satisfactione nihil legitur in scripturis.

Deus nullā pœnā exigit a peccatore p peccato: sed tantū nouam uitam.

Prima disputatio super primo eius iniquo dogmate.

ET si sciam horrendissimas has Blasphemias Piis auribus nulla egere disputatione cum iniquitatem manifestam secum præferant. Quia tñ Diabolus in hoc sacr̄m saluti tam necessariū, semp est machinatus:& charitas multo℞ refriguit, in qbus Christi iam nulla lux:Ideo in noīe IESV, & MARIAE nōnulla cōtra istas impietates in mediū afferam.

P Rincipio ut hanc nobis fugem pœnitentiam tuā cōmendares, a uerbi pprietate ita initio operis ad Leonē. Ad Vicariū Prælatum uestrum, Scribis.

Memini Reuerē. Pr̄ inter iocūdissimas & salutares fabulas tuas/q b⁹me solet Dn̄s me⁹ Iesus mirifice cōsolari/icidisse aliqñ mētionē hui⁹nois. Pnīa. ubi miserti cōsciā℞ multa℞ carnificū q3 illo℞/ q p̄ceptis ifinitis eisdē q3 i portabilib⁹modū docēt(ut uocāt)cōfitēdi te uelut e cœlo sonātē excepim⁹, qd̄ pnīa uera nō ē nisi q̄ ab amore iustitie & Dei icipit. Et hoc eē poti⁹ pricipiū pnīæ/qd̄ illis finis & cōsumatio cēset. Hęsit hoc uerbū tuū i me/sicut sagitta potētis acuta cępiq3 deiceps cū scripturis pnīa3 docētib⁹ cōferre. Et ecce iucūdissimū ludū/uerba undiq3 colludebāt:planeq3 huic snīæ arridebāt & assultabāt:ita ut cū pri⁹ nō fuerit ferme in scriptura tota amarius mihi uerbū q̄ pnīa (licet sedulo ēt corā Deo simularē & fictū coactūq3 amorē exprimerē conarer) nūc nihil dulcius aut grati⁹ mihi sonet q̄ pnīa. Ita.n. dulcescūt p̄cepta Dei/qñ nō in libris tm̄ sed i uulnerib⁹ dulcissimi Saluatoris legēda intelligimus. Post hæc accessit p studio & gr̄a eruditissimo℞ uiro℞/q nobis Græca & Hebręa officiosissime tradunt/didici idē uerbū græce metanæa dici a meta & nœin.i. a post & mētē/ut sit pnīa siue metança/resipiscētia & q̄si post acceptū dānū & cognitū errorē intelligētia sui mali qd̄ sine mutatiōe affect⁹ & amoris fieri est impossibile:quæ omnia Paulinæ Theologiæ ita respondent apte ut nihil ferme apti⁹ Paulum illustrare possit/meo saltē iudicio. Deniq3 profeci & uidi Metanæam nō solum a post mētem/sed a trans & mentē posse deduci sit sane uiolentum ut metanæam transmutationem mentis & affectus significet. Quod non modo affectus mutationem sed & modū mutandi.i. gratiam Dei uidebatur significare &c.

Hæc oia ad te ptinent Martine.

Libet aűt aliqtisper tecű pludere. Primo.n. de ppria tua cőfessione p ista uerba cősequor, q tu pauloáte nő sincere cű Deo ambulás & corá illo simulás, coactű amoré fingebas. Ego aűt hő ille simplex mirabar, qűo tam simulare egisses cű sűmo Pont. qué mő innocétissimű cőfitereris: mő tyrannű diceres. Ad cuius iudiciű spőte tua tá supplex mő cőfugis, mő ab eő tam cőtumaciter refugis. Quid.n. mirű, aut qd magnű: Si cű Deo táto tpe simulasti: ut cű eius Vicario pari simulatione abusus fueris? Ver qűo pnt cőfidere in te principes terræ, ne ét cű illis simules? qui totá uitá cű Deo duxeris simulatá. Dices forsan, At iam ulterius nő simulo. Illa Græci uerbi notitia docuit ne amplius simulé. Mirű q ex græca facultate sinceritaté didiceris. Quid.n. si uel nűc magis te simulare existimemus? Nam si semel

Qui habet aures audiendi audiat.

malus ex nota regula semp credit malus: qto ille magis credédus qui totam uitá malus? Quis credat sorté tuá tam beatá, ut cű tota uita nihil pfecisses: Tandé sine tot cőpunctiőibus, & táto doloré cordis, & tot rigorosis cőfessiőibus, Spretis clauibus, & ipso clauiű dño, cű oibus suis indulgétijs, cőtemptis oium Scőz normis, in nouo tm uerbi huius intellectu deniq resipueris. Illud uero nő admodű miror, qd inqs: cum antea nihil tibi sonaret amarius q pœnitétia, nűc nihil dulcius sonet. Si.n. & in gaudio, & in lecto, in risu, in somno, qn

Pœnitentia Martini.

cűq & ubicűq agi pőt (ut ais: de quo paulopost) qs iure miretur, si tam grata facta tibi sit, & dulcis? Hoc magis mirű, qd ipossibile tale pceptű dicas cű isto mő tam facile: imo tam dulce illud cőstitueris. De quo ét paulopost. ¶ At serius agédo nűc iá. Dic tu nobis qui in hác opinioné ab ethimo uocis descédisti: an ualet eiusmodi arg. á uocis deriuatione qd in oí scia inualidissimű reputat? An qa possessio á sedib᷒ dicta est, qsi sedium positio: idcirco nő possessio qa nulla talis positio sediű? Scire.n. hæc debuisti, si tantus sis Iurista Theologus. An forsitan respexisti ad nomé tuű qd a Marte deducit? Et qa congruere tuis factis

.l.i. ff. de acgren. pos.

Argu. ab ethimo uocis.

agnouisti. q bella moueas in ipsum cœlű: iő constare arg. A uoce putasti? Quid aűt si nos ad Lutheri nomé tráseamus qd a Luto duci ut: nű patieris ualere argumentű? psertim q te uere in lutű ac fæcem hæreticoz pcecisti gratis: ut tanq lutű plateará te deleat ille, qui dissipat eos q bella uolűt. Cogor & ego ita te interdű eludere, ne tam sapiés tibi uidearis: Et tandé intelligas in sola hac uocű aucupatiőe, unde plurimæ hæreses emersere sine melioribus lrís, & in dicendi facundia incastigata, sine spű & timore Dei, infœliciter tractari scripturas. Quod ut latius ostendá & penitus os tuű obstruá. Tu p intellectu uerbi Christi Pœnitétia ad græcæ uocis puocas deriuationé. At ego te ad latiná reuoco, & cű Augustino dico, q pnia dr qsi pœnæ tentio. Quid tu ad Augustinű? An tu illo cősideratior? Mirum.n. q unq uerá ille egerit pniam, cű in hac uocis pprietate peccauerit a qua dicit: At

Aug. i lib. de poen.

Error patens Martini.

inquies, Lucas græce scripsit. Sed dic tu nobis de uoce Christi cőtendit qua prædicauit, an de uoce Lucæ qua scripsit? Si de Christi uoce, Christus græce ne, an Hebraice locutus est. Si hebraice, cur nő potius hebraicá illius uocis interpretationé cősiderasti? qua intellexisses (qd dixit Augustinus) p eá significari cőpunctioné ac simulationé & quandá quasi pœnæ tentioné. Quid igit nűc dices Martine, an nő uaná reddidi oém hác tuá cősiderationé? Præterea, ut de uerbo hoc tuo græco differamus: an nő eodé usus est uerbo Arist. in. 2. Retho? Et tn ibi pniam tristitiæ spém esse definiuit. Sed peccaui. plim in sipienté & ignoranté græcás lrás pduxi. Mitius tecű agá. Cőcedo qd ais, illű pœnitere qui phase actransitű faciat, & nouá assumat uitá: Quis hoc néget? imo qs nő doceat? an sequit ppea q hic trásit᷒, uidelicet de Aegypto ultra mare debeat esse iugis atq assiduus? Ná quo pacto eű q semel tráfit mare iter trásire oporteat, nisi citra reuertat? Et ob eá cám recte dr oium theologorum cősensu q hoc sacrm p qd mare trásit .i. mortale dimittit: iam nő est illi necessariű q in eo nő sit licet sit utile, qa a mari táto magis előgat, & p hoc táto magis tutus: & iő non pprie phase fit, aut trásitus maris i. peccati: sed maior ab eo előgatio, & euitatio reuersionis: cű ut Greg. ait in uia Dñi nő pgredi, est retrogredi. Hinc soluit secűda rő tua, q psup

Arist.

Gregо.

Calűnia Martini.

ponis (in intolerabili calűnia) nos dicere q sacralis pnia nő sit spűalis & interior, sed tátű exterior, & q agi a supbissimis pőt hypocritis. Soluit & tertia qua inqs oportet semp orare, & totá uitá (ut Aug. ait) dicere. Dimitte nobis &c. Ipse.n. Aug. ad Fœlicianű se declarás ostédit, q imperite oia cőfundés, deciperis. Triplicé.n. pniam distinguit. Alia est nő reite-

Aug. triplex pœnit.

rabilis, ut baptismus. Alia iugis & assidua: & hæc magis ad cőseruandum se, & pcedendű in uia, necessaria est, q ad phase uel trásitű faciédű: tű q nemo sine peccato salté ueniali: tű uero q nemo ét certus de mortali, & gráde peccatű esset p certo in iustitia ppria confidere. Tertia est hæc sacramétalis quá iugem esse nő oportere, sed statutis ab ecclesia tpib᷒ seruari, ipse Aug. pbat.

¶ Secunda Disputatio super secűdo Stulto eiusdé dogmate.

h Anc tuam pœnitentiam gaudio & somno non interrumpi his uerbis ad S. Pal. Magistrum manifestas.

¶ Id non satis admirari possum/quod aperte negas pœnitentiam in gaudio
agi posse: cum penitẽtia eo sit purior/quo fuerit hilarior &iocũdior. Hilarẽ
datorem diligit Deus. Sed Apl̃um quæso reprehende qui Thessolonicen/
sibus præcepit. Semper gaudete in domino & Psal. Semper laus eius in ore
meo. Dic rogo ut aliquando etiam plorent & maledicant in domino. Igitur
semp in dño gaudendũ: sp in nobis plorãdum/ in deo habemus unde gau
deamus: in nobis unde lugeamus: ideo fit gaudiũ in luctu & luctus in gau
dio: gaudium in abscondito luctus in cognito. Sed hæc non sunt Scholasti/
ca ideo differo in aliud tempus.

Fugerant nos Thomistas hæc Pauli dicta, ꝙ in dño sit gaudendum: neq; nisi te interprete
intelligere licuisset. O Martine si auscultare mihi uelis. Nolo tuam hanc, patiaris post hac
Paulinam Theologiam dici: ne Paulus quod mere tuũ intercipiat, aut ne qñ tibi potius il
le dicat. Quando ego hæc dixi Martine, q̃ me dicere confinxisti de sensu tuo? qua ꝓcedit
consequẽtia, ꝙ idcirco gaudiũ, sit uel pnia, uel actus pniæ, qa gaudẽdum sit in dño? Et si
enim post ueram pniam gaudiũ sequat᷑: non tñ ut pniæ actus: sed sicut ego docui, ut fru/
ctus spũs: q ex ipsa potius orit᷑ charitate & diuino amore. Tuus ergo sit honor iste Marti
ne inuenisse tam facilẽ tãq; iocundũ modum paradisum adeundi cum gaudibunda hac
pnia, q̃ nec somno interturbat᷑ aut quouis actu: q d. n. hinc liceat tuis colligere discipulis?
Nempe comedamus & bibamus & surgamus ludere: sic. n. pœnitebimus bene pascẽtes bñ
stertentes. Miror ꝙ ꝓ maiori magnificentia tua non addideris: ẽt in stuphis. Sic. n. fit cum
uolumus populum currere: hoc Maumethis consiliũ Fœlicitatem bestiaꝝ mollib⁹ & ef
fœminatis ꝓposuit: Huc spectat alia tua blasphemia qua uxorib⁹ copulari clericos sancti⁹
atq; rationabilius doces. cui igitur non placeas carni & sanguini: si talia dogmatizzes Sa/
thanas impiissime? Sed non dum te absoluo. Postq̃ enim ad somnum te comprehendi
pœnas mihi daturus es: etiam pro eo ꝙ inquis, neq; somno hanc tuam actualem pœniten
tiam interrumpi. His uerbis ad eundem.

Pnia Martini

Qui hẽt au/
res audiendi
audiat.

Nota blasphe
miã Martini.

¶ Quod uero dicis uel in somno intercidere necessario actus pœnitentiæ,
agnosco egregiũ Aristotelẽ in te ex ethicis suis fabulantem: ubi dicit ꝙ mi/
ser & fœlix dimidio uitæ nihil differunt: uterq; enim dormiũt nocte. i. nihil
agunt uel fœlicitatis uel infœlicitatis. Quomodo põt tibi uera Theologia
placere cui placet tam insipiens Philosophus? Audi Apl̃m Paulum ad Ro.
Qui manducat domino mãducat. qui non mãducat domino non mãducat.
Et iterum. Qui uiuit domino uiuit. Qui moritur domino morit᷑. Sic & ad
Corinthios. Non estis uestri. Empti enim estis precio magno. Hũc (rogo)
liceat imitari & dicere. Qui dormit domino dormit: q uigilat domino uigi/
lat. Et alibi siue comeditis siue bibitis omnia in nomine dñi nostri IESV
CHRISTI facite. Dño autem dormire credo non negabis esse Dei uolũ
tati parere/optima certe pœnitentia & a uitiis purgatio est. Puto ẽt ꝙ dormi
ens uiuat: si uiuit/certe dño uiuit: ut hic dicit Apl̃s.

Duo hinc mihi summo. Primum ꝙ ꝓpositio illa Aristo. ꝙ dormiens nemo uel miser uel
fœlix, falsa est. Scdm ꝙ Paulus contra illam est. Quia uero ita Paulũ sicut Phũm intelle
xisti: ideo breuiter snĩa Philosophi primũ declaranda est. Eius nota doctrina est, fœlicita
tem ac miseriam sine opatione non esse. Dormiens autem nihil operat᷑: ideo neq; fœlix ne,
q miser. Habitus autem uirtutum siue intellectuales siue morales ẽt in dormiente sunt, si
cut ẽt uitioꝝ: ut recte ẽt dormiens, & sapiens, & prudens, & sciens, & artifex, & iustus, & tẽ
peratus, & fortis dici ualeat: nec tñ fœlix tunc. sicut ẽt tu dormiens, & hæreticus & schisma
ticus es: non tñ miser, tunc: qa operatio nõ est in qua miseria uel fœlicitas subsistat: nisi
tu forsan ponas, q ẽt in paradiso dormiemus: nihilo tunc minus fœlices. Quid enim mirꝫ
q tã noua in purgatorio dogmata comperisti, si totidem in paradiso reperias? Scdo qd nã
ait contra hanc Aristo. snĩam Apl̃us? hoc tu ꝓducis. Qui uiuit dño uiuit: qui morit᷑ domi
no morit᷑. Quid tũ? Ergo (ais) Qui dormit dño dormit. Esto, quid idẽ? Ergo q dormit

Martin⁹ i phõ
reprehendit
qd ñ itelligit

Paulũ ꝓducit
quẽ lacerat.

actum exercet pniæ. O mirabile Theologum. Vigilantium sunt opationes bonæ uir; siue bonæ siue malæ; non dormiētium: qm̄ non nisi uoluntariæ esse possunt. Eatenus igit̄ dormiens dño dormit: quatenus dum uigilaret, dño dormire uoluit. Dormiens. n. dormire non uult, q nihil sentiat, ligatis somno sensibus, & aīa a uoluntariis operationibus desecte. Hic igit̄ puerilit̄ lapsus es non intelligens, aliud esse, q dormiēs bonū actum aliquē ptēr dormitionē exerceat, quod est falsum: aliud, q ipsam dormitionē, q pōt esse actus bonus & a rōne & uoluntate impatus. Sed sic est actus nō dormientis sed uigilantis: q uigilās dormire dño uoluit. An nō satis ergo iam apparet q ita Paulū sicut Arist. intellexisti? Sed q̄to digna risu ea sunt quæ sequuntur. Sic. n. iuxta sequeris.

¶ Item qūo audes dicere dormientē fidelē esse uacuum actibus bonis/qui tum maxime bonis actibus plenus est quādo Deo in se quieto agere patit̄ & sabbatū dñi celebrat? Sed sisto, nescio. n. an thomistica Theologia hāc theologiam unq̄ senserit Paulina est enim non peripatetica.

Egregia cōsequētia Martini

Vere Thomistica Theologia hæc nunq̄ sensit; neq; formā tā bellæ nouit aliqñ consequntiæ. Patit̄ qs i se quieto Deū agere, ergo agit. O q̄ uere ais Thomistica hæc nō eē. O q̄ falso, eē Paulina. At dic nobis tandē qd in te qeto agit Deus cū dormis? Plenus es & tu in sōno diuinis actibus? an magis stultitiis multis ēt cū maxime uigilas? Attñ q̄so dic, qd in te dormiētem sentis Deū agere? qbus replete actibus? Nec. n. habemus nos Deū nostrū ita nobis, uel in cubiculo appropinquātē. Porro qd nam est sabbatū illud qd tu ais? Merito Thomista timet, ne qua sabbatizzatio, aut qd peius sub hoc tuo abscondat̄ sabbato. Nisi forsan hæc mysteria p tuis confingas laicis, ut aliqd in te diuinū, qd dignū sit cælatum esse, suspicent̄ & uenerentur. Laudo. Sic fieri oportet p plebe stulta.

Qui ridere: uis nota dctū Martini.

¶ Tertia disputatio super tertio eius dogmate.

Verbum Christi ad sacralem pœnitentiam referri non posse, sic probas in tuis ad Leonem dissolutionibus:

¶ Primo: quia pœnitentia sacramentalis est temporalis/nec potest omni momento agi: alioquin assidue cum sacerdote loquendum esset: nec aliud quicq̄ agendum nisi peccata confitenda atq; satisfactionem impositā exequendā. Ideo non pōt esse crux illa quā xp̄s præcepit tollere: nec est mortificatio passionum carnis.

Age, quid si primo de authoritate tua. fateamur impossibile semp loqui cum sacerdote? An non tu Deum impossibilia iussisse asseris? ut mox uidebimus manifeste. Cur ergo nō liceat nobis qd putasti licere tibi? Sed uere nolumus, ut liceat imitari te in blasphemiis. Dicimus ergo ridiculam hanc esse consequntiā, sæpius tñ abs te inculcatā: ideo nō esse sacramentalē a Deo pceptam, qa temporalis sit, ergo sabbati qes qd temporalis esset, a Deo pcepta non fuisset. Aufer ergo ēt baptismū: q pceptus non sit, qa ita est ēt temporalis, ut neq; reiterabilis. Deniq; quid ad rem ptinet qd inquis de cruce? An rogo crux ista de qua ibi Christus: etiam in gaudio consistet? ita ut sit gaudium, aut quid tale peruersum: sicut de pœnitentia locutus es? Sequeris.

Cōsequentia Martini.

¶ Sedo sacralis est externa tantū: & prerequirit iternā/sine qua nihil ualet. Sed hæc interna est/& sine sacramentali esse potest.

Falsum est quod sumis, scilicet sacramētalē esse tantū externam, cum prima eius pars, sit cōtritio, quæ est dolor interior uoluntatis. Falsum etiam quod concludis. Est externa: ergo de ea loqui Christus non potuit, quasi non innumera præcepta sint tantum externa opera: sicut latius patet. Sequeris.

Nota errores.

¶ Tertio: sacralis pōt esse ficta: hæc nō nisi uera & sincera esse pōt/qd si sincera non fuerit/hypocritarum est/non ea quā xp̄s docet.

Ne lōgior sim: tua uerba p cōtrariū cōuersa, & suæ reddita ueritati, tibi rñdeant. Sacralis pnia nō nisi uera & sincera eē pōt, q si sincera nō fuerit hypocritaꝝ est: nō ea quā xp̄s docet, imo illa ipsa quā Martinus egisse simulatā cū Deo pfessus est de quo supra. Seq̄ris.

¶ Quarto de sacramentali pœnitentia nullum habet pceptum xp̄i: sed est per Pontifices & ecclesiaꝝ statuta (saltem quo ad tertiam sui partem, s. satis-

factionem) ideo & mutabilis arbitrio ecclesiæ/sed pnia euangelica est lex diuina nulla hora mutabilis/cum illa sit iuge illud sacrificium qđ uocatur cor cõtritum & humiliatum.

Duo hic sunt distincta q tu confundis, alterum pceptum, alterum modus ac tempus seruādi pcepti. Primū a Deo est, nec tolli ab ecclesia pōt. Scđm sub dispensatiōe & interptiōe ecclesiæ manet. V.G. Pnia quoad oēm sui ptē immutabilis est, ēt quoad satisfactionē. Præcepta.n.est a Deo. At uero qa non statuit Deus certa tempora & certos modos qbus id pceptum a singulis custodiri oporteat (nec.n.poterat, pp tempoꝝ psonaꝝ locoꝝ aliarūq; circūstantiarum incomphensibilē nobis, uarietatē) iō ecclesiæ reliquit arbitrio: ideoq; circa hæc ex pastoꝝ dispensatione ac iudicio uariant & mutant q circa pceptum sunt, manente ipso pcepto immutabili. Non.n.eadem satisfactio omni tempori, omni psonæ, omni ætati, omni loco, omni delicto equaliter conuenit; quod latius patet. Ex quibus constat puerili te æquiuocatione lapsum qui præceptum cum circunstantiis atq; modis præcepti obseruandi confudisti. Sequeris. Cõfusio Mar. Equiuocatio eiusdem.

℃ Quinto: huc pertinet/qđ uno consensu doctores Scholastici discernūt pniam uirtutis. a pnia sacrali/ponentes pniam uirtutem uelut materiam seu subiectum pœnitentiæ sacramenti.

Ego nescio quid ad rem ppositam tibi seruiat qđ tu ais. q pnia uirtus sit materia talis sacri ex scholasticoꝝ doctrina. Quod ego tñ nunq accepi: hoc tātum didici (ut ait beat⁹ Tho.) q contritio, confessio & satisfactio sunt ueluti materia sacramēti: qđ ex uirtute clauiū pficit sua adueniente forma. Vnde latius apud me cōstat, tam callere te tuā Theologiā, q (cuius etiam tibi arrogas scientiam) scholasticorum. Ficta ei⁹ mendacia nec ad ppositum.

℃ Quarta disputatio ad idem pertinens super eius argumentis quæ contra distinctionem. M.S.P. adduxit.

Ita Magr ad eū rescripserat ad Ifam: sicut ēt idē Martinus collegit.

Triplíciter pœnitentia dici consueuit. Primo est uirtus quædam cuius obiectum est peccatū sub ratione emendabilis: actus uero eius est dolor uoluntatis de pctō. Ipsa uero/est habit⁹ moralis eliciens dictum actum respectu prædicti obiecti. Secundo pnia est sacramētum/cui⁹ partes sunt contritio confessio satisfactio. Tertio accipit uulgariter p satisfactione iniuncta a sacerdote & omni carnis mortificatione &c. ℃ Martin⁹ uero hæc dicta sic impugnat. ℃ Iste ne est quæso cęstus ille imani corpore Entellinus/quo audaculum tuum dareta cructabis? Doleo & iam pœniteo me adeo cōtēpsisse quēdam tuæ sanctæ patrem in nostra Germania: q cōtra me as easdē positiōes & ridicule & inepte pugnauit/ longe tñ acutius & docti⁹ q tu: & nisi canos tuos uererer: sicut me decet. profecto hanc tuam distinctionem pro dignitate tractarem. Apostilla i libro Martini Modestia Lutheri.

O uerba modestiæ: & cum ita in doctiss. uirum inuectus sis, reueritum tñ te eius canos asseris. quid si reuertit⁹ nō fuisses? cum reueritus tam mordax & iniquus fueris? Immo qūo reueritus es eius canos: q pter alia inhonestiora ita in eum euomuisti. Nego principia tua & te totum a plāta pedis usq; ad uerticem; si ergo negas uerticem. & canos opinor simul negas, q sunt in uertice: ubi ergo ista canoꝝ reuerentia quos negas. At qđ est dicere nego te totum a planta pedis usq; ad uerticem? nisi, te totum a planta pedis usq; ad uerticem insanū & imodestum esse? q nec saltem officii in quo est, & illoꝝ q eum illi muneri pfecerūt ullā habuisti rōnem. At forsan illū causa supas & ueritate. Quid dico supas? cum etiā q improbas non intelligas? Quid dico etiam non intelligas? Cum insuper peruerse & per contrarium intelligas? Sed etiam sic min⁹ mouerer, nisi etiam tanto fumo ac strepitu quasi triumphator indignissime derideres atq; eluderes. Et ob eam causam decreui ego te nudare & uel pueris deridendum & eludendum tradere. Adeste tamen uos primum Theologi & audite. Septem enim conficit argumenta hic ualidissimus Entellinus contra propositam Magistri sententiam. Modestiæ Martini. Nota Martie hæc ad te ptinēt ut rńdeas.

CPrimo quis dedit tibi aut diuo Thomæ hanc poteſtatem/ut uerbū ſimplicisſimū ſimplicisſimi & unici doctoris xp̄i/in tres diuideres ſectas? Hoccine eſt ſcripturā interp̄tari:an poti⁹ dilacerari? Qua ſcriptura/q̄bus patribus,
Modeſtiæ quibus rationibus/hanc diſtinctionē ſtabiles quæſo? Thomæ non credo:
Martini. Siluestrum & ſi Palatii Magiſtrum nego.

Immo q̄s tibi dedit Martine, ut uerbum multiplicisſimum, ſimplicisſimum appellates?
An non dicit̄ Deus pœnituiſſe ſe feciſſe hoīem? num igit̄ phaſe dn̄s fecit & nouam aſſum 3. reg.
pſit uitam? num pœnituiſſe dicit̄ Iudas? & ille phaſe fecit? num pn̄ia cordis reperit̄ in ſcri
pturis: ſicut ſcriptum eſt. Et egerūt pn̄iam in corde, unde accipim⁹ primā pn̄iæ partem ſ.
contritionem? Num & oris eſt pn̄ia? hoc eſt confeſſio ſc̄da pars, ſicut de his ſcribit̄ q ad p̄e Mar.1
dicationem Io. conuerſi confitebant̄ peccata ſua? Num eſt et operis pn̄ia? hoc eſt ſatiſſactio
tertia ps ſicut legit̄ ſi in tyro & ſidone factæ fuiſſent uirtutes q̄ factæ ſunt in uobis olim in
cilicio & cinere pn̄iam egiſſent? Quid igit̄ calumniā facis tot ſcripturis? Sed q̄d p̄ferā Au
guſtinum pn̄iam multis modis diſtinguentē? (q̄d & ſupra uidimus) & Ambroſiū & alios
oēs. Nā & Paulus (ut oēs bn̄ piti exponūt) accipit uerbū pn̄iæ p baptiſmo. ad Heb. vi. Im Paul.
poſſibile eſt. n. eos q ſemel ſunt illuminati &c. rurſus renouari ad pœnitentiam.
At ſenſit hoc arg. Martinus & ſubterfugere uoluit. Agnoſcam⁹ lubricitatē. Sic enim inquit
in opere ad Leonem.

CAdmitto ſub nomine pn̄iæ poſſe intelligi etiam Iudæ pœnitentiā etiam
Dei pn̄iam: ēt pictam: & (ut logici ſolēt) materialiter & ſecundo intentiona
liter ſumptam pœnitentiam: ideo & ſacram ētum: id eſt ſatiſſactiōem. At q̄s
Magn⁹ logic⁹ negat hucuſq; Theologis quibuſdam non paucis licuiſſe totam ferme ſcri
pturam corrumpere audacibus ſuis diſtinctionibus & amphilobogiis nu
per confictis: adeo ut pro Paulo & Chriſto Paulocentinas & Chriſto
centinas legamus.

Admittere igit̄ incipis iam, q̄ in ſcripturis uarie hoc uerbū accipit̄: quō igr̄ eſt ſimplicisſi
mū? Ego (inq̄s) de Germana & p̄pria uerbi locutus ſum ſignificatiōe, quā xp̄s uoluit; hoc
igit̄ iam corruit uerbū eſſe ſimplicisſimū. Huc igit̄ effugiendū tibi eſt q̄ fuit ſimplicisſi
mum in ore xp̄i. At quare? q̄a (ſic. n. uerbo⁊ tuo⁊ uis indicat) xp̄s ip̄e doctor unicus & ſim
plicisſim⁹. O myſteria Lutherina: ergo uerbum non occides q̄a Dei eſt, ſimplicisſimū eſſe
oportet: ut non ſingnificet homicidiū duplex, cordis & operis: ut falſum ſ.ſ, q odit fratrē 1.Io.3.
ſuum homicida eſt. Et q̄a ſp̄ūſſc̄ūs doctor eſt ſimplicisſimus, ideo falſum q̄ ſcriptura ad
plures ſenſus ēt litterales ueros trahat̄: ſicut ſc̄i confitēt̄ interp̄tes & in primis Aug. At qua
re & tu bone uir hoc uerbum ſimplicisſimum ſcindis: ita inquiens? Qui ſunt in gr̄a nullo
Cur p̄les ſen momēto ſunt ſine pn̄ia tam interiori q̄ exteriori. An hoc forſan tibi liceat, q̄a nō ſis doctor
ſus in ſcriptu ſimplicisſimus ſed duplicisſim⁹ ac multiplicisſim⁹? neq; tā ab aliis q̄ abs te diſcrepās? Sed
ris. uide q̄ ſapias. Sacri oēs doc. ideo p̄les ſenſus in Dei uerbis facile concedūt, q̄a a deo ſunt q̄
infinita illa mente q̄q̄ ſimplicisſima, innumera ſimul reſpicit & cōplectit̄. Et tu nou⁹ Magr̄
Nota iniq̄tatē anguſtare xp̄i Dei mentē tētas. Et m̄ ſupra, Petri uerbum extendere ad eccleſiam: imo ad
Martini. oēs eccl̄ias ad Ap̄los ad fideles oēs conat⁹es, contra cœlum & terram. Illud faciens, ut nihil
minus q̄ Petrum apud te ſignificet, cum t̄n uerbum eſſet ſimplicisſimū: imo ad hoc data
opera inuentum a dn̄o, ut ſingulr̄ Petrum ſignificaret. Et licere nobis non pateris pœniten
tiæ uerbum a Chriſto dictum ſignificare ſacr̄m: poſt baptiſmum & caſum, tam neceſſari
um, cum nec uocis rigor repugnet, & doc̄t. omnes ſemp ſic receperūt: & eccl̄ia ac totus orbis
ita intellexerit & docuerit, ut his oībus authoritas ſupereminea t tua. Sed diligentius ſcru
temur uerba hæc. Sic enim ſequeris.

CEgo de Germana & propria uerbi locutus ſum ſignificatiōe/quā xp̄s ī eo
uerbo uoluit aut quam ſaltem Io. Baptiſta uoluit: q nō habuit authoritatem
inſtituendi ſacramenti/& tamē uenit p̄dicans baptiſmum pœnitentiæ dicēs.
Pœnitentiā agite. q̄d uerbum Chriſtus repetiit/ac ſic non de ſacramento lo
Prima ſtulti cutus ſatis credo intelligitur.
tia Martini. Ego uero credo q̄ his paucis tuis uerbis multæ fallaciæ ac ſtultitiæ cōtinentur. CPrima q̄
hæretico⁊ ē. Lubrice & obſcure ſp loqueris, ac nullibi ſiſtis. Ais. n. te de ſignificatiōe ea loq
quā xp̄s uoluit, aut saltē quā Io. uoluit: Quid nobis xp̄m mutas in Ioāne? De xp̄o. n. loq̄

tua conclusio nō de Io. Sic aūt dicere, aut saltē quā Io. uoluit, indicat nobis ex regula disiū
ctiuæ. Satis tibi esse si conclusio tua, q̄ de solo xp̄o loquiᷣ, de Io. uerificeᷣ. Bene habet sic. Secunda.
Discimus facile substinere oēm positionem. ¶ Scda est: Dato hoc tibi ut ad Io. transsugias
sic arguis. Io. non habuit authoritatem instituendi sacri & tñ uenit p̄dicare bapt. Pniæ di
cens poenitentiā agite. Ergo non est locutus de sacrali: hæc igr̄ Martini cōsequentia. Io. non
potuit instituere sacrm: ergo illud non potuit p̄dicare: Pariter sic concludiᷣ ꝙ non potuit
p̄dicare xp̄m qa non potuit instituere xp̄m: neq; tu potuisti de excōicatione p̄dicare, quia
neq; excōicatiōem ꝓferre: q̄q̄ hoc loco possis dicere ꝙ saltē potuisti excōicari. ¶ Tertia ē: Tertia:
arguo. n. ꝓ te ip̄m cōtra te ip̄m. Nā si iō Io. de sacrali loq nō potuit, qa illā ñ potuit istituere
iā inui uᷣ, ꝙ qa xp̄s eā potuit instituere, de ea sit locutus. Saltē hæc rō ad xp̄m ñ ptinet, & tñ
de xp̄o loqᷣ concto tua. ¶ At inqs (& hic est quarta stultitia) idem uerbū xp̄s repetiit: quo Quarta.
usus est Io. Quid tum? an necesse est ut repetierit in eundē intellectū? An non Io. baptiza
bat? sicut & xp̄s, an igr̄ idem baptismus Ioānis? cum solū in aqua, Christus uero etiā in sp̄ū
baptizaret, ut baptismus xp̄i esset sacrm Ioānis aūt baptismus non esset. ¶ Verum ut deni Quā pniam
q; aperiam⁹ ueritatem q̄ōnis. Venerat Io. p̄parare uiam dño & p̄dicare, immo & ostendere quē baptismū
xp̄m eiusq; uirtutem, ꝙ uerus ille ac solus Dei filius & agnus q tolleret peccata mundi. Si Io. p̄dicauit.
igr̄ q̄ras quem p̄dicauit baptismū Io. qs dubitet ꝙ xp̄i baptismum? cum clare dicat. Ego q
dem aqua uos baptizo ueniet autem fortior me post me, ipse uos baptizabit in sp̄ūscō &
igni. Sin autem q̄ras, quo baptismo baptizabat Io qs dubitet ꝙ non xp̄i, qd erat sacrm sed
suo. Ita prsus de pnia dicendum. Prædicabat. n. xp̄i pniam Ioānes, sed tanq̄ a xp̄o instituen
dam. Accipe hoc ex uerbis p̄dicationis eius: Pniam inqt agite. quis neget hoc uerbo contri
tionem primum significatam, sine qua peccata non dimittunᷣ? Hoc Marcus indicat dicēs
p̄dicabat pniam in remissionem peccatoꝝ. Quis neget ēt de confessione intellexisse? cū &
apud Marcū & Matth. dicaᷣ ꝙ ab eo baptizabantur & confitebanᷣ peccata sua. Quis etiā
neget de satisfactione? cū adderet. Facite fructus dignos pniæ: quæ uerba ad satisfactionē
pleriq; doct. recte accōmodant. Quis etiam rē sacramēti. i. effectum & gratiam ab eo p̄di
catam nō intelligat? cum diceret sic parari uiam dño & appropinquare regnum cœlorū
idest Christi ac Sp̄ūsancti gratiā per ipsum xp̄m: Ita Martine scrutari oportet scripturas
scdm ueritatem sp̄ūs: non in rumoribus & ampullis. Sed non dum te absoluo. Sequeris. n.
contra eundem Magistrum secundo arg.

¶ Secundū iterꝝ ructuas Aristotelicā Philosophiā de uirtute morali / de ob
iecto / d actu elicito / quasi ego talia nūq̄ audierim deīde q̄ talia sunt ut in po
pulo doceri non possint / nec ad scripturæ intelligentiā utilia / Portēta dūta
xat uerborū non nisi ad contentiones fouendas cōficta.

Quid his uerbis colligiᷣ? Primū contumelia in Aristotelicā phiam, quasi iam diu cognitā
& nauseam tibi facientem. Sed rogo te intellextin q̄ p̄posuit Magr̄ de actu elicito, de obie
cte, ac uirtute morali? o quasi nunq̄ talia audierim inquis. At non rogo utrum audieris,
sed utrum intellexeris: sed quomodo rep̄henderes & iudicium tam uelox ꝓferres nisi ti Merito eludi
bi ꝑsuasisses intellexisse? Age experiar. Quid ergo culpas in his dictis Magr̄i? Primum tur hic Marti
quidem ꝙ non sunt utilia ut doceanᷣ in populo. At Magr̄ non populū, sed te docendum nus illusor.
sumpserat. An tu forsan nihil sciendum aut tradendum censes, nisi ꝙ utile sit in populo
doceri? Ita sane, q nihil nisi populum & uulgum curas. Sed Paulus non sic. q ait sapientiā
loqmur inter ꝑfectos. Non sic Magr̄ q quædam seorsum a turbis docet discipulos, quibus
(ut ait) datum erat nosse mysteria. Quō igr̄ legis infœlix? Susceperat igitur te docendum
Magr̄, quem putabat supra secem popularē eē, q si plane initio te nouisset, nunq̄ tibi istā
elationis ac superbiæ causam præbuisset: ꝙ tātum uirum, habueris contradictorem. Sed
egisset tecum uti oportuit fieri cum hæretico indoctissimo ac peruersissimo. Subdis au
tem, portenta hæc esse uerborum neq; ad scripturæ intelligentiam utilia: Quod in te ue
re probas, qui sine illis tantus es in scripturis q̄tum te doctis omnibus ostendisti, quod & in
dies ostendes magis. Arguis tertio.

¶ Tertio pœnitentiā uirtutē dolorem uoluntatis definis: qua rogo authori
tate? tua? Quid hæc ad Martinum?

Miseret tui me: nam quantæ arrogantiæ est q̄ non capias rep̄hendere? Quāto autem ma
ioris q̄ per cōtrarium capias? Nam ubi definiuit Magister pniam uirtutem, esse dolorem
uoluntatis? cum manifeste nō ipsam uirtutem q̄ est habitus, sed eius uirtutis actū dolorē
talem esse declarauerit his uerbis. Primo est uirtus q̄dam, cuius obiectum est peccatum
sub ratione emendabilis, actus uero eius est dolor uolūtatis de peccato. Ipsa uero est habi

tus q̄ elegātes igiť tuis te uerbis confutauerim. Qua tu authoritate facis dixisse Magistrū quæ non dixit? Tua? quid hoc ad nos q te nouimus? ualent. n. ista forsan, ꝑ laicis tuis, q te Danielem putāt, & tā imania atq; absurda errata tua nō intelligūt. Sequeris.

℄ Quarto q d̄ est omniū acutissimū/immo imanissimus cæstus Entelli/ꝙ pniam primo modo uirtutem/distinguis a pœnitētia. tertio modo/quā uocas omnem carnis mortificationem. Ergo pnia uirtus non mortificat carnē Quid ergo facit? uiuificat carnē/uel finit uiuere carnem? Quod autem non mortificet carnem/tua illa ꝓbat acutissima distinctio/qa pœnitentia primo modo/nō est pnia tertio modo. Hoc sic intelligo: Pnia dolor uoluntatis q uere mortificator carnis est non mortificat carnē. Si hæc Germanus diceret frigidum cœlum culparem: nunc quia Italus hæc dicit sub ardenti cœlo degens/quid prætendam non inuenio. Nisi ꝙ uerum te in epistola dicere credo: scilicet te & senem esse & in cōmentariis Thomę non tam implicitum q̄ immersum: immo submersum credo.

Examinenť uerba hæc: sic tu arguis. Pnia prio mō q̄ ē uirt⁹ mortificat carnē: admittať. Itē pnia, tertio modo est omnis carnis mortificatiō: quid hinc seqtur? ergo inquis, pnia primo modo, est pnia tertio modo. Nos autem dicimus: ergo si recte ita cōcludis: idem est quod mortificat, uel unde mortificatio ꝓuenit: qd̄ ipsa mortificatio: idem agens qd̄ actio, idē cā qd̄ effectus. Ecquis nō rideat tam egregiam inscitiam? cum insup tam pessime hinc cōcludas: sic. n. ais. ℄ Pnia primo modo non est, pnia tertio modo, hoc sic intelligo: pnia dolor uoluntatis qui uere mortificator carnis est non mortificat carnem. ℄ Sed male ac peruerse sic intelligis Martine. Primo. n. non dixit Magister, pniam primo modo esse dolorem, sicut modo diximus. Secundo non dixit, ꝙ pnia tertio modo sit ille dolor uoluntatis mortificator carnis, sed ipsa poti⁹ carnis mortificatio: aliud ergo est qd̄ mortificat: uel unde mortificatio ꝓuenit, aliud ipsa mortificatio ut pueri sciūt. Quia uero in hoc tā ualido arg. uoluisti laicos, & imperitos cōiicere te uicisse: qd̄ hactenus nō poterāt, idcirco addidisti.

℄ Si hæc Germanus diceret, frigidū cælū culparē. Nunc qa Italus dicit sub ardenti cœlo degens: q d ꝑtendam nō inuenio: nisi ꝙ uerum te in epl̄a dicere credo. Scilicet te & senē esse & in cōmentariis Thomæ non tam implicitum q̄ immersum, imo & submersum credo. ℄ Quid uero nos in te reiicere multo uerius possum⁹ & cōgruēti⁹? Nēpe. Si Thomista illa tam absurda dixisset, oppido mirandū esset. At qa Martinus dicit hæc, nō tā implicitus q̄ īmersus, imo & submersus, multoq; magis submergendus, in hæresibus ac stultitiis: & in concilio illo sancto qd̄ præparat: minime est mirandū. Sequitur.

Sub ardēti. ut se eē Astrologū magnum ostenderet.

uerba Mart.

℄ Quinto: pniam secundo modo satisfactionem etiam esse dicis. Item tertio modo satisfactionem esse dicis. Et primo modo si est dolor uolūtatis nō potest fieri quin & ipse dolor satisfactionem opereť. Rogo quot nobis tandem distingues satisfactiones. Hæc ideo impugno ut hanc tuam distinctionem denuo septem aliis noue cōfictis distinctionibus defendas/more sacrę scholasticæ Theologiæ: & tūc dicas omnes nihilominus in uerbo xp̄i intellectas: ut persuadeas mihi doctrinā Christi sine Thomæ & Syluestri distinctionibus intelligi non posse: id enim opus est ut ꝑsuadeas/qui xp̄m nisi sine Thoma intelligi uix credo.

Thomas xp̄o n̄ nihil obfuit

O confictor infœlix & impudens mendaciorum iactator: quando finem facies? Nam ubi dixit Magister ꝙ pnia secundo modo, esset simpliciter satisfactio: sicut est tertio modo? hoc ille dixit: ꝙ secundo modo dicta, est non sola satisfactio, sed contritio simul & confessio. At tertio modo, sola satisfactio. Similes autem uocum diuisiones innumeræ sunt. Nam apud iureconsultos cognationis uox uno modo, tam agnatos q̄ cognatos complectiť alio modo cognatos solos, ut ab agnatis distinguūť. Sic adoptio uno modo, tam eoꝝ q sūt in potestate q̄ extra: alio modo eorum dūtaxat q fuerit in potestate. Accipe ēt uulgare exēplum, dies uulgo accipiť uno modo, ut diem ac noctem cōplectitur: alio uero modo, pro ipsa tantum die seu luce, ut a nocte diuidiť. Sed qa tu neq; diem a nocte, neq; lucem a tenebris separas, & omnia cōmisces & confundis, ideo nō agnouisti recte hanc diuisionem cōsi

ftete:ꝙ quædam.ſ.eſſet, pn̄ia q̄ ſimul confeſſionem contritionem ac ſatiſſactionē cõprehē
deret:q̄dam uero q̄ ſolam ſatiſſactionē. Quod uero denuo ſubinfers ex mente Magiſtri Mendacium.
Pniam primo mō eſſe dolorem uoluntatis, ſatis ꝓbauimus mendaciū. Quod etiam dixe
rit. dolorē uoluntatis eſſe carnis mortificationem (ſicut tu concludens ꝓſupponis) etiā mē
dacium. Quod autem ſubiungis, dolorem uoluntatis operari mortificationem; cõtra te Martinus con
pugnat: qa aliud eſſe debet opans mortificationē: aliud ipſa mortificatio quā opat̃. At qa tra Martinū:
laici iſta ſua tā docte atq; ſubtilr̃ dicta nō cœpiſſent, neq; eum ſupaſſe cõieciſſe, niſi aliq̄d
maledicti ꝓ illis ſubinferret. Ideo contumeliæ etiam contra Thomam parcere, & blaſphe
miæ non potuit. Vbi q̄q̄ debuerit ſignari de more in margine. Modeſtia Lutheri, in̄ quia
magis egregium fuit ſimul cum maledicto, tacite laudem ſuam p̄dicare: ideo eius loco ali
am apoſtillam ſpectabilem, & ipſum tex. declarantem legimus: uidelicet Thomas xp̄o nō
nihil obfuit. Quaſi expreſſim dicat. Ego uero Martinus q hæc Thomæ errata detego, non
nihil ꝓſum. Vt.n. omnia perueſe abs te dicant̃ & fiāt, nihil cõgruēti⁹ dici poterat.

¶Sexto libera me quæſo ex his anguſtiis meis ſi uerbum Chriſti poteſt in-
telligi de ſacramentali pœnitentia ꝓſertim tertia eius parte/ideſt ſatiſiactio
ne: uerbum autem xp̄i præceptum immutabile/qūo fit ut ſacerdotalis pote-
ſtas ſacramentalem ſatiſſactionem mutet/dando indulgentias & remiſſiões
ſatiſſactionis? Nonne uides uel aliam eſſe ſatiſſactionem ſacramētalē quā
Papa remittit.ſ. eccleſiaſticā: uel ſi eadem eſt/nullas eſſe prorſus remiſſiões/
& indulgentias eſſe meras illuſiões & ſimulatas remiſſiones? Non enim re-
mittere poteſt quod Deus præcepit & ligauit.

Vt his anguſtiis libereris unicum hoc remediū. Ne ſis tā ſapiēs in oculis tuis. Ad arg. ſatis
ſupra dictum eſt: ꝑ indulgentias ſatiſſactionem nō tolli, ſed largiri id potius quo ſatiſſiat
& ita nec iuſtitia Dei tollit̃ nec præceptum. Sequeris ultimo argu.

¶Septimo ſi ſatiſſactio comprehendit̃ in pœnitentia ſcđo & tertio mo-
do: utraq; autem eſt quæ a ſacerdote iniungit̃. Rogo quomodo ſtabit hæc
diſtinctio? Sacramentalis enim ſatiſſactio non eſt niſi quæ a ſacerdote im-
ponit̃/& eadem eſt (te authore) quæ tertio mō accipit̃. Iure mihi ueniā da
bis ſi hæc non capio. Aeneum enim caput/& naſum ferreum habeo.i. indoci
le & incapax tantæ tuæ Theologiæ ingeniū: ſi ita placet.

Vere non capis quæ Magiſter dixit. Primo qa Pn̄ia ſecundo modo non ſolam ſatiſſactio- Ignorãtia Mar
nem dicit. Et tertio modo ſolam. Secundo mendacium eſt: ꝙ ille intellexerit in utroq; mo tini mẽdaciū
do de ſatiſſactione iniuncta a ſacerdote; cū clare dicat: tertio ſe modo intelligere Pœni
tentiam pro omni carnis mortificatione. Qua igitur fronte rogas ueniam, ſi hæc non ca- Proteruia.
pis quæ tam clara ſunt? Deinde quomodo dignus uenia, cum arguas & contemnas quæ nō
capis? Aeneū caput & naſum ferreū tibi eſſe agnoſcis. Agnoſce tñ & hoc quod diximus, Po
tens eſt Deus. infringere & hunc & illud. Hactenus ut pueris te iam nudatum uſq; ad pu
denda, ridendum dimittam.

¶Quinta diſputatio ſuper tertio dogmate.

Llud xp̄i p̄ceptum de Pn̄ia nobis traditū impoſſibile eē ut impleat̃, his uerbis
I dogmatizzas ad eundē S.P. Magiſtrum.

¶Tertium peſſime facis ꝙ negas ſaluatorē īpoſſibilia iuſſiſſe/pluſ Nota blaſphe
q̄ peſſime facis/ꝙ hoc falſitatem audes appellare. Ideo enim ſemper orare miam & men
oportet dimitte nobis debita noſtra quia nunq̄ facimus aut implemus man dacium.
data Dei. Nec poſſumus in hac uita adimplere/ſicut. S. Aug. locupletiſſime
contra Donatiſtas & pelagianos teſtat̃: ſed & Paulus Rho. yii. querit̃ ſe ca
ptiuari in legem peccati & non facere bonum quod uult: ſimiliter & Gal̃.
y. Caro concupiſcit aduerſus ſpūm & ſpiritus aduerſus carnem. Hæc enim
ſibi aduerſantur/ ut non ea quæ uultis faciatis: iſtæ ſunt inimicitiæ quas

poſuit Deus inter ſemen ſerpentis & ſemen mulieris/inter carnem & ſpiritum/inter concupiſcentiam & charitatem. Quod ergo non omni tempore pœnitemus/& reſipiſcimus/uitium eſt/licet impoſſibile ſit fieri. Cóclusit ergo Deus omnes ſub peccatum: ut omnium miſereatur.

Ad hæc autem quid referam dignum tanta impietate niſi quod Hiero. dixit? Qui dixerit Deum impoſſibilia iuſſiſſe Maledictus ſit. Merito igiẽ uel Hieronymi teſtimonio anathema & maledictus ſis, ac maneas donec (quod magis opto) reſipiſcas. At poſt hoc. Auguſtinum afferre audes, qui non loqtur de implemento mandatorum Dei: ſed tãtum de peccato ueniali: a quo ꝑpter difficultatem maximã dicič, ꝙ impoſſibile ẽ ab eis cauere. Alioquin & hoc Auguſtini teſtimonium eſt, epla. 95. Et ſi non inueniẽ in hac uita hõ ſine peccato id tñ dicitur poſſe fieri per adiutorium gratiæ & ſpũs Dei. Secundo abuteris Pauli uerbo in falſo itellectu, ꝙ dixerit captiuum ſe eſſe in lege peccati & non facere bonũ quod uult, & deinde cum ait. Carnem concupiſcere aduerſus ſpũm. Neq; n. p hæc. q̃ non intelligis: ſequitur, ꝙ ipſe fateatur ſe non implere mandata Dei: aut (quod abominor dicere) ꝙ Deus p̃cepерit impoſſibilia. Alioquin quõ idem de ſe ipſo dixiſſet? Nihil mihi cõſcius ſum. Et alibi. Bonum certamen certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui. De cætero repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. Quõ dixiſſet Ieſus. Iugũ eius ſuaue & onus leue ſi impoſſibile latu eſſet? Quõ dixiſſet, Filius tonitrui glorioſiſſimus Euangeliſta non ſolum nõ impoſſibilia; ſed non grauia Dei mandata? quod intelligič ei qui amat, ut Aug. exponit. Abuteris & tertio alio uerbo Pauli dicentis, concluſiſſe Deum omnia ſub peccato, ut omniũ miſereač, quaſi Deus ob eam cãm mandet impoſſibile, ut hinc ſumat miſerẽdi occaſionem. Magna hæc uero miſericordia Dei eſſet (q̃ ꝓprie latronum eſt) prius ligare ut poſſint ſoluere. An nõ ſcriptum eſt. Ex te perditio tua Iſrael. Sed ego ſtultus magis q̃ in blaſphemiis tam apertis moror. At uos q̃bus Martini forſan doctrina placet: hoc unũ ſaltem aliquãtulum cogitate, q̃ crudelis ſit iſte Deus quem ſequendũ ꝓponit Martin⁹, q uobis impoſſibilia p̃cepерit. Si placeat talis Deus, placeat merito & Martinus. At ſi re uera talis Deus, ſi quid ſapitis, placere uobis non poteſt: cur placeat inuentor talis Dei, aut eius tam crudelis doctrina? niſi quia nulla aut parua lux.

Peruerſor uerbo℞ Pauli. — *Peruerſor uerbo℞ Pauli* — *Blaſphemia Martini.* — *De⁹ Martini crudelis.*

Hier. — *uerba Augu.*

¶ Sexta diſputatio ſuper quarto dogmate ab eo poſito his uerbis.

SEcundum habitualis illa pœnitentia/nec a uobis intelligibilis: nec uulgo tradibilis nulla eſt apud me: ſed a uobis conficta ex Ariſtotele: preſertim ſi qualitatem quandam in anima ꝑpetuã & ocioſam intelligitis: aut doce eam ex ſcrip. Patribus/canonibus/rationibus.

Si uis doceri hunc uirtutis habitum, non ut fingis ꝑpetuo ocioſum, ſed maxime fructuoſum. ſi capere potes: iam attende. Primum accipe regulam. Contrario℞ eandem eſſe diſciplinam. Simul. n. ac unum didiceris ex contrariis, & reliquũ didiciſti. Tum parũper reſpice ad te diligentiuſq; ad omnes impœnitẽtiæ & obduratiõis actus attende. V. G. Effudiſti multa aduerſus catholicam ueritatem. Admonuerunt multi. Num rediſti ad cor? Minime. ſed deſpexiſti, ꝑſecutus quaſi per riſum ſcelus. Accuſarunt hæreſeos crimine. Nũq̃d recogitaſti? Nequaq̃: ſed (q̃d ait Ambroſius de hæreticis) tanto magis excanduiſti. Maiores ad reuocandum hortati ſunt. Num paruiſti? Immo (q̃d de ſeductoribus Paulus ait) in peius profeciſti. Cõminati ſunt pœnas. Et tu contumaciam ꝓteruiorem excogitaſti. Dãnatus es. Summi Iudicis tremenda ſententia. Tu uero quid? Quaſi impius qui in ꝓfundũ malo℞ uenit ſcelerate atq; impie contempſiſti: & in dñm ac paſtorem tuum, ut furiis maioribus inſultares, cornua erexiſti. Addo ꝙ uenient (ut exiſtimo) noſtra hæc ad man⁹ tuas: quæ ueritatem tibi in faciem interdum paulo durius (ſicut ꝓmeruiſti) exponent. Et ea legens, ac parum conſiderans uerone, an falſo: iure, an iniuria, dolos atq; iniquitates tuas enudent: quas ibi uelut in ſpeculo poſſes recognoſcere Sic tãdem maiore impetu excitatus aduerſum me cogitabis, ſic ad hunc hominem reſpondere oportet. Illis dicteriis eludere, ſic mordere. Iocus ille Plautinus, aut Terentianus ludus, argumentum illud euitabit. Illud negabo, aut quo potero modo me ius diluam. Multa quæ me penitus expugnãt, tranſibo, diſſimulabo: ſæpius ꝑ riſo ridebo: ſp ꝓuocabo ad maledicta in curiam Ro. & illi⁹ curiæ peccatis omnem meam contegam impietatem. Verba mihi nunq̃ deficient, quæ laicis dari oporteat. Non omnes erunt æqui iudices, & ad ueritatem ſpectantes: ideo nõnunq̃ ꝓducã

Nota Martine hæc ad te pertinet. — *Nota Martine ut cõphẽderis a Thomiſta.*

ſcripturas

scripturas, siue ad ꝓpositū sint, siue nō: qs iudicabit? cū tā pauci a pianoꝝ ad eas diuertant. Satis mihi si quouis mō ptes meas tutabor. Obserua hos oēs actus Martine, & cogitationes malas. Recordare aūt dnm dicētē, q̄ e corde exeūt. Tū ita rōnē collige. Si de corde hi act⁹ & cogitatiōes pdeūt, quos assidue augeri sentio: & qd primo trepidās nūc audēs pficio: pfecto poni aliqd maius necesse est, atq; durius innatū cordi meo: quo sic paratior atq; promptior ad hos obstinationis actus in dies reddor. Et hoc, crede Martine, est uitiū atq; habit⁹ ipniæ nihil min⁹ q̄ ociosum, imo (ut sentis) negociosum nimis. Quod cū aduerteris, tūc opus ut regulā supra memoratā recolas, uidelicet contrarioꝝ eandē disciplinā, ut sic p contrariū pniæ uirtutis habitum conicias: quo uidelicet in contrarios actus his, quos in te tibi ostendimus, bonæ mentes ratione ductæ, facile flectunt: ut peccatū doleant, confiteant, ac p eo satisfaciāt. Hactenus satis ad declarandā tibi uirtutē pniæ, quæ habitus est: ad quā bonitas & patientia Dei te diu nimis expectat.

¶ Septima disputatio sup quinto ac sexto eius dogmate circa contritionem.

Confiteor coram Deo nisi me temporum conditio & malignātiū atq; impioꝝ turba ad oēm pna impietatē, cogeret: non facerē uerbū cōtra tā puersas ac patētes hæreses impiissimi uiri hui⁹: q sicut pluribus locis hoc iactat, ita in sermone diabolico, quem de Pœnitentia inscripsit sic ad uerbum.

¶ Contritio (sic. n. cœpit uocari uera pœnitentia interior) duplici uia paratur: primo per discussionem/collectionem/detestationem peccatoꝝ/qua q̄s ut dicunt/recogitat annos suos in amaritudine animæ suę/ ponderando peccatorum grauitatē, dānū/fœditatē/ multitudinē/ deinde amissionē æternæ beatitudinis/ac æternæ damnatiōis acq̄sitionē & alia q̄ pñt tristitiā & dolorem excitare. Hæc aūt contritio facit hypocritā/Immo magis peccatorē: qa solum timore præcepti & dolore damni id facit. Et tales omnes indigne absoluuntur & communicantur.

Contra has blasphemias: Primo id scripturæ affero, qd q̄si ad ꝓpositum nō faciat tu ptereris. Recogitabo tibi annos meos in amaritudine aiæ meæ. Quænā hæc est recogitatio annorū nisi pctōꝝ collectio ac discussio? in quo est aiæ amaritudo, nisi ī eoꝝ detestationē? unde
Ps. 50. detestatio? nisi ex multitudine enormitate & grauitate? Quid ais tu Dauid gliose? Quare
118. ab iniqtate lauari & mūdari a pctō postulas? qa inqs iniqtatē meā ego cognosco, & pctm
6. meū cōtra me: uel (ut Aug. legit) corā me est sp. Cur et dicis cogitaui uias meas, & couerti
pedes meos in testimonia tua? Isto. n. mō ex pctōꝝ tuoꝝ cogitatōe cōuersū te ad eū pfiteris
Cur lauas lectū tuū p dies singulos lachrymis? cur rigas stratū tuū? an ut sic fias pctōr &
hypocrita? Miror q̄ tā laudata sit pnia tua, cū in græci uocabuli notitia nō itellexeris, istū
Para. pniæ modū esse hypocritaꝝ & pctōꝝ. Cur et frustra Salomō filius tuus his uerbis pniam
ult. ueram ostēdit? Si pecauerit tibi ppls, & captiui ducti fuerint, & in loco captiuitatis egerint
pniam in corde suo, dicētes. Peccauimus, iniq gessimus, impie egim⁹ &c. Hic. n. nihil agno
Gen. sco, nisi respectionē ponderationē confessionē & deplorationē peccati. Nā ecce, forsan plus
3. q̄ Salomon hic nē Daniel, cōtra docet. At nūqd erit & plusq̄ Deus. Ait. n. Deus ad Adā post
Gen. pctm. Adā ubi es? Quid est dicere. ubi es? nisi respice quo te peccato tuo conieciſti: quantū
4. boni amiseris, q̄tum tibi cōparaueris mali. Itē post fratricidiū ad Cain: ubi est Abel: frater
Ezec. tuus? & rursus: Quid fecisti? Nū hic uirtutem an scelus potius cōmemorat? Quid item p
18. Ezechielem aptius docet cum ait. Si auerterit se impi⁹ ab impietate sua quam opatus est, & fecerit iudiciū & iustitiā, ipse aiam suam uiuificabit. Considerās. n. & auertens se ab oib⁹ iniqtatib⁹ suis uita uiuet & ñ morief. Quō uita uiuet & ñ morief q̄ sic cōsiderauit iniqtates? cū Martin⁹ dicat q̄ erit hypocrita & peccator indigne & absoluif & cōicat. O dñe De⁹ si tu soluis q̄ ligat Martinus, certe oportet alias esse claues tuas, alias Martini claues: si qbus tu aperis ille claudit. Protestor igr in scripturis sanctis tuis: q̄ qui Martini claues sequunf illas sequunf q̄ non cœlum sed infernū apiunt. Ego dixi. ipsi uiderint. Nam qd euangelii exempla pferam ubi totum ueræ pniæ processum licet oculis intueri? Stabat inqt Publicanus a longe Cur a longe ait? nisi q̄ ex peccato a Deo se elōgatū & salute priuatum nouit, sicut scriptū est. Lōge a pctōribus salus. Nolebat oculos ad cœlū leuare, uñ hoc nisi ex meditatiōe idignitatis suæ pp pctā? Percutiebat pectus suū: cur hoc? nisi q̄ (ut ait Aug.) ipse pœnas de se ipso exigebat. Deniq; dicebat. Propitius esto mihi peccatori: uñ hæc exorta tā

Qui hēt aures audiendi audiat.

repente fiducia,cū mox non auderet leuare oculos in cœlū?nisi q̄ gradatim,ex timore in
spē,ex pudore in fiduciā,ex peccati notitia ī imploratiōe diuinæ grāæ ascēdit: tū ex ꝓprio
peccati iudicio ac iustitia ,sua sñia ꝑueniens Dei sñiam ,ꝓpria uīdicta Dei uindictā āuer
tens:misericordiā iustificatus ꝓmeruit.Sic.n.seqtur.Et abiit iustificatus in domū suā. Igr
quē in euangelio iustificatū legimus,in doctrina Martiniana.audimus hypocritā factū &
pc̄tōrē.Sed qd aliud in ꝓdigi parabola docemur?Recesserat a p̄re.Recedit.n.a Pr̄e Deo
qcūq; arbitrii libertate aburēs ,sub eo eē recusat.Pascere porcos īcipit.s.uoluptatū immer
sus curis.Reuersus tandē in se est.qppe agnouit pc̄m̄,peccatiq; fœditatē & miseriā.Quāti
(inqt)mercēnarii in domo pr̄is mei abūdāt panibus.Hic amissi boni recordatio.Ego aūt
hic fame pereo.Hic dolor iam cognitæ miseriæ.Surgā inqt.Hic consiliū desistēdi a pc̄tō.
Et ibo ad p̄rem.Hic aius uiam ingrediēdi uirtutū,uñ ad p̄rem ꝑuenit.Et dicā ei,Pr̄ pec
caui in cœlū & corā te.Ecce primū peccati agnitio & cōfessio.Iā nō sum dignus uocari fili⁹
tuus.Ecce cōfusio & idignitatis suæ detestatio.Quid hic fcm̄ est?An adhuc hypocritā ha
bemus & pc̄tōrē? Immo ait.Surgēs uenit ad p̄rem.Hæc igr recta uia eūdi ad p̄rem.At qd
agat pr̄?num reicit quasi hypocritā?num damnat tanq̄ pc̄tōrem? Absit.Sed cum adhuc lō
ge eēꝫ uidit illū.Hoc est primæ grāæ donū ,ut respicere uentētem incipiat.Et misericordia
motus est,illa uidelicet misericordia,q̄ plena est terra.i.oēs terreni hoies ac pc̄tōres.Accur
rens cecidit sup collū ei⁹.Accurrit in celeritate auxilii.Cecidit.qa inclinat̄ ab altitudine
suæ maiestatis,ad nos humiles homūculos & pc̄tōres.Et osculat⁹ est eū;hoc est in ultimā
grām atq; pacē suā admisit.Quid hic agat filius?num a pniā?num a peccati memoria con
fessione ac detestatione desistat.ēt confecta pace?ēt restitutus in gratiam?Minime.Sed in ꝑ
petua hac memoria & confessione laborās usq; ad ultimū ,ait.Pater peccaui in cœlū & co
ram te,iam non sum dignus uocari fili⁹ tuus.Quid hīc.Pr̄?Dixit aūt Pater ad seruos su
os.Cito ꝓferte stolam primā,& qd̄ excurrit.In quo agnoscere gloriā licet, & beatitudinē,
qua tandē,sic agens pniam,donat̄.Sed qd frustra laboro.Cum uniuersam ad hoc possem
Nota hæc ad ꝓferre scripturam?Cur sacros ꝓferam Doc?cum nihil agere aliud in oī ope uideant̄ q̄ sic
te ptinēt Mar docere.An non erit satis,si Augustinū directo expugnātē doctrinā istā ꝑfidi ac spurii filii.
tine. ꝓduxerim?Hæc eius uerba ꝓs ult.Audistis modo Io.Aplum,timor nō in charitate sed ꝑ
fecta.Charitas foras mittit timorē:qa timor tormētū habet.Et tn̄ nisi in timore icipiat hō
deū colere ,nō ꝑueniet ad amorē.Iāne sentis Martine,iāne sentis,q̄ aduersat̄ tibi Augusti
nus?q̄ nō ab amore iustitiæ,sed a timore pœnæ,ꝓcedit̄ ad amorē Dei?Sicut Propheta pr̄
cū sapiēte filio dicebat.Initiū sapiētiæ timor dñi.Taceo igr alios ne supra Augustinū te fa
cere uidear,& ꝑserti quos appellas scholasticos:qa derideres.Taceo canones:qa ad nouas
te blasphemias excitarē.Mitto paganoꝝ dcm̄ & sapientū mūdi.Agnosce te ipm:qm̄ tu ni
hil minus,uel agis uel agere curas.Prætereo qd̄ iurecōsulti inqunt.Bonos pœnaꝝ metu fie
ri:qa nihil minus q̄ iurista theologus es.Cauebo ne afferā ecclesiæ cōsuetudinis lōgissimæ
authoritatē:qua admonēte,docēte,ꝑdicāte ,tot sunt sæculis hæc sp obseruata custodita ꝓ
bata:atq; ad hoc innumeris dispositis uoluminibus tradita ediscēda & obseruanda. Nā tu
solus sapiens cōperisti tandē totā ecclīam esse aiarū & cōsciaꝝ carnificem:ut iam uerendū
sit ne excōicata abs te uniuersa ecclesia,libri eiusmodi omnes iudicent̄ igni.Postremo si te
hominem saltem agnoscerem, naturalis euidentiam rationis naturæ deiq; ordinem ꝓdu
cerem.Nemo enim qui aduerterit,nō ꝑspiciet,Deū naturāq; ipsam ita sp cōsuesse,ut res ꝑ
media de impfecto ad pfectū disponat,nō aūt derepente ab extremo ad extremū tradu
cat sine medio.Sic ars naturæ æmula nihil cōfestim pfectū nobis reddit.Hic Magr ac dñs
Pannū rudē ueteri cōsarciendū uestimento,& uinū nouū in utres ueteres claudi , non lau
dat:ne inassueta potentia uini,rūpant̄ utres.At tu oī arte supior,ipsa reꝝ natura, & sūmo
oium opifice,sapiētior artifex ac Magr̄:statim a uitio pc̄tōrē facis surgere , sola ei ꝓposita
uirtutis spē,absq; suaꝝ cōsideratiōe erūnaꝝ,absq; ullo pœnaꝝ timore,aut pc̄tōꝝ cōfusiōe
ac pudore ꝓcedēte:ut ita stulta coram te sapientia ipsa facta sit.Sed unde ad hæc motus sis
dignum est profecto ut uideamus.

¶ Confutatio rōnis Martini,q̄ sup supiotibus dogmatis ita sequit̄ ad litteram.

Atio oīum ꝑdictoꝝ est.Impossibile est ut odias aliqd uero odio &
r ꝑfecto /cuius contrariū non prius dilexeris. Amor semp est prior
odio/& odiū natura & sponte fluit ex amore : & sic nascit̄ Zelus
qui est iratus amor/id est odiū mali ꝓpter bonum.Sic odium peccati & dete

ſtatio uitæ pteritæ:nulla cura:nullo labore q̄ſita ueniunt ſua ſponte. Alioquin pueriſſimo ordine/& nunq̄ p futuro ſtudio/q̄rif amor iuſtitiæ p odiū peccati. Immo machina deſperationis & deiiciēdi animi eſt talis pueritas. Pnia.n.debet eſſe dulcis/& ex dulcedine in irā deſcēdere ad odium peccati. Amor.n.eſt uinculū ppetuū/q̄a uolūtariū. Odium/tpale/q̄a uiolentū.Igif pſuade homini:primum/ut diligat iuſticiā/& ſine magiſterio tuo contereſ de peccato:diligat xp̄m/& ſtatim ſui prodigus odiet ſe ipſum.Sic Pſal.xliiii. Dilexiſti iuſtitiam/& odiſti iniquitatem:prius inquit dilexiſti iuſtitiam & ſic odiſti iniquitatem &c.

Vere ſcriptum eſt impiꝰ cōſundit & cōfundef. At nos diſtinguamꝰ cōfuſa hæc eiꝰ dcā:& diuidaf lux a tenebris, aq̄ ſupiores ab iferioribꝰ.i.uera ſeparenf a falſis,& appeat tandē arida:hoc eſt infructuoſa doctrina. Prima eius cōclo& fundamētū eſt. Amor odio prior eſt natura,& ſpōte odiū fluit ab amore. Recte hucuſq̄ hinc aliā traducit. Impoſſibile ē aliqd te uero & pfecto odio odiſſe:niſi eiꝰ cōtrariū priꝰ dilexeris. Hic cū hoie & lubrico & impito ſubſiſtēdū eſt. Hæc.n.cōcluſio,niſi aliter declaref qd ſit hoc ueꝝ & pfectū odiū:inſtantias patif.nā ut uſ paganꝰ aiebat Oderūt peccare mali formidine poenæ. Boni aūt uirtutis amore. Vnde liq̄t q̄ mali oderūt pc̄tm̄ ſine amore uirtutis ſui cōtrarii. Eget ergo ſupra dicta cōclo expoſitione, ut mox uidebimus. Tertia eſt.odiū peccati & deteſtatio uitæ pteritæ nulla cura,nullo labore q̄ſita,ueniūt ſua ſpōte. Hāc eſſe merā falſitatē,uel ex eius dictis p- *Martinus cōtra Martinū.*

Gen. bo.nā(ut ille ait)ad odiū peccati neceſſariꝰ ē amor uirtutis & eiꝰ aſſecutio. Sed ad hoc multa cura atq̄ labor exigif:ergo &c. Quis.n.manifeſtā negauerit expientiā? q̄ paucos uirtuoſe uiuere iſpicimus,eo q̄ difficile ſit(ut notū eſt)aſſueſcere ſcd̄m uirtutē. An nō Dei teſtimoniū eſt. Pronū hoiem ad malū ab adoleſcētia ſua? At ſi corrigat ſe Martinꝰ,& dicat.q̄ intelligit poſt iā adeptā uirtutē,nullā eſſe curā ac laborē odiſſe pc̄tm̄:iā incipiet cōſentire ad uirtutē adipiſcēdā,laborē & curā exigi.ſ.ad media ueſtigāda In hoc aūt eiꝰ doctrina ab oīum doctrina recedit,q̄ lapſum & grauatū pc̄tis aīum ſtatim erigi ad uirtutis cōtēplationem,poſſe arbitraf,ſine pula diſcuſſiōe uitioꝝ,ſine timore poenæ, & cæteris q̄ ex ſapiētū diſciplina narrata ſunt. Et nō intelligit Lutherinꝰ Theologus,q̄ in pc̄tō ſiſtēs luteos habet oculos. Quō igf uirtutem pſpiciet? terrā ſolā intuef.quō eleuabit uultū ad coelum? Terræ theſauris ihiat,quos uidet.quō alios poterit q̄rere meliores:quos nō uidet?niſi priꝰ hos ſalſos eē cōſpexerit? Hic ſapiētiſſimꝰ Magr̄:Primo ait:nolite uobis theſaurizare i terra,ubi erugo & tinea demolif,& ubi ſures effodiūt & furanf. Deide ait. Theſaurizate uobis theſauros i coelo:atq̄ ita de cognitōe & odio uanitatis,ad ueritatis cognitionē & amorē pducit. Deniq̄ q̄ in luto fecis,ueluti ſus lutulēta delectaf:q̄ libēs ſeruiat pc̄tō:& iō eiꝰ uinculis teneaf. quō niſi odorē malū ſentiat,aut niſi cathenas peccati oderit,ut rūpat, tangi poterit odore uirtutis? & ſic tractus ad eā pgere? Ergo tandē ut ubi error eſt & impitia tua detegā. Sumo ppōnem tuā,q̄ nō tua eſt,cū eā nō intelligas. Sed phoꝝ oīum. Amor odio prior eſt:& odiū ex amore fluit. Sumo & hāc:is q̄ in pc̄tō eſt ſeipm̄ amat, licet iordinate.hinc pbo q̄ ex hoc ſuiipſiꝰ amore odiū pc̄ti naſci pt,ut ſic reddaf uera pria ppō. Amor prior odio ē,& odiū ide ſua ſpōte fluit. Qui.n.ſeipm̄ amat, delectationē ſuā amat,quā in pc̄tō expif:q̄ delectationē ſuā amat,iā cōtrariū odit:uidelicet triſtitiā ac dolorē,& cōſeq̄nter q̄ dolorē iducāt:ut puta poenas:& cōſeq̄nter q̄ ſunt cā poenaꝝ,ut ſunt pc̄tā:& iō ut cognouerit q̄ pc̄tā afferūt poenas, ipoſſibile erit(cū ſeipm̄ amet)pc̄tā nō odiſſe,nō ueluti pc̄tā,ſed ueluti poenā ſecū afferētia:q̄ cū uel ſic coeperit odiſſe,ac ſimul ſugere:aīum oportet ut ad uirtutē adiiciat,uñ paulatim odore bono tractꝰ,& opatiōibus pficiēs,aſſueſcet in illa, ac delectabif:eritq̄ iā uirtutis cōparatꝰ amor, unde aliud ueꝝ naſcef odiū pc̄ti:qd nō tā pp poenas aut amore ſuiipſiꝰ,ſed pp uirtutē & amore uirtutis ac dei,fugiet & deteſtabif. Semp igr amor prior erit odio,& odiū ab amore fluet. Amor ſuiipſiꝰ,prior illo odio pc̄ti qd naſcif ex timore & odio poenæ, qd ab eodē amore uenit. Amor uirtutis & Dei q̄ eſt pfectꝰ, prior odio illo pc̄ti:qd pp ſui turpitudinē naſcif,& cōtrariā faciē ſpēi uirtutis,& charitati Dei. Hic aūt pnia pficief in hoc amore & odio:& tm̄ inde incipiet.ut recte Aug. docet. ſcriptura pbat:rō cogit.expientia manifeſtat. Nec qcq̄ eſt qd tu ais. pdeſſe exēpla ſcōꝝ, & eoꝝ q̄ ſcd̄m uirtutē uiuāt. Quis neget hæc? Sed hoc pſertim his,q̄ a pc̄tō iā alieni uirtutis decus & honeſtatis q̄unt reſpicere. At q̄ uirtutē eiuſq̄ odorē nō ſentiāt,q̄ odore cōtrario delectenf,quō tu Martinus facies ut reſpiciāt? ut noctuæ, ſolis lucē pati poſſint? Ridicula hæc nec digna,ut contra illa ulterius uerbū addam.

Doctrina Martini.

Vbi deceptus eſt Martinus.

Cape hæc Martine ſi potes.

ℭ Octaua disputatio super tribus eius blasphemiis circa confessionem.

C Onfiteri omnia mortalia nõ tenemur. ℭ Venialia nullo modo debemus. ℭ Sic ser
uabat ecclesia primitiua. Hæc autem in eodem sermone his uerbis asseris.

Notate q xpi zelotenemini ℭ Secũda ps est cõfessio sacralis/& hic duo sunt notanda. Primum
nullo mõ psumas cõfiteri peccata uenialia: sed nec oia mortalia/ qa impossi
bile est/ut omnia mortalia cognoscas. Ad impossibilia autem nemo obliga
tur: unde i primitiua ecclesia solũ manifesta mortalia cõfitebant̃ ut patet. 1.
Cor.yi.c. siquis inter uos est fornicator/aut auarus/ aut idolatra: aut ebrio
sus: aut rapax: cum illo nec cibum sumere. Et illud Gala. y.ca. Manifesta
sunt opera carnis &c.

Plura colligo ex his dictis peste plenis. ℭ Primũ iõ nõ teneri nos cõfiteri oia mortalia, q̃a
Blasphemia. hoc impossibile est. Ego uero gr̃as tibi ago, q̃ more tuo tecũ pugnas: q nunc nemine obli-
gari ad impossibile pfiteris, & pauloañ. Deũ pcepisse nobis impossibilia asserueris: q̃si di
cas. De ecclia nũc te loq q̃ ad impossibile nõ obligat: licet De⁹ ipse obliget. Tũc oẽs quas egi
Iniqu⁹ Martini Deus. gr̃as aufero: q Deũ nobis iniqorẽ ipsa ecclia constituas. ℭ Scdm supponis nõ esse possibile
quẽq̃ nouisse oia mortalia q̃ admisit. Sed falso. Et hic deciperis, q̃ scriptum est ab ocultis
meis munda me & alia eiusmodi: q̃ nil aliud pbant: q̃ q̃ non põt hõ hoc certo scire: q̃ sit si
Martinus contra Martinũ: ne peccato, aut q̃ñ plura hẽat pctã, q̃ se noscit habere: Sed cũ hoc stat, uel q̃ nulla hẽat, uel
q̃ oia nouerit q̃ habet: licet hoc. s q̃ nouerit, nouisse non possit. Ago tñ & hoc in loco gr̃as
minime repetẽdas, cum alioqn dixeris: q̃ põt qs nouisse se esse in gr̃a Dei & amore dignũ
ẽt citra reuelationẽ. ℭ Tertiũ est solũ manifesta eẽ cõfitenda. Siqs ergo mechat⁹ sit aut bla
sphemiã dixerit, aut frẽm occiderit in corde suo, nõ debet cõfiteri. O blasphematorẽ pessi
mũ. Et q̃uo sacerdos cognoscet uultũ pecoris sui: sicut scriptũ est? q̃uo poterit pniam ipo-
nendã diffinire, p mõ pctõꝝ? ℭ Quartũ est: q̃ hoc obseruatũ in ecclia primitiua asseris &
Blasphemia. Paulũ pfers ad Ro. y. siqs inter uos fornicator &c. cũ huiuscemodi nec cibũ sumere. & y.
ad Gal. Manifesta sunt opa carnis. Profecto Martine si hæc uerba pbãt, q̃ nõ sunt oia mor
talia cõfitẽda: & q̃ ita fiebat tũc in ecclia. Pariter pbãt q̃ uolat asin⁹. O Paulinũ Theolo-
Notate Theologiã Marti. gũ. ℭ Quintũ est uenialia cõfiteri nullo mõ debem⁹: qa eẽt pdere tp̃s, & esse aliis impedi
mento. Si est pdere tp̃s curare aiam, uere loqris: si uitandũ est impedimentũ tpale: ut seq̃
tur detrimentũ æternũ sanctæ loqris. Veꝝ ad qd disponunt̃ sacerdotes in ecclia? Et cur di
cit scriptura q minima negligit paulatim defluit? Et cur sancti Dei hoies quotidie & ho-
ratim, sæpe quis minutula cõfitebant̃? Et ita amittebãt tp̃s, & aliis erãt impedimẽto, & fie-
bãt simul hypocritæ & pctõres? O diabolicũ, o pestiferũ mẽbrum. Sed age hic te sisto. Cõ
fiterisne tu? Opinor ñ: cũ. n. usurpans Pauli dcm̃. Nil tibi consciũ esse dicas iam cõsequor
q̃ mortalia nõ confiteris quoꝝ conscius nõ es. Venialia aũt nullo modo debes. Ergo tu nõ
confiteris. Aut aliud forsan confiteris, q̃ peccata. Et iã diuinare uideor. Sic ais. Confiteor ti
bi Deus, & gr̃as ago: q̃ nõ sum sicut qlibet uulgaris hõ, aut sicut cæteri scholastici doctores
tenebricosi: sicut Thomas ac Bonauen. Tot cõposui p meis laicis libros, Tantã cõtrouersiã
uel cum ipso Papa substineo. Tot homines Tam magnos eludo, Tantũ fabrico cõciliũ, in
quo facile mitrã mihi potero aliquã cõparare, meritis meis dignã. Pro his oĩb⁹ ergo, sis bñ
dictus. ℭ Si nõ eiusmodi sit cõfessio tua, q̃lis esse possit, fateor ego ignoro. Attamen contra
istas tuas nouas, ac nimis stultas blasphemias, & si possim oẽs doctores, & totã ecclĩam af
ferre: attamẽ qa tu paruipẽdis, omittã. Solum Io. Gerson q̃ recipi abs te uidet̃ pducam. Ioã.
Ipse. n. in regulis suis moralibus. c. de pnia ita desiderat, ut omnia mortalia confiteamur: Gers.
ut ẽt si quis de aliquo non sit certus, tñ sub dubio debere eum confiteri, pnunciet. Addã &
Bernardũ, q cum confiteri docet monachos, uix aliqd peccatum non ueniale cõmemorat. Bern.
Sed magis stultus ego qui in his longius persisto.

ℭ Disputatio decma sup alia eius blasphemia in eodem sermone his uerbis plata.

N Ulla sunt opa nr̃a/ẽt bona/qn sint pctã dãnabilia: si Deus in iudi
ciũ itret nobiscũ: sic dicit Psal. cxliiii. Nõ itres i iudiciũ cũ seruo tuo
qa nõ iustificabit̃ in cõspectu tuo ois uiuẽs. Item ois hõ mendax.

Vere tu mendacissimus hoium Martine. Sed hoc mēdaciū tuū se ipm pimit. ℭPrimo.n.
cōtradictio est, opa ulla simul bona eē & pctā dānabilia. ℭScdo nec oia pctā sunt dānabi Rñde ad hæc
lia, cū uenialia dānabilia nō sint ex ui ipa uerbi. ℭTertio tu dixisti pxime. Aliquos iterdū Martine si po
confiteri multa, q nec pctā sunt, aut uix uenialia; qūo igr oia sunt pctā dānabilia. ℭQuar tes.
to eē mūdū corde spū: pauperē: mitē: misericordē: Pacificū: sitientē: iustitiā patiētē pp iu
stitiā: baiulantē xpi crucē, & deniq; p illo mori: est pctm dānabile corā Deo. Et quos ille his
opibus beatos, tu statuis pctōres, & qdem dānabiles: & mortē quā in cōspectu Dei ptiosam
ppheta uocat. Tu damnabilē affirmas. An nō tu Antixps es hoium pfidissime? ℭQuinto
iniustū sic faceres Deū, q p peccatis dānabilib⁹ mercedē daret? ℭSexto declara Esaiā no
bis dicentē: Væ q dicūt bonū malū, & malū bonum, si oia opa sunt mala & peccata. Item
declara nobis Paulū dicentē. Btūs q nō iudicat semet ipm, in eo qđ pbat. Et alia eiusmodi
innumerabilia. Nihil uero ad ppositum facit qđ ait ppheta. Nō intres in iudiciū cū seruo
tuo &c. qm̄ illud nō rōne bonoꝝ sed pctōꝝ dcm̄ est: neq; ēt dicit q ex iudicio Dei qlibet sit
damnandus sed q non iustificādus qa sine eius gr̄a nullus iustificaret, sed non seqtur ergo
damnaret: sicut in his q absq; baptismo moriunt ex cōi Theologoꝝ snia. Multo magis ēt
ridiculū, qđ adducis. Oīs hō mendax. nisi tu uelis dicere, q tunc ēt mēdax cū uerax ē: qđ
in toto ope tuo agis: q eos q ueraces sunt mendaces asseris. Te aūt mendacissimū, & uani
simū, ueracē & grauē. Sic fieri oportet corā laicis tuis. Perge, & cito uidebimus finē. Nō p
tereo pestiferā aliā blasphemiā: sic.n.ais. ℭQuocirca dū uolumus oia pure cōfiteri, nihil
uerba aliud facimus q̄ q misericordiæ Dei nihil uolum⁹ relinqre ignoscendū. ℭEx his pbat q Nota uerba p
Mart. mala sunt facienda, ut tanto magis habeat Deus qđ ignoscat. Peccauit igit Paulus q dixit puritate quā
manebim⁹ in pctō ut gr̄a abūdet? Absit. Rursus ex eisdē uerbis aliud blasphemū pbat q̄si Martin⁹ docet
Paul. ea q̄ qs confitet non ignoscat Deus ex misericordia, sed ex debito ppter cōfessionē. ℭTer
ad R. tium ēt pphanissimū dogma nascit, q uelle pure omnia confiteri, malū est. O diabolicū
6. hominem, immo pestiferum serpentem.

ℭVndecima disputatio sup duabus aliis q̄ supsunt blasphemiis & q̄s passim iactat.

P Rima haꝝ blasphemia, iam oi populo nota est. Quicūq; credit se absolui, erit ab
solutus qcqd sit de contritione. ℭScđa Hæretica est, licet usitata snia. Sacr̄a nouæ
legis iustificantē his gratiam dare, qui non ponunt obicem.
uerba ℭPrimæ blaphemiæ fundamētum est. Sola fides (inqt) uerbi Dei satis ē, ut iustificemur.
Mart. Si.n. credis ei q dixit. Qui crediderit & baptizat⁹ fuerit, hic saluus erit. Dico tibi hæc fides
eius uerbi, facit te uerissime baptizari: quicqd sit de contritione tua. ℭHinc plures iactat
fabulationes: & q nihil refert, an p iocum, uel serio absoluat sacerdos & qualis ille sit do
ctus, an indoctus: & alia eiusmodi multa tam insana, tam absurda ac perplexa, seq; ipsa pe
nitus destruentia, ut nihil sit opus disputatione. Et ideo sequenti libro solum cōmemoran
da reseruo cum sociis suis. Nunc super dogmate ipso principali disputans. Primo (ut est
semper perpetuus confusor) confundit uerborum Christi fidem, cum credulitate suæ ab
solutionis: quasi distincta hæc non sint: aut alterum sine altero esse non possit. Quod fal
Pau. 1 sum est. Quis enim non uideat, posse aliquem putare se absolutum non esse, & tamen cre
ad Co dere Christi uerbis? Pone enim uere illum non esse contritum, & tamē fidem retinere. an
rin. 13 non potest esse fides sine charitate & contritione? Cur enim diceret Paulus? Si fidem ha
buero, ita ut montes transferam charitatem autem non habuero nihil sum. Quis rursus
non uideat, posse etiā quempiam existimare se uere absolutum; & tamen non erit absolu
tus? ut sunt omnes qui credunt prædictæ blasphemiæ Martini; uidelicet q sola fides ista
sufficiat, scilicet se esse absolutum: nā ista fides nō stat: cum fide Christi Hæreticū enim
est asserere. Solam fidem sufficere sine opibus & sine contritione. Nam quid ait Iac. mani Hæresis perni
feste? Fides sine operibus mortua est in semet ipsa; quid iterum? Estote (inquit) factores tiosa Martini
uerbi non auditores tantū. Paulus ēt ad Ro. Factores legis iustificabunt. Frustra alioquin confutatur.
Paul. audiremus & Paulum & totā scripturam dicentē. Reddet Deus unicuiq; scdm opa sua: si
ad. R. sola fides ad iustificandū sine opib⁹ satis eēt. Opa.n. sine fide nō sunt, fides aūt est sine opi
bus, licet mortua & iformis. Et iō dixit Iac. Ostēde mihi fidē tuā sine opib⁹, & ego tibi ostē
dā ex opibus fidē meā. Si qn̄ autem legimus solam fidem sufficere, de fide formata itelligi
oportet: nisi totā pdere scripturæ ueritatem uelimus. Et iō alloquēs Iacobus Apls Marti
Iac. 2. no similes. Immo & ipm Martinum, qm̄ scriptura semp loquit, & omni congruit tempori,
ita subiungit. Vis aūt scire o homo inanis, qm̄ fides sine opibus mortua est? Abraā pr̄ nr̄, nō
ne ex opibus iustificat⁹ est, offerens Isaac filiū suū sup altare? Vides qm̄ fides coopat opib⁹
illius, & ex opibus fides cōsumata est, & impleta est scriptura, dicēs. Credidit Abraā deo,

&reputatū eſt illi ad iuſtitiā,& amicus Dei appellatus eſt. Videtis qm̄ ex opib⁹ iuſtificat̄ hō,& nō ex fide tm̄. Hæc Apſs Glorioſus. At uero Putabim⁹ forſan. Cōtrariū eſſe Paulū? immo Spūmſcūm ſibi ipſi repugnantem? cum legimus.4.ad Ro. Abraam non ex opibus legis eſſe iuſtificatum. Minime. Non eſt. Mendax ſpūſſcūs in Paulo: neq; in Iacobo. Sed oportet. Scrutari & attendere ſcripturam. Nec.n. ille ſenſus Pauli fuit, negare Abraam. Iuſtificatum ex opibus: ſed ex opibus legis. Scribebat.n. ibi aduerſus Iudæos, qui iam ſupuacuo in operibus legis confidebant,& gloriabant̄. Sed hæc nimis clara, neq; ꝑpter unam de ſtultis mulieribus ponenda ulterius ad diſputationem: preſertim ſi uera ea ſunt quæ de illo narrantur, ꝙ cæpit hanc Iacobi epiſtolam ueluti canonicam negare authoritate frōtis ſuæ. Sic enim oportet ut agat: ſed tn̄ neq; hoc erit ſatis, niſi & Pauli etiam epſas neget, & ſancta Dei quatuor euangelia contra q̄ non minus pugnat. Attn̄ mirarer hoc ualde ꝙ hāc negaret epiſtolam, quam & ipſe interdum ꝓ ſe citat, niſi ꝙ iam inſtructus ſum. Ea tantū uera & diuinæ authoritatis eſſe, ſi qua faciāt ꝓ ſe. Atq̄ contra, ſunt paleæ & nihil. Quoad ſecundā blaſphemiā uere neſcio. qd dicā: qd opponā: an contra eius falſitatem arguā: an potius contra ſuperbiſſimam arrogantiam. Hæretica (inqt) ſed uſitata ſnīa doctoꝝ &c. O faciem cito confundendam. Tota eccleſia hæretica: omnes ſancti & ꝑcipui doct. hanc hæreſim docuerunt. Pontifices hæreſim ſtatuerunt. Concilium Econemicū Floren. ubi ꝓbata eſt: hæreſim tenendam nobis tradidit: & tn̄ ut Martinus docet. Concilium pōt ſtatuere articulum fidei, & ita articulus fidei erit hæreſis, in doctrina & Theologia Martini. Et certe nihil eſt uerius iſta ꝓpoſitione, quā ſubſtineo meo periculo. Plurimæ concluſiones Martini q̄ ſunt articuli fidei in ſua Theologia, ſunt ueræ hæreſes et meræ inſaniæ in Theologia uera & ſolida & xp̄iana: Et rurſus. Plurimæ concluſiōes, q̄ in uera ac ſancta Theologia, ſūt perinde atq; articuli fidei principales credēdæ: in Theologia Martini ſunt hæreſes. Qui ergo ſequi Martinum uultis, in tanto lucro tam nouæ doctrinæ ſequimini: O uulgus ſtultum & inſipiens. Quid amplius quæris, q̄ ꝙ iſta concluſio explicite ſonat? Hoc.n. ſonat apte ſi capere uis: licet iſta ſententia ſit uſitata: q.a.ſ. eam tota eccleſia doceat ac recipiat; licet ꝓbata ſit p concilia. Licet ēt ſancti doct. apertiſſime eam ꝓfiteant̄. Io. ēt Gerſon in regulis ſuis moralibus. c de pnīa ꝓ indubitata aſſerat: ubi ait, uirtute clauium fit ex attritione in cōfeſſiōe cōtritio. Vnus tn̄ Martinus, nouus Theologus, nou⁹ Daniel, in noua lraꝝ pitia: & ꝑſertim in ſctāꝝ ſcripturaꝝ noua interꝑtatōe, quarū ptē negare icipit: ptē nouis ſenſib⁹ & inauditis manifeſte deſtruere: hæreticam ꝓnunciare audet. Quis igr̄ diſputādi locus cū uiro tantæ authoritatis: ac tātæ libertatis? Quē.n. contra ꝓducā? immo qd ꝓducam? Si Pōtificum ſtatuta. Diceret (ſicut ſupra adnotauimus) contra hæreticum & contētioſum eſſe illa inualidum ꝑſidium: Si ſanctorum doct. ſententias. Puta Aug. & Hieronymi: qb⁹ nullo modo reſpondere poſſet: uel dimitteret: ſicut ſemp facit: & nihil reſponderet (nam facit in toto opere ſuo reſpondeat, aut afferat ipſe ſemel, niſi interdum nimis coactus, q̄ doctores arguunt aduerſus illum: fac ſemel eum illa diſſoluere) uel forſan oīa uerteret contra Ro. curiæ mores: Et hinc hæretici & iuſtificationem & ſanctificationem & gloriam ſibi ſumere ſtudent. Sed non ſic erit, non ſic. Reſpicit enim Deus mores etiam ꝑlatoꝝ malos, immo uel ꝑlatoꝝ maxime: & uindicta terribili ſua die puniet: At non dimittet ꝓpterea hæreticos, non euadent ſchiſmatici. Credite mihi de malis moribus alienis non ſeqtur iuſtificatio noſtra, non ſanctificabunt̄ ueſtræ hæreſes, non amittet̄ ueritas, & tandem perfidi & amentes eiuſmodi homines duriſſime punient̄: non ſunt addenda mala malis nō excuſanda peccata criminibus alienis. Quilibet negocium habebit neq; exiguum ꝓ ſe ipſo reddere rationem. O q̄ iuſti facile in alienis ſumus peccatis q̄ indulgentes in propriis: Sed redeo un̄ digreſſus ſum. Sua igr̄ authoritate ſolus Martinus omnes audet hactenus doct. de hæ reſi eiuſmodi arguere. At uideamus quid proferat pro ſua opinione. Etenim ita ad Magiſtrum Sacri. P. ꝙ uirtute clauium ex attrito fieri nequeat contritus: his uerbis plenis doctrina ſua, id eſt mendaciis arrogantia & imperitia pluſquam manifeſta. dogmatizat, cum apoſtillis ſuis quæ etiam contra illum euidenter pugnant. Audiamus ergo hominem ſic magiſtrum alloquentem.

Hic exponit̄ Martini concluſio.

Vn̄ hæretici iuſtificationē quærant.

¶ Dicis ꝙ attriti uirtute clauium iuxta ſanctorum interpretationem / forte ſancti Thomæ / fiunt contriti. Et ideo non modo Papa / ſed quiſq; ſacerdos dimittit diſpoſitiue & miniſterialiter. Reſpondeo primum. Siue ſancti ſint ſiue peccatores q ſic loquuntur / nihil moror. Hoc ſcio / ꝙ errant. Error inq̄ eſt / ꝙ attritus fiat contritus uirtute clauium: quia ut ait Apoſtol⁹ / Oportet accedentem credere. Fides autem non ſolum conterit / ſed etiam iuſtificat.

Modeſtia Martini.

Impossibile est enim q̄ digne accedat ad sacramentum nisi iam iustificatus/ & uere contritus. unde illud cōmentum de attritione satis late uagans figmentum est & nihil in rerum natura/ nisi simulationem forte uolueris eā intelligere quæ magis indignum faciat sacramento.

Quia igif non poteras sine mendacio & blasphemia & arrogātia & cōtradictione substinere impietatē tuam. Primo negas esse interptationē scōꝝ, exponēs in parētesi & in apostilla ēt declarās, q̄ p uerbum sanctoꝝ intelligif Thomas & ita numerus p nūero in figura ponif. Et non pudet neq; pudebit eē opinor tā late tam apte mētiri, q̄si inter scōs solus Thomas hoc pbet. Quasi non dicat Hier. fides q̄ fideles facit in aqs baptismi daf uel nutrif, qa non habenti aliqn̄, ibi datur & iam habenti, ut plenius habeat daf. Quasi non dicat Aug. q̄ facrm est in quo sub tegumēto rerum uisibilium diuina uirtus secretius operatur salute, quasi hanc opionē non sint secuti. Diuus, & uere nunq̄ satis laudatus (Deum inuoco q̄ ex corde ita sentiēs, & non gratia fauoris ullius aucupādi hoium sic loquor) Gloriosus Bonauēt. & Archieps Antoni⁹, & ut dixi Io. Gerson. Et Vgo de S. uict. & Magr sent. & oēs deniq; unanimiter egregii doc. q̄ scripsere. Quasi Econemicū cōciliū Flore. non ita armenis circa hoc, ad fidē credendū tradiderit. Sacra nouæ legis & cōtinēt gfam & ipsam digne suscipiētibus cōferūt. Et solus nunc Martinus mēdax, stultis & credulis homūculis psuadebit hoc eē cōmentū nouū, & insup modesti⁹ suo more loquēs, figmentū solū bti Thomæ. An non iratus est Deus: cū in tam stulta & pphana tā facile hoies inducanf? Scdo blasphemiā arrogantiæ copulās inqt. Siue sancti sint, siue peccatores: nihil moror. Blasphemia est qm̄ eoꝝ scitati, quos eccl̄ia uniuersa uenerata est: tot sæculis, tam impie & sine cā derogat: & indubiū uerit: arrogātia est, qm̄ inqt se scire (& si fuerit sci) q̄ errauerūt. Quis unq̄ tā arrogāter locutus est? qd si scriptura ois ab illo pcessisset: aut spūs scūs eā cōicato pri⁹ cum Martino cōsilio cōposuisset: qd audere us pnūciaret fera pessima? O diabolicū uirū. o p genie Sathanæ. Sed uide tertio qd faciat sibi cōtradicere: nunc. n. sniam Thomæ tm̄ hanc pnunciat: nūc uero alioꝝ multoꝝ ēt fatef, q̄ usitatū & late uagans figmētum pnūciat. Et ne non sit sibi contrari⁹ tm̄ semel. hic apte fatef, q̄ fides conterit & iustificat: immo ampli⁹ hæc uerba addit. Impossibile est, q̄ digne qs accedat ad sacrm, nisi iam iustificatus & uere contritus, & in sermone de pnīa dicit. Contritio nunq̄ est uera satis: q̄ si esset uera, nunq̄ est certa: fides autem & uerbum xpi uerissima certissima. Duæ hic sunt contradictiones manifestæ. Prima qa ibi negat dari ueram contritionem: hic ponit ueram, immo fidem sine illa esse non posse, unde sequif & alia contradictio. Si. n. fides conterit ut ait, & fides est certa: immo certissima ut testaf: ergo certa est contritio, ergo certa iustificatio qd expssim negauit: & adhuc est contra oium theologoꝝ sniam. Sed uideamus qbus moueaf rōnibus: an forsan noua nobis aliqua arg. pducit? immo uero diu nota, diu soluta, & in oium cōmentaris trita. Illud uel maximū. Solus Deus iustificat solus Deus gfam confert. Quid faciunt claues si non declarant uel approbant gfam, q̄ eas iam pueniti? imo nullus uenit ad sacramentū, nisi gfa eum mouente ad sacrm. Cur ante & post baptismū qritur baptizandus an credit? cur absoluendus qritur an digne doleat de peccatis? Plurima autem ita stulta circa hoc in opere ad Leonem ponit, ut nesciam siqd stultius possit multa exqri diligētia Ait enim q̄ ante sacerdotis absolutionē semp est gfa, semp iustificatio: sed nōdum pax: solum uerbum sacerdotis pacem reddit. Stat igf scdm istam stultitiā charitas sine pace. Itē q̄ qn̄ dixit Iesus de Maria Magd. Remittuntur ei pctā multa, q̄ tunc gfa uenit, sed non dū pax: unde scdm istam stultitiam seqtur, q̄ Magd. non credidit illi uerbo saluatoris, aut si credidit, fides illa non potuit opari pacem, & eiusmodi de adultera loquitur, & de Dauid sic ait. ❡ Mortu⁹ subito fuisset q̄n opante in eo gfa iustificationis exclamauit. Peccaui nisi statim uelut absoluens Nathā dixisset. Dn̄s quoq; trāstulit pctm̄ tuū. non morieris. O quot stultitiæ in his uerbis. Prima q̄ fuisset mortuus Dauid in ipsa iustificatione q̄ si itelligat de morte temporali, stultum & ridiculū, & cōtra oēm experientiā: qa seqretur q̄ iustificatio & gfæ infusio oparef mortē ex cōturbatiōe: falleref ergo & falleret nos Apls docēs, qa fruct⁹ spūs, est gaudiū & pax &c. Si uero intelligat de morte spūali, tanto maior addere blasphemia stultitiæ suæ. s. q̄ iustificatio damnaret. Secunda stultitia: quia uult q̄ Nathā quasi sacerdos ex potestate clauium absoluerit Dauid, qd est plusq̄ ridiculū: qa est uirt⁹ clauium in sacro nouæ legis. ꝑterea Nathā quasi ppheta nō q̄si sacerdos ꝑlla dixit. Tertia stultitia q̄ illa uerba, nō morieris. manifeste iterptari uf de morte carnali q̄ ex pturbatōe uenisset, im̄ de spūali loqtur plusq̄ manifeste, ut nemo tā stultus dubitare potest. Quarta stultitia hinc seqtur q̄ indistincte moriens an sacerdotis absolutionē in timore illo & sine pace scdm suā Theologiā dānaref. Addit & his silia ēt stultiora q̄ piget referre. Ex his aūt

Hier.

Aug.

La' Bonauēt.

Cōciliū Florē. Econemi.

Martinus contra Martinū.

Stultitiæ plurimæ Marti.

NotaMartine hæc ad te pertinent.

fatis qui uolet poterit intelligere. Nam Deus iustificationem infundens & gratiam peccatori: dicit, ꝙ damnat prius eum: & ꝙ Peccator præsentem gratiam minus intelligit, q̄ cum esset absens. Ex quo consequor, ꝙ ipse Martinus putans se esse in gratia Dei dicendo ꝙ sibi nihil est conscius, & ꝙ est modestus & humilis & in timore sancto & in benedictiōe Dei & alia plurima quæ iactat de se ipso, ista ratione ab ipsa gratia longe abest. quod uerum in illo existimo: sed stultum & ualde absonum dictu est, ꝙ gratia p̄sens adueniens minus intelligat q̄ si esset absens, immo amplius ꝙ ēt puteť damnatio. Sed stomachor super tantis insaniis, diutius immorari. Satis est indicare aliqua & locos, ubi hæc cōminiscit̃, uidelicet in opere illo egregio ad Leonem pagina (iuxta numerum in eius libris positum).27.&.28.&.29.&.30. legant docti & si a risu abstinere ualeant, mirabor. Nunc ergo ad arg. eius (imo non eius, siquidem omnes qui scribunt illud mouent, & tñ ab illo nihil mouent̃) Dicitur ꝙ nec uere Deus solus absoluit sed sacerdotis utit̃ ministerio. Alioquin qūo respondetur ad uerbum xp̄i dicentis: quodcunq; solueris &c. & rursus quorum remiseritis peccata: & ad formam absolutiōis q̄ utit̃ sacerdos uidelicet. Ego te absoluo. Ego te baptizo. Et ap̄ls 2. ad Cor. 2. dicit. Ego qđ donaui siqđ donaui ꝓpter uos, & in persona xp̄i, p donationem enim remissionem peccatoꝝ, q̄ se facere ꝓfiteť: sed in p̄sona xpi. i. tanq̄ eius ministri. Nemo aūt negat posse cōtingere (sicut sæpe cōtigit) an̄ eiusmodi sacerdotis ministeriū, gr̄am a deo ēē infundi, dū qs hēt sacr̄m, uel bapt. uel pn̄iæ saltē in uoto, cū cōtritiōe p̄fecta. Nec tñ min⁹ ueꝝ est, ꝙ si p̄fecta nō sit, ui sacr̄i & clauiū (mō obicē nō ponat) nō reddat̃ p̄fecta. Sicut ait p̄dictis uerbis Hiero. manifeste. Per q̄ sola, ex consensu oium Theologoꝝ ac toti⁹ ecclesiæ, uana omnia cōmenta peruersi huius hominis redduntur.

ℂ Disputatio. xii. super ultimis eius duobus dogmatis.

Arg. Mart. cōtra satissfac. in ope ad leonē.

Homo iste uaniloquus & temeritatis princeps. Satisfactionem iure diuino eē negat, nec a deo desiderari ultra q̄quam, post cōtritionem & charitatem. Quod licet satis supi⁹ per scripturas reprobatum sit, & per totius ecclesiæ authoritatem & rōnem euidentem. quoniam hæresis hæc ꝓphanissima omnino purgatorium & diuinā iustitiam tollit. Nunc tñ paucis ea q̄bus stolide moueť resoluam. ℂ Primo inquit, charitatem solam uult Deus, & illa operit multitudinem peccatorum, ut ait Apostolus. (p apostolum contra usum loquendi Petrum intelligēs) R̄ndeť loqui ibi Petrū de opibus charitatis, q̄ inuicē exhibem⁹, & sūt opa satisfactiōis. sic manifeste se ip̄m declarantē. An̄ oia aūt mutuam in uobismet ipsis charitate habentes, q̄a charitas operit multitudinem peccatoꝝ hospitales inuicem sine murmuratione, unusq̄sq; sicut accepit gratiā in alterutrum illam administrantes &c. Deinde uerum est etiam operiri charitate multitudinē peccatorum, ut culpam non respiciat deus ulterius; non autem ut auferat omnē poenam. ℂ Secunda inquit, Deo maxime satisfit p uoluntatē, ubi non inuenit facultatē, ut cū Aug. sentit tota ecclesia. Respōdeť, ꝙ forsan per ecclesiam intelligit laicos suos: & Aug. ꝓducens & locū non afferens, suspectus merito mihi est, ne Aug. ei seruiat satis. Sed admittať arg. & dicam⁹ per illud ꝓbari poti⁹ irrefragabiliter, req̄ri satisfactionem. Si. n. ubi facultas deest, deo satisfit sola uoluntate; sequitur ꝙ ubi non deest facultas, requirit Deus satisfactionem: & insuper ubi deest, uoluntas est loco satisfactionis: & ita semper Deus exigit satisfactionem. Sic ergo sæpe solet Martin⁹ concludere contra se ipsum, etiam cum mendacia fingit: nec enim semper uoluntas est ꝓ ope, ut ex instantiis plurimis constat. ℂ Tertio (nec enim bene sibi esset, nisi perpetuo pugnaret secum) Perfecti inquit, omnia reddunt Deo quæcunq; debent: quia nihil amplius debent, q̄ ut se totos ipsos cum intima uoluntate offerant. Deus enim ab homine non requirit amplius &c. Et tamen idem Martinus ait ꝙ etiam sancti plus debent q̄ possunt, & ꝙ nullus unquam fæcit quæcunq; potuit. Ad argu. autem respondeť ꝙ perfecti non sunt sine iugi contritionis dolore & orationum affectu, in quo nemo negat eos non satisfacere. Deuotio enim talis & oratio assidua, opus satisfactionis est. ℂ Quarto ad uim laicalis eloquentiæ descendens ait. Finge aliquem in maxima charitate debere septem dies ieiunii: an non crudelis Deus si nō remittat illos, ut talis aia statim euolet? Primum an non uere crudelis Deus tuus Martine, q animā in purgatorio existentem, & in statu merendi (sicut tu blasphemas) ut mox uidebimus, & nihil aliud sitientem q̄ Dei uoluntatē, & omnem ibi poenam, eius amore, sufferentem libenter, & tñ retineri in purgatorio gratis: imo qđ est stultius. Quis (inq̄s) scit si malit ibi poenas sufferre, q̄ euolare in paradisum? Sed magis miror quo pacto tā imania & cōtra oēm naturā p̄suadere possis tuis laicis. At Deus n̄r, si debeat q̄s septē dies, & per illam maximam charitatem quam tu ponis forsan non satisfecerit ad hos, quia tu ponis illum in illis debitorem. Iustus est

Martinus contra Martinū.

Marti. arguit cōtra se ipm.

Crudelissimū dogma

Stultitia euidens.

1. Pe. 4.

ſi pœnas exigat. Attamen nemo (ut diximus) negat, per eam tantam charitatem & cōtritionem, quæ eſſe nō pōt ſine ope ſatiſſactionis ſaltem interiore poſſe remitti & hanc & maiorē pœnā. Sed hæc coram diuino iudicio certa ſunt. Nos autem hoc tātum iuſtiſſime deſinimus. Quotiens ſatiſſactum erit in cōſpectu Dei, ipſum rurſus nō puniri: quotiens uero nō erit ſatiſſactum, Dei iuſtitiam exigere uſq; ad minimū quadrantem, & ideo iuſtū Deū facimus Martine nō crudelem. Sed qa deſeſſus uere ſum ſuper tot inſaniis tuis, & p dicta oīum q̄ in imperitia fundamētoꝝ iactas facile habet̄ ſolutio, iō ad Purgatoriū tranſeo, qđ tu nuper inuenīſti. Credo ut in eo, tantū cōſiderantes inſanos redderes.

℄ Author de Purgatorio Martini ad eius ſequaces ſi qui ſunt.

u Ere nō exiguū Purgatorium ingredior, ubi tot feras beſtias. i. inſanas huius Anormali hominis ſum hæreſes offenſurus. Et uere, unica hora, quam in eiuſmodi cōſideratione impendi, pro mille annis mihi fuit. Omnes autem qui huic uiro addicti, adducuntur ſequi tam pulchras nouitates, ſedulo, admoneo. Sequantur. At prius ſaltē conentur intelligere. Cū uero intellexerint ac ſane cōprehenderint, meo periculo, tunc ſequātur: meo periculo relinquant Eccleſiam, Scripturā, Euāgelium, & Chriſtum. Hoc tñ faciant, ut intelligant prius.

℄ Stulta, & a ſæculis inaudita, ſeq; inuicem deſtruentia, De Purgatorio dogmata.

p Rimo ait imperfectam charitatem morituri, neceſſario ſecū ferre magnum timorem, quia ut ait Apoſtolus. Perfecta timorem foras mittit. Et ſe ipſum declarās ēt de timore naturali mortis & pœnarum intelligit: ita ut nemo perfectæ ſit, aut fuerit charitatis, qui mortē timuerit & pœnas. ℄ Sanctū hoc primū & gratioſum dogma, Dominum ac Deū noſtrum IESVM CHRISTVM reddit nobis ſine charitatis perfectione: De quo ſcriptum eſt ꝙ cœpit pauere & tædere, & guttas ſanguinis in ſudore præ horrore, & timore mortis effundere. Currite igitur ad Martinum, Effundite uos ſtulti in doctrinas iſtas nouas: & cum Martino clamate Chriſtū ſine perfecta charitate fuiſſe. ℄ Secūdo, quæ ſit perfecta charitas, nobis nuſq̄ declarans, & de more cōfundens perfectionē, quæ in uia eſſe pōt, cum illa quæ erit in uita, implet quod ſcriptum eſt. Impius cōfundit & cōfundetur. ℄ Tertio, etiā cum de timore loquitur nihil diſtinguens, & ita oēm timorem cōcludens, imo magis cōfundens. Sub hac ſua cōfuſione potius q̄ concluſione. Duos nobis timores nō eſſe poſſibiles cum charitate manere affirmat, uidelicet filialem & naturalē. De naturali iam mō diximus, qa manifeſte de eo intelligit: & ita Chriſtum imperfectæ nobis charitatis facit. De filiali etiā nō diſtinguēs, & preſertim in opere quod ipſe reſolutionum inſcripſit, nō aliter reſoluēs, dubitare nō uidet̄. Mendax igitur eſt propheta dicēs. Timor dñi manet in ſæculum ſæculi. Mendax ſcriptura aſſerens. Beatus homo qui ſemp eſt pauidus. Et nihil aliud magis docens q̄ dñi timorem. Igitur ad rem redeūdo, Apoſtolus lo, dicens. Perfecta charitas foras mittit timorem uere, loquitur etiā de charitate perfecta q̄ ē in uia, ſed nō de quolibet timore, qa nō de timore naturali & filiali, ſed de timore mūdano & ſeruili: ut Aug. & oēs, citra ullā differentiā infinitis locis paſſim exponunt. Timor aūt ſeruilis eſt nō cum timemus mortē aut infernum, aut pœnas. Sed cū ex hoc timore tātum Deo ſeruimus, alioqn nō ſeruituri: & hic cū charitate perfecta nō eſt. Et ita fruſtra & falſo hic homo timorē ſimpliciter cum charitate perfecta eſſe nō poſſe, ex Apoſtoli ſnīa pro fundamento ſibi ſumit: quia Apoſtolus nō ſimpliciter timorē, ſed ſeruilem intelligit. Porro non ſeruile eſt ſimpliciter timere pœnas & horrere, aut etiā mortē. Hoc. n naturale eſt & nulla charitate tollitur licet reguletur. Seruile aūt eſt cum ex eo timore, nō aūt amore feratur ad bonū: quod eſſe cum charitate nō pōt, ſed cum ſolo amore ſuiipſius. Item ſi paratus nō ſit amore Dei ad ſufferendas oēs pœnas quas uellet Deus illi ſtatuere, in perfecta charitate nō eſt. Nec tñ ꝓpterea quicunq; erit paratus ſtatim nō horrebit & nō timebit illas. An nō parati ſunt multi ad bellum, ad impetum hoſtium ſubſtinendum prompta uoluntate: neq; tñ ſine timore ſæpe, ac pauore qui naturaliter ꝓuenit? Stulta hæc tua Martine ſunt, & cōtra oēm experientiam. ℄ Quarto interim cōfundens & tibi cōtradicens aſſeris. Timorem ſequi moriturum etiam poſt mortē. ꝙ ſi de timore naturali, mortis loqueris ſtulte & ridicule loqueris. ſi de timore pœnarum pluſq̄ ſtulte, quia timor nō eſt de eo quod præſens eſt: ut ait Damaſcenus. Sed de eo quod futurum eſt.

Chriſtus ſine charitate in theologia Martini.

Confuſiones Martini plurimæ.

SEd uideamus fœcūditatem huius primæ ſtultitiæ & ignorantiæ craſſiſſimæ quot filias & q̄ uaſtas pepererit. ℄ Prima filia, ꝙ in Purgatorio timent animæ pœnas, & cū cōtra hoc recte per S. Pal. Magiſtrum diceretur: quia timor de futuro eſt, ut mō dixi

mus. Sic ad uerbū respondet Martinus. Doce tu, qūo de poena doleant si nō timent eā. Ec-
ce qa te docuit, ꝙ timor est de futuro malo, & dolor de p̄senti: sicut nō uocabuloꝝ; seu q̄d
nois diffinitio ꝓbat. Quod si tu authoritate tua uocabula mutes ego credo tñ ꝙ res ipsas
mutare nō possis. Si. n. id q̄d uocatur timor, est ei contrariū quod spes dicitur: & spes de fu
turo bono sit, cōseq iam me arbitror, ꝙ timor sit de futuro malo, nisi & tu uelis cōtra Pau-
lum, ponere spem etiā in Paradiso, sicut in Purgatorio ponis timorē & inferno. Sed rursus
his uerbis dissoluis ad eundē. ¶ Id uero q̄ acute dixisti, qa timor sit de futuro malo. Ani-
mæ aūt sunt in præsentibus malis. Si cogitare posses uel gustasses uitæ futuræ unā guttulā uerba
nō ista diceres. Oīa sunt illic præterita: oia præsentia: oia futura. Hæc Martinus, quæ no- Mart.
bis ignota etiā insup exprobat. ¶ Vere mirus est hic Sermo, & in eo ualde remota Theolo
gia, & ignota nobis. Nā si ibi oia tam cōfusa sunt: ut oīa illic sint p̄ñtia p̄terita & futura, iam
sequitur ꝙ ferme īfinitas poenas aīa simul patitur: nā & præsentes & præteritas & futuras,
Deinde apud Thomistaꝝ theologiā ac philosophiā: imo etiā apud intellectū omniū, ar-
bitramur constare hæc nō posse, ut præterita & futura simul cum p̄sentibus sint, & didici
mus in scholis nostris id quod futurū est nōdum esse. Et quod ratio p̄teriti est fuisse, sed
Secūda filia. amplius nō esse. ¶ Secūda filia quia expresse ais, ꝙ timent dānationē inferni: & ita sunt in,
certæ de futura salute. Hæc. n. uerba tua sunt, Hoc est quod dico, qa poena purgatorii est,
timor futuri mali, idest horror damnationis. Ex quo cōsequor ꝙ oēs sunt incertæ salutis
suæ. Et tñ tu ipse dicis ꝙ nō oēs sunt incertæ, & hoc in loco & in opere ad Leonē. ꝙ aūt ne-
cesse est iuxta ea q̄ hic dogmatizzas, ponere ꝙ oēs sunt incertæ facile ꝓbatur: qm̄ ut ais oīs
anima in purgatorium descēdens portat necessario secum talem timorem, q nō est aliud
q̄ timor futuræ damnationis Ergo oīs anima timet futurā damnationē, & ita nulla est cer-
ta: quod est nō solum cōtra oēs Sanctos doct. sed etiā cōtra te ipsum. Mitto ꝙ in prædictis
uerbis idē dicis esse horrorem quod timorē: cum per horrorem exponas timorē. De quo
Tertia filia. te remitto ad Grāmaticos. ¶ Tertia filia, quia tu cōcedis particulare iudicium in exitu cu
iusq. ergo si iudicatur quilibet in morte, certus est in iudicio hoc particulari de statu suo.
Quarta filia. ¶ Quarta filia, quia inquis ꝙ purgatoriū nō differt ab inferno poenarū grauitate, sed tan
Quinta filia. tum duratione, & ita oēs doctores cōcedere. ¶ Et tñ in cōclusione tua quinta filia, & isti ꝓ-
ximæ cōtraria nata est. Ais. n. manifeste. ¶ Videntur infernus, purgatoriū, coelū differre:
sicut desperatio ꝓpe desperatio securitas differunt. Sed sic est ꝙ prope desperatio non tan
tam poenam præsupponit quantā desperatio. ergo nō solum duratione, sed etiā poenarū
Pria neptis. q̄litate & grauitate differunt. Præterea hæ filiæ etiā neptes peperere. ¶ Prima neptis ꝙ ne
cesse est ponere tibi duo purgatoria. Vnū de quo loqueris, quod est ꝓpe desperatio. Aliud
Scda neptis. quod cōcedis in quo animæ sunt certæ suæ salutis. ¶ Secūda neptis, qa falsum est oēs con-
cedere purgatorii poenas, etiā æquales poenas inferni sola differentes æternitate. Nisi expo
namus oēs, idest unus Tauletus. Ego. n. plurimos uidi authores cōtrariū expressim docē-
tes inter quos est Beatus Bonauent. nolo afferre alios. Docti. n. & eruditi sciunt. Et re uera
ego nō uidi ullum qui hoc asseruerit. ꝙ poenæ inferni & purgatorii sint æquales. Sed qm̄
hic multa turba talium neptum descēdit. Melius est ne quis me cōfinxisse quicq̄ dicat ut
ꝓpria ei⁹ uerba ponam: ut occasionē saltem recreationis præbeam litteratis: ut stomachati
de blasphemiis, saltem rideant aliquātulum de stultitiis.

¶ Quinto q̄ multi sunt qui usq; hodie has poenas gustant nam & Io. Taule
Laus Tauleri. rus in suis Teutonicis Ser. quid aliud docet q̄ earū passiones? quarū & exē-
pla nōnulla adducit: atq; hunc doct. Scio quidem ignotum esse scholis theo
logoꝝ: ideoq; forte cōtemptibilem. Sed ego plus in eo reperi theologiæ so-
lidæ & sinceræ q̄ in uniuersis omnium uniuersitatū scholasticis doct. reper-
tum est aut reperiri possit.

¶ Et paulo post. Loquens de poena purgatorii cum anima eam suffert sicut a quodam au
diuit qui se expertum professus est sic dicit.

¶ In hoc momento (mirabile dictu) nō pōt anima credere sese posse unq̄ re
dimi nisi ꝙ sentit nondū cōpletam poenam. Est tñ æterna neq; pōt eam tem
poralem existimare. ¶ Et paulo post. ¶ Nec est ullus angulus in ea non re-
pletus amaritudine amarissima/horrore/pauore/tristitia. Sed iis oībus non
nisi æternis. ¶ Et paulo post. ¶ Purgatoriū mediū inter coelum & infernū:
sic tñ ut ꝓpius sit inferno q̄ coelo/quia nō hñt gaudium & pacem: immo ni-

hil de cœlo participant cũ ponatur esse eadem pœna cum inferno/sola duratione differẽte/satis patet quod & in ipso sit desperatio/fuga/& horror. Sed addidi/ppe desperationẽ dicens: quia tandẽ cessat illa desperatio. Alioq̃ reuera anima:dum est in illo nõ sentit nisi desperationẽ.nõ q̃ desperet: sed q̃ in tanta est perturbatione & cõfusione pauoris:ut nõ sentiat sese sperare. Solus spũs adiuuat ibi q̃ maxime infirmitatem eoꝝ/ ingemitibus inenarrabilibus ꝑ eis interpellans. Sic.n.fit & tentatis in hac uita: ut nesciãt an sperent uel desperent. Immo sibi desperare uidentur.

Desperatio ꝑpe desperatio
Sentit desperationem.
Non desperat
Non sentit se sperare.
Nescit se desperare.

An nõ iure dixi ingressum esse me Purgatorium cõfusionis? Audite Martiniani discipuli, Et si hæc intelligere potestis. Sequimini Martinum Magistrum. Certe dignus est, ut eum sequamini. Sed audite. Pœna(inquit)purgatorii æterna est. Eadẽ trãsit & non manet. Pœna purgatorii est desperatio, imo ꝑpe desperatio, imo nõ desperatio. Anima ibi sentit desparationẽ:nescit se desperare:nescit se sperare. Et deniq; ibi spũs postulat ꝑ eis gemitib⁹ inenarrabilibus. O doctrinã Euãgelicã, Paulinã Remotã Remotissimã. Iteꝝ audite discipuli Martiniani, recõdita hæc sunt si adeo repente nõ accepistis hæc, nõ miꝝ. Durate forsan si operã dabitis lapsu tpis capietis. Rursum declaro latius omnia Pœna inferni & purgatorii, ut oẽs cõcedunt(inquit Magister uester)æqualis sunt grauitatis. Attamẽ illa est desperatio, ista nõ, sed est ꝑpe desperatio, imo plures sunt certæ de salute. Item pœna est æterna:& tñ transit. Itẽ sperant ibi animæ qa petunt suffragia, ut ipse cõfitetur. Immo desperãt, non desperant, prope desperant. Sentiunt desperationẽ. Nesciunt desperatiõem. Sibi uidẽtur desperare. Attẽdite Martiniani discipuli Viri estis. Beatis estis supra oẽm humanum sensum, si tot simul contraria recipere potestis. Sed putamus hic finem? Minime. Nunc incipiunt. Rursus igitur proponamus aliqua sua in uerbis suis.

Qui nescit qd sit Purgatorium hic discat.

℄In animabus Purgatorii est culpa.s.timor pœnarũ, & defectus amoris cũ iustus sm Esa. viii.nihil debeat. Et rursus uidetur per iudiciũ particulare certus fieri hõ de statu suo. Respõdeo q̃ nõ, sequitur cum certum fieri, etiã si sit particulare iudicium põt fieri, ut homo mortuus iudicetur, imo accusetur. Sed tñ snĩa differatur nec ei reueletur: interim aũt accusante cõscientia, urgentibus dæmonibus, & minante ira Dei nihil aliud faciat misera anima, q̃ ut tremat a snĩa omni momẽto cũ horrore expectata. ℄Et rursus. ℄Si uolẽter pœnas ferunt aiæ cũ pro eis oramus? Respõdeo, nisi eas uolentes ferrent certe dãnatæ essent. ℄Et paulo post. ℄Deinde cũ animæ nõ adeo doleant pœna præsenti q̃ horrore instantis sibi & intentatæ perditionis nõ est mirum si cupiant suffragiũ, ut perseuerent nec deficiãt in fiducia cũ sint incerti(ut dixi)de statu suo:nec tam timeant pœnas inferni q̃ odiũ Dei, qđ est in inferno sicut dicit. Non est in morte qui memor sit tui:in inferno aũt quis cõfitebitur tibi? Et sic patet q̃ nõ timore pœnæ patiuntur, sed amore iustitiæ: ut supra. Timent enim magis ne nõ laudent & ament Deũ, quod fieret in inferno, q̃ ne patiantur. Solo uultu uirtutis suæ torquet eos & cruciat Deus cum sit eis insubstentabilis. ℄Et paulo post. ℄Patet itaq; q̃ a facie domini oritur eoꝝ maxima pœna: dum cõfunduntur, a fœdissima immunditia sua ad tantam puritatem cõparata. ℄Et deinde. ℄Hic deus apparet illis horribiliter iratus, & cum eo uniuersa creatura. Hæc Martinus.

uerba Mart.

Esa.nihil ibi ad ꝑpositum.
Judicetur.
Immo accusetur.
Sentẽtia differatur.
Nihil aliud facit aĩa q̃ ut timeat a snĩa.
Volẽter ferũt pœnas.
Instãtis & tentatæ ꝑditiõis.
Cupiunt suffragium.
Timent odiũ Dei.

℄Multas alias ridiculas stultitias, & multis fœcũdas filiabus ac ꝑgeniæ innumerabili potuissem colligere. Sed si hæ satis nõ sint ad stomachũ omni ingenio excitandũ:nihil ẽt cũ illis ꝑfecissem. Audite ergo rursus Martiniani discipuli Purgatoriũ Martini. Si forsan ex his melius potestis colligere eius dogmata. ℄Primo ibi est timor pœnaꝝ: imo timor odii Dei:imo nõ timor pœnarum, sed amor iustitiæ, ne non laudent Deũ & ament: imo nihil aliud ibi facit aia, q̃ ut tremat a snĩa expectata. Pœnas ferunt uolenter, & cũ possint mereri & mereantur maxime:tñ crudelis Martini. Deus, illas inde nõ eruit. Volenter ergo pœnas ferunt(alias.n.dãnatæ essent)imo nolũt illas, & nolentes peccant sine intermissiõe(ut uidebim⁹) donec uelint eas:q̃s ẽt postq̃ uolũt adhuc ibi manẽt & suffragiũ petũt, ẽt si pfectæ in charitate sint sm illũ. Scilicet qa illæ in illis pœnis gaudẽt: & De⁹ est ita misericors & iustus: q̃ uult etiã iustos & pfectos redditos, puniri. O q̃ possem in te tua uerba usurpare. O si uel guttulã unã gustasses pœnaꝝ illarũ, nõ ista diceres. Immo, o si btitudinẽ cogitares, aut uere crederes, nõ ista diceres Martine, crede mihi, nõ ista diceres. Rursum. Animæ iudicantur particulari iudicio. immo nõ, sed accusantur & snĩa differtur. Amplius cupiunt suffragium ut perseuerent, & ut supra uidimus, q̃ nõ sperant, imo q̃ desperant, & q̃ nesciunt se sperare. ℄Colligamus igitur breuiter ex his quæ de uerbis eius ꝑposuimus.

Qui hæc itelligãt sequant Martinum.

Etadhuc ex aliis quæ cuilibet licet animaduertere Martini purgatorium. Circa hũc timo
rem quem secum animæ ferunt. Primo. Quid timent? quo timore timent Martine? Doce
discipulos tuos tam reconditæ & beatæ doctrinæ adeo auidos, quã a Taulero tuo illotam
docto in sincera theologia, accæpisti. Timẽt (inquis) timore uel horrore pœnarũ seu dam
nationis ac sententiæ futuræ. Dic rursus quid timent? Timent nõ timore pœnarũ, sed odiũ
Dei. Quid timent? ne nõ ament ac laudent Deum. Iterum quid timent? A facie Dei qa in-
substentabilis eis apparet iratus & horribilis. Immo qa potius cõfunduntur a puritate uul
tus eius. Sed amplius dic, cur timent? quia sunt in culpa, nec desinunt peccare donec nihil
timeant. Dic rursus sunt in culpa? Non, sed in amore iustitiæ. Iudicantur ne particulari iu
dicio? Iudicantur: Immo expecta parum uel nihil, non dico iudicantur, sed accusantur.
Sed qd? sperant ne an nõ? Sperãt, & nõnullæ sunt & fuerunt certæ, & petierunt salutis suæ
suffragia. Immo forte melius dico (& hæc sunt uerba sua) eas nõ fuisse certas. Sed præ ni- uerba
Notate purgatorium Martini. mio auxilii desiderio tanq̃ essent certæ uelocius iuuari postulasse, ita ut potius opinentur Mart.
& præsumant sese certas q̃ sciant. Sunt ergo certæ, & non sunt certæ, sed tanq̃ certæ. Et præ
sumunt se esse certas. Sperant igitur petentes suffragia: imo non sperant: imo desperant:
immo ppe desperant: immo nesciunt se sperare: immo sentiunt desperationẽ, & non sen-
tiunt se sperare, & tñ præsumunt se certas salutis. Nõ habent ibi Dei amorem perfectum,
quare? quia horrent pœnas, imo habent perfectum, quare? quia pœnas nõ horrent, sed li-
bẽter ferunt in amore iustitiæ. Nõ sunt mere pœnæ illæ pro peccatis, nam (sic ille inquit)
diceretur punitoriũ magis q̃ purgatorium: immo sunt pœnæ ad quas particulari sunt iu-
dicio iudicatæ: immo non iudicatæ (ut diximus) sed accusatæ. Eia, spectabilem theologiã
Martinianam. Eia, nouum purgatorium Lutherinum. Ego autem ptestor coram uniuer-
sa ecclesia q malo uere esse in inferno, q̃ credere tam insanum purgatorium. Nã quæ tam
sapiens anima, ibi in tot contrariis non insaniret? quæ nollet plus milies in inferno esse q̃ in
purgatorio tantæ insaniæ ac peruersitatis?

¶ De peruerso & insano eiusdem dogmate circa Purgatorium.

Ed ut iam de Purgatorio isto tuo me liberem. Aliud peruersum & insanum dog-
ma tuũ breuiter persequi necesse est. Quod tale est. Aĩas ibi existentes esse in sta-
tu merendi, & ibi augeri charitatem. Hoc autẽ est contra plurima loca scripturæ.
Quid ait Paulus? Dum tẽpus habemus operemur bonũ. Itẽ. Oportet nos manifestari an- Paul.
te tribunal Christi, ut recipiat unusquisq; prout gessit in corpore. Nota Martine id quod ad
dissimulas, ad quod nõ respõdes. prout gessit in corpore non extra corpus, inquit Aposto- Gal.
lus. in corpore non extra. Intelligis Martine? si in purgatorio merita augerentur reciperent
prout gesserũt extra corpus. Et Paulus inquit in corpore. Quid Dominus & Magister. Ve Io. 9.
niet nox qñ nemo põt operari. Per noctem tempus post hãc uitam intelligens, ut sancti ex-
ponunt. Quid Eccle. 14. ait sapiens. Ante obitum tuum operare iustitiam, & alia eiusmodi
multa quæ in scripturis inueniunt. Sed audiamus quõ hæc dissoluat Martinus. Hec eius
Consequentia Martini. uerba. ¶ Hæc omnia æque cõtra totum purgatorium pugnant, quia nõ ponunt statũ me-
dium inter mortuos damnatos & beatos. O egregiam cõsequentiam, nõ ponunt mediũ sta
tum: ergo pugnant cõtra illum, & ita tollunt illum. Immo dic etiã ista rõne, q tollunt etiã
infernum uel Paradisum, quia quo ad quærendum meritum, oẽs tam beati q̃ damnati cõ
parantur. Sed ut hoiem penitus cõfundamus, qui hic loqui nos æquiuoce ait, pcul dubio
(ut ostendit) non intelligens. quid sit loqui æquiuoce. Conatur retorquere cõtra nos uul-
Argumẽtum Martini. gare illud Eccle. ita arguens, Si ille tex. de purgatorio intelligitur sic dicit. Lignũ ubicũq;
ceciderit siue ad Austrum, siue ad Aquilonem ibi erit: ibi manebit. Ergo ſm uestram do-
ctrinã inquit, qui in purgatorio ceciderit, ibi erit, ibi manebit. Sed quis tibi hoc dedit Mar
tine, ut tu exponas. et deinde cõtra expositiõem tuam arguas, quasi nostram? quasi ita nos
exponamus: aut ita Sancti exponant. Sed audi primum, & deinde argue. Cadere lignũ ad
Austrum nõ significat in purgatorium uel in paradisum. Sed significat cadere in grã Dei.
unde sequitur Beatitudo uel statim uel post purgationẽ. Ergo sic expone: & deinde si po-
tes ĩpugna. Quicũq; ceciderit ad austrũ. s. in gratia Dei, ibi erit: ibi manebit: in gratia Dei,
siue purgandus siue nõ. Nihil. n obstat purgatio, quin in grã Dei obierint purgãdi: sicut q
statim, ut moriũtur, euolant. Vide ergo q̃ uniuoce intelligimus, ibi erit: ibi manebit. scili-
cet in gratia Dei. Qui uero ad aquilonem ceciderit, idest extra gratiam, ibi erit: ibi mane-
bit. s. extra gratiam, nunq̃ illam recuperaturus. Sed quid moror in tot eius stultitiis. An nõ
Damascenus ait indistincte, q illud est hoibus mors q casus diabolo? Sed Diabolus merẽ
di finem in casu suo accæpit, ergo & hõ in morte. Sed metuo ne hic etiã illud dogma reuo

cet, quod Origenianum dicitur, ꝙ scilicet. Diaboli etiam saluabuntur aliquando omnia
metuo ab hoc uiro pestifero. Quid respondes ad Aug. dicentem. Omne hic meritum cō-
paratur? Audite quomodo patrem Aug. exponit. Inquit enim ꝙ non loquitur Aug. de his
qui sunt in purgatorio. Et tñ Aug. dicit omne meritum. Et regula est nota pueris, ꝙ q om-
ne dicit, nihil excludit. Quid ergo ais Martine? Nihil aliud, nisi ꝙ Augu. non dicit hoc, re
spectu eorum qui in purgatorio sunt O miserum hominem. Ego parcerem insaniæ suæ:
nisi manifeste loqueretur Aug. de his qui in purgatorio sunt: negans in statu merẽdi esse,
& ita negans, ut loquens de orationibus quæ hic pro illis fiunt: ne crederemus ibi eos illas
mereri. Manifeste & plusq̃ manifeste dicit, ꝙ illas tunc meruerunt qñ erant in uita. Addẽs
rõnem, quia omne meritũ hic cõparat̃ &c. Hæc Aug. in Enchirid. c. viii. & c. ix. Quid er-
go frustra Grego. in Diagolo, & aliis locis Damascenũ, Hiero. & singulariter sup Epistola
ad Gal. Greg. Niss. Chrisost. Ambrosiũ, & specialiter in Apologia. Dauid: & oẽs tam anti-
quos q̃ Modernos frustra adduxerim? ¶ Porro duo supersunt ex tam insano dogmate, in
audita & inopinabilia documenta. ¶ Primũ, ꝙ cũ sint per oĩa (ut ille asserit, Thomã in-
super in hoc, ꝙ cõtrariũ ex cõi doctrina docuerit, reprehendens) uiatores, qui in purgato-
rio patiunt̃: poterit cõtingere augeri eis charitatẽ ꝓpemodum in infinitum: & ita cõsequẽ-
ter multos esse Beatiores ipso Io. Bap. & adhuc (quod horreo dicere) ipsa uirgine Beatissi
ma Dei matre MARIA. Item ꝙ melioris conditionis essent multi decedentes in charitate
imperfecta (quia magis in purgatorio perficerent̃) q̃ si in perfecta decessissent. Presertim
quod ille asserit, longe & incõparabiliter maiora esse in purgatorio merita, ꝓpter pœna-
rum grauitatem, q̃ esse ualeant in hac uita. Ita ut studere debeãt laici Martini, in purgato-
rium potius ire, q̃ in Paradisum: ut sic mirabiliter in eius theologia ꝓficiant. ¶ Secũdum
documentum, quod pariter poterit cõtingere: cum animæ in purgatorio suo existentes in-
cessanter peccent, cum non uolenter penas ferãt, & cũ pergant timere. possintq; in eiusmo
di uoluntate ac timore continue perseuerare, ut proculdubio in æternũ ibi maneãt. Pre-
sertim cũ sint incertæ salutis suæ. Poterunt ẽt ibi ita blasphemare & desperare, ut ualeant
se cõstituere dignas milies inferno, & ita de purgatorio uel infernum faceremus, uel non
uiam ad purgandum, sed ad perdendum potius diceremus. O infœlix Martine, quomo-
do non considerasti tanta absurda? Quomodo poteris respondere? Quomodo non con-
fundi? Multa consulto omisi eiusmodi nefanda atq; horrenda piis auribus, nimis satisfe-
cisse prioribus arbitratus. Quare ago omnipotenti Deo gratias ꝙ tandem ex isto tuo infer
no ipso confusiore, purgatorio liberatus, respirare aliquantulum mihi licuit.

Rñde Martine si potes, immo cõfundere cõfundere.

Documẽtum Martini.

Secundũ documentum.

Ad te ptinent hæc Martine.

FINIS.

¶ Liber Quintus, uel potius clarum Speculum Martinianæ Theologiæ.

T doctis recteq; de fide Orthodoxa sentientibus: ueritatumq; theologicarum: & totius ecclesiæ sententiæ facile memorum/ consulerem: tam super his quę disputata sunt/ q̃ super aliis: quæ ne infinitum mihi negotium sumerem: de industria pręterii: pestiferã uanam atq; ebriã uiri huius doctrinã de suis collectã uerbis/ breuibus perstringã positionibus. Et ut laborem fastidiumq; longioris inquisitionis eas nosse uolentibus auferam: ipsa eius opera atq; loca ubi talia dogmatizzat: quæ alióquin in pręsenti opere nostro adnotata reperire non liceret: producam. Hic ergo maxime inuito bonos omnes/ amatores & zelatores Christiani nominis: & Euangelicæ ueritatis: ut considerent cum quanta Christi Domini iniuria: tam prophana tamq; pestifera Dogmata in medio ecclesiæ proferantur: atq; ferantur impune. Et prǽterea cum inimicorum Dei nostri: & hostium Crucis Christi contemptu lachrimabili: & irrisione horrẽda. Sed iam illa ipsa inspiciantur.

Notate Christiani.

¶ Hæreſes, Intoleranda ſcandaloſaq; Martini dogmata. De Papæ poteſtate. Secundo libro ac tertio, diſputata & confutata.

CHriſtus prohibuit non ſtatuit Primatum ſummorum Pontificum.

¶ Chriſti uerba. Tu es Petrus &c. non ſunt ſingulariter Petro dicta: ſed eccleſiæ principaliter.

¶ Claues accepit Petrus ab eccleſia non a Chriſto.

¶ Petrus poteſtate ac iuriſditione coapoſtolis cæteris nõ præfuit iure diuino.

¶ Immo Apoſtoli ipſi fuerunt Petro ſuperiores.

¶ Petrus nõ fuit quouis modo ſup uniuerſas oues Chriſti aut uniuerſas eccleſias.

¶ Multo hoc magis uerum de ſucceſſore.

¶ Petro ſingulariter non fuit facta Paterna reuelatio de Chriſto filio Dei.

¶ Talis reuelatio nulli cuipiam ſingulari perſonæ facta eſt, nec carni & ſanguini.

¶ Vbi talis reuelatio & fidei confeſſio, ibi neceſſe eſt & claues eſſe.

¶ Papa non præeſt poteſtate cæteris epiſcopis diuino iure.

¶ Epiſcopi iure diuino æquales ſunt præſbyteris. Error Arrianorum.

¶ Ita fit. Papam cuilibet præſbytero æqualem eſſe diuino iure.

¶ Decreta probantia Primatum Ro. Eccleſiæ. ſunt frigidiſſima.

¶ Supradicta concluſio nimis modeſta, ſic corrigit a Martino. Sũt languidiſſima, Ineptiſſima, Impiiſſima, Deliramenta, Paleæ. & miſeræ Paleæ.

¶ Sunt etiam contra Euangelii ueritatem.

¶ Et ſi ita ſint cõtra Euangelium, ſunt tamen toleranda pro fraterna charitate.

¶ Humano iure Papa primatum eſt cõſecutus. ſ. Conſtantini quarti Decreto.

¶ Conciliũ eſſe ſupra Papã, aut a Papa ad conciliũ appellari poſſe, q̃ſi ad maius tribunal.

¶ Papam errare poſſe in his quæ ad fidem pertinent rite etiam utentem claue ſcientiæ.

¶ Concilium etiam poſſe errare, quãq̃ ad concilium pertineat ſtatuere articulum fidei. O Martine eſt ne hoc uertere fidem in utrum?

¶ Papæ nõ ſubeſſe oẽs Chriſtianos, poſſeq; nõ obtẽperari eius decretis ſine diſcrimine ſalutis.

¶ Romanam Eccleſiam poſſe ſchiſma querere.

¶ Deum niſi digno claues non dare.

¶ Eccleſiam etiam indigno, ſed non indigno coram ſe.

¶ Si uerbis illis Chriſti. Amas me. Paſce oues meas. data eſt poteſtas Põtifici. Sequitur ꝙ ſi non amet deſinit eſſe Paſtor, & amittit poteſtatem.

¶ Hæreſes, pernitioſa ac nimis ſtulta eiuſdem Dogmata: circa ſacramẽtum Pœnitẽtiæ.

POenitentia ſacrm̃, ut eſt contritio, confeſſio, & ſatiſfactio, non eſt p̃cepta a Chriſto.

¶ Verbum Chriſti. Pœnitentiam agite &c. Intelligitur de actuali pœnitentia aſſiduo, ac nũq̃ (etiam ſomno & gaudio) interrumpenda.

¶ Idem Chriſti præceptum, eſt impoſſibile.

¶ Pniam a Chriſto præceptã. Rex in purpura. Sacerdos in mũditia. Princeps in dignitate, nõ minus agere poſſunt, q̃ monachus aut mẽdicus in ſuis ritibus & paupertate.

¶ Iſtam poſitionẽ quã ab alio poſitam excuſarem, & ad bonũ ſenſum reciperem, in Martino adnotandam cenſui tanq̃ hæreticam, qm̃ per eam ſentit, ſicut & uerba ſonant, ꝙ in religione, ubi preſertim paupertas & mendicitas aſſumitur, non eſt ſtatus melior aut uia facilior ſequendi Chriſtũ. Sic. n. fama conſtans eſt perfidũ iſtum Diabolum paſſim dogmatizzare, ut oẽs reuocet ſuper ſe & ueteres & nouas hæreſes. Et merito. Decreuit. n. etiam cõtra ſe perpetuo pugnare, quippe cum ipſe mendicantium religionem ſit profeſſus.

¶ Modus confitendi, quem in eccleſia docemur, eſt modus deſperãdi, & perdendi aĩas.

¶ Vera contritio nõ ſumit initiũ neq; paraẽ per diligentem collectionem, diſcuſſionẽ, deteſtationem peccatorum, Cõſiderando enormitatem, grauitatem, turpitudinẽ: & amiſſionem æterni boni, & damnum æterni mali.

¶ Contritio ita parata facit hypocritam & peccatorem indignum abſolutione & cõione.

¶ Peccata uenialia nullo modo præſumas confiteri.

¶ Mortalia non omnia, ſed tantũ manifeſta. Et hic nota. ꝙ quia pro hoc ꝑducit Paulũ i. ad Cor. y. in illis uerbis. Siquis eſt inter uos fornicator &c. Videtur manifeſte intelligere, ꝙ ea tantũ mortalia debemus confiteri, quæ ſunt nota, immo & damnata in facie & eccleſiæ. Sic. n. exponit Paulum in eo loco, Auguſtinus in lib. ad Damaſcenum. Immo ſic & ipſe Martinus exponit in Sermone ſuo de excõmunicatione.

¶ Qui uere credit absolui erit absolutus quicquid sit de contritione sua.

¶ Ex hac fide fit certus aliquis se esse absolutum tam quoad poenam ꝙ quoad culpam.

¶ Hæretica licet usitata sententia. Sacramēta nouæ legis gratiam iustificantem conferre, his qui non ponunt obicem.

¶ De satisfactione nihil legi in scripturis.

¶ Deum pro peccato ultra contritionem & charitatem, non exigere ullas poenas.

¶ Hæreses inaudita a sæculis & prophanissima dogmata: circa Purgatorium.

NOn stat ullus timor & horror mortis & poenarum cum charitate perfecta.

Hinc nos deduximus hanc aliam Blasphemiam.

¶ Christus in Martini theologia fuit īpfectæ charitatis qa coepit pauere & tedere.

¶ Purgatorium non est tantum locus poenarum pro peccatis.

¶ In purgatorio augeri gratiam, & meritum comparari.

¶ Ibi existentes per omnia esse uiatores, ita ut & damnari possint.

¶ Donec desinant ibi horrere ac pauere peccant sine intermissione.

¶ Animæ ibi sunt incertæ de salute sua.

¶ Item timent futuram damnationem.

¶ Particulare iudicium quod est in morte cuiusq;, ut ait Paulus. non est nisi quædam accusatio & nō iudicium quia sententia differtur.

¶ In purgatorio non puniri mortalia, sed tantū peccata uenialia.

¶ Hæreses præsumptuosa & iniquissima dogmata, circa indulgentias.

PApam solas poenas canonicas posse remittere per indulgentias.

¶ Virtute clauium nihil penitus poenarum posse remitti pro peccato debitarum?

Errauit igit Aug. contradicens in lib. de poenitentia, & tota ecclesia sequens illum, sicut in. c. quem poenitet. dist. i. late probatur.

¶ Non esse in ecclesia militante thesauꝝ de meritis Christi, unde pro nobis satisfiat.

¶ Neq; esse de meritis Gloriosiss. Virginis eius Matris, & cæterorum sanctorum.

¶ Eundem thesaurum in manu Papæ non esse, ut de eo possit ex causa quantumuis pia conficere indulgentias.

¶ Nulla esse merita sctōꝝ satisfactoria, excellētia debitū Poenaꝝ, propriis pctīs debitaꝝ.

¶ Contradictorium prædictæ conclusionis est hæreticum.

Ita ut hæretica sit tota ecclesia. Pontifices hæreses statuerint. Omnis schola, & doctorum & Sanctorum (una hac Excepta Martiniana) hæreses docuerit.

¶ Indulgentias ēt non cōfessis & non contritis, & omnino existentibus extra gratiā ualere.

¶ Venias esse Pigris utiles inutiles impigris.

¶ Disputatio in tertio libro prætermissa. Vbi summa est rationum, quibus mouetur Martinus contra Thesaurum. Ex meritis Christi comparatum ecclesiæ.

QVoniam omnis radix iniquissimæ eius doctrinæ circa indulgentias, cōsistit in eo, quod negat hunc thesaurum de Christi meritis. Ideo, quod prætermisi superioribus libris (ne quid laici sui merito desiderare possint, ad uaniloquas eius stultitias capiendas) hic breuiter colligam. Scilicet quibus ille moueatur aduersus sanctorū doctoꝝ, & totius ecclesiæ sentētiam. Attn̄ triplex hic controuersia. Ab hoc hoie mouet.

¶ Prima, contra quæstores indulgentiaꝝ, in quos nonnulla mouet atq; reprehendit, quæ si uera sint, fateor iure excusari non possunt. Atq; ideo illoꝝ causam, neq; uolo, neq; debeo, Defendendam suscipere. Vnum tantum possum comperto dicere, ꝙ accusator Mendacissimus est, & plenus calumniarū. Sed neq; satis hoc illis, si alioquin re uera officio abusi essent suo. Ipsi uiderint mihi (ut Apostolus ait) neq; stant, neq; cadunt.

¶ Secunda, contra abusum ipsum indulgentiarum. uidelicet. Si uel leui, aut nulla, aut falsa, uel etiam non idonea cā cōcedantur. Huius rei quæstio, qm̄ in facti notitia consistit, nō pertinet ad consiliū uel disputationē sapiētis. Nō. n. de eo qđ fit r̄ndere sapiens debet, sed de eo quod fieri debet, & quod de iure est uel humano uel diuino. Minus ēt pertinet ad iudiciū meū, aut cuiusq; singularis hois de facto tanti principis rōem ab eo reposcere, qui ut diximus Deū solum iudicem habet supra se, qui nihil penitus indiscussum dimittit.

¶ Tertia, cōtra ecclesiæ decisionem, & contra Sanctoꝝ cōem sniam circa hunc Thesaurū, & hic intendo Disputare aduersus hunc hoiem maledictum, ut noscant docti oēs, ꝙ leui-

bus,& q̃ ridiculis,& plane stultis moueatur fundamentis, Positis super harenam temeritatis & superbiæ suæ. Sic ergo ille ait in opere ad Leonem, Pagina.124.

¶ Q đ merita Christi sint Thesaurus indulgentiarum nego. Et cã negandi est.

¶ Prima: quia nullis (ut iam sæpe dixi) scripturis id probari: nec rationibus ostendi potest: nec ipsi qui hoc tenent/probant: sed simpliciter narrãt: ut omnibus notum est.

¶ Vere nimis scriptum est de homine ad loquendum ueloce nõ esse sperandum nisi stultitiam. Sed audi si potes Martine, quanq̃ uere ẽt scriptum est. Qui illusor est non audit cũ arguitur. Audiat ergo qui ueritatem amat.

¶ Primo enim mendacium est, q nullis possit scripturis probari. Mendacium inq̃, nã superius plurimæ adductæ sunt: Per quas iste ꝓbat & persuadetur thesaurus. de quibus bonus Martinus nullam penitus mentiõem facit: Verũ qm̃ ita loquunt scripturæ, ut nõnũq̃ duci in alios sensus facile possint; iõ super hoc nõnulla sunt pp sciolos & supbos ponenda documenta, ut discant qñ blasphemant & imprudẽter (q̃q̃ semper temere) cõtra scripturam loquuntur.

¶ Documenta ad cõsiderandum, quæ tanq̃ de scripturis ꝓbata sint recipienda.

PRimum: Quædam sunt quæ scriptura ita aperte pronunciat, ut nulla etiã malignis relinquatur peruertẽdi occasio, nisi mera sua malignitas & cõtumacia atq; ꝓteruia, ut est illud quod Christus duodecim instituit Apostolos, & illud q Petro reuelatũ est de eo q esset filius Dei uiui, & q Christus ei tradidit claues regni cœlorũ, & Principẽ illum facit super oẽs Apostolos, & ꝓtãte, & authoritate, & eiusmodi talia. Quæ qui negat, iam totam põt & euertere & peruertere, ut lubet, scripturam.

Nota Martine.

¶ Secundum est. Sunt alia quædã quæ ex scripturis idonee per doctores Sanctos collecta sunt: nõ ita tñ, ut nõ aliqua præbeatur superbis & proteruis ansa, uel de ipsis scripturis, cõtradicendi: Sicut Arrius fecit, qui audiens illud. Pater maior me est. Ad blasphemiã abusus est. Et ob istã gratiam. Si qñ talis de scripturis emerserit cõtrouersia, Norma ueritatis ac fidei est decisio ecclesiæ atq; ipsorum summorum Pontificũ Decreta, siue in sacrosanctis Synodis, siue alioquin canonicæ deliberantium ac statuentium: ut quodcũq; damnatum ab eis sit, indubitãter ꝓ damnato recusandum sit, quodcunq; probatum ꝓ cõperto intrepide recipiendum. Alioquin nihil certi haberemus cõtra hæreticos uel hæreses, unde sine hæsitatione possemus in illos ferre iudicium. Quod est ualde impium & inopinabile & pestiferum in Christiana fide.

¶ Tertium est. Sunt nonnulla esse quæ nullo mõ ex scripturis colligi ualent. At qa uerbo Apostolorum ac successiua traditiõe quasi p manus accepta sunt, & ad nos deriuata, atq; sanctissime custodita: ut de modo sacramentũ cõficiendi: & si qua sunt talia: hæreticus ille sit & insanus, qui eiusmodi neget obseruanda, uti semper sunt obseruata.

¶ Quartum est. Nã sunt quæpiam quæ non plane de scripturis collecta ab initio sunt per doctores ueteres, quantum accipi potuerit. Attamẽ recentiores cõprehenderunt. Sicut.n. scriptura dicit. Pertrãsibunt plurimi, & multiplex erit sciẽtia. Et beatus Greg. in Dialogo inquit. Nõ esse mirum multa suis tpibus reuelata fuisse, quæ prioribus sæculis fuerũt abscondita. Cum ergo talia canone, aut statuto Pontificum probata fuerint ac recepta & cõfirmata, proculdubio nõ sapit ad sobrietatem, quicũq; cõtra uelit insurgere ac resistere, & ꝓteruiter dissentire, minime ab hæresis crimine excusandus, quasi de scripturis nõ sit ꝓbatũ. Sat n illud dicit ex scripturis esse, qđ uerum esse ipsius ecclesiæ iudicio est decisum.

Eccl.

Gre.

¶ Postremũ est, quia sunt quædã quæ uarie a doctoribus, ꝓ scholis diuersis, tradita sunt neq; certa decisione a sũmis definita Põtificibus. Etsi in aliam partem declinare uideatur ecclesia. Et in his liberum est unicuiq; abundare in sensu suo, sed magis Christianũ & religiosum. Alterum alteri potius cedere q̃ cõtentionibus deseruire: ut elegãter dixit Greg.

¶ His ergo p̃missis iam puto his satisfactũ qui nolint inniti suæ prudentiæ & plus sape q̃ oporteat. Cũ.n. indulgẽtiarum hic thesaurus cõsideratus sit a Sanctis per scripturas. ut supra diximus Alberti testimonio. Post beatum Thomã & alios, qui Paulũ, Esaiam, Iob. & alia scripturæ loca ꝓducũt, quæ iste dissimulat. Cũ exinde sit ecclesiæ decreto. imo & ipso facto receptus & cõfirmatus. Audeo dicere temerarium se cõprobare & hæreticũ qcũq; ausit sese huic opponere authoritati quasi per scripturas nõ probetur, cum & falsum sit & loco totius scripturæ ipsa ecclesiæ sufficeret authoritas, his qui nolint hæreticorum obstinationem sibi sumere, ut notum est ab ipsis ecclesiæ incunabulis: ut Leo primus Beatissimus inquit, & Innocẽtius ad Aug. scribẽs, & tandem oẽs cõcludunt Sancti. Vna uoce, unaq; sñia

irrefragabili.

Irrefragabili. Immo hoc idẽ paulo poſt. Probabit nobis ſuis uerbis Martinus, uel inuit⁹: Mendacium igitur eſt, ꝙ nullis ꝓbari poſſit eiuſmodi theſaurus ſcripturis.

℄ Sẽdco ẽt ſi nõ eſſet mendaciũ, An nõ eſt oium odioſiſſima ac penit⁹ intolerabilis arrogã tia, in quouis mortaliũ ꝗtũuis in oĩ ſcĩa erudito. Dicere. Nõ põt ꝓbari ex ſcripturis. Si nõ euidẽtiſſime appear cõtra illas: aut alioqn certiſſima hoc reuelañõe acceperit? Si ergo non aliũde & paſſim, pateret uanitas & inaniſſim⁹ atq; inſaniſſim⁹ tumor mẽtis tuæ. Hoc ſolũ certiſſimũ ſignũ eẽ põt. Audere in medio eccĩiæ (in eo pſerti, i quo & ſc̃tõs pcipuæ doctrinæ, & oĩs ſcholæ doctores, & inſup dictũ factũq; toti⁹ eccĩiæ, aduerſus te hẽas) tm̃ uerbũ uoce publica pnũciare. Nõ põt ꝓbari ex ſcripturis. Quid .n. dicit, q hoc dicit. nõ pt ꝓbari ex ſcripturis? Nẽpe hoc totũ. Ego uniuerſas ſcripturas uidi, legi, intellexi, cõphẽdi, & inſu p mẽoriæ mãdaui, ac retinui, & in prõptu atq; añ oculos hẽo. Hoc ergo totũ nobis Martin⁹ de ſeipſo pnũciat. Si ergo q ſeipm cõmẽdat ille pbat⁹ ẽ: Martin⁹ certe erit ꝓbatiſſim⁹ q ſuo iudicio oĩa Sc̃ti ſpũs arcana cõphẽdit myſteria. Sed Apſs illũ poti⁹ ꝓbatũ iqt quẽ deus cõ mẽdat. Tũc igit̃ fortaſſis adducemur credere tãta, q̃ de te ipſo tã apte iactas, cũ uiderim⁹ aliqñ deſcẽdentẽ in te colũbã & manentẽ ſup te: & audiem⁹ de cœlo uocẽ ſonantẽ. Hic eſt nou⁹ ali⁹ filius meus, in quo lõge mihi meli⁹ cõplacui. Ipm audite: Aut ſaltẽ aliũ quẽpiã Heliã pcurſorẽ itelligem⁹, in deſerto clamãtẽ & pparantẽ uias tuas. Niſi forſan ille fuerit Taulerus, q pueniens, tã pulchra de purgatorio dogmata, ad redigẽdũ oẽs aĩas ad iſaniã, nobis attulit. Et ut ſerio tandẽ loqr: Cui⁹ modeſtiæ eſt in cõcſone a ſũmis Põt. ẽt doctrina claris, ꝓbata: a doctorib⁹ pclariſſimis & ſc̃tis cõfirmata: a tota eccleſia recepta, Audere in uerbũ erũpere tã ſupbũ? Nõ põt ꝓbari ex ſcripturis? Et addere poſt hoc. Nec ullis rõnib⁹. Pro oium ergo tu mẽtibus & ingeniis uales, ut circũſpexeris oẽs, q̃ a quouis mortaliũ qñcũq; excogitari poſſint rões. O arrogãtiſſimũ hoiem. At ſaltẽ illas ſolueres, quas adduxerũt Theologi ſacri in hac qõne Cur ergo nõ id prius pſtas? Vt deinde dicere aliq̃ occaſiõe ualeas. nõ poſſe rõnib⁹ ꝓbari. Ecce qa iã nouo op⁹ tibi mẽdacio fuit, & ideo ſubdis. Nec ipſi, q hoc tenẽt, ꝓbãt. Sed ſimplr narrãt. Et qm̃ hoc forte nõ ſatiſfuiſſet, ad pſuadẽdũ. ꝙ tãti tamq; ꝓbati doctores, ita temere ſine ſcripturis & rõnibus mouerent̃, opus fuit ſocietate, & auxilio alterius mendacii: & iõ addidiſti. ut oĩbus notũ eſt. Certe tam notũ hoc, q̃ quod ſæpe auſus es exprobare ꝙ Thomas loqtur ſine ſcripturis, ſine canonibus, ſine patribus, ſine rõnibus. O inſanum uulgus Et qs te ſeducit? Immo, & qũo ſeducit? Haberẽt .n. ſaltem aliqd coloris, quæ iſte iactat Audiamus. ℄ Dixi aũt pri⁹, ꝙ in eccleſia aliqd aſſerere, cui⁹ nulla põt rõ uel authoritas reddi, eſt eccleſiã hoſtib⁹ & hæreticis irriſiõi exponere cũ ſm Apoſt. Petrũ. Teneamur rõnẽ reddere de ea, q̃ in nobis eſt fide & ſpe, Et Paul⁹. Epſ potens in doctria ſana ẽt cõtradicẽtes redarguere. O adulterine doctor, q tibi arbitror ipaſti nihil fidelr pducere. Petri uerba hæc ſunt. Dñm aũt Chriſtũ ſc̃tificate in cordib⁹ uřis. Parati ſemp ad ſatiſfactionẽ, oĩ poſcenti uos rõnẽ, de ea q̃ in uobis eſt fide & ſpe. Attẽde igit̃ ad uerba cõfuſor calũnioſiſſime, & diſce ex dicto hoc Petri, nõ illud accipi. teneri nos rõe, aut quouis mõ ꝓbare nřa q̃ dicim⁹, ſed tm̃ defendere ac tueri Hoc eſt .n. ſatiſfacere poſcẽti rõnẽ. Alioqn negãtib⁹ ſcripturã (ſicut erãt illi de qb⁹ loqbat̃ Petr⁹, q nõ erãt in fide, qũo reddere rõne nřæ fidei ac ſpei poterim⁹? An forſan rõne ꝓbat̃ fides? Et mẽdax eſt Gregori⁹ cũ cæteris ſc̃tis oĩb⁹? Immo mẽdax & ipſe Paulus, q ait. Fidẽ ſpãdaꝝ eſſe ſubſtãtiã reꝝ, arg. nõ apparẽtiũ? An nõ, ubi rõ cogit ceſſat fides? Satis ergo reddim⁹ de fide rõnẽ, ſi q̃cũq; cõtra afferant̃ docuerim⁹ nõ obſtare. Satis igit̃ erit nobis cõtra te, & cõtra oẽs hæreticos, q & Ro. Eccĩiæ priuilegiũ, & ſcripturæ ẽt ueritatẽ negatis. Si argumẽta uřa reſoluem⁹, & reducem⁹. mox i nihilũ. Veꝝ qm̃, ut dixi tu teip̃: iter hřticos tuis uerbis ponis. Et ex ore tuo accipim⁹ hřticos eſſe illos, q Ro. eccleſiam nõ ſequũt̃. iõ audiat uniuerſa eccĩia Dei miraculo loqntem ueritatẽ in ſeip̃m. Hæc ei⁹ uerba. ℄ Hic aũt adeo ẽ nulla autoritas, ut ſi hodie eccĩia Ro. determinaret ptẽ affirmatiuã: nihilomin⁹ maneret idẽ piculũ. ſ. qa nõ poſſumus rõnẽ reddere aliã, niſi qa ſic Papæ & Ro. Eccĩiæ placuit. Sed qd iſta rõ faciet, ſi ab his urgeremur q Ro. eccĩiã nõ ſequunt̃? ut hřticis Pigardis. Hi nõ uolũtatẽ Papæ & Ro. eccleſiæ: ſed uel authoritatẽ, uel rõnẽ ꝓbabilẽ qrẽt. Et certe iſte eſt mihi uel unic⁹ ſcop⁹ in iſta materia tota. ℄ Duo igit̃ his uerbis colligũt̃. ℄ Primũ, Veritas, uel ab iuito pdiẽs. ſ. ꝙ hřtici ſunt q Ro. eccĩiã nõ ſequũt̃. Ecce ergo hue neq̃, tuis uerbis cõdẽnaris. Tua ſnĩa tete ponis iter hæreticos, nã hoc audio palã abſte. Hřticos eẽ illos q Ro. eccĩiã nõ ſequũt̃. O infœlix Magiſter: nõ te urgeo, nõ te redigo ui ipſa ueritatis ad nihilũ? Sed certe nõ ego, tu ip̃e poti⁹ & pctm̃ tuũ. ℄ Scdm, ſtultitia. Fruſtra eſt .n. cõari cõtra hřticos ulla authoritate ẽt ſcripturæ. Quid .n. ẽ hřtic⁹? niſi q nõ ſolũ in itellectu errorẽ, ueꝝ ẽt in uolũtate ptinaciã habet? Quid ãt aliud ẽ ptinacẽ eẽ, niſi nulli authoritati, & pcipue ipſi⁹ eccĩiæ, ſupponi uelle, & cedere? Atq in quies, p ſcripturã ſaltẽ cõfundent̃ quã admittũt: & nõ p authoritatẽ Ro. eccleſiæ, quã nõ admittũt. Falſum hoc Martine. Scripturã .n. oĩno repudiat & ſancta Dei. quam

Notate, notate hæc p modeſtia Martini.

Hæc ad te ptinent Martine.

Notate uerba & ſignate myſteria.

Martinus hæreticus ex uerbis ſuis.

tuor Euágelia qui Ro. authoritatẽ ecclesiæ nõ cõfiteť atq; illi se nõ supponat, Nã alioqn dicet aliqs. Credo oẽm scripturã reuelatã. Attamẽ Euangeliũ qđ dr̃ esse Matthei nõ credo: imo nõ credo fuisse Matthei. Quid tu Martine sapiẽs oppones? qua probabis scriptura, illud esse Matthei, aut insup esse reuelatũ, hõ miser? nisi hoc tm̃ opponas, qa ab ecclesia Ro. est sic receptũ & ꝓbatũ quasi Matthei? & quasi reuelatũ? Et insup ꝙ Ro. ecclesia errare nõ potuit. quasi a Spũ ſſancti infallibili ueritate directa? Nec.n. satis esset, ꝙ illud hoĩes hactenus ꝓ Matthei Euãgelio receperũt. Nõ satis esset inq̃. Nõ.n. hæreticus est, q nolit credere qđ testimonio hoĩum, ẽt si certissimũ sit, ꝓbeť: sed q diuino resistit testimonio. Si ergo hãc sufferas Romani Põt. & ecclesiæ authoritatẽ, an nõ uniuersa q̃ fidei sunt subuertis? q̃ si in hoĩum opinione ac traditione, & nõ in diuina & infallibili ueritate nitantur atq; subsistãt? An nõ ita fit Martine cum uere fides uertitur in utrum'? Sed transeamus ad alias tuas causas negandi hunc thesaurum. Sequeris.

¶ Secunda. omnia argumẽta hic plus ualẽt, quæ de thesauro militantis ecclesiæ ex sanctorum meritis adducta sunt.

¶ O incõsideratissime hoĩum qũo loqueris? Si.n. oĩa argumẽta (ut inqs) q̃ de meritis sc̃tõrum fecisti multo magis ualẽt in meritis Christi, & illud est unũ ex argumẽtis, ꝙ Sc̃ti non fecerũt unq̃ qđ debuerunt, neq; eoꝵ merita sibi supabũdantia fuerũt, ut aliis possent cõĩcari. Ergo, optima cõsequẽtiã seqtur, ꝙ Christus neq; fecerit qđ debuerit, neq; ꝓ aliis merita cõparauerit. Vide igitur quo te cõiieis loquendo qcqd in buccam uenit. cũ ui uerboꝵ coactus sis profiteri Christũ nõ fecisse qđ debuit: & pro nobis nõ meruisse. Et cum ita sit, ut manifeste omnibus apparere possit: Audes tamen passim iactare. Respondeat qui põtdet qui habet meliora. Scio ꝙ ueritas diuina est. Scio ꝙ probari contrarium non potest de

Modestiæ Martini.

scripturis. Paratus sum ignem & mortẽ pati pro his. Diuinũ iudiciũ cognoui: & alia quæ iactas ita superba, ita stomachosa & odiosa: ut maximi miraculi loco accipiã ꝙ possit aliquis hõ tibi habere ullam fidem: Sed uideamus tandem quæ refers argumenta.

¶ Primo, inquis indulgentiæ nõ essent indulgentiæ, sed uera satisfactio si de meritis christi applicarenť. Nõ.n. indulgeť ei, a quo satisfactio requiritur. Respõdetur indulgẽtias uere esse satisfactiões, respectu Dei recipiẽtis. At respectu ei⁹ cui applicanť, recte indulgẽtiæ dicunť: qa quod ꝑ se facere tenereť ei remittiť: dũ cõcediť, ut de alterius credito soluat.

¶ Secũdo inqs, tũc claues nihil soluũt, sed ligatũ alio trãsferũt, & ita uilificanť, qđ est impiũ dicere. ꝙ clauis nõ soluat. Sed unde tam repẽte tanta pietas Martine? An nõ tu tenes ꝙ claues nõ soluũt, sed prius solutũ ostendũt? Vnde igiť mõ, ĩpietatẽ asseris. tenere, ꝙ claues nõ soluãt? Deinde qs te docuit ꝑꝑ indulgẽtias claues nõ soluere? cũ cõtra dicamus neminem consequi indulgentias, qui per claues nõ sit solutus.

¶ Tertio, inquis merita Christi sine clauibus ꝓ nobis expenduntť, ne alioqn sint ociosa. Rñdeo. Ridiculum esse dicere, ꝑꝑea esse ociosa ꝙ sine clauibus nõ expẽdanť: sicut nõ est ociosum qđ iterim seruať in Arca, ꝓ tp̃e oportuno. Ad expendendũ.n. hũc thesaurũ, cã & opus aliquod pium exercendũ, ex parte accipientis reqriť: qđ in honorẽ Dei uel in reipu. christianæ, & ꝓximi cedat utilitatẽ: qđ reseruãdũ fuit, ut arbitrio ipsi⁹ ecclesiæ definireť.

¶ Quarto ais, si merita Christi solũ relaxatiõi pœnaꝵ expẽderenť, fieret magna illis irreuerentia. Sed qs dicit hoc, ꝙ solũ operenť pœnaꝵ relaxationẽ? Immo qs non dicit ꝙ prius auferunt oẽm culpæ maculã? Sed hoc amplius ꝙ etiã applicata nobis ex potestate clauiũ seu Pastoris summi operantur satisfactionem.

¶ Tertia cã negãdi. hæc est inqs. Oẽs cõstanter tenẽt opera nr̃a bona meliora esse q̃ sint indulgẽtiæ. Nemo ẽt dubitat opa Christi esse meliora incõparabiliter oĩbus nr̃is opibus. Si igitur nobis applicarenť merita Christi, sicut diciť ꝑ indulgẽtias, seqoeretur indulgẽtias meliores esse operibus nostris qbuscũq;: qđ est cõtra primũ cõcessum. Et qa primo uidebat argm̃ terribile ad cõfundendos oẽs mortales, sic incepit. Rñdeant mihi ad istã cõtradictionẽ btũs Th. & Bonauẽ. Deinde post tm̃ strepitũ ipse idẽ arg. soluẽs, sic seqť ad uerbũ.

¶ At forte (ut sunt arguti) Rñdebunt ꝑ Aristotelicas distinctiões. Veꝵ est, merita christi: ut simpliciter sumpta sunt meliora nr̃is opibus: sed sic nõ sunt indulgẽtiæ uel ꝑ indulgentias nõ sic applicantur. Accipiunť aũt ꝓut solũ sunt satisfactoriæ ꝓ pœnis: & isto mõ applicantur. Rñdeo, ꝓba quod dicis. Quid si nolim istud tibi credere nuda narranti?

O disputatorẽ egregiũ, O hoiem lubricissimũ, partes opponẽtis primo sumit. & cũ argm̃ uidet corruere, ad illud cõfugit. Proba qđ dicis. Hoc.n. ad te pertinebat ꝓbare qđ dixisti. Quãq̃ satis nos (etsi soperuacuo) ꝓbauimus. An non agnoscis ꝙ in hoc, ꝙ ais. Proba quod dicis. Tu cedis argumento: & ad principium redis totius disputationis? O stupidissimum hominem. Præterea cuius arrogantiæ est, in facto ac statuto totius ecclesiæ, dicere. Probare iubeot spiritus utrum ex deo sint. Ad Martinom igitur pertinet probare spũm ecclesiæ utrũ ex deo sit, Hinc apte nos ꝓbamus spũm tuũ, Ex patre diabolo esse, q ex cõtẽtiõe est

& ueritati nō acqeſcit. Porro, quæ nam ſtultitia hæc, ut dicas per Ariſtotelicas diſtinctiões didiciſſe nos, ſeparare merita chriſti de ſe ſumpta: ab eiuſdē iiſdē meritis, ut nobis applicā tur? Noſter.n. Ariſtoteles de iſtis indulgētiis (niſi forte apud inferos) nunq̃ ſcripſit.

Nota inopinabile.

¶ Sed uolo iam, ut & tu clarius intelligas: & facilius (ſine Ariſtotelicis locutiōibus, a qbus abhorres) quæ dicunt Doct. Sancti. Opera Chriſti (opinor) nō negabis bōa fuiſſe: & nō ſolum ſibi bona, uerum ēt nobis. ſi mō illa mereamur ut ꝓſint nobis, per fidē & charitatem. ¶ Secūdo nō negabis opera nr̄a bona corā Deo eſſe nobis utilia, q̃ ex fide & charitate ꝓceſſerint. ¶ Tertio dicunt Sctī ex quolibet peccato teneri nos duplici reatu, culpæ & pœnæ. ¶ Quarto, Per merita Chriſti cuilibet cōtrito remitti culpā uirtute clauiū, ſeu ſacr̄i, ſaltē in uoto accepti. ¶ Quinto, & ſi aliqd pœnæ remittaꝰ p cōtritionē, & in ipſa ſacr̄i uirtute, tn̄ nō penitus oēs. An hactenus qcq̃ diximus Ariſtotelicū? Hoc ultimū opinor, qa tibi non placet: q ais. ꝙ p cōtritionē & ſolā nouā uitam Deus remittit oēs pœnas. At Aug. in hoc ſeqtur Ariſtotelē. Ait.n. Aug. in Ser. de pœnit. Nō ſufficit mores in melius cōmutare, & a præteritis malis recedere niſi ēt de his q̄ facta ſunt ſatiſfiat dn̄o per pn̄iæ dolorē, p humilitatis gemitū, p cōtriti cordis ſacrificiū cooperātibus elemoſinis & ieiuniis. Nam Greg ēt ait. Si peccatū Dauid dn̄s trāſtulit tam deteſtabile, qd eſt qd poſt oia, q̄ de eodē peccato p ꝓphetam a dn̄o ei dicta ſunt, poſtmodū tanta tolerauit? Sed ꝓculdubio dn̄s delictū ſine ultiōe nō deſerit &c. Et hoc penitus tota ſeqtur, & ſemp ſecuta eſt eccleſia. ¶ Sexto, ergo pōt aliqs p ſeipſum ſatiſſaciendo pœnas tales ꝓ peccato debitas diluere. ¶ Septimo, pn̄t ēt ei applicari de meritis Chriſti p indulgentias, ita ut ſatiſſaciat. ¶ Octauo, ſi ſatiſſaciat p ſeipſum, plura faciet, qa nō ſolū pœnas diluet, ſed ēt merebiꝰ cōſeruari in bono, & augumentū charitatis. ¶ Nono, ꝙ ſi ſatiſſaciat per indulgētias & applicationē taliū Chriſti meritoꝝ nihil amplius habebit niſi pœnaꝝ relaxationē. ¶ Decimo, p hæc ſequiꝰ. ꝙ melius eſt ſatiſſacere p ſeipſum, q̃ p indulgentias. ¶ Vndecimo, nō ꝓpea ſeqtur ꝙ opa nr̄a ſint meliora ſimpliciter opibus Chriſti, neq; ꝙ ſint meliora nobis. Sed hoc tm̄. ꝙ nr̄a opa ſiue merita, q̃ nūq̃ tn̄ ſunt merita ſine pticipatione grāæ Chriſti & meritoꝝ eius, ſunt nobis meliora q̃ illa ſola opa ſiue merita Chriſti, q̄ p indulgētias nobis applicanꝰ. Et iō ſicut uere nihil eſt Ariſtotelicū in his dictis, ita nihil abſurdum, & nō maxime cōgruens & iuſtitiæ & bonitati Dei, Nā ſi idem apponereꝰ nobis per merita Chriſti nobis applicata: quod per nr̄a, in eius gratia & charitate cōfecta, ut & charitatis augumentum, & in bono cōſeruationē acqreremus, ꝑfecto & nimis indulgens & iniuſtus Deus, & nos ad ſecordiam inuitaremur.

Reſpōde Martine ad Augu. Grego. & omnes Sanctos.

¶ Quarta eſt ꝙ Gloſſ. in. c. ꝙ aūt. De pœni. & remiſ. ait, ꝙ ſi indulgētiæ eſſent pœnaꝝ remiſſiones, homo nō deberet ultra ieiunare aut bona facere.

¶ Hic ad ingeniū redis, imo incœptū ſeqris. ut nihil fideliter unq̃ ꝓducas. Gloſſa.n. ibi, opponēti hoc argumentum. Recte reſpōdet, ꝙ nō ſeqtur. remiſſæ ſunt ei pœnæ, ergo non debet ulterius bona agere: tū quia neſcit ſibi illas eſſe remiſſas: cū neſciat etiam an ſibi peccata ſint remiſſa. tum uero ꝙ & ſi ſciret, adhuc bōa operari deberet, tū ad cuſtodiā ſui ſtatus, tum ad charitatis augumentum.

¶ Tu uero Martine, quia nō poteras ad hæc reſpōdere, niſi in maiorēm labereris ſtultitiā, immo niſi & tecum pugnares, ut ſaltem coram laicis tuis aliquid referre uidereris inquis ꝙ ſi ita ſit: ut dicimus, tunc indulgentiæ eſſent incerta donatio. Quod ut laici tui comprobarēt. His uerbis rem deteſtaris. Abſit. abſit, ut tam impia illuſio ab eccleſia chriſti, immo clauibus fiat. Tum enim uere, ut quidam dicunt indulgentiæ eſſent, quædam impiæ fidelium deceptiones.

¶ Immo nunc iſtæ ſtultitiæ tuæ, deceptiones impiæ ſunt. Neminem enim decipit eccleſia per hoc ꝙ id qd donat, apud recipientem incertum eſt utrum recipiat. An forte deceptor eſt Chriſtus qui cum dat gratiam, tamen non patitur recipientem certo ſcire, utrum illam receperit. An non tu hoc ipſum alioquin concedis? Immo etiam quiddam maius & inopinabile (ut ſupra diximus) ꝙ recipiēs gratiam minus illam intelligit cum præſens eſt, q̃ cū eſt abſens? An non tu dogmatizzas ꝙ nemo certus eſt ſe cōtinue non peccare propter occultiſſimum ſuperbiæ uitium? Non tu aſſeris hominem eſſe incertum de contritione ſua: ut etiam conſequenter ſit incertus de gratia? Impia igitur fraus eſſet domini dei qui non certificat nos de eiuſmodi dono & multis aliis. Impia ſunt ergo talia dona quæ ignoramus & quæ ſuo nobis proficient tempori. O ridiculum hominem, ſed nō deſiſtit, ut magis rideatur. Sic enim ſequitur.

Nota calūnioſas ſtultitias Martini.

¶ Si per uenias mihi opera Chriſti impenduntur, & ego incertus ſim an remiſſa ſint mihi peccata. Tunc ſequitur ꝙ dubito an merita Chriſti ſint mihi ſufficientia ad ſatiſſactionē quo dubio quid execrabilius?

¶ O peruerſor omniū ueritatū. Et qn̄ ſemel incipies nō euidenter deficere, in ſequela cō-

eluſionis? Eho. Dic mihi, an nõ ſtant dubiũ hoc meũ. ꝙ incertus ſim & dubitem, utrũ opera Chriſti mihi ſint impenſa, etiã ſi ſint impenſa, ſine hoc ꝙ dubitem illa eſſe ſufficientia? ſicut ſtat ꝙ habeã Dei gratiã: & nõ dubitem ꝙ illa mihi ſufficeret: & tñ incertus ſim, utrũ illam habeam? Ita plane de indulgentiis cõtingit nõ ut dubitem, an illa mihi applicata ꝓ qibus pœnis, ſufficientia ſint: ſed tantũ utrum mihi ſint applicata, hoc uero nõ ex defectu meritorum, aut poteſtatis applicantis, ſed meo: quia forſitan nõ ſim cõtritus ut oportet: & ita te nunc relinquo in uaniloquio tuo.

℄ Poſtremo aũt tuam excuſare arrogantiam uolens. ſic ais.

At dicis. Ergo ne. S. Thomas errauit cum cæteris? nunquid Papa & uniuerſa eccleſia errat quæ ita ſapit. An tu ſolus recte ſapies & ſolus.

Reſpondeo primum, Non ſum ſolus, ſed ueritas mecum, & multi alii: qui dubitauerũt & adhuc dubitant quid ualeant indulgentiæ.

Propria hæreticoꝝ rñſio.

℄ Optima ſane reſpõſio: & ꝓpria hæreticoꝝ, imo oium cõis qui quod reſpõdeant nõ habent, ut dicant: ueritas mecũ eſt. Deinde nota hic aliud, ꝙ illi qui dubitãt, ſecũ ſunt: cũ tñ ipſe non dubitet ſed aſſerat, nõ ualere ad pœnas niſi canonicas. Si tñ rogaretur qui ſunt iſti qui dubitant. Ego neſcio quos poſſet ꝓferre, niſi forſan quoſdã egregios tractatus quorũdam, nõ multæ exiſtimationis (ut ipſe fatetur) Sed tñ ꝓfundæ doctrinæ, quos penes ſe habet. Et hinc hauſit opinor tantam ſcientiam Martinus. Addit.

Impudentia.

℄ Secũdo & Papa mecũ eſt, quia & ſi cõcedit indulgẽtias, nõ tñ dicit eſſe ex Theſauro meritoꝝ Chriſti. O Martine. Cuius frontis es tu? Papa mecũ eſt inqs. An forſan aliquẽ Papã dicis tu, præter Leonẽ? Forſitan candidatũ iam, & in futuro ueſtro cõcilio ꝓmouendum? Niſi ita te defendas. Ego certe nõ deſinã admirari quo pacto potueris tam impudẽter hoc iactare, ꝙ Papa ſit tecũ. Sed hoc ẽt dignum ut audiamus. Quare Papa tecum ſit.

Conſequẽtia.

℄ Quia (inquis) & ſi cõcedit indulgẽtias nusꝗ̃, tñ dicit ꝙ ſint de theſauro meritoꝝ Chriſti & eccleſiæ. O cõſequentiã ridiculã: nõ dicit hoc, ergo nõ ita eſt. O mendaciũ inſuper egregium.

Mendaciũ.

Legite qui poteſtis decretalem unigenitus & ſequentis Sixti & alioꝝ, & uidete ſi aliunde eſſe dicũt indulgẽtias ꝗ̃ de Chriſti meritis & ſcõꝝ. Sed iteꝝ audiamus. Nunꝗ̃. n. patitur eſſe unũ ſolum ſine ſuo ſocio mendacium. Sic. n. inquit.

℄ Immo Papa ſeſe declarans. dicit in. c. cum ex eo. ꝙ ſint eneruatiões pniales ſatiſſactionis.

℄ Immo tu Martine iuriſta theologe, ubi dicit Papa ꝙ indulgẽtiæ ſint eneruatio ſatiſſactionis pnialis. hoc ibi dicit, & utinã ponderatũ eſſet. ꝙ ex nimis frequẽti indulgentiaꝝ cõceſſione, ſequeretᷣ eneruatio pnialis ſatiſſactionis (quia hoies mallent per indulgentias ꝗ̃ per opera ſua ſatiſſacere) & inſuper cederet in cõtemptũ clauiũ. Sicut factũ uidemus. Nõ igitur ſimpliciter dicit ibi Papa, indulgẽtias eſſe eneruationẽ ſatiſſactionis pnialis: ſed nimiam indulgentiaꝝ cõceſſionem. Sed eſto. per indulgẽtias, etiã pnialis ſatiſſactio eneruatur. An ſeqtur ꝙ nõ ſint impenſio meritoꝝ Chriſti? Immo qa ipendunt ꝓ me Chriſti merita & ſatiſſaciũt, eneruatᷣ, ac remittitᷣ mihi illud qđ p pnialẽ ſatiſſactionẽ deberẽ. Seqtis.

Nota Canoniſtam Martinum.

℄ Tertio & tota eccleſia mecum, qa eccleſia utiq; cum Papa ſapit: & ſicut Papa ſapit. Adde etiã & cœlũ & terra tota tecum eſt. Si. n. Papa tecum eſt in hoc, & tecum eccleſia, iam potes addere pari fronte, ꝙ omnia tecum ſunt. Sed aliter hoc eſſe nõ põt, niſi per eccleſiam, tuos laicos intelligas: & per Papam illum, quem dixi aliquẽ in cõcilio ueſtro ꝓmouendũ. Interim tñ poſtꝗ̃ facultatẽ mihi ſuggeris, ut uerba tua cõtra te ſtatuã. Sic ego in te conuerto argumẽtum, & erit ueriſſimũ. Papa ſapit cõtra te, & tota eccleſia id ſapit quod Papa (ut hoc in loco fateris, licet alioquin perpetuo id neges). Ergo tota eccleſia cõtra te ſapit. Et hæc ſatis ad oſtendendum, oi bene compoſitæ menti ꝗ̃ arrogans, ꝗ̃ mendax, ꝗ̃ uanus fueris. Reuertor igitur ad Dogmata tua reliqua pernitioſa.

℄ Hæreſes aliæ & blaſphemiæ, & inſana eiuſdem ac uaria documenta.

CHriſto non ſunt data iura cœleſtis & terreni imperii. Vide ſupra lib. 3.

℄ Deum nobis impoſſibilia præcepiſſe. Vide ſupra lib. 4.

℄ Negatur arbitrii libertas, & oia conceduntur nudæ gratiæ Dei & miſericordiæ. Vide de decem præcep Pag. 424.

℄ Si talis eſſet libertas quicunq; uellet, eligẽdo per arbitrium, ſtatim operaretur. ibidem.

℄ Rõnẽ naturalẽ deprecari ad optima. ſcholaſticũ eſt documẽtũ. i. illuſoriũ. ibidẽ Pag.

℄ Rõ hoĩs & natura hñt fundamẽtũ harenã, ita ut rõ naturalis nõ ſit ex diuina luce. ibidẽ.

℄ Lex eſt uerbũ iræ perditionis & triſtitiæ. Vide ad Leo. Pag. 136.

Fallit ergo nos Paulus dicens. Lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, Lex ſpũalis, no; aũt carnales. Ad Ro. 7. Et propheta, lex Dñi immaculata cõuertens animas.

℄ Scientias ac uirtutes ſiue intellectuales, ſiue morales, eſſe peccata & errores:

¶Illud pceptū. Dilige pximū tuū sicut te ipm. De incuruo & puerso amore intelligit in hūc sensum. Diliges pximū tuū sicut te ipsum .i. diliges te solū & puerse. Si aūt amorē eiusmodi in pximū dirigeres iam uere diligeres. Vide ad M.S. Pal. Pag. 192. & 193.

¶Omne præceptum Dei magis positum est, ut ostendat iam præteritum & præsens peccatum, q̄ ut prohibeat. De decem præcep. Pag. 303.

¶Illud præceptum. Nō habebis Deos alienos, & alia. Sic debet exponi, qa spūs benignissimus Magister magis loqtur indicatiue. q. d. O miser homo. Ecce tuā tibi ostendo prauitatē: talis esse deberes, qui nullos Deos haberes alienos: non assumeres nomen dei tui frustra &c. Nunc aūt totus es alius & peruersus. ibidē.

¶Nullus est hoium in mūdo, q nō in aliquo gradu qdlibet pceptū faciat. ibidē Pag. 104. Ergo nullus est q nō aliqñ cōfiteat Christū, aut festa sanctificet, aut honorē parentibus habeat, & ieiunet: & ita ēt impleat reliqua q̄ sub affirmatiuis cōtinentur præceptis.

¶Illis duob⁹ pceptis ultimis. Nō cōcupisces domū px. tui, nec desiderabis uxorē ei⁹. phibet fomes, & inuincibilis cupiditas. De decē pcep. Pag. 465. Ita ut(pterq̄ horrēdū est dicere illud a Deo phiberi, qd in ptāte nr̄a nō sit) peccauerit: Aug. q in lib. de pœnit. Explicite

Aug. cōfitetur, nō esse hoc nobis imputandum, q fomite nō caret amus.

¶Nullus Sctūs ipleuit hæc posteriora mādata, & iō oēs fuerūt rei & pctōres, & idiguerūt gr̄a Dei. ibidē. Ex ista tā fatua q̄ pphana pōne. Seqt q si iō oēs Scti idiguerūt gr̄a dei, qa in istis fuerūt peccatores & rei, q Beata Virgo, cum ēt illa indiguerit gr̄a Dei, fuerit ēt rea & peccatrix in his duobus præceptis. O crudelissimū blasphematorē.

¶Illud qd dr̄ a Magr̄o. Qui te pcusserit in maxillā dexterā &c. Et q uult tecū in iudicio cōtendere, & tunicā tuā tollere, dimitte ei & palliū, & q te angariauerit mille passus, uade cū illo & alia duo. Intelligit ad lrām, ēt ipso ope cōplēdū, ut nulla supsit hoi iusta uindicta uel defensio. Ita ex eius uerbis plerisq; locis sumere licet, cū insup lites & iudicia esse solas permissiones ad nostram duritiam in opere. Ad Leo. Pag. 139. Ad M.S. Pal. Pag. 230. Et de decem præcep. Pag. 461. Asserat. Documētum Martini p iniustis.

¶Illud qd dr̄ a Saluatore, qd uultis ut faciāt nobis hoīes, & uos facite illis. Aptat ēt ad iniustā uoluntatē: uidelicet. Si ego nolo soluere qd debeo, & uellē aduersariū mihi cedere, itē si uellem ei auferre tunicam, & uellem eū mihi nō resistere, sic sum illi inuicem obligatus pati. De decem præcep. Pag. 461. Documētum pro latrōibus.

¶Leges qb⁹ hæretici tradūtur igni sunt cōtra diuinā scripturā. Ad Leo. 147. In hac pōne Parco illi q cām suā agit. Attn̄ nō patiar, q ignorauerit scripturā Ambrosius, cū dixit. Hæreses uelut qdā hydra fabulaꝝ uulnerib⁹ suis creuit, & dū sæpe recidit pullulauit: igni debita, icēdioq; peritura. Hæc Amb. li. i. de fide. c. 4. Et alibi uulpes Sāsonis hr̄ticos īterpretatur q cū ignē ferāt & incēdiū alienū, in ipsas tandē conuertit, qd nō solū de æterno, sed & de temporali intelligitur. Documētum quo cām suā agit.

Amb.

¶Sacerdotes, atq; epos nubere lōge cōducibilius in ecclesia Dei, ita ut cōtraria Pontificum lex fuerit pniciosa, & pditio aiaꝝ. Vide in eius com. Ad Gal. in ult. comenti. Documētum quod putauit facile persuadere.

¶Credo forsan iste ita loqt, qa Paulū Paulin⁹ theolog⁹ oblit⁹ ē dicentē. Volo aūt uos sine sollicitudine eē. Qui sine uxore ē sollicit⁹, ē q̄ dn̄i sunt, quō placeat Deo. Qui aūt cū uxore est ē sollicit⁹ est q̄ sūt mūdi, quō placeat uxori, & diuisus ē. Sic ergo Martini sacerdotes oporteret eē. f diuisos, & a Deo abstractos. At forsitā ob aliā cām istud ait, uidelicet pp bñficia & pbēdas, & ecclīæ bōa: ut poti⁹ iure hr̄ditario trāsferant in liberos, ac ne tāta cura sit in electōib⁹ & expectatiuis, & hmōi, sed poti⁹ p carnē Papa Papā, & eps epm sibi gñet: & ita de aliis. O carnalē hoiem, & nihil magis cogitātē q̄ carni placere & sanguini. Veꝝ ait. sic in ecclia primitiua faciebāt, nec sine uxorib⁹ erāt sacerdotes & epi. Si ergo oīa q̄ in primitiua ecclia magis tolerabant q̄ obseruarent, custodiēda sunt, iā circuncisionē pmittam⁹, & Paschæ obsuatiā, & alios rit⁹ rursus Iudæoꝝ recipiam⁹, & mltos quos ecclia nouos istituit q tūc nō fuabāt, dimittam⁹. O uiꝝ pcipitatōis. Nā qa nesciat multa eē, p tpꝝ oportūitate, mō tolerāda, mō phibēda, sicut expiētia n̄ solū i diuinis, ueꝝ ēt in hūanis legib⁹ docemur.

i. pau. ad. co rin. 7.

¶Ex n̄ris opibus nō puenit spes, sed poti⁹ desperatio. Vide de decē pcep. ubi rephēdit Magistrū sniaꝝ dicentē. 3. lib. xxvi. dist. Spem .f. charitate formatā, ex misericordia Dei, & meritis n̄ris puenire: qm̄ sine meritis sparare est pſūptio & nō spes. At Martinus nr̄ cōtra, qa de opib⁹ capescpē nō est licitū, ēt si maxime illa(sic n. oēs sentiūt) nō putem⁹ sine Dei misericordia idonea: ut ita ēt Petrus erret. dicēs. Quapp frēs satagite, ut p bona opa certā facia tis electionē uestrā. Et Martinus cōtra Petrū, & dicens, & faciēs, bene sentiet: per opera nostra bona nō certam fieri electionē. Sed potius desperationē puenire.

2. Pe tri. i.

¶Per excōicationem nō priuari hoiem ecclesiæ spūali & interna cōione, sed tm̄ externa, sed solū declarari priuatū si sit iusta. Vide in Sermone eius, de excōicatione.

¶ Deũ per electos suos uoluisse nos traducere in errorẽ. Vide supra libro primo. Dolo. 8.

¶ Satis manifeste uidetur prætendere q̃ Idola ui orationum gentilibus, petentibus obsequerent. Et similiter ui & merito orationũ. Auaro cõcedi pecuniã. Vide in Ser. de pœnit. Pag. 279. Hæc eius uerba. Accipe simile Gentiles olim idola sua rogabant & fiebat qđ petebatur. Et auarus confidit in diuitias suas, & fit sicut uult. Quanto magis ille uerus & bonus Deus non sinit se frustra rogari.

¶ Siquis sine peccato mortali actuali decesserit, ex solo originali dãnari oportere ad æternas pœnas. De decem Præcep. Pag. 343. ita est crudelis Deus Martini.

Hanc positionem licet aliq antiquorum pbare uideantur, tamẽ hodie quantum uiderim nõ recipit nec recipiẽda est: qa ipietatẽ sonare oium mẽtibus uidetur, & adhuc de scripturis reprobari. Scriptũ est. n. Ex te perditio tua Israel, & rursus. Non portabit filius iniqtatẽ pris, & rursus ñ obstupescẽt dẽtes filiorum qa cõederit pr &c. Sed hæc qđ aliud tps postulat.

¶ Secũdũ pceptũ Sabbatũ sanctifices nõ est affirmatiuũ, sed tãtũ negatiuũ, qa nullũ opus ibi pcipitur, ita ut sic exponat, q̃ nõ sit operandũ. De decem præcep. Pag. 148. &. 356.

¶ Idẽ pceptũ ppric cessauit, qa Paul⁹ arguit Galatas, q̃ dies & mẽses obseruabãt &c. Sed ecclesia hoc pceptũ retinuit pp infirmos, ita ut ecclesiæ sit pceptũ & nõ Dei. ibidẽ Pag. 357.

O cõfusorẽ oium q̃ ceremonialia. de quibus Paulus loquitur, quæ erant euacuata. cũ moralibus cõfundit, quæ manent. quod ex sequenti clare patet.

¶ Idem præceptũ, sicut olim ita & nũc est ceremoniale, & insup figurale. ibidẽ Pag. 161.

¶ Peccatum accidiæ, credo inquit esse soli Deo confitendum.

¶ Causam cur totiẽs seipsum impugnauerit Martinus.

Causam tot cõtradictionum, in q̃s iste uir neq̃ incurrit facile est cõiectare. Principio. n. non intelligebat. Ex positione unius, aut alterius falsitatis atq; hæresis, seq plurimas. Et idcirco multas admisit ueritatesq̃ cõi oium doctrina cõcedunt. At postmodũ cũ p illas expugnari se intellexit. Cœpit easdẽ audacter negare. Prio. n. canones uenerabat Ecclesiã errare nõ posse affirmabat. Idq; (ut uidebimus) in decretis ipsis Põtificiis. At cum postmodo reprobari ab ecclesia sensit sua deliramẽta, tũc ecclesia cœpit errare. Immo uero tunc ipse traditus in sensum reprobũ, a seipso dissentire & seipsum destruere cœpit qđ uel ex his quæ sequunt positiõibus suis partim supius adnotatis, partim ẽt additis facile apparebit. Attende lector, & probabis procul dubio quod dico.

¶ Vbi Martinus cõtra ipsum loqtur. Sicut est adnotatũ, ac disputatũ supra.

Circa positiões suas quoad indulgẽtias sic loquitur. Homo sum potens errare &c.

¶ Circa eãdẽ paulo post se errare nõ posse, qa ueritas ẽ diuina. In actis corã legato.

¶ Circa idẽ frequẽter ait sese nihil aliud expectare q̃ Aplicæ sedis sniam. & paulo post.

¶ Non expectare aliquod iudicium, quia cognouit diuinum iudicium. ibidem.

¶ Super eodem se (inquit) submisisse Apost. sedi, ut expectaret sniam, & paulo post.

¶ Non, ut expectaret sententiam, sed ex humilitate & reuerentia. ibidem.

¶ Verba illa. Tu es Petrus. non ad unam ecclesiam, sed ad omnes pariter dictum fuit.

¶ Immo ad unam tantum.

¶ Petro commissæ sunt oues tantum Iudaismi. ¶ Immo latinæ ecclesiæ;

¶ Primatum Ro. Pont. etiam humano iure statutum, a quo nephas est discedere.

¶ Immo fuit prohibitus diuino iure.

¶ Petrus cæteris Aplis æq̃lis. ¶ Immo inferior, & Paulo & Iacobo, & aliis a qb⁹ missus est.

¶ Ro. Ecclesia non est catholica. ¶ Immo omnes ecclesiæ sunt catholicæ.

¶ Non esse ferenda Decreta Primatum Ro. Ecclesiæ probantia.

¶ Immo ferenda esse pro charitate fraterna.

¶ Petrus gradu æqualis cæteris Apostolis. ¶ Immo maior.

¶ Christo non esse concessa iura cœlestis ac terreni imperii. ¶ Immo etiam cõcessa.

¶ Doctores Primatũ honoris tantũ concedunt Petro. ¶ Immo etiã iurisditionis & ptãtis.

¶ Vbi contra seipsum, maxime & perplexissime loquitur de purgatorio.

Pœnæ Purg. & inferni sunt æquales sola differentes duratione.

¶ Immo non æquales, quia ibi aliqua est uel spes uel spei præsumptio.

¶ Animæ in purgatorio existẽtes dãnari pñt. ¶ Immo certi sumus, q̃ saluabunt.

¶ Certæ sunt aliquæ ibi de salute sua. ¶ Immo omnes incertæ.

¶ Est pticulare iudiciũ in morte cuiusq;. ¶ Immo nõ iudiciũ sed accusatio & snia differt.

¶ Animæ in purgatorio sperant. ¶ Immo desperant. ¶ Immo prope desperant.

¶Nesciunt se sperare, & sentiunt se desperare. ¶Immo præsumunt se sperare, & tanq̃ certæ de salute sua petunt suffragia.

¶Horrent a facie Dei, quia apparet eis horribilis iratus insustentabilis.

¶Immo quia confunduntur coram tanta puritate.

¶Patiunt a facie uultus Dei, & futuræ dãnationis timore. ¶Immo ab amore iustitiæ timentes ne non ament & laudent Deũ. ¶Prope desperatio intelligitur respectu durationis. Ad Leo. Pag. 55. ¶Immo respectu timoris & pœnæ.

¶Vbi in aliis sparsim sibi contradicit.

SAncti reddunt Deo quæcunq; debent. ¶Immo non, quia minus q̃ debent.

¶Nemo obligatur ad impossibile. ¶Immo Deus nos obligat ad impossibilia.

¶Ecclesia errare nõ potest, & intelligit hoc de ipso Papa in decretis suis. Vide de decem præceptis. Pag. 367.

¶Immo tam Papa q̃ concilium põt errare, & multa sunt decreta cõtra Euãgelii sensum.

¶Ecclesia idẽ sapit, quod Papa & sicut Papa. Papa aũt põt errare. Ergo ecclesia põt errare & nõ põt errare: & similiter Papa põt errare, & non potest errare.

¶Nulla hactenus decreta Pontificum, quæ errorẽ aliquẽ cõtra fidem cõtinent. Istã positionem ad Mag. S. Pal. Pag. 209. Sub his uerbis ponit.

¶Nã & ego grãs ago Xpo, qd hãc unã ecclesiã in terris ita seruat, ingẽti (& qd solũ possit pbare fidẽ nostrã esse uerã) miraculo, ut nũq̃ a uera fide, ullo suo decreto recesserit. nec tot Barathris pessimorũ morũ, diabolus tñ efficere potuit, ut penes hãc nõ maneret ab origine sua canõicorũ Bibliæ librorũ, & Eccl. prũ & iterptũ autoritas, & autoritatis sincera pfessio.

Notate quul tis nosse Martinum ueterẽ. & Martinum nouun..

¶Immo uero plurima ẽt Sctõrũ & Martyrũ Põtificum sunt frigidissima, languidissima, ineptissima, impiissima. Affectũ spirantia humanũ, & cõtra Euangelii ueritatem &c.

¶Sancti decedunt in charitate perfecta, quorũ aiæ statim euolant. Ad Leo. Pag. 55.

¶Immo nullus ita Sctũs q fuerit pfectus charitate. Quilibet aũt charitate ipfect' necessario fert secũ timorẽ. Et impossibile est talẽ sic impfectum statim euolare. ibidẽ Pag. 49.

¶Nemo est certus se nõ sp mortalr peccare pp occultissimũ supbiæ uitiũ. ibidẽ Pag. 46.

¶Immo scire potest homo se esse contritum, & ita in gratia Dei. Ibidem Pag. 127.

¶Põt scire aliqs se cõtritũ, & in grã Dei eẽ. ¶Immo cõtritio ẽ sp incerta. in Ser. de pœnit.

¶Sancti perferunt quartum genus pœnarum ab eo positũ, uidelicet flagella Dei in hoc mundo, ut fuit Io. Bap. & alii.

¶Immo ipsi hoc nõ patiunt: nisi solã mortẽ, & q̃ ad mortem sunt. ibidẽ Pag. 20. & Pag. 71.

¶Cõtritio nõ soluit aliquẽ a pctõ, sed fides sola qcqd sit de cõtritiõe. supra disputatũ est.

¶Immo contritio ipsa soluit. In Ser. de excõmunicatione his uerbis. Contritio & humilitas omnia soluit & placat.

¶Claues nõ soluunt, sed solutum ostendũt ¶Immo impium est dicere q clauis non soluat. Disputatum est.

¶Deus nõ reqrit pœnas a corde cõtrito, nisi forte flagella, hæc uerba nõ aliud significare mihi uident, nisi q Deus nõ reqrit pœnas, imo reqrit pœnas. Flagella. n. sunt pœnæ ut ipse fatet, q si aliq cõtriti nõ flagellarent hic. Ego arbitror debere flagellari alibi, idest in purgatorio: nisi in pari cõtritione, alius alio ponatur melioris conditionis.

¶Veniæ sunt utiles. ¶Immo non sunt utiles. Cũ aũt sup hæc cõtradictiõe redargueret a M. S. Pal. Egregie sic rñdit, q sunt utiles pigris, ut. s. melioris cõditionis sint pigri q̃ impigri in theologia Martiniana, præter alia quæ sequunt fatua & absurda ex hoc dicto.

¶Ab indulgẽtiis dehortari nõ licet, qa p pigris sunt in Ser. de indulgentiis. ¶Immo licet quia nisi Martinus nõ aliud facit, nisi forte: ut est duplex iste Martinus, dicamus: q fm unũ Martinũ q principio nõ erat ita furiosus nõ licebat. At iam facto furioso licet.

¶Omnia nostra opera bona sunt peccata coram Deo. ¶Immo multi confitentur de multis quæ uel non sunt peccata uel uix uenialia.

¶Omne peccatum & uitiũ non ex natura est, quæ bona est, sed iniuria eorũ q illud agunt.

¶Immo homo ex natura, quæ furit atq; insanit, peccat.

¶Neminem etiam sanctum sine timore mortis.

¶Immo aliqui mortem non timent propter charitatis perfectionem. Ad Leo. Pag. 52.

¶Potuissem multo plura colligere, si diligẽti' datũ fuisset attẽdere. Sed hæc arbitror. Satis supq; erũt Ab illis. n. opinor nõ se extricabit Martinus. Neq; tñ me latet q q̃dã fortasse poterit, qbusdã suis distinctiõib' de sua collectis theologia, aliquo mõ excusare. Et (ut est astutus) in illis oẽm defensionẽ ponet, Interim alia multa q̃ ei' obstruũt os ipudẽtissimũ p more dissimulabit. Sed dabo ego & hoc, ptinaciæ & uersutiæ suæ: & certus esse mihi uideor q & in his q̃ excusanda sibi sumet, errores addet nouissimos prioribus peiores. Ergo interim expectabimus.

¶ Allegationes scripturaꝝ & Authoritatū, quæ contra illum irrefragabiliter faciūt.

Pauca ego de multis afferam, nam in assiduis talium tantorumq; erroꝝ consideratione, fateor ut sæpe dixi: defessus sum, sed & longe magis stomachatus.

¶ Quod sancti nūq̄ fecerint quod debuerunt, ꝓducit dn̄m dicentem. Cū feceritis hæc oīa, dicite serui inutiles sumus. quod Martinus exponit, q̄ non fecerūt qd̄ debuerunt. Et dn̄s ipse sese exponēs dixit directo cōtrariū dū seq̄t. Fecimus.n. qd̄ debuimus.

¶ Quod Deus non requirat satisfactiōem a nobis, producit Micheam & Ezzech. dicētes deum requirere a nobis iudicium & iustitiam, & nō intellexit per iudiciū & iustitiā cōprehendi etiā debitum satisfactionis. Sed hoc supra disputatum est satis.

¶ Quod Petro nō sint datæ claues pricipl̄r, ꝓducit Matth..xyiii.c. qd̄ retorsimus in illū.

¶ Producit Paulū, quasi neget libeꝝ arbitriū, & eius ptātē illis uerbis, Non qd̄ uolo bonū hoc ago. Cū cōtrariū poti⁹ p ea ꝓbet, uidelicet ꝙ libeꝝ sit arb. sed executio n̄ sit i ptāte.

¶ Producit Hiero. Aug. Chrisost. Origenem. Ad ꝓbandum ꝙ Petro nō sint datæ claues, sed ecclesiæ, & ꝙ illa uerba. Tu es Petrus, nō fuerunt dicta Petro: qui tam irrefragabiliter dicunt contrarium sicut disputatum est satis. scd̄o lib. in Dialogo.

¶ Quod in actibus Apostolorum probatur, Petrum æqualem cæteris. & Doct. Sancti, ut Chrisost. dicunt, probari Petrum maiorem cæteris.

¶ Quod in ecclesiastica historia. lib. y. ꝓbetur Victorē Papam non fuisse Asianis Episcopis superiorem. Et tn̄ nihil tam aperte probatur q̄ cōtrarium.

¶ Idem ꝓbari in historia tripartita. lib. 4. Et tamē nihil dilucidius ꝓbatur q̄ contra hæc.

¶ Quod Ro. Pontifici sit datus Primatus a Cōstantino. 4. Platina in Benedicto. ii. Et tamē iste Platina contrarium potius præsupponit.

¶ Quod Augustini & Cypriani Decreta fuerūt gesta ac rata sine authoritate Ro. Pōt. idq; in eoꝝ libris clare haberi. Et tn̄ nihil clarius q̄ ꝙ in eoꝝ libris habetur contrariū.

¶ Quod ex concilio Niceno aufertur Primatus ab ecclesia Ro. & Ro. Pontifice. Cuius penitus cōtrarium ibi patet, cū potius si alioquin nō esset, constitutus fuisset: quod alii hæretici & schismatici scientes & cōfitentes, potius dicant in illo concilio fuisse cōstitutū, & non in uerbo dei. Quod pariter falsum est, quia cōcilium nō illud quasi de nouo statuit. Sed quasi statutum iam in Dei uerbo declarauit & cōfirmauit.

¶ Quod in. c. primæ sedis. dist. xix. prohibeatur Ro. Pontifex dici Princeps, aut summus Sacerdotum cum ibi maxime (si diligenter inspexeris) cōcedatur.

¶ Quod Gregorius negauerit a Ro. Pont. uniuersalem ouium & ecclesiarum curam, cū & facto & dicto passim contrarium ostenderit.

Multa infideliter hūc hominem de scripturis & authoritatibus alioꝝ passim ꝓducere. Certo scio bene doctos latere nō posse, qui aliquid de suis, uel percurrerint, opusculis. Ego uere possum hoc unū, & audacter ꝓferre. ꝙ uix pōt unus forte aut alter signari locus, ubi non sine uel mendacio uel inefficacia producat. Sed ego de multis quæ occurrerūt paucula perstringam, ut ex his & in aliis indubitatā cōparem mihi fidē.

¶ Quod Gloss. & Panor. & Iuristæ se opponant Decretis probantibus Petri primatū per illa uerba. Tu es Petrus. Vide supra prima Dispu. z. lib. ubi ꝓbauimus illū neq; Gloss. neq; Panor. neq; Iuristas, neq; decreta intelligere, & stulta æquiuocatione decipi.

¶ Quod liceat Christiana libertate pro arbitrio refellere sanctoꝝ doctrinā. Abutit̄ Aug. sententia, de quo supra lib. i. 6. dolo.

¶ Quod per cle. abusionibus de pœnit. probetur Papam nō habere authoritatem in Purgatorium. Cum hoc dicatur de quæstoribus sine Papæ authoritate indulgentias concedentibus, sicut q̄ latissime patet.

¶ Quod in Euang. Matthei. xyiii. negentur claues soli Petro datas. Vide supra. z. lib.

Ex historia Ecclesiastica. 4. lib. Octo mēdaciter colligit uix q̄ttuor uersib⁹. Et hæc sunt.

¶ Quod Victor Papa uoluerit excōicari epos Asianos. ¶ Quod in hoc Hireneus Lugdu. Eps̄ se opposuit. ¶ Quod monuit ne id ageret.

¶ Quod coercuit Victorem & iussit ei. ¶ Quod Victor cessit. ¶ Quod debuit cedere.

¶ Quod Anicetus Papa, cessit Policarpo episcopo Smirn.

¶ Quod non potuit cogere eum in sua decreta.

¶ Abutitur Pauli uerbo dicentis, qui uiuit dn̄o uiuit. Item Gaudete in dn̄o semper, ad ꝓbandum ꝙ pœnitentia, neq; somno, neq; gaudio interrumpitur.

¶ Abutitur eiusdem uerbis i. ad Cor. y. & . y. ad Gal. cum ait. Siqs inter uos fornicator &c. Item manifesta sunt opera carnis. ad probandum ꝙ sola manifesta peccata sint confitenda. Hæc.n. allegatio non tam stulta est q̄ ridicula.

¶ Abutitur eiusdem uerbo cum ait, sibi creditum Magistrum gentium, sumens magisterium pro episcopatu.
¶ Abutitur & eius uerbo. Quid minus feci a magnis apostolis. confundens operatiões & labores cum potestate & iurisditione.
¶ Quod Aug. quicq; doceat contra solidam Theologorũ doctrinam de libro arbitrio, sicut iste passim blacterat: non .n. pelagianos cõdẽnat de opinione liberi arbitrii, nisi quatenus soli illi innitebant excludentes dei gratiã quod absit a xpiana doctrina.
¶ Ex hist. tripart. lib. iiii. quinq; pbari asserit q̃ sunt manifeste mendacia.
¶ Quod orientales episcopi cogere uolebant cõcilium. ¶ Quod Iulius Papa prohibuit.
¶ Quod illi contempserunt.
¶ Quod acutissime ei rescripserunt. ¶ Quod idcirco idẽ Iulius inaniter egerit. Hæc omnia mere mendacia atq; ibidem reprobata.
¶ Quod Greg. abhorreat, aut ullibi neget, Papã esse seu dici principẽ sacerdotum.
¶ Abutitur uerbo Amos Proph. Non faciet Deus uerbũ. Hinc .n. extorquet q̃ oportet q̃cũq; uolumus pbare, q̃ ex reuelatione accepisse debuerimus. uide ad Leo. xliii.
¶ Abutitur multis testimoniis scripturarũ ex supuacuo ut doctus uideatur. Ad pbandum q̃ solus Deus dimittit peccata: quod pueris notissimum est: ut per ea etiam pbet q̃ Papa illa non potest dimittere, & q̃ ex sacramentis non proueniat gratia. quasi uero minus dimittat Deus, cum ministerio utitur Papæ aut sacerdotis: quasi etiam minus ab eo pueniat gratia, quia medio sacramento conferatur. Et hic eius maximi erroris radix ubi frustra congerit scripturas.
¶ Abutitur testimonio Aug. dicentis Petrũ gessisse typũ ecclesiæ, cum illi dcm̃ est a dño. Tu es Petrus. p quod puerse & imperite nimis intelligit q̃ illa uerba non sint dicta Petro, sed ecclesiæ, cum potius contrarium pbent.
¶ Abutitur etiã Origenis & Chrisost. Testimonio, q̃ non solus Petrus responderit. Sed hæc omnia supra disputata sunt. Vide si placet.
¶ Abutitur Hiero. authoritate quæ legitur in .c. legimus dist. xciii. ubi putat probari blasphemiam: uidelicet, q̃ Episcopi & præsbyteri sint æquales: & q̃ Papa sit æqualis pſbytero cuilibet iure diuino. De quo supra satis.
¶ Abutitur multis scripturis circa pœnas inferni & purgatorii, ad pbandum illum suum timorem & horrorem, & alia stulta quæ effutiuit. ex nescio cuius Tauleri (ut ille inqt) doctrina, ut est ps. 1. Non sic impii nõ sic: sed tanq̃ puluis &c. Itẽ ps. 2. Tũc loquetur ad eos in ira sua &c. Itẽ Esa. & Sal. & Iacobũ, & alios: quarum scripturarũ bona ps loquitur de tremore ac timore, qui erit in die iudicii, uel in eius expectatione, uel de eo q etiam est in ea. Vide si placet in opere ad Leo. pagina. li.

¶ Calumniæ manifestæ, quas passim struit in eos in quos arguit.

QVod Reuerẽ. D. Car. S. Sixti, ppostuerit Authoritatẽ Papæ authoritati Scripturæ & sancti spiritus. Vide in actis.
¶ Quod Magister. S. P. definiuerit pniam uirtutem, esse dolorem uolũtatis: manifeste hoc contra eius uerba quæ ante oculos habebat.
¶ Quod qui ponunt Papam caput ecclesiæ auferant xp̃m, ne sit caput. Cum potius illum ponant: quia Papam eius uice constituunt, & sic uicarium caput, quod supponit principale. Immo uero qui negant Papam caput, procul dubio negant Christum caput, a quo ille constitutus est.
¶ Quod contritio per indulgentias uilescat. dicit esse ex cõi doct. sententia.
¶ Quod Magr. S. Pa. dixerit q̃ elemosyna sine peccato ueniali negari non ualeat q cõtra manifeste dixit: uidelicet q̃ interdum etiam sine ueniali negatur.
¶ Quod afferat ullus Theologorũ simpliciter q̃ qui est Papa non possit errare.
¶ Quod Thomas sine scripturis, sine canonibus, sine patribus, sine rõnibus loquatur.
¶ Quod Leo beatissimus uerba illa pphetæ In oẽm terram exiuit sonus eorũ. Trahat ad solum Petrum in .c. ita dñs dist. xix. uide supra in. 3. lib.
¶ Quod Pelagius papa p hoc q̃ appellat Ro. ecclẽiam scãm & catholicã, neget alias dici & ẽe scãs & catholicas: cũ sanctæ & catholicæ dici oẽs possint, quatenus scãm unã & catholicam sequantur: uidelicet xp̃i sponsam, sicut declaratum est satis. 3. lib.
¶ Eandem calumniam Anacleto imponit: uide ibidem si placet.
¶ Quod est maxime stolidum atq; ridiculum arguit Nicolaũ Papam, q̃ fecerit Deũ ex Papa: & instrumenta ex hoibus & epis, ppterea, q̃a utitur exemplo Serræ & securis & tra

hentis eam. Hic rectum est: ut agnoscas, qa homo non potuit, nisi calumniari in decreta summorum Pontificum.

¶ Quod & Anacletus & Leo & Pelagius & alia decreta pompā primatus statuāt. cū solū primatū ponāt: & pompā potius ꝓhibeāt. Quæ utinā seruarent.

¶ Quod sacramentalis pnia ponat a quoq̄ theologoꝝ tantum exterior.

¶ Quod eandē posse esse fictā, ullus unq̄ theologoꝝ asseruerit.

¶ Quod æquamus Petrum xp̄o.

¶ Quod Anacletus dixerit Ignatium constitutum a Petro sibi immediate successorem.

¶ Quod idē Anacletus dixerit Petrū fuisse figuratū in ueteri & nouo testō.

¶ Quod Papa in. c. translato de constitutioni. exponat Apostoli uerba & detorqueat ad prauum sensum cum reuera, ut patere potest omnibus simpliciter ea narret: ut ab ipso apostolo prolata sunt.

¶ Quod Thomistæ asserant quemq̄ hæreticū ex hoc solo, ꝙ cū Thoma nō sentiat: cum qui si copinant, Thomistæ nō sint nec sentiant cum Thoma.

¶ Quod Papa approbet omnia quæ a glossis & interpretibus in cōmētariis sunt exposita. Sunt & alia pene sine numero, quæ iste temerarius calumniator effundit, & stulta atq; imperita multitudo persuadetur: quæ adnotata sunt in superioribus, unde cuiq; licet ea probare quæ dixi.

¶ Loca nonnulla in qbus temerarie & in crassa patentiq; inscitia: & sanctos & quoslibet citra reuerentiam aut differentiam ullam reprehendit.

Multā quæ in Pontifices summos intolerabilibus blasphemiis & inefficacissime argumentatus est. Et pauca tm̄ de multis afferam q̄ supius disputata nō sunt. Reprehendit Thomā spāliter citato nomine (nisi fallor) in his paucis, cum tanto strepitu & contumeliis, ut etiam si uera diceret: attamen ab intolerabili arrogantiæ uitio excusari nequaq̄ posset.

¶ Primo igit in opere ad Magr̄m. S. P. Quod pœnitentiæ uerbum diuiserit ut pluribus modis accipiat, cum sit uerbum simplicissimū simplicissimi & unici doct. xp̄i Hoc satis con futatum supra fuit.

¶ Scdo, ꝙ fidē uerterit i utrū, qa p qōnes tradit suā doctrinā. De hoc ēt supra satis, si mō satis dcm̄ unq̄ esse pōt, contra tam insanam & frigidissimā calumniam.

¶ Tertio, his uerbis illum notas: Doleo sanctum uirum eo ꝓlapsum, ut neget per mortē bonum accrescere pagi. zz1. At ego uere doleo eo te præcipitatum, ut tam sanctum uirū & egregium doctorem, adeo temere atq; iniuria reprehenderis. Cuius hæc est opinio, a nemine hominum non recepta, nisi a te unico Martino. ꝙ ex pœna mortis, non accrescit bonum, tanquam necessaria & naturali & ex originali peccato debita. Neq; loquit beatus Thomas, sicut tu calumniaris, de morte suscepta uoluntarie & amore dei a sanctis & martyribus suis, quasi ignorauerit Beat⁹ Thomas ꝙ pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum eius: sed tantum de morte naturaliter alioqui ꝓueniēte illudait. At de pœna uoluntarie suscepta ab aliis illata, apte dicit esse maxime meritoriam: p qd apparet q̄ fueris iniquissimus reprehensor.

¶ Quarto sic etiam contumeliose loquens p more tuo; sed etiam stolide ais. Velī a beato Thoma doceri qua dialectica stet ista consequentia. Ecclesia remittit solum iniunctas pœnitentias, ergo remittit ad grauiores. Ego tibi, p Thoma & si indigne respondeo, quia neq; tu talis cui responderi oporteat: presertim tam stulte arguens. Neq; ego talis, q sim dignus tanti uiri personam induere; cuius non essem dignus calciamenta soluere. Attamen (qa audeo dicere ꝑpter imperitiæ tuæ. Magnitudinē longe sufficio argumento tā debili tuo) respōdeo inq̄. Hæc est sancti Thomæ opinio & omnium penitus doctorum ꝓbatoꝝ, ꝙ pene hic iniunctæ, si hic soluant, liberant iuxta mensurā notam in cōspectu Dei a pœnis, quas alioquin pati oporteret in purgatorio. Si ergo per indulgentias solut⁹ essem ab his iniunctis, & non etiam ab illis purgatorii, necessaria sequeretur consequētia, ꝙ per hoc, ꝙ ab istis tantum sum liberatus, remitterer ad purgatorium, in quo grauiores sunt pœnæ, quo remissus nō essem, si absq; indulgentiis satisfecissem & pœnas iniunctas soluissem: per illud quod superi⁹ sumptum est. Quod siue hoc neges siue cōfitearis, semper consequentia bona est. & ideo temere & loquens quicquid in buccam uenit rep̄hendisti eū de cōsequentia, quam conspicis necessariam esse: qcqd sit de ipso antecedente: De quo supra satis locuti sumus.

¶ Quinto reprehendis eum. ꝙ appellauerit priuilegium Petri, supremam illam potesta

tem quam accepit in clauibus regni coelorum. Hic ego remitto te ad superiora. Et sum contentus ut cum decretis sanctorum Pontificum, & cum omnib' sanctis, & tota eccl'ia Thomas errauerit. Et spāliter simul cū Bernardo, qui uocabulo maioris uirtutis usus appellauit ꝓrogatiuam. Tu igit̄ solus esto ita sapiens, & utinam solus.

¶ Sexto ais, quis dixit Thomæ, ꝙ in purgatorio exist entes sint uiatores: secundum quid & nō simpliciter? Audi Martine opinor fateberis, ꝙ a beatitudine retardant̄, dum manēt in purgatorio: ergo iam scd̄m hoc uiatores sunt. Opinor ēt fateberis, licet in hoc tibi ipi contrarius sis, ꝙ non pn̄t demereri, ita ut damnent̄. sicut uiatores pn̄t. Iam igit̄ consequimur ex te, ꝙ uer᷑ est Thomæ dcm̄: uidelicet ꝙ non per omnia sint uiatores. At tu mal' hac sæpe arte nobis uis illudere, ut quæ abs te exigere iure possumus. tu contra, callide anteuertens, a nobis requiras. Nam quis dedit tibi, ut existimes in purgatorio existentes uiatores simplr̄ eē? contra omnes Theologos, & totam ecclesiam, nisi tua & arrogantia & sup̄bia, & q̄a parua lux ueritatis? Sed hæc satis. Immo ēt sup̄uacuo, ad tam insana argumenta hominis tam imperiti: quoad ea q̄ spāliter adnotauit in Thomā. Ars Martini.

¶ Reprehendit totam ecclesiam quæ admittit istam propositionem cum bonis operibus nos esse tutos a damnatione, & asserit hunc esse errorē pelagianoꝝ, q̄ tn̄ ḡram remouebāt Dei & solū arbitrii libertatē ad bene operandū sufficere aiebant, quod ista propositione minime dicit̄.

¶ Reprehendit etiā Hieronymū sciolus Martinus. Audite & irascimini q̄ intelligitis. Martinus sciolus reprehēdit etiā Hieronymum in suis ad Galatas cōment. At notate in quo & quomodo rep̄hendit. Dixit beatus Hiero. ꝙ non meminit in tota scriptura, uerbo maledictionis esse additum uerbum Dei: ut. V. G. ita scriptura loquat̄ (dico ego causa declarandi) Deus maledixit illi uel illi: aut illa res uel illa fuit maledicta a Deo. Non tamen negat reperiri in scriptura, deum maledicere: immo multis locis scripturæ quos p̄ducit: hoc asserit. At iste uere maledictus homo: non intelligens p̄ more suo Hieronymi sensum. Sic ad uerbum ait.

¶ Quod autem diuus Hiero. audacter negat in scripturis inueniri quemq̄ a Deo maledictum, & nunq̄ nomen Dei cum maledictione adiunctum: miror quomodo intellexerit quod Gen̄. 3. Serpens a Deo maledicit̄, & terra in opere Adam. Sed & Cain. c. 4. maledicit Deus. 4. Reg. 2. maledicit Heliseus in noīe dn̄i pueros Bethel. & Abacuch. 3. maledixisti sceptris eius. Et Malach. 2. Maledicam maledictiōibus uꝛis &c. Hæc Martinus. Notate Mart. tractātē scripturas, & rep̄hēdētē Hieroñ.

¶ At Hieronymus Martine, non negauit quod tu per scripturas probas: uidelicet Deū maledicere, aut maledixisse, uel sanctos homines in Dei nomine maledictionē p̄tulisse: sed hoc dicit (nota stolide ut intelligas) ꝙ hoc nomen Dei non inuenitur adiunctum huic uerbo maledico, uel maledixit: ita ꝙ non inuenies in scripturis: ita dictum Deus maledixit licet hoc inuenias ꝙ De' maledixit: sed nō in hac forma uerboꝝ. De' maledixit, siue a Deo fuit hoc maledictum. Hæc uero uerba Hiero. sunt.

¶ Audaci itaq; pede in hoc p̄cedo certamen: ut ad libros p̄uocem nullo loco scriptum a Deo quemq̄ esse maledictum, & ubicunq; maledictio ponit̄ nunq̄ Dei nomen adiūctū. Maledictus tu ab omnibus bestiis dicit̄ ad serpentem, & ad Adam: Maledicta terra in operibus tuis, & ad Cain maledictus tu super terram: & alibi. Maledictus Canaā puer. nec n̄ in alio loco: maledictus furor eorum, q̄a audax, & ira eorum q̄a dura longum est: si uniuersas maledictiones quæ in Leuitico, & in Deut. & in Iesu Nauæ scribūt̄ enumerem: & tn̄ in nulla eoꝝ Dei nomen est additum &c.

¶ Annon certi iam sumus quid præstet in scripturis Martinus, & in doctoꝝ sanctoꝝ scia qui audet quos non intellexit reprehendere? q̄q̄ hoc in loco excusat Hieronymū excusatione, quam ille certo scio recusat. Lector potest nunc facile intelligere, & si placet dicta ex ipsis libris conferre.

¶ Reprehendit (quod in superioribus prætermisi) Paschalem Papam in. c. significasti. de elect. Multis quæ tædet referre: quia omnia huc redeunt, ꝙ iniustum sit exigere iuramentum fidelitatis. Quod tamen toto orbe xp̄iano obseruat̄. Adducit autem Euangelicus Theologus dictum saluatoris dicētis. Dicite. est. est. non. non. Quod autem ampli' est a malo est: & intelligit uerba hæc (contra notissimam expositiōem Augustini: & omnium doct.) quod autem amplius est a malo est, id est malum est. Cum tamen domin' (ut Aug. exponit & alii penitus omnes) hoc per ea uerba intenderit. ꝙ iuramentum ēt licitum a malo semper p̄uenit, uel iurantis, a quo iuramentum exigit̄ propter timorē infidelitatis suæ. uel eius cui iurat̄, qui sine iuramento non crederet. Vide si placet Aug. in libro de sermone, in monte domini, & eundem in lib. contra mendaciū qui declarat euangelium, quomodo sit intelligendum illud. Ego autem dico uobis non iurare omni

no. Alioquin Paulus peccasset totiens iurando. Cætera uero q̃ in hãc decretalẽ puerilr obiecit. Ita clare Magr. S. P. ita idonee confutat, ut addi nihil possit.

¶ Rep̃hendit Bonauẽ. q̃ dixerit (si tñ dixit) q̃ hõ sine ueniali esse possit. Cũ hoc Aug. explicite dicat (ut supra adduximus) q̃ põt homo tãtã Dei grãm consequi, q̃ posset hoc esse sicut certum est de Beata Virgine.

¶ Rep̃hẽdit Magistrũ sententiarũ: q̃ spẽ, ut diximus: definierit quæ ex Dei misericordia & operibus processerit.

¶ Reprehendit in pluribus Aristotelem de quo supra disputatũ est. Hic aũt p̃hos uoco nõ ut defendã: sed ut rideã. Multæ aliæ eiusmodi rep̃hẽsiões ab eo sunt indignæ memoria Lector mediocriter eruditus facile ea nouerit.

¶ Inopinabilia plura ab eo p̃lata & stulte effusa.

QVod Aristoteles edisci põt dimidio anni ab ingenio mediocri:

¶ Quod gratia Dei minus sentit cum præsens est, q̃ cum est absens.

¶ Quod melius sit satisfacere per se sine ueniis: q̃ satisfacere pariter per se, & insuper uenias accipere.

¶ Declinare a perfectione est labi in perfidiam & hæresim. Ita scribit ad Magistrum Sacri Palatii. pagina 246

¶ Quod ab Aristotele acceperit Thomas & sci doct. q̃ de Papæ potestate: de indulgentiis de Purgatorio: de Pœnitentia scripserunt.

¶ In purgatorio omnia sunt præsentia præterita & futura.

¶ Experientia apparet Papam recipere claues ab ecclesia,

¶ Sancti finxerunt honestum & pretiosum indulgentiarum fundamentum. Hæc eius uerba temeraria: ¶ Ita & in indulgentiis factum est. Cũ uiderẽt sancti hoies illas uulgo tm̃ efferri (ut solet uulgo facere semp iudiciũ Paridis & Midæ) & nollẽt eas tam uiles credere. Cœperũt uel fingere honestũ & p̃tiosum eorũ fundamentũ, qa nullũ aliud occurrebat, nec uspiam erat. Nota lector uerba. uerba Mar.

¶ Exponere Petrum, ut Petrum ipsum significet, est torquere uerbum: quia per Petrum non significatur Petrus sed ecclesia. Hæc dicit uir iste, ut supra adnotatum est. Et scin qua fronte?

¶ Hosum uoluntate & ambitiõe & tyrãnide cõstitutũ esse Primatũ Ro. ecclẽiæ. Ita ut sci et illa ambitione ducti, illum suis decretis firmauerint ac roborauerint.

¶ Quod dialecticæ & P̃hiæ notitia p se. obfuerit ueræ & xp̃ianæ Theologiæ. Sunt & alia inopinabilia multo magis ab hoc homine passim iactata, q̃ defuit ociũ, ut colligerẽ. Facile colliget, qui uel parum diligenter animaduertet.

¶ De crassis consequentiis eiusdem superius adnotatis.

DOminus interrogauit omnes discipulos, dicens. Vos quem esse dicitis: ergo omnes responderunt.

¶ Item, ergo Petrus respondit pro omnibus,

¶ Item, ergo si nõ r̃ndissent, desiissent esse, aut non fuissent eius discipuli.

¶ Petrus non fuit stabilis in fide ei reuelata: ergo reuelatio ei facta non fuit.

¶ Si uerba illa. Tu ẽs Petrus &c. pertinent ad successorem, & illa pertinebunt. Vade retro Sathana.

¶ Est in aliquo paterna reuelatio, ergo & fides.

¶ Petrus gessit typũ ecclẽiæ cũ dñs dixit. Tu ẽs Petrus &c. Ergo nõ fuit ei dcm̃. Tu es Petrus: Non intelligit infoelix hõ, d̃rias iter sensus misticos & l̃rales. Et ẽx ueritate mistici sensus, uult præiudicari ueritati litteræ.

¶ Quia Deus p̃mittit aliquos dñari, iõ uult eos dñari. Vt falso loquatur scriptura. Regnauerunt sed non per me, ut etiam qa permittit peccata etiam uelit illa.

¶ Quia Petrus & Paulus dicunt non esse potestatibus resistẽdum: & alia eiusmodi q̃ tædiũ fuit referre, iõ hic uir sane magnus, uult q̃ iniusta q̃libet potestas sit ferẽda et tyrãnis ut ab ea non liceat sese eximere quouis modo. Et hac & supiore, atq̃ pluribus earũdẽ uiriũ rõnibus, nititur stabilire Primatũ Ro. Pontificis, nõ aliter q̃ tyrãnidẽ: Hæc aũt i pric. operis supra recitati q̃ ex fastidio, & quia non ad rem p̃positam spectabãt, consulto omisi. Satis est nunc admonuisse.

¶ Ineuitabilr, sequitur Rom. Pont. est uicarius generalis in tota ecclesia: ergo quicunq̃ non

sint sub eo sunt hæretici.

Item,ergo qcunq; epi ab eo non ordinati,sunt hæretici. Patet ex his consequētis illū nō intellexisse, q̄ hæresis est crimen ponēs errorē in intellectu,ut fieri possit aliquē crede re Papā esse uerū atq; uniuersalē dñm ac Pastorem,& tñ nolint ei sua puersitate subiici ut fortassis Martinus facit. Deus scit.

Greg. non appellauit se uniuersalem Pont. uel summū aut Principē sacerdotū, sed ser uum seruorū Dei: ergo non fuit summus neq; Princeps.

Paulus non fuit creatus Apls a Petro,ergo non fuit sub eo.

Petrus nullū aplorū creauit aut misit:ergo neq; uerum neq; possibile est Petro oues eē cōmissas. Hæc eius ppria uerba: Credo aūt q̄ uelit dicere q̄ pariter cardinales nō creati a Leone uel missi non sunt sub eo.

Iacobus cōmendauit Petri sniam sicut legit̄ Act. Apost. 15. Ergo fuit æqualis Petro.

Omnis sacerdos in articulo mortis cuiusq; pōt idē qd Papa, ut soluat eum, ergo non fuit sub eo. Ergo simplr Papa non est maior quolibet sacerdote.

Item de iure diuino est, ut in articulo mortis ita possit. Ergo de iure diuino est, ut pos sit etiam in uita.

Item ius diuinum est immutabile: ergo quod statuit seruari uno tpe, statuit & alio tpe hæc oīa licet incredibilia uideant̄, uera tñ & apta sunt: & superius adnotata, in fine secū di libri. Vide ibi si placet & collige de suis uerbis.

Si uerbum illud. Tu es Petrus, ad solos Petri successores ptinet. Pari sequela, & illa cō mendatio facta dilecto discipulo de Maria ptinebit ad successorem Ioannis: & ita pari ter successores Io. & Iacobi erunt filii tonitrui: & ita successores Iacobi erūt frēs dñi. Hic

Nota: uolo claudere de eius consequentiis loqui q̄ cetere inumeræ sunt: ita plane stultæ, ut mi rum mihi sit, quō uel sibi potuerit, uel aliis putauerit persuadere. Tu lector ex his, imo ex una hac postrema reliquas uel coniicito.

Qui a Martino laudent̄, & de quibus.

Laudat authores concilii Pisani, ppter zelū pium circa illud concilium.

Laudat epōs Arrianos, cōtra beatiss. Athanasiū, & Iuliū primum.

Laudat atq; substinet reprobatas ac maledictas opiones Io. Hus in cōcilio Cōstā. immo etiam in concilio Calcedonensi, qd Greg. tāq̄ euangeliū Dei seruandū pdicat.

Laudat Panot. in una sola opione quā sibi de schismate conseruauit.

Laudat plurimos suspectos aut aliqñ notatos hæreseos crimine.

Laudat etiam nōnullos nr̄æ ætatis, quorum aliqui (& si laude digni) ob eorū multiplicē & admirabilem doctrinam: ut est Io. Faber Stapulensis. tñ subdole ab eo laudant̄, ut eo rum animos atq; fauorem sibi conciliet. At ego contra, inuito illos: in eiusmodi pestes p xp̄i ueritate tuenda, ut duplicem nobis pariant fructū in uinea dñi. Tum plantando q̄ bona sunt: tum quæ mala & noxia eradicando.

Audite ad quos hæc pertinent.

Laudat Laurentium Vallam in responsione sua contra iustissimam condemnationem Louaniensis & Coloniensis uniuersitatis: & ita laudat, ut appellet eum reliquam scintil lam primituæ ecclesiæ uel nouum fomitem. Et insup sic ad uerbū addat. At nūc Lau

Nota rētius is est, & quotidie magis fit, cui nec Italia nec uniuersa ecclia multis sæculis similē habuit: nō mō in oī disciplinarū gñe (qd nullus adhuc pstitit Magr nr̄ eximius) sed & cō stantia, & zelo fidei xp̄ianæ non ficto.

Sed omnes has laudes meruit ob unum tantum opus quod & nos uidimus, quo irritā Constantini donationem facit unde paleam sine grano didicit appellare Martinus. c. cō stantinus dis. c. yi. Et in hoc reliquit aliū suū Magistrum Ioā. Hus, qui potissimum per illud fundabatur contra Primatum Roma. ecclesiæ: ut apparet lib. y. suarum blasphe miarum. Si igitur tot sæculis uniuersa ecclesia, neq; meliorem litteris, atq; constantia & zelo Christianæ fidei nobis alium uirum protulit, iam arbitror, magnam ei contu meliam ab ecclesia factam, q̄ hactenus in sanctorum cathologum non sit receptus. sed prouidentia Dei factum fortasse est, ut tanta iustitia reseruaretur Martiniano concilio Sit igitur semper Deus benedictus. Expectabimus & hoc: si enim tantum miraculum de Laurentio uidebimus uel meo periculo idoneum illud afferemus ut rite fuerit ca nonizatus. Hæc dixi ut rectius noscerēt Martinus laudator. Nec. n. minus ita nosci for san potest q̄ cum uituperat.

¶ Quę maledicta effusa sint a Martino. Hic omnes inuito xpianos, ut legant.

Etsi oẽ opus eius non sit nisi maledictum, tñ insigniter ore illo suo foetidissimo q̃piã effundit, omnibus piis auribus horrendissima.

¶ Primo (mitto q̃ in Deũ b̃ndictũ suis nouis dogmatibus euomuit) sp̃ales quasdã in illum contumelias ultra alias patentissimas hæreses libet p̄ducere.

Nam Deum pietatis patrem, crudelitatis uictricum nobis fecit.

¶ Dum patiť iuxta eius theologiã errare electos, ut alios in errorem mittat.

¶ Dum præcipit nobis impossibilia.

¶ Dum dãnat hoĩes ob originale crimen & inuincibilẽ fomitis incentiuũ.

¶ Dum damnat prius, ut misereať & liberet a damnatione: & in laqueum & peccatum inducit ut a peccato absoluat.

¶ Dum permittit animas plenas iustitia adhuc morari in purgatorio. Et alia eiusmodi superius adnotata plena crudelitatis horrendæ.

¶ Maledicit decretis summoꝝ & sanctorum Pontificum sicut uidimus, appellans ea frigidissima, languidissima, impiissima, deliramenta, paleas, & eiusmodi aliis contumeliosis uocibus inhonorat.

¶ Maledicit eorum authoribus, quos indoctos insulsos, barbarissimos, belluas, canes, porcos, impios, scoenicos, poeticos, nugatores, ambitiosos: & aliis eiusmodi ignominiosissimis uocibus appellare & dehonestare non ueretur. Et quare? Nempe ob hanc unam causam: immo ob hanc solidissimam & inuictissimam euangelicã ueritatẽ, q̄ Petr⁹ fuit princeps apostoloꝝ & caput & fundamentũ, & sup eum ædificata est ecclesia uniuersa. Ob hoc q̄d Sancti omnes docuerunt & innumeris testimoniis tradiderunt. O hominẽ merito maledictum & anathema putridum.

¶ Maledicit (ut sæpe diximus) & Pontifici Anacleto ẽt martyri (utiť tñ diu nota atq; comperta hæreticorum cautela, sub conficto notarii nomine, in quo falsi etiam arguit Apostolicos scribas) & illum specialiter inscium, insulsum, poeticum, scoenicum, porcum, atq; beluam appellat. Cur enim nõ sæpius dicam, quod solum ineffabilem iniquitatem atq; impietatem uiri huius potest ostendere?

¶ Maledicit & Leoni p̄rio Pont. eruditissimo atq; scissimo, & criẽ illũ iniustissimæ ambitionis ausus est, hoĩum oĩum q̄ uiuant p̄phanissimus, adnotare: neq; in hoc ipso abstinens a summis ipsis Apostolis, in peruerso euangelii intellectu.

¶ Maledicit Isidoro: cuius canonem (ut ipse p̄ sua ignorantia appellat) non inter canones: sed inter canes (p̄ sua temeritate) deputat.

¶ Maledicit deuotissimo illi sancto Bonauenturæ, & uere nunquam p̄ meritis laudato: & quibusdam uerbis, eius doctrinã admirabilẽ, admirabilẽ dico his q̄ aliq̄d sapiũt, nihili facit, quasi manifeste dicat, nec dignarer illum loco discipuli mei.

¶ Maledicit (quod ut sæpe cõmemorauimus nec tamen satis) glorioso uiro beato Thomæ. Sed in hunc longe contumeliosius, atq; blasphemiis horrendioribus. Qñdo eum uocat temerarium: illusorem. Sæpius falsa meditanẽ: sine scripturis, sine patribus, sine canonibus, sine rõnibus loquentem Vertentẽ fidem in utrum, hoc est in dubiũ Trahentẽ xp̃m ad mundi doctrinam. Errantem, & alios in errorem mittentem. Fingẽtẽ simul cum aliis sanctis p̄ satisfactione uulgi, honestum (sicut ille appellat) & pretiosum indulgentiaꝝ fundamentum. Et illum q̄ nonnihil obluit xp̃o, ita ut non nisi sine illo scriptura possit intelligi. Et q̄a declarare uoluit nobis manifestius, q̄ non de eius tñ doctrina sed de scitate quoq; male sentiebat. Sic de eo noĩatim (q̃q̃ plurali numero) locutus est, forte & uolẽs eius sociũ Bonauẽturã cõplecti, aut aliũ quẽlibet. Sic inq̃ cũ reuerẽtia est locutus: Siue sancti fuerint siue peccatores

¶ Maledicit Italiæ. Italoꝝ ingeniis atq; l̃ris: ita ut Principio responsionis suæ: ut uidimus. Ad Magr̃m. S. P. sic incæperit. Peruenit ad me Reuereñ. pater dialogus ille tu⁹ satis supciliosus, & plane totus Italicus & thomisticus. &c.

¶ Maledicit omnibus gymnasiis uniuersi orbis, & quã non semel, laudauit Martinus, etiã Parisiẽsem uniuersitatem tandem complectiť maledictis. Quod quia passim facit, & in omni opere suo quod uidi, & abunde omnibus notum arbitror. Nihil hic exprimã, nisi q̄ non puto posse aliquid dici peius.

¶ Maledicit non solum Aristoteli Ph̃o. summo in his q̃ ad rerum naturæ intellectum ptinent: sed ẽt ipsi Ph̃iæ: atq; dialecticæ, sine qua nihil recte naturaliter comprehendi, ac p̄fecte põt. Ip̃m uero Aristotelem Ph̃m insipientẽ, nugatorem, fabulatorem, illusorẽ ingeniorum: & pessimæ authorem doctrinæ audacter p̄nunciat.

¶Postremo(ut hic claudam oẽs maledictiones eius)sibi ipsi etiam & famæ suæ nõ pcẽs Se hæreticũ:Se cõtentiosum: Se ptinacem:Se temerariũ:manifeste ut supra uidimus contestat̃,ut ueram in se comprobet scripturã dicentem.Cuius os maledictione &amaritudine plenum est,sub lingua eius labor & dolor.

Sit in omnibus benedictus De⁹ in sæcula,qui diligentibus se omnia cooperari facit ĩ bonum ,etiam istiusmodi hæreses ad exercitiũ & pbationẽ bonoꝝ(sicut ait gloriosus Paulus.) Sit iterum Benedictus Deus : & Dominus noster IESVS & MARIA Mater.Amen.Amen.

¶Author ad Martinum.

MVlta(crede mihi)ptermisi Martine tædio ac fastidio affectus,ac stomachatus:aduersus ĩsanias,stultitias,ac blasphemias tuas:quaꝝ ẽt ptẽ eodẽ uictus tædio pterii Putans lõge lateq; superioribus satisfecisse.Nunc paucis ad ea quæ responsurus es (si modo es responsurus)occurram.

Imprimis subdole tu ptermittes ea oĩa,in qb⁹ euidẽter te senties expugnatũ.Iõ poccupãs hãc tuã consuetã lubricitatem.Id primũ ptestor.Et si ẽt ab una,aut altera,aut plurib⁹,de multis te hæresibus uindicares,si unica dũtaxat tenereris,nihil ageres.Hoc uero ĩsup primũ signũ do lectori(qd certe erit)iniustissimæ ac pessimæ causæ tuæ.

Scdo multa addes mẽdacia mẽdaciis:ptim negãdo te illo,uel illo mõ,dixisse aut ĩtellexisse:pti falso,& nõ ex fide nouas authoritates siue de scripturis,siue aliũde pducẽs.Adhoc.aũt ita rñdeo,q si idonee ab his te purgaueris,q supra mẽdaciter te citasse manifesto cõphẽdim⁹ ac deteximus,facile & in nouis cesseri qbuscũq; calũniis ac falsitatib⁹.Quod si excusare illa neq̃q̃ poteris(ut certe nõ poteris)hoc mihi sit,p rñso ẽt in aliis.uidelicet cõsueta puersitas & mendaciũ tuũ.Et signũ ẽt eiusdẽ peccati,qd futurũ pnuncio.

Tertio in qbusdã fortassis insistes,ubi te magnificũ facies in scripturarũ cõgestiõe:q ad laicoꝝ tuoꝝ aspectũ.cõcludere uidebunt̃,Astu solito repugnãtes subticẽs scripturas,uñ uerus qõnis caperet̃ itellect⁹.Hic uero sic rñdeo:si quẽ locũ scripturæ,aut aliã q̃cũq; idoneã pduxeris authoritatẽ(uide qd loquor)q ad rẽ ptinere,aut aliqd momẽti hr̃e uideri poterit:si nõ a doctorib⁹ sacris ĩspectã cõsideratã ac dissolutã ostẽdero:uel ab his,quos tu scholasticos uocas:uel ab ipso btõ Tho.(quẽ tu solus)sine scripturis,sine pr̃ibus,sine canonib⁹,sine rõnib⁹ loquẽtẽ dephẽdisti.Et lõge pri⁹ q̃ tu⁹ tritauus in lũbis sui pris eẽt.Ex nũc tota cã cedẽs.Te ueracẽ ĩ oĩb⁹ q̃ dixisti &dices.audeo pfiteri.Alioqn si nihil pduces noui,uel alicui⁹ cõsideratiõis,qd ñ uirtute ẽt ĩsupiorib⁹ dissolueri.Sit hoc signũ tertiũ temeritatis tuæ

Quarto uerba multa addẽs p laicis ac ppetuo maledicẽs ,trãsiẽiq; ligua dolosa & iniq̃ illa tua,ĩ cœlos & ĩ terra:sup cœlos & subter terrã.Ex malis alioꝝ morib⁹ sicut hæretici pierũq; solẽt)psertim ecclīæ psidentiũ,sumes tibi occasionẽ scissuræ & pessimæ doctrinæ psuadẽdæ.Hic aũt iubet Paul⁹ & Aug.ut taceã.& contẽtionib⁹ nõ deseruiã:& ita faciã.Sed hoc erit signũ mihi quartũ apud prudẽtiores,q̃ sis ab oĩ destitut⁹ ueritate:q nihil habeas quo te excuses,nisi hoĩum malitiã.Alr,cõstãtissime arbitror & pdico,meli⁹ rñdere nõ poteris.nisi forsan resipiscas.Quod opto.Deus benedictus & hoc põt , si uelis.

FINIS.

Errores totius opis per a:paginã primã intellige:p b:secundam.

Fo.4.a.uers.42.authoritatis p authoritate
fo.6.a.uers.29.quid mauis,p qd maius
Eodẽ b:uer.28.magis ppri⁹,p magis ppriis
Eodẽ b:uers.41.Eius sciam:p eius sñiam.
Fo.17.b.uer.7.generat rixas p gñant rixas.
Fo.18.b.uers.4.in uiri boni:p uiri boni.
Fo.25.b.uers.20.ubi incipit cui⁹ obsuãtia &c. Tex.sic se hr̃e debet. Cui⁹ obseruãtia (ut ait Aug.& Mart.exẽplo pbat)tãta ẽt apd hæreticos sp fuit,ut p illã maxime suas ipietates astruere conaret̃.Scda ẽ.Ecclīæ authoritas,de qua nisi apud hæreticos patẽtissimos dubitatũ nunq̃ fuit quin eius doctrina &c.
Fo.33.a:uers.15.ad consuetã p ad consuetũ.
Fo.34.b:uers.4.post pric.scdæ disputa.ante uerba illa.¶Pria igr̃ sit desũt hæc.Sed añq̃ i istã blasphemiã ĩsurgã catholicã ueritatem per conclusiones pponam.

Fo.44.a.uers.28.licetũ ct.p licet tũc.
Fo.46.a.uers.35 indigna hac.p idigna hæc:
Fo.49.a.uers.18.ministro:p magistro.
Fo.56.a.uers.15.iuli⁹ dñationẽ p iuli⁹ dãnationẽ
Fo.61.b.uers.7.qd psert:p qd ppha
Fo.62.b.uer.20.modestiã p modestiæ.
Fo 69.b.uers.7.te astringãt pte astringat.
Fo.72.b.uers.32.nulli⁹ iudex p null⁹ iudex.
Fo.75.b.uers.43.peccatoꝝ:p pœnarum.
Fo 81.b.uer.12.q nec uere:p q uere.
Ibidẽ uers.16.eius ministri: p ei⁹ minister.
Fo.86.a.uer.21.beatis estis: p beati estis.
Ibidẽ uers.25.nihil debeat:p nihil timeat.
Item uers.26.cũ certũ.p eũ certum.
Itẽ uer.30.cũ p eis oram⁹ p cur p eis oram⁹
Fo.92.a.uers.44.quia nisi:p quia ipse.
Fo.93.&.94.uel de eo qd ẽ in ta.p uel de eo quod est in uita.

a b c d e f g h i k l m. Quaterniones oẽs:pter a & d qui sunt terni.

Florentiæ p hæredes Philippi Iuntæ.Anno Dñi.M.D.XX. Vigesimo.Mẽsis Decẽbr.

·F·G·

